

TRACTATVS
DE CONTRACTIBVS EORVM, QVIBVS VEL A IVRE COMMVNI, VEL A STATVTIS, SINE CERTA SOLENNITATE CONTRAHERE PERMISSVM NON EST.

OPVS MAXIME VTILE, IN FORIS VERSANTIBVS, pro intelligentia diuersorum Statutorum Italiæ, ac aliarum consuetudinum.

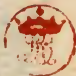
CVI OBITER ACCESSERVNT NON PAVCA, DE Iurisiurandi præstiti in Contractibus alias nullis obseruatione, ac nullitatum effectibus, circa præscriptiones, & fructuum acquisitiones.

NVNC DENVO RECOGNITVM, ET A MVLTIS MENDIS expurgatum, cum indice locupletißimo.

Io. Stephano Lambertengo I.C. clarißimo Auctore.

Cum licentia Superiorum, & Priuilegio Summi Pontificis, & Senatus Medolani.

MEDIOLANI
Apud Antonium Antonianum M D LXXVI.

PRIVILEGIVM SVMMI PONTIFICIS.

PIVS PAPA QVINTVS.

MOTV PROPRIO &c. Cum, sicut accepimus, Dilectus filius Ioannes Stephanus Lambertengus, V. I. Doctor Comensis, quoddam opus super interpretatione Statutorum Mediolanensium ad communem omnium vtilitatem composuerit, illudq; in lucem edere & imprimere, seu imprimi facere intendat, sed dubitet ne huiusmodi opus seu opera postmodum ab alijs sine eius licentia imprimantur, quod in maximum suum tenderet præiudicium. Nos propterea eius indemnitati consulere volentes, Motu simili &c. & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine eidem Io. Stephano, ne opus seu opera prædicta hactenus non impressa, & per ipsum Io. Stephanum seu de eius ordine imprimenda per decem annos post operis seu operum impressionem a quibuscunque status nostri Ecclesiastici sine dicti Io. Stephani licentia imprimi, aut ab ipsis vel alijs vendi, seu in eorum apothecis, vel aliàs quomodolibet venalia, seu aliàs præterquam duntaxat ab ipso Io. Stephano vel de eius licentia impressa aut imprimenda teneri possint, concedimus & indulgemus, inhibentes omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus in dicto statu nostro Ecclesiastico existentibus, præsertim Bibliopolis, & librorum Impressoribus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, & etiam quingentorum ducatorum Auri de Camera, & insuper amissionis librorum, Cameræ Apostolicæ applicandorum, pœnis toties ipso facto, & absque alia declaratione incurrendis, quoties contrafactum fuerit, ne intra decennium prædictum opus seu opera huiusmodi sine eiusdem Io. Stephani expressa licentia, dicto decennio durante, imprimere, seu ab ipsis vel alijs, præterquam duntaxat à dicto Io. Stephano impressa & imprimenda vendere, seu venalia habere, vel proponere, vel ea vt supra habere audeant. Mandantes vniuersis Venerabilibus fratribus nostris Episcopis, Archiepiscopis, eorumque Vicarijs in spiritualibus generalibus, etiam legatis, & vicelegatis Sedis Apostolicæ, ac ipsius status Gubernatoribus, vt quoties pro ipsius Io. Stephani parte fuerint requisiti, vel eorum aliquis fuerit requisitus, eidem vel Io. Stephano efficacis defensionis præsidio assistentes, præmissa ad omnem dicti Io. Stephani requisitionem contra inobedientes & rebelles per censuras ecclesiasticas, etiam sæpius aggrauando, & per alia iuris remedia, authoritate Apostolica, exequantur, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Sicq. in præmissis ab omnibus censeri, ac ita per quoscunque iudices &c. sublata &c. iudicari &c. debere, irritumq; &c. decernimus. Et insuper quia difficile admodum esset præsentem motum proprium ad quemlibet locum deferri, volumus & Apostolica authoritate decernimus ipsius transumptis vel exemplis etiam in ipsis operibus impressis plenam & eandem prorsus fidem vbiq. tam in iudicio quam extra haberi, quæ præsenti originali haberetur: quodq. præsentium sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, nõ obstantibus præmissis ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus et Apostolicis necnon statutis &c. etiam iuramento &c. roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, etiam Motu proprio, ac consistorialiter, & aliàs in contrarium quomodolibet concessis, quibus omnibus etiam si illis &c. eorum tenores &c. latissimè hac vice derogare placeat, cæterisq; contrarijs quibuscunque.

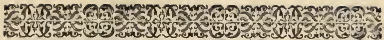
Placet motu proprio M.

PRIVILEGIVM SENATVS MEDIOLANI.

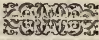
PHILIPPVS DEI GRATIA

HISPANIARVM, VTRIVSQVE SICILIÆ &c. REX, & Mediolani Dux &c. Sapiens Iuris consultus D. Io. Stephanus Lambertengus ciuis Comensis exposuit nobis se tractatum super Mediolanensi statuto, mulieres sine certa solennitate contrahere prohibente, conscripsisse, & in publicum vsum edere velle, quem sperat versantibus in forensibus negotijs fore vtilissimum: sed vereri ne alij, sumpto inde exemplo, illum rursus edentes, fructum laborum suorum & impensarum in libri editione faciendarum intercipiant, proindeque à nobis petijt vt opem ei nostram hac in re impartiri non grauaremur. Itaque nos bonarum artium studiosis fauendum semper esse censentes, petitioni eius assentiri dignum duximus: propterea tenore præsentium literarum edicimus & prohibemus, ne quis Typographus Bibliopolaue aut alius quiuis dictum librum in dominio nostro Mediolanensi in annos decem à die editionis ipsius incboandos imprimere aut alibi impressum inuehere, vendere, venalemue habere sine Authoris licentia audeat, sub pœna amissionis huiusmodi librorum & aureorum quinquaginta, quotiescunque contrafactum fuerit, cuius pœnæ tertia pars accusatori, tertia Authori, reliqua Fisco nostro applicetur: mandantes omnibus & singulis officialibus & iusdicentibus nostris, ad quos spectat aut spectabit, vt has nostras literas inuiolatè obseruent & obseruari faciant: procedantq; contra inobseruantes, & ad comminatam pœnam persoluendam omnibus iuris remedijs eos compellant, in quarum fidem præsentes nostro sigillo munitas fieri iussimus. Datæ Mediolani die II. Augusti M D LXVIII.

Annibal Cruceius.

IO. ANTONIVS ANTONIANVS MEDIOLANENSIS BIBLIOPOLA LECTORI STVDIOSO S.D.

RACTATVM hunc, quem mihi uti maxime utilem, ac necessarium, tum iusdicentibus, tum cæteris in foris uersantibus, Grauissimi ac primarij Iureconsulti huius ciuitatis commendarunt Typis nostris, cudendum curaui, ut in hoc sicut in alijs libris proprijs sumptibus excussis, iuris prudentiæ studiosos iuuarem: moneo autem candidum Lectorem, ne à libri lectione se retrahat, quia uiderit auctorem statutum Mediolanense sibi interpretandum assumpsisse, quasi liber non nisi Mediolanensibus usui esse possit, id enim ea ratione factum est, ut et in hoc lectores labore non modico subleuaret, qui uisis Statuti uerbis, etiam sine indice, ad propria loca, ubi quæstiones discussæ sunt, conuolare posset: non quod magis, contractibus in hac ciuitate, quam in alijs celebrandis conueniat, sequutus exempla Angeli Aretini, Qui generalem tractatum de maleficijs super confecta inquisitione conscripsit: Iacobini à sancto Georgio, qui pariter materiam pheudalem, super particulari inuestitura, facili ordine felicissime absoluit; idemq; præstiterunt, et Andreas Tiraquellus, et Bartholomæus Cassaneus, hic in consuetudinibus Burgondiæ, ille in commentarijs retractuum; qui licet, particulares constitutiones Gallicas, interpretandas selegerint, æque tamen, Gallos, Germanos, Hispanos, ac Italos, quæstionum copia, et generalitate iuuarunt, ut interim quamplures alijs, qui maxima cum posterorum utilitate, idem sunt assequuti omittam. Accipe igitur lector, librum quem si legeris, pollicetor suscepti laboris non penitebit, Bene vale.

A

AVTHORIS AD LECTOREM.

Lector habes humili nostro contenta libello,
Quæ nequit absque uiro fœmina, quæque facit.

HORATII CANDIDI LAVDENSIS AD LECTOREM EPIGRAMMA.

Si scita Insubrum, si municipalia iura
Splendida legisti, splendidiora leges.
Si cupis obscuros sensus euoluere legum,
Tutari causas, Iustitiaque frui,
Explicat implicitum, durissima dicta resoluit,
Componit lites hic ratione liber.
Gratius impendi potuit nec dignius ullum
Causidicis, Stephani gratia tanta uiri est.
Hinc fora te tollunt Stephane, imponuntque coronam,
Concelebratque tuas plurima turba fores.

BERNARDINI BALDINI.

Nocte uelut latitant ablato sole colores,
Et clarent nitidum sole uehente diem.
Hoc sine sole nouo sic abdita iura manebant
Patria, nunc cuius lumine clara nitent.

MARCI CIGALINI NOVOCOMENSIS IVRECONSVLTI.

Seruanti patriam ciui donare coronas
Assoliti patres ante fuere diu.
Quid nostro huic dabimus? patriam qui à morte recepit,
Quum Stephanus patriæ sit μέγας ὁ Στέφανος

EIVSDEM

Sit quanto dignus noster Raymundus honore
Comensis Raphael, id sua scripta docent.
Et quali & quanto sit dignus honore Codeus,
En Iouios legito: nam sua scripta latent.
An tali dignus sit Lambertengus honore,
En sua scripta legis quæ modò luce nitent.
Quàm facili & nodos legales explicet arte
Subtili ingenio, iudicioque uides.

IOSEPHI BENTII ALCIATI NOVOCOMENSIS, IVRECONSVLTI, ET ARCHIpresbyteri Iambicus Senarius.

Corona Lambertengus eloquentiæ,
Scientiæque iuris, & re, & nomine,
Hoc lector aureo docet te codice
Innupta quid parentis absque nomine,
Quid possit uxor absque coniuge facere:
Fructusque naturæ quis atque industriæ,
Possessor an fidei bonæ suos eos
Efficere possit: ex eis si ditior,
Quid iuris: excusent an imprudentia
Errorque, si sit miles, aut si fœmina,
Aut rusticus, minorue: quid si postea
Iurisperitus: ille num præscribere,
In iure si quis erret: an fides mala
Præscriptionis temporis cuiuslibet
Noceat: an hæredi fides obsit mala
Defuncti: aliaque iuris axiomata:
Non pœnitebit lectionis, si leges.

EIVSDEM

Si Lambertengus claro de sanguine gentis
Cretus dat Stephanus nobile legis opus,
Quid mirum? legum titulis & honore perenni
Lambertenga domus conspicua usque fuit.

GENERALIS TABVLA ALPHABETICA OMNIVM MATERIERVM IN HOC TRACTATV CONTENTARVM.

Alie-

CON-

Insinua-

Mari-

Mulier

Priu-

Item

Statu-

omnes

FINIS.

INDEX QVAESTIONVM.

In Præfatione, pag. 2.

In glossa prima, in ver. in alienationibus & obligationibus, pag. 4.

In

In glossa secunda, in ver. mulierum, pag. 150.

1 QVid de hermaphrodito, num. pri. vsque ad num. 7.
2 Et quid si in neutro genere præualeat, num. 7.
3 Sed an vbi ex actis eius cognosci non potest quo in genere præualeat, eius dicto stetur, an medicorum iudicio, an verò ei electio detur, quo vti membro velit, num. 8. cum tri. seq.
4 Et quid si furiosus fuerit, an adhuc ei dabimus electionem? num. 12.
5 Sed an sententia inter alios lata, qua pronuntiatum est quem hermaphroditum esse, ius quò ad omnes faciat, num. 13.
6 Quid de muliere virili veste induta aduersarij decipiendi causa, num. 14. & 15.
7 Item quid de muliere alterius prouinciæ communi iure vtentis hîc nupta, num. 16. cum quat. seq.
8 Et quid si hîc nupta non sit, sed tamen hîc domicilium habeat, num. 21. & 22.
9 Sed quid si hîc munera non subeat, num. 23. cum duo. seq.
10 Et quid de ea quæ neq; hîc nupta sit, neq; hîc domiciliũ habeat, sed tamẽ hîc cõtrahat, n. 26. cũ tri. seq.
11 Item quid de muliere Mediolanensi hîc quidẽ contrahente, sed super bonis alibi sitis, n. 30. cũ sex seq.
12 Et quid de muliere quidem Mediolanense, sed alibi nupta, num. 37. cum duo. seq.
13 Quidue de ea Mediolanensi quæ aliò domicilium transtulit aliter quàm per matrimonium, num. 40.
14 Quid de muliere etiam Mediolanensi extra territorium Mediolani contrahente, nu. 41. usque ad n. 49.
15 Et quid si extra territorium quidem contrahat, sed cum subdito, num. 49. & 50.
16 Vel bona in territorio isto sita obliget, num. 51. & 52.
17 Sed qd si data ad hoc opera, vt sola cõtrahere possit, Mediolanensẽ exeat iurisdictionẽ, n. 53. cũ tri. seq.
18 Quid de muliere religiosa, num. 57. & 58.
19 Et quid si adhuc professa non sit, num. 59. vsque ad 73.
20 Item quid de moniale tertij ordinis sancti Francisci, num. 73. cum duo. seq.
21 Sed & quid de muliere Hebrea, num. 76. Vsque ad num. 82.
22 Quid item si minor 25. annis fuerit mulier, an tunc tutoris aut curatoris authoritas sufficiat, an verò necessaria sit huius quoque statuti solennitas, num. 82. & 83.
23 Sed quid si maritus ipse fuerit tutor aut curator Vxoris, an & tanquam maritus & tanquam tutor aut curator Vxori possit contrahenti authoritatem accommodare, num. 84.

In glossa tertia, in ver. ex contractu vel quasi, pag. 179.

1 QVid in hæreditatis aditione, si ex ea locupletior mulier fiat, num. pri. cum duo. seq.
2 Item quid si opulenta sit hæreditas, vel lucrosa, Vel cum inuentarij beneficio adeatur, n. 4. 5. et 6.
3 Sed an in dubio opulenta esse præsumatur, num. 7.
4 Et quid si à principio Visa fuit opulenta, quæ postea lapsa sit, num. 8. & 9.
5 Item quid quando statutum prohibet quem obligari, num. 10.
6 Et quid quando prohibet contrahere, num. 11. cum quat. seq.
7 Sed & quid in paterna hæreditate, num. 16. & 17.
8 Vel in ea quæ alteri restituenda est, num. 18. & 19.
9 Item quid in ea quæ ita mulieri relicta est, vt à sola muliere adeatur, num. 20. cum duo. seq.
10 Sed quid si mulier tanquam alterius hæres contra hæreditarium debitorem experiatur, qui opponat nullam esse aditionem, tanquam omissa statuti solennitate factam, an possit mulier pendente iudicio iterum solenniter adire, & ex priori petione obtinere, num. 23.
11 Vtrùm sola possit mulier tutelam acceptare, num. 24. & duo. seq.
12 Et vbi non possit, an si tutrix à iudice decernatur, valeat decretum, num. 27. vsque ad num. 38.
13 Si quis mulieris negotia gesserit, an cõtra eam negotiorum habeat gestorum actionem, num. 38. & 39.
14 Et quid econtra si ipsa alienum gesserit negotium, an domino obligetur, num. 40.
15 Et an si indebitum per errorem solutum receperit, ad restitutionem teneatur, num. 41.
16 Sed an possit sola in iudicio interesse, num. 42. & 43.
17 Saltem alieno nomine, num. 44. & 45.
18 Sed quid si sola suo nomine egerit, & admissa fuerit, & lata pro ea sententia, an valeat, n. 46. & 47.
19 Et quid si contra se lata fuerit, num. 48. & 49.
20 Sed an possit contra mulierem præceptum fieri guarentigiatum, num. 50. & 51.
21 An satis sit virum aut agnatum cum muliere agere, vt ei consentire videatur, num. 52.
22 Aut pro ea fideiubere, num. 53. cum duo. seq.
23 Si vir aut agnatus mulieri agẽti à prĩcipio cõsenserit, an teneaẽ in executiõe quoq; sĩtiq cõsentire, n. 56.
24 Sed an possit mulier sola coram arbitro litigare, num. 57. & 58.
25 Vel literas impetrare, num. 59. & duo. seq.
26 Vel ea quæ voluntariæ sunt iurisdictionis exercere, num. 62. & 63.

Sed

In glossa quarta, in ver. vel distractu, pag. 213.

In glossa quinta, in ver. ascendentibus à lib. x. Imper. supra, pag. 217.

In glossa sexta, in ver. vel æquiualentibus, pag. 224.

In glossa septima, in ver. consensus, pag. 225.

23 *Si dubitetur vtrùm hic consensus interuenerit, ad quem onus id probandi incumbat, num. 50.*
24 *An ex tẽporis diuturnitate idẽ cõsensus præsumatur, si vir aut agnatus negẽt se cõsensisse, n. 51. et 52.*
25 *Et quid si vir aut agnatus nullam actus per mulierem gesti notitiam habuerint, an & hoc casu ex temporis diuturnitate decem scilicet annorum consensisse præsumantur, num. 53.*
26 *Et quid ex diuturnitate 30. annorum, num. 54. cum duo. seq.*
27 *Sed an in dubio præsumatur vir aut agnatus actus notitiam habuisse, num. 57. & 58.*
28 *Et quid si cõtractus i scriptis factus fuerit, ex quibus appareat cõsensũ ipsũ nõ interuenisse, n. 59. et 60*
29 *Item quid si in dubio sumus, num. 61. vsque ad num. 82.*
30 *Quidq; si statutum expressum requireret consensum, num. 82.*
31 *Sed an hic consensus immediata sit transferendi dominij causa, num. 83.*
32 *An valeat consensus per virum aut agnatum ignorantem quid mulier agat præstitus, num. 84.*
33 *Sed an in dubio præsens intelligere præsumatur, num. 85. cum duo. seq.*
34 *Item an hic consensus sit formaliter vt sonat interponendus, num. 88. & 89.*
35 *Vtrùm debeat in scriptis præstari, num. 90.*
36 *Et an interrogationem præcedere oporteat, antequam quis consentiat, nu. 91. & 92.*
37 *Si vir aut agnatus inuitus consentiat, an valeat quod agitur, num. 93. & 94.*

In glossa octaua, in ver. mariti, pag. 258.

1 *VTrùm maritus vxori contrahenti consentiens, teneatur exprimere se maritum esse, num. 1. & 2.*
2 *Seq; maritali nomine consentire, num. 3. cum tri. seq.*
3 *Et si in aliquo actu per mulierem celebrato vti maritus quis consenserit, deinde in alio per eandem etiã mulierẽ facto, simpliciter cõsentiat, an videatur hoc quoque casu vti maritus cõsentire, n. 8. et 9.*
4 *Et quid si secundus actus nullam à primo dependentiam habeat, num. 10.*
5 *Sed quid si quis mulieri vti eius maritus consenserit, an hoc ipso probatum inter eos dicatur matrimonium, num. 11.*
6 *Vtrùm & sponsi consensus in contractibus sponsæ sit exigendus, num. 12. cum tri. seq.*
7 *Et quid in viro putatiuo, num. 16. & 17.*
8 *Sed quid si duos mulier viros habeat, alterum verum & legitimum, alterum putatiuum, cuius consensum requiremus? num. 18. cum tri. seq.*
9 *Sed & quid si minor sit maritus, num. 22. cum tri. seq.*
10 *Vel bannitus, num. 26. cum quinque seq.*
11 *Vel apud hostes, num. 32.*
12 *Vel furiosus, num. 35. cum quat. seq.*
13 *Et quid si dilucida habeat interualla, num. 38.*
14 *Sed an in dubio præsumatur dilucidorum interuallorũ tempore consensum præstitisse, nu. 39. cũ sex seq.*
15 *Sed & quid si sit mutus, num. 46. & 47.*
16 *Aut surdus, num. 48.*
17 *Aut surdaster, num. 49.*
18 *Aut cæcus, num. 50. cum duo. seq.*
19 *Aut monoculus, num. 53.*
20 *Aut valetudinarius, num. 54. cum duo. seq.*
21 *Aut hæreticus, num. 57.*
22 *Et quid si cum vxore non habitet, num. 58.*
23 *Item quid si mulier iureiurando se innuptam asserat, num. 59. vsque ad num. 113.*
24 *Item quid si communi omnium opinione credatur uirum non habere, num. 113.*
25 *Vtrùm mulier, quæ sine maritali consensu contraxit, eo mortuo contractũ obseruare cogatur, nu. 114.*

In glossa nona, in ver. si non fuerit in ciuitate, pag. 296.

1 *QVid si id non fuisset expressum, num. pri.*
2 *Et an in dubio quis præsens fuisse præsumatur, num. 2. 3. & 4.*

In glossa decima, in ver. cum ipso marito, pag. 297.

1 *QVid si id omissum fuisset, an tunc posset vir aut agnatus mulieri cum ipsomet contrahenti consentire, saltem si præter eum alter etiam agnatus consensum præstet, num. pri. & 2.*
2 *Et quid si iudicis decretum præterea interueniat, num. 3.*
3 *Item quid si quis palam & bona fide cum muliere contrahat, simul & consentiat, num. 4. cum duo. seq.*
4 *Sed quando quis bona fide contrahere dicatur, num. 7. cum tri. seq.*
5 *Quid si is qui cum muliere contrahit, in ipso contractu ei non consentiat, sed generalem contrahendi potestatem ei antea dederit, num. 11.*

In glossa vndecima, in ver. agnati, pag. 310.

In glossa duodecima, in ver. agnatum non habuerit, pag. 338.

In glossa decimatertia, in ver. noluerit consentire, pag. 353.

In glossa decimaquarta, in ver. cum authotitate alicuius iusdicentis, pag. 353.

In glossa decimaquinta, in ver. iurante marito vel agnato, pag. 372.

In glossa decimasexta, in ver. non valeat, pag. 376.

In glossa decimaseptima, in ver. de eadem parentela, pag. 383.

In glossa decimaoctaua, in ver. siue fuerit filiusfamilias, pag. 387.

In glossa decimanona, in ver. siue illegittimus, pag. 388.

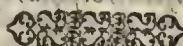
In glossa vigesima, in ver. constituere procuratorem, pag. 394.

24 *Sed quid de herede eius cui præstitũ est iusiurandũ, an & is priuilegio iurisiurandi gaudebit, num. 87.*
25 *Item quid si dolus interuenerit, an & tunc contractus iureiurando confirmabitur, nu. 88. cũ tri. seq.*
26 *Sed & quid si mulier non iurauerit, sed in veritate se non contrauenturam promiserit, num. 92.*
27 *Item quid si de præsenti non iuret, sed se antea iurasse affirmet, num. 93.*
28 *Sed quid si cum Principe aut Fisco contrahat, num. 94. cum quinque seq.*
29 *Vel cum patre, num. 100. cum sep. seq.*
30 *Vel matre, num. 108.*
31 *Vel filijs, num. 109. cum quinque seq.*
32 *Vel fratre, aut sorore, num. 115.*
33 *Vel vniuersitate, num. 116. & 117.*
34 *Vel minore, num. 118. cum quat. seq.*
35 *Vel filiofamilias, num. 123.*
36 *Vel cum alia muliere, num. 124. cum tri. seq.*
37 *Vel cum socio, rem, quam cum eo communem habet, ei alienando, num. 128. cum quat. seq.*
38 *Vel cum sancto aliquo homine, num. 133. & 134.*
39 *Vel cum ecclesia aut clericis, num. 135. cum quat. seq.*
41 *Sed an possit iusiurandum litis decisiuum deferre, num. 140. cum duo. seq.*
41 *Vel ei deferri, num. 143.*
42 *Sed quid si delatum sit, & per ipsam mulierẽ iuratũ, an obseruandũ sit iusiurandũ, nu. 144. et duo. seq.*
43 *Vtrùm mulieri solui possit quod ei debetur, num. 147.*
44 *Sed an ipsi mulieri indebitum soluenti dabimus repetitionem? num. 148. cum quinque seq.*
45 *Vtrùm si aliquod mulier priuilegium habuerit, puta non soluendarum gabellarum, an per solutionem, omissa statuti huius solennitate, factam, sibi præiudicet, num. 154.*
46 *Sed an per hoc statutum omnes aliæ iuris communis solennitates, si quæ in ipsarum mulierum contractibus requirebantur, remissa videantur, num. 155. & 156.*
47 *Vtrùm si mulier rem alienari prohibitam, puta emphyteoticam sine consensu domini sola alienauerit, caducitatis pœnam incurrat, num. 157. 158. & 159.*
48 *Si mulier rem sine statuti solennitate alienauerit, atque tradiderit, quæ perierit, cuius erit periculum, num. 160. cum tri. seq.*
49 *Vtrùm huius statuti exceptio non solũ à muliere, sed à tertio quoque contrahente allegari possit. n. 164.*
50 *Si mulier vtilem sibi contractum sola celebrauerit, an valeat, num. 165. cum quinque seq.*
51 *Sed an in dubio vtilis præsumatur, num. 171. & 172.*
52 *Vtrùm possit mulier confiteri vtilem esse contractum, num. 173.*
53 *Et an cogi possit iurare vtrùm vtilis sit necne, num. 174.*
54 *Et an si vtiliter cõtraxerit, fundũ fortè emẽdo, possit sola de eo retrouẽdendo cũ vẽditore pacisci, n. 175*
55 *Vtrũ possint à prĩcipio cõiuges, quũ matrimonio copulant̃, cõuenire, ut soli liceat uxori cõtrahere, n. 176.*
56 *Sed quid si mulier nupta contrahat sine cõsensu viri, sed cõtractus effectum conferat post mortem viri, an tunc ipsius viri, an verò agnati consensus sit necessarius, num. 177. cum quat. seq.*
57 *Vtrùm possit mulier cõtractũ inutiliter sine statuti solẽnitate gestũ, sola ratũ habere, n. 182. cũ tri. seq.*
58 *Vel saltem adhibita statuti solemnitate, num. 186. & 187.*
59 *Sed an in hac ratihabitione necessaria quoque sit partis præsentia, num. 188.*
60 *A quo die hic contractus ratus habitus effectum habeat, à die quo primùm fuit celebratus, an à die quo ratus fuit habitus, num. 192. cum sep. seq.*
61 *Sed quid si ratihabitionis tempore res, super qua contractum est, perierit, num. 200. & 201.*
62 *Et quid si defectus in ea re quidem superuenerit, sed postea cessauerit. num 202.*
63 *Si mulier interim moriatur, an vir aut agnatus possint ratũ habere contractum, num. 203. cũ quat. seq.*
64 *Et quid si furiosa efficiatur. num. 208. & 209.*
75 *Sed quid si antequã maritus aut agnatus ratũ habeãt contractũ, mulier illũ reuocet, n. 210. et duo. seq.*
66 *Si plures mulier res vendiderit, an vnius tantùm ratam possit uenditionem habere, num. 213. & 214.*
67 *Vtrùm contractus per falsum mulieris procuratorem gestus, ratus haberi possit, num. 215.*
68 *Si quis tanquam mulieris negotiorum gestor rem illius intra territorium vendiderit, an sola possit mulier eum contractum extra territorium ratum habere, num. 216. & 217.*
69 *Vtrũ diebus quoque feriatis ratihabitio fieri possit, nu. 218. & 219.*
70 *An aduersus contrahentem cum muliere omissa statuti solennitate, criminaliter procedi possit, eò quòd dolo versatus videatur. num. 220.*
71 *Si mulier sine huius statuti solẽnitate fœnerata sit, vtrùm à pœnis fœneratori impositis excuset̃, n. 221.*
72 *Sed an possit mulier res, quæ seruando seruari non possunt, alienare, num. 222. & 223.*
73 *Si mulieri aliquid denuntiandum sit, an sufficiat si viro aut agnato denuntietur, num. 224. cũ sex seq.*

FINIS.

DE SOLENNITATIBVS IN ALIENATIONIBVS ET OBLIGATIONIBVS MVLIERVM OBSERVANDIS.

CAP. CCCXXVIII. IN NOVIS, IN CIVILI.

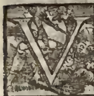

N alienationibus, & obligationibus mulierum descendentibus ex contractu, vel quasi, vel distractu principaliter, vel in consequentium, & in renuntiationibus iurium eisdem spectantium, ascendentibus a libris decem imperialium supra, vel æquiualentibus à dicta quantitate supra, necessarius sit consensus mariti, si maritus fuerit in Ciuitate vel Ducatu Mediolani: & si maritum non habuerit, vel si habet, & non fuerit in Ciuitate vel Ducatu Mediolani, vel etiam si habet maritum et aliquod prædictorum faciat cum ipso marito contrahendo vel quasi, vel distrahendo, necessarius sit consensus agnati: Et si aliquod prædictorum faciat cum agnato, non sufficiat consensus illius agnati cum quo aliquid prædictorũ fieret, sed alterius agnati consensus requiratur: Et vbi agnatum non habuerit, vel si agnatum habuerit, & noluerit consentire, vel absens fuerit à Ciuitate, vel Ducatu Mediolani, possit hoc facere cũ authoritate alicuius iusdicentis, iurante marito vel agnato qui ad prædicta consensum adhibuerit, quòd in veritate credit alienationem, vel renuntiationem, contractum vel quasi, aut distractum vt supra cedere ad vtilitatem ipsius mulieris, & si contra factum fuerit non valeat: & intelligatur agnatus vbi nominabitur de eadem parentela sub eodem cognomine nominata, siue fuerit filiusfamilias, siue legitimus, siue illegitimus: saluo quod mulier possit constituere procuratorem uel procuratores, & quemlibet eorum insolidum ad defendendum & ad agendum contra virum, & quamlibet personam, & quælibet bona, occasione dotis suæ & bonorum paraphernalium, & eorum quæ portauit ad maritum, & pro consequendis bonis & iuribus quæ ad eam dicere posset seu vellet spectare ex successione aliqua, aut dote & legato vel iudicato vel etiam ex donatione, siue maritum habeat, siue non, etiam sine consensu mariti, si habuerit, & etiam sine consensu agnati vel alterius personæ, dum hoc fiat in præsentia alicuius iusdicentis, non obstante statuto prædicto, vel aliquo iure ciuili vel municipali in contrarium edito vel edendo: Et prædicta non habeant locum in vltimis voluntatibus, nec in donationibus causa mortis reuocabilibus, nec in casu quo realiter & verè aliquid peruenerit ad manus mulieris de bonis alicuius, quo casu mulier conueniri possit cum effectu ad restitutionem eius

quod realiter & vere in eum peruenerit, licet non interuenerit consensus vt supra: Et si mulier iurauerit non habere vnde sciat nec credat aliquem agnatum vt supra in Ciuitate, vel Ducatu Mediolani, qui possit aut velit praestare consensum & iurare vt supra, credatur iuramento suo, taliter quod sine consensu agnati possit praedicta facere, vt supra, nisi probetur contrarium.

PRAEFATIO.

T statuti huius quotidiani vtilissimiq; materiam pleniùs pertractemus, operaepretium esse duximus prius inquirere, quaenam fuerit eiusdem statuti ratio, an scilicet mariti & agnatorum praeiudicium, an verò mulieris imbecillitas fragilitasq., & an etiam statutum ipsum sit fauorabile, an verò odiosum, quoniam ex his maxima pars quaestionum per nos infra tractandarum dependet, cum praesertim anima legis vel statuti ipsa sit ratio secundùm Aristotelem libro Physicorum secundo, ita referente Tiraquel. in tract. cessan. causa cessat effec. col. 4. num. xi. qua cessante ipsa cessat dispositio. l. adigere. §. quamuis. D. de iu. patro. cum infin. simili. per doctissimum virum Andre. Tiraq. adductis in d. tracta. cessan. cau. ces. effect. per totum, & cum manifestum sit fauorabilem dispositionem extendi, odiosam uerò restringi. c. odia, de reg. iur. in 6.

2. ¶ Circa primum quae ratio statuentes mouerit, hanc latè quaestionē tetigit Andre. Tiraq. in suo doctis. tracta. de legi. connu. in glo. 6. in ver. consentement, num. 37. inci. restat igitur, usq; in finem d. glo. ubi post alios quos citat, concludit statuentes mariti praeiudicium principaliter considerasse in consuetudine de qua ipse loquitur, eò quia illa mulierem tantùm nuptam sine maritali consensu contrahere prohibebat, quod & vltra per eum allegata addo voluisse Bart. loquentem in statuto praesentiam consanguineorum & proximiorum in contractibus mulierum requirente. in l. transactionem, in pri. lectu. circ. fin. C. de transac. dum inquit dicti statuti rationem esse, quia ad ipsos proximiores spes successionis pertinet, ideo verisimile est, quòd diligentiùs quod per mulierem agitur, considerabunt, vbi tamen secus dicit si statutum simpliciter praesentiam consanguineorum requirat, vti de hoc vltimo eius dicto meminit etiam Tiraquel. vbi supra, & ibi in dict. l. transactionem, quantùm etiam ad primum dictum sequuntur Bald. post med. vers. item not. Franci. Aret. circ. med. vers. illud autem, Ias. ante fin. vers. subijciunt Bart. C. de transactio. & iterum Ias. in l. de pupillo, in princ. col. pri. vers. & vltra eum considero. D. de no. oper. nun.

3. ¶ Verùm cum hoc nostrum statutum generaliter loquatur, non solùm prohibens mulieres nuptas sine maritali consensu contrahere, sed et innuptas sine agnati uoluntate, & praesertim cum non exprimat proximioris agnati, de quo etiam postea dicemus infra in glos. xi. quaestio. pri. veriùs est dicere mulieris fragilitatem consideratam fuisse, ita enim quando statutum agnati consensum non expresso quòd debeat esse proximior, requirit,

rit, uoluit Bart. in d. l. transactionem .C. de transact. ut supra retulimus, cum in fin. concor. per Andr. Tiraq. adductis, quo loco supra citauimus, & praeterea idem etiam Bar. in l. mutum. §. fina. D. de acqui. haere. Castren. in l. liberorum. §. notatur, in fin. D. de his qui notan. infa. Ant. Butr. in cap. cum consuetudinis, col. fin. uers. si uerò exigitur certo & determinato tempore, & ibi etiam Gemini. extra de consue. Ang. Aret. in §. haeres quoque, col. pri. uers. sed mens statuti, insti. de haere. quali. & diffe. Alex. in appo. Bar. in l. apud Iulianum. §. fina. in uers. dicit statutum, ante med. uers. sed cum statuti ratio. D. ex qui. cau. in possess. eat. & cons. 189. uiso statuto, col. pri. uers. 2. confirmatur, ubi in col. sequenti, idem etiam saepius repetit, lib. 7. Io. Mar. Rimi. in rub. C. qui admit. col. 6. in fin. uers. & ex istis, Fely. in cap. causam matrimonij, col. 5. uers. secundò allegans, extra de offi. delega. Ias. in l. more, col. 4. uers. item quia statutum. D. de acqui. haere. & in l. Barbarius, col. 2. uers. secundò moueor. D. de offic. praeto. Phillp. Dec. in l. foeminae, sub nu. 49. D. de reg. iur. Io. Lup. in rep. rub. de don. int. vi. & vx. §. 68. post prin. Andre. Alcia. in tract. praesumptio. regu. prima, praesumptio. secunda, num. 5. Franc. Purpu. in l. fin. col. 13. uers. & ex praemissis, & ibi Hiero. Cagno. nu. 137. & 138. C. de pactis, Nico. Boeri. in commen. consue. Bituri. rub. pri. §. 4. in glo. in uer. de son marij, col. pri. loquens etiam in statuto quod ipse more gallorum consuetudinem appellat, uiri consensum in contractibus uxoris requirente, & Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in uer. contraulz entre les uifz, post princ. uers. dic, quod ista, & iterum in uer. ne ansi par testament, ante fin. uers. ad hoc dic, Arnol. Ferro. in consue. burdiga. titu. de sta. & iu. perso. §. 3. col. pri. post princ. uers. haec autem consuetudo, & col. 7. uers. ratio qua fine: quanquàm etiam si statutum ad utrunque ad mulieris scilicet fragilitatem & ad uiri simul interesse respexisset, perinde tamen diiudicandum foret, ac si fragilitatis tantùm ratio habita fuisset ita tradente Soc. in cons. 23. circa praedictam, col. 4. uers. aliquando & tertiò considератur, lib. 4. quem refert & sequitur Andr. Tiraq. in d. tract. de leg. cõnu. glo. 6. num. 41. quam etiam fragilitatis rationem expressiùs considerauit statutum nostrum Comense positum sub c. 325. in ciuili.

4. ¶ Circa secundum & ultimum dubium, an statutum hoc sit fauorabile, an uerò odiosum, hanc etiam quaestionem idem posuit Tiraq. in eodem tract. de leg. connu. glo. 8. num. 214. & 215. ubi sequi uidetur eorum sententiam, qui tenuerunt esse fauorabile, quam & nos sequimur, & quae cõmunior uidetur, ut colligitur ex alle. per ipsum Tiraq. ibi nu. 213. qui dũ citat Ang. in cons. 88. praemitto primò, col. 2. mihi est col. pri. uers. nemo. enim, & dum allegat Aret. in cons. 2. col. 2. est in uers. tamen illa, & iterum col. 4. uers. sed qualis, & uoluerunt praeterea Ias. in l. more, col. 4. uers. item quia statutum. D. de acqui. haere. Rui. in cons. 52. ex his quae, col. pen. sub nu. 6. in fin. lib. pri. Nico. Boeri. quo loco eum in praecedenti dubio citauimus, & Chassa. in dict. consue. Burgun. d. rub. 4. §. pri. in glo. in uer. contraulz entre lex uifz, post prin. uers. dic quòd ista.

5. ¶ Non omitto etiam diuersas sic posse opiniones concordari, ut haec nostra opinio procedat quando statutum in mulieris fauorem ob illius imbecillitatem introductum est, ut in hoc nostro, ut iam supra asseruimus, & quando super iuramento disponit nihil, ut & in hoc statuto: contraria au-

tem locum habeat quando in fauorem tertij factum est, aut quando iurisiurandi uires tollit. Quam distinctionem ex Aymo. Crauet. præceptore nostro colendissimo habuimus in sua disputa.incip.diuino subsidio ex corde postulato in auditorio consilij,posita post tract.de anti.temp.sub nu.49.

GLOSSA PRIMA IN VER. IN *alienationibus & obligationibus.*

1 PRIMO QVAERO, quid in alienatione aut obligatione necessaria,puta quæ oriatur ex l.aut statuti dispositione. Cui etiã quæstioni occurrit Andr. Tiraquel. in d.tracta.de legi.connu. glo.8. quæst. xxiij. vbi multa doctè & eleganter allegat, vti aliàs semper, concluditq; in tali obligatione locum statuto non esse,quãquam,inquit,Castr. Alex. & Franc. Purpu. in l. certi conditio. §. quoniã.D.si cert.peta. velint statutũ propinquorum consensum in obligationibus mulierum requirens procedere etiam vbi mulier promittit id,de quo efficaciter priùs erat obligata. Quod & idem addo uoluisse Io. Mari. Rimi. ibi col. antepen. vers. subdit tamen notabiliter.

2 ¶ Nos verò sequimur priorem Tiraq. opinionem,cùm præsertim Castr. Alex. Rimi. & Purpu. nihil pro eorum opinio. allegent quod vrgeat: At nostra hæc sententia probatur in l. alienationes.D. fami. herci. in l. qui potuerunt. D.de manu. testa. in l. cũ fidei hæredis.D.de fideicom.liberta. in l. pri.D. de fun. dota. in l. peto. §. prædium.D.de lega. 2. in l. tutor qui repertorium, in princ. D. de admini. tuto. vbi generaliter probatur prohibita alienatione,illam prohibitam non censeri, quæ ex causa fiat necessaria, cum alijs iuribus & doctorum decisionibus cumulatis per Andr. Tiraq. vbi supra, cui addere poteris Signo. in cons.49. in quæstione quæ vertitur inter D.Ioanninam,col.2. vers. item non obstat si opponatur, iuncta col.seq. vers. præterea hæc obligatio insurgit ex l. vbi loquens de nostro Comensi statuto prohibente minorem sine certa solennitate se obligare, inquit locum non habere in obligatione municipali ex l.insurgente, & Castr. in cons.435. ad confirmationẽ eorum,col. pri. cir. fin. vers. præterea statutum,lib.pri. vbi statutum,inquit,prohibens matrem dotem alienare de uoluntaria, non etiam necessaria alienatione esse intelligendum, quod & idem in casu statuti huius uoluerunt Felli. in c. cum accessissent, col.8. in fin. vers. confirmari potest,& col. sequen. vbi alia quoque similia citat extra de constitu. Ias. in l. si vnus.§.pactus ne peteret,col.8. num.29. & ibi Cur. Iun. sub num.84. dum alleg. Roma. in cons. 394. D.de pactis, Boe. in consuetu. Bituri. rub.pri. §. 4.in glos.in ver. de son marij. col.pri. circ.med. Ferro. in consue. Burdiga. tit. de sta. & iu. perso.§.3.col.5.vers. veteri aũt obligatione. Aymo. Crauet. præceptor noster, in cons.6. plura uidenda sunt, col.20. vers.14. sub num.91. vol. pri. in cons.215.pater dedit, col.pri. vol. ẽt p. vbi multa alia similia adducit, Hippo. Rimi.instit.de donatio. in prin. num.608. & in titu. qui. alie.lic. in prin. num.148. ubi & ipse in numeris præceden. & sequen. alia nonnulla similia cumulat, Rolan. à Valle cons.21. extat statutum,col. pen. ver.2.facit,vol. pri. & facit etiam quod not. Albe. in tracta. statu. par. pri.quæst.cx. incip. statuto Parmæ cauetur,cir.med. & Afflict. in tit. de prohi. feu. alie. per Fede. in prin.in.13. nota.

nota. num.73. & Ruin. in conf.27. ſtante pacto, col.2.uerſi. nec obſt. ſtatutum, libr.4. & Opizo. in repet. l. filiusfamilias.§. diui, nu.118. de legat. pri. & quæ cumulauit D.Io.Cepha.in conſ.59.ſtatuto Papiæ, num.30. & ſequen. vol. pri.

3 ℂ SECVNDO quæro, quid in alienatione ex teſtatoris præcepto facta, in qua quæſtione concludendũ eſt ſtatutum eo quoque caſu ceſſare, ſicuti dicimus in minore, qui licet prædiũ ſine Iudicis decreto alienare prohibeatur, toto titu. D.de reb. eorum, &.C.de prædi.mino. poteſt tamen ſi id faciat à teſtatore iuſſus.l. pri. in prin.l. magis puto.§. ſi pupillus.D.eod. tit.de reb. eorum,l.pri.& l.pen.C. quãdo decre. opus non eſt,per quæ iura ſeu eorum aliqua,dum in facto proponeretur teſtatorem cuidam puellæ dotẽ reliquiſſe ſub conditione,quòd ad ipſius teſtatoris hæredes reuerteretur, puella ſine filijs decedẽte, memini D.Apollonium Lambertẽgum clariſsimum virum & patruum meum conſuluiſſe, potuiſſe dictæ puellæ maritum quãuis minorem filiumq;familias, ſine ſtatuti ſolennitate in eorum obligationibus requiſita, ad dictæ dotis reſtitutionem ſecundũ teſtatoris diſpoſitionem ſe obligare : quibus addere poteris multa alia ſimilia per Andr. Tiraq.congeſta,in d.tracta. de legi.connubia. glo.8. num.184. cum mult. ſeq. max. num.194. ita tamen ut ei addas Alex.in conſ.64. uiſa facti narratione,col.pri. lib.2.ubi decidit,nec Iudicis decretum,nec aliam ſolennitatem in alienatione rerum minoris requiſitam, eſſe neceſſariam quando alienatio fit ex teſtatoris præcepto,puta quia teſtamentarijs executoribus alienandi poteſtatẽ dederit, Paris.conſ.85. uidi copioſas,col. fin. ver. nec obſtat ẽt prædictis,lib.3. & Arnold.Ferro. in conſue. Burdi. lib. pri.titu. pri.§.3. col.4. verſ. item ſi uendat, ubi & ipſe loquitur in ſimili ſtatuto huic noſtro, in eãdem quoque ſententiam citans Barba. quem tamen non reperio, Rolan. à Valle conſ.99.pro fundamento, col.pen. & fin.lib. pri. ubi Paris.& Rolan.id intelligunt quãdo tractatur de alienatione depẽdente ex ſolo defuncti facto, non admixto facto minoris prohibiti,& quãdo conſtat de ſpecifica ipſius defuncti uoluntate : & nõ eſt ſuper hac concluſione dubitandum per dicta in præcedenti quæſtione, quando & alienatio uoluntate teſtatoris facta dicitur neceſſaria.l. cùm fidei hæredis.D. de fideicom. liber. & quia alienatio iſta partim fieri dicitur inter viuos, & partim ex ultima uoluntate, unde cùm ſtatutum iſtud locum habeat in cõtractibus inter uiuos, non etiam in ultima uoluntate, non eſt mixtum ad caſum trahendum, ut in ſimili ſtatuto prohibente rem in forenſem inter uiuos alienari, quòd non habeat locum in caſu iſto tanquam mixto, uoluit Ruin. in conſ.137.uiſo inſtrumento,col.3. uerſ.& non tantum,lib.pri. ubi id ẽt trahit ad ſtatutum certam in minoris contractu ſolennitatẽ requirẽs.

4 ℂ Hanc autem concluſionem potiſsimum procedere dicẽdum uidetur, ſi teſtator talis fuerit, cuius ſi uiueret cõſenſus in mulieris contractu requireretur,per nota.per Abba.in conſ.65.quidam Raynerius,in vlti. dub.lib. 2.ubi ſtante, inquit, ſtatuto quòd ſine patris aut aui conſenſu puellę nubere nõ poſsint, dici ſatis ſtatuto factum ſi puella iuſſu executorum ab auo in teſtamento deputatorum nubat, quia quod illi à teſtatore deſtinati fecerunt,teſtator ipſe feciſſe uidetur,per tex.in.l. unum ex familia.§.pri.D. de lega.2.& alia quædam quæ allegat : tu tamen omnino uide quæ dicemus infra in glo. 7. in uerb. conſenſus,quæſt.xix.

5 ¶ TERTIO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, quid si testator, qui tale præceptum fecit, minor fuerit, adultus tamen, an & tunc possit mulier illud omissa huius statuti solennitate exequi. Et uidetur non posse, secundum Bal. in l. prædium, quam legit cum l. illud. C. quando decre. opus non est, ubi minorem, inquit, xxv. annis in testamento prædij alienandi potestatem concedere non posse, si hoc facit pro executione cõtractus. Et uidetur sequi Andr. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. glos. 5. num. 72. dum dicit posse, quãdo hoc facit pro ultimæ uoluntatis executione, allegãdo Bal. ubi supra. Et facit etiam quoniam solus minor non admittitur ad præstandum mulieri contrahenti, aut se obliganti consensum, ut dicemus infra in glo. 8. in ver. mariti quæst. ix.

6 ¶ Contrariam tamen opinionem ueriorem arbitramur, quoniam, quãtum ad ultimam uoluntatẽ pertinet, adultus pro maiore habetur l. Aurelio. §. Gaius. D. de libe. lega. l. cùm pater. §. curatoris. D. de lega. 2. l. si frater, & ibi Doct. C. qui testa. fac. pos. cum alijs multis concor. per Andr. Tiraq. ubi supra adductis, & latius in rep. l. si unquam, in ver. donatione largitus, nu. 254. inci. nam & idem. C. de reuo. donatio. ita ut illi addas l. qua ætate, & l. si filiusfamilias. D. de testa. & §. præterea testamentum, insti. de testa. ordinan. Et ita rectius sentiens uoluit idem Bal. in l. pri. in prin. in secundo nota. D. de reb. eorum, dum illum, inquit, tex. procedere etiam si testator fuerit minor, dummodo adultus, quem sequitur Alex. in cons. 215. põderatis, col. pri. vers. unde dicit Bal. lib. 6. Ias. in l. quæ de legato, col. fin. vers. 9. in contrarium. D. de lega. pri. Dec. in l. fin. col. 2. vers. & ista conclusio. C. de pactis, ubi Bal. expressim carpit in d. l. prædiũ, quatenus interesse putauit, an talis alienandi facultas concedatur pro executione contractus, an ultimæ uoluntatis, uolens Deci. vtroque casu concedi posse. Et ex his satis sublatum opinamur & illud, quod pro contraria adduximus opinione, solũ nõ posse minorẽ xxv. annis mulieri contrahenti consentire, quoniam id uerum est inter uiuos; At secus in ultima uoluntate, de qua hic tractamus, quia quo ad eam adultus pro maiore habetur, ita ut necessaria non sit curatoris autoritas, ut supra satis probauimus. Ex quibus omnibus lector colligere poteris, idem esse si tale præceptum ab alia quoque muliere testante factum fuerit, cùm & hoc ipsum statutum ad mulierem testantem nõ pertineat, ut hic expressum est, & dicemus infra in glos. 22. in ver. nec in ultimis uoluntatibus.

7 ¶ QVARTO etiam quæro, quid si testamentũ, in quo hæc alienandi facultas concessa est, inualidum fuerit. Super quo uidendus est tex. in l. fina. D. de reb. eorum, ubi dicitur si postea patris testamentum irritum appareat, uenditionem tamen per tutorem, aut curatorem ex testatoris præcepto factam, ratam esse habendam. Ex quo Bar. & Bal. ibi annotarunt, inutili quoque ex testamẽto uoluntatem testatoris probari. Ad idẽ tex. in l. in testamento, ubi etiam Bart. notat. D. de fideicom. liber. & uoluit iterum ipse Bar. in l. gerit, col. 4. vers. circa secundum speciale. D. de acqui. hære. Bal. in l. 2. in prin. C. de confir. tuto. in l. si post diuisionẽ, col. pri. cir. fin. ver. secundo casu. C. de iur. & fac. igno. & in c. cæterum, col. 3. vers. sed nunquid in testamento, extra de iudi. Alex. in cons. 145. habita super his, col. 3. vers. fortificatur prædicta, lib. pri. Io. Mari. Rimi. in l. certi cõditio. §. si nummos, col. 5. uers. item inquantum Bar. quærit. D. si cert. peta.

Feli.

Feli. in cap. cum uenerabilis,col.8.uers.similiter dixit Bar. extra de except. Ias. In cons.227.Carolus,col.12.uers.16.facit,lib.2. cons.67.de isto,col.4. uers.restat,lib.3.& iterum in cons.127. dubitatur,col.5.uers.4.ex testamēto,lib.4.& in l.si post diuisionē,col.2.vers.sed istud.C. de iur. & fac. igno. Philip.Dec.in cons.159. casus qui proponitur, col.pri.in fin. vers.4.& ultimò, & in cons.254. iuridicas,in fin. in c. ut debitus,col.3. uers.& non est nouum,de appella.in cap.at si clerici,in princ.col.11.uers.sed breuiter,extra de iudi. Caro.Rui.in cons.137.uiso instrumento,col.fina.uers.nec obi allegata,lib.pri. Crot.in rep.l. re coniuncti, sub num.65.D.de leg.3.Curt. Iun. in cons.70.incipien. tota uis,col.2.uers. nec huic fundamento, Andr. Alcia. in repet.c.cum contingat,fol.7. uers.item cùm contractus,sub num. 38. de iureiu. Alba consulti. filiusfamilias,in fin.uer.

8 ℭ Quibus proximè accedit quod tradunt Ambro. Opizo. & Crot. in l. filiusfamilias.§. diui. de lega. pri. ille num.123. & 24. hic num.76. & 77. statutum in forensem rei immobilis inter uiuos alienationem fieri prohibens, locum non habere in permutatione, quæ ex testatoris præcepto fiat, etiam si minus solenne fuerit testamentum, ubi tamen id ita demum procedere intelligunt, si hoc fiat antequàm nullum esse testamētum, quod tamen à principio ualidum uidebatur, declaretur, ita dicentes loqui tex. in d.l. fina. quem & nos sic supra retulimus. Ad tex. autem in d.l. in testamento, Crot. respondet ancillam ibi multum fuisse à testatore dilectam, ideoq; liciti amoris ardorē clausulæ codicillaris effectū operari, allegando Bal.in l. si iure.C. de testa. manu. ubi tamen nutat. Sed hoc idem addo constantiùs uoluisse Roma. in cons.179. amplissime doctor, col.pen.uers. ad quod dicendum moueor, & Ias.in l. exigendi,col.2. uers.2. facit.C. de procu. in l.pri. in 2.lectu.col.5. uers.5. ibi disponebatur.C. de sum. trin. Chassa.in cōsuetu.Burgun. tit.de droict & appar. à gens mariez.§.5.glos. pri.col.3.uers.secunda est, Gribal. lib. cōi.opi.in uer.clausula codicillaris, ubi dicit de hoc esse glo.communiter approbatam,in l. in testamento,in fi. & est in glo.fina. cir.med.D.de fideicom. liber.

9 ℭ QVINTO quoque quæro, quid in testamento reuocato, an & ex eo argui possit testatoris uolūtas. Et certè Barba.in cons.59.stat hæsitatio, col.4. uers.item mouetur,lib.pri.inquit non posse, quem sequitur Dec. in c. pri. in pri. lectu. col.4. uers. sed adde quòd in contrarium, & iterum in 2.lectu.col.2.uers.in glos.2. de constitu. Quam & nos opinionem sequimur per declarationem, quam supra proximè dedimus ad dictam l. fina. de reb. eorum. Super quo etiam uidebis Aymo. Crauet. in cons.113.circa substitutionem,in fina.uer. uol. pri.

10 ℭ SEXTO quæro, quid in matrimonio, an & illud censeatur mulieri sine agnati consensu interdictum. Et non censeri, decidit Bal.loquens in statuto sine propinquorum consensu adultum contrahere prohibente, in l. in copulandis,in pri. lectu.C. de nup. quem sequuntur Alex. in app. Bart. in l. apud Iulianum.§. fin. in uer. dicit statutum, post prin. D. ex qui. cau. maio. Io. de Arno. singu.83. incipi. ex quo in regno, Soci. in cons. 80. præsens consultatio,col.4.cir.fin. uers. capio nunc tertiā,lib.4. Io. Campe. in tracta. dot. part.5. quæst. cvi. incip. stante statuto, Curt. Iun. in l.si unus .§.pactus ne peteret,col.11.uers.5.limitatur.D.de pactis, Rip.in l. pri.§.fuit

quæsi-

quæsitũ,col.2.uerſ.item cõſidera.D.ad Trebel. Nico.Boe. in conſue.Bitur. tit.pri.§.4. glo.pri.col.6. uerſ. ſed quo ad perſonam,id etiam trahentes ad ſtatutũ prohibens mulierem ſine conſenſu propinquorum ſe obligare. Quod & idem ante eos omnes, ab eis tamen non memoratus, uoluit Signo. in conſ.49. in quæſtione uertente, col.fina.uerſi.præterea hæc obligatio, quæ inſurgit, ubi loquitur in noſtro Comenſis ciuitatis ſtatuto, certã in minorum contractibus ſolennitatem requirente. Et non eſt ſuper hoc meo quidem iudicio dubitãdum, quando & ſi ſtatutum hoc expreſsè prohibuiſſet, non ualeret, ſecundum Soci. & Io. Camp. in locis ſupra allega. & præterea Alex. in conſ.97. principalis dubitatio, per totum, lib. primo, in conſ.pri. uiſo proceſſu, col.4.in fin.uerſ. alia ratione, ubi hanc dicit eſſe cõmuniorem opinionem, lib.3.Iaſ.in l.pri.§. huius ſtudij, col.pen. uerſi. & an ualeat.D. de iuſti. & iur. qui etiam cõmunem dicit, Calca.in conſ.13. pro parte negatiua,col.4.uerſi. non enim ualent ſtatuta. De quo etiã per Cano.in c.Eccleſia ſanctæ Mariæ,de conſtitu. & per Abb. in conſ.65.quidam Raynerius, lib.2. Et facit etiam quod de prodigo bonis interdicto dicimus, cum poſſe tamen matrimonium contrahere, ut per Rip. in l. is cui bonis, col.11. uerſi.ſtãte hac deciſione,ſub num.50.D.de uerb.obliga.

11 ℭ SEPTIMO quæro, an poſsit mulier etiam religionem ingredi ſine huius ſtatuti ſolennitate. Et dicendum eſt poſſe, ſecundum Bal. in l. generali,in fine.C.de ſac. ſanct.eccle. ubi mulierem, inquit, à ſtatuto contrahere prohibitam, poſſe tamen ſe & ſua eccleſiæ offerre. Ad quod etiã facit quod in præcedenti quæſtione de matrimonio aſſeruimus, cùm de matrimonio carnali ad ſpirituale conſtet argumentum ualere, ſecundum Cano. in.c.2.de transla. epi. in.c. illud, de præſump.Iaſ.in l.ait prætor pri. in prin.col. fina.uerſi. & facit quia æquiparantur.D. de iureiu. & in aut. ſi qua mulier, col.3.uerſi.ego circumſcripta.C.de ſac.ſanct.eccle. Rip. in.l.is cui bonis,col.11.num.50. de uerbo.obliga.Tiraq. de retract. tit.pri.§. pri. glo.8.num.35. ubi tamen alle. glo. in l. generali.D. de rit. nup. quam ego non reperio hoc dicere. Immò magis ſpirituali fauemus matrimonio, quàm carnali, ſecundum Iaſo. ubi ſupra. Quod & colligitur ex Crot. in rep.l. filiusfamilias.§.diui. num.62.D.de leg.pri.

12 ℭ Accedit prædictis quòd ſtatutum hoc locum habet quando mulier eius bona obligat, non etiam quando perſonam, ut dicit Bal. in l. in copulandis, in pri. lectu.C.de nupt.Iaſ.in.§. omnium, col.8.uerſi. item aduerte quòd ſtatutum, inſti. de actioni. & in l.ſi unus.§.pactus,col.8. uerſi. quartò dictum ſtatutum, & ibi Curt.Iun.col.11. in quinta limitatio.D.de pac. Io. Campe.in tracta.dotis,part.5.quæſt.cvj. Et facit etiam glo. in l.2.§.uoto,in uerb. filiusfamilias.D.de pollici. quæ dicit filiumfamilias ſine conſenſu patris poſſe perſonam obligare religionẽ intrando, & ſequitur Nico. Boeri. in conſue.Bituri. tit.pri.§.4. in gloſ.pri.col.6.uerſi. ſed an quo ad perſonã. Quo fit ut ſi poteſt mulier perſonam obligare per monaſterij ingreſſum, poſsit etiam ſua eidem bona conferre, cùm dicta collatio ſiue obligatio à iure deſcendat, quo cauetur bona religionem ingredientis ipſo in monaſterium iure transferri,aut. ingreſsi.C.de ſac.ſanct.eccle. cum ſimili. Sicq; conſequens eſt, ut huiuſmodi obligatio permiſſa cenſeatur ex his quæ ſupra in pri. quæſtio. diximus: Quæ ratio de obligandis monaſterio bonis in conſequentiã ingreſſus religionis,uix hoc in Mediolanenſi ſtatuto procederet,

cederet, quod etiam obligationem in conſequentiam prohibet. Sed melius adaptari poterit ad noſtrum Comenſe & Cremonenſe ſtatutum, & ad alia ſimilia, quæ id non exprimunt, ideo quantum ad hoc Mediolanenſe inhærendum erit alijs ſupra deductis.

13 ℭ Ex ea autē ratione, ne & id omittamus, qua diximus, prohibitum ſua obligare bona, poſſe tamen eadem in monaſterium transferre in conſequentiam religionis ingreſſus, deſcendit quod à Lap. traditum eſt, allegatio.xxvi. incipi. diſputat primò, in pri. & ſecun. dub. prodigū abſque curatoris autoritate poſſe religionem ingredi, exindeq; in conſequentiam antequàm ingrediatur ſuis de bonis diſponere poſſe, quem ſequuntur Phi. Fran. in rub. de teſta. in 6. col. 4. in fin. ver. ſed aduerte, & Franc. Rip. in l. is cui bonis, col. 10. verſ. iuxta quæritur. D. de verbo. obligatio. Quod & in filiofamilias conſtitutum eſt, ut poſſit religionis uotum ſine patris conſenſu implere, l. fin. §. hoc etiam cognitum, & ibi Doct. C. de epi. & cler. §. nullam uerò, verſ. interdicimus autem parentibus, in aut. eod. titu. de ſanc. epi. Quanuis aliàs ſolus uouere nequeat, l. 2. §. uoto. D. de pollicita. ubi tamen glo. in ver. filiusfamilias, dicta iura intelligit quo ad perſonam tantùm, non etiam quo ad res.

14 ℭ Et quod ab Andr. Tiraq. ſcriptū eſt poſt alios quos citat, in d. tracta. de legi. connu. gloſ. 8. num. 80. minorem xxv. annis, ſicuti religionem ingredi poteſt, ita quoque in eandem ipſo poſſe iure, & facto, abſq; alia ſolennitate bona eius transferre, vbi dum Tiraq. allegat Specu. in titu. de ſta. mona. §. pri. verſi. 47. voluit allegare in verſi. 44. & dum citat Roma. in conſ. 281. mihi eſt, in conſ. 280. Et vltra per eum adducta, addo idem etiā voluiſſe Bal. in c. in præſentia, col. 5. verſi. not. quòd adultus, ſub num. 30. & ibi Deci. in 14. nota. extra de probatio. Albe. in aut. ingreſſi, col. 6. verſi. quid ſi minor, & ibi Iaſo. col. pri. verſi. ſed pone. C. de ſac. ſan. eccle. & iterum ipſum quoque Roma. in conſ. 166. viſo diligenter, num. 2. Soci. in conſ. 61. in præſenti, col. pen. verſi. ſecunda concluſio eſt, lib. pri. Lauren. Calca. in conſ. 13. pro parte negatiua, col. 3. verſi. quartodecimò idem videmus. Quod noſtrum ad propoſitum potiſsimum conferret, ſi teneremus concluſionem hanc in ea eſſe ratione fundatam, quòd acquiſitio quæ fit per monaſterij ingreſſum, ex vltima fieri voluntate dicatur, eò ſcilicet quòd monaſterium ingrediens pro mortuo habeatur, vti eam ſenſiſſe videtur Bald. in d. c. in præſentia, quo loco ſupra eum citauimus, & ibi clarius Abb. col. 3. verſi. vltimò not. & Albe. in d. aut. ingreſſi: Nam hoc noſtrum ſtatutū ad vltimam conſtat voluntatem non pertinere, vt hic expreſſè dicitur, & dicemus in glo. 22. in verb. nec in vltimis volſitatibus: Quam tamen rationem damnarunt Iaſ. in d. aut. ingreſſi, & Deci. qui ab eo mutuauit, in d. c. in præſentia, in locis ſupra commemoratis. Quibus etiam omnibus conferre videtur, quod not. Bal. in conſ. 248. quæritur an reſeruatio, in 2. dub. lib. 2. vbi generaliter vult prohibitū alienare, poſſe tamen ſe & ſua in monaſterium transferre, religionem ingrediendo. Et uide etiam quod ſtatutum eſt per ſacrum Tridentinum concilium, Seſsio. xxv. cap. 16. à nobis etiam relatum infra in glo. ſequen. in ver. mulierum, quæſt. xix. num. 62. incipi. ſed concludendo.

15 ℭ INTELLIGES tamen quæ ſupra diximus, locum non habere in nupta,

nupta, quia ea cũ viri quoque consensu religionem intrare non potest, nisi & vir intret, aut talis sit ætatis, quòd in eo cesset incontinentiæ suspitio c. ad apostolicam, & tot. illo titu. de conuer. coniuga. & ita in casu huius sta tuti admonet Nicola. Boeri. in consue. Bituri. titu. pri.§4.in glo. in verb. de son marij, col.3. versi. sed an quo ad personā, vbi tamen meo in libro aliqualiter corruptus est, quia legitur personæ pro personam.

16 ℂ OCTAVO quæro, an statutum hoc in transactione quoque procedat. Quod non videtur, cùm locum non habeat, quando mulier vtiliter contrahit, vt dicemus in fine quæstio.50. Transactio nanq; vtilis videtur, cùm fiat super lite pendente, aut quæ verti speratur, l.pri.D.de transac. l.2.C. eod. tit. Sed dubius est litis euentus, l. quod debetur. D. de pecu. Quòd saltem in transactione, quæ dubia super lite fieret, procedere videretur: Sicuti dicimus in administratoribus ciuitatis, qui licèt transigere non possint super lite clara, possunt tamen super dubia l.præses.C.de tran sactio. Quod & in tutoribus, curatoribus, & prælatis constitutum esse affirmat glo. ibi fina. quam Alex. sequitur, sub num.4. Et item procedere videretur, si fieret super re, quam aduersarius possideret, conueniendo quòd eidem res ipsa remaneret aliquo mulieri dato. Vel si fieret super re à muliere possessa, ea conditione quòd apud eam relinqueretur aliquo aduersario tradito, licèt non idem esset si conuenirent partes, quòd res per mulierem possessa in aduersarium transferretur aliqua pecuniæ quantitate eius loco mulieri collata: Sicuti per omnia dicimus in vasallo, qui licèt aliàs feudum sine domini consensu alienare prohibeatur, c.pri. in prin. de prohi.feu.alie, per Fride. potest tamen sic, vt prædiximus, transigere, secundum Bald. in c.pri. in fin. & ibi Alua. col. 2. versi. & no. quòd vasallus qui non sperat, Marti. Lau. & Præpo. Medio.col.pri. de contro. inter vasal. & alium de benefi. cum concor. alle. per Andr. Tiraq. in tracta. de retrac. titu.pri.§ pri. glo.14.num.66. ita tamen ut ei addere possis eundem Alua. idem etiam tenentem in d.c.pri.in prin.col.4. versi.opp. de c. vasallus, de prohi.feu.alie. per Fride. dum se remittit ad dicta vbi supra, & Andre. de Iser. in c.pri.§.si vasallus de beneficio suo, & ibi Præpo. etiā Medio. col.2. post med. versi.op. contra secundam partem, qui ab ipso id Alua. accepit, tit. si de feu. fue.contro. vt vulgò alle. siue verius, si de feu. defun. conten. sit inter dom. & agna. vasal. & Ias. in.l. iusiurandum quod ex conuentione.§.pupillus, col.pri.D.de iureiu.

17 ℂ Verumtamen contrarium decidit Andre. Tiraq. loquens in statuto prohibente mulierem sine viri consensu contrahere, volens scilicet vt nec transigere possit, in sæpè alle. tracta. de legi. connu. glo.5. quæst.xx. vbi dum inquit multos se alios concor. quòd appellatione contractus non veniat transactio, allegasse in trac. retrac.tit.pri.§. 14. glo.4.nu. 65. verius est in.§.pri. glo.14. d.num.65. Sed & idem in casu nostro, quos ipse non citat, voluerunt Calca.in cons.omnium pri.viso consilio, col.3. versi.& ideo dicit Bal. vbi loquutur in statuto mulierem sine duorum propinquiorum consensu contrahere prohibente, volens, inquam, vt nec transigere, aut transactioni consentire queat, allegando Bal. in rub.C. de pac. qui tamen specialiter in transactione non loquitur, sed in omni conuentione etiam liberatoria, & Dec. in cons.532. pro vera, col.2.ver. non obstat quod dicitur statutum, iuncto versi. præterea illud, loquens in statuto quòd pacta

de non

de non petendo,& quietationes per mulieres factæ non ualeant,nisi adhibitis duobus proximioribus agnatis,ubi respondet Dec.ad illud quod diximus uideri obstare quòd contractus per mulierē omissa huius statuti solēnitate utiliter factus,ualidus sit, vt.s. intelligatur ubi de euidenti mulieris vtilitate constat: sed cū dubius sit,vt iā diximus,litis euentus, nō potest de mulieris vtilitate euidenter constare,cùm certū nō sit eam in lite succubituram: Eandem etiam opinionē in statutò prohibente mulierem contrahere sine consensu viri, tenuit Boer. in. consue. Bituri. tit. pri. §. 4. in glo. 3. in ver. ne peult donner, in pri. vbi in id alle. Bal. in l. contractus, col. 2.vers. quid ergo si statutum, sed veriùs inci. quid enim si statutum.C. de fi. instru. qui tamē contrariū tenet: sed dici potest ipsius Bal.opi.eo in loco,cōmuniter esse reprobatā,& alibi ipsū quoque Bal.diuersum tenuisse,vt per Tiraq. in tract. de leg. connu.glo.5.nu.52.& in d.tract. retrac.d.glo.14.nu. 65. Et ad hanc nostrā quoq; sententiā facit tex.in l.pri.§. at si trāsegit. D. si quid in frau.patro.vbi prohibitus in fraudem patroni alienare,prohibetur et transigere: Et quod not. Bal. in l. quoties, in prin. C. de fideic. eum qui plenā bonorum administrationem non habet, sicuti alienare non potest, ita nec transigere posse: Et quod voluit Crauet. in.consi.197. quanquam, col. 2. versi. secundò principaliter,vol.pri. Quoniam autem conclusionem hanc indistinctè procedere arbitramur, ideo superest contraria vt argumenta diluamus.

18 ℂ Non obstant igitur in primis nota. in l.præses.C.de transac. quoniā intelliguntur modò iudicis decretum interueniat, vbi super re, in cuius alienatione requiritur, transactio fiat, secundùm Bal. ibi num. 5. Saly.4. Castren. num. item. 5. & Curt. Iun. cir. fin. & eundem etiam Bal. in l.pri. num.3.C.si aduer. transactio.

19 ℂ Non obstat etiam illud de vasallo ex sententia Bal. & sequacium suprà commemoratorum, quoniam verum non videtur: & contrarium tenet Andre. Tiraq. in d.tracta. retrac. d.glos.14.num.66.in fin.cum septem sequen. vbi cōcordan. citat, idem dicens in prælatis, procuratoribus principis,alijsq; similibus personis: Cui tamen addere poteris illud etiam Bal. dictum reprobasse Afflic. in d.cap.pri.§.si vasallus de beneficio, nu. 44. & 45.si de feu.defun. conten. sit inter domi. & agna. Curt.Iun. idem in alijs quoque similibus personis volentem in d.l. præses, antè fin.C. de transactio.& dom. Io.Cepha.in conf.133. multa sunt, num.78. & sequen. volu. pri. vbi meminit Andre. Tiraq. vbi suprà, dicitq. ex allegatis per eum colligi hanc communiorem esse opinionem.

20 ℂ Et ad tex. in l.si pro fundo.C. de transactio.super quo se fundat Bald. facile est respondere ex dictis ipsius Bal. in l.pri.num.2. & ibi Saly.in fina. ver.C.si aduer.transactio. & Andre.Tiraq. in alle.tracta.de retract. tit.pri. §. pri. glo. 14. num. 70. & 71. Ex prædictis igitur habes lector mulierem nec quidem transigere posse omissa huius statuti solennitate, idq; simpliciter procedere, nisi tamen ex ipsa transactione euidens mulieris vtilitas comprehenderetur, ex mente Deci.in d.conf.532. Ad quod etiam uide quod dicemus infra hac eadem glo.quæstio.x.

21 ℂ NONO quæro, an possit mulier spreta huius statuti solennitate societa-

cietatem contrahere. Et certè Alex. in conf.154. videretur, col.2. versi. accedat, lib.2.repe. in conf.103. lib.3. loquens in statuto prohibente minorem se obligare sine consensu tutoris, aut curatoris, siue curatorem habeat, siue non, decidit societatem quoque eidem interdictam videri: Super quo non puto esse dubitandum, præterquam in casu de quo statim dicemus, cùm statutum hoc mulieri obligationem ex contractu descendentem prohibeat, & societatem constet esse contractum, & obligatorium.l. contractus.D.de reg.iur.&tot.titu.D.&.C.pro soci.

22 ℂ SED DVBIVM est, & ista decima sit quæstio, quid si vtile esset mulieri ipsam iniisse societatem? Et Roma. in conf.453. visa principali, ferè per totum, loquens de statuto quòd minor xxv. annis non possit cõtrahere sine præsentia officialium mercantiæ, & authoritate trium eius cõsanguineorum, concludit valere tamen societatem per eum absq; dicta solennitate vtiliter contractam: quem sequitur Soci. in conf.160.in præsenti consultatione, col.6. versi. item & tertiò, lib.2. & Ias.in l.is cui bonis, col.2.versi.4.adde.D.de verbo.obligatio.& in l.more,col.6. versi.item facit quod egregiè.D.de acqui. hæredita.

23 ℂ Verùm diuersam in sententiam nos trahere videtur quod annotauit Bal.in l.cùm oportet,col.2.num.9.in fin.C.de bon. quæ lib. volens pupillum nunquàm præsumi societatem contraxisse, etiam si de illius vtilitate tractetur: quem sequuntur Alexan. in conf.49. maturè ponderatis, post princi.lib.pri. quod est repetitum, mutatis quibusdam tantùm primis verbis, in conf.36. considerațis, lib.4. & Ias.in l.pri. col.2.versi. amplia istam conclusionem.C.qui testa.fac.pos. Et conferunt etiam quæ suprà in præcedenti quæstione diximus de transactione, quæ etiam prohibita censetur licèt vtilis videatur.

24 ℂ Quibus tamen nõ aduersantibus, nos priorem sequimur opinionem, quoniam illud Bal. dictum reprobauit Soci. in d. conf.160. col.5. versi. sed ad hanc, lib.2. vbi inquit hanc contrà Bal. sententiam esse veriorem; quæ probatur, in l.Iulianus.§.si quis à pupillo.D.de actio.emp. in l.non eò minus.C.de procurato.& institu. de inuti. stipulatio.§.pupillus,& de auto. tuto. in prin. Et facit quod notat idem Soci. in conf.87. in præsenti consultatione,col.6.versi.hoc dicere, lib.pri. & Corn. in conf.pri.in hac consultatione,col. fina. versi. nec obstat, lib.pri. Et quia vera & communiter recepta est conclusio, huic non esse statuto locum, si contractus per mulierem sine hac solennitate celebratus in euidentem illius vtilitatem tendat, vt dicemus infra in fin. quæstio.50. Ex quo & illud de transactione tollitur, quoniam, vt supra diximus, in ea dubium est, an vtilis sit futura: At nos hic loquimur quando vtilem constat esse societatem, quia iam finita sit calculis etiam factis: Qua ratione idem quoque fatemur esse in transactione, si constare posset de mulieris vtilitate, vt etiam suprà diximus in fine d. quæstio.viij.

25 ℂ VNDECIMO quæro, quid in diuisione, an & hæc mulieri sine huius statuti solennitate interdicta videatur? Quam quæstionem in statuto viri consensum in contractibus vxoris exigente, tractauit Andr. Tiraq. in tracta.de legi.connubia. in glo.5.num.216. vbi breuiter concludit pro-

hibitam

hibitam videri, cò quia & minor diuidere non poteſt eas res, quas ſine decreto alienare probibetur .l. non ſolùm.C. de prædi. mino. l.pri. & ibi Bal.C.ſi aduer. tranſac. Et quia diuiſio vicem permutationis, & permutatio emptionis obtinet.l.pri. vbi glo. & Docto.C.commu. vtri.iudi. cum ſimili. ibi per eum allegatis, & latius in tracta. retrac. titu. pri.§.32. in glo. vni. num.88. Quod etiam vltrà per eum adducta annotauit glo.in l.ſi pupillorum,in prin.in ver.neuter.D.de reb.eo. & Io. Andre.in additio.Specu. in rubr.de feu. col.pen. verſi.in contrarium,Albe. in ſuo tracta.ſtatuto. part.pri. quæſtio.cx. incip.ſtatuto Parmæ; Alex.in l.qui Romæ.§. duo fratres,col.15.num.34.& ibi Franci.Rip. num.86.D.de verbo.obliga. Corn. in conſ.197.cir.pri.col.4. verſi.& licèt,lib.pri. Dec.in l.cùm proponas.2. in ſecun.notabi.C.de pac. Ambr.Opizo. in repe.l.filiusfamilias.§.diui.nu. 106. & ſequen.D.de lega.pri. iterum etiam Rip.lib.reſpon. cap.80. num. 53.in fin. D.Io.Cepha.in conſ.64.menſe Aprilis,col.2. verſi.veruntamen, lib.pri. vbi concordan. citat.

26 ℂ Sed contra hanc Tiraq. ſententiam multa obſtare videntur. Primum quòd vaſalli ſine conſenſu domini feudum alienare prohibiti, poſſunt tamen illud inter ſe diuidere,c.pri.§.prætcrea Ducatus, de prohi.feu.aliena. per Fride. & not.Bar. in l.& ideo.D.de condi.furt.Bal.in l.ſi familię,col.2. verſi.ex qua glo. poſt gloſ.ibi in ver.pro parte,& ibi Saly.col.fin.verſi.no. ex iſta glo.C.fami.herci. Calda.in conſ.12. an feudum,titu.de feu.Alex.in l.ſi domus.§. fina. num.7. in fin.D. de lega.pri. & in conſ.189. viſo,col.2. verſi. quia per talem,lib.2. Corn.in conſ.252. quòd licèt, poſt princ.libr. pri.& in conſ.24. ad euidentiam,col.pri. & ſeq. lib.2. Rip.in d.§.duo fratres, num. 86. Super quo videbis tamen etiam gloſ. in.l.cõmuñi diuidundo,in ver.confundetur, in fi. & ibi Bal. in pri.lectu. in fin.D.commu. diui. eundem etiam Bal. in.l. voluntas, num.4.C.de fideicom. & in cap. pri. in princi.col.3.num.12. de prohi. feu.aliena. per Fride. Specu.in titu.de feu. in xxxiij. quæſtio. Aret.in.d.§.duo fratres,col.pen.verſi.ſuper primo,Fely. in cap. quæ in eccleſiarum,col.34.& 35.ſub num.36. extra de conſtitu.Afflict. in d.§. prætcrea Ducatus,in 3.nota. poſt alios ibi.

27 ℂ. Et quod per illum tex. in d.§. prætcrea Ducatus, voluit Bart. in d.l. & ideo.D.de condi. furti, plures emphyteotas poſſe inter ſe ſine domini conſenſu emphyteoticam rem diuidere, quanuis alienare non poſsint.l. fin.C.de iu.emphy. cap. potuit,extra de loca.quod & idem repetijt Bar.in l.cùm hi.§.ſi vni,cir.med.D.de tranſactio. in l.qui Romæ.§. duo fratres, in x.quæſtio,ſub col.pen. verſi.circa primum,& ibi ſequuntur Paul. Caſtren. col.2.verſi. no. etiam ex illo.§.Alex. col.pen.verſi.item in quantùm. Bart. in x.quæſtio. Aret.col.pen.verſi.ſuper primo,Iaſ.col.antep.num.117.cum duob.ſeq. & Franc. Rip. num.86. vbi hanc communem eſſe omnes atteſtantur.D. de verbo. obliga. & iterum idem quoque Bart. in conſ.58. ex themate prædicto tria dubia, in 2.dub. part.pri. in quam etiam partem inclinat Specu.in titu.de loca.§.nunc aliqua, verſi.72,quæritur, ſub num.93. cùm præſumatur tenere vltimam opinionem, ſecundùm nota.per Iaſo. & Claud. Aquen. in l. ſi idem cum eodem.§. fina.D.de iuris. omni. iudi. Et quam etiam tenuerunt Alberi.in tracta.ſtatuto.part.pri.quæſtio.cx. incipi. ſtatuto Parmæ cauetur, Roma. in conſ.182. in caſu propoſito, poſt med. verſi. quoad ſecundum, Alex.in l.ſi domus.§.fina.num.7.in fin. D.de lega.

pri. & in conf. 189. viso, col. 2. verf. quia per talem, lib. 2. Corn. in d. conf. 252. post princi. lib. pri. & in d. conf. 24 col. 2. verf. & ex natura, lib. 2. Fel. in d. cap. quæ in ecclesiarum, col 34. verf. similiter dicitur quòd si emphyteota, de constitu. vbi alios etiam concor. citat, Iaf. in conf. 54. circa primam, col. fin. lib. 3. dum alle. Bar. vbi suprà, Caro. Rui. in conf. 63. uidetur prima consideratione, col. 3. verf. item non obst. quòd hæredes, lib. pri. Afflict. in d. §. præterea Ducatus, in 3. not. num. 9. Opizo. in rep. §. diui, legis filiusfamilias, num. 110. & 111. D. de leg. pri. quod adeò uerum est, vt nec domino in casu isto soluendum sit laudemium, secundùm Guili. de Cun. & Bar. in d. l. & ideo, vbi et sequitur Castren. dum se ad eos remittit, qui illam l. legit, cum. §. tandiu, l. manifestus, vbi et alij. Docto. D. de condi. furti. Iaf. in l. fin. col. 14. verfi. septimò quæro, sub num. 47. & 48. C. de iu. emphy. vbi communem hanc dicit. D. Io. Cepha. in conf. 59. statuto Papiæ, num. 33. & 34. vol. pri. Super quo tamen uidebis etiam Franc. Rip. in d. §. duo fratres, num. 87. in fin. & Capel. Tholo. quæstio. lxxv. incipi. item fuit quæsitum si ex diuisione, & ibi appo.

28. ℭ Quibus simile est quòd ex testatoris præcepto alienare prohibiti, possunt tamen inter se transferre, & diuidere. l. uoluntas, C. de fideicom. quē tex. sic allegat Bar. in d. l. & ideo. Et quod dicimus rem litigiosam aliàs alienari prohibitam, tot. titu. D. de aliena. iudi. mutan. cau. fac. posse tamen diuidi. l. fin. cir. fin. C. de litigio. & in aut. eod. titu. post princi. Et quod habetur in l. per diuersas. C. manda. ubi cessio prohibita in casu de quo ibi, permittitur tamen si fiat per hæredes diuidentes pro hæreditariis portionibus: Quæ magna ex parte collegit Alberi. in d. tract. statuto. parte pri. quæstio. cx. ubi ex his dicit statutum mandans solui domino certū quid ex uenditione rei, super qua annuum præstetur fictum, in diuisione locum non habere, ita inquiens Docto. communiter tenere: cuius tamen contrarium in simili statuto consuluit Roma. in conf. 182. in casu proposito, in secun. dub. Quas authoritates sic pro cōtrariis inuenio allegatas ab Opiz. in rep. d. l. filiusfamilias. §. diui, num. 106. iuncto num. 112. de leg. pri. Sed concordari possunt, quoniam Alberi. loquitur quando statutum utitur uerbo uenditionis, Roma. uerò quādo uerbo alienationis, cùm uerbum alienationis sit generale. §. alienationis, in aut. de non alie. aut permu. reb. ecclesia. l. fina. C. de reb. alie. non alie. cap. nulli, extra de reb. eccle. non alie. Et faciunt quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xvij. num. 45. incip. non obstant in contrarium allegata, & præsertim quia in casu Roma. aderat dictio uniuersalis qualibet, quæ includit, quæ aliàs non includerentur, ut per Gemi. & Philip. Franc. in cap. 2. §. pri. in princi. de reb. eccle. non alie. in 6. & Marsi. in l. extraneo. §. cogniturum, num. 28. D. de quæstio.

29. ℭ Concludendo tamen sic putarem distinguendum, quòd aut loquimur de diuisione facienda quoad fructus, & quoad usum gratia commodioris culturæ: aut loquimur quoad dominium & proprietatem: Et tunc aut res est communis inter duas pluresue mulieres, aut inter mulierem & masculum non prohibitum diuidere: & tunc etiam aut ipsa mulier prouocat socium non prohibitum, aut ab eo ipsa prouocatur, & si prouocatur, aut assignatur tota res communis socio, & mulieri pretium loco eius portionis, aut sua cuiq; portio adiudicatur. Circa primum quantùm ad diuisionem fructuum & gratia cōmodioris culturæ faciendam, uidetur huius non

esse

esse statuti solennitatem obseruandam, quoniam & minori huiusmodi diuisio sine iudicis decreto permissa est, secundùm glos. in l. Lucius & Titia, in ver. patrimonium, per illum tex. & ibi Bal. qui id intelligit etiam si ipse minor alium prouocet. D. fam. hercis cun. iterum eundem etiā Bal. in l. pri. in fine princi. D. de reb. eo. Guili. de Cun. in l. inter omnes. C. de prædi. mino. Io. Andre. in addi. Specu. in rub. de curato. ubi ita etiam inquit determinasse Lamber. de Rampo. & Vianisium. Et uasallo sine consensu domini, ut per d. l. Lucius & Titia, voluit idem Bal. in l. communi diuidundo, in pri. lectu. in fine principij. D. commu. diui. Et ecclesiæ absq; solennitate à iure requisita, vt voluit glos. in l. iubemus. 2. in prin. in verb. diuidere, quam ibi sequuntur Guilie. de Cun. Bar. post princ. & iterum post medi. versi. alij dicunt quòd potest diuidere fructus, Bal. col. pri. circ. fin. versi. tu ex omnibus, Saly. col. pri. versi. opp. quòd non possit, & versi. alij vt Placentinus, & Castren. num. 3. & 4. qui dicit cùm id ex facto contigisset, ita fuisse determinatum. C. de sac. san. eccle. Ambro. de Opizo. in d. l. filiusfamilias. §. diui, num. 106. & 107. D. de lega. pri. Et generaliter in omni prohibito alienare, vt hanc tamen possit diuisionem facere, tradidere Imo. in cap. nulli, in fine extrà de reb. eccle. non alie. & Soci. iun. in cons. 79. viso puncto, col. 2. versi. & omissa, vbi communem dicit, & concor. citat, lib. pri. apud quem tamen comperies quomodo id intelligatur. Et ita hac in sententia aliquando fuimus: sed nunc re maturiùs digesta contrarium verius opinamur, vt scilicet & in diuisione per mulierem hoc quoque modo facienda necessaria sit huius statuti solennitas, per ea quæ dicemus infra in fine quæstio. lxxij. vbi asseremus non posse mulierem ea quoque quæ seruando seruari non possunt solā alienare: Et ex ibi dictis patet solutio ad ea quæ suprà in contrarium allegauimus.

30 ℭ Circa secundum casum, & ista xij. sit quæstio, quando loquimur de diuisione facienda quoad proprietatem & dominium, & res est communis inter plures mulieres, & non puto dubitandum quin solæ diuidere nō possint, per tex. in l. si pupillorum. D. de reb. eo. vbi si res est cōmunis duorum pupillorum, neuter tutor potest ad diuisionem prouocare sine decreto in alienatione rei minoris necessario, cum quo concordat tex. in l. inter omnes. C. de prædi. mino. Quam opinionem veriorem arbitramur: quāquam in contrarium facere videatur tex. in l. inter pupillos. D. de autho. tuto. Quem tex. quòd in diuisione rerum minoris necessarium non sit iudicis decretum, sic allegat Bal. in l. pri. paulò antè fin. C. si aduer. transactio. Sed respondeo illum tex. esse intelligendum quando hæreditas diuisa mobilia tantùm continebat, aut subintelligendum est ibi ipsum decretum interuenisse, aut & tertiò præsupponendum est alium quoque socium maiorem adfuisse, qui minores ad diuisionem prouocauerat, quo casu verum est iudicis decretum non requiri, vt infrà dicemus, & ita has solutio. tradit glo. ibi in d. l. inter pupillos, in glo. fina. quam ibi sequitur Bar. & posteriorem etiam solutio. sequitur ipsemet Bal. in l. pri. cir. fin. principij. D. de reb. eo. pro quibus etiam solutio. facit quoniam in tex. illo tantùm dubitatur, an diuisio facta inter plures pupillos cum tutoris authoritate valeat, si non sit subsignata per tutorem, & nihil dicitur de decreto, ideo ex alijs id legibus supplendum est, vt scilicet intelligatur interueniente iudicis decreto vbi necessarium sit, quoniam cùm de vno dubitatur alij semper termini habiles præsupponuntur, vulg. l. qui testamento, in princ. D. de testa.

testa. Et in hac nostra sententia, plures minores rem cōmunem habentes non posse illam sine decreto diuidere, fuit etiam Io. Andre. in additio. Specu. in rub. de curato. cir. princi.

31 ℭ CIRCA TERTIVM casum qui nobis xiij. constituit quæstionem, quando res est communis inter mulierem & masculum alienare non prohibitum, & ipsa mulier vult socium prouocare: Et non est dubium non posse, per d. l. si pupillorum, & d. l. inter omnes: Et quia idem videmus in marito, qui sicut dotalem non potest fundum alienare, institu. qui. alie. lic. in princ. & tot. titu. D. de fun. dota. ita nec ad illius diuisionem socium prouocare potest, l. fina. C. eod. titu. de fun. dota. Et id generaliter procedere, vt cui non est permissa rei alienatio, eidem etiam sit interdicta ad diuisionem eiusdem rei prouocatio, annotauit Imo. in c. nulli, in fin. extra de reb. eccle. non alie. quem sequitur Opizo. in rep. l. filiusfamilias. §. diui, num. 112. D. de leg. pri. Quod opinamur procedere etiam si plures essent mulieres alium ad diuisionem prouocantes, per ea quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xv. num. 34. incipi. & prædicta non solùm procedunt: Nam ex ibi dictis apparet nullam haberi rationem pupillorum & sic diuidere prohibitorum an numero non prohibitos vincant: sed solùm inspici quis prouocet, & quis prouocetur.

32 ℭ CIRCA QVARTVM casum ex quo xiiij. oritur quæstio, quando mulier ab alio prouocatur, & tota socio res assignatur, & mulieri pretium loco eius portionis: & dicendum est inutilem quoque esse huiusmodi diuisionem sine huius statuti solennitate celebratam: Sicuti in pluribus dicimus emphyteotis, quibus hæc diuisio interdicitur, secundū Iaso. in l. fina. col. 39. num. 114. C. de iu. emphy. & in l. qui Romę. §. duo fratres, col. pen. versi. hinc infertur, de verbo. obliga. de quo tamen Iaso. dicto videbis Fely. in cap. quæ in ecclesiarum, col. 34. versi. similiter dicitur quòd si emphyteota, iuncta col. sequen. versi. tertio limitatur, de constitu. & Rip. in d. §. duo fratres, num. 85. & quantum ad casum nostrum videbis omnino quæ dicemus infra in fine, quæstio. xxxvij.

33 ℭ CIRCA QVINTVM & vltimum casum, ex quo nos xv. quæstionem constituemus, quando mulier à masculo ad diuisionem prouocatur, & sua cuiq. portio assignatur: & hic articulus maiorem habet difficultatem: Nam quòd hoc casu huic non sit statuto locus, faciunt l. pri. §. si communis. D. de reb. eo. & d. l. si pupillorum. D. eod. titu. & d. l. inter alios. C. de prædi. mino. vbi dicitur in rei minoris diuisione necessarium tunc non esse iudicis decretum, & d. l. fina. C. de fun. dota. vbi marito prouocato permittitur tunc rem dotalem diuidere: per quæ iura idem in ecclesia prouocata, voluit glos. in l. iubemus 2. in princ. in ver. diuidere, in secun. solutio. & ibi sequuntur Bar. post princi. versi. alij dicunt, Bal. col. pri. vers. secunda solutio, & vers. tu ex omnibus, Saly. col. pri. vers. alij igitur, & Pau. Castren. num. 4. C. de sac. san. eccle. Et generaliter in quolibet alienare prohibito, quòd tamen sic diuidere possit, tradiderunt Imo. in d. c. nulli, in fin. ver. extra de reb. eccle. non alie. & Opizo. in d. repe. l. filiusfamilias. §. diui, num. 112. D. de leg. pri.

34 ℭ Et prædicta non solùm procedunt si vnus sit minor, & alter maior, sed

ſed etiam ſi plures ſint minores à ſolo maiore prouocati, quoniam adhuc ſine decreto diuidere poterunt, ſecundùm gloſ. in d.l. inter pupillos, in verb. non aſsignante, in fin. & ibi Bar. in fina.verb. D. de auto.tuto.& Bal. in l.pri. cir.fin. princi. D. de reb.eo. & in l.ſi pupillorum, poſt princi. dum illam gloſ. allegat. D.eod.titu. Io. Andre.in addi. Specu. in titu.de curato. ſuper rubri. poſt princi. & ſentit etiam Cepol. conſ. cauſa. crimina.4. viſa querela, poſt princi. Et ſecundùm hoc poſſent plures etiam mulieres à ſolo ſocio prouocatæ ad rei communis diuiſionem deuenire.

35 ¶ Veruntamen prædictis non obſtantibus veriorem arbitramur opinionem, mulierem à ſolo etiam maſculo prouocatam non poſſe ſine huius ſtatuti ſolennitate rem communem diuidere, tametſi ſua cuiq. portio aſsignetur: Et moueor quia hæc prohibitio fauore ipſius mulieris, ne ſcilicet ob eius imbecillitatem deciperetur, emanauit, vt diximus ſuprà in præfatio. in pri.dub. ideo ſuccedit nota. Bart.doctrina in l. cùm hi.§.ſi vni, cir. medi. D. de tranſactio. vbi inquit, quando alienatio fauore prohibiti interdicitur, prohibitam quoque cenſeri diuiſionem, per illum tex. Secus ſi fauore eius, cuius conſenſus requiritur, prohibeatur, vt in emphyteota, quam doctri. ſequitur ibi Paul. Caſtren.num.4.& in conſ.432. cùm ſtatutum,col.2. verſi. ſecundò videtur,lib.pri. vbi etiam propriùs noſtros ad terminos loquitur, & Ambro. Opizo. in d.§. diui,num.110. Et facit etiam quia ſtatutum hoc prohibet alienationem & obligationem ex contractu, vel quaſi, vel diſtractu deſcendentem: Sed diuiſionem conſtat eſſe diſtractum ſcilicet cõmunionis, ſecundùm Caſtren. in.l.ſi familiæ,cir.med.verſi. oppo. pro declaratione.C. fami.herci. & conſtat item ex diuiſione obligationem oriri, cùm teneatur diuidens de euictione pro parte ſocio aſsignata, ſaltem pro medietate,l. ſi fratres.C.commu. vtri. iudi.l.ſi familiæ, vbi docto.C.fami.herci.gloſ.in l.qui Romæ.§.duo fratres,in glo.mag. antè medi.in.4.ſolutio. & ibi Bar. col.2.verſi.ſexta ſolutio, Iaſ.col.4.num.13. &.14.& alij etiam Docto.D.de verbo. obligatio. Soci. in conſ.25. proſequendo,col.4. verſi.item hoc probatur,lib.4. Et faciunt optimè quæ dicemus infra hac eadem gloſ. quæſtio.xcv.

36 ¶ Et ex his ſatis conſtare poteſt non obſtare in contrariũ adducta,cũ in illis caſibus prohibitio non emanauerit fauore prohibiti ob eius imbecillitatem: Et ad illud de minore quod ſimile videtur caſui noſtro, reſpondeo diuerſitatis rationem ineſſe, quia licèt eo in caſu non interueniat iudicis decretum, interuenit tamen tutoris aut curatoris authoritas, qui liberam habent bonorum minoris adminiſtrationem, quam & habent vaſallus & maritus,& ideo nõ mirum ſi prouocati diuidere poſſunt. At ſecus in eo qui liberam non habet bonorum ſuorum adminiſtrationem, vt de muliere dicendum videtur, & ita eſt Bald.doctri.in l.quoties pri.cir.princ.C. de fideicom. quem ſequi videtur,dum eum citat,Caſtren. (cùm dictũ Doctoris intelligatur ſecundùm authoritatem, quã allegat ex ſententia Bar. in l. non ſolùm.§. ſi liberationis, col.2.D. de libera. lega.) Caſtren. inquam in l.& ideo, quam legit cum.§.tandiù.l.ſiue manifeſtus, col.pri. verſi. ultimò.l. & ideo. D. de condi.furti. Ad l. voluntas. C. de fideicom. ſpecialiter reſpondeo ſecundùm Bal. ibi in 2. oppo. & Bart. in d.conſ.58. in fine 2.dub vol.pri. & Iaſ.in d.l.cùm hi.§.ſi vni,cir.fin.D.de pac. ibi prohibitionis rationẽ ceſſare, ideo non mirum ſi & diſpoſitio ceſſet, per reg. vulga.

 l.adi-

l. adigere.§. quanuis.D. de iu. patro. cum simili. at secus vbi militat vt in casu nostro: vel meliùs & clariùs respondeo, ibi testatorem alienationem extra familiam prohibuisse, sed soror erat de familia, & ita etiam reperio respondisse Guili.de Cunc.in d.§.si vni,& ibi Castr.num.3.& eundem etiā Castren. in cons.432. cùm statutum,col.2.versi. secundò videtur, libr. pri. Alex. in l.si domus.§.fina.num.7.D.de lega.pri. Ias.in l.fina.col.40.sub nu. 116.cir. med.C.de iu. emphy. & in d.l.qui Romæ.§. duo fratres, col.pen. num.120. & ibi Franci. Rip. num.87. in princ.D. de verbo. obligatio. & Opizo. in d.l. filiusfamilias.§.diui,num.110.D. de lega.pri. Quatenus autem diximus mulierem per hoc statutum non habere liberam bonorum suorum administrationem, non existimes hoc repugnare his quæ dicemus infra hac eadem glos.num.71.& 72. quia aliud est quòd non habeat liberā bonorum administrationem, vt supra diximus, & aliud quòd ei sit bonis interdictum, quod negamus, vt ibi asseremus.

37 ℂ INTELLIGE tamen primò prædictam conclusionem procedere, nisi talis diuisio ipsi foret mulieri utilis,per ea quæ dicemus infra in fin. quęstio.50. Et facit quia idem dicimus in ecclesia,quæ licèt non possit alienare,potest tamen diuidere si vtilis sibi sit diuisio, secundùm glos.in l. iubemus 2.in princ.in.4.solutio. & ibi Guili.de Cun. Cyn.Bar. cir.med.Bal. col.pri. versi.quarta & vltima solu.& versi.aut prouocat alium,& Castren. num.4.in fin.C. de sac.san.eccle. Quanquam etiam sint, qui simpliciter tenent, ecclesiam diuidere posse etiam si id vtiliter non faciat, vt per glos. in l. si pupillorum, in princi. in verb. neuter, & ibi Bal. cir. medi.D.de reb. cor. & Guili. de Cun. in d.l.iubemus 2.& ibi Saly.num.2. Sed communis est sententia non posse, vt attestatur Opizo. in l.filiusfamilias.§. diui, num. 106.& 107.D.de lega.pri. Et idem videmus in minore,qui vtilem sibi diuisionem facere potest,secundùm Bart. in d.l. si pupillorum,in princ.D.de reb.cor. & in d.l.iubemus 2.circ. med. principij, & ibi Saly. col. pri. versi. alij quòd in ecclesia, & versi. sed nunc quæro, Bal. in.l.pri. in fine princ.D. de reb.cor. Io. Andre.in addi. Specula.in rubri.de curato. Corn. in cons. 252. quòd licèt in fin. lib.pri.vbi idem inquit in patre bona filij aduentitia vtiliter diuidente, vt id possit. Quando autem vtilis dicatur diuisio not. Io. Andre. & Corn.in locis suprà allegatis, & Bar. in d.l. iubemus.2.circ. med. principij, & ibi Bal.col.pri. versi. quarta & vltima solu. & Saly.num. 3. & Castren.4.& idem Bar.in l. inter pupillos.D.de admini.tuto.

38 ℂ INTELLIGE secundò eandem conclusionem non procedere si diuisio fiat à iudice; Sicuti dicimus in diuisione rei minoris à iudice facta quæ valida est, secundùm Bal.in l.pri. post med. versi. hoc verum.C. si aduer. venditio. Et facit quod de insolutum datione rei empytheoticæ per iudicem facta not. Ias. in l.fina.col.32.versi.quintò quæro,sub num.113.C. de iur. emphy. Veruntamen contrarium verius opinamur per ea quæ dicemus infra in glos.3.in ver. Ex contractu vel quasi,quæstio.xvi. intelligendo tamen secundùm ea quæ ibi in sequen. quæstio. dicemus, & quia statutum hoc ipsum vult iudicis authoritatem sufficere in quibusdam tantùm casibus hic expresis.

39. ℂ INTELLIGE tertiò & vltimò, ut licèt non ualeat diuisio quoad dominij translationem, ualeat tamen quo ad translationem possessionis,

ut in statuto prohibente minores alienare sine iudicis authoritate & decreto, quòd tamen ex diuisione per solum minorem celebrata, possessio per constitutum, licèt non dominium, transferatur, consuluit Cepol. conf. causa. crimina. 4. uisa querela, col. pri. & 2. Sed & hoc Cepol. dictum uerum non uidetur per ea quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xxxiiij. ubi asseremus contrà Cepol. & ueriorem & communiorem esse opinionem, mulierem aliamue personam sine certa solennitate contrahere prohibitã, non posse etiam per constitutum possessionem transferre. Quid autem de translatione possessionis aliter quàm per constitutum facienda diximus infra quæstio. xxviij. & mult. sequen. huius etiam glos.

40. ℂ DECIMOSEXTO quæro, quid in mutuo & commodato. Quam quæstionem in cõmodato tetigit Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. in glos. quinta, num. 217. ubi eam inquit decidi ex tex. cum ibi nota. per Bar. in l. si constituto, sed uoluit allegare. l. si constante. §. si uxor, D. solut. matri. & ex Floria. in l. penult. D. ad l. acqui. uerùm ille tex. in dict. §. si vxor, loquitur in vxore rem viri commodante: vnde nos arbitramur, quicquid sit de iure communi, tamen stante hoc statuto contractum prohibente, mutuum & commodatum quoque interdictum censeri, cùm & ipsum sit contractus. l. contractus. D. de regu. iur. & tot. titu. D. si cer. peta. & C. de reb. credi. Quid autem si mulier mutuo acciperet ob necessitatẽ coacta, uidebis in simili scilicet in filiofamilias, an Senatusconsulti Macedoniani beneficio adiuuetur, Abb. in cap. quia pleriq;, col. pen. versi. & nota singulariter, extra de immu. eccle. & Philip. Dec. in cap. nouit, col. 12. versi. & ista conclusio, sub num. 18. extra de iudi. & quæ diximus suprà in pri. quæstio. Et quid item si mulier ex ipso mutuo aut commodato per ipsam sine huius statuti solennitate accepto locupletior fieret, uidebis quæ dicemus infra in glos. xxiiij. in ver. nec in casu quo realiter & uerè, per totam.

41. ℂ DECIMOSEPTIMO quæro, quid in permutatione: Et dicendum uidetur eam hoc quoque statuto prohibitam censeri per nota. per Io. Andre. in addi. Specu. in titu. de emptio. & uenditio. §. nunc dicendum est, col. 5. num. 20. in ver. quemadmodum, & per nota. per Bal. in l. cùm hi. §. si cui, in vlti. lectu. ante medi. D. de trãsactio. & Castren. in l. pri. col. 2. num. 10. D. de rer. permuta. vbi dicunt statutum loquens de emptione locum non habere in permutatione, quos etiam sequi videtur Ias. in l. fina. col. 29. versi. nunquid autem appellatione venditionis. C. de iu. em phy. cum concordan. per Andre. Tiraq. adductis in tracta. de retract. titu. pri. §. pri. in glos. 14. num. 30.

42 ℂ Contraria tamen opinio magis placet, quam & veriorem arbitramur, quia dubium non est permutationem esse contractum, qui hîc prohibetur, & maximè etiam propter verba quæ commentamur in alienationibus & obligationibus, quia alienationis appellatione comprehenditur permutatio. §. nos igitur, in versi. alienationis nomen, in aut. de non alie. aut permu. reb. eccle. cap. nulli, extra eod. titu. de reb. eccle. non alie. facit l. pri. §. pri. iuncto. §. & in permutatione. D. si quid in frau. patro. & l. cùm hi. §. si cui, & ibi glos. & Docto. D. de transactio. & cap. 2. extra de rer. permutat. & c. nemini, xvj. quæstio. 7. & tex. in aut. sed & permutare, & in aut. sequen. arguen-

guendo à speciali.C. de sac. san. eccle. quod & tradidit Tiraq. in d. tracta' retract. titu. pri.§.pri.in glos.14.nu.34. licèt tamen dici possit in dictis verbis in alienationibus & obligationibus vim non esse faciendam, ex quo statutum postea se restrinxit ad eas obligationes & alienationes, quæ ex contractu aut quasi descenderent, vti etiam dicemus infra in glos.3. in ver. ex contractu vel quasi, num.12. incipi. nihilominus: Nec etiam videtur argui posse ex rubri. de alienationibus & obligationibus simpliciter loquente, ex quo perfectam non videtur orationem habere, vt per Docto.in l.pri.D. si cer. peta. Quod etiam expressius, ne scilicet rubricæ vllo modo disponant statutum est sub cap. clxxiij. in nouiss.

43. ¶ Facit etiam ad hoc quod dicimus de emphyteota, qui sicut non potest sine consensu domini alienare.l.fin.C. de iu.emphy. ita nec permutare, vt tenere uidetur Specu.in titu.de loca.§. nunc aliqua. nu.147. Bal. & Ang. in l.cū hi.§.si cui.D.de pac.Pract. Pap.in forma libel.quo agi.ad facti præsta. & rei relax. in glos. in ver. alienauit, cir. med. Castren. in cons.105.si non interesset iuramentum, in princi. lib. 2. Imo. in cap. potuit, col. viij. versi. an autem possit, qui id declarat, extra de loca. Alex. in cons. 63. in causa & lite, col. pri. vers. confirmo, lib.7. Ias. in l. fin. col. 29. vers. pro clara ergo intelligentia, sub num. 101. C. de iu. emphy. vbi Imo. declarationem sequitur, Deci. in cons. 160. in causa monasterij, in pri. dub. super quo tamen uidendus est etiam Abb.in cons.74. dno principaliter, col.2. vers. nam si emphyteota, lib. pri. & Rip. in l. qui Romæ.§. duo fratres, num. 86. D. de verbo. obliga.

44. ¶ Sed & idem in vasallo proditum est, vt sicut & ipse irrequisito non potest domino feudum alienare, ita nec permutare, vt in hanc partem inclinare videtur Specu. in titu. de feu.§. quoniam, vers.32. sub num.54. licèt non omnino id firmet, cùm postea arguat contrà de l.3.C. de prædi. curia. lib. 10. cui respondet Io.Andre. in addi. ipsius Specu. vbi suprà, ibi esse speciale,& specialitatis rationem assignat glos. in d. l. 3. Eandem opinionem tenuit Alua. in titu. de prohi. feu. alie. per Fride. in princi. col. fina. vers. nunquid autem vasallus, vbi & ipse hanc in sententiam citat Specu. vbi suprà, Ias. in l. fin. col. 29. vers. nunquid autem vasalli, sub num. 102. C. de iu. emphy. dum se remittit ad Specu. vbi suprà: Super quo videbis & Bertran. in cons. 6. quamuis in iure, per totum, lib.3. Et ita in terminis nostris sentit Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. in glo. 5. nu. 216. vti etiam retulimus suprà in 7. quæstio. in princi. quod & ante eum fuit de mente Bal. in cons. 23. præsupposito statuto Ciuitatis Spoleti, lib. 5. dum loquens de statuto quòd nulla mulier possit contrahere aut distrahere sine præsentia mariti, patris, & filiorum maiorum annorum xiiij. si omnes prædictos habeat in ciuitate, & loco deficientium duorum proximiorum, si pater, inquit, certam pecuniæ quantitatem genero pro dote promittat, & deinde in solutum dotis certa immobilia bona eidem genero & filiæ ipsis præsentibus & consentientibus relinquat, non præiudicare dictam acceptationem & consensum per ipsam filiam non seruata statuti forma præstitum, siue dicamus hunc permutationis contractum fuisse, siue nouationis: Et nō arbitramur super hoc dubitari oportere, quoniam permutatio similis est venditioni l. ij. fin. D. de rer. permu. l. pri. & 2. C. eod. titu. l. fin. D. ex qui. cau. in possess. ea. l. sciendum. §. deinde. D. de ædili. edic. & facit et tex. in l.

in

in tantùm, cum l. seq. de libe. cau.

45. ℭ Non obstant in contrarium allegata, quia ex prædictis responsio colligitur, cùm statutum hoc non simpliciter prohibeat venditionem, sed omnem generaliter obligationem & alienationem: quo casu quum statutũ vtitur verbo alienationis, permutationem quoque comprehendit, secundùm Alex. in d.consi.63.col.pri. post princi.lib.7. vbi ita restringit dictum Specu. & Io. Andre. in d.§.nunc dicendũ, col.5.num.20. vbi tamen Specu. in insolutum datione loquitur, non in permutatione, ut facit Io. Andre. veruntamen quia statutum se restringit ad alienationem & obligationem ex contractu, uel quasi, vel distractu descendentem, uti etiam diximus supra num. ab hinc 4. incip. contraria tamen opinio, ideo aliter & meliùs respondeo, statutum hoc fauorabile esse, vt diximus suprà in præfatio. in secund. dub. quo casu statutum loquens de uenditione, habet locum & in permutatione, secundùm Bal. in consi.177. istud statutum, lib.4. & in l.fina.col.pri. versi.ex hoc no. quòd nomine emptionis. D. de condi.cau.dat.non secu. vbi ita & ipse limitat Specu. dictum, & iterum idem Bal. in l.fina.col.2.versi. tertiò quæritur C. de sac.san.eccle. & sequuntur Io. de Pla. in l. quemadmodum. col.2. C. de agri. & censi.lib.11. Alex. in consi.197. visis dubitationibus, in princi.lib.6. Fabia. in tracta. de emptio. & venditio. in secun. quæstio. princi.col.4.versi. vltimò idem Doc. Pau. Parisi. in consi.82. pro resolutione, col.5. versi. præterea ut superius, lib.3. & uidetur etiam sequi. Tiraq. in d.tracta.retractu.titu.pri.§ pri.in glos.14.num.28. Et faciunt etiam quæ in sequenti quæstione dicemus.

46. ℭ DECIMOOCTAVO quæro, quid in pignore, & dicendum est illud quoque prohibitũ censeri, ita enim in statuto prohibente mulierẽ iniussu uiri contrahere, vt scilicet nec pignorare possit, uoluerunt Bartho. Cassa. in consue. Burgun. titu. des droitz & appar. à gens mariez.§.pri. in glo. in ver. contraulz entre les uifz, num.19. & Arnol. Ferro. in consue. Burdiga.titu.pri. qui inscribitur de sta. & iu.perso.§.3.col.pri. post princi. versi.sed nec rem, & Andre. Tiraq. in d.tracta. de legi. connu. in glos.5. quæstio.nona, vbi monet, Cassaneum vbi suprà aliàs in priori eius editione contrarium tenuisse, prout & quisque ex posteriori, quæ communiter circumfertur, satis colligere potest: Quam & nos opinionem priori loco à nobis suprà relatam sequimur, quam per multa confirmat Tiraq. vbi suprà, & quæ opinio fortiùs procedere debet in casu nostro, cùm statutum hoc per verba magis prægnantia loquatur, quàm loqueretur consuetudo Cassa. Ferro. aut Tiraq. & cùm præsertim idem nostrum statutum sit fauorabile, argumento eorum quæ in præcedenti quæstione diximus.

47. ℭ DECIMONONO quæro, an possit mulier ludere omissa huius statuti forma, quam quæstionem tetigit Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. in glo.5. in 18. quæstio. vbi concludit non posse, etiam si ad ludum licitum ludat, quia de illicito non est dubium quòd non possit, etiam cum consensu uiri, secundùm eum, & mouetur quia ita constitutum est in seruo, filiofamilias, & generaliter in omni persona liberam bonorũ suorum administrationem non habente, post alios quos citat in locis per eum allegatis, qui dum citat Parid. de Pute. in tracta. de lud.char.7. veriùs est in char. 2. col. illius char. etiam 2. versi. an perditum in ludo: Ocul addo de hoc esse casum in l.fina. D. de aleato. & voluerunt præterea Hosti. in sum. de pœni-

&

& remis.§.fin.sub.§. quid de lusoribus,col.2.vers. sed & sunt personæ, Saly. in aut.alearũ vsus,ante fi.C.de reli.& sump.fun. & de aleæ vsu & alea. Abb. in cap. quia plerique, col.antep. in xi.quæstio.cir.fin.extra de immu. eccle. Stepha.Bertran. in cons.213. omissa illa,per totũ, lib.3. & Augu. de Arim. in addi. Ang.maleficio.in ver. metidore di mali dadi, col.8. in additio.incipi. tu autem in hac materia adde quia intendo: Quæ tamen scias non procedere vbi quid in conuiuio uescendum luditur, tex. est apertus in d.l. fin. in princi.D. de aleato.& not.glo.pri.in c.pri.35.distinctio. & Abb.in c. clerici 2.col.pen.vers. sed de iure naturali, & ibi Imo.col.8.versi. sed aduerte quia dubium, de vita & hone.cleri. & Ang.Areti.in d.tracta.malefic. in d.ver. metidore di mali dadi, col.7.vers. & tene menti, & ibi Augu. de Arim. quibus etiam in locis habetur an hoc casu ludus clericis quoque sit permissus. Hic tamen illud non prætermittendum duximus, contra aliquid in ludo amittentem ad illius repetitionem non nisi quinquaginta annorum præscriptionem currere,tex. est in l.fina.C. de reli. & sumpti. fune. & de ale. vsu & alea. Quę tamen præscriptio an contra mulierem quoque currat, videbis omnino quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. lxxij. & iterum in glos. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xxvij. & mult. sequen. vbi tractabimus an hoc statutum impediat contra mulierem præscriptionem currere, si sine huius statuti solennitate se obligauerit remque tradiderit.

48. VIGESSIMO quæro, an & huius statuti forma sit obseruanda quũ mulier pro alio fideiubet: Qua in quæstione Andre. Tiraq. in tracta. de legi. connu. in glo.5.quæstio. viij. per multa concludit esse obseruandam, præsertim quia statutum hoc est fauorabile, quo casu prohibito contractu censetur etiam prohibita fideiussio: Et quia in ea militat eadem prohibitionis ratio,quę in obligatione alterius contractus. Et notandũ est Tiraq. loqui in statuto utente verbo contrahere, ideo idem fortiùs dicendum est in statuto hoc generaliùs loquente. Et faciunt quæ diximus suprà num. ab hinc 3. incipi. non obstant in contrarium allegata.

49. Et ista opinio potissimum procedit hoc in Mediolanensi statuto, quod non solùm prohibet obligationem principaliter factam, sed etiam in consequentiam: Nam fideiussorem constat non principaliter, sed accessoriè & per quandam consequentiam obligari. Et ita fuisse videtur de mente Bal. si rectè inspiciatur in l.fin.col.ẽt fin.vers.quæro dicit statutũ.C.ad S.C. Macedo. dum inquit si statutum prohibeat filiumfamilias se principaliter obligare, posse tamen eum fideiubere, quia aliquid permittitur accessoriè quod principaliter non permittitur, nisi quis, subdit Bal. quæsito colore fideiubeat, cùm re vera sit principalis,nam hîc,vt diximus,cessat Bal. ratio, cùm accessoriam quoque obligationem statutum hoc prohibeat.

50. Et prædicta vera esse sentit Tiraq. vbi supra, etiam si in rem suam fideiubeat mulier, dum stante, inquit, statuto prohibente vxorem sine viri consensu contrahere, non posse eam fideiubere etiam in casibus in quibus de iure communi poterat, qui annotantur per glo. & Docto.in l.fina.C. ad S.C. velle. inter quos & hic ibi ponitur, & est tex. in l. aliquando,in princi. D.eod.titu. & in l.2.C. etiam eod.titu.& in l. de die.§.qui mulierem,& ibi Docto.D.qui satisda.cogan. & not.Roma. in singu. 122.aliàs 121. incipi.

tu scis quòd minor: Quibus etiam in locis habetur quando in rem suam fideiubere dicatur mulier: et ita tenendum est.

51. ℭ VIGESSIMOPRIMO quæro, an hoc statutum in nouatione quoque locum habeat: & dicendum est locum habere authoritate Bal. in cons.23. præsupposito statuto, lib.5. à nobis etiam relati suprà num.44. incipi. sed & idem in vasallo.

52. ℭ VIGESSIMOSECVNDO quæro, quid in obligatione ex causa alimentorum: Et Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§.pri. in glo. in ver. contraulz entre les uifz. col.3. vers. limita tertiò, eam inquit videri permissam, cùm secundùm eum possit mulier se piæ causæ obligare, cui alimentorum fauor æquiparatur, vt colligitur ex Ias. in l.pri.C. de fidecom. subdens tamen Chassa. se id nō ponere pro constanti, & cogitandū relinquit.

53. ℭ Verùm pro contraria opinione, quòd immò & hæc obligatio interdicta censeatur, illud in medium adduci potest, quòd prohibita per testato rem alienari, non possunt ēt in causam alimentoū distrahi, vt tenuit glos. in aut. res quæ, in ver. obligationē, cir. fin. quam ibi sequitur Bal. subdubius tamen, in lectu. anti. quam tamen nos videre nō potuimus, & ibi clariùs Saly. col. fin. versi. quæro an pro sumptibus. C. commu. de lega. Quam opinionem de rigore iuris sustentabilem dicit etiam Corn. ibi col. fina. cir. fin.

54. ℭ Quibus tamen non obstantibus priorem sequimur opinionem, sed non ea quidem ratione qua Chassa. inquit statutum hoc locum non habere quum mulier cum pia causa contrahit, quia in hoc te remittimus ad ea quæ dicemus infra in fine quæstio. xxxix. Sed quia contraria opinio contrà glos. in d. aut. res quæ, & communior & verior est, quam ibi tenent, Oldra. Iaco. de Areti. & post eos Bar. cir. fin. vers. quærit glos. vtrum sumptus, qui dicit ita communiter Docto. tenere, Bal in lectu. quæ communiter circunfertur, col. fin. ver. quærit glos. vtrum sumptus alimentorum, Ang. in fina. ver. Castren. cir. fin. Ias. col. 8. num. 31. vbi communem dicit, & Curti. Iun. num. 30. qui etiam de communi attestatur. C. commu. de lega. idem Bar. in l. quemadmodū, col.2. versi. in e. glos. ibi an propter famem. C. de agri. & censi. lib. 11. & idem etiam Bal. in cons. 50. viso testamento, col. fin. versi. sed dubium, lib.5. iterum etiam Ang. in l. Marcellus. §. res quę, col.2. vers. sed an pro redemptione, & ibi Imo. Roma. & Alex. col. pri. qui communem hanc dicit, Soci. col. pri. versi. secundò limita, & Ias. col. 2 vers. amplia istam. D. ad S. C. Trebellia. iterum idem Roma. in cons. 267. circa id de quo quæritur, per totum, idem etiam Alex. in cons. 3. viso processu causæ, col. fina. versi. item etiam constat, lib.3. Afflic. in titu. de prohi. feu. alie. per Fride. in princi. in 13. nota. num. 64. Ambro. Opizo. in repe. l. filiusfamilias. §. diui, num. 57. & ibi Rip. num. 78. D. de leg. pri. Quam opinionem in practica sequendam dicit etiam Corn. in d. aut. res quæ, col. fina. Ex quibus patet hanc esse communiorem opinionem.

55. ℭ Quòd etiam sit verior, probatur, quia sicut talia bona restitutioni subiecta alienari possunt pro redemptione captiuorum, secundùm magis communem opinionem, vt in sequenti quæstio. dicemus, ita debent alienari posse ex causa alimentorū, quia hæc duo æquiparantur, l. quanuis. D. solu. matri.

matri aut. contrà cùm rogatus,& ibi Bar. in fina.ver.C. ad S. C. Trebellia. l.Sancimus,pri.C.de sac.san.eccle.& quia talis alienatio ex causa dicitur necessaria fieri,vt probatur in cap.3. extra de fur.& in cap. cùm haberet,in fi. extra de eo qui dux. in matri. quam polluit per adul. & in l. necare. D. de libe.agno. & not. Bal.Soci.& Afflict. in locis prealle. Ex quo fit vt nostro in casu potissimùm debeat esse permissa, per ea quæ diximus suprà in pri. quæstio. Et quia par est dotis causa, & alimentorum,secundùm glo.in l.ob æs.C. de prædi.mino. & Docto.in l.pri.D.solu.matri. Sed ex causa dotis bona fideicommisso subiecta alienari posse non dubitatur, d.aut.res quæ C.commu. de lega. Ergo & ex causa alimentorum id debet esse permissum. Et quia licèt dos constante matrimonio restitui nequeat.l.vni.C.si dos constan.matri.rectè tamen ob alimentorum causam restituitur.l.quanuis.D. solu. matri. Sic & minori,cui aliàs sine certa solennitate, interdicta est alienatio, ob famem tamen permittitur, secundùm glos.in d.l.ob.æs: item pater alienare filium prohibitus, l.pri.C.de his qui fili. distrax. potest tamen ob famis necessitatem.l.fina.C.eod.titu.

56. ℭ Quibus etiam simile est, quòd qui ob necessitatem furatur leuiùs punitur, cap.3. extra de fur. Et quod dicimus bona ecclesiæ alienari prohibita, posse tamē famis causa alienari.l. sancimus,pri. C. de sac.san.eccle. Et quod de seruis originarijs & censitis proditū est,qui licèt absque terra alienari prohibeātur.l.quemadmodū.C.de agri.& censi.lib.11.rectè tamē propter famem alienantur, secundùm glo. ibi in ver.vendi, paulo post princi. quam ibi sequitur Bar.col.2. Et quod dicimus res in causa libertatis sequestratas posse tamen alimoniæ causa distrahi.l.fina.ante fin. C. de ordi.cognitio. Et quod traditur generalem clausulam ad causam alimentorum nō trahi.l. libertis,2.§. posthumis,vbi glo. in ver. non videri, & ibi Bar.D. de alimen. & ciba.lega. idem Bar.in l.Mela, circa medi. principij, versi. item per clausulam generalem.D.eod.titu. Alex.in cons.214. ponderatis, col. 3.vers. & quanuis,dum allegat Bar. in d.l. Mela, lib.6. Philip.Deci.in l. iura sanguinis, num.4. in fine .D. de reg.iur. & in l. principalibus, in fin.ver. D. si cer.peta. Aymo. Crauet. in cons.179. quando fœmina, in princi.lib. pri. Quanquam reclamet Crot. in rep.l. filiusfamilias.§.diui, num.55.D. de leg.pri. vbi inquit tex. illum,in d.§. posthumis,non probare Bar.sententiam,quia ibi sub oratione indefinita legata diminuente,non includebatur legatum alimentorum,quoniam repetitum fuerat per illa verba præter cibaria & vestiaria: Super cuius tex. intellectu videbis ipsum etiam Bar. in l. talis scriptura .§.pri.post princi. & .§.fina.col.pri.versi.opp. extra glos. & ibi Ias. qui §. §. illos simul legit cum prin. legis, col.4.vers. item adde inquantum Bar.D.de leg.pri. Et hæc nostra sententia potissimùm procedit in casu huius statuti,quod solennitatem hanc in alienatione & obligatione mulieris fauore ipsius mulieris non tertij introduxit, vt diximus suprà in præfatio. in pri.dub. quo casu prohibitio ad causam alimentorum non extenditur, secundùm Corn.in d.aut. res quæ; col.fina.post medi. C.commu. de lega. dum respondet ad d.l. ob æs C. de prædi. mino.

57. ℭ INTELLIGE autem prædicta vera esse non solùm pro alimentis ipsius mulieris, sed & patris,viri, fratris,vel alterius eius necessarij, per tex. in l. quanuis, cum l.seq.D.solu.matri. in l. mutus .D. de iu.doti.in l. si quis pro vxore, in fine .D. de dona. inter ui.& vxo. Et facit etiam tex. in

cap.

cap. communis filius,& ibi glos.in ver. suorum,xxiij. distin. Et non solùm pro alimentis,sed etiã pro expensis quæ infirmitatis causa fierent, vt est de mente Pau. Castren. in d.aut.res quæ, cir.fin.C. commu. de lega. & voluit prætereа Bal. ab eo non commemoratus, in cons.20. quid importent, in princi.lib.2. Quod & habet rationem,cùm expensæ, quæ in medicis medicinisue fiunt, alimentorum appellatione comprehendantur, secundùm Doct. in l.cùm hi .§. qui transigit,vbi Ias.concordan.citat.D.de transactio.

58. ℂ VIGESIMOTERTIO quæro, quid si mulier velit se à captiuitate liberare,an hoc quoque casu huic sit statuto locus: Quam quæstionem tetigit Andre. Tiraq. vir nostri sanè temporis celeberrimus, in tracta. de legi. connu. in glo.8.quæstio. xxxv. vbi concludit locum non esse, post Roma. & alios quos allegat: & vltrà per eum adducta eandem etiam opinionem tenuerunt Nico. Boeri. in consue.Bituri. titu. des coustumes concernant les iuges & leur iurisdition, cir. fin. & Bartho. Chassa. in consue. Burgun.rub.4.§.pri. in glo. in ver. contraulz entre les uifz,col.4.versi. vide quæ in simili, & nouissimè Hippo. Rimi.institu. de donatio.§.pri.nu.377. Quam & nos opinionem sequimur: Quanquã reclamet Arnol. Ferro. in consue.Burdiga.in titu.de sta.& iu.perso.§.3.col.6.vers. itaque nec probo.

59. ℂ Et hęc nostra opinio multis quoq; medijs fulcitur per And.Tiraq.quo loco eũ supra citauimus adductis,vbi dũ adducit simile illud de bonis fidei cõmisso subiectis,quę alienari possunt,vt quis se à captiuitate liberet,addo id pręterea voluisse Bal.in consi.20. q̃d importent,in prin.lib.2.& Doct. in l.Marcellus.§.res quę,vbi Soc.col.3.vers.tertia conclusio, & Ias.col.2.vers. amplia istã,& ibi sequi ēt videtur Clau.Aquen.sub nu.2.dum se remittit ad Alex.D.ad S.C.Trebellia. & iterũ Ias.in d.aut.res quæ,col.10.versi. in fine glos.habetis, & col.seq.versi. sextò extende non solùm, & ibi Curti. Iuni. col.1[illegible].versi. concludit etiam Bart. sub num.31. in fi.C.commu. de lega. Ludo. Bologni. in cons.43. cuius casus inci. ser Iacobus, col.2.versi. & sic ex hoc considerauit, Rip. in l. obligatione, col.12.versi. ex quibus infertur.D. de pigno. & Hippo. Rimi. quo loco eum suprà in præcedenti vers. citauimus: Et facit etiam quia alienatio causa redimendorum captiuorum dicitur necessaria.l. sancimus, pri. C. de sac.san.eccle. quæ hoc statuto non prohibetur,vt diximus suprà hac eadem glos. in pri.quæstio.

60. ℂ QVID AVTEM, & ista xxiiij. sit quæstio,si mulier ob suum ipsius delictum carceri mancipata esset,an & tunc quæ diximus locum habeant, tangit Andre.Tiraq. vbi suprà num.288. cum duo sequen.vbi tres refert opiniones quando alienari prohibita, possint pro redemptione eius qui ob scelera eiusdem in vinculis detinetur,alienari,& nullam expresse firmat, dicit tamen communem esse negatiuam opinionem non posse, post Ias. in aut. res, col.5.vers. quintò & vltimò.C. commu. de lega. cui addo eandem opinionem & communem secutum fuisse Matthę. Gribal. in suo tractatu commu.opinio.char.pri. in ver. alienatio, versi. bona subiecta: Sed contrariam opinionem affirmatiuam,immò posse, vltrà per Tiraq. allegata, tenuerunt Nico. Boeri. & Bartho. Chassa. in locis suprà num. ab hinc 2. allegatis.

61. ℂ Mihi tamen, si hac in re meum licet iudicium interponere, magis pla-

cet sententia, quæ distinguit, an agatur de præiudicio tertij, & non possint alienari, aliàs possint: quam secuti sunt plurimi quos citat Tiraq. vbi supra num. 290. & præterea Alex. in l. quanuis, col. pri. D. solu. matri. vti etiam in hanc sententiam allegatur à Deci. & Clau. Aquen. in locis statim allegandis, tametsi Tiraq. ubi suprà num. 288. alleget eum tenere simplicem affirmatiuam opinionem: Eandem etiam nostram opinionem distinguentem tenet Clau. Aquen. in d. §. res quæ, col. pri. post princi. vbi dicit eam ueram esse & cõmunem, & Hippo. Rimi. in d. §. pri. num. 280. cum quat. sequen. institu. de donatio. vbi in eandem quoque sententiam citat Tiraquel. in d. tracta. de legi. connu. in glos. 6. num. 280. sed est in glos. 8. num. 290. vbi tamen eam opinionem expresse non firmat, præsertim cùm tandem addat videndum Deci. in cap. quæ in ecclesiarum, col. pri. & est in versi. tertius & vltimus, de constitu. vbi contrarium tenet: Et mouetur quia si non consideratur præiudicium fideicommissarij, & sic tertij, quando hæres alienat bona fideicommisso subiecta vt se à carceribus redimat, in quos absq; culpa incidit, ita non debet considerari quando in eos incidit culpa quidẽ sua sed ad casum non ordinata.

62. ℂ Sed quicquid studio contradicendi Fely. eius concurrenti Deci. dixerit, præcedentem sequimur opinionem, quoniam diuersa est ratio quòd quis in carceres inciderit culpa sua licèt non ad casum ordinata, & diuersa si in eos incidit absque vlla penitus culpa, per tex. in cap. damnum quod quis, de reg. iur. in 6. cum simili. & alia quædam quæ allegat Alex. in d. l. quanuis, & in d. §. res quæ, & ita etiam postea reperimus Rimi. vbi suprà num. 384. Deci. reprehendentem: Nec verò & illud quod Tiraq. asserit, contrariam opinionem negatiuam communem esse, verùm existimamus, quoniam Ias. in d. aut. res quæ, col. 6. vers. sextò & vltimò, loquitur quando tractatur de præiudicio fideicommissarij, & sic tertij, vt colligitur ex illis verbis, debet pœna eum tenere, non autem tertium, cui est restituenda hæreditas: item ex illis, sed dic ibi ideo esse quia non agitur de præiudicio alicuius ibi in specie, & ita eum hanc in sententiam citat ipsemet Tiraq. d. num. 290. Et tantò minùs contraria opinio erit communis, si quantùm ad casum nostrum cum his qui distingunt vt suprà, iungamus authoritates eorum qui simpliciter partem affirmatiuam tenuerunt, quos cumulat Andre. Tiraq. vbi suprà num. 288. cui addere poteris Bal. idem tenentem in cons. 20. quid importent, post princi. lib. 2. vbi id intelligit si hæres delictũ committat ex inimicitia aut alia causa non autem data ad hoc opera vt fideicommissum euertat, quod & habet rationem, quia dolus suus nemini prodesse debet, tot. titu. D. & C. de dol. & faciunt optimè quæ dicemus infra in glo. 2. in ver. mulierum, quæstio. xvij. Eandem etiam simplicem affirmatiuam opinionem tenuerunt Fely. in cap. significauit, cir. med. versi. & not. quòd iura, extra de iudi. & Io. Crot. in rep. l. filiusfamilias. §. diui, num. 64. cum duo. seq. de leg. pri.

63. ℂ Nam, vt ad propositũ nostrum redeamus, huiusmodi statutũ non fuit ob mariti aut agnati prẽiudiciũ, sed ob sui ipsius mulieris imbecillitatem introductũ, vt diximus supra in præfatio. in pri. dub. ideo consequens est, vt hoc quoque casu huic non sit statuto locus: In quam etiã sententiam illud nos vocat, quòd in hoc ipsius quoque mulieris vtilitas versari uidetur, si à carceribus redimatur, præsertim quia si exire carceres non possit, in despe-

rationem

rationem animæ fortè incurreret, vt dicit Fely. in d.cap. significauit, ideo debet esse permissa huiusmodi obligatio, secundùm ea quæ dicemus infra in fine, quæstio. 50. Et quia redemptio captiuorum etiam pro delicto carceratorum pias inter causas connumeratur, vt per Andre. Tiraq. in tracta. priuilegio. piæ cau. in præfa.col.4 versi. item relictum pro redemptione. Sed statutum hoc non uidetur locum habere in obligatione quæ piæ causæ fieret, de quo tamen dicemus infra in fine, quæstio. xxxix. Et facit etiam quia hoc idem statutum ad obligationem ex delicto prouenientem pertinere non videtur, de quo dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xc. Et prædicta opinio distinguēs an agatur de præiudicio tertij, nec ne, eò magis sequenda est, quòd semper dubijs in opinionibus sequenda est illa quæ distinctionis fœdere aliàs concordat, secundùm Soci. Iuni. in cons. 29. perspectis, col. fina. versi. præterea, lib. 2. cum concordan. alle. per Hippo. Rimi. insti. de donatio. in princi.nu.13. & per Neuiza. in sua sylua nuptia. parte quinta, num.32.

64. ℭ Et hæc nostra opinio potissimùm procederet vbi mortis aut mutilationis membri pœna esset imponenda, secundùm Soci. in d.l. Marcellus.§. res quæ, col.2. versi. sed circa præmissa, post alios quos citat: quod & habet rationem, cùm sine dubio eo casu mulieris vtilitas versetur: Et secundùm hanc nostram sententiam idem dicendum esset etiam si capta esset mulier à latronibus culpa eius præcedente, aut propter debitum carcerata: quanquam in bonis fideicommisso subiectis non posse hoc casu alienari tenuerunt Ang. in d.§. res quæ, col.2. versi. sed an pro redemptione, & in d.aut. res quæ, cir.fin. & ibi Castren. et cir.fin. Soc.col.3. versi. tertia & vltima, & Curti. Iuni. num.31. in fin. iunctis duo. sequen. Sed ille casus differt à nostro, quia ibi tractatur de præiudicio tertij, hic non vtique, vt supra diximus. An autem prædicta procedant etiam si tractetur de redemptione alterius personæ quàm ipsius mulieris, puta fratris, mariti, filij, aut alterius eius agnati, uidebis bonum tex. in d.l. quanuis, & l. sequen. D. solu. matri. & in l. mutus. D. de iu. doti. Rip. in l. obligatione generali, col.12. versi. ex quibus infertur. D. de pignori. Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. in glo.8.num.283. & 285. & Hippo. Rimi. insti. de donatio. §. pri. num.377. cum duo. sequen.

65. ℭ VIGESIMOQVINTO quæro, an non obstante statuto isto possit mulier se depositi causa obligare. Et reperio D. Apollonium Lambertengum clarissimum virum, & patruum meum, in casu nostri Comensis statuti huic admodum similis, consuluisse quod sic: Mouebatur quia pupillus furiosus similesque personæ obligari prohibitæ, obligantur tamen & conueniri possunt quatenus locupletiores fiunt. l.3. in princi. D. commo. sed mulier (secundùm eum) depositum non restituendo diceretur locupletior effici, quia is locupletior effici dicitur, qui nullam habet retentionis causam, & restituendo non efficitur pauperior, alle. Bar. in d.l.3. in princ. D. commo. quam ibi Bar. legit cum. §. impuberes. l. pri. D. eod. titu. alle. etiā Ias. in l. si me & Titium, per illum tex. D. si cer. peta. vbi tu apud alios quoque Docto. videbis. Cui D. Apollonio accedo si mulier rem habeat quam restituere possit, & ita loquuntur supra allegata, aliàs si rem depositam mulier inutiliter consumpserit, secus dicendum est, quoniam licèt depositum multa habeat priuilegia, de quibus per Curti. Iuni. in l. bona fides, col. fin.

D.depo. tamen specialia constat non esse multiplicanda, vt probat glo. pri. in l. item veniunt. §. in priuatorum. D. de petitio. hæredi. Et ita in hoc dubitandum non videtur, cùm statutum hoc omnem prohibeat obligationem ex contractu descendentem, & cùm certum sit depositum esse contractum & obligatorium, l. contractus. D. de reg. iur. & tot. titu. D. & C. depo. & vide omnino quæ dicemus infra in glo. 24. in ver. nec in casu quo realiter & verè, per totam, vbi etiam tractabimus quid si mulier diceret rem quę ad se sine huius statuti solennitate peruenit, inutiliter consumpsisse, totum aduersario oppositum asserente, cui id probandi onus incumbat.

66. ℭ VIGESIMOSEXTO quæro, an possit mulier iniussu viri aut agnati eleemosynam largiri: Quam quæstionem remissiuè tantùm in vxore tetigit Andre. Tiraq. in sæpe allegato tracta. de legi. connu. in glos. quinta, in xxiiij. quæstio. vbi allegat varios concor. & cano. & Theolo. de iure communi loquentes, & inter alios citat glos. in cap. quod deo, 32. sed est in 33. quæstio. v. in ver. in hunc, voluisse vt non possit vxor inscio marito hoc facere, & non solùm de rebus dotalibus, sed nec quidem de paraphernalibus, quia honestum est vt cui corpus commisit, res quoque committat, per iura quæ allegat, vbi tamen glos. illa non ita simpliciter loquitur, sed illum tex. innuentem vxorem sine licentia viri non posse eleemosynam largiri, de rebus, inquit, dotalibus intelligendum, & si uis, subdit glo. intelligere de paraphernalibus, intelligas consilium esse, nam cui commisit corpus, honestum est, &c. Quod enim consilij est, constat non esse necessitatis, cap. cum in veteri, & ibi Docto. extra de electio. cap. cum olim, & ibi glos. & Docto. extra de arbi. xiiij. quæstio. pri. cap. fina. in versi. quod præcipitur, cap. nullus ex consilio, de reg. iur. in 6. l. consilij non fraudulenti, & ibi Deci. & Cagno. D. de reg. iur. & l. 2. in fine. D. manda. & ita illam glos. loqui in dotalibus non in paraphernalibus intelligere videtur Abb. in sua disputa. incipi. Sempronius clericus, col. 4. cir. princi. versi. item vxor de bonis, & clariùs in cap. 3. cir. medi. extra de fur. Quod etiam voluit Hosti. in sum. de pœni. & remis. §. quibus & qualiter, col. 16. versi. quid in vxore, vbi etiam latiùs distinguit in bonis dotalibus & uiri: Quem vltra per Andre. Tiraq. allegata, sequuntur etiam Nico. Boeri. in consue. Bituri. titu. pri. §. 4. in glos. pen. in ver. ne peult donner, cir. fin. versi. sed an possit facere eleemosynam, & Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. titu. de droict & appar. à gens mariez. §. pri. in glos. in ver. en puissance de son marij, limita. 3. in fin. dum se ad ipsum Hosti. remittunt.

67. ℭ Ex quibus lector intelligere poteris, mulierem quæ uirum non habeat, posse sine agnati consensu, aut magistratus authoritate indistinctè eleemosynam facere, cum nullum eorum versetur præiudicium, si rem suam mulier pios in vsus conuertat, quod ei permissum videtur, secundùm ea quæ dicemus infra in fine, quæstio. xxxix. in fin. nam quod pauperibus datur aut relinquitur, in pias causas conuerti dicitur, vt per Andre. Tiraq. in tracta. priuile. piæ causæ, in præfatio. col. 2. vers. item relicta pauperibus.

68. ℭ Ad cuius rei confirmationem illud quoque adduci potest quod annotauit Bal. per illum tex. in l. si sponsus. §. si concessa, in 2. lectu. D. de donatio. inter vir. & vxo. vbi æquiparat donationem piæ causæ factam, & eleemosynam, dicitque eas non censeri prohibitas, prohibita simpliciter

aliena-

alienatione etiam per statutum, multaque ad eius rei confirmationem allegat, quibus probat non ualere statutum etiam si expressè eleemosynam prohiberet. Et facit etiam quod in præcedenti quæstio. diximus, posse mulierem sine huius statuti solennitate pro personæ redemptione se obligare, nam id multò magis pro eleemosyna permittendum videtur, cùm pro redemptione animæ fiat quæ cunctis est rebus & personis præferenda. l. Sancimus pri.cir.fin.C. de sac.san.eccle.

69. ¶ VIGESSIMOSEPTIMO quæro, quid in voto: Qua in quæstione Hosti. in sum. de pœni. & remissio.§.quibus & qualiter, col. 16. vers. quid de vxore, simpliciter tenet vxorem sine viri consensu vouere non posse, per iura quæ allegat. Quod & voluit Mar. Anto. Baue. in tracta. de virtu.iura.char.fina.col.pri.versi. licèt episcopus. Verùm ego rectiùs existimarem quòd si mulier voueat se rem aliquam pauperibus aut piæ causæ pro anima daturam, tunc dicendum sit idem quod in præcedenti quæstione diximus, cùm eædem rationes militent: Ad quod etiam facit, quia licèt constante matrimonio dos exigi non possit.l.vni.C. si dos constan. matri. potest tamen vt mulier votum à se factum impleat, vel in aliquam perigrinationem pro anima vadat, secundùm Bar. in l. quanuis, post princi.versi. tertiò noto.D.solu.matri.quod tamen de perigrinatione nos intelligimus, modò viri consensus accedat, per ea quæ statim dicemus.

70. ¶ At secus dicendum est si mulier voueat aliquid per quod viro præiudicium fiat, aut eidem scandali occasio præbeatur, vt si uoueat secum in lecto cùm camisia mansuram, aut singulis se noctibus ad matutinas ituram, & ita uoluit glos. in cap. manifestum, in glos.mag.cir.med.33.quæstio. v. quã sequuntur Nico. Boeri. in consuetu. Bituri. titu. pri.§.4. in glos. in ver. ne peult donner, cir.fin. & Chassa. in consue. Burgun.rub.4. scilicet de droictz & appar. a gens mariez.§.pri. in glo. 2. in ver. en puissance de son mari, col.2.versi. etiam est in tantum obligata. Et idem si continentiam uoueret sine consensu viri, & ita loquuntur iura quæ allegat Hosti. vbi supra, scilicet tex. in d.cap. manifestum, & in cap. vna, & in cap. noluit, ead.33. quæstio.v. Ex quibus puto rectè inferri posse mulierem innuptam posse sine consensu agnati aliaue solennitate indistinctè uouere pro anima, cum in ea cesset prçiudicium & scandalum uiri: Quod tamen ita intelligas uelim, nisi mulier votum quod innupta facit, implendum conferat in tempus quo postea sit nupta. tex. est in d.cap. noluit, ubi glos. pri. idem arguit in Abbate, vt reuocare possit votum monachi ab eo emissum antequam monachus esset.

71. ¶ VIGESSIMOOCTAVO quæro, si mulier omissa statuti huius solennitate contrahat, quo casu nullus est contractus, vt hic expressum est, & dicemus infra in glos. 16. in ver. non valeat, an nihilominus ex hoc inutili contractu possessio transferatur, quod latè tractauit Andre. Tiraq. in d.tracta. de legi. connubia. in glos. 5. in xiiij. quæstio. vbi allegat Ang. & Alex. in locis ab eo commemoratis, volentes non transferri. Quam etiam opinionem addo tenuisse Nico. Boeri. in consue. Bituri. titu. pri.§.4. in glos.pri.col.7.vers. tamen nota quòd qui non potest. Sed plures alios citat Tiraq. contrariam opinionem secutos: ipse autem priorem sequitur, quia in casu (inquit Tiraq.) suæ consuetudinis mulieri sine consensu viri

interdicta erat bonorum suorum administratio; Quo fit ut is cui bonis interdictum est, possessionem quoque transferre non possit. l. is cui bonis. D. de verbo. obliga. subdens etiam Tiraq. idem quoque esse si statutum mulieri rerum suarum administrationem expresse non interdicat, quia satis interdicere censetur prohibendo eam sine certa solennitate contrahere, alle. Bal. in cap. pri. col. 2. & est cir. fin. d. cap. pri. de consue. recti feu. ubi id uoluisse uidetur in statuto prohibente mulierem sine propinquorũ præsentia contrahere: quod & addo uoluisse Soci. in cons. 230. primo aspectu; col. pen. versi. postremò non omitto, lib 2. Adducit etiam Tiraq. alia quædam pro eius opinionis confirmatione quæ uideri possunt.

72 ℂ Verùm ista Tiraq. opinio dubitabilis uidetur, tùm quia uix Bald. & Soci. accedo, quòd statutum prohibens aliquem sine certa solennitate contrahere, censeatur eidem bonis interdicere, præsertim cùm Bal. & Soci. nihil allegent, & multa Bal. dixerit ex capite suo sine l. & ratione, ut conqueruntur. Alex. in l. quod meo, in princi. col. 3. vers. tangitur etiam. D. de acqui. hæredita. Barba. in cap. at si clerici, num. 128. extra de iudi. Curti. Sen. in cons. 76. super motiuis, col. 2. versi. sed præmissis non obstantibus, & Boeri. Decisio. 281. uenditio, col. antep. versi. ideo istud. Et contrarium sensit Franci. Areti. in l. pri. §. si uir, col. pri. vers. unde dicit Bal. D. de acqui. posses. dum ibi reprehendens Ang. in l. is cui bonis, de verbo. obliga. tenentem Andre. Tiraq. opinionem, per illum tex. inquit Areti. non ualere argumentũ de prodigo ad mulierem se obligare aut alienare prohibitam, quia huic solùm est prohibita obligatio aut alienatio, illi ultrà est interdicta bonorum administratio, & Rip. in d. l. is cui bonis, num. 52. dum eodem modo loquitur, ad quod etiam omnino uide quod dicemus infra hac eadem glos. num. 92. incipi. quia tamen hic: quod saltem procedit in casu nostro, ex quo statutum hoc non simpliciter prohibet mulierem contrahere, sed certam præfigit solennitatem in eius contractibus obseruandam, secundùm nota. per Ang. in l. pri. in fin. ver. D. de nouatio. Tùm etiam quia pupillo quoque interdicta uidetur administratio, & tutori delata, tot. titu. D. &. C. de admi. tuto. l. iusiurandum quod ex conuentione. §. pri. D. de iureiu. l. 2. §. si à pupillo. D. pro empto. & tamen naturalem is possessionem amittere potest. l. possessionem pupillum, ubi Docto. D. de acqui. posses. quod fatetur & ipse Tiraq. ubi suprà num. 161. Quare ut faciliùs huius arduæ quæstionis ueritas habeatur, sic placet infrascriptos casus distinguere, referendo priùs minùs dubitabiles.

73 ℂ Inprimis itaque aut loquimur de detentatione, quam asininam uocant possessionem, & non est dubitandum eam transferri: sicuti & per pupillum transfertur, secundùm glo. in l. pupillus, in ver. nec quidem. D. de acqui. rer. & in d. l. possessionem pupillum, in glo. vni. in pri. solutio. & ibi Bar. Imo. Alex. & Ias. D. de acqui. posses. Castren. in d. l. is cui bonis, col. pri. versi. in tex. ibi tradere, & ibi etiam Areti. post princi. & Franci. Rip. col. 11, num. 51. D. de verbo. obligatio. Ias. in l. indebiti. §. sed si nummi, col. pri. versi. not. secundò. D. de condi. inde.

74 ℂ AVT VERO, & hic secundus erit casus, qui uigesimam nonam constituit quæstionem, loquimur de possessione, & tunc si quærimus, an possit mulier eam amittere corpore, & sic exeundo extra conspectum rei,

&

& adhuc dicendum est posse, sicuti & per omnia dicimus in pupillo: nam ista uerissima videtur solutio ad tex. in d.l. pupillus. D. de acqui. rer. domi. & in dict. leg. possessionem pupillum. D. de acqui. possessio. qui inuicem contrariari videntur: tex. nanque in d.l. pupillus, loquitur de translatione per alienationem facienda, dum dicit nullam rem pupillum alienare posse, nisi præsente tutore authore, & nec quidem possessionem quæ naturalis est: tex. autem in d.l. possessionem pupillū, quatenus permittit pupillum possessione priuari posse, loquitur si extra conspectum rei exeat, vbi etiam probatur intellectus d.l. pupillus, dum formaliter ibi dicitur possessionem pupillum sine tutoris authoritate amittere posse constat, non vt animo, sed ut corpore desinat possidere: quod enim facti est, potest amittere, alia causa est si fortè animo possessionem uelit amittere, hoc enim non potest, & ita solutio. hanc tradidit glos. in d.l. 2. §. si à pupillo, in glos. pri. in fin. D. pro empto. in illis verbis, ibi uel aliud tradere, ut hic, & aliud nolle possidere, vt ibi, & clarior glos. in d.l. possessionem pupillum, in glos. vni. in 3. solutio. & ibi sequuntur Iaco. de Rauen. Alberi. Castren. Imo. Alex. post. princi. versi. tertia solutio, qui hanc dicit solutionem communiter teneri, & Areti. col. pri. versi. in glos. super ver. corpore, & iterum, col. 2. versi. sed secundùm istam, qui & ipse communem hanc solutionem dicit. D. de acqui. posses. & glos. in. §. nunc admonendi, in ver. ullam, dum de corporali loquitur possessione, & ibi ita eam intelligunt & sequuntur Ang. Areti. col. pri. versi. in ea. ibi licèt corporalem, qui id intelligit in pupillo intellectum habente, & Hippo. Rimi. num. 10. cum mult. sequen. insti. qui. alie. lic. vel non, & iterum Alex. in l. is cui bonis, col. pri. num. 4. ubi etiā dicit ita communiter teneri. D. de verbo. obligatio.

75. ¶ Quam sententiam præsertim quoad statutum nostrum satis confirmat ratio, quam adducit Areti. in d. l. possessionem pupillum, quæ etiam ante eum fuit Imo. ibi, quia scilicet pupillus exeundo è conspectu rei non dicitur facto suo possessionem amittere, sed ex legis dispositione, quæ generaliter uult habentem possessionem ciuilem & naturalem, & extra conspectum rei exeuntem, naturalem non posse possessionem retinere, cùm illa corpore, & sic quando quis est in re, retineatur, secundùm opinio. Ioan. relatam per glos. in l. pri. in princi. in ver. ait, quam ibi communem dicit Alex. in col. 12. vers. unde dicit Bar. Areti. col. 6. vers. in ea. glos. Azo & Io. Franci. Rip. col. etiam 6. vers. secunda fuit opinio, & ibi alij quoque recentio. D. de acqui. posses. Nam constat hoc nostrum statutum locum nō habere quum mulier aliquid facit ex necessitate legis, ut diximus suprà in pri. quæstio. huius glos. Et si quis instaret imò uideri huiusmodi possessionis amissionem causari ex uoluntate pupilli recedentis è conspectu rei, quia si non recederet, ipsam possessionem non amitteret, respondet Areti. ubi suprà, quòd quamuis uoluntarius sit recessus, non tamen ad hunc est finem perdendę possessionis ordinatus, ideo meritò uoluntaria dici potest amissio, per ea quæ ibi Areti. adducit ante medi. vers. in casu autem glos. nostræ, & sequitur & confirmat Hippo. Rimi. in. §. nunc adomonendi, nu. 14. & 15. insti. qui. alie. lic. uel non.

76. ¶ Confirmatur præterea eadem conclusio, quia licèt prohibita sit alienatio per quam quis iudicium euitat, & illud in alium transfert, tot. titu. D. de aliena. iudi. mutan. cau. fac. adeò ut prohibita etiam censeatur possessio-

nis translatio quæ per traditionem fiat l. non solùm .D. eod. titu. id tamen locum non habet vbi quis eam omittit deserendo, tex. est in l. item si res, §. fina. versi. potest autem, vbi Bal. post prin. vers. item si committit. D. eod. titu. & tradunt Fabia. in tracta. emptio. & uenditio. in iiij. quæstio. principali, in ultima quæstio. & Hiero. Cagno. in l. non alienat. nu. 2. D. de reg. iur. Quædam tamen hic dubitationes cadunt quas tetigisse non omnino inconueniens esse existimauimus.

77. ¶ TRIGESSIMO igitur quæro, quid si pupillus aut mulier ipsam possessionem traderet & deinde è conspectu rei recederet, vt sic ille cui eā tradidit possit vacuam occupare? Et certè glo. vni. circa medi. vers. sed pone, in d. l. possessionem pupillum, inquit eo quoque casu possessionem amittere, quia è conspectu recessit, non autem animo quia tradiderit, & ibi sequitur Alex. col. pri. vers. tertia solutio: Quod tamen ita intelligendum est, pupillum ipsam quidem possessionem amittere, eamque acquiri occupanti, sed tamen vti iniustam posse ab eo auferri, secundùm Areti. ibi cir. medi. vers. si tamen appareat, vbi etiam tractat quo pupillo remedio ad ipsam possessionem recuperandam succurratur: super quo & tu videbis quę dicemus infra hac eadem glos. num. 105. incipi. potest & generaliter. Et scias etiam ex mente eiusdem Areti. vbi suprà, idem esse si de fraude aliter appareat, scilicet ea mente è conspectu rei exiuisse vt possessio ab alio occuparetur, nam & hoc quoque casu vti iniusta poterit recuperari, Ad quod etiam uidere poteris quę dicemus infra in glos. 2. in ver. mulierum, quęstio. xvij. huic etiam esse statuto locum si mulier extra iurisdictionem Mediolani contrahat, quando data ad hoc opera vt sola contrahere possit, extrà territorium proficiscitur.

78. ¶ TRIGESSIMOPRIMO quæro, an illa eadem conclusio, quam supra firmauimus, locum habeat non tantùm quando & naturalem & ciuilem pupillus possessionem habet, sed etiam si solam habeat naturalem, puta quia sit vsufructuarius, quem naturaliter tantùm constat possidere .l. naturaliter, vbi Alex. col. pri. & 2. Areti. col. etiam pri. & 2. Ias. col. pri. vers. glos. in ver. possidere, qui hanc esse communem dicunt, & ibi alij quoque repeten. D. de acqui. posses. & dicendum est locum non habere, ita enim in pupillo & minore, vt scilicet naturalem, quam solam habent possessionem, exeundo de fundo non amittant, probat tex. in l. 3. §. vti frui, & ibi glos. in ver. admisit, & Bar. qui illum. §. legit cum. §. vnde ui, in prin. D. de vi & ui arma. & not. Docto. in l. pri. D. de acqui. posses. & quantùm ad pupillum id etiam voluere Castren. in d. l. possessionem pupillum, & ibi Imo. cir. medi. & Alex. post princi. versi. tertia solutio, qui dicit ita magis communiter à Docto. affirmari, & Ang. Areti. in d. §. nunc admonendi, col. pri. vers. in ea. ibi licèt corporalem, & ibi Hippo. Rimi. num. 11. & 12. insti. qui. alie. lic. vel non.

79. ¶ Aut loquimur, & hîc xxxij. constituemus quæstionem, de possessione quæ animo amittitur, & per traditionem transfertur, & siquidem loquimur in re per alium possessa, vt sic mulier tradendo solum trāsferat titulū, & transferre posse arbitramur, exemplo quoq; pupilli, vt de eo voluit glo. in d. l. 2. §. si à pupillo, in glos. pri. cir. medi. & ibi Bar. col. pri. vers. opp. extra glos. D. pro empto. & idem Bar. in l. creditores, in repe. col. 2. vers. pri-

mo ergo quæro.C. de pignori. Alex. in d.l. possessionem pupillum, col. pri. vers. unde glos. hic. D. de acqui. posses. Ang. Areti. in d.§. nunc admonendi, col. pri. cir. fin. & ibi Hippo. Rimi. num. 16. & 17. insti. qui. alie. lic. uel non, vbi tamen Rimi. id intelligit modò res sit mobilis, de quo in sequenti casu dicemus, ita inquiens Alex. & Areti. in d.l. possessionem pupillum, intelligere tex. in d.§. si à pupillo, qui tamen alternatiuè loquuntur, illum tex. in re aliena vel in re mobili intelligendum, quæ uerba palàm innuunt, si aliena sit res, non esse distinguendum, an res sit mobilis nec ne: sed hanc esse distinctionem faciendam in re propria, & hic pro tertiò sit casu.

80. ℂ AVT LOQVIMVR, & hic quartus sit casus, xxxiij. constituens quæstionem, de re per mulierem possessa, & quando tractatur de possessione rei mobilis, & uidetur quòd eam transferre possit, sicuti & pupillus potest, d.l. 7. §. si à pupillo, cum glo. pri. cir. fin. D. pro empto. & Alex. in d.l. possessionem pupillum, post medi. vers. vel ibi loquitur in re mobili, & ibi Areti. col. 2. vers. in ea glos. ibi, si à pupillo. D. de acqui. posses. vbi rationem adducunt quia & in ea eadem militat ratio quæ in possessionis amissione, quæ per recessum à fundo causatur, quia scilicet & hęc rei mobilis possessio quam primùm est apprehensa per alium amittitur etiam sine animo & voluntate nostra .l. si rem mobilem. D. de acqui. posses. vnde pupillus non dicitur eam transferre uoluntate sua sed iuris dispositione, quo casu hoc statutum cessare & nos supra affirmauimus, & iterum idem Alex. in l. pri. §. si vir vxori, col. fina. vers. unde ex contractu. D. eod. titu. de acqui. posses. & Hippo. Rimi. in d. §. nunc admonendi, num. 17. insti. qui. alie. lic. vel non.

81. ℂ QVINTVS est casus, ex quo xxxiiij. oritur quęstio. quando agitur de possessione rei immobilis, & agitur de translatione possessionis per constitutum aut precarium facienda, & tunc uidetur mulierem non posse eam transferre sine huius statuti solennitate, per nota. per glo. mag. in l. ab emptione, quam ibi sequitur Bal. in pri. lectu. col. 2. D. de pac. vbi si resoluitur uenditio ex partium consensu, non tamen resoluitur precarij constitutio: Nam ex hoc colligi uidetur huiusmodi precarij constitutionem secundùm naturam actus, super quo interponitur, non regulari, & ita arguens, hanc in sententiam inclinare uidetur Franci. Areti. licèt tandem dicat esse cogitandum, in d.l. pri. §. si vir vxori, col. 2. D. de acqui. posses. vbi loquitur quidem in statuto prohibente res immobiles in forenses alienari, sed ita vt nostrũ hoc statutum æquiparet illi, cùm Bal. opinionem in d.l. 2. in fi. D. de iur. om. iudi. sequatur, reprobata illa Ang. in d.l. is cui bonis, de verbo. obliga. & idem in statuto decretum & authoritatem iudicis in alienationibus minorum requirente, quòd tamen non impediat possessionem per constitutum transferri, voluit Bartho. Cepol. cons. cau. crimina. 4. inci. visa quærela, col. pri. vbi mouetur, quia ex inutili contractu possessio etiam per constitutum transfertur, citans in id Castren. in d.§. si vir vxori, vbi tamen contrarium tenet, prout eum in hanc nostram sententiam aduocat & Ias. ibi in septi. nota. & Andre. Tiraq. in tracta. de iu. consti. par. 3. limita. septi. nu. 14. ideo veriùs tu Cepol. addere poteris hanc opinionem, quòd licèt contractus sit nullus, ex constituto tamen possessio transferatur, uoluisse Ias. quo loco eum nuper citauimus, & multos alios per Andre. Tiraq. cumulatos in d. tracta. de iu. consti. parte 3. limita. 7. num. 18. in qua etiam sententia esse viden-

videntur hi, qui tenent donationes inter patrem & filium, & inter cõiuges, licèt aliàs inutiles sint, sed morte confirmentur secuta possessionis traditione: confirmari tamen etiam si per constitutum tradita sit, quos refert Tiraq. in d. tracta. de iure consti. parte pri. num. 49. 50. & 51.

82. ¶ Ad idem faciunt nota. per Alex. post alios quos citat, in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus, col. 7. vers. item inquantum circa quartam. D. de verbo. obliga. vbi vult confessionem in contractu inutili factam probare contra confitentem, & ideo si statutum prohibeat mulierem sine consensu propinquorum contrahere, si sine tali solennitate contrahat, valere tamen confessionem in eo factam, & probare omnia per ipsam mulierem gesta, alle. Ang. in l. pri. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. & ita pro hac opinione arguit Clau. Aquen. in d. §. si vir vxori, col. 2. vers. sed contra hanc: Aduerte tamen quia Ang. in d. l. pri. in codicibus, qui communiter circumferuntur, hoc non dicit, vti etiam aduertit Andre. Tiraq. in d. tracta. de iu. consti. parte 3. limita. septi. num. 19. Est tamen id à pluribus receptum, confessionem in contractu inutili factam contra confitentem probare, vt per Tiraq. vbi suprà, d. num. 19.

83. ¶ Verùm contrariam nos opinionem sequimur, quam contra Areti. tenent Soci. & Clau. Aquen. in d. §. si vir vxori, ille, col. 2. in fi. vers. secunda conclusio, hic, col. etiam 2. vers. item limitatur regula, ea ratione, quòd constitutum & precarium sunt accessoria ad contractum, & ideo resoluto contractu principali resolui debent & constitutum & precarium vti accessoria, vt voluit Bal. in l. ex testamento, cir. fi. C. de fideicom. & in casu d. §. si vir vxori, voluerunt etiam Castren. ibi cir. fin. Alex. col. 3. Crot. col. 4. in secun. & quarta fallen. cum infini. simili. per Andre. Tiraq. adductis, in rep. l. si vnquam, in ver. reuertatur, col. pri. num. 2. C. de reuo. donatio. & latiùs in d. tracta. de iu. constitu. parte 3. limita. 7. num. 14. 15. & 16. vbi etiam allegat Iaso. in d. §. si vir vxori, in 2. lectu. col. 3. vers. ergo notabis: Quam tamen secundam Iaso. lecturam ego in meo codice non reperio, licèt habeam duo volumina omnium ipsius Iaso. lecturarum: & vltra per Tiraq. allegata, id etiam voluit Aymo Crauet. in cons. 299. Antonius, col. 2. ver. his ita præmissis, vol. pri.

84. ¶ Et ex his puto patere responsum ad dictum glos. & Bal. in d. l. ab emptione. D. de pac. Quanquàm etiam respondeo contrarium eius voluisse Iaso. & plures alios quos citat Tiraq. in d. tracta. de iu. constitu. parte 3. limita. 29. num. 5. licèt etiam Bar. ibi in d. l. ab emptione, col. 2. vers. no. & tene menti, interesse putauerit inter precarium debitoris & emptoris, vt scilicet aliud sit in precario debitoris, quia is non simpliciter possidet pro se, sed ad creditoris vtilitatem, & aliud in precario emptoris, quia is pro se & ad sui vtilitatem possidet, de qua Bar. distinctione videbis etiam apud Tiraq. in d. tracta. de iu. consti. in tertia parte, limita. 29. num. 8. incipi. scio autem: Potest etiam aliter responderi, illam glo. in d. l. ab emptione, loqui quando tractatur de resolutione contractus qui iam effectum habuit, sed ex post facto annullatur: nos autem loquimur quando contractus à principio est nullus, & ratio differentiæ in promptu est, quia nullitas à principio causata faciliùs aliquid impedit oriri, quàm ortum resoluit, arg. l. patre furioso, cum ibi latè nota. per Iaso. D. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ita

respon-

respondet Soci. in d.§. si vir, col.3. vers. notabis tamen,& ibi Clau. Aquen. col 2. vers. sed contra hanc, & Tiraq. in d. tracta. de iu. constitu. parte 3. limita.7. num. 41. 42. & 43. vbi in hanc quoque sententiam citat Areti. in d.§. si vir, col.2. versi. adde ad prædicta, vbi tamen Areti. meo quidem iudicio hos potiùs terminos confundit.

85. ℭ Non obstat etiam quod dictum est ex inutili contractu possessionem per constitutum transferri, quia contraria opinio & communior est, vt attestatur Tiraq. in d.tracta. de iu. constitu. parte 3. limita.7. num. 16. & 41. & etiam verior, vt patet ex his quæ ibi Tiraq. pro eius confirmatione cumulauit, à num. 23. vsque ad num. 41. Quanquàm etiam dici potest secundùm Soci. in d.§. si vir, col. fina. versi. aduerte, vbi tamen subdubitat, & cogitandum relinquit, quòd aut actus est omnino nullus sine spe alicuius reconualescentiæ, & nihil operabitur constitutum, aut uerò speratur reconualescere, vt in donatione inter virum & vxorem,& inter patrem & filium, quæ morte confirmatur, si non reuocatur, & tunc operabitur, de qua Soci. distinctione meminit etiam Andre. Tiraq. in d. 7. limita. num. 22. incipi. de qua re.

86. ℭ Non obstat etiam quod diximus valere confessionem in contractu inutili factam, quia respondet Clau. Aquen. in d.§. si vir vxori, colligi responsionem ex dictis Bar. in l. non dubium, cir. fin. C. de legi. & ex dictis ipsius Clau. Aquen. in d.§. Chrisogonus, & est in col. 2. versi. inquantum tamen Alex. vbi dum Alex. reprehendit Bal. dictum in l. si absentis. C. si cer. peta. per ea quæ ibi allegat, inquit Aquen. allegata per Alex. procedere quando confessio non est apposita per viam accessorij, sed principalis, dictum autem Bal. quando per viam principalis, cùm loquatur Bal. quando apposita erat ad faciendum quòd contractus principaliter paratam haberet executionem, vnde secundùm sui principalis naturam regulari debet, per regu. cùm principalis, de reg. iur. in 6. cum simili. alle. per Andr. Tiraq. in d. tracta. de iu. consti. parte 3. limita.7. num.40. nam & constitutum & precarium sunt quid accessorium ad contractum, ut supra diximus. Tu autem de hac quæstione, an statutum hoc non impediat ualere confessionem per mulierem in contractu sine hac solennitate celebrato factam, uidebis infra hac eadem glos. quæstio. lxxxvi.

87. ℭ QVID AVTEM et xxxv. si ultra constitutum vera quoque traditio interueniat, Et Rui. in cons. 137. uiso instrumento, col. fina. versi. nec ob. allegata, lib. pri. loquens in minore sine solennitate à iure communi & municipali requisita rem alienante, inquit quòd licèt possessio vigore constituti non transferatur ex ipso contractu inutili, secundùm opinio. Bal. in l. cùm testamento, sed veriùs est in l. ex testamento, cir. fin. C. de fideicom. & Alex. in d.l. pri.§. si vir. & est col.2. D. de acqui. possess. tamen uera quoque traditione interueniente transfertur, quia unum non debet posse aliud impedire: Ad quod etiam facere uidentur quæ dicemus infra in glo. quinta, in ver. ascendentibus à lib. decem imper. supra, quæstio. pri. ubi afferemus quando contractus summam lib. decem imper. ab hoc statuto taxatam excedit, ualere tamen intra summam permissam: Quod tamen Rui. dictum intelligimus præsupposito quòd minor possit possessionem per veram traditionem transferre, de quo infra statim dicemus. Addit prætere

Rui.

Rui. vbi supra, possessionem transferri non solùm si minor eam actualiter tradiderit, sed etiam si emptor in possessione rei reperiatur, quia præsumitur esse ex contractu præcedenti, si ingressus fuerit sciente & patiente venditore, per tex. in l.2.C. de acqui. posses.

88. ℂ SEXTVS est casus, ex quo xxxvi. formatur quæstio, quando loquimur de possessione rei immobilis non per constitutum, sed per veram traditionem transferenda, & hic iacet scopus: Nam Ang. in d.l. is cui bonis, col.pri. post princi.versi.no. quòd qui contrahendo.D. de verbo. obliga. tenuit non transferri, quem sequitur Alex. in d.l.pri.§ si vir vxori, col. fin.vers. nec ob.l. is cui bonis.D. de acqui.posses. vbi etiam sequi videtur Crot.col.2.vers.vltimò, & sequuntur etiam Chassa. in consue.Burgun.rub. 4.§.7. in glos. in ver. ne peuuent, in fi. & Arnol.Ferro. in consue.Burdiga. titu.pri.§.3.col.pri.versi. nec transferre possessionem, & Andre.Tiraq in d. tracta. de legi. connubia. in glo.5. in xiiij. quæstio. vbi Tiraq. præter tex. in d.l. is cui bonis, supra alle. adducit etiam tex. in l. non solùm, in prin. D. de alie. iudi. mutan. cau. fac. vbi qui prohibetur rei litigiosę dominium in alium transferre, prohibetur & possessionem, & tex. in l. si mulier. § qui possessionem .D. quod met. cau. vbi etiã nuda possessio venit in actione, quòd metus causa, & quòd voluit inno. in cap. episcopi, de reb. eccle. non alie. qui per tex. in d.§. qui possessionem, vbi etiam Bal. refert & sequitur, inquit delegatum hac clausula, vt ad ius & proprietatem reducat malè alienata, de occupata quoq; possessione cognoscere posse, cuius concor. inquit Tiraq. poni per Fely. in rub. extra de rescrip. & est in col.3.vers. cæterum ex eo: Et vltra per Tiraq. allegata, secutus est etiam Roma. in sing. 606. secundùm nou. impressio. incipi. tu scis quòd quid esse alienatum, & Deci. in l. non alienat, in fi. & ibi Hiero. Cagno. num.2. D. de reg. iur. Et quod consuluit Corn. in cons. 128. viso copiosissimo, col.pri.lib.pri. vbi decretum (inquit) Ducis Vrbini prohibens rem immobilem alienari non petita & obtenta licentia & non dato fideiussore, locum quoque habere in alienante possessionem alicuius rei quam quis solam ea in re habeat.

89. ℂ Quam opinionem vltra prædicta per Andre.Tiraq. adducta, tu quoque confirmare poteris ex eo quòd licèt pupillus sine tutoris authoritate naturalem possit possessionem, quæ corpore retinetur, amittere, non tamen potest possessionem, quæ animo perditur, transferre .l. possessionem pupillum .D. de acqui.posses. & diximus supra in secundo casu, num.74. incipi. aut verò, & hic secundus erit casus: ex quo sublatum videtur præcipuum eorum fundamentum, qui in diuersa fuerunt sententia. Quæ opinio saltem videretur procedere in casu nostro, cùm statutum hoc loquatur tàm de alienatione quàm obligatione, vt est de mente Castren. in d.l. is cui bonis, col. pri. versi. in tex. ibi tradere, dum reprehendit Ang. ibi de prodigo, ad mulierem ex forma statuti obligari prohibitam arguentem, quia, inquit Castren. prodigus nõ solùm prohibetur obligari, sed etiam alienare, cùm ei interdicta sit administratio; statutum autem prædictum solùm loquitur per verbum obligari, ideo cùm stricti sit iuris, ad alium non videtur diuersum casum extendendum.

90. ℂ Verùm contrariam tenent opinionem multò plures relati per Andre. Tiraq. vbi supra, num.16 ex quibus hanc esse communiorem constat, &

ita

ita de communi atteſtari videtur Rui. in conſ. 137. viſo inſtrumento, col. fina.verſ. nec obſtat dum dicebatur,lib.pri. dum inquit illud Ang. dictum, in d.l. is cui bouis, falſum eſſe,& communiter ibi per Docto. reprehendi: Quam etiam opinionem ſenſerunt hi quos allegabimus infra num. 105. incipi.poteſt & generaliter: Mouentur autem qui hanc opinionem tenenr, ex eo quòd licèt inter coniuges prohibita ſit donatio, tot.titu.D. & C. de donatio. inter vir. & vxo. ex tali tamen donatione, licèt nulla, nihil impedit poſſeſſionem transferri.d.l.pri.§.ſi vir vxori.D.de acqui.poſſeſ. Ex quo tex.not. ibi plerique omnes,ex inutili quoque contractu transferri poſſeſſionem. Adducunt etiam ad hoc d.l.pupillus.D.de acqui. rer.domi.& d.l. poſſeſsionē pupillū.D.de acqui.poſſeſ. Et quòd per tex.in d.§.ſi vir vxori, annotauit Bal.in l.2.in fi.D.de iur.omni iudi. ſtatutū prohibens ciuem immobilia in forenſem alienare,nō impedire tamē poſſeſſionis translationē. Et quod no.Archi.in cap.2.vt lit.penden.lib.6.prohibita dominij acquiſitione,non intelligi prohibitam poſſeſſionis acquiſitionem: quod & voluit Io. Andr. in cap.2. in ver. præſumitur,de reſtitu.ſpolia.eod.lib.6.& Areti. in d.§.ſi vir vxori,col.pri.verſ.ex quarum, & ibi Iaſ. col.pri. in 3. nota.

91. ℭ Quam opinionem ſi ſequaris, ad allegata in contrarium ſic poteris reſpondere: Et inprimis ad argumentum de prodigo ſumptum, dicere poteris id omnino in rem non tranſire iudicatam,ſcilicet prodigum cui bonis ſit interdictum non poſſe poſſeſſionem tradere, quia ſuut qui intelligunt verbum tradere prolatum in d.l. is cui bonis.D. de verbo.obliga. intelligi reſpectu dominij non poſſeſsionis,inter quos Dyn.ibi,vbi ſequitur Alex.num.4. & idem Alex. in d.l.pri.§. ſi vir vxori,col.fina.cir.med. & ibi Clau. Aquen. col. pri. num. 5. ubi tamen meo in libro corruptus eſt, ubi Alex. inquit ita alios quoque expoſuiſſe,& ita intellexit etiā Rui.in d.conſ. 137. viſo inſtrumento,col.fina.verſ. nec obſt. dum dicebatur,lib.pri.

92. ℭ Quia tamen hic intellectus, ut ingenuè fatear, uidetur communiter reprobatus per Doct. qui intelligunt illum tex.etiam in poſſeſsione,prout ultra Ang. intelligunt ibi Bal.in 2.nota.Caſtren.col.pri.verſ. in tex.ibi tradere,Franc.Aret.col.pri.poſt prin.Iaſ.col.2.verſ.tertiò iuxta,Clau.Aquen. poſt prin.& Rip.col.11.num.51.ubi inquit ita omnes tenere,& idem Aret. in d.l.pri.§. ſi uir uxori,col.pri.verſ. ex quarum.D.de acqui.poſſeſ.& uidetur ſequi etiam Andre. Tiraq. in tracta. de iu. conſti. parte 3.limita.7.num. 12. ideo aliter reſpondeo ſecundùm Caſtren. Areti. Iaſ. Clau. Aquen. & Rip. in locis ſupra allegatis, diuerſam eſſe rationem in prodigo, atque in muliere,quia illi bonis interdictum eſt, huic contra,ut diximus ſupra num. 71.& 72. quod & ex ipſomet ſtatuto colligitur,dum vltimam ei permittit uoluntatem condere,alioſque quoſdam actus celebrare: Nam hæc omnia illi prohibentur, cui bonis eſt interdictum, ut per Clau. Aquen. in l. ſi ita quis.§. ea lege, col.5. verſi. & prædicta omnia.D. de verbo. obliga. vel etiam aliter poteſt reſponderi ſecundùm Rip. in d.l. is cui bonis, num. 52. aliud in prodigo, quia nonſolùm ſe obligare prohibetur, ſed etiā tradere, ut ibi,aliud in muliere quia tradere non prohibetur.

93. ℭ Non obſtat etiam tex. in d.l. non ſolùm,in princ.D. de alie.iudi.mutan.cau.fac. quia obijci poſſet de tex. è diametro contrario in .§. fina. legis præceden. quia tamen ueritas eſt quòd d.§.fin. loquitur de poſſeſsionis

amiſſione, quæ fit per deſertionem, cum quo concordat tex. in l. non alienat. D. de reg. iur. & d. l. non ſolùm, in prin. loquitur de ea amiſſione, quæ fit per traditionem, vt diximus ſupra nu. 76. incipi. confirmatur præterea. Ideo omiſſis alijs quoque ſolutio. per glos. & Bar. datis in dictis locis, aliter reſpondeo prædicta et ſimilia, quatenus dictum eſt, eum dici alienare, qui poſſeſſionem transfert, impropriè non propriè procedere, quia propriè hoc verbum alienare ad dominium refertur, l. alienatum. D. de verbo. ſignifi. l. pri. in fi. C. de fun. dota. Alex. in conſ. 41. viſo themate, cir. fin. lib. 6. repe. in conſ. 85. eo lib. 6. Deci. & Cagno. in l. non alienat. D. de reg. iur. vbi ita intelligunt illum tex. & etiã tex. in d. l. ſi mulier. §. qui poſſeſsionem. D. quod met. cau. & dictum Inno. in d. cap. epiſcopi, extra de reb. eccle. non alie. vti & re vera Inno. loquitur: At nos in materia verſamur ſtatutaria, in qua conſtat verba ſecundùm propriam eorum ſignificationem eſſe intelligenda, l. 3. §. hæc verba. D. de nego. geſ. cum ſimili. Quæ tamen reſponſio non omnino tuta videtur, cùm multis in locis horum noſtrorum commentariorum aſſeruerimus ſtatutum hoc fauorabile eſſe, atque ideo extendendum: Quanquam etiam ad illud Inno. dictum dici poteſt non omnino indiſtinctè procedere, vt per appo. Roma. in d. ſingu. 606.

94 ¶ Non obſtat dictum quoque Corn. in d. conſ. 128. lib. pri. quia in caſu ſuo poſſeſſorem quoque ſtatutum comprehendebat, cùm in hæc verba loqueretur, quòd habens, tenens, uel poſſidens bona immobilia, non poſſit aliquid de ipſis bonis alienare, non petita & obtenta licentia, & non dato fideiuſſore & c. ut ibi per eum, col. pri. cir. fin. verſ. ponderando etiam: Item quia loquitur Cor. quando poſſidens aliud ius non habet quàm poſſeſſionem, & quando dominio fit præiudicium, ſcilicet in caſu quo ex poſſeſſione præſumitur dominium, ut quando non principaliter ſed incidenter dominium deducitur, ut ibi etiam per eum, col. 2. & 3. quo caſu quando non habet poſſidens aliud ius quàm poſſeſſionem, fateor huic non eſſe opinioni locum, per dicta ſupra hac eadem glos. num. 78. incipi. trigeſimo primò quæro, & idem quando ex poſſeſſione dominium præſumeretur, ſecundùm ea quę dicemus infra hac eadẽ glo. nu. 101. incipi. ex quib. omnib.

95. ¶ Non obſtat vltimum quoque fundamentum per nos adductum de pupillo, qui ſine tutoris authoritate non poteſt poſſeſſionem, quę animo amittitur, transferre, quia reſpondeo, mulierem ſine huius ſtatuti ſolennitate contrahere prohibitam, noſtro quidem iudicio magis æquiparari adulto, vel etiam pupillo cum tutoris authoritate ſed ſine iudicis decreto, quàm pupillo per ſeipſum contrahenti. Sed ſic eſt, quòd quanuis pupillus ſolus non poſſit poſſeſſionem animo amittere uel transferre, poteſt tamen adultus, ut probant d. l. pupillus. D. de acqui. rer. domi. & d. l. poſſeſſionem pupillum. D. de acqui. poſſeſ. à contrario ſenſu, quæ iura ſic inducit Rui. in conſ. 137. viſo inſtrumento, col. fina. verſ. & dato quòd non ualuiſſet, lib. pri. item poteſt pupillus cum tutoris authoritate, ut illa eadem iura probant à contrario quoque ſenſu inducta, & ita voluit glo. in l. 2. §. ſi à pupillo, in glo. mag. & ibi Bar. & Imo. D. pro empto. Alex. in l. pri. §. ſi vir vxori, col. 2. verſ. fallit quando perſona, & iterum col. fina. verſ. & quia in caſu, & ibi Iaſ. in 4. nota. num. 6. D. de acqui. poſſeſ. idem Alex. in d. l. poſſeſſionem pupillum, poſt medi. verſ. uel ſecundùm gloſ. ibi, vbi hanc dicit veriorem eſſe opinionem, eod. titu. de acqui. poſſeſ. & iterum idem etiam Alex. in l.

in l. is cui bonis, col. pri. num. 4. D. de verbo. obliga. Cepol. cau. crimina. 4. visa querela, col. pri. circ. fin. versi. nec obstat dum dixi, Rui. in d. consi. 137. col. fina. vers. nec obst. dum dicebatur, lib. pri. vbi hanc dicit communem esse opinionem, uti etiam attestari uidetur Alex. d. l. is cui bonis.

96. ¶ Et licèt reclament Bar. in l. creditores, in rep. col. 2. vers. primò quæro. C. de pignori. Areti. in d. l. possessionem pupillum, col. fina. vers. & aduerte quia tex. Crot. in d. l. pri. §. si vir vxori, col. 2. vers. vltimò no. & col. 5. vers. prima sit conclusio, & Hippo. Rimi. in d. §. nunc admonendi, num. 18. 19. & 20. insti. qui. alie. lic. vel non. Nos tamen præcedentem sequimur opinionem: Et ad tex. in d. l. pupillus. D. de acqui. rer. domi. quo mouetur Bar. satis patet responsum, quòd immò pro nobis faciat à contrario sensu inductus, vt in præcedenti versi. diximus: Ad tex. in l. magis puto. §. pri. cum glos. D. de reb. eor. quem pro casu dicit se adducere Rimi. vbi supra; sed quem tamen tex. priùs adduxerit Bar. vbi supra; & latiùs illum induxerat Aret. quo loco eum supra citauimus, respondeo; quòd licèt ille tex. dum loquitur de re aliena per minorem possessa, necessariò intelligendus videatur, quòd dominium apud alium esset, cùm apud duos insolidum esse nequeat, l. si vt certo. §. si duobus. D. commo. tamē ibi minor quasi dominium habebat, cùm ei publiciana competeret, secundùm glos. ibi in ver. si pupillus, & ita illum tex. cum glos. reperio intellexisse ipsummet Areti. in d. l. pri. §. si vir vxori, col. 2. versi. fatendum est tamen: Quod maximè videtur procedere, cùm non dicat tex. tutores non posse possessionem transferre, sed dicat non posse fundū alienare, per dicta supra num. 93. incip. non obstat etiam tex. in d. l. non solùm: Quanquam etiam Bar. in l. si alienam, col. fina. post medi. D. solu. matri. illum videatur tex. intelligere, transferri quidem possessionem, sed tamen auocari posse, de quo & nos dicemus infra num. 105. incipi. potest & generaliter.

97 ¶ Non obstat etiam ratio, quam pro confirmatione opinionis Bart. in rep. d. l. creditores. C. de pigno. adducit Rimi. in d. §. nunc admonendi, num. 19. quòd mediante scilicet possessione ad dominij acquisitionē perueniatur, & ideo, sicut in ipsius dominij translatione, iudicis decretum requiritur, ita in possessionis quoque translatione requirendum videtur, arg. l. oratio. D. de sponsa. quod argumentum existimo eum accepisse à Soci. in d. §. si vir vxori, col. pri. versi. contra quam decisionem, sic in simili arguente, quia respondeo, quòd procedere posset, si immediatè dominiū ex hoc transferretur, puta si extaret statutū, quòd possessor dominus præsumeretur, vt dicemus infra nu. 101. incipi. ex quib. omnibus: constat enim immediatā magis causam, quàm remotā esse attendendā, vt latè per Tiraq. in tracta. cessan. cau. ces. effec. limita. 20. quod & potissimū ea ratione procedere debet, quòd is in quem transfertur possessio, non tamen præscribere poterit, vt latiùs de hoc dicemus infra hac eadem glos. à num. 263. usque ad num. 325. & iterum in glos. 3. in ver. ex contractu uel quasi, num. 64. usque in finem, & ita ex huiusmodi possessionis translatione dominium non transferri; fuit etiam de mente Crot. in d. §. si vir vxori, col. 2. versi. contra hanc decisionem, dum inquit, quando statutū prohibet dominium transferri, licèt postea transferatur possessio, non tamen dominij acquisitionem causari, per tex. in l. vbi lex. D. de fideiusso. sed voluit allegare. D. de vsucapio. & in l. si fundum. D. de fun. dota.

98. ¶ Accedit etiam contra Ang. & sequacium sententiam, quòd pupillus ideo non potest possessionem animo transferre, quia animum non habet l.pupillus.D. de reg.iur. vbi Deci. concor.allegat, vnde cum pupillus pubertati proximus animum habeat l.pupillum, vbi Deci. & Cagno.D.eod. titu. & Docto. in d.l. pupillus: sunt qui ideo tenent proximum pubertati pupillum animo posse possessionem transferre, inter quos glo.in d.l. possessionem pupillum, in glo. vni. in secun. solutio. D. de acqui.posses. & in d.l.2.§. si à pupillo, in glo.pri. cir.fin.D. pro empto. quæ ratio in muliere cessat, cùm eam animum habere constet: Super quo tamen, an id quod de pupillo pubertati proximo diximus verum sit, videndi tibi erunt Alex. in d.l. possessionem pupillum, post princi. & ibi Areti. col.pri. versi. in glo. super ver. corpore, & Rimi. in d.§. nunc admonendi, num. 10. insti. qui alie. lic. vel non.

99 ¶ Quòd si priorem sequi opinionem lector malueris, ad d.§. si vir vxori, respondere poteris ex l. iubemus.2.§. sanè vltimo, cir.fin.C. de sac.san. eccle. vbi probari videtur, sicut non potest prælatus rem ecclesiæ in alium transferre quoad dominium, ita nec quoad possessionem posse, per quem tex. dicit Bar. in d.l.pri.§. si vir vxori, post medi. versi. opp. quòd ex inutili.D. de acqui. posses. licèt ex inutili contractu possessio transferatur, id tamen procedere quando persona est talis, quæ potest animo desinere possidere, secus si sit talis quæ non possit perdere possessionem, vt pupillus, & ecclesia, & ibi sequuntur Alex. col.pri. in fine, versi. extra glos. Bar. opp. Soci. col.2. versi. secunda conclusio, Ias. col.fina. versi. extra glos. in quantum Bar. qui dicit omnes ipsum Bar. sequi, & Crot. col.antep. versi. quintò fallit, & versi. prima sit cõclusio: quanquam aliæ etiam solutiones colligi possunt ex dictis Soci. ibi in d.§. si vir vxori, col.pri.

100 ¶ Ad tex.in d.l.pupillus.D.de acqui.rer.domi.& in d.l.possessioné pupillũ.D.de acqui.posses.satis patet respõsum ex supradictis, cùm loquatur de possessionis amissione corpore, non per traditionẽ facienda: Ad decisionem Bal. in d.l.2.D. de iuris. omni.iudi. potest dici illam reprobari per Soci. in d.§.si vir vxori, col.pri. versi. ex his deciditur quæstio, & ibi Crot. col.2. versi. vltimò not. & col. seq. Ad dictum Archi. in d. cap.2. vt lit. penden. in.6. poteris respondere, immò prohibita dominij translatione, prohibitam quoque censeri possessionis translationem, quando eadem prohibitionis ratio militat, vt in casu nostro videtur, vt per Domi.de Rot. decisio.411. incipi. si lite pendente, in secun. dub. in titu. vt lit. penden. in nouis. Gemi. in cap. fina. col.2. versi. item licèt istud, vt lit. penden. in 6. & Aret. in d.§. si vir, col.2. versi. istud etiam tenendum menti, & ibi Clau. Aquen. col.2. versi. item iste tex. & Crot. col.4. versi. item tex. qui vult.

101 ¶ Ex quibus omnibus dubia admodum præsens redditur quæstio: Tu tamen lector amantissime aduerte, quòd stante statuto, quòd ex possessione dominium præsumatur, prout extat hic Mediolani in 2. vol. cap.clxxv. versi. ex possessione, etiam in ciuili. & Comi in rub. statutorum quoque ciuilium statuto ccij. tunc satis dici posse existimo, non posse etiam possessionem mulierem transferre: primò per id quod diximus supra num. 78. incipi. trigesimoprimò quæro, pupillum, licèt possit possessionem corpore amittere, non posse tamen quando ipsam solam habet naturalem, puta

quia

quia ſit vſufructuarius, nam huius deciſionis ratio ſecundùm Rimi. in d.§. nunc admonendi, num. 10. inſti. qui.alie. lic. vel non, eſt quia vſufructuarius naturalem amittendo poſſeſsionem, vſufructum quoque amitteret; qui eſt pars dominij, l.4.D.de vſufruc. ſecundò per id quod dicit idẽ Rimi. in d.§. nunc admonendi, num.19. declarando vt diximus ſupra num. ab hinc 4. incip. non obſtat etiam ratio, tertiò per id quod tradit Corn. in d. conſ.128. col.3. verſi. attento, lib.pri. de quo dictum fuit ſupra num.94. incipi. non obſtat dictum quoque Corn. Quartò & vltimò per nota. per Bal. in l. non dubium, col.7. verſi. vlteriùs opp. decimò.C. de legi. vbi ex nullo, inquit, contractu poſſeſsionem aut dominium non transferri, quando contractus immediata eſt cauſa transferendæ poſſeſsionis, aut dominij, ſecus ſi contractus non ſit immediata cauſa, ita limitans d.§. ſi vir vxori, & ſequuntur Alex. in eo ipſo.§. ſi vir vxori, col.2. verſi. quod confirmo per id, & ibi Soci. col. pri. verſi. prima concluſio, & Clau. Aquen. col.2. verſi. item limitatur regula, & idem Alex. in l. ſi rem alienam, col.4. verſi. præterea no. dixit & ibi ipſe etiam Clau. Aquen. ſubdubius tamen, col.2. verſi. ad dictum Bal. D. cod. titu. de acqui. poſſeſ.

102 ℂ Quoniam tamen non tantùm nobis ſed & alijs ſcribimus, ideo vbi circumſcripto huiuſmodi ſtatuto, quòd ex poſſeſsione dominium præſumatur, noſtrum opus ſit iudicium interponere, quanuis, vt diximus, res ſit dubia, tamen in affirmatiuam ſententiam procliuiores ſumus, quæ communior eſt vt iam diximus ex Ruy. atteſtatione in d.conſ.137.col.pri.verſi. nec etiam minor, iuncta col.fina. verſi. nec obſ. dum dicebatur, lib.pri. vbi loquitur et ſi ſtatutum utatur verbo alienare, dum reprehendens Ange. & etiam Caſtren. diſtinctionem, in d.l. is cui bonis, inquit communem eſſe Docto. opinionem ibi, mulierem poſſe poſſeſsionem transferre, ſiue ſtatutum prohibeat eam obligare, ſiue alienare, quam Caſtren. diſtinctionẽ reprobare videtur etiam Alex. in d.l. is cui bonis, col.pri.num.4. dum poſteaquàm eã retulit, nihilominus tenet tex. ibi de dominio intelligi, & ſic prodigum poſſe poſſeſsionem transferre, licèt alienare prohibeatur: & idem vbi ſtatutum prohibet rem alienari, non impediri tamen poſſeſsionis translationem, uoluit idem Alex. in d.§. ſi vir vxori, col.fin. verſi. non ob. l. is cui bonis, licèt ibi teneat ſecus, quando ſtatutum vtitur verbo obligari, contra tamen Ang. qui ſic loquitur, atque communiorem Docto. opinionem: contra quam Caſtren. diſtinctionem tenuiſſe etiam uidetur Bal. in l.2. ſi. D. de iuris. omni. iudi. Nam & ipſe ibi loquitur quando ſtatutum utitur verbo alienari, & licèt illi ſe opponant Soci. & Crot. in d.§. ſi vir vxori, vt iam ſupra diximus, tamen Soci. ſe non firmat, ſed tandem cogitandum relinquit. Et ad eius motiuum colligere potes reſponſum ex dictis ſupra nu.95. incip. non obſtat ultimũ quoque, & ipſum Bal. ſequuntur Rom. in d.l. is cui bonis, col.pri. verſi. & hoc eſt notabile, & ibi Alex. col. pri. num.4. Aret. col.pri. poſt princi. Iaſ. col.2. num.5. & Rip. num.52. & iterum idem Alex. in d.§. ſi vir vxori, col.pen. verſi. inducitur etiam, & ibi quoque Aret. col.pri. verſi. vnde dicit, Iaſ. col.pri. verſi. quartò not. & Clau. Aquen. col.pri. verſi. ad prædicta: pro qua opinione cõtra Caſtren. facit, quòd licèt minor immobilia cum tutoris authoritate abſque iudicis decreto alienare nõ poſsit, tot. titu. D. de reb. eo. & C. de prædi. mino. poteſt tñ poſſeſsionẽ animo quoque transferre, ſecundũ ueriorẽ opinionẽ, quam defendimus ſupra nu.95. incipi. nõ obſtat ultimũ quoque, & nu.96.

103 ℭ Ad l. iubemus.2.§. sanè,vltimo.C. de sac. san.eccle. puto responderi posse ibi,id nõ probari,ad quod allegatur, quia uerior primus uidetur intellectus,quem etiã posuit Bart.in d.§.si vir vxori, quòd tex. ille utatur uerbo possessionis pro ipsa proprietate,uti sæpe utimur,per tex.clarum quem allegat in l. interdum .D. de uerbo. signi. & per alia per Alex. adducta in d.§. si uir uxori, col.pri. in fin. uersi. extra glos. Bar. opp. qui etiam intellectus ex ipsomet tex. probari uidetur cir. med. ibi certarum possessionũ atque prædiorum, & ita illum tex. sic etiam intelligit ipse Bart.in d.§.sanè, ultimo, cir. med. uersi. quæro utrum, ex hoc simpliciter dicens ex inutili contractu possessionem transferri,potest etiam responderi illum tex.loqui in prælato, qui ideo non potest rei ecclesiasticæ possessionẽm transferre, quia apud eum non est, sed apud ecclesiam, ut latè per Andre. Tiraq. in tractu. de iu. constitu. parte 3.limita.16.

104 ℭ Quibus etiam omnibus accedit dictum Rip. in d.l. is cui bonis, col. 11. versi. uel clariùs dic, vbi vult quòd si contractus ex defectu intellectus prohibeatur, tunc per traditionem possessio non perdatur, ea motus ratione, quòd animo amittitur,l.3.§. in amittenda.D. de acqui. posses. qui animus in carente intellectu deficit; Sed si alia prohibeatur ratione, tunc amittatur: ex hoc inferens ad Bal. decisionem in d.l.2. in fin.D. de iuris. omni. iudi. & ad statutum prohibens filiumfamilias sine patris consensu, & mulierem sine consensu propinquorum obligari,quia tradendo à se nihilominus possessionem abdicabunt,quia animo & intellectu non carent; Et si tu Rip. obijceres hoc nostrum quoque statutum ob mulierum fragilitatem imbecillitatemq; factum fuisse, vt diximus supra in præfatio. in pri. dub. replicabo uerum quidem esse, hoc ipsum statutum hac de causa introductum videri, quia mulieres non ita sanum habent intellectum, sicut viri, quoniam uarium & mutabile earum est consilium, cap. forus, in fine,extra de ver.signi. sed aliud est quòd nullum prorsus habeant intellectum vel animum, ideo ex diuersis non rectè arguitur notis iuribus.

105 ℭ Potest & generaliter ad omnia in contrarium allegata responderi, quòd dicimus per mulierem inutiliter sine statuti solennitate contrahentem possessionem transferri, non procedere irreuocabiliter sed reuocabiliter, quia poterit mulier quandocunque uelit illam per condictionem indebiti recuperare, ita enim in minore, ecclesia, & generaliter in quolibet inutiliter contrahente, vt possessionem tamen inutili ex contractu per eos translatam, hoc possint modo recuperare, uoluit Bart.in l.indebiti.§. sed si nummi, post princi. versi.no. quòd condictio, & ibi sequuntur Alex. in princi. Ias. col.pri. versi.no. secundò.D.de condi.indebi. & idem Bart. in l. si alienam rem, col.fina. cir.medi.D. solu.matri. Rom.loquens in minore prohibito ex statuto alienare sine solennitate à iure requisita,in cons. 321. in casu propositæ, cir.medi. versi.cùm igitur, vbi dari inquit rei vendicationem directam ad ipsam possessionem recuperãdam, Alex.in cons. pri. ponderatis, col.fina.versi. circa tertium, lib.4. Ias.in.§.sic itaque,col.6. versi. in ea. glos.ibi, sed si nummi, institu. de actio. Chassa. in consuetu. Burgun.rub.4.§.7. in glo.in ver.ne peuuent, cir.si. dũ allegat Ias.vbi supra, Aymo Crau. in cõs.299.Antonius, col.pri.versi.& cùm possessio,vol.pri.

106 ℭ Nam & tex.in d.l.pri.§.si vir vxori.D.de acqui.posses. sic intelligitur, vt

vt licèt possessio in ipsam mulierem donatariam transferatur, tamen eo respectu, quòd possessio potest incontinenti ab ea auocari, possidere non intelligatur, ita est tex. in l. si eum qui mihi, & ibi glos. in ver. ciuili, in vlti. solutio. quæ ita dictas leges aliàs sibi inuicem contrarias concordat, & ibi sequuntur Bal. & Saly. D. de donatio. inter vir. & vxo. & Aret. in d. §. si vir vxori, col. pri. versi. in glo. super ver. possidere, qui hanc dicit solutionem communiter approbari, & ibi etiam Soci. col. 2. versi. secundò quia lex, & videtur sequi etiam Andre. Tiraq. in d. tracta. de iu. constitu. parte 3 limita. 7. num. 11. vbi etiam in id allegat Bart. in d. l. si eum qui mihi, vbi tamen meo in libro illam legem non legit. Et hic etiam vide quæ diximus supra, num. 77. incipi. trigesimò igitur quæro.

107 ℭ Sed adhuc nouiter superuenit dubitatio ex dictis Bart. in l. pri. col. 3. versi. quæro de ratione. D. de nouatio. iunctis etiã dictis per eundem Bart. in l. cùm lex. col. 2. versi. his præmissis, & col. seq. D. de fideius. vbi inquit statutum prohibens mulierem vendere aut contrahere sine consensu propinquorum aliaue solennitate, dici actui resistere, & ideo ex tali contractu non oriri ciuilem nec naturalem obligationem, subdens Bart. in d. l. pri. D. de nouatio. hanc esse rationem, quare ille cui bonis est interdictum nõ obligatur naturaliter, quia scilicet lex siue iudicis præceptum legis authoritate factum eius contractibus resistit, & licèt in pupillo aliud sit ius constitutum, tamen in eo diuersa militat ratio, quia scilicet illi non dicitur bonis interdictum per legem nec per iudicem, sed lex eius contractibus tantùm non assistit, & sic æquiparat Bart. mulierem à statuto sine certa solennitate contrahere prohibitam bonis interdicto, eò quia vtroque casu lex & statutum eorum contractibus resistunt, & ita etiam illum allegat & sequitur Bal. in l. non dubium, col. fina. versi. secundò quæro. C. de legi. & plures etiam Bar. concordan. allegauimus supra, num. 71. incipi. vigesimo octauò quæro: nam si hoc verum est, quòd mulier sic contrahere prohibita æquiparetur illi cui bonis est interdictum, sequitur vt nec ipsa sine statuti solennitate contrahens possessionem transferat, sicuti nec is cui bonis est interdictum, d. l. is cui bonis, de verbo. obliga. quem tex. primus sic allegauit Ang. ibi: Et si dicatur statutum hoc nostrum in personã non loqui, nec verbis vti prohibitiuis non possit, sed verba ad contractum & obligationem dirigere, respondeo idem tamen hoc quoque casu esse, vt dicemus infra hac eadem, num. 127. incipi. idem tamen in hoc quoque: Sed ad hoc obiectum dico patere responsum ex his quæ diximus supra, num. 72. incipi. verùm ista, & num. 92. incipi. quia tamen hic intellectus.

108 ℭ DVBIVM tamen maximum est, & ista trigesimaseptima sit quæstio, quæ & qualis ista sit possessio, quæ transfertur, an scilicet non solùm naturalis sed etiam ciuilis & iusta, parturiens iustæ possessionis effectus, & Alex. in d. l. pri. §. si vir vxori, col. pen. versi. inducitur etiam. D. de acqui. posses. loquens in casu illius. §. & statuti immobilia in forensem alienari prohibentis, concludit vtranque transferri per plura quæ allegat & idem Alex. proprius ad terminos huius nostri statuti loquens, in l. is cui bonis, col. pri. num. 4. D. de verbo. obliga. quod etiam in casu d. §. si vir vxori, tangit Ias. ibi col. 4. versi. quintò vltra scribentes, num. 22. cum tri. sequen. sed se inuoluit, volens scilicet & ciuilem transferri, sed negans eam iustam, & iustæ possessionis effectus parere.

109. ℭ Verùm quòd sola naturalis transferatur, tenent Raph. Comen. in d. §. si uir uxori, ante medi. vers. si autem quæratur nunquid ciuiliter, & ibi Roma. col. pri. vers. & facit ad q. Areti. col. pri. vers. in glo. super uerbo possidere, & Clau. Aquen. col. pri. versi. in glos. 2. & iterum col. 2. vers. aduertetamen, & Crot. col. 3. vers. sed iuxta hoc, qui tamen sub dubitat, dum, postquàm dixit se sequi Rom. opinionem, per tex. in. l. is cui hæres, sed uoluit allegare .l. is cui bonis .D. de uerbo. obligatio. & alia quæ adducit, subdit, tamen pro opinione Alex. aduocari posse .l. in bonæ fidei, sed ueriùs incip. bonæ fidei emptor, in princi. D. de acquir. rer. domi. & eandem etiam opinio. tenere uidetur iterum idem Roma. in d. l. is cui bonis, col. pri. vers. & hoc est notabile, dum inquit transferri possessionē quę est facti.

110. ℭ Sed utra opinio uerior sit dispiciamus, & certè Alex. pro eius opinione multa allegat, ad quæ conantur Clau. Aquen. & Crot. respondere: Et primò inquit Alex. mulierem donatariam rei sibi à marito donatæ fructus suos facere per iura quæ allegat, quæ satis id probant: ex quo, inquit Alex. sequitur quòd mulier ciuiliter possidere dicatur, quia ciuilis possessio est illa quæ fructuum acquisitionem parit, cum titulo & bona fide: cui inquantùm dicit Alex. fructus rei donatæ ad mulierem donatariam pertinere, Clau. quoque Aquen. & Crot. assentiuntur: sed inquantum affirmat idem Alex. fructuum acquisitionem ciuili ex possessione causari, contradicit Aquen. ex naturali potiùs prouenire arbitratus, ut se alibi dixisse refert.

111. ℭ Qua tamen in re ego Alex. rectiùs sensisse existimo, quia licèt in hoc uariæ sint Doctorum sententiæ, quoniam Clau. ipse in l. pri. in princi. col. 4. versi. ego addo tex. D. de acqui. possess. tenuit naturalem possessionem hunc fructuum acquisitionis effectum producere, quod & priùs uoluit ibi Ang. cir. medi. versi. unde diffinio, & iterum idem Ang. in l. 3. §. ex contrario, in fine, quem ibi sequitur Imo. sub dubio fortè, col. 2. vers. no. diligenter ex glos. & post eos idem Aquen. num. 13. D. eod. etiam titu. de acqui. possess. Glossa autem in l. quæsitum, in ver. consumptos, in fi. D. de acqui. rer. domi. in ea fuit opinione, ut utraque & ciuilis & naturalis requiratur, dum illum sic tex. intellexit, quam glos. signandam esse dixit ibi Bar. se tamen ad alibi dicta remittens, & alia etiam glos. in l. serui emptor, in pri. solutio. ubi Bal. sequi uidetur .D. de peri. & commo. rei uendi. & sequi etiam uidetur Alex. in cons. 73. uiso themate, col. 2. versi. nec etiam ratione, lib. 2.

112. ℭ Tamen uerior cōmuniorq; opinio uidetur, quòd ciuilis & sola hunc pariat effectum, quam tenuit glo. in d. l. 3. §. ex contrario, in glo. mag. ante fin. versi. item quilibet efficeretur, & ibi Dyn. & post eum Bar. col. 2. versi. quæro quæ possessio, qui limitat nisi cum ipsa naturali domini uoluntas concurret, quia tunc & naturalis idem operaretur: Castren. col. 2. vers. de istis autem articulis, Alex. col. 9. vers. item ex ista glo. qui opinionem hanc ab aliorum impugnationibus defendit, & iterum col. fina. ante fin. Areti. col. 5. versi. subsequenter etiam tangit, Soci. col. 6. vers. tertiò ex glo. & Ias. col. 5. vers. quærit Bar. quæ possessio. D. de acqui. possess. iterum idem Bart. in l. si fur. per illum tex. in pri. & secun. nota. & ibi etiam Bal. post princi. vers. in tex. ibi proprietario. D. de usufruc. idem etiam Bar. in l. serui emptor. D. de peri. & commo. rei uendi. & in l. quæsitum. D. de acqui. rer. domi.

domi. dum se remittit ad dicta per eum in d.§. ex contrario, Cyn. in l. certum, in secun. quæstio. & ibi Bal. post princi. vers. sed extra quæro .C. de rei uendica. idem Bal. in l.pri.col.fina. sub num.23. & ibi Castren.col.etiã fina.versi. & sic nobilior.C. de ser.fugi.& idem Bal.in l.ait prætor.§.item ei qui, post princi.D. ex qui. cau. maio. & iterum in l.2.col.14.vers. nunc de septimo.C. de seruitu. & aqua, & in cap. grauis, col.pen. in fin.versi. adde quòd possessio, qui id declarat, & ibi Abb.col.5.vers. & ad declarationem, de restitu. spoliato. & in cap.pri.§. marchio, col.pri.versi. item scias quòd nullus, de his qui feu. dar.pos. Ang. in l.si apes.§. item constat, col.fi. versi. in bonæ fidei autem.D. de fur. Ang. Areti. in.§.sed aliquando, cir. medi. versi. ac etiam ciuilis possessio, institu. de vsuca.

113 ¶ Aliter etiam ad hoc Alex.fundamentum respondet Crot.in d.§.si vir vxori, col.3. versi. ad secundùm fundamentum Alex. aliud esse in casu dicti statuti, & aliud in donatione inter coniuges prohibita, quia ex lucro fructuum donans nõ efficitur pauperior, & ideo huiusmodi donatio prohibita non uidetur, vt & nos dicemus infra in glo.4. in ver. uel distractu, num.7. incipi. & tenendo: Sed tamen replicari potest, immò tex. in l. fructus percipiendo.D.de vsur. generaliter loqui in omni bonæ fidei possessore, dum inquit vxorem aut virum fructus ex re sibi ab altero coniuge donata perceptos suos facere industriales tamen, non etiam naturales, sicuti illi nec fiunt cuiuslibet bonæ fidei possessoris, quia non ex facto eius hi fructus nascuntur, & sic sentit tex. quòd si facto eius, scilicet cuiuslibet bonæ fidei possessoris nascantur, tunc illius fiant.

114 ¶ Adducit secundò Alex. pro eius opinione glos.& Bal.in l.2.C.si quis igno. rem mino.esse, sine decre.compa. ubi si minor rem sine iudicis decreto alienat, licèt nullam esse alienationem certum sit, tamen emptor, si bonæ est fidei, quia putauit emere id sibi licere, fructus suos facit, ubi etiam glos. inquit non semper à pari procedere usucapionem & fructuum acquisitionem: Cui addo illam etiam glo. sequi Saly. ibi & in l.fin.col.2.versi quicquid tamen sit .C. in qui.cau. in inte.restitu. non est neces. Io. de Plate. in l.pri. in 4 nota.C. de prædi. mino. & ipse etiam Alex. in l.3.§. ex contrario, cir.fin. & ibi Soci.col.6. in fi.vers. sed tu considera.D. de acqui.posses. idem Alex.in l.is cui bonis, col.pri.num.4.D.de verbo.obliga.Curti.Seni. in cons.71. princeps defunctus, col.7.vers. sed errans in iure. Huic Alex. fundamento Aquen. non respondet, quia putauit ex responsione prioris argumenti responsum colligi, quòd fructuum acquisitio non ex ciuili, sed naturali possessione causetur: cuius tamen contrarium receptius esse supra à nobis ostensum est: Sed Crot. col. 3. vers. non obstat glos. respondet, illam glo. potiùs facere contra Alex.opinionem, dum inquit, quando alienatio non tenet ob rei uitium, emptorem fructus suos non facere: sed respondeo ego, quantùm ad statutũ hoc nostrum prohibens mulierem sine certa solennitate contrahere uel alienare, alienationem non dici prohibitam ob rei uitium, sed ob defectum personæ, scilicet propter fragilitatem mulieris, ut diximus supra in præfatio. in pri.dub. quo casu uult glos. prohibitam non esse fructuũ acquisitionem, ut in minore, qui propter ætatem alienare prohibetur. Immò & in casu statuti prohibentis rem in forensem alienari, potest Alex. saluari, quia non format ipse quæstionem, quando statutum loquitur in rem, quòd res immobilis nõ possit in forensem alienari,

uti

uti uidetur loqui Bal. in d.l.2.infi.D.de iuris.omni. iudi. sed format quando loquitur in personam, quòd ciuis Bononiensis non posit fundum in forensem alienare, super qua ultima solutione, an tibi arrideat tu quoque maturiùs cogitabis.

115 ℭ Tertiò Alex. suam hanc opinionem confirmat ex ipsomet tex. in d. §.si vir vxori, inducendo ut ibi per eum: Ad quem Clau. Aquen. respondet, immò illius tex. rationem militare respectu naturalis duntaxat possessionis, quia non esset sine effectu si lex fingeret uxorem ciuiliter non possidere, quia ex hoc impediretur præscriptio, & cessarent alij ciuilis possessionis effectus, quod non est in naturali, quia illa non causat fructuum acquisitionem sine legitima causa: Sed tu dic colligi responsionem ex dictis Soci. ibi col.2. uersi. secundò quia fictio, quòd licèt potuisset lex ciuilis disponere, quòd uerè uxor possesionem scilicet ciuilem non acquireret, & hoc non esset sine effectu, per hoc tamen non inferebatur finis legis, qui fuit ne maritus pauperior fieret, ex quo omnino maritus ipsam possessionē amittebat: Et si quis ultra instaret, quare non disposuit lex quòd maritus eam non amitteret, replicat Soci. hoc inconueniens futurum rationibus ibi per eum adductis.

116 ℭ Quartò & ultimò Alex. sic arguit, licèt pupillus sine decreto & tutoris authoritate non posit fundum alienare, tot.titu.D. de reb. eor. &.C. de prædi. mino. potest tamen cum sola tutoris authoritate & ciuilē & naturalem possessionem transferre, l. possessionem pupillum.D. de acqui. posses. glos. in l.2.§.si à pupillo, in glo. pri. in secun. solutio. & ibi Imo. col.2. uersi. & no. bene ex secun. solu.D. pro empto. Aquen. respondet illam glos. non loqui de ciuili possessione: Ad d. autem l. possessionem pupillum inquit patere responsum ex dictis Aret. ibi: Sed ego replico cōtra Aret. & ueriorem & communiorem esse opinionem, immò posse pupillum cum tutoris authoritate possessionē animo amittere, & sic ciuilem, cum illa animo amittatur, uolendo desinere possidere .l.3.§. in amittenda. D.eod.titu..de acqui. posses. l. si quis ui.§. differentia .D. eod. titu. & quæ opinio probatur per illum tex. in d.l. possessionem pupillum, à contrario sensu, ut latiùs diximus supra, num.95. incipi. non obstat ultimum quoque: Aliter etiam huic Alex. fundamento respondet Crot. in d.§. si uir uxori, col.3. aliud esse in pupillo, quia is non prohibetur simpliciter alienare, sed secundùm quid, idest sine iudicis decreto, quo fit ut illius res præscribi queat, allegando Bar. in l.fina.col.4. sed est 3 .uers. sed regula .C. in qui. cau. in inte.resti. non est neces. & aliud in casu dicti statuti prohibentis simpliciter bona in forensem alienari, sed ista responsio, quantùm ad statutum hoc nostrum de quo nos loquimur, facit pro nobis, cum non simpliciter prohibeat mulierem alienare, sed certam tantùm præfigat solennitatem in eius alienationibus obseruandam, & uide ad hoc omnino quæ diccmus infra hac eadem glos.num.265.incipi. sed contrarium, & mult. sequen.

117 ℭ Ex quibus omnibus concluditur Alex. opinionem ueriorem uideri: quam etiam, inquit Alex. sensisse glo. in l. si eum qui. 2. sed uerius est unica illius exordij eo in titulo, in ver. ciuili, in tertia solutio .D. de donatio. inter vir. & vxo. vbi posteaquam glos. in princi. opposuit de d.l.pri. si vir vxori. D. de acqui. posses. & in prima solutio. uno modo soluit, ut ibi per

eam,

eam,& in fecun. alio etiam modo, quòd fcilicet ciuiliter mulier non poffideat,ut d.l. fi eum qui,fed naturaliter fic,ut in d.§.fi vir vxori,poftea in tertia folutio. inquit, tu dic quod non quoad effectum, cum cito poffit reuocari, & fic fentit glo. mulierem ciuiliter & naturaliter uerè poffidere, fed quia talis poffeffio ftatim poteft reuocari,ideo fingatur nõ poffidere,quam folutio. addo fequi Bal. ibi,& fequi etiam uidetur Andre. Tiraq. in tracta. de iu.confti. parte 3.limita.7.num.11. vbi in eandem etiam fententiam citat Bar.& Saly.in d.l.fi eum qui,vbi tamen Bar.meo in libro eam legem nõ legit, ut iam fupra diximus, Saly. autem uidetur contrarium tenere, dum vult duas ultimas glos. folutiones effe coniungendas hoc modo,ut mulier ciuiliter non poffideat, fed naturaliter fic,fed non tamen effectualiter,cùm cito poffit reuocari: Quam glos. folutionem pro Alex. fententia faciẽtem cõmuniter teneri fatetur & Areti. tametfi in diuerfam iuerit opinionem, in d.§. fi vir vxori,quo loco eum fupra citauimus,vbi pro hac folutio. ponderat verbum intelligitur in d.l. fi eum qui, prolatum,quòd fictionem importat, per tex. in l.2.§.fin. & in l. fi quis cum nullum, fed uoluit allegare in l. fi quis cum teftamentum nullum .D. de iu.codicil. & per alia quædam per eum adducta: cui & tu addere poteris meliorem tex. in l. hæres quandocunque,& ibi glos.fin. not. quam ibi fequuntur Bart. & Caftren.D. de acqui.hære.Roma. in conf.405. præfuppofitis terminis, col. pri.verfi. his tamen non refragantibus, Abb. in conf.20. cuius conf. initium inci. uidetur primò quòd fic, col. pri. paulò poft princi. lib. 2. de quo etiam per Alex. in l. fi tibi homo .§. cum feruus, poft princi. D. de leg. 3. Corn. in conf. 216. in caufa uertente, col. pri. verf. & teftes deponunt, lib. 3. & pulchrè in conf. 244. memini fuperioribus, col. pri. verf. & fi dicatur, & col.fequen.eod.lib.3. Deci. in l.pri.col.pri.verf. nec obftat quòd maritus. C.vn.vir & vx.

118 ℂ Placet tamen, quantùm ad effectum vfucapionis & acquifitionis fructuum, rem fpecialiùs & clariùs pertractare: Et primò quantùm ad effectum acquifitionis fructuum fcio contra Roma.& Crot. concordare Alex. & Clau. Aquen. in d. §. fi uir uxori, ex nullo fcilicet contractu talem poffeffionem transferri, quòd is in quem transfertur fructus lucratur, licèt in eo difcordent an fit ciuilis an naturalis poffeffio, ut iam diximus,& ad hoc allegant tex. in l. fructus percipiendo .D. de vfu. & in l. de fructibus. D. de donatio. inter uir.& uxo. vbi dicitur mulierem in quam translata fit poffeffio ex donatione fibi per uirum facta, & fic ex inutili contractu, fructus fuos facere.

119 ℂ Sed Roma. & Crot. ut diximus, contrarium tenent in d.§. fi uir uxori, in locis fupra alle. & mouetur Crot. quia qui erit in cafu prohibito, in mala effe fide cenfetur quoad fructuum acquifitionem, allegat .l. quemadmodum,& eft in fin.ver.C. de agri. & cenfi.lib.11.Abb. in cap. dilecti,fed uoluit allegare in cap. dilecto,& eft in col.3.verf. nunc eft uidere, extra de præben. & iterum eundem etiam Abb. in cap. ad noftram,& eft in fin.ver. de reb.eccle. non alie. Item mouetur per tex. in l. ubi lex. D. de vfucapio. ponderando dictionem nihil,quæ excludere debet fructuum quoq; acquifitionem, quia qui omne dicit, nihil excludit, allegat l. fi is qui ducenta .§. vtrum.D. de reb.dub. cui & tu addere poteris tex. in l. Iulianus,& ibi Bar. qui illum ita fummat.D. de leg. 3.

120 ℭ Sed nos uideamus qui meliùs induant arma,& certè Alex. opinio uerior prima uidetur facie, quoniam errans in iure fructus suos facit, ut uoluerunt propemodum omnes quos tibi allegabimus infra hac eadem glo. num.274.incipi. quarta & vltima sit conclusio, & præterea glos. & Bar. in l. hæredem .D. de his qui. ut indi. Castren. in cons. 247. in causa quæ uertitur Saonæ,col.pen.vers. quantùm verò,lib.pri. Cepol.cons.cau. ciuili.25. ex quæstione prædicta, col. 3. vers. sed & si in iure, Soci. in cons. 29. viso quodam instrumento, cir.fin.lib.pri. Fely. in cap. si diligenti, col.10.versi. limita secondò, extra de præscrip. Ias. in l. si is qui pro emptore, col.33. vers. sed si fuit in bona fide.D.de vsucapio. Caro.Rui. in cons.91. circa ea, col.2.vers. & vbi etiam,lib.5. Curti.Iuni. in cons.6. circa has, col.pen.vers. postremò igitur, vbi communem dicit, & in cons.28. in causa, col.2.num. 6. in cons.168. habita diligenti,col.9.num.29. Franci.Balb. in repe.l. Celsus, col.5.vers. tertiò limitatur.D. de vsucapio. Matthæ. Gribal. in tracta. commu.opinio. in ver. error, qui etiam de communi fidem facit.

121 ℭ Ad dictum autem per Crot. allegatum, responderi potest, procedere quando lex aut statutum prohibet, aut resistit actui: secus quando tantùm non assistit, vtputa quòd testamentum sine debita solennitate factum non ualeat,prout uidetur in casu nostro,ita est Bar.doctri.in l.sed si lege.§.scire, cir.medi.versi. sed contra prædicta,D. de peti.hæredi. vbi ita intelligit d.l. quemadmodum, & sequuntur Bal. in l. pro oneribus, cir.medi.C. de iu. doti. Anto.Butri. in cap. cura, col.fin.vers. vel secundò refert. extra de iu. patro. Abb. in cap. grauis,col. antep.versi. item dubitatur an errans in iure, extra de restitu.spolia. idem Abb. in cap.pen.cir.fin. de reb. eccle. non alie. & in cap. consultationibus, col. fina. vers. item adde ad prædicta, de iu. patro. & sentit etiam in cap. de quarta, col.2.vers. uenio ad glos. & ibi clarius Fely.col.10.cir.medi.vers. secunda restrictio, & iterum vers. tertia restrictio,de præscrip.Castren.siue uerius Ang.eius filius,in illius lectu.in l. Celsus, col. 2. cir. prin. sub num. 4. in fi.D. de vsucap. iterum Imo. in l. si fur.§.pri. in fi.eod.titu. de vsucapio. Alex.in cons.73. viso themate,col.fin. versi. & saltem hoc procederet,& iterum vers.& ex his,lib.2.repe. in cons. nobis, 119.lib.4. Barba. in cons.80. illud in medium,col.9.vers. cum ergo ista donatio,lib.3. Corn. in cons.147. quia causa est, col.2.versi. restat autem,& col.seq.lib.2. Caro. Rui. in cons.41. de duobus,col.10.num.28.lib. pri. Curti.Iuni. in cons.6. circa has, col.fina.versi. istud etiam optimè probatur, Cassia. in regu.cancella.decisio.9. quærebatur, col.2. Franci. Balb. in repe.l. Celsus,col.5. in fi.versi. istam conclusionem.D.de vsucap. Andr. Alcia. in cap. cum contingat,col.10.vers. primus est, sub num.36. extra de iureiu. vbi tamen nullam de prædictis mentionem facit, & iterum idem Alcia. in tracta.præsumptio.reg.3.præsumptio.30.cir.princi.

122 ℭ Quod autem nostrum hoc statutum non resistat, sed tantùm non assistat, ex eo probatur, quòd certam tantùm requirit in mulierum contractibus solennitatem: Ad quod etiam facit quod not.Saly. in l.fina. in pri.ver. C. de senten. ex breui.reci. vbi inquit.quando statutum non loquitur prohibitiuè sed nõ permissiuè, puta mandando certo aliquid modo fieri, tunc actum non esse nullum, & eum sequuntur Alex. in cons. 23. inspecto processu, col.pri. in fi. & col.seq. in princi.lib.4. Ias. in l. non dubium, col.5. versi. limita istam regulam.C. de legi. & in l.pri. in secun.lectu.col.16.vers.

ad istud ego respondeo, sub num. 77. C. de sum. trinita. & Chassa. in cons. 39. pro decisione, in 3. dub. Nam si actus remanet ualidus; consequenter dici potest statutum ei non resistere: Plus dixit Corn. in cons. 147. quia causa est, col. 2. versi. constat autem, & col. seq. lib. 2. etiam si statutum contractum per mulierem sine certa solennitate celebratum annullet, non tamen dici resistere si prohibitiuè non loquatur, quòd fieri nequeat sine certa solennitate: Ad tex. autem in d. l. ubi lex. D. de vsucapio. potes respondere loqui in usucapione, & licèt uniuersali dictione utatur, sic tamen intelligi potest, ut iura iuribus concordentur per regulam vulgarem .l. vni. C. de inoffi. doti. max. cum lex illa situata sit eo in titulo de vsucapio. arg. l. Imperator .D. de in diem adiectio.

123 ℭ Quibus tamen non obstantibus, ueriorem arbitramur nostro in casu Roma. & Crot. opinionem, per dictam regulam per Crot. allegatam, contrahentem contra iuris aut statutorum dispositionem in mala fide censeri: cui addo, ultra per eum allegata, id etiam probari in cap. qui contra iura, & ibi not. Dij. & alij de reg. iur. in 6. in l. pri. cum glo. in ver. mala fide, & ibi Bar. in fina. ver. C. de fid. instru. & iu. has fis. lib. 10. in l. qui à quolibet, & ibi Bal. D. de contra. emp. & uoluerunt etiam Azo in sum. C. de rei uendi. col. 2. vers. item cum emit, & glo. fina. & ibi Bar. col. pri. versi. no. ex hoc ver. & ibi etiam Io. Plate. in d. l. quemadmodum .C. de agri. & censi. lib. 11. glo. in cap. si diligenti, in ver. bona fides, post princi. & ibi Anto. Butri. col. 2. vers. quæro quando quis dicatur esse in bona fide; & col. 3. versi. ex his infert, & ibi Abb. col. 5. vers. secundus, & Fely. col. 3. vers. modos autem probandi, de præscrip. glo. in cap. apostolicæ, in ver. præscriptione, & ibi etiam Butri. col. fina. vers. opp. quòd recipiens, extra de donatio. & glo. in cap. 2. in ver. post nullum, & ibi quoque Butri. col. 2. vers. sed si de re maxima, de his quæ fiunt à præla. si. consen. capi. & alia etiam glos. in cap. cura, in ver. legitima; & ibi idem etiam Butri. col. 2. vers. opp. & uidetur, de iu. patro. Bal. in cons. 347. quæro quidam nobilis, post medi. vers. nec potest dicere possessor, lib. pri. ubi alia quoque iura in id aduocat, quæ uix tamen nostro quidem iudicio facere uidentur, Ang. in cons. 160. D. Catharina, paulò ante fin. Prac. Papi. in for. libel. respon. rei conuen. in ver. præscriptionis, col. 5. vers. quartò si emit, Pau. Castren. in cons. 70. quia frustrà, col. fina. versi. præterea, lib. pri. iterum Abb. in cap. de quarta, col. 2. vers. uenio ad glos. extra de præscrip. in cap. dubium, col. 2. vers. in glos. 3. de deci. in cap. peruenit, col. pri. vers. no. secundò, de emptio. & uenditio. in cons. 43. ex omnibus, col. fina. vers. uenio ad tertium, lib. 2. Roma in cons. 54. uisis circa id, col. 2. versi. secundò idem colligitur, & in l. Celsus, col. pen. versi. quartò inquantum Bar. & ibi Alex. in appo. Bar. col. 4. vers. sed qualiter, in ver. mala fides. D. de usucapio. Io. de Imo. in cons. 73. in casu proposito, col. pri. uers. & breuiter, & col. ulti. vers. quinimo dictus Nicolaus, Lau. Calca. in cons. 25. uidetur dicendum, col. 4. versi. quòd si sciuerunt, Guid. Pap. singu. 181. ille est, Philip. Corn. in cons. 301. circa primum, col. fina. vers. nec uidetur, lib. pri. Bartho. Soci. in cons. 29. uiso quodam, col. pen. vers. uerùm prædictis, vol. pri. Philip. Deci. in l. non omnis .§. si pupillus, col. pri. vers. sed durum uidetur. D. si cer. peta. Bellame. cons. 10. col. 9. vers. secundum fundamentum, & col. 17. vers. & ratio huius, Franci. Balb. in repe. l. Celsus, col. 31. vers. & dicit glo. nota. sub num. 123. D. de usucapio. & in tracta. præscrip. parte secun. tertiæ partis principalis, quæstio. pri. col.

2.verſ. & qui mercatur, Soci. iuni. in conſ. 69. pro dilucidatione, col. 10. verſ. quòd autem ipſi habuerint, lib.pri. Andre. Alcia. in cap. cùm contingat, fol. 6. verſ. confirmo hanc opinionem, ſub num. 77. extra de iureiu. Aymo Crauet. in conſ.134. ſcripſi aliàs, col.5.num.16.vol. pri. & iterum in conſ.142. Claudius, col.3.verſ. tertiò dico, eod.vol.pri. Andre.Tiraq. in tracta.retrac.titu.pri. in fine, num.42.incipi. paria enim, & nu.57.incipi. & hęc quidem, Rolan.à Val.in conſ.21.uiſis his, cir.fin.lib.2. D.Io.Cephal. in conſ.115. quæritur quo remedio, col.fina.verſ. poſtremum eſt remedium, lib.pri.

124 ℂ Non obſtant allegata per Alex. ſcilicet tex. in l. fructus percipiendo. D. de uſu. & in l. de fructibus .D. de dona. inter uir. & uxo. quia intelliguntur quando quis fuit in bona fide, quia putabat donationem ualere, ut per glo.pri. in d.l. fructus, & in d.l. de fructibus, in ver. habere, & glo.vni. in l. quod vxor, & ibi ſequuntur Bar. Caſtren. Alex. & Areti. D. de acqui. poſſeſ. & fatetur ipſemet Alex.in d.l.pri.§. ſi uir uxori, col.pen.D.eod.titu. & in d.l.is cui bonis, col.pri.num.4.D.de verbo.obliga. Quod & in emente rem minoris ſine decreto conſtitutum eſt, ſecundùm Alex. in locis præallegatis, quia ſcilicet & is ut ſuos poſſit fructus facere, requiritur quòd ſit in bona fide, tex. eſt in l.2. & ibi glo. & Docto.C. ſi quis igno. rem mino. eſſe ſi.decre.compa. de quo etiam dictum eſt ſupra num. 114.incipi.adducit ſecundò: ſed in caſu noſtro, qui contrahit non ſeruata ſtatuti huius ſolennitate, in mala eſſe fide dicitur, ut ſupra latiſſimè probauimus.

125 ℂ Non obſtat etiam fundamentum ſupra per nos adductum ex Bar. doctri. in l. ſed ſi lege.§. ſcire.D. de petitio. hæredi. quia immò hoc noſtrum ſtatutum dicitur actui reſiſtere: quod ſine dubio procedit in noſtro Comenſi & Cremonenſi ſtatuto, quę loquuntur per verba prohibitiua in perſonam directa, quòd non poſsit mulier &c. ſecundùm aliam eiuſdem Bar. doctri. in l. cum lex, col.2.verſ.his præmiſsis pro declaratione, iuncto verſ. ſed iuxta prædicta quæro, eiuſdem col. D. de fideius. ubi loquitur in ſtatuto, quòd mulier non poſsit uendere ſine conſenſu propinquorum, & in l. pri.col.3.verſi. quæro de ratione prædictorum .D. de nouatio. Quòd & ſenſit idem Bar. in l. ſi quis pro eo, col.3.verſ. aduerte tamen, iuncta col.fi. verſ. ſextò dixi.D. de fideius. & eum ſequi uidentur. dum illũ citant, Aret. in conſ.22. diligenter & maturè, col. fina. verſi. uenio nunc ad ſecundum, Hippo. Marſi. in conſ.76. largire mihi, col.3. uerſi. quo ſtante, Alcia. in tracta. præſumptio. regu.3. præſumptio.30.cir.medi. verſi. & quando dicatur lex reſiſtere, Franc.Balb. in d.repe.l. Celſus, col.7. verſi. quando autem dicatur.D.de uſucapio. & clariùs ſequuntur Caſtren. in d. l. cum lex, col.pri. verſi. ſecundus caſus, quando lex reſiſteret potentiæ, Soci. in l.pri. col.2. verſi.ſed contra hanc cõcluſionem.D. de libe.& poſthu. in con.93. circa primum, col.fina. verſi. poſtremò, lib.pri. in conſ.112.multùm abundè, col.6. uerſi.quarta difficultas, eod. lib.pri.repe. in conſ.172. lib.2. ubi loquitur in ſtatuto prohibente mulierem ſe obligare ſine conſenſu viri aut manduali, Iaſ. in l.Gallus, in princi.in pri.lectu. col.4. verſi. tertiò adde, & col. ſeq. verſi. huic difficultati, & iterum in ſecun. lectu. col.3.verſi. tertiò adde, & verſi.contra iſtã regulam.D. de lib.& poſthu. & in l. ſtipulatio iſta.§.alteri, col.6.verſi. contra iſtã doctri.D. de uerbo. obligatio. Lancel. Gallia.in l.pri.§. ſi quis ita, col.6.in 8.nota.D. eod.titu. Anto.Butri.in cap.

cùm contingat, col. pen. versi. sed dubitat Io. Andre. & ibi Imo. col. 14. cir. medi. versi. & ista uidetur esse communis, & ibi Andre. Alcia. nu. 108. de iureiu. Io.Crot. in l.pri.§. si vir vxori, col.fina.num. 28. & sequen.D. de acquir.possess. Hippo. Rimi. insti. qui.alie. lic. uel non, in princi.num. 16. ubi neminem inquit in hoc Bart. contradicere, quando lex sic loquitur, non possit, &c. D. Io. Bapti.Plot. in sua copiosa rep.l. si quando, sub num. 263.C.unde ui. Quod & confirmatur ex his quæ cumulauit Andr. Tiraq. in d.tracta.de legi.connubia. in glo.4. in ver. ne peult, nu.pri. & mult.seq.

126 ℭ Et potissimùm etiam istud procedere uidetur, attento quòd dictum nostrum Comense statutum inualidat contractum aliter celebratum, & sic initio illum annullat, quo casu pariter quicquid senserit Corn. in d. cons. 147.lib.2.dicitur resistere actui secundùm eundē Bart. in d.l.cum lex, col. 3. versi. sed pone quòd lex dicit, quem ibi sequitur Castren. cir. medi. versi. interdum lex dicit contractum talem non ualere. D.de fideius. Anto.Butri. in cap. cùm contingat, col. pen. versi. idem si lex simpliciter, & ibi Imol. col. 14. versi. & ista uidetur esse, de iureiu. Aret. in cons. 22. diligenter & maturè, col.fina. versi. venio nunc ad secundum, & præsertim quoque quia dictum Comense statutum utroque modo loquitur, quòd non possit mulier contrahere sine certa solennitate, & quòd contractus aliter factus non ualeat, arg.aut.defuncto.C.ad S.C. Tertyllia. cum simili. quod & per omnia dicendum est in Cremonensi statuto, quod eisdem verbis, quibus & nostrum Comense utitur.

127 ℭ Idem tamen in hoc quoque Mediolanensi statuto dicendum arbitramur, ex quo dicit quòd in obligationibus mulierum descendentibus ex contractu, &c. talis requiratur solennitas, per eiusdem etiam Bar. doctrinam in l. cùm lex, col. 3. vers. secundò dixi. D.de fideiusso. dum inquit, quando lex resistit obligationi prohibendo ex contractu obligationem oriri, perinde esse, ac si contractui resisteret, dirigendo præceptum ad personam ne contrahat, ut scilicet utroque casu & ciuilis & naturalis obligatio impediatur, & Bar. ibi sequitur Castren. col. pri. vers. tertius quando resisteret, Anto. Butri. in cap. cùm contingat, col. pen. vers. si autem lex prohibet obligationem, & ibi Imo. quo loco eum supra in præceden. versi. citauimus, extra de iureiu. D. Io. Bapti. Plot. in d. rep.l. si quando, num. 263.C.vn.ui. & max. quia hoc quoque Mediolanense statutum infirmat contractum aliter celebratum secundùm ea quæ in præceden. vers. asseruimus.

128 ℭ Ex quibus satis constat non obstare illam Saly. doctrinam in d.l.fina. C. de sen. ex breui. reci. cùm præsertim uera non uideatur: & in contrarium est glos. in l. non intelligitur .§. multa, versi. diuus Adrianus, in glos. in ver. restituuntur. D. de iu.fis. dum inquit, licèt ille tex. disponat fiscalibus in causis fisci aduocatū adesse debere, & sic nō prohibitiuè sed non permissiuè loquatur, actum tamen aliter factum nullum esse: quam glos. sic contra Saly. citat & sequitur Alex. in l.pri.col.2. versi. & pro ista opinione. D. de lib. & posthu. ubi alias quoque in id authoritates inducit: cui addere poteris quantùm ad id quòd sententia contra fiscum lata absente eius aduocato sit nulla, uoluisse et glo. vni. in cap. episcopus nullius causam, 15. q. 7. & eam Saly. decisionem reprobauit etiam Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi.cōnubia.glo.4. num.6. atque etiam Deci. à Tiraq. non comemoratus,

tus, in cap.2.col. etiam 2.versi. secundò limitatur, extra de testi. qui etiam idem uelle uidetur in l. hac consultissima, num.19. & 20.C. qui testa. fac. pos. si rectè inspiciatur, dum se refert ad dicta per eundem ubi supra, ideoque Chassa. ipse uidetur priorem illam suam opinionem reuocasse in posteriori suorum commentariorum editione super consuetu. Burgun. titu.4.§. pri. in glos. in ver. ne peult faire: quanquam contrarium in priori ibidem tenuisset, ita referente Andre.Tiraq. quo loco eum supra citauimus, quam tamen priorem Chassa. editionem nos uidere non potuimus.

129 ℭ Fortiùs uoluit Abb. in cap. si diligenti, col.5.vers. item scias quòd in vsucapione, de præscriptio. eum qui iure tantùm non assistente possidet, in mala esse fide, cuius dicti rationem apud eum uidebis respondentem ad d. l. sed si lege .§. scire .D. de petitio. hæredita. super qua Bar. ibi se fundat: Quo tamen in articulo nos Bar. opinionem sequimur, quam & ipse Abb. secutus est diuersis in locis supra allegatis, & ad adducta per Abb. vbi supra, responde ut per Fely. in d.cap. de quarta, col.10.vers. tertia restrictio, & col.seq. de præscrip. cuius Fely. opinionem contra Abb. sequuntur Andre. Alcia. in tracta. præsumptio. reg.3. præsumptio.30. post princi. & Fran. Balb. in rep. l. Celsus, col.6.num. 21. in fi. dum se remittit ad Fely. vbi supra. D. de vsucapio.

130 ℭ Aduertendum tamen est, quòd Bar. in d.§. scire, in ea doctri. an lex non assistat actui, an uerò resistat, fundat se super d.l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib.11. quæ intelligitur in sciente secundùm glo. ibi fina. quæ etiam dicit eo casu, quum quis est sciens, contrariam non admitti probationem, quam glo. sequitur ibi Io. de Plate. cir. fin. & Franci. Balb. in tract. præscrip. in secunda parte tertiæ partis principalis, quæstio. pri. num.3. Sed & idem præterea uoluit glo. in l.pri. in ver. scientes, & ibi Bar. col. pri. C. de his qui ut indi. & idem Bar. in l. si fur. §. pri. in fin. ver. D. de vsucapio. de quo etiam per Butri. in cap. grauis, col.3. versi. sed hîc est dubium, extra de restitu. spolia.

131 ℭ Sed responderi potest in dubio scientiam præsumi, quia quilibet scire leges præsumitur. l. leges sacratissimæ. C. de legi. in l. constitutiones. C. de iur. & fac. igno. Ex quo proditum est, iuris errorem allegantem, illum probare debere, secundùm eundem Bar. in d. §. scire, cir. medi. versi. ad vnum tamen aduerte, & ibi sequitur Ang. in prin. iterum eundem Bar. in l.2. col. pen. in fin. versi. quæro qualiter probabitur. D. de confes. Butri. in d.cap. grauis, col.3. versi. sed hîc est dubium, & ibi Imo. col. pri. num.3. de restitu. spolia. Abb. in cons.19. ad huius casus, col.2. versi. secundum caput, lib.2. & in cap. si diligenti, col.5. versi. item scias, de præscrip. Alex. in cons. 73. uiso themate, col. fina. versi. & posito, lib.2. repe. in cons.119. lib.4. & iterum in cons. 97. uiso processu, ante fin. lib.7. Areti. in l. quod uxor, post medi. D. de acqui. possess. Fely. in cap. de quarta, col.9. versi. cæterùm qui tales, de præscript. Caro. Rui. in cons.63. uidetur, col. fina. cir. med. versi. & dato etiam quòd iuris error, lib. pri. idem Ruin. in cons.204. pulchra est, col. penult. versi. præterea eo ipso, eo. lib. pri. in cons.170. ex his quæ proponuntur, in fin. lib.4. Curt. iuni. in cons.28. in causa uertente, col. fina. ante fin. Franc. Balb. in rep. l. Celsus, col.7. versi. qualiter aũt, de usucapio. Bertran. in cons.214. ex themate, col. fina. versi. tum quia fortè, lib.3. cũ si-

mili. quæ adducemus infra hac eadem glos. quæstio.xl. num. 168. incipi. verum responderi potest, sed quoniam id non est perpetuum, ideo ut intelligas tres casus principales distinguemus, aut enim loquimur in doctore, aut in rustico, minore, & similibus, aut in alia persona.

132 ℭ Circa primum, in doctore, & hic trigesimamoctauam quæstionem constituemus. dicendum est iuris ignorantiam præsumi, & ideo si alienam rem contra ius inuadat, in mala esse fide, proindeq; fructus suos non facere, vt uoluit Ang. in d.§. scire, cir. princi. qui licèt nihil alleget, pro hoc tamen facit, quia turpe est iurisconsulto ius, in quo versatur, ignorare. l. 2. .§. Seruius autem Sulpitius, & ibi not. Zasi. in ver. turpe, & Cagno. num. 516. & seq. D. de ori. iur. per quem tex. ita quòd Doctor iuris ignorantiã prætendere nequeat, & consequenter si non seruata iuris solennitate contrahat, in mala esse fide dicatur, voluerunt Rui. in cons. 204. pulchra est, col. pen. versi. præterea eo ipso, lib. pri. Soci. iuni. in cons. 69. pro dilucidatione, col. 3. versi. & maximè, libr. pri. cui consimilis est alius quoque tex. in cap. cum sis præditus, vbi Butri. & Abb. not. vterque in pri. notabi. de conuer. coniuga. & in .§. omnem, & ibi Bal. Albe. Parpa. & Cagno. in proœ. Digesto. not. Docto. in l. 2. D. quòd quisque iur. Alex. in l. si conuenerit, num. 12. & ibi Ias. num. 22. D. de re iudi. Clau. Aquen. in l. Pomponius. §. cum quis, col. fina. D. de acqui. possess.

133 ℭ Ad quod etiam facit, quòd licèt minor læsus in integrum restituatur, tot. titu. D. de mino. & .C. de in inte. restitu. mino. id tamen locum non habet in Doctore, secundùm Soci. iuni. in cons. 69. col. 10. versi. facit etiã quòd dicitur minorem, lib. pri. post Bart. quem allegat in l. sed & reprobari, in prin. & est col. pri. paulò post prin. D. de excusatio. tuto. vbi Bart. allegat glos. in l. professio. C. de mune. & honori. lib. 10. sed uoluit allegare in titu. de mune. patrimo. in glo. pri. quibus addo hoc idem uoluisse etiam Pet. de Bellaperti. & Cyn. in l. pri. & ibi ipsum etiam Bar. cir. medi. & Ang. etiam cir. medi. vers. ex lectu. & Saly. cir. fin. Fulg. cir. medi. vers. in ea glo. ad fin. C. qui & aduer. quos, Bal. in proœ. Digesto. in princi. col. 2. num. 7. dum illam glo. allegat, & ibi etiam Albe. & Parpa. eundem Bal. in rub. extra de sum. trinita. post princi. Ang. in rep. l. eam quam, col. 3. versi. restat adhuc quærendum. C. de fideicom, & in cons. 93. uisis inspectis, col. 3. vers. hinc descendit, Alex. in l. ciuitas, col. pen. num. 12. & 13. & ibi Io. Mari. Rimi. col. 5. vers. ex istis remanet. D. si cer. peta. eundem Alex. in appo. Bar. in l. pri. §. initium, in ver. initium, dum illam glos. citat. D. de postulan. Barba. in cons. 27. scripsit doctissimus, col. 7. vers. & adduco quod uoluit Ang. lib. pri. Guid. Pap. cons. 88. cir. fin. Aymo Crauet. in cons. 225. de tribus principaliter, col. pen. vers. tertiò in terminis, vol. pri. ubi in fine dicti consilij dicitur ita fuisse per Senatum Taurini iudicatum. Alba in cõs. 46. cùm præsens, col. 2. vers. & tantò magis, ubi tamen allegat Bar. in l. quidam consulebant. D. de re iudi. ubi id non dicit.

134 ℭ Et prædicta eò maximè procederent si teneremus eorum opinionem, qui in ea sunt sententia, ut iuris ignorantia in Doctore non latæ culpæ sed dolo ascribatur, inter quos Bal. in cap. in nostra, ante medi. vers. item no. quòd in uiro, dum inquit in viro literato contra iustitiam faciente dolum præsumi, extra de procura. & in cap. pri. §. iudices uerò, post princi. de pac.

iura firman. Ang. in l.2. & ibi Io. Mari. Rimi. col.3. verf. ex quibus colligi poteft. D. quod quifque iur. idem Ang. in l. fi quis id quod, col.2. verf. in tex. ibi imperitiam, & ibi Alex. col.2. verfi. limita tamen, Iaf. in 4. nota. nu. 31. Deci. col.5. verfi. fimiliter idem dicendum eft in iurisperito, fub num. etiam 31. D. de iuris. omni. iudi. Ang. Areti. in §. fina. in fi. Inftitu. qui. ex cau. manu. non lic. Clau. Aquen. in l. pri. col.3. verfi. & no. quòd in iurisperito. D. de legi. Aymo Crauet. in conf. 225. de tribus, col. fina. in princi. vol. pri. Nam conftat dolum malam fidem caufare, atque ideo fructuum acquifitionem impedire, licèt fecus fit in lata culpa, ut per omnia uoluit Bar. in l. quòd Nerua, col.8. verf. quintò fallit. D. depofi.

135 ℂ Non defunt tamen qui uelint iuris ignorantiam etiam in iurifconfulto latæ potiùs culpæ quàm dolo annumerari, quod imprimis fenfit ipfe etiam Bal. adeò enim fibi parùm conftat, in rub. C. de pœn. iudi. qui mal. iudi. col.2. verfi. quæro nunquid teneatur poteftas, & in l.2. in 2. & 3. lectu. & ibi Saly. cir. medi. Alex. col. pri. & 2. Iaf. col. pri. verfi. item pondera hic videri tex. vbi etiam fequi uidentur Deci. num.4. & Curt. iuni. ante medi. D. quòd quifque iur. idem Saly. in l. fina. col.2. verfi. quartò an error. C. de pœn. iudi. qui mal. iudi. vbi ēt idē fentire uidetur Bar. cir. medi. Bartho. Bologni. in rep. aut. habita, col.45. verfi. an autem, fub num. 305. vbi cōmunem dicit, uerioremq; effe conatur oftendere, C. ne fili. pro patre, Io. Mari. Rimi. in l. iuris ignorantia, col.2. verfi. & ex ifta glo. C. qui admit. Hiero. Cagn. in l.2. in verfi. Mutij auditores, fub num. 518. D. de origi. iur. de qua re etiam uidebis apud Bar. in l. quòd Nerua, col.6. verfi. iuxta prædicta quæro utrum error. D. depo. quem fequitur Soci. in l. quòd te, col. pen. cir. fin. D. fi cer. peta. & omnino apud Clau. Aquen. in d. l.2. ante medi. D. quòd quifque iur. vbi has contrarias opiniones notabili diftinctione concordat: & fimilem etiam diftinctionem pofuit Andr. Alcia. in tracta. præfumptio. reg.3. præfumptio. 30. in fine, vbi pofteaquàm dixit cōmunem effe opinionem iura ignorare, latam culpā non dolum effe, fubdit hoc effe intelligendum extra cafus per eum pofitos in præceden. præfumptio. in quibus præfumitur dolus, fcilicet quando ius refifteret, vel quando effemus in iure naturali, aut quafi, aut notorio & indubitato, cui & tu alium poteris cafum addere, quando effemus in iure gentium, per nota. per Andre. Tiraq. in tracta. de pœn. cau. xi. num.7. fuper quo videbis quę nos diximus infra hac eadē glo. nu.158. incipi. fed contra prædicta, & tri. fequen. poffet etiam aliter diftingui inter affefforem & alium Doctorem, ex his quæ dicemus infra nu. ab hinc 2.

136 ℂ Hic autem facere non poffumus quin recenfeamus quod proprio in facto nobis occurrit: nam ad hanc rem, de qua tractamus potiffimum, pertinere uidetur. Quum caufam quandam nos fimul cum patre & fratre contra alium haberemus, iudex tandem in quibufdam partibus contra nos omnes pronuntiauit, atque in expenfis condemnauit, cui ideo cùm ante fententiæ prolationem obijceremus expenfarum condemnationem iure fieri non poffe, attenta iufta litigandi caufa, cùm in fauorem noftrum haberemus multa præftantiffimorum uirorum confilia, præfertim Io. Pauli ab Ecclefia, ob eximias eius uirtutes in Ducalem poftea & Regium Mediolanenfem Senatorem à Sereniffimo PHILIPPO Hifpaniarum Rege & domino noftro electi, & dein à Sanctiffimo PIO Quinto Pontifice Maximo

mo in cœtum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium cooptati, necnon & Camilli Castellionei viri forensibus in negotijs uersatissimi, ob idque ab eodem Rege Senatoria postea dignitate decorati, is iudex, cuius nomen sciens subticeo, tunc respondit, id in Doctore locum nō habere, qui per se iura scire tenetur, allegando Ias. in l. properandum .§. sinautem alterutra, col. 2. versi. secunda conclusio. C. de iudi.

137 ℂ Sed tu lector amantissime, quoniam idem iudex noluit à nobis responsum expectare, aduertas, quòd Bar. dictum in l. in bonorum, cir. fin. D. de bono. possef. quem sequitur Ias. vbi supra, cum concordan. per eum allegatis, intelligitur in assessore vel iudice, prout & ipse Bar. loqui uidetur, quia is cùm ratione officij quod assumpsit peritiam profiteatur, non excusatur si in iure errat, sed secus est in alio Doctore, qui, si de sua ipsius peritia non confisus, alios consulat peritiores, à quibus malum habeat consilium (si tamen mala dicta fuerunt consilia, quod hic, quia impertinenter tractatum uideretur, non discutimus) non debet indebitè damnum pati, iureue suo, vti nec quiuis alius, priuari, & ita illud Bar. dictū declarat Deci. in l. iuris ignorantia, in pri. lectu. cir. medi. vers. ista conclusio limitatur, & iterum in secun. col. pen. in fi. vers. & ista limitatio, ut aliàs dixi, ubi etiam idem uidetur esse de mente Castren. ante medi. C. qui admit. & sequuntur Hieron. Cagno. in Procе. Digesto. in princi. num. 79. & Crauet. in cons. 225. de tribus, col. pen. num. 10. & 11. vol. pri. Et re uera nullus ex his quos Ias. allegat, hoc expresse dicit, Doctorem in lite sucumbentem in expensis condemnandum, si iustam litigandi causam habeat: & scias lector, quòd dum Ias. ubi supra, allegat Bal. & Saly. in d. l. iuris ignorantia, vltra quòd Deci. ibi ita eos intelligit, dicitur etiam in casu illius legis de lucro agi, scilicet de acquirenda bonorum possessione.

138 ℂ Pro qua Deci. & sequacium distinctione facit tex. in d. l. in bonorum, in fi. D. de bono. possef. ubi hæc duo æquiparantur, quem per se iuris scientiam habere, vel posse peritiores consulere, & tex. in l. error. D. de iur. & fac. igno. vbi dicitur, iuris errorem in damnis euitandis omnibus non nocere: Nam qui omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus, vbi Bar. D. de lega. 3. & vltimò tex. in l. regula, in fi. principij, cum glo. in ver. rarò. D. eod. titu. de iur. & fac. igno. vbi formaliter dicit tex. sed iuris ignorantiam non prodesse: Labeo ita accipiendum existimat, si iurisconsulti copiam haberet, vel sua prudentia instructus sit, ut cui facile sit scire ei detrimentum sit iuris ignorantia, quod rarò accipiendū est, vbi glo. intelligit, rarò, id est quando tractatur de lucro: at secus quando agitur de damno, per d. l. error.

139 ℂ Quanquam ea in causa tractabatur de iuris apicibus, uidelicet de iure non diminuendi, alijsq; difficilimis iuris articulis, quo casu Doctor quoq; errans excusatur secundùm Bal. in cap. licèt, col. pri. versi. tertiò no. quòd priuilegium, extra de translatio. epi. vbi id declarant Io. Fab. & Ang. Aret. in §. suspectus autem, ille ante fin. versi. in ea. glo. ibi, dum alle. l. latæ, hic col. fina. versi. in ea. glo. ibi, in mulieribus, insti. de suspec. tuto. Saly. in l. quod te, col. pen. versi. secundò no. glo. limita, & ibi Roma. & post eos Io. Mari. Rimi. col. pen. vers. in glo. fina. cir. prin. & alij cōmuniter cōtra Alex. ibi. D. si cer. peta. iterum idem Saly. in l. leges sacratissimæ, post princi. C. de legi. Castren. in cons. 21. ad primum quæsitum uidetur dicendum,

cir.

cir.fin. lib. 2. Curti.iuni. in conf.6. circa has, col.12.verfi. fimile uidemus.

140 ℭ Facit glof. Inftitu. de obligatio. quæ ex quafi delic. in princi. in glof. fina. in ver. uidebitur, quæ dicit iudicem circa legem Fufiam Caniniam dubitantem duriùs puniri quàm dubitantem circa l. Gallus Aquilius .D. de lib. & pofthu. quam glo. fequuntur ibi Io. Fab. cir. medi. Io. Plate. cir. princi. Ang. Areti.col.fina.verf. in glo.videbitur,& Bar. in l. cùm prolatis, in fi. & ibi Iaf. ante fin.D. de re iudi. Bal. in l.2. in fi.C. fi quis igno. rem mino. effe fi.decre.compa. in l. mancipia,col.pri.verf. fi autem ad id inducitur.C. de fer.fugi. in l.fin. in pri.lectu.cir.princi. & ibi Clau. Aquen. col. pri.num.5.D. de iufti. & iu. & Curti.iuni. in conf. 92. habita diligenti,col. fina.cir.medi.

141 ℭ Quid plura,agebatur de legato pluribus fub cõditionib. relicto,quod ideo nos hæredes non deberi allegabamus, tanquam conditionibus non adimpletis, erat enim legatũ illud fratri teftatoris & eius filijs mafculis relictum ea conditione, quòd eo contenti effent pro omni & toto eo quod petere poffent, & quòd rata haberent inftrumenta diuifionum inter ipfos fratres celebratarum, quod legatum pater & vnus ex filijs repudiauerant, ut legati conditiones non adimplerent, atque ideo totum illud legatum alter filius per ius non diminuendi poftulabat, pro quo iudex pronuntiauit, fed ita vt bonorum legatorum poffeffionem non adipifceretur, nifi & patre & fratre eius dictas diuifiones priùs ratas habentibus, & tamen nos non folùm in expenfis,vt iam diximus, fed etiam in fructibus ex bonis legatis perceptis condemnauit, quod an iure fieri potuerit, cùm præfertim præceffiffet legati oblatio, vbi conditiones ei adiectæ adimplerentur, tu ipfe lector iudicium facies.

142 ℭ Quibus illud quoque vnum addimus,quòd præfuppofito etiam quòd nullam nos iuftam litigandi caufam habuiffemus, qua expenfarũ condemnationem euitaremus, nefcimus tamen quomodo & pater & frater culpa aut facto noftro in expenfis condemnari potuerint, cùm præfertim diuidua fit expenfarum condemnatio, & cùm etiam Christvs dominus nofter fcriptum reliquerit patrem filij iniquitatetem non laturum,immò confilium noftrum faltem cum alijs doctiffimorum virorum iunctum debuiffet illis ad dictam expenfarum condemnationem euitandam excufationem afferre.

143 ℭ Nec noftræ huic fententiæ officit quòd diximus doctori læfo in integrum reftitutionem denegari, tum quia funt qui diuerfum tenent, modò tamen læfio ipfa plenè probetur, inter quos Iaco. Butri. in d. l. pri. & ibi Pau. Caftren. in fi. C. qui &. aduer. quos, & Hiero. Cagno. in d. proœ. Digefto. in prin.num.78.tum quia & meliùs etiam qui priorem fequuntur opinionem,id intelligunt aduerfus ea quæ funt iuris non facti, ita enim loquuntur Bar. in d.l. fed & reprobari.D. de excufatio.tuto.Ang. in d. conf. 93.Alex.in d.l.ciuitas.D.fi cer.peta.& Parpa.fubdubius tamen,in d.proœ. Digefto. de qua limita. meminit etiam Cagno. ibi, quo loco eum fupra citauimus, & ita etiam intelligendi funt alij qui Bar. vbi fupra allegant, fecundùm eiufdem Bar. doctrinam in l. non folùm .§. fi liberationis, col.2. D. de libe. lega. Quæ limitatio rationem quoque fecum nedum authoritatem

tatem habere videtur, quia scilicet facta etiam prudentissimos fallunt, l.2. D. de iur.& fac. igno. ad quod etiam facit quod not.Curti.iuni.in l.2. post princi.D.quod quisque iur.

144 ℭ Sed probabile iuris dubium constat dubio facti æquiparari, & proinde excusare, ac ipsum facti dubium, cap. cum dilectus, & ibi not. Ancha. Cardi. Floren.Butri.col.6.vers.aduerte tamen, Abb. Panor.col.3.vers.no. tertiò ex glo. & Imo.col.4.vers. & si dicas, extra de consue. idem Butri. in cap. si deligenti, col.4.vers. quærit glo. an errans, & ibi Abb. col. 5.vers. præterea quis præsumitur,de præscriptio. idem Butri.in cap. finem litibus, col. 9. vers. si appellatur à diffinitiua, & fertur sententia, extra de dol. & contu.iterum Abb. in cap.fina.col.pri.vers.vnum tamen scias, de constitu. & in cap.dudum,col.fina.vers.si autem nō apparet,de deci.iterum & Imo, in cap.fina.col.3. vers. & aduerte inquantum dixi, de præscrip. Castren. in l. cùm prolatis, in fi. D. de re iudi. Roma. in cons. 123. circa primum dubiū,col.3.vers.quinimmò videtur,Cardi.Zaba. in clem.pri. in prin. in xxv. quæstio.D. de reb.eccle. non alie. in clem.3. in iiij. quæstio.de regu. Alex. in cons.92. perspectis, col.fina.vers. & præsertim, lib.pri. Io. Mari. Rimi. in l. quòd te, col.12.vers. & præterea ex prædictis.D. si cer. peta. in l. iuris ignorantia,col.2.vers. tertia limitatio,& ibi Ias. post princi.vers.not. quòd iuris ignorantia. C. qui admit. Corn. in cons.290. quòd fuerit iustè, col.4. vers. & probabile dubium, lib.pri. in cons.147. quia causa est, col.2.vers. & insuper dato, lib.2. in cons.148. in præsenti consultatione,col.3.vers. & quando ius, eod. lib.2. in cons. 106. licèt in hac consultatione, in fi. eod. quoque lib. 2. in cons.181. uisa copia, col. fina. vers. ex quibus, lib. 3. in cons.10. præsupposito statuto,col.2.vers. & si fortè alij, lib.4. Curti. Seni. in cons.71. Princeps defunctus, col.6.vers. decima & vltima conclusio, in fi.d.vers. Fely. in cap. de quarta,col.9.vers. limita vtiliter,vbi concor. allegat,extra de præscriptio. in cap.pri.col.9.vers. hinc est quòd excusatur, de re iudi. Ias. in l.pri.col.fina.vers. in tertia parte.D.de transactio.Curti.iuni. in cons.6. circa has quatuor, col.12.vers. deuenio igitur, & in cons. 28. in causa uertente, col.3.vers. succedit igitur, vbi communem dicit, cons.92. habita diligenti, paulò ante fin. in l.pen.col. etiam pen. sub num.45.C. de pac. Stepha. Bertran. in cons.214. ex themate, col.fina. post princi. & iterum post medi.lib.3. Caro.Rui. in cons.128. factum super quo,col.4.vers. nec etiam obstat prædictis,lib.2. Soci.iuni. in cons.116.uiso puncto,in addi.post medi. sub num.83.lib.pri. Aymo Crauet. in cons.279. scripsi aliàs, col.2.vers. sed posito, vol.pri. Andre.Tiraq. in tracta. de pœn.cau. 11. nu. 6. vbi alios quoque concor.citat.

145 ℭ Ex quo emanauit, quòd licèt iuris error præscriptionem impediat.l. nunquam in vsucapionibus,in princi. & ibi Docto.D.de vsucapio. cum simili. quæ adducemus infra hac eadem glos.num.274.incipi. quarta & vltima, tamen locum non habet, vbi error circa ius dubium versatur, secundùm Anto. Butri. Abb. Imo. & alios in d.cap. cùm dilectus, in locis præallegatis,de consuetu. eundem Butri. in d.cap. si diligenti,col.4.vers. quærit glo. an errans, & ibi Abb.col.5.vers. secundus casus,& Imo.col.4.vers. in ea. ibi habeat,de præscriptio.eundem Imo. in cap.fina.col.3.vers.& aduerte inquantum dixi, eod. titu. de præscriptio. in cons.98.cir. fin. iterum Abb. in cap. cùm non liceat,col.4.vers. idem est quando res, eod. quoque titu.

titu.de præscrip. in cap. dudum, col.fina. post princi. de deci. in cap. pen. col.fina.vers. in glo. in ver. præscriptionem, de donatio.Roma.in d.consi. 123. circa primum,col.3.vers. quinimò videtur, Rapha. Comen. conciuis noster, in l. si fur.§. pri. col. pri. cir. fin. versi. & sic do limitationem .D. de vsucapio. Franci.Areti. in l. qui Romæ.§. duo fratres, col.pri.versi. vltimò not.D. de verbo. obligatio. Bartho. Soci. in cons.29. viso quodam instrumento, col. pen.versi. & ex prædictis, lib.pri.& iterum in cons.251. quoniam in præsenti, col.pen. versi. nec videbatur obstare, lib.2. & in rub. D. de reb. dub. in fin. Fely. in d. cap. de quarta, col.9.versi.limita utiliter,vbi concor. allegat, de præscriptio. & in d.cap.pri.col.9.vers. hinc est quòd licèt error, de re iudi. Corn. in d.cons.127. primo aspectu,col.9.vers. adeò quòd qui dicit,lib.2.in cons.147. quia causa,col.2.vers. adeò quòd probabile, eod.lib.2. in cons. 22. in præsenti consultatione, col. 7. vers. item & stante, eod. quoque lib.2. in cons.181. uisa copia,col.fina.vers. ex quibus, lib.3.in cons.10. præsupposito statuto,col.2.vers.& si fortè alij,lib.4.Caro. Rui.in cons.204.pulchra est,col.pen.vers.non obst. et illud,iuncto vers.nec etiam obst. quòd liceat,lib.pri. vterque Curti.Senior scilicet,in d.cons.71. loco in præceden.vers. allegato, Iuni. autem in d.cons.6. loco etiam supra allegato, & in d.l. pen. col.2. in 3.nota. in fi.C. de pac. Franci.Balb. in rep. l.Celsus,col.5.vers. primò limitat.D.de vsucapio.Cassiado. in suis decisio. reg.cancella.decisio.9.incipi. quærebatur in una, cir.fin. Aymo Crauet. in d.cons.279. scripsi aliàs, col.2.vers. sed posito,vol.pri. & è Theologis uoluit Sum. Ange. in ver. præscriptio,col.2.vers. sed quid si erret.

146 ℭ Et quod aliàs dicimus,licèt non ualeat sententia expresso iuris errore lata.l.2.C.quan.prouo.non est neces. cũ simili.ualere tamen si ius fuerit dubium & multipliciter intelligibile,secundùm Iaco.de Areti.in l.quum prolatis,quem ibi sequuntur Bar.Imo.Alex. & Ias.D. de re iudi. Cyn.in d.l.2. & ibi Bar. Bal. post princi.Ang.in princi. & Saly.col.pri.vers. quartam solutionem.C.quan.prouo. non est neces. iterum Bar. in proœ. Codi §.quibus,col.pen.vers. item opp. dicitur hic certas,& in l. qui Romæ.§. duo fratres, col.3.vers. uel meliùs, & ibi Io. de Imo.col.pri.versi. item no. quòd licèt, Castren. In fin.ver. Alex.col.pri.num.4. & iterum col. 19.vers. in ea. glo. in fi. Fran.Areti.in vlti.notabi.Ias.col.3.vers. tertiò not. & iterum col. 21. vers. secundò respondet Bar. Clau.Aquen. col.4.versi. in ea. glo. in fi. & Franci.Rip.col.6.vers. limitatur secundò,& iterum vers. ex hac fallentia. D. de verbo.obligatio.Bal. in l.fina. in pri.lectu.cir. princi. & iterum in 2. col. item 2. vers. si autem non affectato. D. de iusti. & iur. Imo. in cap. ne innitaris,paulò post princi. extra de constitu.Panormi. in cap.cùm Bertoldus, col.8.vers. sed potest dici, extra de re iudi. Io.Mari. Rimi. in l. iuris ignorantia,col.2.vers. tertia limitato.C. qui admir. Franci.Balb. in repe.d. l. Celsus, col. 5. sub num. 17. in fi. D. de vsucapio. Cano. in cap. pri. ubi Abb.col.4.vers. si autem illud ius,qui hanc esse communem asserit,& Imo. col.pri.versi. item fallit quando est lata, & Fely.col.8.vers. limita septimò, qui alios citat concor. extra de re iudi. Curti.Seni. in d.cons.71. quo loco eum supra citauimus, Philip. Corn. in d. cons. 181. col. fina.vers.& infert Panor.lib.3.Curti. iuni. in d.cons.6.col.12.vers. simile uidemus,quòd licèt sententia,& in d.cons.28. in causa uertente, col.pen.versi. succedit igitur: Quod & in sententia contra statutum dubium lata prodidit Bal. in cap.fina, col. etiam fina. versi. vlteriùs no. extra de constitutio. Ias. in l. pri. col. fina.

fina. verf. fallit nisi esset lex. D. de transactio. & in d. l. cum prolatis, col. fin. verf. item facit quòd quando statutum. D. de re iudi. & in conf. 35. circa primum, in fi. pri. dub. lib. pri. super quo tamen uidebis quæ dicemus infra hac eadem glos. num. 175. incipi. sed, & hic, & tri. sequen.

147 ℂ Et quod item scriptum reliquisse uidentur Ang. in l. stipulationes non diuiduntur. §. fina. cir. fin. verf. adde hoc esse uerum, & ibi Imo. cir. fin. D. de verbo. obligatio. licèt incertus non admittatur libellus, ut nota. in l. edita. C. de eden. cum concordan. ibi per Docto. allegatis, admitti tamen propter probabilem iuris dubitationem, quos sic refert & sequitur Franc. Rip. in d. l. edita, col. 4. verf. extenditur hæc fallentia, ubi refert idem etiam uoluisse Deci. Seni. scilicèt Lancel. Deci. ibi, quem tamen meo in codice non reperio id dicere. Et quod à Bar. traditum est, in l. fina. & ibi Saly. post princi. C. de pœn. iudi. qui mal. iudi. quòd licèt iudex malè iudicans litem suam faciat, ut inibi dicitur, cum alijs concordan. per Fely. adductis in cap. pri. col. pen. verf. & ubi Docto. extra de constitutio. tamen id locum non habet in dubijs uarijsque Doctorum opinionibus, & sequuntur Io. Mari. Rimi. in d. l. iuris ignorantia, col. 2. versi. tertia limitatio. C. qui admit. Fran. Areti. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres, col. pri. in vlti. nota. D. de verbo. obliga. de quo quomodo intelligatur uidebis etiam Alua. in cap. pri. §. iudices, col. 2. cir. fin. & ibi Præpo. Mediola. col. fina. verf. & concludo, & ibi aliquid etiam per Afflic. num. 40. de pac. iura. fir. Bar. ipsum, Ang. & alios in d. l. cùm prolatis, ubi Ias. in fi. D. de re iudi. Deci. in cap. pri. in secun. lectu. col. fina. verf. secundò adde de constitu.

148 ℂ Et quod eadem fretus ratione decidit Corn. in conf. 181. uisa copia, col. fina. verf. & pari ratione, lib. 3. quòd licèt succumbens in causa appellationis ex antiquis actis debeat in expensis condemnari. secundùm Docto. in cap. finem litibus, de dol. & contu. & in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudi. Bar. & alios, in l. generaliter. §. sed iuramento. C. de reb. credi. cum simili. adductis per Alex. in d. §. sin autem alterutra, col 4. versi. quærit etiam hic Bar. & ibi Ias. col 9. verf. nonò & ultimò, id tamen locum non habet ubi ius fuerit dubium.

149 ℂ Sicuti etiã quod aliàs dicitur, licèt hæreticum sit pertinaciter asserere, peccatum nõ esse, usuras exercere, Clem. uni. §. fanè, de usur. cum alijs concordan. per Ludo. Care. adductis in tracta. de hæreti. num. 9. tamen fallit quando sumus in dubio, an contractus censendus sit usurarius, nec ne, secundùm Cardi. Zabarel. in d. §. fanè, col. 2. verf. tertiò opp. post Lau. ibi, quod & generaliter procedere, ut ubicunque uariæ sint Magistrorum sententiæ, hæresis nunquam committatur, utram opinionem teneamus, uoluerunt Inno. in cap. ne innitaris, de constitu. Bal. in l. captatorias, col. 2. verf. vnum scias. C. de testa. mili. Ang. in conf. 110. Sanctissima & Illustrissima, col. 3. verf. ecce forma, Butri. in cap. capellanus, & ibi Abb. col. 2. in fi. verf. glos. in ver. alij, extra de feri. Alex. in conf. pri. circa primum, col. 4. versi. pro hoc adduco, lib. 2. Ias. in d. l. pri. ante fin. D. de re iudi. cuius rei simile est, quod not. idem Inno. in cap. per tuas, 2. col. 2. versi. in tex. ibi nobis, extra de simo. quem sequuntur Bald. in l. ab eo, col. 3. versi. sed nunquid si propter. C. quomo. & quan. iud. Felyn. in cap. pri. col. 9. versi. meritò dixit, extra de re iudi. Curt. seni. in dict. conf. 6. col. 12. versi. simile videmus:

mus. Et quod not. Crauet. in conf.145. viso processu, num.19. vol. pri.

150 ℭ Quibus etiam proximè accedit, quòd licèt de articulo iuris faciendū non fit compromissum, secundùm Pet. de Bellaperti. Cyn. Bal. & Fulg. in l. cùm proponas. C. de reb. credi. eundem etiam Pet. Cyn. & Ang. in l. 2. C. quan. prouo. non est necess. etiam stante superinde statuto quempiam co-gente ad compromittendum, secundùm Bal. in cons. 173. quidam Bartholomæus de Saona, in fin. ver. lib. 2. in l. ancillę, col. pri. in 3. nota. & ibi Saly. col. pri. num. 2. C. de furtis, Rom. in l. pen. in fin. C. de pac. Imo. & Alex. in l. si sic stipulatus, pri. D. de verbo. obliga. eundem Alex. in cons. 62. uisa facti narratione, col. 2. vers. præsupposita ergo, lib. 2. in cons. iterum 62. in cau sa & lite, col. 2. vers. istis sic præsuppositis, lib. 7. in appo. Bar. in l. post rem, in ver. dubium. D. de transactio. Barba. in cons. 88. illud referam, col. fina. lib. 3. Philip. Fran. Perusi. in cap. sæpè, col. 2. in 6. nota. de appella. Corn. in cons. 290. quòd fuerit iustè, per totum, lib. pri. in cons. 148. in præsenti consultatione, col. 2. versi. ad hoc quod not. lib. 2. Curti. seni. in cons. 68. D. Ioannes, col. 13. versi. quartò ultra, Bartho. Soci. in cons. 300. in causa appellationis, col. antep. versi. uel secundò dicamus (dum allegat Bal. in d. l. ancillæ) lib. 2. Anto. ab Alex. in l. pen. & ibi Ias. col. pen. num. 21. Deci. col. fina. in princ. sub num. 32. & Curti. iuni. col. 3. in 3. nota. & iterum col. pen. num. 45. C. de pac. iterum Iaso. in d. l. post rem, col. pri. num. 21. D. de transactio. in cons. 26. omissis quibuscunque, cir. fin. lib. pri. Iaco. à sanc. Geor. in l. pri. in secun. lectu. num. 8. D. de transactio. iterum Deci. in l. illam, col. pri. post prin. versi. & idem est in compromisso, C. de collatio. in cap. pastoralis, col. 2. versi. in glo. pri. de rescript. Maran. in suo tracta. ordi. iudi. parte 6. in decimo eodemq; vltimo membro, in secundo actu, sub titu. de compromis. num. 29. sub fol. nobis 431. Hippo. Marsi. in singu. 467. inquit statutum, ante medi. versi. item prædictum statutum, Cattel. Cor. memo. incipi. statuto superiùs relato, Marc. Ant. Blan. in tracta. compromis. quæstio. iiij. in princi. D. Io. Bapti. Plot. in sua solen. repe. l. si quando, sub num. 165. C. vn. vi. & nouissimè Petrus Duen. in suo tracta. regula. vtriusque iuris, reg. 36. inci. affines, in 10. limita. parte pri.

151 ℭ Tamen id locum non habet, si probabilis adsit dubitatio, secundùm Bal. in l. cum proponas, cir. medi. versi. si autem esset quæstio. C. de reb. credi. Deci. in d. l. pen. num. 32. & ibi Curti. iun. in 3. nota. & iterum col. pen. num. 45. C. de pactis, Corn. in d. cons. 148. quo loco eum citauimus supra in præcedenti versi. lib. 2. Bartho. Soci. in d. rub. D. de reb. dub. cir. medi. & in cons. 51. præstantissime Doctor, col. 2. versi. secundò principaliter, lib. pri. Io. Mari. Rimi. in l. iuris ignorantia, col. 2. versi. tertia limitatio. C. qui admit. Ias. in cons. 35. circa primum, in pri. dub. lib. pri. Marc. Anto. Blan. in d. tracta. compromis. quæstio. iiij. in princi. Maran. in d. tracta. ordi. iudi. parte 6. in decimo & vltimo membro, in secun. actu, sub titu. de compromis. col. pen. versi. limita tamen, vbi in id citat Ias. in l. pri. cir. fin. D. de transactio. qui tamen hoc non dicit, sed alia quædam similia.

152 ℭ Ex quibus omnibus lector iudicium facies super dictæ sententiæ validitate, nos enim scimus nobis non licere in proprio facto iudicare: illud tamen existimes velim, hæc nos non ascripsisse detrahendi honori alicuius gratia, quoniam hoc semper à nobis alienum fuit, eamq; ob causam

iudicis nomen suppressimus, sed ea potiùs ratione, vt tu lector amantissime, si quid tibi simile acciderit, quid tibi agendum sit maturiùs deliberare possis, ita tamē vt scias litem hanc, quam supra retulimus, opera Aloysij à Campo Hispani Magistri tunc extraordinariorū redditū, & nunc ordinariorum status Mediolani meritissimi, viri omni vtique laude dignissimi, transactione tandem compositam fuisse, dictamq; sententiam, respectu condemnationis expensarum, nullam, & respectu fructuum, modicam habuisse executionem, sicque nos defuncti voluntatem sustinuisse, præstito dicto tantùm legato.

153 ℂ SED tempus est vt ad secundū casum de rustico & similibus tandē deueniamus, ex quo & nos xxxix. quæstio. formamus: In eo igitur rustico breuiter dicendum est iuris ignorantiam præsumi. l. si quis in graui. §. si quis moriens. D. ad S. C. Sylla. l. cùm de indebito. §. si is autem. D. de probatio. l. 2. §. fina. D. de iu. fis. l. pri. §. fina. D. de eden. not. glos. in aut. de ince. nupti. cir. princi. in ver. sciens, Dyn. in cons. 5. quæstio talis est, col. pen. num. 9. Saly. in l. pri. cir. fin. & ibi etiam Corn. ante fin. C. de his qui. vt indi. Butri. in cap. fina. col. 9. versi. item hæc vera, de confes. in cap. 2. col. 3. & ibi Imo. col. fina. de constitutio. idem Imo. in cap. cùm contingat, col. 2. versi. præsumitur autem, de iureiu. in l. cùm vir, col. 5. versi. eiusdem etiam initij, scilicet præsumitur autem. D. de vsucapio. Castren. in l. de die. §. si seruus, cir. fin. & ibi Alex. cir. medi. D. qui sat. cogan. Corn. in cons. 262. constat, col. 3. versi. nec uidetur posse, lib. 4. Franc. Aret. in l. quod vxor, cir. med. D. de acquir. possess. latè Andre. Tiraq. in tracta. de pœnis, causa xi.

154 ℂ Necnon & in muliere. l. si adulterium. §. stuprum. D. ad l. Iuli. de adul. d. l. cum de indebito. §. si autem is. D. de probatio. l. Diuus Claudius. §. idem in filia, & ibi glo. in ver. scripserit. D. ad l. Corne. de fals. d. l. de die. §. si seruus, in fin. & ibi glos. in verb. minori, & Bal. in lectu. antiq. vt ab alijs allegatur, sed quam nos in nostro codice non habemus, Castren. cir. fin. Alex. cir. medi. versi. no. ex ver. minori, Io. Mari. Rimi. & Ias. vterque cir. fin. D. qui satisda. cogan. & d. l. 2. §. fina. D. de iu. fis. & d. l. pri. §. fin. D. de eden. & not. glos. in d. aut. de ince. nupti. in princ. in ver. sciens, Dyn. in d. cons. 5. col. 3. versi. mulieres uer ò, Bal. in l. venditioni, post medi. C. de vsuca. pro empto. in cons. 313. non uideo, in fin. lib. pri. Saly. in l. pri. cir. fin. & Corn. ante fin. C. de his qui. vt indi. Castren. in cons. 73. licèt ista. D. Lisa, col. fina. versi. hoc autem quòd errauerit, lib. pri. Butri. in cap. fina. col. 9. versi. item hoc intelligo, de confes. & in cap. 2. col. 3. & ibi Imo. col. fina. de constitutio. Abb. in cap. si diligenti, col. 5. versi. prætereа quis præsumitur, de præscrip. Franci. Aret. in d. l. quod vxor, cir. medi. versi. circa secundum. D. de acquir. possess. Fely. in cap. de quarta, col. 9. versi. dicitur autem probabilis, de præscriptio. Deci. in cons. 351. in casu proposito, cir. fin. Andre. Alcia. in tracta. præsump. regu. pri. præsump. 42. Crauet. in cons. 142. Claudius de Costis, col. 3. num. 11. vol. pri.

155 ℂ Et in minore d. l. cùm de indebito. §. si autem is, D. de proba. l. regula, in prin. D. de iur. & fac. igno. d. l. 2. §. fina. D. de eden. l. de die. §. si seruus, & ibi Bald. in lectu. anti. quæ communiter non habetur in codicibus qui circunferuntur, Castren. cir. fin. Alex. cir. med. versi. no. ex ver. mi-

nori, Io.Mari. Rimi. & Ias. ambo cir.fin.D. qui satisda. cogan. glos. in d. aut. de ince.nupti. in ver. sciens, Bal. in d. l. uenditioni, post medi. C. de vsucapio. pro empto.Castren. in cons.342. considerandum est primò,col. pri.vers. nec ob. si dicatur,lib.pri. Caro.Rui.in cons.122. circa dubia, col. fina.vers. præterea minor, lib.5. Andre.Alcia. in tracta. præsumptio. regu. pri.præsump.42. Crauet. in cons. 142. Claudius,col.3. sub nu. 11.lib.pri.

156 ℭ Qua ratione idem quoque in uniuersitate dici potest,cùm uniuersitas minori æquiparetur. l. Rempublicam, & ibi glos. uni. Bar. & alij. C. de iu. Reipu.lib.10.l. Respublica, & ibi glos.pri. si rectè inspiciatur, Iaco. Butri. Bar. post princi. Bal. etiam cir.princi. Saly.col.pri.vers. quæro igitur, qui communem hanc dicit opinionem,Castren. post princi.vsque in fin.C.qui. ex cau.maio. glos.In l. pri.§.fina.in ver. proconsul, & ibi Bar. in princi.D. quod cuiusque uniuer.nomi.idem Bar.in l. nulli,in secun.nota.& ibi Castr. col. pri.vers. item not. quòd in defectum. D.eod. titu. Io. Andre. in addi. Specu.in titu. de in inte.restitu.(hic autē aduerte lector.ne erres,quia in eo alium quoq; titulum de in inte.restitutio.comperies).§.2.incipi.quis autem, col.6.vers. idem quoque iuris, in ver. Respublica, Io.Fab. in §. rursus,col. pen.vers.unum tangit Pet. ubi etiam sequi uidetur Ias.col.6.vers. addo etiam quòd pro glo. nostra, Institu. de actio. iterum Castren. in cons. 37. ut benè attingatur,col.pri. ubi de communi opinione fidem facit,lib.2 Rom. in cons.423. pro pleniori,col.pri.vers. secundò uidendum,qui etiam communem hanc dicit opinionem, Butri. in cap. auditis,& ibi Imo.col.2.vers. sed dubium est, de in integ. restitu.Abb.contra Inno.ibi in ver.minoris,in fi. in cap.pri.col.3.vers. in glo. in ver. iure minoris, iuncta col.4.vers. quo ad secundum, & ibi Imo. subdubius tamen, col.4.vers. dicit tamen Inno. qui communem hanc esse sententiam attestatur,eod.titu.de in inte.restitu. Alex. in l. ciuitas,col.pri.num.4. ubi alij quoque idem sentire uidentur.D. si cer.peta. idem Alex. in cons.122.uiso puncto,col.3. in fi.vers.confirmò, & col.seq.lib.4. ubi & ipse de communi opinione fidem facit, & iterum in cons.55. quoniam, col.fina.vers.circa secundum, lib.5. Franci.Areti. in l. quod vxor, cir.medi.D. de acqui. possessio. Bartho. Soci. in cons.299. capio,col.2.vers. circa tertiam, lib.2. Corn. in cons.248. uiso quodam protocolo, col.2. vers. non enim possunt, lib.pri. in cons.189. uiso dicto puncto, col.2.vers. tamen requiritur, qui etiam communem hanc esse opinionem affirmat, lib.3. Deci. in cons.42. & pro faciliori, cir.fin. ubi & ipse de communi sententia attestatur, D. Io.Cepha. in cons. 40. magnifica communitas,col.pen.vers. postremò ego dico,lib. pri. apud quos tamen uidebis quomodo id intelligatur,& ita in uniuersitate quoque iuris ignorantiā præsumi, hac ratione fretus uoluit Crauet. in cons. 4. præsupponitur consuetudo, col.fina.vers. octauò licèt causa, uol. pri.

157 ℭ Sed & idem in milite dicendum est, per tex. in l. pri.C. de iur. & fac. igno. in l. fin. post princi.versi. arma etenim.C. de in.dolibe. & in d.l. cùm de indebito.§. si autem is.D. de probatio. in l. pen.C. de his qui sibi ascri. in testa. Bal. in d.l. uenditioni, post medi. C. de usuca. pro empto. Anto. Butri. in cap.fina.col.9.vers. item hæc ueta, extra de confes. Alex. in cons. 92. perspectis, col.fina.vers. & hic accedit, lib.pri. Fely. in cap. de quarta, col.9.vers. dicitur autem probabilis,de præscriptio. Atque etiam in paupere,per tex. in l.2.§.fin.D. de iur.& fac.igno.& per ea quæ cumulauit Andr.

Tiraq. in tracta. de pœn. causa 33. num. 4. Necnon & in monacho, si uerum tradidit Butri. quo loco eum supra proximè citauimus. Et in furioso, secundùm Bald. in d. l. venditioni, post medi. versi. sed hîc quæritur. C. de usuca. pro empto.

158 ℭ Sed contra prædicta faciunt quæ latè cumulauit Andre. Tiraq. in dict. tracta. de pœnis, causa xi. num. 7. usque in fin. vbi plures tradit intelligentias & limitationes, quibus rustici ab ignorantia iuris non excusantur, & dum primò limitat eos non excusari in his quæ contra ius naturale aut quasi fierent, adde ultra per eum allegata, idem quoque uoluisse glos. vni. in cap. præsumitur, in fin. ver. de reg. iur. in 6. Bal. in l. leges sacratissimæ, num. 2. C. de legi. Ange. in l. ex consensu. §. fina. cir. fin. & ibi Imo. col. 16. versi. Ang. verò hîc dixit. D. de appella. Saly. in l. plagij, C. ad leg. Faui. de plagia. in l. Senatus, col. 2. versi. item no. quòd iniusta. C. de his qui sibi ascri. in testa. in l. pri. ante fin. C. de seruitu. & aqua, Castren. in l. si quis id quod, col. 2. versi. item no. in ver. doli, & ibi Alex. col. etiam 2. nu. 8. Deci. col. 5. versi. similiter error & ignorantia, qui alios etiam concor. allegat, & ibi etiam Clau. Aquen. in quinto nota. D. de iuris. omni. iudi. Soci. in cons. 79. si essemus, col. 6. versi. & sic erat, lib. 4. Andre. Alcia. in tracta. præsumptio. regu. 3. præsumptio. 30. cir. medi. & ipsum quoque Tiraq. in tracta. de retract. titu. 2. §. 4. glos. 7. num. 19. Rolan. à valle in cons. 54. uiso processu, col. 2. vers. præterea isti locatores, lib. pri.

159 ℭ Quod & in minoribus, maioribus tamen annorũ xviij. ut & hi in iure naturali aut quasi errantes, nõ excusentur, uoluerunt glo. in l. regula, in prin. in glo. mag. cir. princi. D. de iur. & fac. igno. Iaco. de Belui. in cap. pri. §. præterea si quis, & ibi Bal. cir. medi. de prohi. feu. aliena. per Fride. Alex. in cõs. 103. uidetur prima consideratione, col 6. vers. sed minori, lib. pri. Aret. in cons. 67. diligenter & maturè, col. 5. vers. quintò & ultimò, Franci. Balb. in rep. l. Celsus, col. 4, vers. & collige. D. de usucapio. Andre. Alcia. in d. tracta. præsumptio. regu. 3. in 30. præsumptio. D. Io. Bapti. Plot. in rep. l. si quando, num. 259. C. un. ui, de qua tamen pri. limitatio. & item de secunda, quando quis errat in iure gentium, quomodo id intelligatur, pleniùs uidebis glos. in aut. de ince. nupti. in princi. in ver. licuerit, & in l. qui contra, in ver. errasse, & ibi Iaco. de Areti. Bal. col. 2. vers. secundò quæro, & Saly. num. 5. C. eod. titu. de ince. nupti. Bar. in l. respiciendum. §. delinquunt, col. fina. vers. quærit glos. quid si aliquis. D. de pœn. in l. si quis in tantam, col. 3. vers. quid de milite, & in vers. sequen. & ibi alios quoque Docto. C. un. ui, Ang. in l. plagij, post princi. C. ad l. Faui. de plagia. Imo. in cap. 2. col. pen. cir. fin. vers. similiter etiam ignorantia, de constitutio. Alex. in cons. 97. aliàs 98. incipi. uidetur prima facie, col. fina. vers. nec etiam ob. id quod, lib. 4. D. Aegid. Bossi. in titu. de decreto Mediolani ne proce. crimina. quando res habet origi. à contractu, num. 19. & 20. D. Io. Bapti. Plot. in repe. l. si quando, num. 261. C. un. ui.

160 ℭ Item circa tertiam intelligentiam Tiraq. quando quis erraret in iure ciuili notorio, adde idem etiam uoluisse Franci. Balb. in rep. d. l. Celsus, quo loco eum in præceden. vers. citauimus. D. de usucapio. Andre. Alcia. in d. tracta. præsumptio. reg. 3. præsumptio. 30. in versi. & idem si erraret, D. Aegi. Bossi. quo loco eum supra proximè cõmemorauimus, D. Io. Bapt.

Plot. in d. l. si quando, num. 266. qui alios citat concordan. C. unde ui. Item circa quintam, quando quis erraret circa ea quæ clàm fierent, adde id quoque secutum fuisse Alex. in l. si quis id quod, num. 10. D. de iuris. omni. iudi. Item circa octauam quando erratur circa ea quæ ad conseruandũ iuris rigorem introducta sunt, addo idem quoque scripsisse Bar. in l. pri. §. nuntiatio, col. fina. versi. præterea pro his, & ibi Rom. col. fina. vers. item in quantum dicit, Alex. col. fina. vers. tangit etiam Bar. Ias. col. etiam fina. versi. item inquantum Bar. & Clau. Aquen. col. quoque fina. ante fin. versi. successiuè dum Bar. D. de nou. oper. nuntia. Præpo. Medio. in cap. pri. §. præterea si quis, cir. fin. de prohi. feu. aliena. per Fride. Fely. in cap. intima uit, col. pri. vers. sed ut benè intelligas, de testi. & ipsum Tiraq. in tracta. retractu. titu. 2. §. 4. in glo. 6. nu. 30. & latiùs in glo. 7. num. 16. & seq. ubi infini. concor. citat, de quo etiam uidebis Alex. in d. l. iuris ignorantia, col. pri. in fi. vers. ultimò tenementi, Areti. cir. medi. versi. regulariter tamen, Io. Mari. Rimi. col. fin. in prin. vers. superest aliud, Ias. col. pen. vers. secundò limita, Deci. in secun. lectu. col. 2. vers. & ad prædicta. C. qui admit.

161 ¶ Item circa nonam intelligentiam, quando erratur circa ea quæ pro solennitate & forma introducta sunt, adde id etiam placuisse Alex. in d. l. pri. §. nuntiatio, col. fin. vers. uoluit tamen Bar. D. de no. oper. nuntia. Dec. in l. si quis id quod, col. 6. vers. si tamen uolumus. D. de iuris. omni. iudi. Eueral. in locis legali. in loco à defec. formæ, char. ulti. Item circa decimam adde eundem Tiraq. in d. tracta. retrac. titu. 2. §. 4. in glo. 7. num. 15. Item circa undecimam & ultimam adde idem tenuisse ipsum etiam Tiraq. in d. glo. 7. num. 13. ubi concordan. allegat, super quo uidebis omnino Deci. in d. l. si quis id quod, col. 6. in princi. vers. ultimò notandum, & ibi Clau. Aquen. num. 30. D. de iuris omni. iudi. eundem quoq; Deci. in d. l. iuris ignorantia, in secun. lectu. col. pen. vers. & ad prædicta. C. qui admit.

162 ¶ Ex prædictis nanque limitationibus siue intelligentijs, ut ad rem redeamus, præsertim ex nona, decima, & undecima, nostra hæc conclusio, quam supra firmauimus, destrui uidetur, cùm statutum hoc solennitatem concernat, & cùm non sit expressè cautum huiusmodi personis supra enumeratis licere statutum hoc ignorare: Sed respondeo allegata per Tiraq. loqui quo ad hoc, ut quis excusetur, non quo ad hoc, ut iura ignorare præsumatur: ita enim inter excusationem & ignorantiæ præsumptionem interesse colligitur ex Bar. in l. fina. quæ incip. ne passim, & quam ipse legit pro pen. C. de iur. & fac. igno. dum inquit, aut tractatur de præsumenda ignorantia iuris, & ista faciliùs in muliere quàm in masculo præsumitur, quod est indistinctè uerum, quandoque tractatur de subueniendo mulieribus tanquam mulieribus, non autem quia in iure errauerint, & se remittit ad leges per eum allegatas, quandoque agitur de subueniendo eis propter iuris errorem, & non subuenitur nisi in casibus à iure expressis: & licèt Bar. loquatur in muliere, idem tamnen eadem ratione dicendum est in alijs similibus personis: & ipsũ Bar. sequuntur Alex. in cons. 46. circa præsentis cõsilij, col. 2. in fi. vers. itẽ in dubio præsumitur, lib. 3. repe. quibusdã tantũ mutatis in cõs. 54. circa primũ, col. fina. vers. & dato quòd diceretur, lib. 6. Dec. in cons. 60. uiso themate, col. fina. versi. & maximè in mulieribus, Soc. iuni. in cõs. 72. quęritur in pręsenti, col. 3. vers. & si dicatur qa istud, lib. 2. in cõs. 116. pręsens casus, col. 3. in princ. vers. & maximè quia mulier, codẽ quoq; lib. 2.

163 ℂ Quibus etiam accedat Fely. in cap. de quarta, col. 9. versi. cæterùm qui tales, de præscriptio. ubi postquam tractauit quando quis à iuris ignorantia excusetur, in dubio tamen, inquit, actum nullum facientem præsumi iura ignorare, post Rapha. nostrum Comen. in l. an inutilis, & est in fine princi. qui loquitur in imperito, & qui uerisimiliter non solet peritos consulere. D. de accepti. & Alex. in l. pri. §. si quis ita, & est in col. 2. num. 9. qui Raph. sequitur. D. de ver. obliga. subdens Fely. hoc tamen ultimum uerum esse, quo ad hoc ut in eo iuris ignorantia præsumatur, non etiam quò ad hoc ut excusetur, nisi concurrant alia de quibus Fely. ibi priùs dixerat, puta quòd peritiores consuluerit. Et licèt illam Rapha. Comen. & Alex. sententiam reprobauerit Andre. Alcia. in tracta. præsumptio. regu. 3. præsump. 30. vbi etiam Fely. distinctionem impugnat, ea ratione, quòd vbi lex veram præsumit ignorantiam, ibi etiam excusat, per tex. in l. fina. post princi. versi. arma etenim. C. de iu. deli. Nos tamen nefas esse arbitramur ab opinione tantorum patrum recedere, cùm præsertim tex. per Alcia. allegatus id nobis satis non probet, & Fely. ipsum sequitur Franci. Balb. in rep. l. Celsus, col. 5. versi. secundò limita. D. de vsucapio. & pro eo facit præallegata Bart. doctrina.

164 ℂ Sic itaque concludimus, rusticos similesq; personas cum muliere sine huius statuti solennitate contrahentes, licèt non excusentur quo ad hoc vt inde valeat contractus, vti loquuntur quę supra in oppositum adduximus, in mala tamen fide non esse, cùm eis liceat iura ignorare, proindeq; fructus suos facere per prædicta: quibus etiam proximum est, quod voluit Corn. in cons. 147. quia causa est, col. 2. versi. & maximè, & col. 3. versi. non obstat quòd emit, lib. 2. vbi inquit, quòd licèt qui cum muliere, omissa statuti solennitate, contrahit, in mala esse fide præsumatur, id tamen in rustico locum non habet, quia is à dolo, qui malam fidem parit, excusatur: cuius etiam sententiæ fuit Ancha. in cap. ad nostram, extra de emptio. & venditio. dum inquit, quòd licèt qui contrahit iuris solennitate non seruata, tanquam malæ fidei possessor fructus non lucretur, cap. qui contra iura, de reg. iur. in 6. & l. quemadmodum. C. de agri. & censi. libr. xi. tamen fallit si is sit de personis quibus permissum est iura ignorare, puta mulier, aut miles, & huiusmodi personæ, quem sic refert & sequitur Barba. in cons. 80. illud referam, col. 9. versi. cùm ergo in casu nostro, lib. 3.

165 ℂ Sed cùm prædicta loquantur in dubio, consequens est vt aliud dicendum sit ubi uerè scientia probetur, per regulam l. continuus. §. cùm ita. D. de verbo. obliga. & ita in minore, muliere, & rustico, vt non excusentur si probatur eos iuris scientiam habuisse, voluit Io. Mari. Rimi. in l. de die. §. si seruus, cir. fin. D. qui sat. cogan. & in minore etiam Areti. in cons. 67. diligenter & maturè, col. 5. versi. quintò & ultimò, vbi inquit coniecturis quoque iuris scientiam probari, quod & ante eum tradidit Imo. in cap. 2. col. fina. versi. quid autem in statutis, de constitu.

166 ℂ CIRCA tertium & ultimū casum, xl. nobis quæstionem afferentē, quando sumus in alia persona quàm in Iurisconsulto, aut rustico, & similibus, & dicendum est iuris scientiam præsumi, quia quilibet leges scire præsumitur, l. leges sacratissimæ. C. de legi. l. constitutiones. C. de iur. & fac. igno. & not. Docto. in locis supra num. 153. incipi. sed tempus est, &

F 3 mult.

mult. sequen. allegatis, & præterea Cardi. Zaba. in Clem. pri. in prin. in xxv. quæstio. de reb. eccle. non alie. vbi inquit præsumi malæ fidei esse qui contra iura mercatur, maximè si sit persona cui non liceat iura ignorare, & magis nostros ad terminos quòd per hoc suos quis fructus non faciat, voluit Soci. iuni. in cons. 182. anno præterito, col. fina. versi. & si dicatur quòd prædicti, lib. 2. & alij quoque quos tibi allegauimus supra num. ab hinc 2.

167 ℭ Sed prædictis obstare videtur Bart. dictum in l. quod Nerua, col. 6. versi. iuxta prædicta, iuncta col. 8. versi. fallit quintò. D. depo. vbi d. col. 6. quærit an errãs in iure sit in lata culpa, & distinguit quòd aut loquimur de ignorantia iuris communis, & si ius est certum & limitatum, eius ignorantia est lata culpa, si autem est dubium, & tunc iudicari debet lata, leuis, & leuissima, sicut de ignorantia facti. Si autem loquimur de iuris municipalis ignorantia, & quo ad ciues eiusdem municipij, & idem dicendum est quod de ignorantia iuris communis, intelligendo tamen de præsentibus, & de his qui sunt eiusdem conditionis, quò uerò ad homines alterius municipij, dicendum est idem quod de errore facti dicitur, quem sequuntur Anto. Butri. in cap. 2. col. 3. & ibi Imo. col. fina. extra de constitutio. Subdens postea Bar. d. col. 8. latam culpam malam fidem non inducere, ideoque fructuum acquisitionem non impedire, licèt dolus impediat: Cui ēt Bart. quantum ad hoc quòd ignorans iura non dicatur esse in dolo, sed in lata culpa, addo infini. concordan. per Andre. Tiraq. adductos in trac. de pœn. causa xi. num. 3. & præterea glos. in. §. suspectus autem, in ver. non æquè, & ibi Docto. qui in iuribus quoque vulgaribus id procedere intelligunt, insti. de suspec. tuto. glos. in aut. de ince. nup. in prin. in ver. licuerit, & ibi Bart. col. 2. versi. no. tex. hoc ius, glos. in l. liberorum. §. notatur, in ver. non iuris, & ibi Bart. Ang. cir. medi. & Castren. cir. prin. D. de his qui not. infa. Iaco. Butri. Bart. Bald. cir. fin. qui id declarat, in d. l. leges sacratissimæ. C. de legi. iterum Bar. in l. pri. D. de abige. iterum etiam Ang. in l. genero, cir. prin. D. de his qui notan. infa. in l. sicut, in fin. ver. C. de præscrip. xxx. uel xl. anno. in l. plagij, col. pri. versi. si uerò quis facit actū, & ibi Saly. cir. princi. C. ad l. Faui. de plagia. Anto. Butr. in cap. fina. col. 9. versi. item hic in præparatorijs, de confes. Pau. Castren. in cons. 20. visis & ponderatis, cir. fin. lib. 2. Alex. in cons. 92. perspectis, col. fina. versi. cùm quælibet, lib. pri. Io. Mari. Rimi. in l. iuris ignorantia, col. 2. versi. & ex ista glos. C. qui admit. Curt. seni. in cons. 71. Princeps defunctus, cir. fin. Fely. in cap. intimauit, col. pri. versi. sed vt bene, de testi. in cap. de quarta, col. 9. versi. cæterùm qui tales, de præscrip. Deci. in l. si quis id quod, col. 5. versi. & licèt iuris ignorantia, & ibi Clau. Aquen. col. 9. in quinto nota. D. de iuris. omni. iudi. Docto. in l. quod te, vbi Curt. iuni. col. 17. versi. secundò aduerte, & Franci. Rip. col. pen. num. 67. & 68. D. si cer. peta. Bellamera decisio. 692. erronea confessio, col. pri. versi. hinc est, Andre. Alcia. in tracta. præsumptio. reg. 3. præsumptio. 31. cir. fin. versi. & an ignorans, vbi communem hanc esse opinionem asserit, & intelligit nisi lex resistat, Aymo Crauet. in cons. 244. in causa inquisitionis, col. 3. versi. ampliùs vbi ista, vol. pri. D. Io. Bapti. Plot. in rep. l. si quando, num. 258. C. vn. vi.

168 ℭ Verùm responderi potest Bart. cum concordan. supra allegatis, lo-

qui

qui in eo qui uerè iura ignorat, sed per hoc non rectè inferri posse quòd in dubio quilibet scire leges non præsumatur, cùm immò uerius sit oppositum, vt supra dictum est, & ideo Bart. & alij intelligendi sunt modò ignorantia probetur, & ad hoc adduco Bald. in l. uenditioni, cir. med. C. de vsuca. pro empto. vbi postquam dixit iuris errorem non esse probabilem, sed latam esse culpam, & ideo ad vsucapionem non prodesse, inquit huiusmodi tamen iuris errorem probari oportere, cùm quilibet iura scire præsumatur, & Deci. in l. si quis id quod, col. 5. versi. secunda causa, & ibi Clau. Aquen. in quinto nota. D. de iuris. omni. iudi. vbi dicunt, eum qui ob iuris ignorantiam excusatur, debere tamen eam probare, licèt in rustico & similibus satis sit eam allegare, & Anto. Rube. in cons. 75. præsupponitur, cir. fin. inquientem, in iure errantem, ad hoc vt xxx. annis præscribat, debere tamen errorem probare, super quo uidebis quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. lxxx. sub num. 298. & mult. sequen. & Aymo Crauet. in cons. 225. de tribus, col. fina. versi. planè vbi maior, vol. pri. dicentem, eum qui vult se excusare in damno uitando ob iuris errorē, probare illum oportere, & ad hoc, iuris errorem ab eo probandum esse qui illum allegat, multos quoque concordan. allegauimus supra num. 131. incipi. sed responderi potest.

169 ℭ QVOMODO autem, & hic xlj. formamus quæstionem, iuris ignorantia probabitur, cùm difficilis sit probationis, vt dicunt Bald. in l. mater, col. 2. versi. præterea dicit Guili. C. de rei. vendica. & Ang. in l. sed si lege. §. scire, in princi. D. de petitio. hæredita. & certè Bar. in l. 2. col. fina. vers. quæro qualiter probabitur. D. de confes. meliorem inquit se nescire doctrinam dare quàm illam quam dat Iurisconsultus in l. si adulterium cum incestu. §. pri. D. de adul. ut scilicet qualitas facti & personarū spectetur, quē sequuntur Bal. in l. pri. col. fina. vers. sed qualiter probetur error, & ibi Cla. Aquen. col. 3. vers. qualiter autem probabitur. D. de legi. Bellame. decisio. 693. in causa conclusionis, cir. medi. versi. secunda exceptio, Franci. Balb. in rep. l. Celsus, col. 7. versi. qualiter autem. D. de usucapio. Tu tamen infrascriptas fac conclusiones.

170 ℭ Prima sit conclusio, ubi sumus in dubio an lex uel statutum locum habeat, tunc eo ipso quem excusari absque alia probatione, consequenterque fructus suos facere, quanuis in iure errauerit, & hoc etiam si Doctor fuerit, quia quilibet etiam Doctor in iure dubio errans excusatur, ut latè probauimus supra num. 139. incipi. quanquam etiam, & mult. seq. usque ad nu. 152. quibus addimus Bal. in l. uenditioni, post medi. C. de usuca. pro empto. ubi iuris, inquit, errorem probari, si passus erat difficilis in iure, & interrogatus fuit sapiens, qui errauit in opinio. quem sequitur Andr. Barba. in cons. 80. illud referam, col. 10. in princi. vers. faciat & quod uoluit Bal. lib. 3. & eundem etiam Bal. in l. 2. in fi. C. si quis igno. rem mino. esse sine decre. compa. ubi postquam docuit quando errans in iure bonæ esse fidei dicatur, proindeq; suos faciat fructus, & dixit debere tamen errorem probari, cùm præsumptio sit in contrarium, subdit, circa tamen iuris apices, uel circa ius quod est in opinionibus constitutum, tolerabiliorem esse iuris ignorantiam quàm in iure aperto, quem sequuntur Curti. seni. in cons. 71. Princeps, col. 10. uersi. uerùm ut nihil omittatur, & Ias. in cons. 84. omissa longa, col. 3. uersi. item circa apices, lib. pri.

171 ℂ Ex eo autem Bald. dicto in d.l. venditioni, intelligere potes, id ita demum procedere, si quis peritos consuluerit, quod & clarius ius scilicet dubium non excusare nisi à peritioribus habitum fuerit consilium, voluit Deci. in l. iuris ignorantia, in pri. lectu. col. pri. versi. secundò quod dicitur hic, & iterum in secun. lectu. col. etiam pri. versi. & iste tex. limitatur. C. qui admit.

172 ℂ Sed quoniam de dubio hic iure tractamus, hæc res effecit, ut de huiusmodi dicto & nos dubitemus, ea potissimùm ratione, quia sic nihil inter ius clarum & dubium interesset, nam si sit clarum, constat peritiores consulentem excusari, ut dicemus infra hac eadem glos. in xlv. quæstio. sub num 191. & 192. cùm ergo Docto. in locis supra allegatis, max. num. 144. incipi. sed probabile, constituere uideantur differentiam inter ius clarum & dubium, uolentes ius dubium quenque excusare, perinde ac facti dubium, licèt non sic in iure claro, intelligendi videntur etiam si quis peritiores non consuluerit, & ideo rectiùs contra Bald. & Deci. expressim sensisse uidentur Io. Mari. Rimi. in d.l. iuris ignorantia, col. 2. versi. tertia limitatio, & ibi Ias. post princi. C. qui admit. dum limitant illum tex. volentem mulierem in iure errantem non excusari quando agitur de lucro, non procedere quando ius esset dubium, nam ille tex. loquitur quando peritiores mulier non consuluit, secundùm glos. & Docto. ibi.

173 ℂ Pro qua etiam opinione facit, quia hic tantùm quærimus, an quis ex hoc dicatur in mala fide esse, sed in iure dubio errans bonam dicitur fidē habere, vt not. Cano. in d. cap. cùm dilectus, extra de consuetu. Castren. in l. Celsus, col. 2. in princi. D. de vsuca. Imo. in cap. fina. col. 3. versi. & aduerte inquantum dixi. de præscrip. Corn. in cons. 127. primo aspectu, col. 9. versi. & probabile, lib. 2. in cons. 22. in præsenti, col. 7. versi. item & stante, lib. 3. Curt. iuni. in cons. 6. circa has, col. pen. versi. postremò, in cons. 28. in causa, col. 3. versi. succedit, & col. fina. sub num. 13. vbi in his nostris terminis loquitur quo ad hoc vt quis fructus lucretur, Crauet. in cons. 145. viso processu, col. 5. versi. saltem negari non potest, lib. pri. & propiùs ēt ad terminos nostri statuti, voluit idem Corn. in cons. 147. quia causa est, col. 2. versi. & insuper, & col. 3. versi. nec obstat quòd qui, lib. 2. vbi inquit quod dicitur contrahentem cum muliere non seruata statuti solennitate in mala esse fide, non procedere si probabile fuerit dubium an eo in casu statutum locum habeat.

174 ℂ Immò Bald. in l. pri. in fi. per glos. ibi in ver. recessit. C. vbi cau. status, bonam inquit fidem ex iustis non solùm rationibus, sed etiam ex iniustis temerarijsq; causari, quem sic allegant & sequuntur Castren. in cons. 98. visis quibusdam, in fin. libr. pri. Alex. cons. 125. visa inquisitione, col. 3. versi. & ideo, lib. 4. Barba. in cons. 67. clementissimi Dei, col. fina. in prin. versi. præterea accedat, lib. 2. Fely. in cap. cùm contingat, col. pri. versi. ex quo dicto, extra de rescript. Barthol. Soci. in cons. 11. in causa, col. fina. versi. & ad hoc optimè, lib. 3. in cons. 38. in causa dominorum Marchionum, col. 2. versi. nam vt inquit, eod. libr. 3. in cons. 66. visa donatione, col. 8. versi. primum patet, eodem etiam lib. 3. Anton. Rub. in cons. 75. præsupponitur, colum. 2. versi. & ita concludendum, qui ex hoc inquit, iuris errorem, licèt iniusta sit causa, bonam tamen fidem parere, Curti. iunio.

iunio. in conſ.168. habita diligenti, col.10. in princ. ſub num.30.

175 ℂ Sed ſi hac in re nobis fari licet quid ſentimus, illa glo. in d. l. pri. in ver. receſſit, id non probat, ad quod Bal. eam aduocat, ſed potiùs contrarium, dum xxx. inquit, annorum poſſeſſionem requiri, quando ſeruus iniuſtis ex cauſis ſe liberum credit, ad hoc ut præſcribat, nam ſi bona fides ex hoc cauſaretur, xx. annorum poſſeſſio ſufficeret.l.2.C. de lon.tempo.præſcrip. quæ pro liber. & ita animaduertit Andre. Alcia. uir utique doctiſſimus in tracta. præſumptio.regu. 3. præſumptio.5.

176 ℂ Quanquam etiam Bal. ubi ſupra, non ita ſimpliciter locutus eſt, ex iniuſtis cauſis bonam fidem cauſari, ſed poſſe cauſari, uti meliùs intellexerunt, & ſecuti ſunt ipſe quoque Barba. in conſ. 18. præclarè ſcriptum eſt, col.pen. in fi.verſ. maximè in caſu noſtro,lib.2. in conſ.51. Clementiſſimũ Deum, col.2.verſ. & ideo multum, eod.lib.2. in conſ.45. illud in medium, col.8.verſ. & quod uoluit Bal.lib.4. & ipſe ẽt Iaſ. in l.ſi quis id quod,col.8. verſi. octauò pondero.D. de iuris. omni. iudi. in l. qui iuraſſe, in prin. col. pri. verſ. ad iſtud bene facit.D. de iureiu. & Philip. Deci. in conſ.272. uiſo proceſſu cauſæ, col.6. verſ. nam authoritas, Andre. Tiraq. in tracta. de pœn. cauſa 43. col.2. verſi. quibus concinit, Alba in conſ. 28. in præſenti, num.4. pro quibus facit tex. in l. igitur.§. poteſt.D. de libe. cau. ubi iniuſta cauſa tunc demum à dolo excuſat, ſi modò calliditas abſit.

177 ℂ SED & hîc xlij. non impertinenter quæro, quid ſi cõmunis adeſſet opinio, an eo quoque caſu res poſſit dici dubia, & proinde quem excuſet: quod uidetur, ſicuti dicimus in ſententia expreſſo iuris errore lata, quæ ſicut ualet ſi ius fuerit dubium, ut iam diximus ſupra hac eadem gloſ. num. 146.incipi. & quod aliàs, ita quoque ualida eſt, licèt aliqua ex ipſis opinionibus communis fuerit, contra quam ſit pronuntiatum, ſecundùm Anto. Butri. in cap.pri.col.6.verſi. eſt tamen differentia, & ibi Imo. col.7.verſ. eſt tamen aduertendum, & Fely. col.fina. verſ. ſextò nota, extra de conſtitu. eundem Butri. in cap. ab excommunicato, col. 4. verſi. tertiò hoc uerum, & ibi eundem etiam Imo. col.6. verſ. idem dicit ſi feratur, extra de reſcrip. Pau. Caſtren. in l. qui Romæ.§. duo fratres, in fi. & ibi Alex. col.19. verſi. in ea. glo. in fin. Clau. Aquen. col.4.verſ. in eadem glos. in fi. Franci.Rip. col.6. verſ. ex iſta fallentia. D. de verbo. obligatio. iterum etiam Alex. in l. cùm prolatis, col.2. verſ. ſed aduerte, & ibi Iaſ. col. fina. verſi. ad iſtum intellectum, qui dicit idem etiam eſſe de mente Bar.ibi.D. de re iudi. quod & præterea ſenſit idem Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium, in fi. & ibi Alex. cir. fin. D. de dam. infec.

178 ℂ Veruntamen contrarium uerius opinamur per nota. per ipſum quoque Butri. in cap. 2. col. etiam 2. verſ. ſi autem lex eſt dubia, & ibi etiam Imo. col.fina.verſ. item quia dictum, extra de conſtitu. ubi limitantes Bar. dictũ in l.quod Nerua.D.depo.quatenus uoluit ignorantem ius dubiũ eſſe in lata culpa, leui, aut, leuiſſima, ſecundũ quod de ignorantia facti iudicatur, dicunt id nõ procedere ubi ſuper huiuſmodi dubio iure cõmunis adſit opinio, q̃a tunc indiſtinctè lata in culpa quis eſſe dicitur, & ideo nõ excuſatur.

179 ℂ Ad allegata autem in contrarium primò poteſt reſponderi, eorum opinio-

opinionem non omnino in rem transire iudicatam, nam inprimis allegatur contrarium tenuisse Bal. in d.l. qui Romæ.§. duo fratres, qui tamen id meo in libro non tangit, sed ibi ueriùs hoc uoluit Ang. col. 4. vers. contrà hanc lec. ubi etiam idem sentire uidetur Rap. Comen. col. 3. vers. aduerte quòd dicit. D. de verbo. obliga. & iterum idem Ang. in d.l.3.§. hoc autem iudicium, cir. medi. vers. & si ferretur, & ibi Imo. col. pri. vers. quod tamen intelligit, & Franci. Rip. col. fina. vers. quid tenendum. D. de dam. infec. ubi Rip. in hanc quoque sententiam aduocat Fely. in cap. pri. de constitu. sed minùs fideliter, cùm immò in contraria sit opinione, ut supra retulimus.

180 ℭ Secundò, & meliùs, non recedendo à priori opinione, quæ communis uidetur, uti etiam attestatus est Rip. in d. §. duo fratres, quo loco eum supra citauimus, ubi tamen in id allegat Iaso. in d.l. cùm prolatis. D. de re iudi. qui hoc non dicit, respondeo inter illum & nostrum casum interesse, quoniam licèt ualeat sententia expresso iuris dubij errore lata, non tamen iudex excusatur, licèt mitiùs puniatur, ut declarat Bar. in d.l. cum prolatis, in fi. & ibi Ang. cir. medi. vers. dixit etiam Bar. & Ias. in fina. ver. D. de re iudi. Fely. in d. cap. pri. col. pen. vers. nonò fallit, ubi alios citat concordan. de constitutio. & ita intelligendus est Bal. in l. fina. in secun. lectu. col. 2. vers. si autem non affectato. D. de iusti. & iu. ubi simpliciter inquit, si iudex in l. dubia erret, sententiam quidem tenere, sed iudicem litem suam facere, intelligi enim debet si una sit communis opinio, contra quam sit iudicatũ, & Ang. Areti. insti. de obliga. quæ ex quasi delic. nascun. in prin. col. fina. vers. in glo. uidebitur, ubi dicit si iudex sequatur opinionem à pluribus approbatam, non tamen communem, sententiam nihilominus ualere, quod subdit intelligendum, nisi contra communem iudicet opinionem, nam hoc ultimum intelligitur quantùm ad hoc, ut iudex faciat litem suam, ut subijcit Areti. non quantùm ad ualiditatem sententiæ: quando tamen hæc regula procedat, iudicem communem debere opinionem sequi, uidebis latissimè tractatum per Neuiza. in sua sylua nuptia. parte quinta.

181 ℭ SECVNDA fit conclusio, & proinde xliij. quæstio, iuris ignorantiam indicijs coniecturisq; probari, & proinde ea sic probata suos possessorẽ fructus facere, secundũ Bal. in l. 2. cir. fin. C. de dot. promis. Imo. in cap. ad nostrã, cir. fin. de reb. eccle. non alie. in cap. fina. col. 3. vers. aduerte tamen, de præscriptio. Curti. seni. in cons. 71. Princeps defunctus, col. 9. vers. restant duæ difficultates, Franci. Balb. in rep. l. Celsus, col. 7. vers. qualiter autem. D. de usucapio. quod & nos rationem habere arbitramur, cùm econtra in eo quoq; qui iura ignorare præsumitur, scientia coniecturis probetur, ut diximus supra num. 165. incipi. sed cùm prædicta: Nam contrariorum eadem solet esse disciplina .l. fina. in fi. de leg. 3. glo. & Docto. in rub. D. de acqui. posses. & uide etiam quæ in sequenti quæstione dicemus.

182 ℭ TERTIA quoq. fit conclusio, xliiij. quæstio. constituens, si persona fuerit fidedigna, posse iuris ignorantiã per iusiurandum probare, ita enim uoluit Bal. in l. 2. cir. medi. vers. qualiter autem probabitur. C. si quis igno. rem mino. esse sine decre. compa. ubi loquitur in his terminis nostris quo ad hoc, ut quis in bona esse fide dicatur, & proinde fructus lucretur, si rem sine debita solennitate, puta rem minoris sine decreto comparauerit, ut ex præcedentibus dictis ibi per ipsum Bal. & ex ipsa l. 2. quam Bal. ibi interpreta-

pretatur, colligitur, & eum sequuntur Curti. seni. in d. consi. 71. col. 10. vers. uerùm ut nihil omittatur, Ias. in cons. 84. puto, col. 5. in princi. versi. & dicit multùm solenniter Bal. lib. pri. Anto. Rub. in d. cons. 75. præsupponitur in facto, in fin. ver. dum se remittit ad Curti. seni. in d. cons. 71. cuius tamen initium corruptè allegat, Princeps destinatus, cùm uerius exordiatur, Princeps defunctus, Franci. Balb. in d. rep. l. Celsus, col. 7. versi. qualiter autem. D. de usucapio.

183 ℭ Verùm Andre. Alcia. in tracta. præsumptio. regu. 3. præsump. 30. in fine, ubi hanc & præcedentem conclusionem simul tractat, quatenus scilicet diximus iuris ignorantiam indicijs coniecturisque probari, uel per iuramentum, si persona fuerit fidedigna, in ea est opinione, ut iuramentũ solum non sufficiat, sed simul requiratur tanta probitatis præsumptio, uel aliæ coniecturæ concurrentes, quòd offuscent præsumptionem legis, qua quis scire leges præsumitur, in qua etiam sententia ante eum fuisse uidetur Clau. Aquen. in l. pri. §. per procuratorem, col. pri. versi. item inquantum Alex. D. de acqui. possess. dum intelligit Bal. dictum procedere quando magna est integritas ex parte iurãtis, adeò quòd ex ista integritate uehemens resultet præsumptio, per quã alia præsumptio ex iuris errore resultans tollatur.

184 ℭ Sed pro aliorum opinione uolentium simplex sufficere iuramentum, faciunt quæ latè cumulauit Hippo. Marsi. in l. si quis ignorans, col. 3. versi. postremò circa hanc materiam, & col. seq. D. ad l. Corn. de fals. & in rub. C. de probatio. num. 134. cum quat. sequen. & præterea glo. in cap. dilecto, in ver. offerre, xvi. quæstio. 3. quæ dicit allegantem præscriptionem, si non potest probare titulum & bonam fidem, posse id per iuramentum probare, quam glo. sequitur ibi Archidia. cir. medi. cum declaratione, de qua ibi per eum, & uidetur sequi etiam Abb. in cap. si diligenti, col. 3. versi. examinemus, de præscriptio. & generaliter ignorantiam iureiurando probari, quando aliter probari nequit, uoluit Cardi. Zaba. in Clem. uni. col. 4. in viij. quæstio. de consan. & affinita. quem sequitur Fely. in cap. 2. col. 7. versi. fallit primò, de constitu. in cap. significasti, pri. col. pri. cir. medi. dum illum allegat, de homici. in cap. quosdam, col. 2. versi. secundò est aduertendum, de præsumptio. Marc. Anto. Baue. in tracta. de uirtu. iura. col. 11. vers. octauò probatur, in secun. limitatio.

185 ℭ Verùm prædictis non obstantibus concludo nobis magis placere distinctionem illam solum non sufficere iuramentum, nisi aliæ quoque coniecturæ concurrant, per doctri. Bar. in l. inter omnes. §. rectè, col. pri. cir. fin. versi. quæro circa uoluntatem furis, & col. seq. in princi. D. de furtis, ubi inquit, quando est præsumptio contra aliquem, tunc ipsi contrarium asserenti non credi etiam cum iureiurando, nisi aliqua ostendantur indicia uerisimilia, per quæ credendum sit, quem sequitur ibi Alex. in appo. eius, & in l. pri. §. per procuratorem, col. 2. versi. uel secundò. D. de acqui. possess. & in l. de tutela. C. de in inte. restitu. mino. Deci. in cap. 2. col. fin. versi. & ad hoc facit, in pri. lectu. de constitu. Marc. Anto. Baue. in tracta. de uirtu. iura. col. 16. versi. decimotertiò, Areti. in cons. 80. sicut decet, col. 2. versi. sed iste, Panta. Cremen. in rep. l. 2. num. 210. C. de rescin. uenditio. Andr. Tiraq. in tracta. de pœn. cau. 43. col. pen. versi. sed illud. Quod & uoluere domini de Rota decisio. 444. incipi. extra Rotam, col. 2. versi. & ideo

omnes

omnes tex. iuncta col.fina. in fina.ver. in nouis, dum dicunt iura uolentia ignorantiam iuramento probari, loqui quando uerisimilis est, & probabilibus argumentis coniecturisque causata, allegando ita consuluisse Bal. in pulchro casu ibi per ipsos dominos relato, quanuis eodem in casu contrarium consuluerit Petrus de Perusio ipsius Bal. frater, sed Bald. allegationes ipsis dominis de Rota magis placuerunt, vt ibi in fina. verb. dicitur, quanquam eo in casu Petri opinionem secuti sint, sed alia ratione, nempe quia probatū non fuerat ipsum clericū non soluisse, quāuis lapsus esset terminus soluendi, iuxta doctrinā Innoc. in cap. super his, de accusatio. & in cap. proposuit, de senten. excommu. quibus addere poteris ipsum Innoc. in dict. cap. super his, sequi etiam Fely. ibi col.7. versi. tertia conclusio, & Deci. in cap. in præsentia, colum.11. versi. sic etiam verificatur, extra de probatio.

186 ℂ Sed & idem quod Bar. & domini de Rota vbi supra, priùs sensit glos. in Clem.fina.in verb.non negotiandi, & ibi aliquid ēt per Card.Zaba. col. 2. in v.quæstio. de censi. quā glos. sequitur etiam Bal. in l. cùm proponas, col. fina. versi. in hoc autem utrùm portet.C. de nau. fœno. & sensit etiam Inno. in cap.2.in fin.ver. dum ad probandam constitutionis ignorantiam dilucidam requirit probationē, & ibi sequuntur Io.Andr.in fina.ver. & clariùs Butr. col.fina. versi. secundò dicit glos. 1mo.col. etiam fina. Fely. col. pen. versi. pro hac opinione adduco, de constitutio. Roma. in cons.481. præsentis dubitationis, in fine, iterum Fely. in cap.significasti, pri.col.pri. versi. fallit secundò, de homici. in cap.quosdam, col.2.& 3. de præsumpt. Pau. de Leaza. in cap. eos, & ibi Philip. Perusi. col. pri. versi.in ea.ibi iuramentum, & Gemi. col.2. post princi. de tempo. ordi. in 6. reprobantes glos. ibi in verb. scienter, contrarium sentientem, dicentesq; hoc saltem procedere quando de alterius præiudicio agitur, & quando lex non solùm præsumit, sed etiam ultra determinat, vti uidetur in casu nostro, cùm iura dicant eorum scientiam habere quemlibet præsumi, & contra eorum dispositionem contrahentē in mala esse fide, consequenterq. fructus suos non facere, vt iam supra diximus. Et pro hac conclusione est tex. in cap. vidua, & ibi notat glos. in verb. licèt sacramento, quæ expressè loquitur etiam si honesta sit persona, & ibi etiam Abb. col.pri.versi. no. quòd non semper, de regula. & tradit etiam Fely. in d. cap.2. col. antep. in 2. & 5. fallen. de constitu. vbi id quod de alterius præiudicio diximus, intelligit procedere si sit graue, secus si modicum, de quo per ipsum quoque Fely. in d.cap. quosdam, col. 2. post Abba. ibi paulò ante fin. de præsumptio. & ita per illud Bart. dictum in d.l. inter omnes.§. rectè. D. de furtis, Bal. doctrinam in d l.2.C.si quis igno. rem mino. esse sine decre. compa. reprobauit Aret. in l. quod vxor, ante fin.D.de acquir. possess. Et in ea quoque sententia solum non sufficere iuramentum, nisi aliæ quoque coniecturæ concurrant, fuit Ang. in l. plagij, col. pri. versi. sed qualiter probabitur, & versi. sis tamen cautus.C.ad l. Faui. de plagia. quem sequuntur Alex.in cons.92.perspectis,col.fin. versi.& ideo,vol.pri.& Bauer.in tracta. de uirtu. iura.col.11. num.68. & ita etiam in casu Curti.seni. in d.cons.71. plures aderant coniecturæ & præsumptiones, ut ipse ibi dicit, col.10. in fi. d. vers. uerùm ut nihil omittatur, ubi etiam inquit suo in casu nullam adesse præsumptionem contra iurare uolentes, nec etiam ibi ius commune resistere, prout resistit hoc nostrum statutum, ut iam supra diximus.

187

187 ℭ Et ex his satis colligere potes, non obstare quæ supra in contrarium adduximus, cùm non loquatur de iuris ignorantia, & quando præsumptio est contra iurare uolentem, & cùm etiam hic de alterius præiudicio agatur: Quanquam etiam ad id quod dictum est, ignorantiam iureiurando probari, ubi aliter probari nequit, dici potest immò hic probari aliter posse indicijs scilicet & coniecturis, ut iam traditum est, ideoque non debet quis ad id per iusiurandum probandum admitti, etiam si contingat alias eum coniecturas non habere, & ita sentit ipsemet Cardi. Zaba. in Clem. pri. versi. sanè, cir. fin. de pœnis, quem sequitur Fely. in cap. significasti, pri. col. pri. in fi. vers. fallit tertiò dum illum allegat, de homici.

188 ℭ Facit ad hoc quod no. Anto. Butri. in cons. 24. quæstio hæc dubia vulgaria habet, col. pen. in fi. vers. & si dicatur, ubi quòd dicitur testes (inquit) inhabiles admitti, quando alij haberi nequeunt, per quos ueritas probetur, intelligi quando non solùm actu sed etiam habitu & potentia alij haberi non possunt, ut quia actus de quo agitur talis sit naturæ, in quo alij interesse non soleant, secus si fortè casualiter alij interesse non potuerunt, quod & repetijt idem Butri. in cap. tertio loco, col. pri. vers. no. duo ex glo. & col. 2. in princi. vers. item no. quomodo, & ibi Abb. col. 3. vers. in glos. 2. in prin. Imo. col. 2. vers. in glos. 2. ibi non consueuerunt, & Fely. col. 2. vers. & istud quod ubi materia, & Deci. col. 2. vers. secundò nota, extra de proba. idem Abb. in cap. fina. in secun. nota. de testi. cogen. Alex. in cons. 64. uiso themate, col. 2. vers. restat ergo, lib. pri. in cons. 148. in causa appellationis, col. 3. vers. nec ob. etiam si diceretur, lib. 5. in cons. 151. repetitus, col. 2. vers. nec ad hoc obst. si diceretur, eod. lib. 5. & in cons. sequen. incipi. uiso processu, col. 4. vers. nec obst. etiam si dicatur quòd saltem, Fely. in cap. ueniens, 2. col. 9. vers. in glo. fin. in prin. de testi. in cap. de cætero, col. pri. cir. fin. vers. sed credo, eod. etiam titu. Corn. in cons. 58. post redditum, col. pen. vers. non obstant adducta, lib. pri. Bartho. Soci. in cons. 17. supradicta, col. 2. & 3. lib. pri. Curti. seni. in rep. l. admonendi, col. 27. vers. limitabis tamen, sub num. 104. & 105. D. de iureiu. Ias. in l. pri. in pri. lectu. in fina. ver. & iterum in secun. col. 13. vers. limita multum singu. C. de sum. trinita. in l. fina. col. etiam fina. vers. sed audi. C. de his qui. ut indi. Hipp. Marsi. in l. infans, col. fina. vers. & inquantum superius. D. ad l. Corn. de Sica. in singu. 73. plures sunt, & iterum in cons. 22. gratia domini, col. 4. vers. quibus respondeo, in cons. 80. qui cuncta, col. fina. vers. secundò dico, Deci. in cap. pri. col. 22. vers. comprobatur hoc ex eo, sub num. 31. de probatio. in actionibus, cir. fin. de in lit. iuran. in cons. 133. uiso processu, col. fina. vers. non obst. si dicatur, in cons. 310. uisis diligenter, col. 2. vers. & in isto casu, in cons. 342. in causa partus, col. 2. vers. ad hoc respondetur, in cons. 363. in causa quæ agitatur, col. fina. vers. non obstat quòd prædictæ, Crot. in tracta. de testi. num. 71. Franci. Brun. in tracta. de indi. & tortu. parte pri. quæstio. 2. num. 14. Stepha. Aufre. in appo. decisio. Tholo. decisio. 4. incip. item fuit quæsitum an familiaris, cir. medi. vers. quod autem dictum est, Franci. Rip. in tracta. pestis, in titu. de priuile. vlti. volun. cau. pes. col. 3. vers. non obstat quòd mulier, Andre. Alcia. in tracta. præsumpt. reg. pri. præsumptio. 47. num. 5. Marc. Anto. Blan. in rep. l. fina. num. 354. incipi. istud autem quòd veritas. D. de quæstio. Thom. Gramma. in cons. 26. in causa matrimoniali, col. 20. vers. nec obstaret quod dici posset, num. 36. & 37. in cons. 45. in causa Santilli, col. 6. vers. item & secundò, in cons.

58. in causa Ioan. col. 2. vers. & quatenus diceretur, Ludo. Care. in rep. l. obseruare curabis, num. 165. cir. medi. versi. quod tamen intellige & declara quando res. C. quo appellatio non recipi. Hippo. Rimi. insti. qui. alie. lic. uel non, in prin. num. 141. D. Io. Cepha. in cons. 75. cum Illu. dominus, col. 5. vers. tùm etiam quia in loco, & nouissimè D. Io. Babti. Plot. in rep. l. si quando, num. 147. C. vn. vi.

189 ℭ Posset etiam dici in contrarium allegata procedere in foro quod conscientiæ appellant, ut per glo. in d. Clem. pri. vers. sanè, in ver. commodè, in fi. & ibi Cardi. Zaba. post medi. de pœnis, Alex. in l. pri. §. per procuratorem, col. pri. in fi. vers. nec ob. si dicatur. D. de acqui. posses. Fely. in cap. significasti, pri. col. 2. in princi. de homici. ubi concordan. citat, subdens ubi in foro quoque contentioso alicuius iuramento statur, posse tamen aduersarium contrarium ex coniecturis probare, de qua tamen re uidebis ipsum quoque Fely. in cap. quosdam, col. fina. ante fin. vers. sextò est aduertendum, de præsumptio. & illam eandem glo. in d. vers. sanè, sequitur etiã Marc. Anto. Baue. in tracta. de uirtu. iura. col. 16. vers. secundò tempora, qui eam declarat.

190 ℭ Quæ autem coniecturæ requirãtur, opinamur iudicis esse arbitrarium, & ita intelligimus Abb. in cap. 2. col. fina. vers. sed dubium est qualiter, de constitu. qui posteaquam Inno. & aliorum opinionem retulit in illo articulo, an ad probandam constitutionis ignorantiam solum sufficiat iuramentum, an uerò aliæ etiam coniecturæ requirantur, existimat ipse id iusdicentis arbitrio relinqui, inspecta quantitate præiudicij, & qualitate personę ignorantiam allegantis, necnon & qualitate ignorantiæ & facti in quo ignorantia prætenditur, cuius opinio non placet Fely. ibi col. antep. sed nos non recedimus ab ea, modo tamen quo supra, intellecta, per regulam l. pri. in fi. D. de iu. delibe. quæ etiam quoquomodo uidetur esse de mente eiusdem Fely. alibi, scilicet in d. cap. quosdam, col. fina. vers. utrùm ignorantia, de præsumptio. dum inquit, utrùm iuris ignorantia iureiurando probetur, multùm inter Doctores controuerti, sed communiter teneri esse in arbitrio superioris utrùm admittendum sit iuramentum uel non, diuersis respectibus consideratis.

191 ℭ QVARTA sit conclusio, ex qua xlv. descendit quæstio, iuris ignorantiam & bonam fidem probari, ubi quis peritiores consuluit, qui responderunt contractum ipsum sic celebratum ualere, ipsumque possessorem fructus lucrari, secundùm nota. per Ang. in l. sed & si lege. §. scire, in princi. D. de peti. hæredita. ubi rem (inquit) alienam contra ius inuadentem in mala non esse fide, immò excusari, suosque fructus facere, iuxta illius. §. dispositionem, si peritiores qui in loco essent, consuluit, an sibi licitum esset inuadere, qui consuluerint quòd sic, quem referunt & sequuntur Alex. in cons. 73. uiso themate, col. fina. vers. & posito quòd error, lib. 2. repe. quibusdam tantùm mutatis, in cons. 119. col. fina vers. & saltem, lib. 4. Andre. Barba. in cons. 80. illud referam, col. 9. vers. sed istis non obstantibus, lib. 3. Fely. in cap. de quarta, col. 9. vers. dicitur autem probabilis, de præscrip. Caro. Rui. in cons. 41. de duobus, col. 11. num. 31. lib. pri. & est etiam de mente Bal. in l. uenditioni, cir. med. C. de usucapio. pro empto. quem retulimus supra hac eadem glo. nu. 170. incipi. prima sit conclusio: Et non est

super

super hoc dubitandum, cùm generaliter excusetur qui peritiores consuluit, l. in bonorum, & ibi glo. fina. & Bar. D. de bono. possessio. l. regula, in fi. princi. D. de iur. & fac. igno. l. 2. §. fina. D. quis ordo in bono. possess. serue. & tradunt Docto. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. & Andre. Tiraq. in tracta. de pœnis, cau. 11. col. fina. versi. intellige decimò, & in tracta. retrac. titu. 2. §. 4. glo. 7. num. 18. & 19. ubi concor. citat.

192 ℭ Et quòd hoc procedat etiam si Doctor ille malè consuluerit, ultra Ang. & sequaces in locis præallegatis, uoluerunt etiam Bar. in d. l. in bonorum, cir. fin. D. de bon. possess. Bal. in d. l. iuris ignorantia, cir. medi. vers. sed quæro quid si habuit, & ibi Saly. in fina. ver. Fulgo. ante medi. versi. quid autem si mulier, Castren. post prin. vers. non ergo, Roma. col. pri. vers. quid autem si mulier, Alex. col. pri. vers. & secundùm prædicta, Iaso. col. fina. vers. vltimò circa istam glo. Deci. in secun. lectu. col. pen. vers. & subijcit Bal. hic. C. qui admit. Rapha. Cuma. conciuis noster, in l. si duo, ante med. vers. in glo. pen. ibi, si iuris, & ibi Roma. post princi. vers. in glo. super ver. potuit, & iterum col. fina. vers. secundò quia. D. de acqui. hæredi. & idem Rapha. Cuma. in l. si fur. §. pri. paulò ante fin. D. de usuca. pro quo etiam facit, quòd licet succumbens in causa, in expensis condemnetur. l. eum quem temere, in prin. D. de indi. cum simili. fallit tamen si consilium habuit à peritis, secundùm Alex. in l. properandum. §. siue autem alterutra, col. 2. vers. & ideo si quis, & ibi Ias. col. 4. vers. secunda conclusio. C. de iudi. cum concordan. Nam ex quo quis per sententiam succubuit, præsumitur iniustam causam fouisse, & consequenter consultorem malè consuluisse, cùm pro sententia præsumatur, secundùm glo. fina. in fi. in l. Hærennius. §. Gaia, & ibi Bar. in fina. ver. D. de euictio. quod saltem procedit quando transiuit in rem iudicatam nulla suspensa appellatione: Alex. in l. seruum. § si statuliberum, cir. med. D. de leg. pri. & in l. 4. §. condemnatum, col. 4. versi. & ratio diuersitatis. D. de re iudi. Franci. Rip. in l. pri. col. 2. versi. amplia ultimò. D. eod. titu. de quo etiam latissimè per Fely. in cap. quoniã contra, col. 12. vers. tertia conclusio, & mult. seq. extra de probatio.

193 ℭ DECLARA tamen primò, & hoc sit loco xlvi. quæstionis, prædicta non procedere si Doctorem quis ignarum aut iniquæ conscientiæ uirũ cõsuluerit, secundùm Fulg. in d. l. iuris ignorantia, circ. med. vers. modo addo, & ibi Alex. col. pri. vers. & intellige quòd excusatur, & vers. dicit etiã singu. Ang. & ibi Io. Mar. Riminal. col. 3. vers. aliquando uerò & tertiò, Ias. cir. fin. & Dec. in secun. lectu. col. pen. vers. & subijcit Bal. C. qui admit. Fely. in c. de quarta, col. 9. vers. & si habuit à perito, de præscrip. facit quod not. Ang. in l. si seruum, cir. medi. princi. versi. idem dicas si curauit. D. de verbo. obliga. vbi paria inquit esse nullum medicum vel imperitum adhiberi.

194 ℭ DECLARA secundò pro declaratione præcedentis etiã declarationis, & quæ tibi declaratio sit loco xlvij. quæstionis, ut non sufficiat consulere Doctorem simpliciter peritum, sed consulendus sit peritior, secundũ Bal. in l. septimo mense, in tertia lectu. D. de sta. homi. ubi ex illo tex. notat peritissimos assumendos, quod post Cyn. ibi. inquit facere contra assessores, qui ad perhibendum de cicatrice iudicium assumunt imperitos, & Ang. in l. qui luminibus, in princi. D. de serui. urba. prædio. ubi cir. prin. si tractetur (inquit) de eligendo arbitro, architecto, medico, uel alio perito,

eligendos esse duos si haberi possunt, & idoneiores (vt eius uerbis utar, licèt rectiùs dixisset magis idoneos) & quorũ fama sit clarior: iterum eundem Ang. in l. hac edictali .§. his illud, col pri. C. de secun. nup. & in l. utique. §. culpa, per illum tex. D. de rei uendica. Ias. in d. l. iuris ignorantia, col. fina. in secunda & tertia limita. & Deci. in vtraque lectu. in fina. ver. C. qui admit. Pro qua opinione facit glos. in cap. cùm beatissimus. xxiiij. quæst. pri. quæ dicit non esse audiendum magistrum nisi qui bene sciat, sic enim illa glos. loquitur.

195 ℭ Veruntamen uerius puto sufficere si consilium habeatur à mediocriter perito, seu peritis, secundùm ea quæ in sequen. declara. dicemus, & hoc per bonum tex. in l. sciendum. §. illud. D. de ædili. edic. & facit etiam tex. legis præcedentis ibi, & ita uoluit Lancel. Deci. in d. l. iuris igorantia, post princi. versi. aliàs esset. C. qui. admit. quam etiam opinionem senserunt hi qui asseruerunt excusari qui peritiorem consuluit, modò non consuluerit ignarum aut iniquæ conscientiæ Doctorem, quos retulimus in præce. declara. necnon & hi qui dicunt, licèt consulendi sint duo, sufficere tamen unum, si sit peritissimus, quos etiam referemus infra, num. 202. incipi. si tamen unus.

196 ℭ Non obstat tex. in d. l. utique. §. culpa. D. de rei uendica. quia loquitur in imperito, uti illum intelligit glos. etiam fina. ibi, illum expressè trahens ad eligentem medicum, aut aduocatum imperitum, quam etiam puto fuisse Ang. mentem, ibi, dum nota (inquit) imputari illi qui eligit magistrum imperitum, uel medicum, quod est utile contra assessores qui eligunt magistros chirurgiæ imperitos, ut ferant iudiciũ, an ex vulnere sit mansura cicatrix, & iudicant quòd non, quia si postea remanet, conueniri possunt tempore syndicatus, eò quòd elegerint medicos imperitos, cùm possent habere copiam peritorum, ad illos enim recurrendum est quorum fama celebris est & ampla: hæc ille eo in loco: quod etiam sentire uidetur in d. §. his illud, dum æstimatores (inquit) à iudice eligendos, eligi debere insignes, non autem malè peritos. Non negamus tamen quin meliùs sit peritiores seu peritissimos consulere, sed id necessarium non arbitramur, aliàs si diceremus in uno quoque articulo consulendos semper peritissimos, sequeretur quòd ob maximas rerum occupationes non possent de iure respondendo omnibus satisfacere.

197 ℭ Et prædicta opinio præsertim procedit quo ad casum nostrum, scilicet acquisitionis fructuũ, de quo principaliter tractamus, quia qui peritiorem non consuluit, non dicitur esse in dolo sed in culpa tantùm, & ita uerè tenet Ang. in l. plagij, col. pri. vers. sed qualiter. C. ad l. Faui. de plagia. dum inquit, si statutum puniat certa pœna dolosè rem rapientem, & aliquis rem alterius rapiat, excusari eum à pœna, si iuret credere id sibi licere, quia interrogauit quendam aduocatum, qui sibi dixit hoc de iure fieri posse, excusabitur enim propter authoritatem aduocati tametsi ignorantis, per nota. per Inno. in cap. ne innitaris de constitutio. licèt ei imputari possit quare non consuluerit peritiorem, sed istud, subdit Ang. non inducit dolum sed temeritatem quandam, quem sic referunt & sequuntur Alex. in d. l. iuris ignorantia, col. pri. vers. dicit etiam sing. Ang. & ibi Deci. in pri. & secun. lectu. in fi. C. qui admit & idem Deci. in cap. proposuisti, col. 6. vers. unde

in

in culpa, extra de probatio. quanuis eum aliter referat Ias. in d. l. iuris ignorantia, cir. fin. constat autem culpam etiam latam in mala quempiam fide non constituere, & consequenter fructuum acquisitionem non impedire, secundùm Bar. in l. quod Nerua, col. 8. vers. quintò fallit. D. depo. & dictum est supra hac eadem glos. num. 167. incipi. sed prædictis.

198 ℭ DECLARA tertiò, loco xlviij. quæstionis, ut si haberi possit consilium à duobus, habeatur, sin minùs ab uno, secundùm Bal. in d. l. iuris ignorantia, post medi. vers. tu dic quòd debet, & ibi sequuntur Fulgo. cir. medi. vers. & hoc uerum, Roma. similiter cir. medi. vers. potest tamen dici concordando, Alex. col. pri. vers. quod Bal. putat esse uerum, Lancel. Deci. post princi. vers. an autem ut quis, Ias. col. fina. vers. secundò limita, & Philip. Deci. in pri. lectu. col. fina. vers. secundò prædicta conclusio, & iterum in secun. col. etiam fina. eodem quoque uersi. C. qui admit. Ang. in d. l. utique. §. culpa. D. de rei uendica. iterum idem Alexan. in l. properandum. §. siue autem alterutra, col. 2. versi. intellige tamen, & ibi etiam Ias. col. 4. vers. secundò intellige. C. de iudi. Fely. in cap. de quarta, col. 9. vers. & si habuit à perito, de præscriptio. iterum quoque Philip. Deci. in cap. proposuisti, col. 5. vers. & secundùm opi. communem, de probatio. Quorum opinio & nos sequimur, quanuis solus Io. Mari. Rimi. reclamet in d. l. iuris ignorantia, col. 4. vers. quartus & ultimus, subdubius tamen, uolens sufficere si cōsiliū ab uno tantùm habeatur: sed quid hic poterit aduersus tot alios, cùm ne Hercules quidē contra duos, præsertim cùm fundamentis per eum adductis Philip. Deci. ibi in d. l. iuris ignorantia, respondeat, & cùm ipse quoque Rimi. fateatur contra eum communem extare opinionem, & cùm præterea ipse quoque Rimi. alibi in hac nostra fuerit sententia, scilicet in l. 2. cir. fin. D. quod quisque iur.

199 ℭ Nam & hoc generale est, ut quoties de eligendis in arte peritis tractatur, non sufficiat unus, sed opus sit duobus, si haberi possunt, secundùm Bar. in l. 2. in fina. ver. C. de ponde. & au. illa. libr. 11. in l. pri. col. 2. versi. sed quæro debet ne duobus. D. de uen. inspi. in l. pri. §. fina. col. pri. versi. sed tūc procedit dubiū, & ibi Pau. Castren. in fina. ver. Roma. col. pri. vers. inducitur autem tex. iste, & col. seq. in prin. Alex. col. pri. versi. secundò ex eodem tex. & col. seq. Ias. col. 3. versi. secunda conclusio Bart. & col. seq. Clau. Aquen. col. pri. post prin. versi. ex glos. inquantum Bar. & Andre. Alcia. in repe. col. 4. vers. & pro hac parte, & vers. limita istam, quicquid in lectu. dixerit. D. de verbo. obliga. ubi limitant id non procedere, si quis electus esset de communi partium consensu, aut per uniuersitatem, ad aliquod officium destinatus. Ex quo defendi potest practica iudicum recentiorum, qui hodie in faciendo iudicio an vulnus sit mortale, uel non, vel ex eo sit remansura cicatrix, nec ne, unum tantū chirurgū siue phisicum adhibent, nam si id faciunt de consensu partium, sustineri pōtest, licèt plurimi, sed malè id obseruent etiam sine partium consensu: Eandem etiam conclusionem repetijt idem Bar. in l. fina. cir. fin. & ibi Hippo. Marsi. col. pen. vers. ulteriùs inquantum Bar. D. ad l. Corn. de Sica. & idem Bar. in procem. Digesto. cir. finem prin. & ibi Bal. col. 2. versi. sed an credatur uni, & Hiero. Cagno. col. 11. versi. concludit tertiò Bar. & iterum idem etiam Bar. in l. comparationes, in secun. lectu. cir. fin. versi. secundò no. & ibi Bald. col. pen. versi. uenio ad sextam quæs. & Saly. col. pen. versi. uenio ad sextā quæst. C.

de fid.instru. iterum etiam Bal. in conf. 136. proponitur quòd Titius, col. pri. verf. & fi dicitur quod ubi.lib.2. in l. directas. C. de testa. manu. ubi id intelligit modò ille unus honesta fit persona, in cap. causam matrimonij, col. pri. verf. item no. quòd cuilibet, extra de proba. ubi eodem modo id dicit procedere modò quis fit fidedignus, fubdens etiam, non esse constituendam inter mecanicas & alias artes differentiam, Ang. in §. quod autem, in aut. de non alie. aut permu. reb eccle. & in aut. ut præpo. nom. Imper. cir.fin. in l. hac edictali.§. his illud, col.pri. num.4.C. de fecun. nupti. & in l. qui luminibus, cir.prin.D. de serui.urba.prædio.Roma. in conf. 20. uifo puncto, post medi. verf. non ob. fecundum, Anc. & Butri. in cap. propofuisti, & ibi Franci. Areti. col.2. verf. circa primum, qui hanc communem opinionem afferit, Fely. col.3.verf. fecunda conclufio, & Dec.col. 4. verf. expeditis notabilibus, extra de probatio. Ang.Areti. in tracta.male. in ver. una alia percuffione, in princi. iterum Alex. in conf.35. uifa fcriptura, col. fina. in fecun.dub.lib.pri.repe. in conf.179.lib.2. ubi dicit communem esse contra Ang. opinionem, id procedere etiam fi de litterarum Græcarum aut Hebræarum interpretatione tractetur, fuper quo uidebis ipfum etiam Alex. in d.l.pri.§.fina. col.pri. & fecun. & ibi Aret. col.3.verf. & ad materiam, & Clau. Aquen. col.pri.D. de verbo. obligat. & Fely.in d. cap. propofuisti, col.4.verf. fallit tertiò, & ibi Deci.col.5.verf. ex qua communi opinione, extra de proba. ita tamen ut animaduertas lector, quòd dum Deci. ibi pro opinione Ang.contra Alex.citat Bal. in d.l. directas.C. de testa. manu. Bal.ibi loquitur quando eo in loco non nisi unus interpres reperitur, uti & eum fupra retulimus: & principalem hanc conclufionem fequitur iterum idem Alex. in conf. 148. excellentiffime domine, col. 2. verf. & in fpecie, lib. 2. Paris de Pute. in tracta. fyndi. in ver. negligentia infra quantum, col.fina. ver. dic ad hoc ut excufetur, iterum etiam Iaf. in l. admonendi, in repe. col. 83. verf. bene facit quod in fimili tenet Bar. fub num.196. in antiquis impreffio. & col.72.num.179. in nouis.D. de iureiu. Soci.iuni. in conf. 61. in præfenti, col. fina. verf. ad hoc maximè, lib.pri. dum allegat Bar. in d. proœ. Dige. Guid. Pap. in conf. 177. nobilis, col. 2. verf. & licèt, & decifio. 394. de medicis Doctoribus, cir. fin. & uidetur fequi etiam Andre. Tiraq. in rep. l. fi unquam, in ver. fufceperit liberos, nu. 239.C. de reuo.donatio. dum fe remittit ad nonnullos ex preallegatis.

200 ¶ Quid autem fi fimus in actu à mera unius uoluntate dependente, ut in hæreditatis aditione, an tunc unus fufficiat interpres, uidebis Bar. fufficere fentientem, in l.mutum, cir.med.verf. fi uerò per fe non intelligit, & ibi clariùs Alex. idem quoque afferentem, col.2.verf. item inquantum Bar. fecundo membro, & Iaf. cir. fin. verf. in fecundo membro, de quo etiam per Franci. Areti. ibi col.2.in fi.verf. fecundò adde, & col.feq.D. de acqui.hæredi. Et hæc opinio, quam fupra ex communi omnium calculo recenfuimus, fequenda eft.

201 ¶ Quanquam etiam funt qui hac in re aliter voluerunt, vt per Tiraq. vbi fupra, & qui latiùs distinxerunt, vt per Abb. in d.cap. propofuisti, col. 2. verfi. nunc difcutiamus, & feq. de proba. fuper cuius distinctionis veritate videbis Areti. ibi col.2. verfi. circa primum, & Fely. col.4. verfi. ad hanc fallentiam, & Dec.col.etiam 4.verfi.quod autem dictum eft, & Alex. in d.l.pri.§. fin. col. 2. in prin. verf. licèt in hoc folus D. Abb. & ibi etiam

Aret.

Aret.col. pri. in fi. verf. extra glos. & col.feq.Andre.Alcia. in lectu. col.2. in ver. interpretem, in prin.D. de verbo.obliga. Io.Mari.Rimi. in d.l.iuris ignorantia,col.4. in fi. & ibi Philip.Deci.in pri.lectu. ante fin.verf. & quod dictum eft, & iterum in fecun.lectu. col.fin. verf. limitatur fecundùm Abb. C. qui admit. eundem Fely. in cap. fignificafti,col.2. verf. fecunda conclufio, iuncto verfi. fallit tertiò, & iterum verfi. fed hanc fallentiam, extra de homici.

202 ℂ Si tamen unus effet peritiffimus, generaliter fufficeret, ut probat tex. in l. feptimo menfe.D. de fta.homi. & faciunt nota. per Io. Andre. in cap. pri. de conftitu. in 6. per Abb. in cap. calumniam, cir. fin. extra de pœnis, & per Andre.Alcia. in d.l.pri.§.fin. in ver. interpretem, in prin.D. de verbo. obliga. & expreffiùs in confultore, id uoluerunt Io.Mari.Rimi. in d. l. iuris ignorantia, col.2. verf. aliquando uerò & tertiò, & ibi uterque Deci. fcilicet Lancel. poft prin.verf. an autem ut quis,& Philip. eius frater,in pri. lectu. col. fin. verfi. fi tamen effet, & iterum in fecun. lectu. col. etiam fin. verf. fimiliter fi effet unus, C. qui admit. Franci.Areti.in d. cap. propofuifti, col.3. verf. fi uerò locus, & ibi etiam Philip. Deci. col.5.verf. & fecundùm opinionem communem, extra de proba. Fely. in d. cap. fignificafti, pri.col.3. in prin. extra de homi.

203 ℂ DECLARA quartò,quod tibi fit loco xlviiij. quæftionis, ut fi in loco habitationis non adfit peritorum copia, teneatur quis adire peritos loci uicinioris, fecundùm Andre.Tiraq. in tracta. de pœn. cau.11. col.fin. verf. & hoc quoque intellige,& in tracta. retrac. titu. 2. §. 4. in glo. 7. in fi. ubi alios citat concordan. ita tamen ut illi addere poffis idem etiam uoluiffe Fulgo. in d.l. iuris ignorantia, poft princi. verf. fed fi fit in loco proximo.C. qui admit. Alex. in l.fi ab hoftibus, col.3.verf. fed iuxta hoc quæro.D. folu. matri. & Franci. Areti. in l. continuus. §. item qui infulam, cir. prin.D.de verbo. obliga. ubi Areti. hoc confirmat per tex. in cap. fi fortè, quod eft vlti. 65. diftinc. ubi quando in prouincia defunt epifcopi, quos alterius epifcopi confecrationi intereffe oportet, de alia funt prouincia affumendi,& per tex. in cap. Pontifices.7.q.pri. ubi dicitur loco epifcopi infirmi aliorum uicinorum epifcoporum auxilium effe à facerdotibus implorandum.

204 ℂ Sed & his præterea addere poteris quod not.Bar. in d.l. continuus.§. item qui infulam, in fin. ver. D. de verbo. obliga. ubi inquit,eum qui alteri fe infulam ædificaturum promiffit,fi in ipfo loco non adfint fabri & operarij, quorum opera & auxilio ad ipfam infulam ædificandam uti poffit,teneri illos extra locum requirere, quem fequitur ibi Areti. in pri. nota. ubi etiam declarat, fi extra locum effent peritiores & meliores, & in ipfo loco minùs periti, non teneri quem peritiores extra locum exiftentes conducere, & ipfum Bar. ubi fupra fequitur etiam Alex. in d. l. fi ab hoftibus, quo loco eum in præceden.verfi. citauimus.

205 ℂ AT in contrarium extat alia eiufdem etiam Bar. doctrina,in l. idemque erit. D. pro Soci. ubi maritum (inquit) licèt teneatur vxori infirmæ medicum adhibere,aliàs fit in culpa, non teneri tamen mittere extra ciuitatem pro eo requirendo, fi in ea non adfit copia, trahens etiam hoc ad aduocatos

uocatos & similes, quod & uoluit Ang. in l. hac edictali. §. his illud, col. pri. num.5.C. de secun. nupt. & in l.qui luminibus, cir. princi. D. de serui. vrba. prædio. vbi iudicem (inquit) non teneri mittere extra ciuitatem, si in ea non adsit peritorum copia pro æstimatione rei facienda.

205 ℂ Ideo pro concordia distinguendum est, vt prior opinio procedat, si locus uicinior non sit ualde remotus, sed facilis sit ad eum accessus, & ad quem soleant homines loci habitationis frequenter accedere, aliàs autem contrariæ sit opinioni locus: ita distingunt Roma. & Alex. uterque post prin. in d.l.iuris ignorantia, & ibi Io.Mari.Rimi.col.2.versi. subdit. tamen Bald. Ias. col.2. versi. & dato quòd non adessent, & Deci. in secun. lectu. col.pen.versi. & quod dictum est.C. qui admit. idem Alex. in l. si seruum, in fin. prin.D. de verbo obliga. Aret. in cap. proposuisti,col.2.versi.secundò adde, de probatio. Fely. in cap. de quarta, col.9. versi. dicitur autem probabilis, de præscript. quod & ante eos senserunt Butr. in cap.2.col.3. & ibi Imo. col.fin. vers. item quia dictum est,de constitu. Rapha.Cuma. in l. si duo,ante medi.vers. ibi,l. nepos Proculo,& ibi Roma.col.pri.vers.no. hanc glo. qui idem dicit, si ad locum uicinum prohiberetur accessus propter bellum, quia perinde esset ac si remotus foret, quod & rationem habet.D. de acqui. hæredi. & est de mente etiam Bal. in d.l. iuris ignorantia, ibi nam hoc non est multùm difficile,& ibi etiam Saly.ante fin. in illis uerbis,ad quem de facili potuit accedere. Ex quibus lector satis colligere potes, si in loco adsint periti, quos quis consulere possit, & extra locum adsint peritiores,non teneri quem extra ciuitatem uel locum habitationis exire ut illos consulat, & econtra si in ipso habitationis loco adsint periti sed infirmi qui consulere alijs non possint, perinde esse ac si nulli extarent, per nota. per Areti. in d.l. continuus.§. item qui insulam, in prin. in pri. nota.D. de verbo. obliga. dum allegat d. cap. Pontifices, vij. q. pri.

207 ℂ SED HIC 50. dubitari potest, cui onus probandi incumbat copiam uel inopiam peritorum in loco adfuisse qui consuli possent nec ne, & certè Andre. Tiraq. in d. tracta retrac. titu.2.§.4. glos. 7. in fi. inquit incumbere ei qui dicit copiam adfuisse,post Saly. & Corn.in d.l. iuris ignorantia.C.qui admit. cuius tamen contrarium sentit Bar. in proœ. Digesto. in fi. prin. ubi uelle uidetur, si quis unum tantùm medicum adhibuit ad faciendum super uulnere iudicium, si postea opponatur plures fuisse adhibendos, teneri illum qui unum adhibuit probare alios non affuisse qui adhiberi possent,quem refert et sequitur Alex. in cons.35. uisa scriptura,cir.fin. lib. pri. rep. in cons. 179. lib. 2.

208 ℂ Ideo hæ quoque opiniones fœdere sunt distinctionis concordandæ, ut si simus in ciuitate alioue insigni loco forum iudiciorum ac merum mixtumque imperium habente, & tunc eo ipso præsumatur in eo fuisse copia, & sic contrarium alleganti incumbat onus probandi, in alio autem loco uera sit Tiraq. opinio: ita uidetur probare tex. in cap. statutum,vers. sancimus igitur,cum glo. in ver. locis insignibus, & ibi Docto. de rescrip. in 6. & ita distinguit idem Bar. in l. in bonorum, post prin. verf. dicitur hic,D. de bono. posses. in l. si ab hostibus.§. si uir uxorem, quem .§. legit simul cum l. si mora, cir.medi. vers. quærit glo. quid si maritus, & ibi Alex. qui illum .§. legit simul cum princi. d.l. ab hostibus, col.3.vers. & inquantum.

Bar.

Bar. hic.D.solut. matri. idem Bar. in l.si seruum, in fi. prin. & ibi Ang. cir. medi.versi. idem dicas,& ipse quoque Alex. ante fin. versi. & in quantum Bar. D. de verbo. obliga. idem etiam Bar. si is est, in tracta.de testi. in ver. lata culpa, col.fina. versi. dicet aliquis,non sufficit,iterum idem Bar. in d.l. idemq. erit. D. pro soci. vbi tamen id quod dictum est de ciuitatibus locisq. insignioribus, in quibus præsumitur adesse copia peritorum, intelligit procedere in procuratoribus, medicis, & aduocatis, secus institoribus, quia illi possunt simul & semel uarias hominum vel causarum curas habere,hi autem nō nisi uni negotio interesse, & Bar. in locis præallegatis sequuntur Bal. in d.l. iuris ignorantia, post prin. Roma.etiam post princi. & Ias. col.2.versi. & quando mulier, & Dec. in secun. lectu.col.pen. versi. & quod dictum est.C. qui admit. Parpa. in procem.Digesto.cir.fin.princi. & ibi Hiero. Cagno. col.11. versi. vltimò concludit, sub num.97. Quam etiam Bar. opinionem Raph.Fulgo. in d.l. iuris ignorantia, cir.prin.versi. in glo. manifestum, & ibi Io.Mari. Rimi. col.3. dicunt de iure ueram esse, licèt asserant attenta consuetudine multa castra merum & mixtum imperium habentia peritorum tamen copiam non habere.

209 ℭ SED ET ALIA non inutilis, & in ordine li. quæstio, suboritur dubitatio, quis locus dicatur uicinus aut multum remotus, vt proinde sciri possit an ad illum facilis sit accessus nec ne, & cùm non reperiam expressè hoc in iure determinatum, putem uideri iudicis arbitrio relictum, per regulam l.pri. in fin.D. de iu. deli. & ita iudicis esse arbitrarium, quis locus dicatur vicinus aut remotus, tradit Andre.Tiraq.in rep.l.si vnquam, in ver.omnia, num.31. incipi. quin & aliàs, col.illius, num.4. versi. similiterq. cùm tractatur de locorum interuallo.C. de reuo. donatio. vbi plures citat concordan. qui dum allegat glos. in cap.filius, voluit allegare in cap.fęlicis.§.præsenti,in ver.vicinarum,vbi etiā Gemi.de pęn. in 6. & dum citat Bal. in cap. cùm inter, cir.med. versi.quæro à quo loco, absque titu. mentione, voluit citare in cap. cùm inter, 2.de electio. cui præterea addere potes idem quoque voluisse glos.in cap.pen. in ver. remotis,de tempo. ordina. in 6. quæ etiam ponit differentiam inter locum simpliciter remotum & valde remotum, quam glos. post antiquos sequuntur ibi Philip. Franc. col. pen. versi. in glos. in ver.remotis, & Gemi. qui illam legit sub §.episcopo, ante fin. Alex. in l.4.§. si tam uicinum.D.de dam.infec. Corn. in cons.29. in præsenti, col.2. versi. his tamen non ob. lib.3. & ita in casu dictarum glossarum, quando episcopus dicatur esse in remotis, à Reuerendo P. Inquisitore Comi consulti de iure aliquando respondimus.

210 ℭ DECLARA quintò & ultimò principaliter, quæ tibi declaratio loco iij. quæstionis habeatur, ut consulere sufficiat Iurisperitum tametsi non Doctoratū, quod probatur ex eo quòd tex. in d.l. regula,in fi.princi. D.de iur. & fac. igno. loquitur de Iurisperitis consulendis, & d.l. in bonorum, de bon. posses. & d.l.2.§.fin.D.quis ordo in bon. pos.ser. loquuntur de Iurisprudentibus, & ita in simili consuluit Alex. in cons.15. viso processu inquisitionis, ante fin. lib. pri. vbi medicos (inquit) ad iudicandum an vulnus sit mortale nec ne, electos, sufficere in ea esse ante peritos, licèt non Doctoratos, quem sequitur Ias. in l.2. cir. fin.D. quod quisque iur. & generaliter medici appellatione eum quoque comprehendi qui nō sit Doctoratus, voluit Bar. in l.sciendum, in versi.dictum.D.de ædili. edic.

vbi

vbi ex hoc infert constitutionem episcopi prohibentem aliquem monasteria monialium sub excommnicationis pœna ingredi præter medicos, comprehendere etiam medicos non Doctoratos, ut scilicet & hi ingredientes pœnam excommunicationis non incurrant, & ibi etiã Ang. in s. princi. inferens ad officialẽ Reip. promittentem Iuristam secum ducturũ, ut satisfacere dicatur, si talẽ conducat quem vulgò Iuristã appellant, licèt non sit Doctoratus, & sequuntur Io. de Ana. in rub. de magi. col. 2. Fely. in cap. proposuisti, in fin. ver. de probatio. & Ias. in d. l. 2. in fin. ver. D. quod quisq; iur.

211 ℭ Et si dicatur in contrarium uideri facere dictum Saly. in l. fina. col. 2. ver. quintò an Potestas. C. de pœn. iud. qui mal. iudi. ubi inquit quòd licet Prætor (quem ipse Potestatem appellat) ignarus in iure errans non excusetur, quanuis id de consilio assessoris fecerit, excusatur tamen si assessor ille instrumentum Doctoratus in generali studio confectum habebat, quẽ sequitur Deci. in l. iuris ignorantia, in secun. lectu. col. 2. vers. & subijcit Bal. hic. C. qui admit. & in cons. 8. uiso puncto, col. 2. ver. nam licèt regulariter, & iterum col. pen. vers. non ob. huic conclusioni, ubi id declarat, respondebo id tamen in casu nostro non obstare, quia nos loquimur in eo qui uerè peritus sit, & artem laudabiliter exerceat, quo casu & Saly. ubi supra nobiscum conuenit, cùm subdat, idem si fuerat priùs publicè exercitatus in similibus officijs, in quibus se peritũ docuit, & eum sequuntur Alex. in cons. 65. habita super contentis, col. 2. ver. & fortiùs dixit, lib. pri. rep. in cons. 41. lib. 2. & in l. 2. col. fina. ver. subdebat Saly. & ibi Ias. col. etiam fin. ver. secundò & singulariùs, & Deci. ante fin. D. quod quisque iur. fatemur tamen in publicè Doctorato maiorem scientiæ præsumptionem insurgere, ut & Deci. dicit in loco proximè allegato, unde ei simpliciter crederetur, alteri uerò non utique nisi modo quo supra diximus, & ita tenendum est, quanquam sciamus in utroque Saly. dicto reclamare Io. Mari. Rimi. sub dubium tamen, in d. l. 2. cir. fin. quoniam cuilibet credendum est in arte sua, ut inquit Deci. ubi supra proximè & nos quoque dicemus infra num. ab hinc 5. incipi. sed licet. Quæ Rimi. opinio ex dictis Deci. ubi supra, saluari potest in Doctorato cùm parua causæ cognitione, in quo consideranda esset eius fama, quam etiam famam in non Doctorato & multò magis spectandam opinamur.

212 ℭ QVINTA sit principalis conclusio uicina præcedenti, quæ nobis liij. cõstituit quæstionem, iuris ignorantiam & bonam fidem probari, cùm quis actum publicè fecit, à quo postea destitit, cùm à perito notitiam habuit iure fieri non posse, secundùm Bar. in l. 2. col. fina. vers. quæro qualiter. D. de confess. per tex. in l. si adulterium cum incestu. §. pri. & est in fi. d. §. iuncta tamen glos. in ver. si error. D. ad l. Iuli. de adul. sequitur Imo. in cap. 2. col. pen. in fi. ver. & qualiter possit, & iterum ver. qualiter autem, de constitũ. & sentit etiam Caro. Rui. in cons. 91. circa ea, col. 2. vers. & ubi etiam, lib. 5. dum inquit, licèt iuris errorem probari oporteat, satis tamen probari ex eo quòd quis actum publicè & prætore authore celebrauit, per nota. per Bar. in l. frater à fratre, char. ulti. vers. tertiò quæro. D. de condi. inde. super quo uidebis quæ dicemus infra in glos. decima, in ver. cum ipso marito, num. 10. incipi. non omitto etiam.

213 ℭ SEXTA & vltima firmari posse conclusio uidetur, ex qua liiij. oritur

tur quæstio, bonam quoque fidem ex iuris ignorantia causatam probari, quando quis à fidedignis personis audiuisset actum quem nulliter fecit, sic fieri potuisse, per nota. per Andre. Tiraq. in tracta. de pœn. cau. 51. num. 27. cum mult. sequen. Ad quod præterea facit, quòd licèt realē uolens seruitutē præscribere, in dubio in mala esse fide præsumatur, cùm quælibet res libera censeatur, per tex. in l. altius, & in l. si tibi, & ibi Docto. C. de serui. & aqua, fallit tamen si à fidedignis audiuit illam rem sibi seruitutem debere, secundùm Cyn. in l. pri. in iiij. quæstio. & ibi Bal. col. 4. vers. quæro ulteriùs, & Saly. cir. fin. C. eo. titu. de serui. & aqua. Anto. Butri. in cap. si diligenti, col. 3. vers. sed secundùm eum, & ibi Imo. col. etiam 3. vers. si autē agatur de præscriptione seruitutis, extra de præscrip. Abb. in cap. cura, col. fina. cir. medi. extra de iu. patro. in cons. 102. in causa quæ uertitur, col. pri. vers. & in casu nostro, lib. pri. iterum Imo. in cap. fina. col. 4. versi. & hæc uera quando agitur, extra de præscrip. Alex. in cons. 69. circa primum dubium, col. 2. in princi. vers. & ipsa bona fides, lib. 5. Fran. Areti. in cons. 102. in causa & quæstione, col. pen. vers. ad prædicta facit, & in cons. 154. consultatio prædicta, col. 2. vers. præterea consuetudo, de quo etiā uidebis Bar. in l. pri. § pri. col. 2. vers. dico ergo quòd aliter. D. de iti. actuq; priua.

214 ℭ Ad idem facit, quòd licèt emens rem ab aliquo eam alterius nomine uendente, in mala esse fide dicatur, nisi faciat sibi mandatum ostendi. l. fin. & ibi Bar. D. pro empto. idem Bar. in l. cum uir, col. fin. vers. præterea hic. D. de usuca. Alex. in l. qui in aliena, col. 3. vers. plus dicit etiam Bar. D. de acqui. hæredi. Soci. in cons. 254. uisis & consideratis, col. 2. vers. ad hoc enim ut solenniter, lib. 2. in cons. 80. in quæstione quæ uertitur, col. 2. vers. præterea uenditio, lib. 3. super quo tamen uidebis Ang. in d. l. cùm uir, col. pri. cir. fin. vers. quartum & ultimum, & ibi Imo. col. fin. vers. item adde. D. de usuca. ubi interesse putant, an quispiam emat ab aliquo tanquam alterius negotiorum gestore, an uerò tanquam procuratore, ut priore casu tanquam malæ fidei possessor non præscribat, posteriore secus, quos sequitur Balb. in tracta. præscrip. parte secun. tertiæ partis principalis, quæstio. pri. num. 4. & 5. quod etiam de procuratore tetigit Soci. in cons. 11. in causa, col. fina. vers. & ad hoc optimè, lib. 3.

215 ℭ Tamen fallit si à persona fidedigna, & cui credere debebat, dici audiuit ipsum uenditorem à domino ad uendendum mandatum habuisse, secundum etiam Bar. in l. qui fundum. §. procurator. D. pro empto. & in d. l. fina. D. eod. ubi & alij sequi uidentur, quod & uoluere Bal. in l. pri. col. pri. vers. sed pone aliquis, & ibi Saly. in fi. C. de reb. alie. non alie. Alex. in cons. pri. ponderatis his, col. pen. vers. circa secundum, lib. 4. in cons. 191. perspecto instrumento, col. 2. vers. nec obstat longitudo, lib. 6. dum allegat Bar. & Bal. ubi supra, & iterum idem Alex. in cons. 97. uiso processu, in fi. lib. 7. dum etiam allegat Bal. ubi supra, Fely. in cap. de quarta, col. 8. vers. unde dicit Bar. extra de præscrip. in cap. si diligenti, col. 3. vers. modos autem probandi, eod. titu. de præscrip. in cap. sicut, col. 17. vers. sextò aduerte, de re iudi. Corn. in cons. 275. quanquam, col. 2. vers. tamen his non ob. lib. 3. Dec. in cons. 36. & pro tenui, col. 4. vers. non ob. quòd mandatum, Goza. in cons. 11. in hac causa, col. 3. vers. quinto adduco, dum allegat Bal. ubi supra, Marsi. in l. si quis ne quæstio, col. 19. vers. ulteriùs, sub num. 103. D. de quæstio. Curti. iun. in tracta. feudo. quæstio. pri. col. 3. Nico. Boe. deci. 281. uenditio, col. pen. vers. non obstat. quòd mandatum.

216 ℂ Sed licèt ista aures demulcere uideantur, ex his tamen ad casum nostrum non rectè inferri posse arbitramur, quoniam præallegata loquuntur quando tractatur de his quæ sunt facti, sed secus opinamur ubi agitur de his quæ sunt iuris, quia cuique in arte sua creditur non etiam extra artem, ut latè per Specu. in titu. de probatio.§. fina. col. antep. versi. hoc quoq; notandum est, ubi dum allegat l. si pactum.D. de solutio. uoluit allegare in l. si pater.D.eod.titu. & ultra per eum adducta, hoc idem probat tex. in l. septimo mense.D. de sta. homi. in l. antiqui.D. si pars hæredi. peta. in l. pri. cir. fin.D. de ven. inspi. in l. Cicero.D.de poen. in l. Fulcinius.§. quid sit.D. ex qui. cau. in possess.ea. in l.pri.D.de contra.emptio. in.§.item pretium, insti.eod.titu. de empti. & uendi. & not. Abb. in cap. proposuisti, col. pri. vers. ultimò iste tex. & ibi alij etiam Docto. extra de. proba: Bar. & alij in l. Gallus, in prin. ubi Ias. in pri. lectu. col. 15. vers. quarta & ultima est opi.& in secun. cir.fin. qui hanc Bar.opinionem communiorem esse asserit.& Aquen. in fin.D.de lib.& posthu. Andre.Alcia. in l. qui mortui.D. de verbo. signifi.

217 ℂ Quæ nostra sententia satis confirmatur ex nota. per Inno. in cap. cura, statim post prin.de iu. patro. ubi dum quærit rationem illius tex. quare ibi clerici errantes præscribant, respondet quia non errabant in iure sed in facto, credentes episcopi consensum intercessisse, quoniam fortè ita à fidedignis personis audiuerant, quasi uelit dicere Inno. secus esse, si clerici in iure errassent, tametsi à fidedignis id personis audiuissent, & ipsum Inno. ibi sequuntur Anto. Butri. col. 3. vers. aliam solutionem, & Abb. col. fin. vers. quarta solutio, extra glo. de iu. patro. Et ex his quæ supra in fortioribus terminis diximus sub num.193. incipi. declara tamen primò, non excusari scilicet eum qui Doctorem quidem sed ignarum consuluerit.

218 ℂ RESTAT etiam super hac fructuum acquisitione utilis & quotidiana quæstio in ordine lv. discutienda, an eo casu quo quis in bona esse fide dicitur, & proinde suos facit fructus, secundùm ea quæ supra diximus, an nihilominus ad eorum restitutionem teneatur quatenus factus fuerit locupletior, qui articulus an bonæ fidei possessor teneatur restituere fructus quatenus locupletatus fuit, adeò inter Doctores controuersus est, ut tempore Bar. communis fuerit opinio non teneri quantũ scilicet ad industriales, ipso sic Bar. attestante in l. ex diuerso, in princi. col. pen. vers. Petrus respondit.D.de rei uendica. postea autem adeò hincinde fuerunt opiniones, ut Imo. in cap. grauis, col. pri. vers. in ead. glo. ibi & non consumptos, & iterum col. 2. num. 12. extra de restitu. spolia. Alex. in l. 3. col. fina. num.3.C. de his quæ ui met.ue cau. ges. sunt, in l. Nesennius.§. fundum, col.etiam fina. vers.in ea.glos. ibi, quia post lit. conte.D. de re iudi. & Curti. iuni. in cons. 71. Princeps defunctus, col. 11. vers. quia ad ista omnia, asseruerint contra Bar.communem esse opinionem, qui contra glo. & antiquos existimauit immò teneri restituere.

219 ℂ Sed huius rei diuersum, immò scilicet Bart. opinionem esse communem, attestati sunt Alex. sibiipsi inconstans in l. in insulam.§. fructus, cir. fin.D. solu. matri. in l. mulier.§. cùm proponeretur, cir. fin. D. ad S. C. Trebellia. Rui. in cons.24. super his, in fi. lib.pri. in cons.204. pulchra est, col.fin. versi. nec obst. quod no. Bar. eod. lib.pri. ubi tamen hoc in posteriori

riori loco in id citat Bald. in l. 2. C. de fruc. & lit. expen. qui id non dicit, idem Rui. in conf. 29. quia testator, col. fin. verf. circa aliud, lib. 2. Andre. Alcia. in l. si me & Titium, col. pri. cir. fi. sub num. 6. D. si cer. peta. Soci. iuni. in conf. vlti. pro resolutione, col. 3. verf. & ista conclusio, lib. pri. unde Corn. in conf. 301. circa primum, col. pen. verf. bonæ fidei autem, lib. pri. neutram audet opinionem firmare, quanuis Soci. iuni. ubi supra, asserat eum in posteriorẽ partem inclinare, eò quia dicat maximã esse Bart. authoritatem: sed in hoc nos à Soci. iuni. dissentimus, tum quia expressè dicit Corn. pro nunc se id non firmare, unde in claris opus non est coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. D. de verbo. obliga. tum quia ubi dici posset eum in aliquam partem inclinare, nobis tamen potiùs uideretur in contraria esse sententia, ex quo statim plures alios citat contra Bar. tenentes, cùm in dubio posteriorem quis opinionem sequi præsumatur, secundùm doctri. Iaso. & Clau. Aquen. in l. si idem cum eodem. §. fin. D. de iurisd. omni. iudi. Sed nos in tanta Doctorum controuersia infrascriptos casus distinguimus.

220 ℭ PRIMVS est casus, qui nobis lvj. affert quæstionem, quando elapso quis triennio ipsos fructus possedit, & tunc dicimus illum ad eorum restitutionem non teneri, etiam si factus sit locupletior, eò quia fructus, siue naturales siue industriales sint, tali tempore præscribuntur exẽplo aliarum quoque rerum mobilium, glo. est in l. sequitur. §. fructus, in ver. non fuerint, cir. fin. & ibi Bar. etiam cir. fin. verf. uel dic & no. & post eum Ang. Castr. Imo. & Roma. D. de vsuca. iterum Roma. in conf. 149. conclusionem primam, col. pri. verf. secundam uerò, cum infini. concordan. per Andre. Tiraq. adductis in tracta. retrac. titu. pri. §. 15. glo. 2. num. 17. incipi. sed & illud, ubi dum allegat Barb. in conf. 80. col. 8. verf. & si quispiam, est in col. 11. eod. verf. lib. 3. & ultra per eum allegata addo idem quoque uoluisse Bal. in l. fin. col. 7. verf. 12. opp. C. de edic. Diui Adri. tol. dum citat d. §. fructus, Saly. in l. eos, in fin. ver. & ibi Castren. cir. fin. C. de usur. eundem Saly. in l. certum, col. pri. verf. sed unum attende. C. de rei uendi. Ang. Areti. in §. si quis à non domino, col. 3. verf. vnum attende & no. insti. de rer. diui. in §. pri. col. 2. verf. in ea. ibi qui sunt consumpti, insti. de offi. iudi. Soci. in conf. 82. in causa uertente, col. 10. verf. quintò uenit, lib. 4. Fely. in cap. de quarta, col. 10. verf. & scias quòd si quis, de præscrip. Iaso. in conf. 82. puto, col. 2. verf. prima est, lib. 2. Rui. in conf. 204. pulchra est, col. fin. verf. nec obst. quod no. Bar. lib. pri. Soci. iun. in d. conf. vlti. col. 2. num. 9. ubi communem hanc dicit opinionem, lib. pri. Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opini. 3. regu. 25. limita. 6.

221 ℭ DECLARA tamen primò, quod tibi sit loco lvij. quæstionis, hanc conclusionem procedere interueniente bona fide, titulo. & possessione, secundùm Soci. in conf. 251. quoniam in præsenti, col. fin. versi. ad quod respondetur, lib. 2. in d. conf. 82. col. 11. verf. tertiò respondeo, lib. 4. Curti. seni. in d. conf. 71. col. pen. verf. & posito, Soci. iun. in d. conf. ulti. col. 3. verf. demum non ob. lib. pri. & uidetur sequi etiam Andre. Tiraq. quo loco eum supra in præce. verf. citauimus, dum allegat Soci. in d. conf. 251. & de bona fide uoluerunt etiam sum. Ang. in ver. præscriptio, col. 5. in prin. verf. dico tamen, Barb. in d. conf. 80. loco præalle. lib. 8. & de bona fide & titulo, Fely. in cap. de quarta, col. 10. versi. & scias

H quòd

quòd si quis, de præscrip. & sentit etiam Abb. in cap. si diligenti, col. 5. in fi. vers. & intellige de acquisitione fructuum, eo. titu. de præscrip. Quorum & nos opinionem sequimur, quanquam contrarium, quantùm ad bonam fidem, uoluisse uideatur Aymo Crauet. in quæstione incipi. diuino subsidio ex corde postulato in auditorio consilij, posita post tracta. de antiquitatem po. sub num. 52. dum loquens de hoc statuto, quod nos interpretamur, inquit, contrahentem cum muliere quæ statuti solennitatem adhibuit quidem sed minùs legitimè, nõn esse in mala fide, maximè quo ad præscribendos fructus, quia in fructibus iuris error non nocet, allegando glo. in l. si fur. §. pri. D. de usuca. Sed fallitur Crauet. (quod pace tanti uiri præceptoris nostri dixerimus) quatenus loquitur de præscribendis fructibus, quia illa glo. in d. §. pri. loquitur de fructuum acquisitione, at secus est in præscriptione; est enim uera & communis conclusio, errorem iuris, licèt non impediat fructuum acquisitionem, ut diximus supra hac eadem glos. quæstio. xxxvij. num. 120. incipi. sed nos uideamus scilicet eam quæ fit ratione culturæ & curæ, secundùm ea quæ afferemus infra hac eadem glo. num. 234. incip. uerùm cõtrariam, impedire tamen præscriptionem, ut dicemus infra hac etiam glo. quæstio. lxxv. nu. 274. incipi. quarta & ultima sit conclusio, & ideo cùm Doctores in locis supra allegatis, in nolente usucapere fructus triennio, requirant bonam fidem, consequens est, ut errans in iure non possit præscribere, cùm error iuris, ut diximus, præscriptionem impediat, quoniam errans in iure, quo ad usucapionem, censetur malam fidem habere, seu saltem non dicitur esse in bona fide, quæ est necessaria ad præscriptionem, vt tradunt Bart. & alij in l. sed & si lege. §. scire. D. de peti. hæredi. vbi differentiæ rationem assignant inter vsucapionem siue præscriptionem & fructuum acquisitionem: & quòd hoc procedat etiam in fructibus, vt licèt errans in iure eos faciat suos, vt iam dictum est, non possit tamen eos præscribere, expresiùs dicemus infra hac eadem glos. nu. 226. incipi. declara tertiò: more tamen Casij arbitramur, Crauet. vbi supra, nõ de præscriptione fructuum sed de eorum acquisitione loqui voluisse, dum allegat glos. in d. l. si fur. §. pri. quæ sic loquitur per doctri. Bart. in l. non solùm. §. si liberationis, col. 2. D. de libe. lega.

222 ¶ QVID autem, & lviij. si titulus sit generalis pro suo, an sufficiat? super quo videbis Bald. in l. pri. cir. fin. versi. & not. quòd est priuilegium. C. de vsur. & fructi. lega. Roma. in d. consi. 149. post prin. Soci. in d. consi. 251. col. fin. versi. nec obstat si dicatur, lib. 2. Firmia. in suo vberri. reperto. in ver. præscriptio quomodo causatur, versi. 19. Curt. seni. in d. consi. 71. quo loco eum in praece. versi. citauimus, Balb. in tracta. præscript. parte quarta quartæ partis principalis, quæstio. xxxv. num. 4. Soci. iun. in d. consi. vltimo, col. 2. versi. nec videtur obstare, iuncta col. 4. versi. nec ob. doctri. Bald. lib. pri.

223 ¶ QVID item, & lix. si titulus ad non titulum reducatur? comperies apud Roma. in consi. 254. in re præsenti, col. fin. versi. ad quod respondetur, lib. 2. Curt. sen. in d. consi. 71. col. 10. cir. fin. versi. & ex his etiam manifestè, Fely. in cap. de quarta, col. 10. versi. item quando titulus, extra de præscript. & Anto. Nat. in consi. 535. quoniam adhuc, col. pen. lib. 3.

224 ¶ DECLARA secundò principaliter, quæ declaratio sit loco lx.

quæstionis, conclusionem procedere in fructibus extantibus non etiam in consumptis, vt in primis sensit Imo. in d.l. sequitur. §. fructus, in versi. & not. etiam. D. de vsuca. dum inquit fructus præscribi quando quis eos per triennium tenuit, & Ang. Aret. in §. si quis à non domino, col.2. versi. si autem sunt industriales, insti. de rer. diuisi. dum dicit illam glo. in d.§. fructus, procedere in extantibus, & clariùs Soci. in d. cons.251. in fin. lib. 2. & in d.cons.82. col.11. versi. tertiò respondeo, lib.4. Curt. seni. in d.cons. 71. col.5. versi. sexta conclusio, Philip. Deci. in l. si me & Titium, col.pri. cir. med. D. si cer. peta. Ruin. in cons.204. pulchra est, col. fina. versi. nec obst. quod no. Bar. lib. pri. vbi inquit, asserentem se triennio fructus præscripsisse, probare debere se tanto tempore eos retinuisse, ex quo se in tẽpore fundat, per doctrinam Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori. D. de no. oper. nuntia. ad quod etiam vide quæ in simili dicemus infra hac eadem glos. num.243. incipi. ex his vides: eandem opinionẽ tenuit Andr. Tiraq. in d. trac. retrac. titu. pri. §. 15. in glo.2. num.17. inci. sed & illud.

225 ℭ Et licèt reclamet Castren. in d. l. sequitur. §. fructus. D. de vsuca. & in l. eos, cir. fin. C. de vsur. vbi in id allegat Bart. in d. §. fructus, qui tamen hoc non dicit, quia loquitur in extantibus, dum formaliter cir. fin. inquit, & no. omnes leges quæ dicunt quòd bonæ fidei possessor tenetur restituere fructus existentes, intelliguntur nisi per triennium eos possederit: in qua etiam Castren. sententia fuit Alcia. in d. l. si me & Titium, col.pri. cir. fin. versi. pone lapsum esse. D. si cer. peta. vbi inquit eandem quoque opinionem plerosq. ibi recen. sequi, de quo etiam per Balb. in tracta. præscript. parte quarta quartæ partis principalis, quæstio. xxxv. col.2. & 3. & Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opini. 3. reg.25. in 6. limita. nos tamen priorem opinionem veriorem arbitramur, quoniam certum est sine possessione vsucapionem non procedere l. sine possessione. D. de vsuca. cap. sine possessione, de reg. iur. in 6. vnde si quis fructus saltem iam per triennium non possedit, non videmus quomodò eos præscribere possit, vti etiam nouissimè ponderamus fuisse de mente Bart. in d. §. fructus, cir. fin. dum loquitur eo modo quo supra proximè retulimus: Ad argumentum autem, quo Castren. vtitur, responde vt per Deci. in d. l. si me & Titium.

226 ℭ DECLARA tertiò, loco lxi. quæstionis, eandem conclusionem non procedere in errante in iure, vti est in casu nostro, de quo principaliter tractamus, quoniã palàm est in iure errantem non usucapere aut præscribere, vt dicemus infra hac eadem glos. questio. lxxv. num. 274. incipi. quarta & vltima, & ita hanc conclusionem expressim limitauit Soci. iun. in d. cons. vlti. col.3. versi. demum non ob. quod de vsucapione, lib. pri. quod & ante eum voluit Abb. ab eo non commemoratus, in cap. si diligenti, col.5. in fin. versi. & intellige de acquisitione fructuum, de præscript.

227 ℭ DECLARA quartò pro lxij. quæstione, conclusioni locum esse non solùm si lapsum sit trienniũ, sed etiã si nundum lapsum sit, finita tamen fuerit præscriptio eius rei ex qua fructus percepti sunt, tex. est in l. eos, in in prin. & ibi not. Bal. Saly. & Castren. C. de vsur. & ita declarando glos. in d. §. fructus, tradunt idem Saly. in l. pri. col. pri. versi. & attende. C. de fruc. & lit. expen. Castr. in d. §. fructus, col. pri. versi. adde etiam quòd si non tanto, & ibi Roma. post med. versi. sed potest dubitari, qui id intelligit

in fructibus à solo non separatis, in separatis autem velle videtur separatim quoque esse præscribendos, Franc. Balb. in tracta. præscrip. in quarta parte quartæ partis principalis, quæstio.xxxv. num. 2.

228 ℭ SECVNDVS est casus principalis lxiij. formans quæstionem, quando in iudicio vniuersali sumus, vt in petitione hæreditatis, & tunc omnes concordant possessorem teneri ad ipsorum fructuum restitutionem quatenus effectus sit locupletior, eò quia fructus augent hæreditatem l.2. C. de peti. hæredi. l. item ueniunt. §. fructus, & ibi glos. & Docto. D. eo. titu. l. sed si lege. §. consuluit. D. eo. etiam titu. l. illud, in fin. principij. D. eod. quoque titu. l. non est ambiguum, & ibi glo. in ver. augeri, in fin. & Cyn. Bal. in pri. ver. Saly. cir. fini. & Castr. cir. medi. C. fami. herci. & tradit Bar. post Petr. de Bellaperti. in l. ex diuerso, in prin. col. pen. versi. Petrus respondit, & ibi Bald. cir. med. versi. sed quæro an bonæ fidei, & Ang. col. 2. cir. prin. D. de rei vendica. idem Bar. in l. quod Nerua, col. 7. versi. quin tò fallit. D. depo. iterum Bald. in l. fructus, in pri. lectu. post med. versi. in ea. glos. ibi non tenetur. D. de rei vendi. vbi tamen lector ne erres moneo, illam glos. quam ibi Bal. declarat, esse in l. seq. scilicet in d. l. ex diuerso, idem Bal. in l. pri. col. pri. versi. de consumptis bona fide. C. de usu. & fruc. lega. in l. 2. col. pri. sub num. 4. C. de fruc. & lit. expen. in cap. grauis, col. 2. versi. & no. quòd lucrum fructuum, & ibi Butri. col. 4. versi. si autem quæritur, & Abb. col. 3. versi. si uerò sunt consumpti, de resti. spolia. iterum Bal. in cons. 213. non video, cir. fin. lib. pri. Ang. in l. si fur. §. pri. in fi. C. de usuca. in l. si me & Titium, cir. fin. D. si cer. peta. in l. Nesennius. §. pri. in fin. vbi idem dicit in omni alia actione, in qua nemo conueniatur nisi in quantū factus sit locupletior, vt in cōdictione indebiti, & ibi per omnia sequitur Imo. col. fin. versi. item in industrialibus limitat Ang. D. de re iudi. idē Imo. p omnia in d. l. sequitur. §. fructus, ante fin. & ibi Roma. cir. fin. D. de vsuca. idem quoque Imo. in l. si fur. §. pri. cir. med. D. eo. titu. de vsuca. iterū etiā Roma. in cons. 149. conclusionē primā, col. pri. versi. eosdē autē, Cepol. cons. cau. ciui. 25. ex quæstione prædicta, col. 4. versi. nec obstat dictum, Curt. seni. in d. cons. 71. col. 11. versi. quia ad ista omnia, Ruin. in cons. 24. super his, cir. fin. lib. pri. Soci. iuni. in d. cons. vlti. pro resolutione, col. 3. versi. est enim in iure clarum, libr. pri. Balb. in tracta. præscrip. parte quarta quartæ partis principalis, quæstio. xxxv. col. pen. & fina. Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opini. 3. reg. 25. limita. pri. & 4.

229 ℭ TERTIVS est casus, ex quo lxiiij. quæstio oritur, quando in singulari quidem iudicio sumus, sed de naturalibus fructibus loquimur, in quo etiam articulo Doctores conueniunt, vt licèt eos nec vxor lucretur, quos ex re sibi à viro dono data percepit, etiam si in iure erret, nec quiuis alius bonæ fidei possessor, vt est tex. in l. fructus percipiendo. D. de vsur. & no. Azo in sum. C. de rei vendi. col. 3. versi. sciendum est igitur, glos. in l. bonæ fidei, in ver. sed omnes, & in ver. penè. D. de acqui. rer. domi. in cap. grauis, in ver. fructus, in fi. & ibi Bal. col. 2. versi. & no. quòd lucrum, qui etiam dicit modicorum tamen fructuum naturalium, puta pomorum in mensa consumptorum, uel starij unius grandium, habendam non esse rationem, & ibi Butri. col. 3. versi. uenio ad tertium, Abb. col. 2. & 3. & Imo. col. pri. num. 4. extra de resti. spolia. glo. & Docto. in §. si quis à non domino, insti. de rer. diui. in l. certum. C. de rei vendi. in l. Nesennius. §. fun

dum.D. de rei iudi. in l. sequitur.§. fructus. D. de vsuca. Inno. in cap. consultationibus, post prin. & ibi Butri. col.2. vers. secundo casu, extra de iu. patro. Castr. in l. quod uxor, cir.fin. vers. aut quæritur utrum lucretur fructus .D. de acqui. rer. domi. in l. non est ambiguum, in fi. C. fami. herci. Guid. Pap. quæstio. 458. de fructibus, cir. med. vers. aut sunt naturales, Alex. in cons.20. incipi. repetito, in fi. lib.4. Goza. in cons.19. dubitatur, in fin.ver. Anto. Nata in cons. 536. memor sum, nu.16. lib.3. Iaco.Philip. Porti. lib. commu. opi. 3. regu.25. limita.2.

230 ¶ Tamen id intelligitur si extant, sed si non extant non tenetur restituere, nisi eos dolo desierit possidere, uel nisi eos in eam rem consumpserit, in quam tantundem de suo consumpsisset, ita glos. in d. l. ex diuerso, in prin. in glos. mag. post prin. & ibi Bar. col.3. vers. in fructibus industrialibus. D. de rei uendi. glo. in d. §. si quis à non domino, in ver. fructus, & ibi Io. Fab. num.3. Io. de Plat. in pri.ver. & Ang. Areti. num. 3. institu. de rer. diui.glo. in §.pri. in ver. cum fructibus,& ibi etiam Areti.num.3. insti. de offi.iudi. Inno. in cap. in literis, col.pri. vers. sed & si electio, extra de resti.spolia. Spe. in titu. de fruc. & inter. §. pri. in prin. Docto. in d. l. Nesennius.§. fundum, ubi Alex.cir.fin. & Ias. col.pri. vers. in fructibus autem naturalibus. D. de re iudi. Saly. in l. certum, col.pri. vers. quæro igitur. C. de rei uendi. Ang. in l. si apes. §. item constat, ante fin. vers. naturales autem.D. de fur. Butri. in d. cap. grauis, col.4. vers. si autem quæritur, & ibi Abb. col.2. in fi. vers. sed antequam, & col.seq. & Imo. col.2. num.12. de restitu. spolia. idem Abb. in d. cap. consultationibus,col.2.vers. & si diceres, de iu. patro. Soci. in cons.251. quoniam in præsenti,col.fin. vers. prima conclusio, lib.2. Alcia. in l. si me & Titium, col.pri. cir.fin.vers. bonæ fidei possessor. D. si cer. peta. Quod & ante eos omnes ab eis tamen non commemoratus uoluit Azo quo loco cum supra in præceden. vers. citauimus, ubi etiam eo casu,quando quis ipsos fructus consumpsit in eam rem in quam tantundem de suo consumpsisset, interesse putat inter rei uendicationem & condictionem sine causa.

231 ¶ AN AVTEM prædicta procedant,quod tibi sit loco lxv. quæstionis,siue quis titulum habeat siue non,uidebis Azo.ubi supra,glos.in d.l.ex diuerso, in prin. & ibi Bar. col.3. & alios quoque Docto. D. de rei uendi. glo. in l. fructus percipiendo, in ver. bonæ fidei. D. de usur. & in d. §. si quis à non domino, in ver. fructus, & Christo. Porti. col. 2. vers. in ea. glo. in fi. & ibi Ias. in illius additio. & Ang. Areti. col.2. insti. de rer. diui. Saly. in l. certum, col. pri. vers. quæro igitur. C. de rei uendi. Butri. in d. cap. grauis, col.3. vers. uenio ad tertium, & ibi Abb. col.2. vers. possessor bonæ fidei, qui dicit communem hodie esse opinionem, bonæ fidei possessorem ipsos naturales fructus lucrari,si titulum habeat, Imo. in d.l. Nesennius. § pri. col.2. vers. aduerte tamen,& ibi Ias. cir. med. sub num.5. in fi.D. de re iudi. iterum Ang. Are. in .§.pri. nu.3. insti. de offi. iudi. Curti. seni. in d. cons. 71. Princeps, col. 5. vers. quinta conclusio, Iaco. Philip. Porti.lib.commu.opi.3.reg.25.limita.quinta: qui autẽ dicantur fructus naturales,dicemus infra hac eadẽ glo.in lxx.quæstio.sub nu.249. & mult.seq.

232 ¶ QVARTVS & ultimus est casus principalis, qui lxvi. affert quæstionem,quando in iudicio quidem singulari sumus,sed de fructibus agitur

industrialibus,& tunc inprimis allegatur Inno.in cap.in literis,col.pri. post prin. de restitu.spolia. uelle possessorem illos teneri restituere condictione sine causa, quatenus factus est locupletior, ex æquitate. l. si me & Titium. D. si cer. peta. qui tamen aliter loquitur, ut infra dicemus: sed uerius hoc uoluerunt Bar. in d. l. ex diuerso, in prin. col. pen. vers. si uerò sunt consumpti, ubi tamen inquit se id dicere gratia collationis & inuestigandæ ueritatis, & ibi sequitur Ang. col. pri. cir. fin. vers. ego semper fui istius opinionis. D. de rei uendi. Cyn. in l. certum, & ibi Castren.cir.fin. C.eo.titu. de rei uendi. Bal. in l. ancillæ, col. pen. vers. item dubitatur cùm bonæ fidei possessor.C. de fur. Albe. in l. fructus. D. de rei uendi. iterum Ang. in cons. 133. super primo puncto dico, col. 2. vers. si autem non fuisset, in cons. 160. cuius casus incip. D. Catharina, cons. autem pro decisione, cir.fin. in l. item ueniunt. §. fructus, post prin. vers. sequitur in glos. D. de peti. hæredi. in l. illud. §. predo, in fi. D. eod. titu. in l. sed & si lege. §. quod autem, cir. prin.D. eod. etiam titu. in l. si me & Titium, cir.fin. D. si cer. peta. si rectè inspiciatur, maximè cùm se referat ad dicta per eum in d. l. ex diuerso, licèt enim limitare uideatur dictum Inno. in d. cap. in literis, ut solùm procedat in conuento petitione hæreditatis & similibus actionibus,aliàs secus,quoniam bonæ fidei possessor ipsos fructus lucratur ratione culturæ, tamen statim subdit, saltem quantùm patitur ratio culturæ, ut dicit esse de mente glos.mag. in d.l. ex diuerso, & se ibi dixisse, nam ex his verbis sentire uidetur secus, quatenus quis fuerit locupletatus, uti clariùs uoluit in d.l. ex diuerso,& ibi in d.l. si me & Titium,sequi uidetur Alex. in fi. & clariùs Ias. post prin. & Alcia. col.pri. cir.fin. vers. bonæ fidei possessor. D. si cer. peta. Castr. in l. eos, cir.fin.C. de usur. in l. sequitur. §. fructus, post prin. vers. & si defunctus. D. de usuca. in l. domos, aliàs domus hæreditarias, col.pri. cir.fin. vers. sed opp. quòd etiam.D. de leg. pri. in l. si fundum, cir.med. vers. in tex. ibi mala fide. C. de rei uendica. in l. insulam.§. fructus, cir.med. & ibi Alex. cir.fin.vers. sed Bar. hic.D. solu.matri. Imo. subdubius tamen, in l. Nesennius. §. pri. ante fin. vers. item in industrialibus. D. de re iudi. dum inquit Bar. opinionem magnum in se colorem habere, subdens tamen se pro nunc id non firmare, Abb. in cap. grauis, col.3. vers. si uerò sunt consumpti, de resti. spolia. iterum Alex. in l.3. col. fin. num.8. C. de his quæ ui metusue cau. ges. sunt,in l. mulier.§. cùm proponeretur, cir.fin. D. ad S.C. Trebel. in cons. 73. uiso themate suprascripto, col.2. vers. præterea non sequitur, lib.2. in cons.20.incipi. repetito, col.fin. ante fin. vers. præterea & fortiùs, ubi tamen subdubitare uidetur, lib.4. Corn. in cons.301. circa primum, col.fina. vers. bonæ fidei autem, lib. pri. uti in hanc partem inclinare allegatur à Soci. iuni. in d. cons. vlt. col.3. lib.pri. sed qui nobis aliter sentire uidetur, ut diximus supra nu. 219. incipi. sed huius rei diuersum, Ias. in cons. 84. puto quòd quemadmodum,col.2.vers. & licèt bonæ fidei possessor,lib.pri. Soci. in cons.251. quoniam in præsenti, col.fina. vers. secunda conclusio, lib.2. Rui. in cons. 24. super his,in fi. lib.pri. in cons.29. quia testator,col.fin. vers. circa aliud de quo quæritur, lib.2. ubi id intelligit procedere quando contra possessorem reali actione agi potest, ita inquiens loqui Bar. & alios, Anto.Nata in cons.536. memor sum,sub nu.16. vol.3. Chassa in cons.21.nu.13. & 14.

233 ¶ Et specialiùs in errante in iure, de quo nos principaliter loquimur, uoluisse uidetur glo. in l. sed & si lege. §. scire, in ver. non puto, in secun.

solu-

solutio. si rectè inspiciatur, licèt loqui uideatur in petitione hæreditatis, & ita simpliciter eam intelligere uidentur & sequuntur Bar. ibi in pti. & secun. oppo. & Bal. in illis uerbis, item ueniunt restituendi, & Fulgo. qui illam legem legit simul cum l. at ubi, cir. med. d. §. scire, vers. ibi locupletior, & Cast. qui illum. §. scire, legit simul cum. §. quod autem, cir. fin. D. de peti. hæredi. iterum idem Bar. in .§. præcenden. d. §. scire, incipi. de eo autem, in secun. oppo. dum se remittit ad dicta per eum in d. §. scire, iterum Bar. in l. si fur. §. pri. cir. fin. D. de usuca. Alex. in d. cons. 20. in fin. ver. lib. 4. in cons. 119. uiso themate, cir. fin. eod. lib. 4. Rui. in cons. 204. pulchra est, col. fina. vers. superest nunc, iuncto vers. præterea licèt essent, lib. pri. Soci. iuni. in cons. 81. in causa, col. 2. vers. addidi tamen, lib. pri. ubi inquit, quòd licet in simplici bonæ fidei possessore res dubitationem habeat propter authoritatem antiquorum tenentium contra Bar. tamen in errante in iure non est dubitandum, allegat nota. in d. §. scire, & Bal. in l. pro oneribus. C. de iu. doti. & Fely. in cap. de quarta, col. 11. sed ueriùs est col. 10. vers. secunda restrictio, de præscrip. quæ tamen distinctio inter simplicem bonæ fidei possessorem & errantem in iure uera non est, quoniam errans in iure quantùm ad fructus nihil differt à bonæ fidei possessore, ut not. Docto. in d. §. scire, & diximus supra num. 221. incipi. declara tamen primò: & ideo Fely. ubi supra, quem citat Soci. expresè dicit quæstionem hanc, an errans in iure teneatur ad restitutionem fructuum, quatenus locuplex factus est, dependere ex eo dubio, an bonæ fidei possessor teneatur restituere fructus si ex eis locupletatus est, quo in articulo Fely. ipse distinguere uidetur, prout referemus infra num. 239. incipi. aliter etiam. Eandem conclusionem, errantem in iure debere restituere fructus quatenus fuit locupletior factus, tenet idem Soci. iuni. in d. cons. vlti. col. 3. vers. ueruntamen, & seq. lib. pri.

234 ℭ Verùm contrariam opinionem, bonæ scilicet fidei possessorem singulari iudicio conuentum, non teneri fructus industriales, etiam quatenus factus fuerit locupletior, restituere, in primis sensit Azo. in sum. C. de rei vendi. col. antep. versi. de consumptis, dum inquit nullo eum modo teneri fortè nec ad prætium, & glo. quæ ab ipso id Azo accepit in. §. si quis à non domino, in ver. fructus, & in ver. non potest, & ibi expresiùs Io. Fab. col. pri. vers. in glo. 5. industriales, & iterum col. fin. cir. fin. insti. de ver. diui. & alia iuris canonici glo. in cap. grauis, in ver. fructus, & ibi clariùs Imo. qui sic illam glos. intelligit, col. pri. vers. in ead. glos. ibi, & non consumptos, & iterum col. 3. vers. in ea. glo. ibi, non facit, ubi hanc communem dicit opinionem, extra de resti. spolia. & alia clarior iuris etiã ciuilis glo. in l. ex diuerso, in prin. in glo. mag. cir. med. vers. in industrialibus dic, ibi, fortè nec ad prætium, quæ loquitur siue quis titulum habeat siue non, & ibi Bal. cir. med. vers. sed quæro an bonæ fidei possessor, ubi etiam sequi uidetur Fulg. col. pen. vers. ibi. §. si quis à non domino, & col. seq. dum posteaquam articulum latè tractauit, & respondit omnibus ferè argumentis Bar. subdit tutiùs esse tenere communem glos. & Docto. sententiam, donec secunda quæ est Bar. efficiatur in futurum communior. D. de rei uendica. hæc enim contra Bar. sententia hodie quoque communior est, ut postea dicemus, Specu. in titu. de fructi. & inter. §. pri. col. pri. cir. fin. licèt lectura in codicibus qui communiter circunferuntur corrupta sit, dum legitur sic, forte nisi ad prætium, ex quo uideretur contrarium tenere,

sed,

ſed, ut diximus, hæc nobis lectura non placet, tum quia ſubſequitur, quia lucrifacit pro cultura & cura, quæ ratio ſic eſſet contraria dicto, & contrarietas quæ reſultat ex uerbis incontinenti appoſitis, ſemper eſt euitanda. l. non ad ea, ubi glo. & Docto. D. de condi. & demon. tum quia illa Specu. doctrina de verbo ad uerbum ſumpta eſt ex Azo, in d. ſum. C. de rei uendi. & ex glo. mag. in d. l. ex diuerſo. D. eod. titu. qui ſic loquuntur, fortè nec ad prætium, uti & in Specu. legendum eſt. Eandem opinionem tenuerunt Cyn. in l. non eſt ambiguum, & ibi Bal. in pri. ver. Saly. cir. fin. ubi etiam ſequi uidetur Caſtr. per totum. C. fami. herci. idem Bal. in conſ. 313. non uideo, ante fin. lib. pri, in l. fructus, cir. med. verſ. in ea. glo. ibi non tenetur. D. de rei uendi. in l. pri. col. pri. verſ. de conſumptis bonæ fidei. C. de uſur. & fruc. lega. in l. 2. num. 4. & 5. C. de fructi. & liti. expen. Ang. in l. Neſennius. §. pri. in fi. dum dicit bonæ fidei poſſeſſorem nullo iure teneri reſtituere fructus conſumptos ante litem conteſtatam, ſi ſint induſtriales, & hoc niſi ſit locupletior factus, & agatur petitione hæreditatis, uel alia ſimili actione, qua quis conueniri non poſſit niſi quatenus locupletatus eſt, & ibi Alex. col. fina. verſ. in ea. glo. ibi poſt lit. conte. ubi etiam ſequi uidetur Iaſ. col. pri. verſ. & inquantum tenet glo. D. de re iudi. Saly. in d. l. 2. col. pri. verſ. opp. quòd fructus. C. de fruc. & lit. expen. quamuis Saly. ibi ſit corruptus, dum enim dicit, & conſumptos reſtituere non facit tenetur, abundat illud uerbum, facit, ut ſit ſenſus, bonæ fidei poſſeſſorem non teneri reſtituere fructus conſumptos, quod præſertim uerũ eſt, quia Saly. ibi uult conſtituere differentiam inter conſumptos & extantes, & quo ad extantes inquit, quòd licèt quis ſuos fecerit, illos tamen iudicis officio reſtituere tenetur, unde ut illa dictio, autem, qua Saly. utitur, aduerſetur præcedentibus ſecundùm glo. in l. quid ergo. §. de his autem. D. de dam. infec. de quo tamen latiùs per Bar. & alios ibi cum ſimili. ita intelligendus eſt Saly. & idem præterea Saly. in l. certum, col pri. verſ. ſed ſi ſine titulo poſſidet. C. de rei uendi. in l. in fideicommiſſi, in prin. col. 2. verſ. attende tamen. D. de uſur. in l. neque, cir. fin. D. eo. titu. in l. uaccæ. D. de euictio. Imo. in l. ſequitur. §. fructus, & ibi Roma. uterq; in fi. D. de uſuca. idem Imo. in l. ſi fur. §. pri. cir. med. verſ. ſed concorda. D. eod. titu. iterum etiã Roma. in l. ſi me & Titium, in fi. (dum relatis opinio. gloſ. iuris ciuilis, & Inno. tandem ſe remittit ad Bal. in d. l. pri. C. de uſur. & fruc. lega.) & ibi clariùs Deci. col. pri. ante fin. D. ſi cer. peta. idem Rom. in conſ. 149. concluſionem primam, col. pri. verſ. eoſdem autem, ſi rectè inſpiciatur, quanuis à pleriſq; in diuerſam ſententiã aduocetur, quia licèt in caſu ſuper quo conſuluit, teneat contrarium, tamen loquitur in petitione hæreditatis, dum inquit Franciſcam & Matthæam hæreditatis petitione conuentas non teneri fructus conſumptos reſtituere, niſi quatenus effectæ ſunt locupletiores, quia licèt, ſubdit Roma. in alijs caſibus expreſſum non reperiatur, bonæ fidei poſſeſſorem id in quo effectus eſt locupletior ex fructibus, teneri reſtituere, tamen in tribus hoc caſibus deciſum reperitur, ſcilicet in petitio. hæredita. fami. herci. & condictio. inde. per iura quæ allegat, & nos etiam ſupra diximus, & ita Rom. rectiùs hanc in ſententiam citatur à Balb. loco infra allegando, quam etiam opinionem nobis tenere uidetur Butri. in d. cap. grauis, col. 3. in fi. verſ. ſi autem quæritur an teneatur ad reſtitutionem, & col. ſeq. de reſtitu. ſpolia. dum poſteaquam retulit opinio. gloſ. & item opinio. Bar. in d. l. ex diuerſo. D. de rei uendi. necnon & opinionem aliorum qui differentiam conſtituerunt inter uniuerſale & ſingulare

indi-

iudicium,tandem inquit primam opinionem communem esse, & quòd aliàs non esset effectualis differentia, nisi in diuersitate actionis inter industriales & naturales fructus,& ita & rectè intelligitur à Curti. seni. loco infra commemorando,quanuis Abb. ibi in d. cap. grauis, & Soci. alibi,eum aliter & malè intellexerint. Hanc eandem opinionem tenent Io. de Plate. in d.§. si quis à non domino, cir.med. dum inquit bonæ fidei possessorem naturales fructus consumptos teneri restituere tantùm quatenus factus sit locupletior,ex æquitate d.l. si me & Titium.D.si cer.peta. industriales autẽ lucrari propter industriam & culturam, ita ut non possint ab eo uendicari, nec ad eorum prætium teneatur,qui loquitur etiam si quis titulum non habeat,& ibi Ang. Areti. col.2. vers. si autem sunt industriales, quia licèt dicat quòd fructus industriales facit quidem suos bonæ fidei possessor, sed tamen eos tenetur restituere officio iudicis, tamen loquitur de extantibus, quò autem ad consumptos,inquit eos lucrari, nisi in duobus,de quibus ibi per eum institu. de rer. diuisio. Cepol. cons. cau. ciuili. 25. ex quæstione prædicta, col. 3. vers. sed dubium, & col. seq. qui communem hanc dicit opinionem, Curti. sen. in cons.71. Princeps defunctus, col.11.vers. secunda difficultas, qui tamen postea in addi. col. fina. uidetur opinionem mutasse, Rui. in cons.91. circa ea, col.2. vers. & similiter non tenetur, lib.5. & uidetur sequi etiam Fran. Balb. in tracta. præscrip. parte quarta quartæ partis principalis, quæstio. xxxv. cir. fin.

235 ℂ Et expressiùs in errante in iure uoluerunt Dyn. in cap. possessor, col. antep. uersi. item quæri potest si errat in iure, de reg. iur. in 6. ipse Bar. in l. quod Nerua,col.7. versi. quintò fallit.D.depo.ubi uidetur reuocasse opinionẽ quã alibi tenuit,dũ inquit nõ obstare quod dicitur in l.sed & si lege. §.scire.D.de peti. hæredi. quòd scilicet malæ fidei possessor teneatur restituere fructus quatenus factus est locupletior, quia id intelligitur in conuentu uniuersali non etiam singulari iudicio, Abb. in cons.34. attingam, col. pri. versi. item non tenet, lib.pri. Castr. in l. quod uxor, cir. fin.D.de acqui. posses. in l. uenditioni, post med.C.de usuca. pro empto.Ias. in cons. 84. omissa longa, col.5.cir.prin. lib. pri. dum inquit in iure errantem non teneri restituere fructus perceptos, ubi tamen in id citat Bar. d.§.scire, qui in diuersa est sententia, quatenus scilicet quis est locupletatus, ut supra eum retulimus.

236 ℂ Ex quibus apparet cõmuniorem hanc posteriorem esse opinionem, & deceptos fuisse qui contrarium attestati sunt,præsertim Soci.iun. & profectò si hi, qui faciliores sunt in cõmunium opinionum assertionibus, scirent cui se periculo subijciunt, fortasse abstinerent, quoniam difficile est hodie coram iudicibus contra communem opinionem obtinere, etiam si aliquando, dinumeratis authoritatibus, probare uolueris, ipsam opinionem,quam quispiam Doctor communem attestatur,communem non esse, sicuti nobis aliquando accidit, quod tamen non probamus,quoniam Doctori de communi opinione, sicuti & de consuetudine attestanti, præsumptiuè tantùm creditur,donec contrarium probetur,ut plenè dicemus infra in glo.11. in ver. agnati,nu.9. cum mult.sequen.& certum est solere communes in dies opiniones mutari, ut per Ias. in l. sciendum,col.12.vers. secundò iuramentum non porrigitur, sub nu.33.D.de ver. obli. quẽ refert, sed corruptè,& sequitur Neuiza. in Syl.nupti. parte quinta, col.2. num.4.

237 ℭ Igitur & nos hanc sequimur opinionem, pro qua etiam facere uidetur tex. in l. quæsitum, in fin. & ibi glo. in uer. consumptos.D. de acqui. rer. domi. & melior tex. in l. in pecudum, ponderando verba illa pleno iure.D.de usur. & si dicatur illa verba pleno iure prolata esse respectu vsufructuarij tantùm, respondeo me rationem non videre, quare nô debeant referri ad bonæ fidei possessorem, cum præsertim illi sint uiciniora, quod etiam ostenditur ex.§.in pecudum, insti.de rer.diui. & in l. vetus fuit quæstio.D. de vsufruc. vbi similis est tex. de vsufructuario tantùm loquens, & tamen non leguntur illa verba pleno iure. Et hanc, inquam, sequimur opinionem, quanquam Iaco.Philip.Porti. lib. commu. opinio.3.regu.25. limita.3. distinguat, an agatur coram iudice secundùm æquitatem iudicante,& tunc prior procedit opinio, secus si coram alio iudice lis versetur, allegando Abb. in d. cap. grauis, de resti.spolia. Soci. in d.cons.251. libr.2. Curti.seni. in d.cons.71. col.fin. qui tamen non sic loquuntur, sed generaliter, scilicet dictam priorem opinionem procedere ex æquitate l. si me & Titium. D. si cer. peta. & idcò vbi hæc opinio uera esset, quam etiam tenuerunt alij supra allegati, seruanda esset coram quocunque iudice, quia æquitas scripta præfertur rigori l. si tibi, in fi. & ibi glo. fin. & Docto.D. si cer. peta. in l. placuit, vbi Ias. post alios.C. de iudi.l.2. & ibi Bal. in pri. nota.C. de rei uendi. in l.in omnibus quidem.D. de reg. iur. in cap.fin.& ibi glo. & Docto. extra de transac. sed quoniam uera non est, & magis communiter à Doctoribus reprobatur,vt supra ostendimus,idcò à posteriori sententia indistinctè intellecta non recedimus.

238 ℭ Nec obstat tex. in d.l. si me & Titium.D. si cer. peta. super quo contraria se fundat opinio, quia respondet Bal.in d.l. ex diuerso, in prin.D. rei vendi. debitum ibi fuisse in genere, quod perire non potest, ad quod nihil allegat, sed vulgaris est tex. in l. incendium, vbi Docto.C. de reb. credi. potest etiam dici illam legem loqui in fructibus naturalibus, non etiam industrialibus,uti senserunt glos. in d.l. ex diuerso,in glo. mag. ante med.D.de rei uendi.in §.pri. in ver.fructus,in fi.insti. de offi.iud. & Specu. in titu. de fruc. & inter.§.pri. col.pri. Inno. in cap. in literis, col. pri.versi. sed & si electio, de resti. spolia. Ang. in l. si apes.§. pri. ante fin.D. de fur. dum illam legem sic ad fructus naturales citant. Et respondet etiam Bal. in d.l. ex diuerso, ad tex. in l. si eum seruum.D. si cer. peta. qui etiam obstare videbatur, quòd causam ibi quis lucratiuam habebat, sed in fructibus industrialibus causam quis lucratiuam habere non videtur sed onerosam propter culturam et curam.

239 ℭ Aliter etiam potest responderi, in contrarium allegata procedere in eo qui ad extantes tenetur, nam sicut tenetur ad extantes, ita tenebitur ad consumptos, quatenus factus fuerit locupletior, quia eo casu perinde est ac si extarent, ita Deci. in d.l. si me & Titium, col. pri. cir. med. qui licèt nihil alleget, tu tamen allegare poteris Ang. in l. sed & si lege.§.quod autem.D. de peti.hæredi. dum illum sic tex. summat, quicquid de hæreditate possessor hæreditatis suos in usus conuertit, extare dicitur, & eatenus locupletior factus conuenitur: & dicit Deci. vbi supra, ita loqui Inno. in d.cap. in literis, de resti. spolia. vti uerè loqui uidetur, dum formaliter inquit, eligentem, si est bonæ fidei, facere fructus suos, quia eligere, fructus est industrialis, quia ex industria & opera prouenit, ideo hæc electio erit

ius

ius possessionis eligendi, quanuis dicendum sit, quòd si quid de fructu remanserit penes ipsum, postque constiterit quòd proprietas ad alium pertinet, iudicis officio id restituendum sit: sed & si electio diceretur fructus naturalis, tamen bonæ fidei possessor non tenetur de fructibus ex quo cõsumpti sunt, nisi in quantum factus est locupletior, l. si me & Titium. D. si cer. peta. hæc ille: ex quibus verbis colligi videtur, eum loqui in fructibus naturalibus, quos verum est extanres bonæ fidei possessorem suos nõ facere, vt diximus supra in lxiiij. quæstio. Et quanquam hæc Deci. distinctio videatur esse contra mentem Butri. in cap. grauis, col. 3. versi. si autem quæritur, de resti. spolia. eam tamen sequendo, quo ad errantem in iure, de quo nos principaliter loquimur, dicendum est, quòd aut ius assistit, & tunc non tenebitur restituere fructus quatenus factus est locupletior, aut resistit, & tunc tenebitur, cùm priore casu tanquam bonæ fidei possessor extantes quis fructus suos faciat, posteriore non faciat, secundùm ea quæ diximus supra hac eadem glos. num. 121. incipi. ad dictum autem, & ita distinctionem hanc spectandam, an ius non assistat an uerò resistat, etiã quando tractatur de fructibus consumptis, de quibus factus quis sit locupletior, voluisse videtur Fely. in cap. de quarta, col. 10. versi. secunda restrictio errans in iure, de præscript. & clariùs Curti. iun. in cons. 6. circa has, col. fin. cir. prin. versi. istud etiam optimè probatur, qui ita in id allegat Fely. vbi supra, quod & ante hos omnes fuit de mente Bal. in l. pro oneribus, ante medi. versi. sed hic formatur. C. de iu. doti. & sentire videtur etiam Abb. in cap. pen. cir. fin. de reb. eccle. non alie. An autem nostrũ hoc statutũ non assistat, an uerò resistat, diximus supra num. 122. incipi. quod autem nostrum hoc statutum, & mult. sequen. vbi etiam videbis an in faciente contra legem resistentem requiratur scientia ipsius legis resistẽtis. Hic tamen nonnullæ oriuntur dubitationes.

240 ¶ SEXAGESIMO SEPTIMO igitur quæro, an eo casu quo quis in iure errans suos facit fructus, nec eos tenetur restituere etiam quatenus locupletatus est, locum habeat etiam vbi quis in crimen incideret, & dicendum est non habere, ita voluere Bal. in l. pri. col. fin. versi. ulteriùs quæro, & ibi Saly. cir. fin. Com. col. fin. versi. insuper licèt hæres. C. de his qui. vt indi. Alex. in cons. 73. viso themate, in fin. lib. 2. repe. quibusdam tantùm mutatis, in cons. 119. libr. 4. apud quos etiam exempla uidebis.

241 ¶ SEXAGESIMO OCTAVO quæro, an in dubio ex fructibus quis præsumatur locupletior factus, an uerò eos malam in partem cõsumpsisse, & locupletiorem factum præsumi, sensit glo. in l. vtrum, in prin. in glos. pri. quam ibi ad hoc annotat & commendat Ang. cir. med. versi. in glos. pri. ibi aliàs uidetur, qui dicit afferentẽ contrarium teneri id probare. D. de peti. hæredi. idem Ang. in l. sed & si lege. §. quod autem, cir. med. & ibi sequitur Fulg. post prin. D. eod. titu. iterum idem Ang. in l. illud. §. prædo, in fin. D. eod. etiam titu. in l. si nauis, cir. fin. (dum se remittit ad dicta per eum in d. §. quod autem). D. de rei vendi. Ancha. in cons. 5. pro parte nobilis, col. pri. versi. & si cessio, Rom. in cons. 149. conclusionem primam, ante med. versi. tertius in condictione, dum citat glo. in d. l. vtrum, Alex. in cons. 63. super primo dubio, col. 2. versi. venio ad secundum, lib. 2. Maria. Soci. seni. in cons. 24. visis & diligenter, col. antep. versi.

versi. item & si diceret, Bartho.Soci. eius filius, in cons.159. in præsenti, col.5. versi. cùm ergo, lib.2. in cons.82. in causa uertente, col.4. versi. & ideo dicendũ est, & iterum col.antep. versi. & consequenter, lib.4. Corn. in cons.72. pro decisione, col.antep. versi. & ad hoc accedat, lib.3. Ruy. in cons.24. super his de quibus, in fin. ver. lib. pri. in cons.29. quia testator, col.fina. versi. sed circa hoc cadit, usque in fin. lib.2. in cons.113. quia proponitur, col.2. versi. sed præmissis, lib.5. Goza. in cons.94. an Illustrissima D. Argentina, col.pri. versi. sextò si in generali, sub num.7. in fi. Io.Lup. in rep. rub. de donatio. inter virum & vxo. sub fol.94. col.3. Soci. iun. in cons.vlti. pro resolutione, col.5. versi. & circa hoc est aduertendum, lib. pri.

242 ℂ Verùm non desunt qui in diuersa fuerunt sententia, inter quos ipse quoque Ange. sibiipsi contrarius in l. insulam.§. pri. circ. med. D. solut. matri. & clariùs in cons.133. super primo puncto dico, col.2. versi. si autem non fuisset, & iterum in cons.160. D. Catharina, in fin. ver. vbi plus inquit non sufficere probare quempiam fructus ipsos suos in usus conuertisse, nisi etiam probetur ipsum locupletiorem factum, cum potuerit illos in proprios usus conuertisse splendidiùs viuendo, Fulg subdubius tamen, in l. pri. C. si aduer. credi. Castr. in cons.247. in causa quæ uertitur Sauonæ, col.pen. versi. quantùm verò ad perceptos, lib.pri. Curti.sen. in cons.71. Princeps defunctus, col.5. versi. septima conclusio, Fely. in cap. de quarta, col.10. versi. secunda restrictio, de præscript. Ias. in l. Nesennins.§. pri. col.pri. num.5. D. de re iudi. Franc. Balb. in tracta. præscrip. parte quarta quartæ partis principalis, quæstio.xxxv. in ver. bona fide, Curt. iuni. in cons.6. circa has, col. fin. num.16. in fin. & iterum in cons.28. in causa, in fin. Ruy. in cons.204. pulchra est, col.fin. versi. est bene uerum quòd in dubio, lib.pri. in cons.91. circa ea quæ proponuntur, col.fin. versi. quinimmò ubi etiam, lib.5. & videtur sequi etiam Deci. in l. in poenalib. col.2. D. de reg. iur. dum relatis ambabus opinionibus tandem dicit videndum esse Curt.sen. vbi supra, & ita illum citat & sequitur Cagno. ibi circ. med. versi. & dicitur tunc locupletior, & iterum idem Deci. in l. certi condictio.§. quoniam, col. pri. in fin. ver. & notandum est. D. si cert. peta. dum hanc opinionem vltimo loco refert, iuxta doctrinam Ias. & Clau. Aquen. in l. si idem cum eosdem.§. fin. D. de iuris. omni. iudi. Eandem etiam opinionem tenet Aldroban. in.§. at ex contrario, & ibi Hippo.Rimi. sub nu. 58. cum mult. seq. insti. qui. alie. lic. vel non, & videtur nouissimè quoque sequi Iaco.Philip.Porti. lib.cõmu. opinio.5.reg.xij. dum & ipse hanc opinionem posteriori loco recenset, iuxta præallegatam Iaso. & Claud. Aquen. doctrinam, vbi tamen Porti. refert Curt. iuni. in d.cons.28. attestari hanc opinionem communem esse, qui id non dicit, sed tantùm inquit, se hanc sententiam ratione comprobare, quia scilicet bonæ fidei possessor regulam pro se habet, quòd fructus lucretur, consequenterque fundatam dicitur intentionem habere, atque ideo qui vult fallentiam adducere, eum scilicet locupletiorem factum; id probare debet per doctrinam Bart. quam dicit communiter approbari, in l. ex quacunque, quæ est.2. D. si quis in ius uoca. non ierit, quod argumentum à Curt.seni. quo loco eum supra proximè citauimus, mutuauit.

243 ℂ Ex his vides lector candide quæstionem hanc adeò esse dubiam, ut

Doctores

Doctores non tantùm alijs sed & sibiipsis contradicant, ita ut Alex. in l. mulier quæ. §. cùm proponeretur, in fi. D. ad S. C. Trebel. ausus non fuerit decidere, utra sibi opinio uerior uideretur, quo fit ut temerariũ quibusdam fortè uideatur, si in tanta Doctorum controuersia nostrum & nos iudicium interponamus. verùntamen controuersiam hanc componi sic posse sumus opinati, ut distinguamus, quòd aut agens ad fructuum restitutionem narrat reum conuentum rem suam possedisse, & tot ex ea fructus percepisse, & inde locupletatum fuisse, ideoque ad eorum restitutionem teneri, & tunc in ea sumus sententia, ipsum actorem teneri hoc probare, si reus negatiuè respondeat, quoniam actor probare debet quod suæ est intentionis fundamentum. l. actor quod asseuerat. C. de probatio. cum simili. sed si actor reum simpliciter conueniat ad restitutionem fructuum per eum perceptorum, reus autem excipiat se non esse locupletiorem factum, ideoque non teneri, & tunc arbitramur ipsi reo onus id probandi incumbere, quoniam reus tenetur suam exceptionem probare, ut statim dicemus. Pro qua distinctione adducimus glos. nota. in l. si uerò. §. qui pro rei qualitate, in ver. dubitetur. D. qui satis. cogan. quæ inquit, allegantem se uelle ad aliquid admitti tanquam locupletem uel tanquam pauperem, debere id probare, siue sit actor siue reus: per quam glos. ita in terminis nostris fuisse uidetur de mente Soci. in l. in pupillo. D. de exceptio. dum posteaquam disputauit de ueritate glos. in d. l. utrum, & nihil expresè firmauit, sed reliquit cogitandum, tandem addit uidendam d. glos. in d. §. qui pro rei qualitate, quam etiam glos. addo secutos fuisse Docto. ibi, cum alijs multis concordan. à Tiraq. adductis in tracta. retrac. titu. pri. §. 32. in glo. uni. nu. 94. inci. nam & uidemus, & præterea Alex. in cons. 141. uiso themate, col. 2. cir. prin. vers. ita etiam consulendo, lib. 5. & uoluit etiam, licèt illam glo. non alleget, Soci. ipse in cons. 79. si essemus, in fi. ver. lib. 4. & Fabia. Pep. in rep. aut. præterea, num. 75. C. un. uir & uxor: & pro qua etiam distinctione faciunt quæ dicemus infra in glos. 24. in ver. nec in casu quo realiter & uerè, num. 18. cum 2. seq.

244 ¶ Nec nostræ huic distinctioni obstant quæ adducunt Curti. sen. in d. cons. 71. & Iuni. in d. cons. 28. excipientem suam teneri exceptionem probare, quia habens regulam pro se fundatam habet intentionem, secundùm glos. in rub. de reg. iur. in 6. ante fin. cum simili. per eos adductis, & præterea Deci. in reg. pri. num. 5. & seq. & ibi Hiero. Cagno. nu. 21. qui alios citat concordan. D. de reg. iur. quia concedimus nos ipsum reum teneri hoc probare, si ipse hoc excipiat, secus si actor in hoc se fundet, per d. regulam l. actor quod asseuerat. C. de proba. ut supra diximus.

245 ¶ Non obstat etiam quod pro priori opinione adducit Rui. in d. cons. 29. lib. 2. suum iactare præsumi neminem. l. cùm de indebito. D. de proba. immò præsumi locupletiorem factum. l. si defunctus. C. arbi. tute. quia illa iura quantùm ad casum nostrũ non probant, maximè quia concesso quòd quis fructus aut aliam rem non iactauerit, sed suos in usus conuerterit, non tamen necessariò sequitur eum locupletiorem factum, cùm potuerit splendidius uixisse, uti etiam dicit Ang. in d. cons. 160. & Cagno. in d. l. in pœnalibus. D. de reg. iur. præterea ista nobis præsumptio multùm remota uidetur, sicuti etiam est illa, quòd quis in dubio pauper præsumatur, cùm paupertas sit naturalis, aduentitiæ autem sint diuitiæ, quæ ideo præsumptio

non attenditur, sed ab allegante ipsam paupertatem, & in ea se fundante, probari debet, ut inquit Tiraq. quo loco eũ supra nu. ab hinc 2. citauimus.

246 ℂ Non obstat etiam si dicatur, si probatur rem aliquam ad te peruenisse, præsumi adhuc extare, ut de re minoris ad tutorem perueníta dicemus infra in glos. 24. in ver. nec in casu quo realiter & uerè, in fin. quia hic loquimur de fructibus consumptis, & sic præsupponimus probatam esse consumptionem, quę consumptio non arguit locupletationem, etiam si in suos usus facta sit, ut iam diximus: Quanquam etiam sciendum est, elapso triennio, opus non esse fructuum consumptionem probare, quia à seipsis tanto tempore consumpti præsumuntur, secundùm glo. vni. & ibi Docto. in l. vni. C. si aduer. vsuca. cum simili. Et ita intelligendus est Soci. in d. l. de pupillo. D. de exceptio. dum inquit, dubitatiuè tamen, contra glos. in d. l. utrum. D. de peti. hæredi. ubi uera sit, dici posse locum non habere in pecunia, tanquam de rebus quę seruando seruari non possunt, secundùm glo. & Docto. in l. pri. §. fuit quæsitum. D. ad S. C. Trebel. de quo & nos dicemus infra in fine num. 222. incip. septuagesimosecundò quæro: Et de hac materia, à quo & quomodo probandum sit rem aliquam fuisse amissam, aut casu perijsse, videbis tex. in l. si quis ex argentarijs. §. fina. & ibi glos. in ver. longinquo, Bar. & alios, præsertim Iaso. col. antep. versi. in ea. glos. ad fin. & col. seq. D. de eden. glo. in l. cùm ita legatur. §. species, in ver. nec dolo, & ibi Bal. & Imo. D. de lega. 2. glo. in l. creditor, in glo. pen. & fina. C. de pigno. actio. apud quem etiam Iaso. vbi supra comperies quid in re immobili, an & illa extare præsumatur nec ne.

247 ℂ Illud autem hic, quod tibi sit loco lxix. quæstionis, non prætereundũ duximus, quòd si pecunia aliaue res ad te peruenerit, quam in aliam mutaneris quæ perierit, te tamen locupletiorem factum videri, per tex. in l. si ipsa res. D. quod met. cau. quem tex. didici à Roma. in cons. 149. conclusionem primam, col. pri. versi. tertius.

248 ℂ Sed illi tex. alius est tex. de directo contrarius in l. si mulier ex pecunia, in princ. D. de dona. inter vir. & vxo. dum ibi dicitur, si pereat seruus à muliere subrogatus, loco alterius empti ex pecunia sibi à viro donata, mariti periculo perire, nam ex quo mulier de interitu non tenetur, apparet eam non esse locupletiorem factam, quia si esset facta teneretur, per tex. in l. sed si vir. §. quod legaturus, & §. seq. D. eod. titu. De qua contrarietate glos. in d. l. si ipsa res, & in d. l. si mulier ex pecunia, opponit & non soluit: Quapropter diù hac in re ancipites fuimus, sed tādem reperimus Rapha. Fulgo. in d. l. si mulier ex pecunia, dicentem, immò si diligenter inspiciatur d. l. si ipsa, concordare cum d. l. si mulier ex pecunia, quia licèt in d. l. si ipsa, res metu ablata perempta sit, pretium tamen supererat apud bonæ fidei possessorem, & sic sentit Fulgo. d. l. si ipsa, loqui de interitu rei metu ablatæ, non rei aut pretij loco illius subrogati, qui intellectus licèt sit contra mentem glos. & Bart. ibi, satis tamen sustineri potest, ut iura iuribus concordentur, iuxta l. vni. C. de inoffi. doti. cùm tex. clarè non aperiat de interitu cuius rei loquatur: & hic Fulgo. intellectus suadetur, vt & ipse inquit, ex similitudine petitionis hæreditatis (quicquid ibi dicat glo. mag. quæ arroganter reprehendit Iurisconsultum, quòd non omnino bonam similitudinem adduxerit) quoniam & in ea si quis hæreditariam rem vendiderit,

diderit, uel in aliam mutauerit, tenetur possessor, si res subrogata vel pretium rei venditæ superest, vel ex eo locupletior factus sit, licèt res hæreditaria perierit, l. item videndum, in princi. l. item veniunt. §. item placere, l. si possessor. §. fina. l. vtrum, in princ. & l. sed & si lege. §. pri. D. de peti. hæredi.

249 ℂ SEPTVAGESIMO quæro, quoniam diximus supra, interesse inter fructus extantes & consumptos, saltem quo ad vsucapionem, ideo quæro, inquam, si consumpti non sint, sed tantùm alijs admixti, ita tamen vt discerni non possint, an dici possint consumpti, quod colliges ex tex. in §. quòd si frumentum, & ibi ex glo. & Docto. insti. de rer. diui. ex l. item Pomponius scribit si frumentum, in princ. vbi etiam traditur per glos. & Docto. D. de rei vendi. ex glos. in l. si alieni numi, in ver. accepit, & ibi ex Rapha. Cuma. D. de solutio. ex glo. in l. singularia, in glo. mag. post prin. ibi, est & tertium, & ibi ex Bart. Ang. Saly. Rapha. Fulgo. Roma. Castren. Christo. Castel. Alex. col. 2. versi. in ea. ibi, l. si alieni, Franci. Areti. col. 3. versi. in ea. glos. ibi faciliùs, Io. Mari. Rimi. col. pri. in fin. versi. in eadem, l. si alieni, Soci. col. 3. versi. circa tertium membrum, Ias. col. 5. versi. secundò aduerte, & col. seq. Deci. col. 3. versi. in ea. glo. ibi, si alieni, Curt. iuni. col. 10. versi. circa alia specialia, Andre. Alcia. col. 3. versi. rursus commistione, & Hiero. Cagno. col. 32. versi. primum speciale, sub num. 134. D. si cer. peta. ex Bal. in l. 2. col. etiam 2. versi. sed quid si extent. C. de fruc. & lit. expen. & de materia vide etiam quod notat idem Bal. in l. vbi adhuc, col. fina. versi. primo casu. C. de iu. doti. Quo autem tempore præsuman tur fructus durare, diximus supra num. ab hinc 3. incipi.

250 ℂ SEPTVAGESIMOPRIMO quæro, quia supra constituimus differentiam inter fructus naturales industrialesque, ideo quæro, inquam, qui naturales, & qui industriales dicantur, & sanè naturales sunt qui sine hominis industria in esse producuntur, & in quibus magis natura quàm industria operatur, ut poma & similia: industriales è contra in quibus magis potest industria quàm natura, vt segetes, secundùm Azo. in in sum. C. de rei uendi. col. 3. versi. fructuum igitur, Bart. in l. ex diuerso, cir. prin. & ibi Fulgo. qui illam legem legit simul cum l. fructus, col. 2. versi. ibi vt segetes. D. de rei vendi. Docto. in. §. si quis à non domino, insti. de rer. diui. Bal. in cap. grauis, col. 2. num. 9. & ibi Butri. col. etiam 2. Abba. col. item 2. versi. & istorum, & Imo. col. pariter 2. versi. no. bene ex glos. extra de resti. spolia. Ang. in l. si apes. §. pri. ante fin. D. de fur. ubi expressiùs omnibus inquit, non sufficere fructum absque hominis industria & facto nasci, nisi eo ipso quòd à natura producitur, in finalem usum destinetur, ad hoc vt naturalis dicatur, Franc. Areti. in cons. 160. longa est, paulò post princ. cum simili.

251 ℂ Sed vt specialiter aliqua enumeremus, sciendum est, lac, pilum, & lanam, fructum esse industrialem, secundùm Azo. in d. rub. C. de rei vendi. col. 3. versi. alij industriales, à quo accepit & glos. quæ nullam tamen ipsius Azo. mentionem facit, in d. §. si quis à non domino, in ver. & cura, & ibi sequitur Io. de Plate. ante medi. insti. de rer. diui. Bart. in d. l. ex diuerso, in prin. vers. item quid de lana & lacte, & ibi Fulgo. qui illam legem legit simul cum l. fructus, col. 2. vers. ibi ut segetes. D. de rei uendi. Bal in cap.

grauis, col. 2. verſ. item lac & lanam, & ibi But. col. quoque 2. verſ. ſed dubitatur, Abba. col. item 2. verſ. dubitatur enim, & Imo. num. 11. extra de reſti.ſpolia. Ang. in d.l. ſi apes.§.pri. ante fin.D.de fur. Et probatur in l. in pecudum. D. de uſur. in l. ſequitur.§. lana. D. de uſuca. dum in his legibus dicitur huiuſmodi fructus fieri bonæ fidei poſſeſſoris, cùm aliàs eius non efficerentur, ut de oliua dicemus infra num. ab hinc 2.

252 ℭ Sic & oliua ſeu oleum ex ea confectum fructus dicitur induſtrialis, ſecundùm Bar. in d. l. ex diuerſo, in prin. col. pri. verſ. ſed dubitatur de quibuſdam, & ibi Fulgo. qui illam legem legit cum l. fructus, col. 2. verſ. ibi ut ſegetes. D. de rei uendi. idem Bar. in l. maritus, quæ eſt pen. in fi. prin. ubi ſequuntur Caſtr. Imo. & Alex. in fi. D. ad l. Falci. & idem Bar. in conſ. 125. quæſtio talis eſt, Titius habens uxorem, cir. med. verſ. fructus autem induſtriales, par. pri. Bal. in l. pro oneribus, ante fin. C. de iu. dot. in l. ancillæ, col. 4. verſ. ſed contra hoc. C. de fur. in d. l. pri. col. fin. verſ. oliua autem. C. de uſur. & fruc. lega. in d. cap. grauis, col. 2. verſ. item fructus naturales, & ibi Butri. col. etiam 2. verſ. ſed dubitatur, Abb. col. quoque 2. verſ. dubitatur enim, Imo. col. item 2. verſ. no. bene ex gloſ. de reſti. ſpolia. Ang. in l. ſi apes. §. pri. cir. fin. verſ. ſunt autem fructus. D. de fur. Ang. Areti. in. §. ſi quis à non domino, col. 2. in fi. verſ. in glo. fructus, inſti. de rer. diuiſi. & in. §. pri. col. pri. verſ. quid de oliua, inſti. de offi. iudi. Franc. Areti. in conſ. 160. longa eſt, paulò poſt prin. Corn. in conſ. 139. ad euidentiam, col. pri. verſ. de oleo autem, lib. 4.

253 ℭ Et licèt in oliua contrarium ſenſerit Caſtr. in l. eos, in fi. C. de uſur. nos tamen priorem ſequimur opinionem, quæ probatur in l. ſi eius, quę eſt antep. D. de rei uendi. dum ibi dicitur eam bonæ fidei poſſeſſoris effici, nam ſi fructus non eſſet induſtrialis ſed naturalis, eius non efficeretur, ſecundùm ea quæ diximus ſupra num. 229. incip. tertius eſt caſus, & ita illum tex. ad hoc ponderauit ibi Bar. & poſt eum Bal. uterq; in fi. ver. & Ang. cir. med. verſ. ſequitur in tex.

254 ℭ Videretur tamen Caſtr. ſententia ſaluari poſſe in illis oliuis craſſis, quas oliuottos vulgo nuncupamus, ex quibus non fit oleum ſed ad uſum comedendi deſtinantur, niſi contra rectiùs exiſtimes, eò quòd & in eis, antequam ad uſum hominis deſtinentur, induſtria & impenſa requiratur, ſuper quo recurrendum eſt ad ea quæ dicemus infra num. 261. incip. quo autem, & quia dictarum quoque oliuarum plantæ ſtercorantur & fodiuntur, ut fit noſtro ſuper Lario.

255 ℭ Quid autem in oleo ex nucibus confecto? Quod tangit Ang. in l. ſi apes. §. pri. in fin. ver. D. de fur. in hæc uerba. quid dicemus de nucibus Bononiæ & alibi, ubi nòn eſt oleum, ſed fit de nucibus? hæc ille, qui indeciſam ſic quæſtionem reliquit: ſed idem dicendum uidetur in huiuſmodi oleo ex nucibus confecto, quod & in oleo ex oliuis confecto, quod tamen fortè eſſet intelligendum ſecundùm ea quæ dicemus infra num. 261.

256 ℭ Eodem modo vua & uinum induſtrialibus fructibus annumerãtur, ut probat tex. in d.l. ſi eius, & ibi not. Bal. in fin. ver. D. de rei uendi. gloſ. in cap. grauis, in ver. fructus, & ibi quoque Bal. col. 2. verſ. item fructus in-

du-

dustriales, & Imo.col.2. vers. in ea. glo. ibi frumento, de resti. spolia. Bar. in d. cons. 125. quæstio talis est, Titius habens, cir. med. vers. fructus autem industriales, par. pri. iterum Bal. in l. pro oneribus, cir. fin. C. de iu. doti. in l. ancillæ, col. 4. vers. sed contra hoc. C. de fur. Ang. in l. si apes. §. pri. cir. fin. D. de fur. Rapha. Fulgo. in l. ex diuerso, siue, ut ipse legit, in l. fructus, col. 2. vers. ibi ut segetes. D. de rei uendi. Castr. in l. sequitur. §. fructus, in fi. D. de usuca. Ang. Areti. in §. pri. col. pri. vers. quid de oliua & de vua, insti. de offi. iudi. Cepol. cons. cau. ciui. 25. ex quæstione prædicta, col. 3. vers. sed dubium, Fran. Areti. in d. cons. 160. post prin. Corn. in d. cons. 139. paulò post prin. lib. 4.

257 ℭ Et idem in malis granatis, quæ ad finem conficiendi uini producuntur, secundùm Ang. in d. l. si apes. §. pri. in fi. D. de fur. Et in mulso & ceruisia, secundùm Bal. in l. pri. col. fina. vers. quæro utrum cerasa. C. de usur. & fruc. lega. in l. pro oneribus, cir. fin. C. de iu. doti. in cap. grauis, col. 2. vers. item si ex pomis, de resti. spolia. ubi etiam idem generaliter inquit in omnibus fructibus qui seminantur, quod & repetijt in d. l. pri. col. fina. vers. unum autem scias, & iterum in l. 2. cir. fin. C. de serui. & aqua.

258 ℭ Quid autem de fœtu pecorum & partu ancillarum, uidebis apud glo. si eam diligenter intuearis, in l. sequitur. §. fructus, in glo. mag. ante fin. & ibi Bar. cir. med. vers. est & alia lectu. & ibi Cast. in fi. D. de usuca. sed ita ut prætermittendum omnino non existimes tex. in l. in pecudum. D. de usur. probantem agnos, hædos, & uitulos, & huiusmodi fœtus, inter industriales fructus esse, sicuti lac & lanam, ideoque bonæ fidei statim possessoris effici, & secus esse in partu ancillarum, qui ad dominum pertinet, & bi ratio differentiæ inter partum & fœtum adducitur: de quo etiam est nõ omnino dissimilis tex. in §. in pecudum, insti. de rer. diui. & in l. uetus fuit quæstio. D. de usufruc. & facit etiam tex. in l. bonæ fidei, in fi. D. de acqui. rer. domi. & in l. si ego. §. partus. D. de publi. in rem actio. & aliquid etiã habetur per Ang. in l. si apes. §. pri. cir. fin. D. de fur. ubi & ipse dicit agnos industrialibus fructibus annumerari.

259 ℭ Hic etiam dubitari potest, quid de præsentatione patroni: Et Inno. in ca p. consultationibus, post prin. de iu. patro. inter industriales inquit fructus computari, & ibi sequuntur Butri. col. 2. vers. secundo casu, & Abb. col. etiam 2. versi. & si diceres: Et idem in electione uoluit ipse etiã Inno. subdubius tamen, in cap. in literis, col. pri. post prin. versi. cum autem eligere, de resti. spolia. & eum utroque in loco refert & sequitur Bal. in l. certum, cir. med. versi. sed iuxta hæc. C. de rei uendi. ubi idem dicit in iurisdictione & alijs incorporalibus iuribus, & iterum idem Bal. in l. 2. col. 14. versi. nunc de septimo. C. de serui. & aqua.

260 ℭ Quid autem de pensionibus, uidebis apud Bar. in d. l. ex diuerso, in prin. col. 3. D. de rei uendi. apud Butri. in d. cap. grauis, col. 3. versi. uenio ad tertium, & ibi Abba. col. 2. versi. de accessionibus, & Imo. in fin. ver. de resti. spolia. Areti. in d. cons. 160. col. pri. post med. Corn. in cons. 301. circa primum, col. pen. versi. bonæ fidei autem, lib. pri. Soci. in d. cons. 251. col. pen. versi. superest postremò, lib. 2. & omnino Alex. in cons. 181. in causa & lite, ante fin. lib. 2.

261 ¶ Quò autem ad fœnum & ligna, spectandum est an in eis magna an parua opera & impensa exigatur, quibus perpensis, iudex arbitrabitur utrùm naturalibus potiùs quàm industrialibus fructibus annumerentur, habita ad id ratione quod præponderabit, ut, scilicet, si natura operæ & impensæ præponderet, sint naturales, si uerò opera & impensa naturæ, sint industriales, ut uoluerunt Bar. in d.l. ex diuerso, in prin. col. pri. vers. in quibusdam fateor. D. de rei uendi. ubi idem dicit in similibus. Bal. in d. cap. grauis, col. 2. vers. item puto quòd fœnum, ubi idem dicit in palea, ex hoc etiam secus dicens in pascuis quæ falce non secantur, nec in horreis reconduntur, quia fructus sunt naturales, cùm opera & impensa in eis non sit necessaria, & ibi Butri. col. 2. vers. de quibusdam, ubi etiam sequi uidetur Abb. col. 2. vers. & istorum, & Imò. col. etiam 2. vers. no. bene ex glo. de resti. spolia. Soci. in d. consi. 251. col. pen. vers. superest postremò, ubi communem hanc dicit opinionem, lib. 2. Quam & nos sententiam sequimur: quanquam Cepol. cons. cau. ciuili. 25. ex quæstione prædicta, col. 4. vers. item quod est simpliciter, teneat fœnum fructum esse industrialem: & quanquam etiam Fulgo. in d.l. ex diuerso, quam legit cum l. fructus, col. 2. vers. ibi ut segetes, asserat ligna inter naturales fructus connumerari, per tex. in l. fructus. D. de usur. qui satis probare uidetur: sed tamen inconueniens non uidetur illum tex. intelligere, modo in eis cedendis non possit plus opera & industria hominis quàm natura, secundum prealle. Bar. doctrinã.

262 ¶ Sed iam satis de fructibus uerba fecisse uidemur, qua in quæstione dies noctesque libenter insudauimus, futurum aliquando sperantes, ut & ij, ad quorum manus noster hic fructuum tractatus peruenerit, aliquem ex eo fructum percipiant: Igitur tempus est ut ad usucapionis & præscriptionis effectum deueniamus.

263 ¶ SEPTVAGESIMOSECVNDO itaque quæro, quid de vsucapione & præscriptione? an ita scilicet per contractum nullum per mulierem sine statuti solennitate celebratum possessio transferatur, ut vsucapioni & præscriptioni locus sit: & certè si teneremus Roma. & sequacium opinionem, ex tali contractu nullo ciuilem non transferri possessionem, indubitatum esset præscriptioni locum non esse, quoniam ciuili ex possessione constat præscriptionem causari, ut per Bar. in l. pri. in prin. col. 4. vers. ideo primò quæro, & ibi per alios quoque Docto. D. de acqui. posses. & per eundem Bar. in l. 3. §. ex contrario, vbi cæteri cõmuniter sequuntur, ud de communi opinione attestatur ibi Areti. col. 2. vers. in ea. glo. ibi omnes usucapiunt, qui etiam declarant quomodo id intelligatur. D. eod. titu. cum concordan. per Andr. Tiraq. adductis in tracta. de iur. consti. par. pri. nu. 18: quibus omnino addes tex. in l. qui fundum, in prin. & ibi glo. in ver. procedere, & Bar. qui illum sic tex. summat, & alios etiam Docto. D. de usuca. pro empto. & glo. idem, si rectè inspiciatur, uolentem in l. pri. in uer. præscriptionem, cir. fin. ubi eam ita ponderant & sequuntur, quantum ad hoc, Bar. Bal. Ang. Saly. Fulgo. Castr. & Ias. qui id multipliciter declarant, præsertim Ias. col. pen. & fin. C. de ser. fugi. glo. in l. malè agitur, in glo. mag. cir. med. quam ibi etiam, quantum ad hoc, sequuntur Docto. licèt contradicant in eo, quatenus inquit emphiteotã, cui ciuilis quoq. possessio tradita sit, directum posse dominium præscribere, specialibus tamen rationibus per eos adductis. C. de præscrip. 30. vel. 40. anno. glo. in l. si

ut

ut certo. §. si duobus, in ver. dominium, cir. prin. & ibi Bar. in fin. ver. Bal. col. 2. vers. in glo. mag. ibi, quæ est causa, qui id declarat, & Castr. col. 3. num. 10. D. commo. glo. in §. sed aliquando, in ver. uel seruum, & ibi Ang. Areti. ante med. vers. in ea. ibi non currit, insti. de usuca. & clariorem glo. in cap. causamque, in glo. mag. & ibi Io. Andr. Bal. ante fin. Butri. in vlti. oppo. Abba. cir. med. vers. secundò colligo, Imo. in fin. ver. & Fely. col. pen. vers. & quamuis naturalis possessio, de præscrip. iterum Bar. in l. Celsus, col. 3. vers. sed quæro an habeam probare, & ibi Balb. in repe. num. 80. D. de usuca. iterum etiam Bal. in l. traditionibus, col. 2. vers. sed quando utile. C. de pac. Calda. in cons. 5. incip. an in præscriptione feudi, titu. de præscrip. quamuis & ipse quantum ad vasallum contendat eum posse contra dominum præscribere, licet solam habeat naturalem, Ang. in l. si apes. §. item constat, col. 2. vers. in bonæ fidei autem possessore. D. de fur. sum. Ang. in ver. præscriptio, col. 5. vers. iterum possessio ciuilis, practi. Papi. in for. respon. rei conduct. in ver. præscriptionis, col. 6. vers. quæritur ex qua, Ancha. in cap. possessor, ante fin. vers. ultimò esset hic, de reg. iur. in 6. iterum Fely. in cap. vigilanti, col. antep. vers. limita septimò, de præscrip. iterum etiam Balb. in tracta. de præscrip. parte tertia tertiæ partis principalis, quæstio. etiam 3. eademque ulti. col. pri. & 2. ubi & ipse declarat an id in præscribendo usufructu aut feudo procedat, & iterum in tertia etiam parte sextæ & ultimæ partis principalis, quæstione 3. cir. fin. Pau. Parisi. in cons. 27. in præsenti consultatione, col. 23. vers. & superius dicta, lib. pri. & ipsum etiam Tiraq. in tracta. præscrip. in glos. 5. col. fin. vers. sed parùm abfuit.

264 ℂ Sed tenendo opinionem Alex. quam Aret. communem asseruisse uidetur, & quam nos quoque supra probauimus, potest probabiliùs dubitari: itaque sciendum est, Docto. in d. l. pri. §. si vir vxori. D. de acqui. possess. excepto Crot. ibi omnes conuenire, prohibita per statutum alienatione, usucapionē quoq; & præscriptionē prohibitā censeri: quod probatur per tex. ab Alex. ubi supra in id adductū in l. alienationis, in prin. D. de verbo. signi. in l. si fundum. D. de fun. dota. in l. ubi lex, in prin. ubi glo. & Doct. D. de usuca. quibus addo ipsum quoque Alex. in cons. pri. ponderatis, col. fin. vers. præterea statutum, lib. 4. ubi de communi opinione fidem facit, cum alijs mult. concor. per Andre. Tiraq. adductis in tracta. retrac. titu. pri. §. pri. in glo. 9. num. 247. ita tamen ut illi addere possis Azo. in sum. C. si quis igno. rem mino. esse, si. decre. compa. Calca. in cons. 16. uisis, col. 10. vers. & ideo dicunt Docto. Io. de Plate. insti. qui. alie. lic. uel non, in prin. col. 2. vers. item an quando res dotalis, & ibi Hippo. Rimi. num. 126. & 127. iterum Alex. in cons. 74. circa primum, col. fin. cir. fin. lib. 3. Rui. in cons. 41. de duobus, col. 9. vers. sed tamen præmissis, qui id intelligit procedere in præscriptionem longissimi temporis, lib. pri. Balb. in tracta. præscrip. parte quarta quartæ partis principalis, quæstio. xviij. nu. 4. Andre. Alcia. in d. l. alienationis, in ver. vsucapionem, de verbo. signi.

265 ℂ Sed contrarium, vt diximus, tenet Crot. in d. §. si vir vxori, col. 3. quantùm scilicet ad casum nostrum pertinet, dum aliud esse, inquit, in statuto simpliciter prohibente bona in forensem alienari, quo casu præcedentem dicit conclusionem procedere, & aliud in pupillo qui non simpliciter alienare prohibetur, sed secundùm quid, scilicet sine iudicis decreto, quo

fit ut eius res præscribi possit, secundùm Bar. doctri in l. fina. col. 4. sed uerius est 3. vers. sed regula. C. in qui. cau. in inte. resti. non est neces. secundùm quam Crot. distinctionem ex supraallegata Bar. doctrina sumptam, dicendum uideretur in nostro quoque statuto præscriptionem prohibitam non censeri, cùm & hoc ipsum statutum permittat mulieri rei suæ alienationem, seruata ipsius statuti forma. Et addo hoc idem quod Bar. ubi supra, uoluisse etiam Iaco. de Aret. & Cyn. in d. l. fin. & ibi Bal. col. pri. vers. item no. in ista, qui hanc dicit esse ueritatem, & Ang. col. fin. vers. quarta & ultima doctrina, & iterum ipsum etiam Bar. in l. filiusfamilias. §. diui, col. fin. vers. quæro utrùm res prohibita, & ibi Rapha. Cuma. col. pen. vers. item circa secundùm, & clariùs Alex. col. antep. vers. tetigit hic Bar. an res prohibita, & ibi etiam Ias. quantùm ad casum nostrum, in pri. lectu. col. pen. versi. duodecimò quærit Bar. & iterum in secun. col. etiam pen. vers. eiusdem quoque initij, Io. Crot. sub num. 137. Franci. Rip. num. 113. Ambro. Opizo. in repe. num. 52. & Ferdi. Loaz. etiam in repe. num. 191. D. de leg. pri. Bal. in l. pri. col. 6. num. 19. cir. fin. C. de ser. fugi. in l. pri. in fi. C. si aduer. usuca. Corn. in cons. 294. uidetur prima facie, col. fin. cir. prin. ubi communem hanc dicit opinionem, lib. 3. Fely. in cap. cùm non liceat, col. 3. vers. inquantum Abb. meliùs, de præscrip. de quo etiam per Imo. in l. Celsus, cir. med. D. de usuca.

266 ℭ Sed suprascriptam Bar. doctrinã intelligit & declarat Abb. in d. cap. cum non liceat, col. 4. vers. quandoque res non prohibetur simpliciter, de præscrip. procedere, interueniente bona fide, & excluso iuris errore, & si præscriptio sua habeat comitantia, puta si quis emerit rem ecclesiæ existimans capituli consensum interuenisse, qui tamen non interuenit; uel si putauerit uenditorem maiorem esse, qui tamen minor erat: secus si errauerit in iure, credens minorem sine decreto, uel prælatum sine consensu capituli alienare posse, per tex. in l. 2. §. si à pupillo. D. de usuca. pro empto. & sequitur sum. Ang. in ver. præscriptio, col. 9. vers. undecimò res.

267 ℭ Verùm Balb. in tracta. præscrip. parte quinta quintæ partis principalis, quæstio. iiij. hanc Abb. declarationem reprobat, quatenus, secundùm eum, uoluit rem minoris aut ecclesiæ præscribi non posse, nisi requisitis solennitatibus concurrentibus, quia si requisita, inquit Balb. interueniant, de præscriptione tractandũ non est, præsupposito quòd res sit minoris aut ecclesiæ, quoniam per contractum solennem certum est dominium transferri, unde in re sua cadere nõ potest præscriptio. l. sequitur. §. lana. D. de usuca. Si uerò aliena sit res, & uendita fuerit tanquam pupilli aut ecclesiæ, & tunc non dicitur quis præscribere contra minorem aut ecclesiam, sed contra dominum: unde Balb. ipse, ubi supra, col. pen. vers. idem quando res est prohibita, aliter quàm Bar. & Abb. concludit, uidelicet quòd in re sine certa solennitate alienari prohibita, ut pupilli & adulti, non currat præscriptio absque illa solennitate, ex quo titulus est nullus, allegat. l. non est ignotum. C. in qui. cau. ces. lon. temp. præscrip. sed uoluit allegare. l. non est incognitum. C. qui. non obij. lon. temp. præscri. præscribatur tamen spacio xxx. annorum res adulti, non etiam pupilli, ut nota. in d. l. non est incognitum, & in l. bonæ fidei. D. de acqui. rer. domi. de quo tamen, quando contra adultum aut pupillum currat præscriptio, latiùs se dixisse refert in eodem tracta. præscrip. parte prima sextæ & ultimæ partis principalis, in

23. casu, hæc ille eo in loco, quantùm ad id de quo tractamus, ubi tamen infideliter refert Abba. vbi supra, velle rem minoris aut ecclesiæ præscribi non posse, nisi concurrentibus requisitis solennitatibus, quia immò, quo ad consensum capituli & decretum iudicis, totum contrarium sentit Abb. dum exemplum ponit, quando quis rem ecclesiæ emit, putans consensum capituli intercessisse, qui tamen non intercessit, vel quando putauit venditorem maiorem esse, qui tamen minor erat, quibus casibus dicit præscriptionem currere, vti eum supra retulimus. Nos autem pro clariori doctrina quatuor constituemus conclusiones.

268 ℭ PRIMA sit, vbi alienatio non fit per ipsum minorem, aut mulierem, aliumue sine certa solennitate contrahere prohibitum, sed per extraneam personam, uel per tutorem aut curatorem, sed non tutorio aut curatorio nomine, sed proprio, et tunc alienatio ualet in præiudicium alienantis, & ideo curret præscriptio, interueniente tamen bona fide, sed in præiudicium minoris uel alterius prohibiti, cuius res alienatur, non ualet, & ideo contra eum non curret præscriptio, donec durabit minor ætas, & sic alienationis prohibitio, per tex. iam allegatum in d.l. non est incognitum .C. qui non obij. lon. temp. præscri. cum quo concordat tex. in l.pri. & in l. fin. C. si quis igno. rem mino. esse, & ita uoluerunt Cyn. in l. fin. & ibi Saly. col. 2. vers. quartam uerò examinemus, & Castr. col. 2. vers. nec ob. illa l. si fundum. C. in qui. cau. in inte. resti. non est neces. & tangit etiam aliquid idem Saly. in l. uni. col. 2. vers. in contrarium facit. C. si aduer. usuca.

269 ℭ Ad quod facit, quod in simili dicimus de bonis fideicommisso subiectis, ideoque alienari prohibitis, quæ licèt præscribi non possint. l.fina. §. fina. C. commu. de lega. fallit tamen si non per prohibitum alienare, sed per extraneum alienentur, secundùm Bal. in l. 2. cir.fin. & ibi Cepol. num. 39. col. illius num. 2. C. de usuca. pro empto. eundem Bal. in cons. 4. in causa Basilij, cir.fin. lib.4. Castr. in d.l. fin.§. sed quia, col.3. vers. aduerte tamen, & ibi Ias. col. etiam 3. in 3. item nota. C. commu. de lega. Alua. in cap. pri. §. hoc quoque, col.fin. vers. & pro confirmatione, & ibi Cardi. Alex. col.3. vers. sed utrùm contra, de succes.feu. Corn. in cons. 304. rem arduam, col.12. vers. & per patronum, & col. seq. lib.3. Crot. in rep. l. filiusfamilias. §. diui, num. 143. & ibi Rip. num. 115. & Ferdi. Loaz. num. 191. cir. med. vers. secundò limitatur, qui communem hanc dicit opinionem. D. de lega. pri.

270 ℭ SECVNDA sit conclusio lxxiij. quæstionem afferens: ubi alienatio fit per prohibitum alienare, & emptor scit contractum esse nullum, & sine dubio dicendum est eum præscribere non posse, cùm in mala sit fide, cap. possessor malæ fidei, de reg. iur. in 6. cap. uigilanti, cap. si diligenti, & cap.fina. de præscrip. & facit tex. in l. si fur.§. pri.D. de usuca. ubi qui putat sibi per leges non licere usucapere, etiam si erret, non usucapit, quia in mala esse fide dicitur, & not. in simili Azo. in sum. C. si quis igno. rem mino. esse, sine decre. compa. cir.fin. Bar. in cons. 119. dominus Dominicus, col. pri. vers. nec ob. ei cursus, par. pri. Abb. in cons. 34. attingam, col.pri. vers. prædicta puto, lib.pri. in cons. 19. ad huius casus, col.2. vers. secundum caput, lib.2. Castr. in cons. 429. in quadam informatione,

col.

col. pri. post prin. lib. pri. Rui. in cons. 204. pulchra est, col. pen. vers. non obst. etiam illud, lib. pri. cum simili. quæ adduci possent.

271 ℂ Illud tamen prætereundum non uidetur, ad hanc rem nonnihil pertinens, quod ab Anto. Butri. traditum est, dubitanter tamen, in cap. 2. cir. fin. extra de donatio. contrahentem cum minore aut ecclesia, si eos sciat aduersus contractum in integrum restitutionem petere posse, non præscribere, quia in mala fide constitutus dicitur, qui licèt non uideatur quæstionem hanc assertiuè decidere, uidetur, tamen hanc in partem magis inclinare, & ibi asseuerantiùs hoc uoluit Imo. col. 3. vers. sed iuxta prædicta, per bonum tex. in l. in causæ pri. §. interdum, cum l. seq. D. de mino. & sequuntur Alex. in appo. Bar. in l. fina. in ver. allegatio. C. un. ui, in cons. 45. circa præsentis consilij, col. fin. vers. dato etiam quòd dictus contractus, lib. 3. Fely. in cap. de quarta, col. 13. vers. & pro opinione quam attentaui, de præscrip. Balb. in repe. l. Celsus, col. 7. vers. quintò limitatur. D. de usuca. Rui. in cons. 41. de duobus, col. fin. vers. præterea non potuit, lib. pri. Quos & nos sequimur, quanquam idem Imo. in cap. pri. col. pri. vers. vlti. not. de in inte. restitu. uideatur contrariũ uelle, contractum, scilicet, qui rescindi potest per in integrum restitutionem, non efficere ut quis in mala fide constituatur: sed potest dici eum ibi non loqui in sciente sed in ignorante, uti etiam ex eo colligi uidetur, dum inquit hoc procedere, si interuenerit deceptio re ipsa, nam secundùm eum deceptio dolosa bene uidetur arguere malam fidem ratione doli: Quæ etiam distinctio inter scientem & ignorantem probatur in d. l. in causæ, pri. §. interdum. D. de minori.

272 ℂ TERTIA sit conclusio lxxiiij. quæstionem constituens, quando emptor nescit contractum esse nullum, immò errat, sed in facto, quia probabiliter credit debitam solennitatem intercessisse: & tunc licèt Cyn. Saly. & Cast. in locis supra allegatis num. ab hinc 4. incip. prima sit, & Balb. in tracta. præscrip. quo loco eum supra citauimus num. ab hinc 5. incip. uerùm Balb. uelint non currere præscriptionem, eò quia in præscriptione longi temporis titulus legitimus requiritur. l. Celsus. D. de usuca. l. nullo, & utrobiq; Docto. C. de rei uendi. qui hic non adest, cùm sit nullus.

273 ℂ Nos tamen Abba. & sequacium opinionem sequimur, intelligentes tamen eam quando scientia & patientia eorum interuenit, quorum consensus in alienatione requiritur, quia sciendo & patiendo præscribi, alienare uidentur. l. alienationis uerbo. D. de ver. signi. & ita est de mente Bar. in d. l. filiusfamilias. §. diui. & ibi clariùs Alex. Iaso. & Ambro. opizo. in locis supra num. 265. allegatis, & ibi etiam Crot. num. 153 per quam distinctionem sublatum remanet eorum argumentum, qui in diuersa fuerunt sententia. præterea, ut diximus, nos loquimur quando quis probabiliter credidit debitam solennitatem intercessisse: ad quod faciunt quæ diximus supra num. 144. incipi. sed probabile, & sequen.

274 ℂ QVARTA et vltima sit conclusio lxxv. quæstionem formans: quando emptor existimat contractum absque debita solennitate celebratum ualere, & sic quando errat in iure, & hoc casu dicimus eum non præscribere, secundùm Abb. in d. cap. cum non liceat, de præscri. quo loco cum

cum supra citauimus num. 266. Et generaliter errantem in iure non præscribere, probat tex. in l. si fur. §. pri. & ibi not. glo. in ver. erranti, Bar. Cast. Imo. & Rapha. Cuma. conciuis noster. D. de usuca. Azo. in sum. C. si quis igno. rem mino. esse, sine decre. compa. cir. fin. glo. uni. & ibi Cast. Roma. Alex. & alij in l. quod uxor. D. de acqui. posses. glo. in l. fin. in ver. si credidisset. D. pro empto. in cap. Vulteranæ ecclesiæ, in ver. emptoribus. xij. q. 2. & xvi. q. 3. in prin. in glo. mag. ante medi. in cap. pen. in ver. præscriptione, & ibi Butri. col. fin. vers. opp. quòd recipiens, Abb. col. fin. vers. in glo. in ver. præscriptionē, & Imo. col. 3. vers. & no. diligenter hanc glos. de donatio. in cap. si diligenti, in ver. bona fides, & ibi quoque Butri. col. 3. vers. in incorporalibus autem, Abb. col. 5. vers. item scias quod in usucapione, de præscrip. in cap. cura, in ver. legitima, & ibi etiam Butri. col. 2. vers. opp. & uidetur, de iu. patro. Dyn. in cap. possessor, col. antep. vers. item quæri potest si errat in iure, de reg. iur. in 6. in c. qui cōtra iura, cir. medi. eod. etiam titu. Bar. in cons. 119. dominus Dominicus, col. pri. vers. nec ob. ei cursus, parte pri. in l. sed & si lege. §. scire, post prin. vers. opp. de l. nunquam, & ibi Ang. ante fin. vers. in glo. quæ incipit, si non est, Fulg. qui illam legem legit simul cum l. at ubi, cir. med. vers. ibi locupletior, iunctis his quæ dixit in. §. præceden. incipi. de eo autem, post prin. Roma. in d. §. scire, qui illum. §. legit simul cum princ. legis, in fin. ver. D. de peti. hæredi. iterum Bar. in l. potest, cir. med. vers. opp. quòd error. D. de usuca. Bal. in l. uenditioni, cir. med. & ibi Saly. col. pri. vers. quæro bona fides, & Cast. ante fin. C. de usuca. pro empto. Ancha. in cap. peccati uenia, col. 17. vers. quid dicendum, de reg. iur. in 6. iterum Butri. in cap. dudum, col. 2. vers. quartò opp. & ibi Abb. col. pen. vers. ego concordando, & col. fin. vers. ubi autem erraretur in iure, de deci. idem Abb. in cap. grauis, col. antep. vers. item dubitatur an errans, de resti. spolia. in cap. 2. in fi. de his quæ fi. à præla. si. consen. capi. in cons. 34. attingam, col. pri. vers. prædicta puto, lib. pri. in cons. 19. ad huius casus, col. 2. vers. secundum caput, lib. 2. Castr. in cons. 429. in quadam informatione, col. pri. vers. his igitur, lib. pri. iterum Imo. in cap. fin. col. 3. vers. ulteriùs redeo, de præscrip. Philip. Fran. Perusi. in cap. pri. col. pen. vers. in glo. in verbo causam, de præscrip. in 6. Alex. in cons. 46. circa præsentis consilij, col. 2. vers. & no. quòd etiā dato, lib. 3. Corn. in cons. 15. licèt claram censeam, ante fin. lib. 4. Io. Mari. Rimi. in l. iuris ignorantia, col. pri. vers. & ex his deciditur. C. qui admit. Bellame. in cons. 10. col. 12. vers. tertiò oppones, Fely. in cap. de quarta, col. 10. vers. prima restrictio, de præscrip. Ias. in cons. 84. puto, col. 4. cir. fin. vers. sed quartò & fortiùs, & col. seq. lib. pri. in l. si ante, cir. fin. D. solu. matri. Rui. in cons. 63. uidetur prima consideratione, col. pen. vers. non obst. ultimum, lib. pri. in cons. 150. ex his quæ in facto, col. pen. vers. præterea quanuis, lib. 4. Parisi. in cons. 66. nobilis Syluester, col. pen. vers. & si allegaretur, lib. 3. Fran. Balb. in rep. l. Celsus, col. 4. vers. quartò nota. D. de usuca. & in tracta. præscrip. parte secunda tertiæ partis principalis, quæstio. pri. nu. 3. in fi. Andre. Alcia. in tracta. præsumptio. regu. 3. præsump. 5. & præsump. 30. eiusdē regu. cir. prin. Soci. iun. in cons. ulti. pro resolutione, col. 3. vers. & licèt absolutè, lib. pri. in cons. 86. uisis duobus, col. pri. vers. & prædicte, lib. 3. Crauet. in cons. 188. Magnificus Senatus, paulò ante fin. lib. pri. Andr. Tiraq. in tracta. retrac. tit. pri. in fine, nu. 44. incip. emptor autem.

275 ℭ Est uerum quòd contrarium tenuit glo. in l. uenditioni, in glo. fin. C.

de

de usuca. pro emp. per tex. in l. sed & si lege.§. scire.D. de peti. hæredi. quam si quis opinionem sequi mallet, posset respondere ad tex. in d. l. si fur.§.pri.D. de usuca. ideo ibi errantem in iure non usucapere, quia credebat se non posse usucapere, & sic in mala fide erat, quo fit ut præscribere non possit, ut diximus supra in secun.conclusio. & ita illum tex. uidetur intelligere Bar.ibi in vers.quid dicemus? & post eum Ang. in secun.summa. dum sic summat, non usucapit, qui per iuris errorem se non posse usucapere putat.

276 ℂ Sed his non obstantibus nos priorem probamus opinionem pro qua etiam est tex. in l. nunquam in usucapionibus, in prin. & ibi not. Ang. & alij.D. de usuca. in l.2.§. si à pupillo, & ibi etiam Ang. in fi.D. pro empto. in l. qui fundum.§. seruus, & ibi glo. & Docto. D.eod.titu. in l. iuris ignorantia, pri. D. de iur. & fac. igno. & in cap. dudum, extra de deci. Immò probatur etiam in d.l. si fur.§. pri. D. de usuca. quia licèt ibi ponatur casus in eo cuius error eum inducebat in malam fidem, tamen hæc ratio adducitur, quia errans in iure non usucapit, quæ ratio generalior dicto dictum ampliat l. regula.§. fin. & ibi not. Bar. & Bal. D. de iur. & fac. igno. Ad tex. autem in d.l. sed & si lege.§. scire.D. de peti.hæredi. respondeo loqui quo ad fructus, quos quis facit suos, licèt erret in iure, sed secus quo ad præscriptionem, ut ibi per Bar.& alios, & per glo.Bar.& alios in d.l.si fur.§.pri.

277 ℂ AMPLIATVR PRIMO ista conclusio, quod tibi sit loco lxxvj. quæstionis, quatenus dictum est errantem in iure non præscribere, ut procedat, etiam si error eum in bonam fidem induceret, ut probant iura præallegata, dum dicunt eum qui credit contractum ualere, qui non ualet, præscribere non posse, & clariùs istud est de mente Bar. in d.l. si fur. §. pri. cir.med. ibi posito &c. nam si iuris error induceret errantem in malam fidem, non usucaperet ob ipsam malam fidem, per cap. possessor, de reg.iur. in 6. cum simili. allegatis supra num. 270. incipi. secunda sit, & expressiùs hoc probatur in d.l. si fur.§. pri. dum ibi dicitur non procedere usucapionem eius qui putat sibi per leges non licere usucapere, etiam si erret, uel quia non bona fide uideatur possidere, uel quia in iure erranti non procedat usucapio, quæ posterior ratio, præsertim ut differat à priori, facit ut dictum quoque generaliter intelligatur, & sic etiam si error iuris errantem inducat in bonam fidem, ut & in præceden. vers. diximus.

278 ℂ AMPLIATVR SECVNDO & vltimò ista conclusio, quod tibi pro lxxvij. quæstione habeatur, procedere, siue quis potuerit siue non potuerit consulere peritiores, nam licèt aliàs hæc fiat distinctio quando tractatur de lucro. l. regula.§. sed iuris, & ibi glo. in ver. ratio. D. de iur. & fac. igno. l. in bonorum.D. de bono. possess.titu. generali.l.2. in fi.D.quis ord. in bono. possess. ser. l. si duo. D. de acqui. hæredi. & not. Docto. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. Tamen id intelligitur quando tractatur de lucro sine alterius iniuria, secus si cum alterius iniuria, ut in prescriptione, ita declarat Dyn. in c. ignorantia, col.fina. vers. sed si agatur de lucro, lib. 6.

279 ℂ LIMITATVR AVTEM PRIMO ista conclusio, quod tibi sit pro lxxviij. quæstione, non procedere in hærede, cui mala fides defuncti ab errore iuris causata non nocet, ita annotauit glos. fin. in l. tutor se-

rum,

rum, cir. med. versi. sed Mar. dixit. D. de admi. tuto. per quam glos. sic clarius firmauit Castr. in l. nunquam in usucapionibus, post princi. vers. & aduerte. D. de vsuca. & Franci. Balb. in suo solenni tracta. præscrip. parte 2 tertiæ partis principalis, quæstio. iii. in fin.

280 ℂ Verùm de ista limitatione nos aliquando dubitauimus per illam regulam, qua dicimus, licèt iure ciuili attento hæres possit ex sua persona præscribere, nec ei noceat mala fides defuncti, si velit à se præscriptionem inchoare: id tamen locum non habet inspecto iure canonico, quo hæres tenetur defuncti conscientiam exonerare, quam aliter exonerare nequit, nisi rem restituat: Quam regulam in omni præscriptione etiam xxx. annorum procedere, dum loquuntur in præscriptione in qua de iure ciuili non requiritur titulus, affirmarunt Butri. in cap. si diligenti, col. 4. versi. quæro an mala fides, & ibi Abb. col. 6. vers. sed circa prædicta, & Imo. col. 3. vers. in ea. glo. aut. malæ fidei, de præscrip. cum aliis per Andr. Tiraq. allegatis in tracta. præscriptio. in glos. 2. col. 2. vers. nec sufficit, qui licèt dicat alios non minore numero nec authoritate contrarium tenere, hoc scilicet non procedere de æquitate canonica quando hæres non vult vti accessione ipsius defuncti, quam opinionem ipse quoque Tiraq. sequi videtur, dum eam posteriori loco recenset, secundùm nota. per Iaso. & Claud. Aquen. in l. si idem cum eodem. §. fin. D. de iuris. omni. iudi. quam haud dubiè inquit Tiraq. procedere in præscriptione xxx. vel xl. annorũ, in qua non requiritur titulus, vbi tamen tandem addit videndum Iaso. in l. Pomponius. §. cum quis, col. 4. D. de acqui. possess.

281 ℂ Sed animaduertendum est, quòd Bar. in l. cùm hæres. D. de diuer. & tempo. præscript. quem alle. Tiraq. vbi supra, hanc non facit differentiam inter præscriptionem longi temporis & longissimi, sed simpliciter inquit de æquitate canonica malam defuncti fidem nõ nocere hæredi sua ex persona tempus cõputare volenti, nisi dicas id eum sentire dum allegat Dyn. qui ita loquitur in cap. possessor, de reg. iur. in 6. Est enim eiusdem Bart. doctrina, in l. non solùm, 2. §. si liberationis verba, cir. medi. versi. præterea ibi. D. de libe. lega. quam sequitur Deci. in cons. 622. visa, num. 5. Doctorem esse intelligendum secundùm authoritatem quam allegat.

282 ℂ Secundò quoque est animaduertendum, quòd Soci. per Tiraq. etiam vbi supra adductus, qui tamen eum corruptè citat in cons. 23. sed veriùs est in cons. 203. incipi. capiendo, col. 2. vers. quintò confirmatur, & col. seq. lib. 2. asserit supradictam Dyn. sententiam communem esse, quod tamen nos verum non arbitramur, cùm præsertim nonnulli ex his quos ipse Soci. citat aliter loquantur, & vt id clariùs ostendamus, operæpretium est singulorum authoritates recensere.

283 ℂ Inprimis itaque hanc opinionem, malam fidem defuncti de æquitate canonica hæredi sua ex persona præscriptionem inchoare volenti non nocere, tenuit Dyn. in d. cap. possessor, col. pen. versi. posset tamen aliquis dicere, de reg. iur. in 6. qui loquitur in præscriptionibus titulum non requirentibus, & sic xxx. annorum, & licèt à multis simpliciter citetur, sic tamen intelligendi sunt qui eum citant per Bart. doctrinam supra num. ab hinc 2. allegatam, & ita ipsum Dyn. loqui animaduertit & Alex. in d. l.

Pomponius.§. cum quis, col.6. verſ. non bene conſiderauit.D. de acqui. poſſeſ. Eandem etiam Dyn. opinionem tenuit Io.Andre. in cap. cùm quis in ius alterius,de reg.iur. in 6. Cyn. in l.iitia.& ibi Bar.C. de acqui.poſſeſ. idem Cyn. in l. ſequitur.§.hæres,& ibi Imo.D. de uſuca. idem etiam Cyn. in l.pri.C. de uſuca. transfor. iterum Bar. in d.l. cùm hæres.D. de diuer. & tempo. præſcrip. in l.2. & ibi Bal. cir.med. verſ. quærit glo. ſi defunctus, & clariùs Caſtren.in ſi.C.de uſuca. pro hære. iterum Bal. in l.fin. C. cōmu. de uſuca. dum ſe remittit ad dicta per ipſum in d.l.2. iterum idem Bal. in l. cum qui.§. in hac.D. de publi. in rem acti. ubi expreſſiùs loquitur, hanc inter longi & longiſſimi temporis præſcriptionem differentiam conſtituens, idem Bal. poſt Cyn. in l. ſi ego.§i partus, in fi. ubi tamen ſubdubitat, dum inquit ſe hanc Dyn. opinionem non proſequi, & ibi Ang. in fin. ver. D.eod.titu. de publi. in rem acti. iterum Bal.in conſ.224. uir fuit, ante fin. lib.5. iterum Ang. in l.2. in pri.ver.C. de præſcrip. lon.temp. Ancha. in cap. ſine poſſeſſione, col.9. verſ. concludo igitur, de reg.iur. in 6. Abb. in conſ.32. uidetur primò, col.2.verſ. idem uidetur dicendum, lib.pri. Caſtr. in conſ.158. uiſa ſupraſcripta facti narratione,col.pri.verſ. ſed tertiò uidetur, & col.ſeq. lib.2. in conſ.220. ego Paulus,in fi.eo. lib.2. in l. ſi quis ſub conditione, in fi.D. de condi.inſtitu. Imo. in cap. illud, col.2. cir.fin. verſ. aduerte tamen, de præſcrip. in conſ.44. in caſu præmiſſo, col.fin. in ſecun. dub. Rapha. Cuma. in l. Pomponius.§. cum quis, col.pen.verſ. in eadem glo. ibi nos contra, iunctis præceden. & ibi Fran. Areti. col.3. verſ. ſed quæritur hic, & col.ſeq. qui etiam citat idem uelle Caſtr. ibi, qui tamen hoc non tangit in lecturis quæ communiter circunferuntur, uti etiam animaduertit Clau. Aquen. ibi,ubi etiam ſequi uidetur Crot.col.5. & 6.D. de acqui.poſſeſ. Alex. in conſ.110. (quem corruptè citat Tiraq. ubi ſupra pro conſ.9.) incipi. uiſis acutiſſimis, col.fin. verſ. ſecundò reſpondeo, lib.pri. in conſ.39. uiſis ſcripturis,col.2.verſ. item poteſt reſponderi,lib.2. in conſ. 134. in cauſa & lite, col.fin. verſ. facit quod bene dicitur, eod.lib.2. Mari. Soci. ſeni. in rub. extra de cau. poſſeſ. & propri. in tertio tracta. col.fin. verſ. ſextò competit publiciana, uti illum allegat Fely. in cap. ſi diligenti, col.5.verſ. & hanc partem,de præſcrip. licèt in meo codice illum titu. non legat, Andre. Barba. (quem Tiraq. ubi ſupra mendoſè pro Bal. allegat) in conſ.41. illud adferam, col.10. verſ. item accedat etiam quod pulchrè,lib. pri. in conſ.50. eiuſdem etiam initij, col.fi. verſ. & ſi dicatur, iuncto verſ. item non procedit, eo.lib.pri. Corn. in conſ.207. quoniam de multis,col. fin. verſ. & licèt mala fides defuncti, lib.pri. in conſ.176. ad euidentiam præmittendum eſt (licèt Tiraq. ubi ſupra eum incorrectè citet in conſ.66.). col.pen. verſ. nec ob. ius canonicum quod iuri ciuili, eod.lib.pri. in conſ. 16. uiſo puncto,col.2. verſ. tamen remanent aliæ,& col.ſeq. lib.2. & ſentit etiam in conſ.251. in hac conſultatione,col.pri.verſ. clarum enim uidetur, lib.3. licèt quantùm ad caſum ſuum ibi Corn. probet immò defunctum in mala fide non fuiſſe, & iterum idem Corn. in conſ.296. in præſenti conſultatione, col.7.verſ. nec ob. quòd Venantius, eo.lib.3. ubi tamen minùs fideliter hanc in ſententiam citat Butri.in cap.ſi diligenti,extra de præſcrip. cùm contrarium ſentiat, ut ſupra eum retulimus num. ab hinc 3. incip. uerùm de iſta, idem Corn. in conſ.304. rem arduam,col.13.verſ. dico itaq; eod. quoq; lib.3. in conſ.56. in hac conſultatione, col.fin. verſ. item dato quòd dictus Nicolaus, lib.4. in conſ.93. quia cauſa eſt, col.2. verſ. & ideo licèt ipſi,eo.lib.4. in conſ.176. ad euidentiam præmitendum eſt,col.4.verſ.

nec

nec ob. ius canonicum, lib. etiam 4. in conf.277. ad euidentiam huius con sultationis,col.3.verf. nec ob. quòd mala fides defuncti,lib.eod.4. Bartho. Soci. in reg.389. incipi. fuccedens,fallen.pri. in conf.60. in præfenti confultatione, col.pen. verf. fed hæc obiectio, lib.pri. in conf.203. capiendo primum, col.2. verf. quintò confirmantur præmiffa, cum 2.col.feq. lib.2. quibus in confilijs afferit ita etiam confuluiffe Mari.Soci.genitorem fuum, in conf. incipi.D. Contes. illique confilio fe plures Perufinos Doctores fubfcripfiffe, idemque etiam nonnullos alios Doctores confuluiffe, quod Mari.Soci.cõf. inter impreffa nõ reperio,Matthę.Afflic.in cap.pri.§. fi quis per 30. in pri.nota. col.2. verf. & ifta mala fides, fi de feu.fue.contro. inter domi. & agna.uafal. dum fe remittit ad Dyn. & Bar. in locis fupra allegatis, Rui. in conf.34. legatum de quo, in fi. lib.2. Soci. iuni. in conf.145. uifo puncto, col.11. verf. & fic non eft opus, lib.pri. ubi tamen dubitatiuè loquitur & per verbum fortafsè, hanc communem effe opinionem affe rens ex atteftatione Bar. Soci. eius patrui, in d.conf.203. lib.2.

284 ℭ Sed contrariam opinionem reprehendentes Dyn. & fequaces, & fequentes cano. fententiam in d.c. fi diligenti, de præfcrip. quos citauimus fupra num. ab hinc 4. incipi. uerùm de ifta, tenuerunt Rom. in d.l. Pomponius.§. cùm quis, cir.med. verf. fecundò quia hoc procedit, & ibi Alex. col.6. verf. dicit tamen Raph. Cuma. & col.feq. & Iaf.col.antep. in fi.verf. fecundò limita, ufque in fi. ubi communem hanc dicit opinionem.D. de acqui.poffef. idem Rom. in conf.149. conclufionem primam, col.2. verf. licèt uerum dixerit Dyn. & in conf.201. pro decifione, poft medi.verf. aut uult allegare præfcriptionem, utrobique falfum afferens Dyn. dictum per præallegatam Butri. rationem,& idem Rom. in l. fequitur.§. fi uiam,col.3. verf. fed aliud in hærede, iuncto verf. fed aduertendum.D.de ufuca. Caftr. in illa ead.l. fequitur.§ hæres. col.2. verf. item fcias quòd Dyn. Abb. in cap.2. col.2. verf. fucceffor uerò uniuerfalis,de præfcrip. in cap. de quarta, col.2. verf.no. fingulariter, & ibi Fely. col.7.verf. non mirum fi mala fides, eod.titu. dum. Abb. fe remittit ad dicta per eum in d.c.2. & Fely. dum fe refert ad ea quę dixit in d.cap. fi diligenti,eod. etiam titu. de præfcrip. iterum Abb. in cap. grauis, col.4. verf. in quarta fpecie, & col.feq. de refti. fpolia. præfertim dum fe remittit ad dicta per eundem in d.cap. fi diligenti, quanuis etiam idem Abb. ubi fupra alleget uidendum Dyn. in d.cap. poffeffor, de reg.iur. in 6. & clariùs idem Abb. in conf.3. nitar in præfenti, col.12. in xiiij. quæftio. lib.2. in conf.18. cuius cafus incip. facti contingentia,col.pri. poft med.verf. fi ergo filius,ubi inquit fe huius femper opinionis fuiffe, eod.lib.2. Imo.in cap.fin. col.2. in fi. verf. unde alij tertiò, & col.fequen. & iterum col.4. verf. & adde etiam inquantum, de præfcrip. Ang. Aret. in .§. fed tamen id, poft.med. verf. aduertas tamen, infti. de ufuca. Phil. Peruf. in d.cap. poffeffor, in fi. de reg.iur. in 6. Alex. in conf. 84. in caufa uertente inter Cameram,col.pri. lib.pri. in conf.4. uideretur, col.pen. verf. & dato quòd tantum, ubi communem hanc afferit opinionem,lib.2. in conf.89. uifo puncto & inftrumentis,col.3.verf. & dico quòd hæc exceptio, & col.feq.eod.lib.2. in conf.213. uifo & oportunè,col.pen. verf. fecunda ratione, eod. etiam lib.2.rep. in conf.46. lib.6. & iterum in conf.60. cuius cafus incip. Callimacus, conf. autem ftantibus his, col.4. verf. hoc præfuppofito,lib.4.rep. in conf.39.lib.6. & iterum etiam in conf. 99. fecundùm nouif. impræffio. aliàs 97.incip. uideretur prima facie, col.

pri. verſ. & ideo concludit Dyn. iuncta col.3. verſ. non ob. quòd ſaltem, eod.lib.4. in conſ.3. ex his quæ in themate, col.fin. cir.med. verſ. & non ſolùm ſi diceretur, lib.5. in conſ. 51. uideretur pro deciſione, col.2. in fi. verſ. quinimmò dato quòd etiam elapſi, eod.lib.5. ubi expreſſim loquitur etiam in præſcriptione 30. annorum, & iterum in conſ.11. ex his quæ in themate, col.3. verſ. & non ſolùm, lib.6. in conſ.39. ſtantibus his, col.3. verſ. hoc præſuppoſito, eod.lib.6. in conſ.97. uiſo proceſſu, col.fin. cir. med. verſ. quinimmò etiam ſi appareret, lib.7. ubi eodem modo loquitur quo ſupra in d.conſ.51. lib.5. quod & uoluiſſe uidetur in appo.Bar. in d.l. cùm hæres.D. de diuer. & tempo. præſcrip. ubi in id etiam citat Zilio. in d.l. eum qui.§. in hac.D. de publi. in rem acti. Corn. ſubdubius tamen, in côſ.275. quanquã uideatur, col.fin.verſ. non ob. quod dicunt, lib.3. qui dicit idem etiam tenuiſſe. Bene. Cap. in d.cap. ſi diligenti, de præſcrip. idem Corn. & Conſtantiùs in conſ.299. uidetur prima facie, col.fin. verſ. tamen poteſt dici, eod. vol.3. Barba. in conſ.9. incipi. ſupremi Dei, col.4. verſ. & ſi dicatur quòd huiuſmodi præſcriptio, & col.ſeq. lib.pri. in conſ. 40. præclarè ſcribitur, col.8. in fi. verſ. & eſt aduertendum, & col.ſeq.eod. lib.pri. in conſ.50. illud afferam, col.fin. verſ. & ſi dicatur, eo. etiam lib. pri. Deci. in conſ.272. in caſu occurrenti, col.4. num.5. & 6. qui expreſsè loquitur etiam in 30. annorum præſcriptione, ut patet ex præcedentibus, & qui communiorem hanc eſſe opinionem aſſerit Calca. in conſ.26. prima facie uidetur, col.fin. verſ. ſed tranſeamus. Soci. in conſ.106. libenti animo, col. 2. verſ. & locatores, qui etiam communem hanc dicit ſententiam, lib.3. Crot. in l. nemo poteſt, col.29. verſ. tenendo tamen communem. D. de leg.pri. in l. omnes populi, col.14. verſ. ampliatur ut procedat, ſub nu. 74. D. de iuſ. & iur. Goza. in conſ. omnium pri.incip. primò diſcutiam, col. 8. verſ. & mala fides, ſub num.34. Bertran. in conſ.66. col.pen. vol.pri. in conſ.191. conqueritur, col.2. verſ. & quia præfati. D. eod. lib.pri. in conſ. 226. thema quæſtionis, col.fin. verſ. ad id uerò, iuncto verſ. & quemadmodum, uol.3. Pariſi. in conſ.27. in præſenti conſultatione, col.22. verſ. prout etiam tollitur obiectio, & col.ſeq. ubi ipſe quoque de communi opinione fidem facit, lib.pri. in conſ.29. bonum ius, col.pen. verſ. & ſi nollent, eo.pri.uol. in conſ.66. nobilis Syluester, col.14. verſ. uitium nanque, & col.ſeq. ſub num.106. & 2. ſeq. ubi etiam de communi ſententia atteſtatur, uol.3. in conſ.92. incip. Ang. in conſ. col.5. verſ. nec dicatur, eod. vol.3. Rui. in conſ.40. pro euidentia, col.pen.verſ. nec dicto D. Philippo, qui etiam communem hanc aſſerit opinionem, lib.pri. in conſ.63. uidetur prima conſideratione, col.fin. verſ. præterea dicta glo. ubi etiam de communi ſententia atteſtatur, eo.vol.pri. in conſ.270. de duobus, col.pen. nu. 32. & col.fin. verſ. ſi uerò à morte, ubi cõmunem quoq; hanc dicit opinionem, eod.vol.pri. in conſ.45. circa caſum de quo quæritur, col.antep.verſ. ex præmiſſis, ubi idem etiam facit, vol.4. in conſ.118. uiſa & bene, col.2. verſ. & hoc præſertim, iuncta col.3. verſ. nec obſt. quòd imò, & col.fin. verſ. non obſtat dum dicitur, eo.4.vol. in conſ.146. multa obijciuntur, in fi.eo. quoque vol.4. in conſ.150. ex his quæ in facto, col.pen. verſ. aut uult, uti idem etiam repetit, eo.vol.4. in conſ.141. uiſo prolixo, in fin.ver. lib.5. Grat. in conſ.125. col.pri. in fi. vol.pri. Thom. Ferra. caute.38. explorati iuris eſt, col.2.verſ. immò quòd plus eſt, Cur.iun. in conſ.177. habita diligenti, col.fin.verſ. poſtremò non obſtat, ubi & ipſe expreſsè loquitur in præſcriptione 30. annorum, hancque communem eſſe opinionem

atte-

attestatur, in cons. 181. proponitur in facto, col. fin. vers. nec ob. si quispiam, Balb. in tracta. præscri. parte secunda tertiæ partis principalis, quæstio. xij. num. 11. & 12. ubi & ipse de communi sententia fidem facit, loquens in longissima quoque præscriptione, & reprehendens Soci. aliter attestantem in d. cons. 203. lib. 2. Soci. iun. in cons. 76. cùm diebus elapsis, col. 5. vers. & quemadmodum ipse, lib. pri. qui etiam communem hanc dicit opinionem ex attestatione Balb. ubi supra, iterum idem Soci. iun. in cons. 144. prosequendo, col. 7. vers. & si dicatur quòd præscriptio, eod. lib. pri. Zas. in cons. 15. vol. 2. Gomesi. in. §. sed iste, col. 27. insti. de actio. Iac. Philip. Porti. lib. commu. 4. conclu. pri. ubi maximam eorum partem, quos supra citauimus, aduocat sed confusiùs, hancque communiorem esse opinionem affirmat: in quam etiam inclinare uidetur, licèt neutram expressè approbet, Fely. in cap. si diligenti, col. 4. vers. contra opi. famosam Dy. & col. seq. de præscrip. dum postquam nescioquid pro Dyn. oppinione adduxit, quod ab Areti. accepit in d. l. Pomponius. §. cum quis. D. de acqui. posses. cui tamen satis respondet Clau. Aquen. ibi in d. §. cùm quis, col. pen. vers. sed Are. sustinendo, subijcit Fely. opinio. tamen contra Dyn. communiorem esse, & paucos ab ea recedere, cuius tamen Dyn. sententiam duobus in casibus saluat ibi Fely. idem Fely. in cap. de quarta, col. 7. vers. quid autem de æquitate canonica, eod. titu. de præscrip. dum se remittit ad dicta per eum ubi supra, & iterum idem Fely. in cap. illud, col. 6. vers. unum tamen, eo. etiam titu. de præscrip. dum idem facit, & licèt ita se referre uideatur, quòd illud Dyn. dictum secutus fuerit in d. cap. si diligenti, tamen id intelligendum uidetur in illis casibus in quibus illud ibi saluauit: Quam etiam opinionem se corrigendo uerius dici potest tenuisse ipsum quoque Tiraq. in d. tracta. præscrip. quo loco eum supra citauimus num. ab hinc 4. incip. uerùm de ista, quia licèt ibi ultimo loco contrariam recenseat opinionem, tamen tandem uidendum inquit Iaso. in d. l. Pomponius. §. cum quis, qui in hac nostra est sententia, ut supra eum retulimus.

285 ℭ Eandem quoque sententiam tenere uidentur qui simpliciter dicunt malam defuncti fidem hæredi quoque nocere, quos cumulauit Tiraq. in d. tracta. præscrip. in glo. 2. col. 2. vers. nec sufficit, ubi etiam in id citat Castr. in l. 3. D. de usuca. & in d. l. Pomponius. §. cum quis, quibus tamen in locis in lecturis quæ circunferuntur nihil de ea re dicit Castr. uti etiam quantùm ad posteriorem locum te admonuimus supra num. ab hinc 2. qui Castr. licèt à nonnullis etiam alijs præter Tiraq. in eandem sententiam aduocetur, tamen magis miramur de ipso Tiraq. uiro alioqui diligentissimo, qui ad hoc contra morem suum non animaduerterit, cùm soleret singulas quasque authoritates quas adducebat, in fonte inspicere, ex hoc arguens Chassa. aliter obseruantem, ut ipse Tiraq. alibi refert, & ultra per Tiraq. allegata idem quoque uoluerunt glo. in cap. inprimis, in ver. quia leuioris. 2. q. pri. & ipse Bar. in l. sequitur. §. fructus, in prin. D. de usuca. in l. ex diuerso, in fi. prin. D. de rei uendi. dum allegat l. cùm hæres. D. de diuer. & temp. præscrip. Ang. in l. 2. in fin. ver. C. de usuca. pro hære. Butri. in cap. cura, col. 2. vers. no. tamen hoc dictum, de iu. patro. Fulg. in cons. 64. Franciscus, col. 2. vers. & id uitium malæ fidei, Imo. in cons. 73. in casu proposito, col. fin. vers. & ideo non impeditur, Affli. decisio. 240. in causa, col. 2. vers. non ob. quòd post triginta, Soci. in cons. 69. pro dilucidatione, col. 10. vers. etenim mala fides, lib. pri. in cons. 145. uiso puncto, col. 2. vers.

& quemadmodum, eod.lib.pri. in conf.82. anno præterito, col.pen. verf. est enim tutiffima, lib.2. Crauet. in conf.146. refpondi de iure, in fi. ubi communem hanc dicit opinionem, lib.pri. Alba.in conf.58. uidetur, cir. med. verf. quinimò etiam.

286 ℭ Ex quibus fatis dici poteft communiorem hanc effe opinionem, præfertim concurrente tot Illuftrium Doctorum contra Soci. atteftatione, quam & nos fententiam fequimur, tùm quia in dubio ea eft opinio tenenda, quæ animæ fauet, cap. iuuenis, de fponfa. tùm quia haud dubiè ifta fententia magis communiter à Canoniftis tenetur, quibus magis ftandum eft quàm Legiftis, cùm hic agatur de materia peccatum concernente, ut per omnia in propofito noftro dicit Clau. Aquen. in d.l. Pomponius.§. cùm quis, col.2.verf. eft enim uerum.D. de acqui.poffef. Quod tamen Aquen. dictum, fcilicet cùm de peccato agitur, magis credendũ Canoniftis quàm Legiftis, intelligas uelim de Legiftis in iure tantùm ciuili, non etiã in utroque & ciuili fcilicet & Canonico Doctoratis, iuxta nota. per And. Alcia. in cap. cùm contingat, num.92. in fi. de iureiu. Quæ pofterior contra Dyn. fententia potiffimùm procedit fi ecclefiaftici iudicis officium imploretur, qui per cenfuram ecclefiafticam cogere poffit hæredem, qui 30. annis rem præfcripfit, defuncti confcientiam exonerare, faciendo ipfam rem reftitui, fi extat, aut tantundem, fi non extat, uti hoc cafu huic opinioni affentitur & Clau. Aquen. qui diuerfas fic fententias concordat in d.l. Pomponius.§. cùm quis, col.fin. verf. tamen fi imploraretur.D. de acqui. poffef. cui addo hoc etiam fuiffe de mente Bal. in aut. ad hæc, col.5. verfi. præterea fufficit.C. de ufur.

287 ℭ Quo fit ut ifta glos. Caftren. & Balb. limitatio, de qua principaliter tractamus, uera non uideatur, prout eam expreffim reprobat Ang. poft Ray. in l. nunquam in ufucapionibus, in prin.verf. in tex. poffefforibus.D. de ufuca. & fequi uidetur Bertran. fubdubius tamen, in conf.226. thema quæftionis, cir.fin. verf. & quanuis, lib.3. Nihilominus reperimus illam Butri. & fequacium doctrinam non procedere in præfumpta defuncti mala fide ab errore iuris caufata, quæ fcilicet hæredi non nocet, per præallegatum glo. & Caftr. dictũ, ita limitaffe Alex. in d.l. Pomponius.§. cùm quis, col.7. verf. unum addatis, iunctis præceden. & ibi Clau. Aquen. col.fin. num.14.D. de acqui.poffef. Soci. in d.conf.203. col.fin.verfi. præterea fatis eft, lib.2. Fely. in d.cap. fi diligenti, col.5. verfi. eft & alius cafus, de præfcrip. Rui. in conf.170 de tribus, in fi.lib.pri. ubi declarat, non tamen malam fidem præfumptam dici, quæ caufata fit dolo & fallacijs quanuis per indicia probatis, ideoq; huiufmodi malam fidem defuncti hæredi quoque nocere, idem Rui. in conf.118. uifa & bene, col.2. verfi. & iftud confirmatur, lib.4. Balb. in tracta. præfcrip. parte fecunda tertiæ partis principalis, quæftio.xij. num.13. & 14. Soci. iun. in d.conf.76. cùm diebus, col. 21. verfi. præterea fi quid, fub num.99. lib.pri. ob quorum authoritatem tutum fortè non uideretur in iudicando & confulendo ab hac opinione recedere.

288 ℭ Tamen nobis uidetur id effe contra mentem ipfius Butri. & Abba. in d.cap. fi diligenti, in locis fupra, num.280. incip. uerùm de ifta, allegatis, dum inquiunt, quòd dicitur exiftentem in mala fide præfcribere non poffe, proce-

procedere etiam in hærede licèt sit in mala fide ficta, si in mala fide defunctus fuit, cùm iuris fictione hæres præsumatur esse una & eadem persona cum defuncto ob illam de exoneranda defuncti conscientia rationem, & ideo Fulg. in d.cons.64. & Alex. in d.cons.213. lib.2. quibus locis eos supra citauimus, loquuntur etiā in præsumpta mala fide ex iuris præsumptione causata, uolentes sicut illa nocebat defuncto, ita hæredi quoq; nocere.

289 ℭ Sed pro limitatione glo. Castr. Alex. & sequacium facit quod fortiùs uoluisse dicitur Bar. in l. sed & si lege. §. de eo, in pri. oppo. D. de peti. hæredi. malam scilicet fidem fictam nemini nocere, quem sic allegant & sequuntur Fran. Areti. in d.l. Pomponius. §. cùm quis, col.fin. versi. confirmatur ista conclusio ultra Docto. & ibi Clau. Aquen. col.pen. uersi. ad secundum autem argumentum. D. de acqui.possess. Soci. in d. cons.203. col.3. versi. confirmatur nam iura, lib.2.

290 ℭ Verùm respondetur hoc Bar. dictum, quatenus uult litis contestationem malam fidem fictam inducere, eamque non obesse, de iure tantum ciuili non etiam canonico procedere, ut per glo. in cap.pri. in ver. dubitatio. xvi.q.3. & in cap. sine possessione, in glo.pri. cir.fin. de reg.iur. in 6. quæ loquens in materia præscriptionis, de qua & nos tractamus, inquit, licèt de iure ciuili litis contestatio actionem usque ad 40. annos perpetuet, de iure tamen canonico lite contestata quempiam ullo non posse tempore præscribere ob præsumptam malam fidem: quam glo. licèt reprobet Abb. in cap. illud, col.4. versi. & scias, de præscrip. eam tamen sequitur Butri. ibi in d.cap. illud, col.pri. versi. aduerte tamen & ipsemet Abb. in cons.19. ad huius casus, col.2. versi. ex tertio capite, lib.2. & Rui. in con.118. uisa & bene, col.pri. versi. nec prædictis uidetur, iuncta col.3. versi. & quanuis deinde, lib.4. ubi hanc communem dicit opinionem, & in foro quoque ciuili seruandam, quam etiam glos. sententiam idem Abb. in d.cap. illud, quo loco eum supra citauimus, fatetur tutiorem & communiorem esse, & quæ in iudicio seruaretur.

291 ℭ Vel & secundò respondeo, Bar. loqui modò tamen quis sit in bona fide, quia non obstante litis contestatione uel controuersiæ motione in hæreditatis petitione, si se tamen iustè possidere credat, præscribere poterit, & ita etiam tex. per Bar. ubi supra allegatum, in l. illud, eod.titu. de peti. hæredi. intelligit ibi glo. in ver. relinquere, quam ibi Bar. & alij sequuntur, & Docto. præter Bar. in d.l. sed & si lege. §. de eo. D. eo. etiam titu. de peti. hære. & hoc etiam modo intelligendas arbitramur glos. quas supra in præce. versi. citauimus.

292 ℭ Quod etiam mirum in modum confirmat quod ab Anto. Butri. traditum est in cap. ut debitus, col.2. versi. opp. quòd per hæc, & clariùs ab Abb. ibi col.2. versi. in glo. 2. in fi. & col.seq. extra de appella. ubi eo in articulo, an per litis contestationem uel citationem coram incompetenti iudice factam, in mala quis fide constituatur, & proinde præscriptio interrumpatur, distingunt, ut si tale quid productum fuerit per quod actor de iure suo docuerit, aduersarijque conscientiam informauerit, uel informare debuerit, & tunc præscriptio interrumpatur, tanquam mala fide superueniente, aliàs secus, & sequuntur ibi etiam Imo. col.2. versi. in glos.2. in

fi. & Philip. Perusi. col.5. in fi. versi. secundò limita, & col.seq. qui ita nominatim intelligit dictas glo. iuris Canonici supra num. ab hinc 2. allegatas, & Philip. Deci. col.3. versi. in glo.2. num.10. quod & repetijt idem Abb. in cap. illud, col.antep.vers. unde clariùs prosequendo, de præscrip. & in cons.19.ad huius casus,col.fin.vers. nec ob. si dicatur,lib.2. & iterum Deci. in cons.272. uiso processu,col.fin. versi. & ad hoc etiā bene facit. Et conferunt etiam quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio.lxxxiij.

293 ¶ Tertiò etiam responderi potest, illum tex. quo monetur Bar.in d.l. illud.D. de peti. hæredi. alium habere intellectum, scilicet procedere respectu interitus rei tantùm, non aliorū quoque effectuum, vt fructuum, quem intellectum tenent Bar. Castr. & alij ibi, & glo. in d.l.sed & si lege.§.de eo autem, vbi etiam sequi videtur Ang. & clariùs Castr.qui illum.§.legit cum .§.quod autem. Ex quibus concludendum videretur, hanc limitationem, de qua principaliter agimus, veram non videri, inter præsumptam & veram malam fidem interesse, cùm utroque casu militet Butri. & sequacium ratio de exoneranda defuncti conscientia, & cùm iuris præsumptio liquidissima sit probatio.l.licèt Imperator, vbi Docto. not.D.de leg.pri. Quā opinionem si sequaris lector, quæ vti verior sequenda videtur, intelligas velim secundùm ea quæ dicemus infra hac eadem glos. num.304. incipi. ad dictum autem, cum duo sequen.

294 ¶ Quanquam etiam Caro. Rui. in cons.118. visa & bene, col.3. versi. nec obst. quòd mala fides, lib.4. illud Castr. dictum procedere intelligit in ficta tantùm mala fide, vti & Castr. loquitur, videlicet quando quis est in bona fide, sed lex præsumit eum esse in mala non etiam in præsumpta, vti Alex.& alij loquuntur,scilicet quando lex præsumit super dubio, quoniam hoc casu in mala fide quis verè esse dicitur, cùm iuris præsumptio, vt iam diximus, liquidissima sit probatio.

295 ¶ Non omitto etiam eandem glos. Castr. & sequacium opinionem sine dubio non procedere, si & ipse hæres in eodem iuris errore esset, in quo defunctus erat, quia proprio errore præscribere non posset,vt sentit Imo. in d.l. nunquam in vsucapionibus, cir. prin.versi. sed aduerte.D.de vsuca. & sequi videtur Bertran.in cons.226. thema quæstionis,cir.fin. lib.3.& clariùs Caro.Rui.in cons.63.videtur prima consideratione, col.pri.versi.quia ex quo, lib.pri. qui etiam dicit dictam glos. intelligendam quando de errore defuncti constat, cùm in dubio iuris scientia præsumatur, de quo & nos supra diximus nu.131.incipi. sed responderi potest, cū infini. sequen.

296 ¶ LIMITATVR SECVNDO principaliter, quod tibi sit loco lxxviiij. quæstionis, ista conclusio, errantem in iure non præscribere, ut non procedat, si iuris & facti mixtura concurrat, secundùm Curti. seni. in d.cons.71. Princeps, col.9. vers. & multò magis quando cum errore, ubi allegat glos. in cap. Vulterani, sed uerius incip. Vulteranæ ecclesiæ,xij. q.2. quæ tamen id non dicit: ideo pro hoc bonum nos tex. adducimus in l. si vir vxori, & ibi glos.fin. Bar. & Castr. qui illam legem legit cùm l.pri.§. si inter uirum & vxorem, in fin.D. pro dona. Dyn. in cap. possessor malæ fidei, col.pen. versi. item quærendum est si errauit, de reg.iur. in 6. Bal. in l. venditioni, in fi. & ibi Saly.cir.medi. versi. quæro ab extra.C. de vsuca.

pro

pro empto. ſum Ang.in ver. præſcriptio,col.2.verſ. ſed quid ſi erret,Butri. in cap. ſi diligenti, col.4. verſi. quærit glo. & ibi Imo. col.4. verſ. item limita id uerum, de præſcrip. idem Imo. in cap.fin. col.3. verſi. item limita etiam,eo.titu. in cap.pen. col. quoque 3.verſ. in glo.3. in ver. præſcriptione, de donatio. iterum Caſtr. in l. nunquam in vſucapionibus, cir.med. principij.D. de uſuca. Roma. in l.2. in prin.col.9. verſi. ex his deciditur, ſub num.51.D. de ver.obliga. Philip.Fran.Peruſi. in cap.pri. col.pen.verſ. & an error iuris, de præſcrip. in 6. Io. Mari. Rimi. in l. iuris ignorantia, col.2. verſi. quartò limita.C. qui admit. Fran.Balb. in repe.l. Celſus, col.7. verſi. ſextò limitatur.D. de vuſuca. ubi id per nonnulla alia quoque ſimilia confirmat.

297 ℭ Quæ etiam limitatio præter per Balb. ubi ſupra adducta,comprobari poteſt ex eo, quòd licèt quando de iuris articulo tractatur, cogi aliquis non poſſit compromittere, vt iam diximus ſupra num.150. incip. quibus etiam, fallit tamen ſi cum dubio iuris concurrat dubium facti, ſecundùm Bal. in l. cum proponas,ante med.verſ. ſed nonne tota die.C. de reb.credi. in l.ancillæ,col.pri.verſ.tertiò no. & ibi Saly.col.pri.verſ.& ideo cùm iura. C. de fur. Philip.Peruſi. in cap. ſæpe,col.3.verſ. ſextò no. extra de appella. Corn. in conſ.148. in præſenti, col.2. verſ. ad hoc quod no.lib.2. Soci. in conſ.51. præſtantiſſime Doctor, col.2.verſi. ſecundò principaliter, lib.pri. Iaſ. in l.pen.col. etiam pen.verſ. hinc dicit Bal.C.de pac. in conſ.26. omiſſis, cir.fin. lib.pri. in conſ.35. circa primum, poſt prin.eod.lib.pri. Marſi. in ſingu.467. uiget ſtatutum,col.pri.verſ. item prædictum ſtatutum, D.Io. Bapti. Plot. in rep.l. ſi quando, num.165.C.vnde ui. Quam tamen limitationem, de qua principaliter tractamus, intelligas uelim ſecundùm quod declarant Bar. & Caſtren. in d.l. ſi uir uxori.D. pro dona. & Dyn. in conſ. 5. quæſtio talis eſt, col.fin. verſi. præterea lege cauetur, dum allegat d.l. ſi uir uxori, & Bal. in l. nullo iuſto, col. pri. verſi. ſecundò opp. dicitur hic .C.de rei uendi.

298 ℭ LIMITATVR TERTIO principaliter hæc eadem concluſio, quod tibi ſit loco lxxx. quæſtionis, non procedere in præſcriptione longiſſimi temporis 30. uel 40. annorum,ſecundùm Bal. in conſ.511. quidam prælatus, in fi. lib.5. Ang. in l. nunquam in vſucapionibus, cir.fin. principij.D. de vſuca. dum inquit regulam procedere in uſucapione triennij uel longi temporis, & ibi Caſtr. cir.fin. & Imo. etiam cir.fin.D. de uſuca. iterum Caſtr. in l. uenditioni, in fi.C. de uſuca. pro empto. in conſ.44. circa præſentem caſum, col.2. verſi. & ſi dicatur, lib.2. quod & ſentire uidetur in conſ.3. in cauſa quæ uertitur coram D. Vicario, in fi. lib. etiam 2. Butri. in cap. peruenit,col.pri.verſi. unum tamen no. & ibi Imo. col.2.verſ. item no. quòd licèt error, extra de empti. & uendi. iterum Butri. in cap. cura, col.3.verſ. ſecundùm hoc,de iu.patro. iterum etiam Imo. in cap. de quarta, col.pri. verſ. in gloſ. ſuper ver. tueri, de preſcrip. in cap.fin. col.3.verſ. quarta ſolutio,ubi tamen ſubdubitat, dum hanc, inquit, opinionem poſſe probabiliter ſuſtineri, licèt res non ſit ſine dubitatione propter authoritatem tenentium contrarium, eod. titu. de præſcrip. in cap.pen. col.3. verſi. & no. diligenter, de donatio. Rom. in conſ.123. circa primum dubium, col.3. verſi. quinimmò uidetur, Cepol. in l.fin. num.17.C. de uſuca. pro empto. & ſentit etiam Corn. in conſ.176. ad euidentiam, col.4.verſi. ideo

licèt,

licèt, lib.pri. in conſ.15. licèt claram, ante fin. lib.4. dum inquit errantem in iure longo tempore non præſcribere, & clariùs in conſ.277. ad euidentiam huius conſultationis, col. pen. in fin. verſi. nec ſufficit, & col.ſeq.eod. lib.4. Affiic. deci.40. caſus eſt, col.8. num.12. Anto. Rub. Alexandri. in conſ.75.præſupponitur in facto, col.2.verſi. & ita concludendum cenſeo, vbi communem hanc dicit opinionem, Franc.Balb.in tracta.præſcrip.parte ſecunda tertiæ partis principalis, quæſtio.pri.num.3. dum inquit errantem in iure non præſcribere longo tempore, & clariùs in eod. tracta. parte quarta quartæ partis principalis, quæſtio.18. in fi. quam etiam opinionem ſequi videtur Crauet. in conſ.27. in cauſa Magnifici, col.pri. verſi.tertiò iſte, vol. pri.

299 ℭ Contrariam tamen ſententiam, ſi rectè inſpiciantur, ſenſerunt glo. in d. cap.pen. in ver. præſcriptione, de donatio. in cap.2. in ver.poſt nullū, de his quæ fi. à præla. ſine conſen. cap. in cap. cura, in ver. legitima, de iu. patro. & Archi.x.quæſtio.3. cap. quia cognouimus, col.2. verſi. in ea. glo. ibi præſcribitur, dum inquit errantem in iure nunquam præſcribere, & iterum col.fin.verſi. in ea. glo.ibi longiſsimi, dum inquit has duas præſcriptionis ſpecies, longam & longiſsimam ſecundùm canones non differre, & Pau. de Leaza. & Io.de Legna. in cap.pri.de reb.eccle. non alie.clariùs Abb. in conſ.34. attingam, col.pri. verſi. prædicta puto, nam ibi loquitur de præſcriptione xxx. annorum vt patet ex verbis præcedentibus, lib.pri. in conſ.19. ad huius caſus, col.2. verſi.ſecundum caput, lib.2.nam & ibi eodem modo loquitur,vt conſtat ex verſi. ſequen. Caſtr. ſibiipſi cōtrarius, in conſ.70.quia fruſtra, col.fin. verſi.ſecunda ratio, lib.pri.in conſ. 29. viſo quodam inſtrumento, col. antep. verſi. vnde poſito, & col. ſeq. lib.pri. Alex. in conſ.73. viſo themate, col.fin. verſi.vnde dictus Io. lib.2. in conſ.97. viſo proceſſu, in fi.lib.2.vbi tamen inquit ſe id non ponere pro conſtanti, eò quòd varij in hoc ſint Doctores, & Conſtantiùs in conſ.46. circa præſentis conſilij, col. fin.verſi. & no. quòd etiam dato quòd diceretur, lib.3.quod eſt repe. quibuſdam tantùm mutatis, in conſ.34. circa primum, col.fin. verſi. & dato quòd diceretur,lib.6. idem Alex. in conſ.119. viſo themate ſupraſcripto, col.fin. verſi. ex prædictis,lib.4. Ang. Caſtren. filius,in l. Celſus,in additio. ad lectu. ipſius Caſtr.quæ eſt ſub col.pri.verſ. Canoniſtæ dicunt, vſque ad verſi. vlti.not.D. de vſuca. prout illa eſſe verba dicti Ang. non ipſius Caſtr. annotauit & Fely. in loco ſtatim allegando, quod ex eo quoque oſtenditur, quòd aliàs contrarius ſibiipſi eſſet Caſtr. ibi: Item quia citat Abb. & Imo. quod non ſolet Caſtr. facere: Eandem etiam opinionem ſequitur Fely. in cap. de quarta, col.12. verſi. fallit tertiò, & col. ſeq. de præſcrip. vbi inquit idem quoque ſentire eos quos iam ſupra citauerat col.8. in fi. uerſi. ſecunda doctrina, cùm ſimpliciter loquantur, & in materia longiſsimam præſcriptionem requirente, quos & nos latiùs adduximus ſupra num.274. incipi. quarta & ultima ſit concluſio, Stepha. Bertran. in conſ.214. ex themate, col.fin. uerſi. niſi dicas, lib.3. Rui. in conſ.41. de duobus, col.9. uerſi.præterea, quamuis, iuncta col.11. uerſi. ſed etiam dato, lib.pri. in conſ.63. uidetur prima conſideratione, col.fin. ſub num.25. eod. lib.pri. in conſ.204. pulchra eſt, col. pen. uerſi. nec eſt uerum quod iſtud, eo. etiam lib.pri. in conſ.150. ex his quæ in facto, col. pen. num.15. lib.4. ubi communem hanc dicit opinionem, Pariſi. in conſ.27. in præſenti, col.22. uerſi. non poſſunt etiam ipſi,
lib.

lib.pri. in conſ.66. nobilis Syluester, col.15. verſi. & ſi iſti, ſub num.108. & iterum col.pen.verſ. & quanuis aliqui, qui de communi ſententia fidem facit, lib.3. Curti. iun. in conſ.vlti. poſt redditum, col.3. verſi. cùm igitur talis ſolennitas, ubi inquit hanc communem eſſe opinionem, colligi ex Fely. quo loco eum ſupra proximè citauimus.

300 ¶ Sed uideamus utra opinio uerior ſit: Et certè pro priori opinione facit quod not. Bar. in l.fin.cir.fin. quem ibi ſequitur Saly. poſt prin.C.unde ui, ubi præſumptam, inquit, malam fidem xxx. annorum curriculo tolli, ideoq; tanto tempore præſcriptionem currere,& ſequuntur pręterea Butri. in cap. ſæpe, col.4. verſi. item hoc uerum, uſque ad xxx. annos, de reſti. ſpolia. Abb. in conſ.89. in quæſtione quæ ad præſens, col.2. cir.fin. verſi. cùm ergo, lib.pri. in conſ.102. in cauſa, col.pri. verſi. ad hoc enim, lib. quoque pri. in cap. ſi diligenti, col.3. verſi. ſed ego allego, & ibi Imo.col. 3. verſi. in præſcriptione autem longiſſimi, de præſcri. idem Abb. in cap. fin. ante fin.verſ. hanc tamen præſumptionem,eod.titu. de præſcri. Cepol. in tracta. de ſerui. urba. prædi. cap.20. col.2. Alex. in conſ.6. uiſo themate, col.pri. verſ. nec etiam eſt neceſſe,lib.pri. in conſ.vlti. conſideratis,poſt prin. eod. etiam lib.pri. in conſ.151. uiſo themate ſuprascripto, col.fin. verſ. non omitto, lib.2. in conſ.213. uiſo & oportune,col.pri.verſ. tamen iſta bona fides, eo.lib.2. in conſ.59. conſideratis uerbis, col.4. verſi. ſextò præſupponitur, lib.3. in conſ.16. in cauſa & lite, col.8. verſ. & ratione tam longiſſimi, lib.5. in conſ.24. eod.lib.5. quo loco eum in verſ. ſequen. citabimus, And. Barba. in conſ.35. ſapienter ſcribitur,col.pen. verſ. & ſi quispiam dixerit, lib.2. Areti. in conſ.63. in præſenti, col.pen. verſ. modò poſito, Curti. ſeni. in conſ.82. capio primum,col.2.verſi. nec expedit, Corn. in conſ.127. primo aſpectu,col.8.verſi. nam qui longiſſimo, lib.2. Soci. in conſ.127. uiſis capitulis, col.pen. verſi. ad omnia iſta, lib.pri. rep. in conſ. 181.lib.2. idem Alex. in conſ.38. in cauſa dominorum,col.2.verſi. poſtremò, lib.3. Iaſ. in conſ.209. uera vt arbitror, col.2. verſi. ad aliud, lib.2. in l. clam poſſidere.§. qui ad nundinas. col.2. verſ. octauò nota, vbi communem hanc dicit opinionem.D. de acqui.poſſeſ. Deci. in conſ.267. non excedit, col.4.verſi. tertiò de bona fide, in conſ.272.viſo proceſſu,col.5.verſ. non obſtant ergo, in conſ.558. in cauſa Magnifici Ioannis, cir.fin. Rui. in conſ.156. quia de pluribus, col.2. verſi. & ex curſu, lib.pri. in conſ.34. legatum de quo, ante fin. lib.2. in conſ.45 circa caſum, col.antep. verſi. ex præmiſſis, lib.4. in conſ.118. viſa & bene, col.pri.verſi. nec obſt. dicit ipſe, lib. etiam 4. Afflic. deciſ.40. caſus eſt, col.8. verſi. immò ex poſſeſſione, Bertran. in conſ.81. pro faciliori, col.2. verſi. quoniam reſpondeo, lib.3. Anto. Rub.Alexandri. in conſ.75. præſupponitur,col.2. in prin. & iterum cir.med. Curti.iun. in conſ.52. habita diligenti,col.4.verſ. accedit ad confirmationem, Pariſi. in conſ.15. Albertus, col.fin. verſi. prout etiam per dictum longiſſimum,lib.pri. Chaſſa. in conſ.16. viſo proceſſu, col.2. verſi. facit etiam, Soci.iun. in conſ.76. cùm diebus, col.20. verſi. præterea etiam ſi aliqua, qui ita communiter teneri atteſtatur, lib.pri. in conſ.115. præſens conſultatio, col. 5. verſi. & vbi etiam quis diceret, lib. 2. Franci. Balb. in repe. l. Celſus, col. 16. verſi. iſtam ſuam concluſionem, & col. ſequen. qui etiam communem hanc eſſe ſententiam affirmat. D. de vſucappo. Capel. Tholo. quæſtio. 74. incipi. item fuit quæſitum an in præſcriptione, in fi.

301 ℭ Immò fortiùs Inno. in cap. 2. in glo. mag. quæ est secun. cir. fin. extra de in inte. resti. voluit eum, qui longo tempore rem possedit, bonæ fidei possessorem præsumi, subdens quod longum tempus dicatur iudicis arbitrio relinqui, per tex. in l. pri. in fi. D. de iudi. sed voluit allegare. D. de iu. delibe. & sequuntur ibi Io. And. & post eum Butri. col. pen. versi. quandoque electio, Abb. in fina. ver. & Imo. col. fin. versi. saluo nisi, Archi. in cap. pri. & ibi etiam Io. And. cir. prin. dum se remittit ad dicta per eum ubi supra, & Gemi. col. 2. versi. sed pone quòd quis, & col. 3. versi. quis habet probare, de præscrip. in 6. idem Io. And. in addi. Specu. in titu. de teste. §. nunc videndum, in pri. addi. mag. col. 2. versi. item si scripsi, Bal. in rep. l. pri. col. 2. versi. quandoque dicitur recta possessio. C. vnde ui, iterum Butri. in cap. cùm ecclesia Sutrina, col. fin. versi. non ob. si dicatur, de cau. possess. & propri. in cap. peruenit, col. 9. vers. item bona fides, de censi. iterum etiam Abb. in duobus illis consilijs supra in præceden. versi. commemoratis, & præterea in cap. consultationibus, col. fin. versi. simile dicimus, de iu. patro. in cap. si diligenti, & ibi Imo. de præscrip. quibus locis eos in præceden. num. citauimus, Roma. In cons. 407. cùm præsupponatur, cir. prin. in cons. 424. circa propositum, in pri. dub. in fi. Alex. in d. cons. vlti. post prin. lib. pri. & d. cons. 151. col. fin. versi. non omitto, lib. 2. in d. cons. 213. col. pri. versi. tamen ista, eo. lib. 2. in d. cons. 59. col. 6. versi. sextò præsupponitur, lib. 3 in d. cons. 16. col. 6. versi. nec ob. id quod no. Inno. & iterum col. 8. versi. & ratione tam longissimi, lib. 5. in cons. 24. ponderatis his, col. pen. versi. & ex diuturnitate, eod. lib. 5. in cons. 69. circa primum, col. pri. versi. sed præmissis non obstantibus, & iterum col. 2. cir. prin. versi. & ista bona fides, eo. etiam lib. 5. in cons. 78. videretur, col. fin. versi. bona fides autem, sub nu. 13. lib. 6. Areti. in d. cons. 63. quo loco eum in præceden. versi. commemorauimus, Fely. in cap. cùm nobis, col. 2. cir. prin. vers. quia secundùm Butri. de præscri. Barba. in cons. 50. illud afferam, col. pen. versi. præterea lib. pri. Affflic. Bertran. & Soci. iuni. in locis supra in proximo num. annotatis.

302 ℭ Si tamen lector malueris in posteriorem sententiam transire, quam & nos uti communiorem sequimur, ad præallegatum Bar. dictum sic poteris respondere, tex. in d. l. fin. C. vn. ui, super quo se fundat Bar. ibi, procedere iure ciuili inspecto, secundùm quod in xxx. annorum præscriptione bona fides non est necessaria saltem quantùm ad excipiendum. l. si quis emptionis. §. quòd si quis. C. de præscrip. xxx. vel xl. annor. qui tex. canonizatus est xvj. q. 3. cap. placuit. §. quòd si mala fide, quod hodie iure canonico correctum est, cap. fin. de præscrip. cum simili. allegatis supra nu. 270. incip. secunda sit conclusio, & ita illum tex. in d. l. fin. hodie iure canonico non procedere affirmarunt Bal. ibi post med. qui tamen corruptus communiter circunfertur, quatenus subdit, quia iste non habet malam fidem, voluit enim dicere quia iste non habet bonam fidem, aut dictio illa negatiua, non, abradenda est, & ibi etiam Fulg. col. pri. versi. vltimò no. quod & sensit ibidem Ang. col. 2. versi. in tex. ibi xxx. anno. dum postquam notauit ex tex. prædonem xxx. annis præscribere, subdit hoc verum de iure antiquo, hodie verò malæ fidei possessorem vllo tempore non præscribere, & clarissimè omnium ita illud Bart. dictum non procedere de iure canonico, cui in hoc standum est, limitauit Præceptor noster Aymo Crauet. in cons. 146. respondi de iure, post prin. versi. sed scripta mea, iuncta col. fin. versi.

versi. non ob. modo, lib.pri. vbi tamen nullam de prædictis mentionem facit, & qui aliter quoque respondet ad illud Bar. dictum, vt scilicet procedat quo ad effectum illius l. fin. non etiam quo ad alios effectus, post Corn. per eum allegatum, quem tamen non reperio.

303 ℂ Quanquam etiam illud idem Bar.dictum reprobarunt Rom. in l. Celsus, col.2.versi.item idem, & col.seq. & ibi Imo. col.fin.versi. item nec obstat.l.fi.D. de vsuca. idem Imo. in cap.fin. col.4. versi. dixit etiam Bar. in d. l.fi. iuncto versi. item etiam non videtur verum dictum Bar. de præscrip. Rui. in consi.41 de duobus, col.9.ver. nec mala fides, iuncta col.11. versi. præterea non videtur,lib.pri. in consi.204. pulchra est, col.pen. versi. non obst. etiam quòd per cursum, eo. lib.pri. in consi.150. ex his quæ in facto, col.pen.versi.nec obstat quòd ex cursu,lib.4. super quo etiam videbis quod voluit Alex. in consi.238. ponderatis, col.fin. versi. non obstat etiam quod allegatur, lib.6.

304 ℂ Ad dictum autem Inno.poteris respondere,illud non omnino in rem non transire iudicatam, cùm reprobetur à Roma. in d.l.Celsus.col.2. versi. & pro hoc facit, iuncta col.3. versi. nec obstat dictum Inno. & ibi etiam ab Imo. col.fin, post prin.D. de vsuca. ab eodem Imo. in cap.fin. col.3. versi. vlteriùs redeo, iuncta col.4. versi. item etiam non obstat quod no. Inno. extra de præscri. Ab Ang. Areti. in.§. si quis à non domino, col.2. insti. de vsuca. à Rui. in d.consi.41. col.9. num.25.iuncta col.11. num.29.lib.pri.vbi dicit intellectum glo. in l.3.§. si seruus.D. de acqui. posses. ad quem Inno. respectum habuit, dum illam legem citat, per Docto. communiter ibi reprobari. Quam etiam contra Inno. opinionem saltem procedere in inchoante præscriptionem,licèt fortè secus dici possit in illius hærede,tenuit Fely. in d.cap. si diligenti,col.2.versi. inquantum Abb. concludit,& col.3. in prin. de præscrip. quam Fely. distinctionem sequitur Clau. Aquen. in d. l. Celsus, col.7.versi. per prædicta.D. de vsuca. sed illã reprobat Fran.Balb. ibi in repe, num.104. vbi concludit bonam fidem in dubio præsumi tam in inchoante præscriptionem quàm in illius hærede, etiam sine titulo, quã opinio. dicit esse communem: sed tu quantùm ad hæredem videbis omnino quæ diximus supra hac eadem glos. quæstio.lxxviij. quantùm autem ad inchoantem, præter allegata per eum, adibis etiam Roma.in consi.424. circa propositum, num.4. Alex. in consi.200. viso & discusso, col.2. versi. præterea in dubio, lib.2. in consi.6.circa processum, col.2.ver.sed in proposito,lib.3. Barb. in consi.41. illud,col.10. ver. & multò fortiùs, lib.pri. Cur. iun. in consi.24. in causa,num.4. Soci. iun. in consi.76. cum diebus,num.59. & 60. lib.pri. in consi.vlti. num.5. eo.lib.pri. Alcia. in tract.præsump. reg.3. præsump.5. Tiraq. in tract. præscrip. glo.2. col.3.

305 ℂ Nos tamen, non recedentes ab Inno. dicto communiter approbato, respondemus, declarantes illud procedere in dubio, vt & ipse loquitur, dum formaliter sic inquit, quòd licèt bonus quilibet præsumatur, nisi malus probetur,cap. dudum,de præsump. cap.pri. de scruti. non sic est in bona fide, quia oportet ad hoc ut præsumatur bona, quòd iustum quis titulum habeat, vel quòd probabilibus coniecturis quæsierit possessionem.l. igitur.§.2. & l. liberis.§.fin.D. de lib.cau. vel quòd longo tempore fuerit in possessione.l. possideri.§.si seruum,sed veriùs incip.si seruus.D.de acqui.

poſſeſ. Et ita etiam Bar. dictum intelligamus, vt ſcilicet procedat in dubio, ſecus ſi aliquo modo mala fides probetur: & ita ſolutionem hanc ſenſerunt qui dicunt Inno. & Bar. dictum locum non habere, vbi de vera mala fide conſtet; inter quos Saly. in d.l. fin. poſt prin. C. vn. vi, Cepol. in d. tracta. de ſerui. vrba. prædio. cap. 20. col. 2. verſ. ſed aduertendum, Barba. in conſ. 41. illud adferam, col. 10. verſi. item aduertendum eſt, iuncto verſi. ſeq. incip. & ſi quiſpiam, lib. pri. Areti. in conſ. 102. in cauſa & quæſtione, col. pen. verſi. præterea poſito, Iaſ. in d.l. clàm poſſidere. §. qui ad nundinas, col. 2. in 8. nota. in fi. D. de acqui. poſſeſ. Rui. in conſ. 118. viſa & bene, col. pri. iuncta col. fin. verſi. & alia ratione, lib. 4. Balb. in d. rep. l. Celſus, col. 27. verſi. ex præmiſſis, & verſi. quinta concluſio. D. de vſuca. Pariſi. in conſ. 66. nobilis Syluester, col. 12. verſi. & quia ex poſſeſſione, iuncta col. pen. verſi. nec obſtant quæ dicebantur, lib. 3. Crauet. in d. conſ. 146. col. fina verſi. tertiò reſpondeo, lib. pri. Alba in conſ. 28. in præſenti, col. pri. num. 2. & clariùs illud Bar. dictum non procedere vbi de mala fide per coniecturas quoque & præſumptiones probetur, voluerunt Areti. in conſ. 111. conſideratis diligenter, col. pen. verſi. his breuiter præmiſſis, in conſ. 154. conſultatio præpoſita, cir. fin. Crauet. in d. conſ. 146. ante fin. verſi. putarem tamen, lib. pri. quod & ex eo confirmatur, quod dicimus, legum præſumptiones liquidiſſimas eſſe probationes. l. licet Imperator, vbi Docto. not. D. de leg. pri. ideo paria eſſe debent præſumptiuè vel verè malam fidem probari; & facit. l. dolum. C. de dol. intelligendo tamen modo illa præſumptio qua probabitur quem eſſe in mala fide, ſit fortior illa qua propter longum ſiue longiſſimum tempus quis præſumitur eſſe in bona fide, & ita eſt de mente Fely. in cap. vigilanti, in fi. de præſcrip. dum poſtquam retulit Bar. concluſionem in d.l. fin. inquit ſe putare illam intrepidè non eſſe firmandam, ſed attendendam præſumptionis qualitatem: & probatur ex eo quod dicimus, duabus præſumptionibus concurrentibus, fortiorem elidere minùs fortem. l. diuus, cum glo. in ver. exiſtimari, & ibi Bar. col. 2. verſi. ſecundò no. quòd vna præſumptio. D. de in inte. reſti. cum concor. alle. infra in fine, num. 120. incipi. ad quod etiam facit. Et ſubdit Fely. vbi ſupra, ſe tamen credere complementum præſcriptionis decurſæ operari hoc, vt fortior præſumptio requiratur, quàm requireretur ea currente: cui & tu addere poteris, quod dicitur ius quæſitum difficiliùs tolli quàm quærendum. l. patre furioſo, cum ibi nota. latè per Iaſo. D. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Ex quibus concluditur poſteriorem hanc ſententiam, errantem in iure, longiſſimo quoque tempore non præſcribere, veriorem videri, præſertim per nota. per Fely. in d. cap. de quarta, de præſcrip. & Rui. in d. conſ. 41. lib. pri.

306 ¶ Poſſet etiã diſtingui, poſteriorem opinionẽ procedere quando lex nõ reſiſtit, ſed tantùm non aſſiſtit: priorem verò vbi reſiſtit, ita enim diſtinguit Balb. in rep. l. Celſus, col. 6. verſi. quartò limitatur. D. de vſuca. quam diſtinctionem inquit eſſe de mente Bar. in l. ſed & ſi lege. §. ſcire. D. de peti. hæredi. & in l. quemadmodum. C. de agri. & cenſi. lib. 11. Caſtr. in d.l. Celſus, Alex. in d. conſ. 73. viſo themate, ante fin. lib. 2. & meliùs in conſ. 46. circa præſentis, col. fin. cir. med. & iterũ in fin. ver. lib. 3. & in cõſ. 121. ſed nobis. 119. incip. viſo themate ſupraſcripto, ante fin. lib. 4. quã Balb. diſtinctionem ſequitur Anto. Rub. Alex. in conſ. ſupra à nobis nu. ab hinc 6. cõmemorato, & vide quod dicemus infra hac eadẽ glo. nu. 317. inci. itaq; hęc opinio.

307 ℭ SED MAIVS est dubium, & hæc quarta sit limitatio, & consequenter lxxxj. quæstio, quid in præscriptione centum annorum, aut eius temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium, quod idem est, secundùm Cepol. in tracta. de serui.vrba. prædio.cap.19.col.4.versi. quando autem dicitur, Capel. Tholo. quæstio.ccccxl. item fuit quæsitum olim, Balb. in tracta.præscrip. parte secunda tertiæ partis principalis, quæstio.vj. num.14. Soci.iuni.In cons.6. præsupponitur, col.2. versi.prædictis tamen, lib.3. Curt.iun. in cons.90. habita diligenti, col.fin.versi.retenta igitur, vbi concordantes allegat, & communem hanc dicit opinionem: quanquam nonnulli existimauerint id esse iudicis arbitrarium, quod tempus sit immemorabile, vt ibi per ipsum Curti. (vbi tamen animaduertas quòd ea quæ allegat loquuntur in tempore antiquo, nisi dicas & tempus antiquum dici centum annorum, secundùm communem Docto. opinio. vt per Crauet. in cons.146. respondi de iure, num.3. lib.pri. vbi alios citat concordan.) & quamuis etiam alij aliter senserint, vt per Fely. in cap. ad audientiam, col.pen.versi. limita quintò, de præscript. Et certè, vt tandem ad propositam quæstionem redeamus, multa sunt quæ nos affirmatiuam in sententiã trahere videntur, eo scilicet casu conclusioni locum non esse.

308 ℭ Primum quia talis præscriptio vim legis habet.l. pri.§. fin. & ibi not. Bar.in pri.ver. & leg.seq. in prin.D.de aqua plu.arcen. estque legitimi tituli instar.l. hoc iure.§. ductus aquæ, & ibi glo. & Ang.D. de aqua. quoti. & æsti. cap. pri. in fi. & ibi glo. in ver. memoria, & Docto. de præscrip. In 6.l.pen. & ibi Bal. in lectu. anti. cir. prin.D. de probatio. Alex. in cons.6. visso themate, col.pri. versi.& neutro casu, qui concordan. citat, lib.pri. & vim priuilegij obtinet, cap. super quibusdam.§.præterea, & ibi glos.in ver. non extat, & Docto.extra de verbo. signi.cap. quia per ambitiones, & ibi glo. in ver.antiquitas.64. distin. glo.pri. in l.sanè.D.de iniu.Bar.in cons.72. ex facto proponitur, col.2. versi. quartò probatur, parte pri.Alex.in cons. 78. videretur, col.pri. cir.med. & iterum col. fin. versi. solùm ergo, lib.6. Ias. in l. de quibus, col.10. versi. no. etiam circa hanc.D. de legi. Deci. in cons.496. in causa Domini Operarij, num.6. Bertran. in cons.81. pro faciliori, col.pri. cir.med. lib.3. Matthæ. Gribal.in suo tracta. commu.opinio. in ver. consuetudo, num.6. vbi Deci. & Gribal. communem hanc dicunt opinionem: Item consuetudinem antiquam inducit.65. distin. cap. mos antiquus, cum glos.pri. cap. hoc quippe, iij. quæstio. 9. cap. conquestus, ix. quæstio. 3.l. testamenta omnia.C. de testa.l.fin.C. nou.vectiga. insti. non pos.l. Imperatores, in fi.D. de pollicita.

309 ℭ Quibus etiam concinnit quod à Bar. traditum est in l. si publicanus.§. fi. cir.med.D. de publica. ius exigendi vectigal. in præiudicium Principis, tanto tempore, cuius non extat memoria in contrarium, præscribi posse, quod & voluit Specu. in titu. de cau.possess. & proprie.§. quia verò, col.4. versi. quid de colligentibus, Bal.in titu.quæ sint rega.col.pri.in fi. & 2.& ibi Præpo. Medio. col.pri. versi. & hæc regalia, idem Bal. in l. cùm proponas, col.2.versi. sextò no.C. de nau.fœno. Saly. in l. vectigalia, col.2. vers. quæro an ius.C.nou.vecti.insti. non pos.& generaliter in omnibus Principi reseruatis tali tẽpore præscribi posse affirmarunt Ang.in l.pri.C.ne rei.domi. vel templo. Abb. in cap. super quibusdam, col. pri. post prin. de verbo. signi. Castren. in l. Imperium, ante fin. & ibi Ias. col.7. versi. sed huic fun-

damento, & iterum col.9.verf. circa primum dictum Bar.D. de iuris.omni. iudi. Alex. in d.conf.6. col.2.verfi. ex præmiffis etiam,lib.pri. vbi communem hanc dicit opinionem, etiam non interueniente Principis fcientia, contra Bar. vbi fupra,idem Alex. in conf.24. ponderatis,col.5.verfi. quinimmò etiam, lib.5. Areti. in conf.30. vifo themate, col.3. verfi. fed quia fortè, Philip.Perufi. in cap.pri. col.pri.verfi. vltimò tene menti, de præfcri. in 6. Fely. in cap.cum nobis, col.pri. cir.fin. verfi. intellige duobus concurrentibus, & col.feq. de præfcrip. Deci. in conf. 85. & diligenter, col. pri. verfi. his tamen non obftantibus, in conf.496. in caufa, col.2. verfi. fimiliter bona fides, in conf.638. Communitas Spediæ, col.pri. cir.med. Rui. in conf.115. vifo proceffu,col.pri. verfi. nec poteft dici, & col.3. verfi. & quę præfcriptio, lib.4. Balb. in tracta.præfcri. parte fecunda tertiæ partis principalis,quæftio. fexta, num.22. Soci.iun. in conf.54. in caufa,col.2. in prin. verfi. vnde licèt aliàs, lib.pri. in conf.76. cùm diebus, col.18. verfi. hinc videmus, eod.lib.pri. in conf.6. præfupponitur in facto,col.4.verf. hinc eft etiam, lib.3. Fran. Rip. refpon.172. plura confufe, col.2.verfi. circa primum, Matthæ. Gribal. lib. commu. opini. in ver. præfcriptio, verfi. pen. incipi. præfcriptio temporis memorati, Alba in conf.64. quia articulus, num.43. 48. 49. & 91. cum 3.feq. quam & nos opinionem fequimur,quicquid circa Principis fcientiam tenuerit idem Alex. in conf.16. in caufa & lite, col.5.verfi. non obftat etiam fi refponderetur, iuncto verf. poffet etiã declinari, & col.feq. in prin.lib.5. vbi alios citat concordan. & præterea Abb. in cap. cùm nobis, col.pri. cir.fin. de præfcrip.

310 ℭ Et quod dicimus tali tempore ius decimandi à laicis præfcribi poffe, vt not.cano. in cap.cùm apoftolica,extra de his quæ fi.à præla.fine confen. capi. Fulgo. in conf.166. in quæftione quæ vertitur inter Antonium, col. pri. cir.fin. verfi. ceffat nanque, Alex. in d.conf.6. col.fi. verfi. pro hoc adduco, lib.pri. Barb. in conf.35. fapienter fcribitur, per totum, lib.2. Iaf.in conf.156. abfolui aliàs, col.pri. & 2. in prin. vbi concor. citat, & communem hanc dicit opinionem, lib.2. Capel. Tholo. 440.incipi. item fuit quęfitum olim, & ibi appo. de qua tamen materia quando & quomodo ius decimandi pręfcribi poffit videbis latiùs apud Fran.Balb.in tracta.pręfcrip. parte pri. quintæ partis principalis,quæftio.vij.

311 ℭ Et quod item traditum eft,licèt per perfcriptionem directum non acquiratur dominium fed vtile, fecundùm glo. in l. traditionibus, in ver. & vfucapionibus, vbi Docto.C. de pac. acquiri tamen per immemorabilem præfcriptionem, fecundùm Bal. ibi col.3. verfi. ego dico quòd in præfcriptione, & ibi Saly. Fulgo. Alex. col.pri. cir.fin. verfi. hanc tamen conclufionem, Iaf. col.3. verf.iftã conclufionem limita, Deci.col.pen.verf.retenta tamen communi opini. vbi communem hanc dicit fententiam, & Clau. Aquen. col.2. verfi. alius cafus eft, & præterea Soci. in conf.127. vifis capitulis, col.pen.verfi. & ex tali præfcriptione, lib.pri.rep. in conf.181. lib. 2. vbi tamen in d.conf.181. mendosè allegat Bald. in l. pri.C. de pac. loco d.l. traditionibus, Fely. in rub. de præfcrip. col.2. in fi. verfi. fallit tertiò, Deci. in conf.85. & diligenter, col. pri. cir. fin. verfi. & virtute talis præfcriptionis, in conf.496. in caufa, col.2. verf. & ex tali præfcriptione, Balb. in trac. præfcrip. parte fecunda principali, quæftio.ij. num.9. & 10. & iterum parte fecunda tertiæ partis principalis, quæftio.vj. num.17.

Matthæ. Gribal. lib. commu. opinio. in ver. consuetudo, num. 6.

312 ¶ Sed & his omnino simile est, quòd quamuis maximum sit dubium an aduersus præscriptionem xxx. vel xxxx. annorum detur restitutio ex capite ignorantiæ, de quo latè per Soci. iun. in cons. 145. viso puncto, col. 3. versi. septimò pro istis, iuncta col. 12. versi. septimò non obst. lib. pri. Cagno. in rep. l. 2. in lxxiiij. quæstio. C. de pac. inter empto. & vendi. & Crauet. in tracta. de anti. tempo. parte 4. sectio. incipi. materia ista, sub num. 44. & seq. & in cons. 201. præsupponitur, num. 34. cum tri. seq. vol. pri. Non datur tamen contra huiusmodi centenariam præscriptionem, secundùm Ias. in cons. 209. vera vt arbitror, col. fin. versi. & licèt multi in hoc, lib. 2. & Crauet. in d. cons. 201. col. 10. versi. non omitto quòd præmissa, lib. pri. de quo etiam per Rui. in cons. 103. viso priuilegio, col. 2. versi. & ideo contra talem, iuncta col. fin. versi. & postremò non obst. lib. 5.

313 ¶ Item licèt lex aut statutum præscriptionem remoueat, putà quòd contra dotis instrumentum nulla currat præscriptio, quod statutum in nostra Comensi ciuitate habemus, quòd mulieri ad petendam dotem præscriptio non currat, donec alimenta sibi à viro relicta percipit: locum tamen non habet in hac centum annorum præscriptione, secundùm Ang. in aut. vt de cæte. commu. eccle. rer. post med. versi. ibi nullo tempore, per tex. ibi cum glos. in ver. nulla temporis præscriptione, cum infini. concor. per Andre. Tiraq. adductis in tracta. retrac. titu. 2. §. pri. in glo. 2. num. 23. & præterea ipsum etiam Ang. in l. nemo potest, col. 2. versi. in hoc tamen, de lega. pri. Afflic. in cap. pri. §. quid ergo, col. 3. versi. & sic habes hîc, de inue. de re alie. fac. Rui. in cons. 103. viso priuilegio, col. 2. versi. & prædicta, lib. 5. Soci. iun. in cons. 54. in causa, col. pri. versi. sunt enim centum anni, lib. pri. in cons. 76. cùm diebus, col. 18. versi. sed esto, eod. lib. pri. in cons. 115. præsens consultatio, col. 4. versi. ex his enim, lib. 2. Chassa. in cons. 54. ex narratis, col. 4. versi. cùm statutum, Albam in cons. 64. quia articulus, num. 49. & iterum num. 93.

314 ¶ Super quo tamen, quia sunt qui distingunt, an statutum aliquid operetur, & alij qui discrimen faciunt an statutum prohibeat rem præscribi tanquam nullo modo præscriptibilem, vt est res sacra, liber homo, via publica, & his similia, quæ in nostro non sunt commercio: nonnullis tamen his quoque distinctionibus contradicentibus: & alijs etiam aliter sentientibus; videbis Bar. in l. cùm satis, & ibi Alex. in appo. C. de agri. & censi. lib. 11. in l. agros. C. de fun. limi. lib. etiam 11. Bal. in l. omnes, in fi. C. de præscrip. xxx. anno. in cap. pri. §. præterea, post medi. versi. quæro ergo si hæc verba, & ibi Alua. col. fin. versi. quæro circa alium, & Præpo. Medio. col. 2. versi. quæro circa aliũ, qui id ab ipso Alua. accepit, & Matthę. Afflic. col. 3. versi. sed quomodo istud, de capi. Corra. ipsum Ang. in l. non solùm, circa med. principij. D. de vsuca. Abba. in cons. 14. videtur primò quòd hospitali, col. 2. versi. præterea & secundò, lib. 2. in cap. fin. col. 8. vers. quæro quid si statuto, de præscrip. in cap. cùm instantia, col. pri. cir. fin. versi. tertiò no. casum de censi. eundem Abb. post Butri. ibi in cap. cùm ex officij, col. pri. versi. no. ibi non meminerint, & iterum col. 3. versi. opp. primò contra tex. & ibi etiam Fely. in prin. & col. 6. versi. sed contrarium tenui, de præscrip. eundem etiam Abb. in cap. super eo, col. pri. versi. no. primò

regulam,de paro. Alex. in conf.83. viso themate fuprafcipto,col.pen.verf. nec ob. quòd dictum ftatutum,& verf. non obft. etiam additio,lib.3.Aret. in conf.15. Reuerendiffime Pater,col.pen.verfi. circa tertium, in conf.30. vifo themate, col.3. verfi. præterea etiam ex alio ,iterum Fely. in rub. de præfcrip. col.fin. verfi. confidera fecundò, vfque in fin. in cap. accedentes, col.5. verfi. fallit tertiò, eod. titu. de præfcrip. Curti. feni. in appo. Alex. in l. nemo poteft, col.pen. in ver. præfcriptio centum annorum, & ibi latiffimè Ioan. Annib. in repe. num.588. vfque ad num. 205.D. de leg. pri. Iaf. in l.pri. col.8.verfi. primo no. ex glof. & col.feq.C. de fer.fugi. Caro. Rui. in conf.41. de duobus, col.9. verfi. nec videtur etiam obftare, iuncta col.pen. verfi. poftremò non obft. lib.pri. in conf.185. videtur fortaffis, col.2. num.5. eod.lib.pri. Rip. in l. quominus, col.17. fub num.101.D. de flumi. pulchrè Bello. in conf.8. refpondendo diuerfis, col.4. verfi. nec obftat fi dicatur, & mult.feq. Rolan. à Val. in conf.21. vifis,col.3. verfi. tertiò facit, lib. 2. Tiraq. quo loco eum fupra in proximo verfi. citauimus, num. 24. & 25.

315 ℂ Poftremò illud præ cæteris hanc eandem optimè opinionem confirmat,quòd in tali præfcriptione centum annorum non curatur bonam quis fidem an malam habeat, fi verum tradidere Saly. in l.2. col.2. verfi. fi verò habet caufam difcontinuam.C.de ferui.& aqua.Alex. in conf.6.vifo themate, col.pri. verfi. nec etiam eft neceffe, lib.pri. Iaf. in conf.209. vera vt arbitror, col.2.verfi. ad aliud quod obijcitur,vol.2. Deci. in l. traditionibus, col.pen. verfi. & ideo tali præfcriptione.C. de pac. vbi ita limitat cap. fin. de præfcri. idem Deci. in conf.496. in caufa, col.2. verfi. fimiliter bona fides, in conf.638. communitas, col.pri. cir.med.

316 ℂ Verùm contraria nobis fententia magis applaudit per tex. in cap. poffeffor, ibi nullo tempore,& ibi hoc tenet Dyn.col.5.verfi. item videtur cafus, de reg. iur. in 6. in cap. fina. ibi nulla temporis parte, & ibi Io. And. in ver. nulla, dum dicit hanc dictionem vniuerfalem negatiuam,nulla, omnem excludere præfcriptionem, de præfcrip. nam qui omne dicit,nihil excludit.l. Iulianus, in prin. & ibi Bar. D. de leg. 3. cap. folitæ, de maio. & obedi. & voluit præterea glof. quæ loquitur etiam de mille annis, in cap. pri. in ver. dubitatio.xvj. quæftio.iij. & fentit etiam in cap. cura, in ver. legitima, de iu. patro. dum inquit contra legum prohibitionem contrahentem nullo tempore præfcribere, & in cap. pri. in ver. nifi, & ibi Ancha. col.2.verfi. fextò no. & Philip. Perufi. col.fin. in prin. verf. fecundò no. ex glo. & Gemi. col. pen. verfi. glo. fuper ver. nifi, de præfcrip. in 6. Bal. in l. malè agitur, in pri.lectu. cir.fin.C. de præfcrip. xxx. vel xl. anno. dum inquit cum mala fide nunquam currere præfcriptionem, Ang. in l. fuper longi, col.3. verfi. idem fi non longo.C. de lon.temp.præfcri. dum poftquam dixit ex longo tempore præfumi bonam fidem,etiam fine titulo,fubdit locum non habere,vbi apparet quòd poffidenti rem poffidere non licèt,quia tunc præfumitur malæ fidei, etiã fi mille annis poffideret,nifi iuftum oftendat titulum, Ang. Aret. in .§. furtiuæ, col.pri.verfi. in glo. prædicta, in fi. infti. de vfuca. vbi inquit malæ fidei poffefforem in æternum non præfcribere, Alex. in conf.97. alias 99. incipi. videtur prima facie, col.pri. cir.fin. verf.fed præmiffis,lib.4.vbi ita põderat dicta iura generali negatiua vtentia, quę omnem abfque bona fide præfcriptionem excludit, Mil. in fuo. reper.

in

in ver. præscriptio, col.8. versi. præscribi an possit, & col. seq. Cepol. in l. fin.num.13.& mult.seq.C. de vsuca. pro emp. Rui.in cons.118. visa & bene, col. pri. iuncta col.3. versi. & quanuis deinde, & col. fin. versi. & alia ratione, lib.4.dum inquit,quando de mala fide certi sumus, tunc non purgari ipsam malam fidem spatio quoque tanti temporis cuius non extat memoria in contrarium, nec etiam mille annorum, Parisi.in cons.66. nobilis Syluester,col.pen.nu.128.lib.3. in cons.92 .incipi.Ang. in cons.col.4.in fi. versi. & etiam quia istud, eod.lib.3. Crauet.in cons.146. respondi de iure, col. pri. versi. sed præmissis, vbi alios citat concordan. libr. pri. Balb. in tracta.præscrip. parte secunda tertiæ partis principalis,quæstio.vj.num.20. vbi hanc inquit opinionem procedere, si constet de mala fide,secus in dubio, quia tunc bona fides excursu tanti temporis,immò xx. annorum præsumitur, secundùm eum, de quo & nos supra diximus: quod et per omnia voluit Parisi. in cons.27. in præsenti, col.19. versi.ita quòd supradicta regula, lib. pri. D. Io. Bapt. Plot. super decreto Mediolani de bon. ad cri. ponen. in ver. decretum disponit quòd ponens ad cridas rem vel ius, vbi communem hanc dicit opinionem etiam in mille annis, loquens in personalibus quoque actionibus: de quò & nos dicemus infra in glo.3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio.vlti.

317 ℭ Itaque hæc opinio,quantũ ad errantem in iure,saltem procedit quando lex aut statutum resistit, secundùm ea quæ diximus supra hac eadem glos. num.306. incipi. posset etiã distingui, & ibi dictis addo Butri.in cap. dudum, col.3. versi. si autem non requireretur, de deci. in cap. cura, col. etiam 3. versi. nec ob. quòd prælatus, & col. seq. de iu. patro. vbi postquam dixit errantem in iure xl. annis non præscribere, quando sumus in tali præscriptione, quæ non requirit titulum, vt in corporalibus, vel quando tanti esset temporis cuius initij memoria non extet, quia licèt error iuris bonam fidem pariat secundùm eum allegantem tex. in l.si fur.§. pri.D. de vsuca. (super quo tu omnino vide quæ diximus supra hac eadem glos. num.120. incipi. sed nos, & 274. incipi. quarta & vltima) non tamen iustum causat titulum l. nunquam in vsucapionibus.D.eo.titu.subdit hoc esse verum quando præscriptio est præter ius vel ab eo discrepat: secus si sit contra ius resistens: allegat l. si quis cùm sciret.D. de vsuca. sed est in titu. pro empto. & in l. prohibitum.C. de iu. fis. lib.10.

318 ℭ LIMITAVIT QVINTO Cardi. quę tibi limitatio loco lxxxij. quæstionis habeatur, hanc conclusionem, quatenus diximus errantem in iure non præscribere, vt procedat quando titulus, quem quis validum putat, ipso est iure nullus: secus si per sententiam sit annullandus, Cardi. inquam, in cap. de quarta, de præscrip. vt ibi simpliciter à Fely. commemoratur.

319 ℭ Verùm hanc limitationem reprobauit idem Fely. ibi, col.13.versi. limita quartò,& ibi sequitur Pau.Parisi. nu.9. & in cons.27. in præsenti,col. 22.vers. & maximè,lib.pri. & Fran.Balb. in rep.l. Celsus,col.7.vers.quintò limitatur.D. de vsuca. per dictum Imo. quod satis applaudit, in cap. apostolicæ,col.3.vers. sed iuxta prędicta,extra de donatio. de quo & nos diximus, illiusque concordantes citauimus supra hac eadem glos. num. 271. incip. illud tamen.

320 ℂ LIMITAVIT SEXTO & vltimò Bal. quod tibi sit pro lxxxiij. quæstione, hanc eandem conclusionem locum non habere si erretur circa priuilegium vel sententiam, Bal. inquam, in l.pri. col.pen.versi. item quæritur nunquid præscriptio.C. de fur. eò quia, inquit Bal. superioris authoritas bonam fidem inducit.l. generaliter.D. de noxa. actio.l. fin.C. de his qui à non domi. manu.quem Bal.referunt & sequuntur Deci.in cons.272. viso processu, col.6.versi. nam authoritas, præsertim iunctis præcedentibus, et clariùs Rui. in cons.31. visa & bene intellecta, col.5. cir.fin. versi. & vbi etiam dicto tempore, lib.5. & faciunt quæ dicemus infra in glo.10. in ver. cum ipso marito, quæstio.iiij. in fine.

321 ℂ Verùm in contrarium facit quod à Philip.Corn.traditum est in cons. 147. quia causa est, col.2. versi. & licèt sententia, lib.2. vbi, inquit, sententiam in iudicatum transactam non efficere, vt qui priùs iustitiam fouebat, & consequenter in bona fide erat, nunc dicatur esse in mala, eò quia sentententia naturalem non tollit obligationem, vt est tex. in l. Iulianus verum debitorem, & ibi not. glos. & Docto.D. de condi. inde. quod & per omnia voluit idem Deci. nulla tamen Corn. mentione facta, in d. cons. 272. col. pen. versi. postremò: Quo fit vt idem fit econtra, vt qui priùs erat in mala fide, nunc vigore sententiæ non possit dici esse in bona, quoniam contrariorum eadem est disciplina.l. fin.in fi.D. de leg.3. cum simili. Et faciunt nota. per Inno. & alios in cap. quia plerique, de immu. eccle. cum concor. alle. per Deci. in cap.pri. col.25. versi. ad quod etiam facit, de probatio.

322 ℂ Vnde sic distinguendum esse veriùs arbitramur, priorem scilicet Bal. & sequacium opinionem procedere in dubio: secus si de mala fide possit apparere, per nota. per Abba. in cap. dudum, col.3. versi. sed quæro iuxta prædicta, de deci. vbi quærens an inualida superioris confirmatio iustam præscribendi causam tribuat, relatis Inno. Hosti. & aliorum opinionibus inuicem contrarijs, eas tandem sic fœdere distinctionis componit, vt si de inualiditate tituli confirmati appareat, nô tribuat, ea ratione quam supra in principali conclusione attulimus, quòd errans in iure non præscribit: si autem de titulo non constet confirmato, & verisimiliter præsumi possit, quòd legitimus præcesserit, tunc præbeat, & eum refert & sequitur Rui. ipse in cons.41. de duobus, col.9. versi. & tantò magis, sub num. 25.cir.med.iuncta col.10.versi. non obstat etiam confirmatio, sub num.32. & iterum col. pen. versi. nec dici potest, lib. pri. Quam etiam opinionem expresßiùs tenere videtur Butri. in cap. si diligenti, col.5. versi. ex hoc patet, de for. compe. vbi inquit sententiam rescriptumue nullum aut priuilegium subreptitium iustam præscribendi causam non tribuere, nisi erretur in facto, quia fortè quis putet sententiam, quam audiuit pro prædecessore suo latam, fuisse validam, & idem etiam si quis in iure errauerit, modò tamen probabilis fuerit iuris error. Et hanc distinctionem plurimùm etiam iuuat quod asseruimus supra hac eadem glos. quæstio.lxxviij. num.291. incipi. vel secundò.

323 ℂ Sciendum est tamen, quòd, si constaret de titulo, sed de eius validitate probabiliter dubitaretur, præscriptioni locus foret, non solum vigore confirmationis, sed ipsius quoque tituli, vt declarat idē quoque Abb.in d.cap. dudum,

dudum,col.fin.versi. idem puto vbi probabiliter,de deci. per nota. in cap. cum dilectus, extra de consue.super quo & tu omnino vide quod diximus supra hac eadem glo. num.145. incipi. ex quo emanauit.

324 ℭ Non omitto etiam quòd & si Bal. opinio simpliciter vera esset, non tamen in præscriptione longi temporis, sed longissimi tantùm procederet, cùm in illa titulus requiratur, in hac autem sola bona fides sufficiat, secundùm Bar.Castr. & alios in l.Celsus.D. de vsuca. Fely. in cap. de quarta, col.8. num.34. de præscri. Soci. iun. in cons.144. prosequendo, col. pen. versi. sed dicet aliquis, lib.pri.nam constat titulum nullum vsucapiendi causam non prebere, d.l. Celsus,& l.nemo potest.D. pro lega.& ita declarat ipsemet Bal. in l. id quod pauperibus, col. fin. versi. & adde quòd iste.C. de epi.& cleri.

325 ℭ OCTVAGESIMOQVARTO quæro si mulier fuerit patrona ecclesiæ, an possit sola præsentare absque huius statuti solennitate: quam quæstionem doctissimè & latissimè,vti cætera omnia,tractauit And. Tiraq. in d. tracta. de legi. connubia. in glos.5. quæstio.xxvj. num.221. & latiùs in glos.9. & vltima, in secunda eademq. finali quæstione, ad quem me remitto, ita tamen, vt dum tractat per consuetudinem de qua ipse loquitur mulieri bonorum suorum administrationem adeptam videri, memineris lector eorum quæ diximus supra hac etiam glos. num.71. incipi. vigesimooctauo quæro, & seq.

326 ℭ OCTVAGESIMOQVINTO quæro an alteri quoque alienanti consentire mulier prohibita videatur: Quam etiam quæstionem latè tetigit Tiraq. in d.tracta. de legi. connubia. in glo.5. quæstio.xij.vbi cõcludit prohibitam videri, si alienatio de re ipsius mulieris fiat, quæ opinio communior videtur, vt colligitur ex allegatis per eum, qui citat Barba. in cons.51. scribit sapientiæ fons, col.15. versi. & facit quod voluit, lib. pri. veriùs incip. scripsit sapientiæ fons, sub col.nobis 14. eodem versi.& dum aduocat Arnol. Ferro. in consue. Burdi. titu.pri.§.2. est & in.§.3. col. pri. versi.& quemadmodum: Quamuis nonnulli in diuersa fuerint sententia: quos etiam refert Tiraq. vbi supra num.145. qui etiam num.151.& duo. seq. inquit contrariam opinionem, eorum scilicet qui tenent, prohibitum alienare,non prohiberi alienanti consentire, procedere posse vbi quis non est dominus rei, aut vbi subest diuersa ratio facientis & consentientis, vel quando quis non prohibetur alienare ratione imbecillitatis, qua imbecillitatis ratione prohibetur mulier & minor : qui dum allegat Deci. in cons. 543. voluit allegare in cons.124. placet mihi, col.2.versi. quintò statutum, quod & voluit idem Deci. in l.fin. col.5.versi. in glo.in ver. accomodauerit.C. de pac. vbi etiam idem voluit Areti. col. pri. & Cagno. num.138. Soci. in l. Gallus Aquilius.§. videndum, col. fin. versi. sed aduerte, & ibi Clau.Aquen. col.pen. versi.& tandem dicit Areti.D. de lib.& post.

327 ℭ Et hanc eandem Tiraq. opinionem, mulierem à statuto vendere prohibitam, prohiberi alteri etiam vendenti consentire, vltra per eum allegata, addo tenuisse Calca. in cons. omnium pri. viso consilio, col.3. versi.& ideo dicit Bal. licèt eum Tiraq. sed malè, in contrariam sententiam citauerit, Deci.in rub.C. de pac. in secun. lectu.in fin. & ibi Curt.iun. subdubitat

tamen, in fin. ver. eundem Curti. in l.fin. col.5. versi. secundò aduerte in quantum Bart.C.eod.titu. de pac. vbi concordat Bal. ibi,& in rub.C. eod. titu. qui videbatur sibiipsi contrarius, dicens Curti. ipsum Bal. in d. rub. loqui quando mulier consentit super alienatione rei alienæ, vti & verè illius verba innuere videntur,dum sic loquitur, item simplex consensus non intelligitur prohibitus, in d. aut. l. fin. loqui in alienatione rei suæ, & ibi in d.l.fina. sequitur etiam Purpu.col.14.versi. & ex præmissis,& sequi videtur Cagno. quoque in l. aliud, in fin.D. de reg. iur. dum & ipse sequendo Deci. ibi, inquit prohibitum alienare, alteri quoque alienanti consentire prohibitum censeri, si eadem sit ratio, vbi tamen Deci. qui in hanc partem à Tiraq.commemoratur, sibi contrarius videtur, quia primò sequitur Bal. in d.rub.C. de pac. mulierem prohibitam contrahere,non videri prohibitam alteri contrahenti consentire, limitans postea, nisi eadem subsit ratio, quia tunc alienare prohibitus, alienanti etiam consentire prohibetur, vnde subdit Deci. minor, qui ex statuto alienare non potest, non poterit etiam alienanti consensum præstare, nisi dicas Deci. se videri corrigere, maximè dum in fin. ver. inquit concludendum videri, illum, qui non potest contrahere, prohiberi alteri etiam contrahenti consentire, quando eadem est ratio.

328 ℂ Hic etiam lector animaduerte quęstionem hanc, minorem in statuto nostro dubitationem habere, ex quo statutum hoc non vtitur verbo vendere, sed alienare, quod magis est generale, & ita scilicet,quum statutum prohibet quem alienare,non posse eum alteri alienanti consentire, voluit Bal. in l.2. ante fin.C. si aduer.dona. quem sequuntur Alex. in appo. Bart. in l. apud Iulianum.§. fin. in ver. dicit statutum, in fin.D. qui. ex cau. in possess. eat. Barba. in cons.41. Deum inuocent, col.6. in fi. versi. secundò ostendo hoc, & col. seq. in prin.lib.3. Ambro.Opizo. in rep. l. filiusfamilias.§.diui,col.54.vers. octauò facit quod dixit Bal.sub nu.127.in fin.& 28. D. de leg.pri. vbi mendosè in id allegat Bal. in l.2.C. si aduer. vendi.loco d.l.2.C. si aduer. dona. Quod tamen fundamentum non omnino tutum videtur,quia statutum se tamen restringit ad alienationem ex causis hic insertis prouenientem: nisi dicatur generaliter tamen loqui de alienatione descendente ex contractu, vel quasi,& distractu,& renuntiatione,& sic videri excludere alienationem quæ ex delicto tantùm vel quasi fieret,& maximè quia verbis vtitur geminatis in alienationibus & obligationibus,&c. arg.l. Balista.D. ad S. C. Trebel. & vide et Saly. in d.l.2.C. si aduer.dona. latiùs docentem quando minor à statuto vendere prohibitus alteri etiam vendenti consentire prohibeatur, & quod circa hoc statutum est infra in statu. nouissi. cap.499.

329 ℂ OCTVAGESIMOSEXTO quæro, an poterit mulier,omissa huius statuti solennitate,in sui præiudiciũ aliquid confiteri: quam quæstionem etiam posuit Tiraq. de legi. connu. glos.5.quæstio.x. vbi pro parte affirmatiua, quòd possit, citat Bar. Ang. Alex. & Iaso. quam etiam opinionem addimus tenuisse Fely. in cap. cùm venerabilis, col.8. versi. vnde dicit Ang. de excep. Rui. in cons.53. de duobus, col.4. versi. respondetur etiam, lib.5. vbi in id allegant Ang. in l.pri.C.de præscript. xxx.anno. vbi tamen in lecturis quæ circunferuntur nihil de hoc dicit, vti etiam animaduertit Tiraq. vbi supra.

330 ¶ Contrariam tamen opinionem per plures rationes, quas adducit, tenuit Tiraq. quo loco eum supra citauimus: quam sententiam inquit tenuisse Franc. quoque Purpu. in l. certi conditio. §. nummos, sed veriùs incip. si nummos. D. si cer. peta. & Ferro. in consue. Burdi. titu. pri. §. 2. sed est in. §. 3. col. pri. versi. nec mulieri inscio marito: Quam etiam opinionem videtur præterea tenuisse Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo. col. 5. versi. & istud teneo.

331 ¶ Verùm in oppositum pro priori scilicet opinione facere uidentur quæ latè cumulauit idem Tiraq. in tracta. de iu. consti. parte 3. quæstio. vij. num. 19. incipi. & hæc opinio, confessionem inutili in contractu factam ualere, & contra confitentem probare: Et quia extrinseca est huius statuti solennitas, secundùm Lancel. Gallia. in l. pri. §. si quis ita, col. 6. uersi. puto in hac, num. 19. D. de uerbo. obliga. sed confessionem factam in instrumento extrinseca solennitate carente ualere tradidere Abb. in cap. cùm uenerabilis, col. 9. uersi. secundò potest dici, & ibi Fely. col. item. 9. uersi. intellige secundò, de exceptio.

332 ¶ Nihilominus præcedens Tiraq. opinio magis placet per ea quæ Tiraq. ipse adducit in d. glos. 5. num. 113. usque ad 119. quam etiam præterea in statuto prohibente minorem sine certa solennitate contrahere tenuit Rui. in cons. 31. intentio D. Iacobi, ante fin. lib. 4. pro qua etiam faciunt quæ cumulauit idem Tiraq. in d. tracta. de iu. consti. parte 3. quæstio. vij. num. 23. cum mult. sequen. & quod in simili de prodigo bonis interdicto dicimus, cuius etiam confessio inutilis est, secundùm Bal. in l. pri. col. 12. uersi. modò circa personam. C. de confes. quem sequuntur Alex. in l. is cui bonis, col. 4. uersi. & an prodigus possit, & ibi Rip. col. 12. uersi. sed an prodigus obligetur. D. de uerbo. obliga.

333 ¶ Et ista opinio præsertim procedit hoc in nostro statuto, quod etiam quasi contractum & distractum mulieri interdicit, & sic cessat ratio Bart. contrariæ opinionis authoris, in l. apud Iulianum. §. fin. ante fin. D. ex qui. cau. in posses. ea. dum moueri uidetur, quia confessio non est propriè cõtractus, & statuta sunt propriè intelligenda, l. 3. §. hæc uerba. D. de neg. ges. Quanquàm etiam dici posset contraria procedere, si de facto tantùm quæratur, secus si de effectu facti, argumento eorũ quæ annotarunt Bar. in l. 2. in pri. lectu. col. pen. uersi. quærit glo. utrum acta, & in secun. col. fin. uersi. ut habeas glos. & ibi Bald. num. 18. Saly. col. fin. uersi. quæro an eisdem, Alex. num. 14. qui dicit omnes sequi, Io. Mari. Rimi. num. 16. Ias. col. fin. uersi. capio secundum, Deci. col. 10. versi. successiuè ex glo. Cur. iun. col. 11. uersi. circa ultimã partem, Rip. col. antep. uersi. hæc regula, & Purpu. col. 15. uersi. in primo igitur membro. C. de eden. idem Bar. in l. cùm lite, col. pri. uersi. ut autem. D. iudi. sol. iterum Bal. in rub. C. res inter alios acta, in fi. & in rub. C. de fi. instru. num. 6. Barba. in cons. 19. scripsit propheta, col. 5. versi. ex alio capite, lib. pri. Quæ nostra sententia potissimum locum haberet, si confessio in contractu non principaliter sed accessoriè apponeretur, vt iam diximus supra hac eadem glos. num. 82. incip. ad idem faciunt, iuncto nu. 86. incipi. non obstat etiam quod diximus. In Comensi autem & etiam Cremonensi statuto expressè cautum est, mulierem sine huiusmodi solennitate confiteri quoque non posse.

334 ℂ OCTVAGESIMOSEPTIMO quæro, extat decretum in nouis (quas vocant) constitutionibus, emptorem, qui rem subhastauerit, si in certo termino per creditores ius in ea prætendentes contradictum non fuerit, securum esse, neque vlteriùs molestari posse: quod & alio statuto & Comensi & Mediolanensi cautum est; modò mulier sine huius statuti solennitate rem quandam alienauit, quam emptor subhastauit, post lapsos ad contradicendum proclamationibus terminos mulier ad contractus reuocationem agit ob omissam statuti solennitatem, emptor excipit, hoc ipsum statutum certam in mulierum contractibus solennitatem requirens, locum non habere vbi res vendita, fit subhastata, alio innixus decreto siue statuto de re subhastanda loquente, quod huic inquit derogare: qua in quæstione non placet diutiùs immorari, quando eam decidit Ang. in cons. 160. cuius casus incip. Domina Catharina, cons. autem, pro decisione, in pri. dub. vbi respondet emptorem tutum non esse, loquens in statuto propinquorum consensum aliamque certam solennitatem in minorum contractibus requirente, vbi ea innititur ratione quòd, statutũ de subhastatione loquens sit generale, aliud verò de contractibus minorum dispo nens, sit speciale, & ideo speciale derogat generali, reg. generi per speciem, & ibi per Dyn. de reg. iur. in 6. & quia statutũ illud ad proclamationes pertinens referri debet ad habiles, allegat. C. de sac. san. eccle. voluit allegare glo. & Docto. in l. pri. C. eod. titu. adducit etiam l. vt gradatim. §. & si lege. D. de mun. & hono. Cui, quantùm ad priorem rationem, addere poteris Bal. in l. talis scriptura, cir. fin. D. de leg. pri. in cons. 390. primo statuto cauetur, ante med. versi. tertia ratio est, lib. pri. Albe. in tracta. statu. parte pri. quæstio. xx. incipi. item quæritur si in volumine, Ias. in l. sciendum, in prin. col. pri. D. qui sat. cog. cum alijs concor. alle. per Tiraq. in tracta. retrac. titu. pri. §. pri. glo. 14. num. 93. incipi. & generale est, vbi id intelligunt procedere etiam si lex generaliter loquens sit posterior, quia nihilominus per veterem specialem declarabitur, & restringetur. Quantùm autem ad secundam, addes quæ cumularunt Ias. in prælu. feu. col. 17. versi. tertiò limita, & ipse etiam Tiraq. in d. tracta. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 7. nu. 26. & 29. & vide etiam si facit quod not. Bal. in cons. 126. vxor agens, per totum, lib. 2. quem sequitur Cattel. Cot. memo. incip. statuto vel decreto, versi. non omitto, & videtur sequi etiam Tiraq. in præalle. trac. de retrac. titu. pri. §. pri. glo. 14. num. 92. incipi. & vtrunque, & vide etiam quod circa istam quæstionem statuitur infra hoc eod. volu. cap. 463. & omnino quæ nos dicemus infra hac etiam glo. num. 365. incipi. non obstat Bal. dictum.

335 ℂ OCTVAGESIMOOCTAVO quæro, an possit mulier legitimare: qua in quæstione dicendum est non posse, etiam si velit statuti huius solennitatem obseruare, quoniam iure quoque communi prohibetur, secundùm Bal. in l. mulierem, in fi. ver. C. de adop. Ang. Areti. in. §. fœminæ, cir. med. versi. & eodem modo, insti. eo. titu. de adop. vbi tamen citat Bar. in l. si suspecta. §. pri. D. de inoffi. testa. qui id non tangit, Deci. in l. fœminæ, in 33. diffe. inter masculum & fœminam, sub num. 57. D. de reg. iur.

336 ℂ OCTVAGESIMONONO quæro, alio cauetur statuto pœnam offensori minuendam, si pacem ab offenso eiusue hæredibus habuerit, quod Comi extat sub cap. 37. maleficio. medietatem pœnæ remittens: modò mulier vult facere pacem offensori, vt ei pœna minuatur, quæritur an

an possit? & certè, si sequimur eorum opinionem qui tenuerunt mulierem non posse iniuriam & inimiciciam remittere, & proinde nec pacem facere, eò quòd ius vindictæ ad eam non spectet, indubitabilis erit ista quæstio, quòd scilicet multò minus poterit omissa huius statuti solennitate: qua in sententia non posse fœminam pacem facere, iniuriamue remittere, plurimi fuerunt, quos refert Andr. Tiraq. in tracta. de legi. cōnnubia. in pri. lege, num. 61. incipi. hinc quoque prodijt, vbi dum allegat glos. in cap. pri. an inut. vel aliàs imperfec. est in glo. fina. quam addò ibi sequi Alua. col. 3. versi. no. rationem quare imperfectus, & Cardi. Alex. col. pri. in fin. ver. Matthæ. Afflic. ante fin. versi. in glo. fin. tria facit, & præterea Bal. in l. Titia. §. Lucius Titius, 2. in fin. ver. D. de leg. 2. Ang. in cons. 401. Petrus Paulus, cir. med. versi. & pro hoc facit, Corn. in cons. 55. pro decisione, col. 4. versi. & hoc modo testator, lib. pri. Ang. Areti. in tracta. male. in ver. cōparent dicti inquisiti, & in termino defensionis, col. 3. versi. quid autem si statutum dicit, Ias. in l. 4. §. Cato, col. antep. versi. uel nisi in maiori, & ibi Rui. in rep. col. pen. versi. tertiò fallit, & Bal. Nouel. col. fin. versi. tertiò limita. D. de ver. obli. iterum Ias. subdubius tamen, in l. si filius qui patri, in fi. D. de vulg. & pupil. iterum etiam Matthæ. Afflic. in consti. Sici. incipi. iustitiarij non per calendas, col. fin. in xi. nota. & in cap. pri. §. & quia uidimus, col. pen. versi. item fœmina non potest, de his qui feu. dar. pos. qui est primus omnium titulorum in usi. feu. Paris. de Pute. in tracta. syndi. in ver. compositio versi. ultimò circa prædicta, col. pri. versi. tamen an sufficiat, Iaco. Nouel. in sua prac. crimi. §. incipi. quoniam ut docet, num. 101.

337 ℭ Cuius tamen rei diuersum uoluerunt Bal. sibiipsi cōtrarius, in d. cap. pri. §. & quia uidimus, col. pen. versi. item glo. ista est in arg. dum posteaquam retulit glo. ibi in diuersam facere sententiam, subdit se credere statutum requirens pacem fieri ab hæredibus occisi non sumere interpretationem à iure Lombardo, de quo illa glo. loquitur, quia est locale, & in Lombardis solùm uiget, sed interpretationem sumere à iure Romano per l. si serui uestri. C. de noxa. actio. quanuis eum contrariam in sententiam citauerit Tiraq. vbi supra, sed eum sic intelligit Alex. & nonnulli alij in locis statim allegandis. Eandem etiam opinionem sensit idem Bal. in l. pro hærede. §. fina. & ibi clariùs Roma. post prin. versi. dicit tamen hic Ang. & Alex. cir. med. D. de acqui. hære. idem Roma. in l. pri. §. potuisse, cir. med. versi. ex quo Ang. inferebat, qui in id illum tex. inducit. D. ad S. C. Sylla. idem Rom. in d. l. 4. §. Cato, col. pen. versi. item dum dicitur quòd mulier, & ibi Ang. de Piglis in rep. char. fin. col. 2. versi. sed attenta, Clau. Aquen. col. fin. in prin. versi. item prædicta etiam intelligit, & Rip. col. etiam fin. versi. secundò dubitatur, qui cōmunem hanc dicit opinionem. D. de ver. obliga. idem Alex. in d. l. si filius qui patri, col. pen. versi. limitat tamen Ang. D. de vulg. & pup. Ias. in l. cùm filiofamilias, col. 19. vers. quintò facit, sub nu. 100. D. de leg. pri. dum posteriori loco hanc opinionem refert, licèt expresse eam non teneat, ita vt Bal. Nouel. eum in diuersam sententiam citauerit. Eandem etiam opinionem tenuit Nico. Boe. deci. 121. incipi. sed dubium fuit, num. 2. & 3. & ante hos omnes Bart. ab alijs tamen non commemoratus in l. 2. in prin. col. pri. D. de accusa. vbi uult filiæ quoque spuriæ uindicandæ necis parentum iura competere, quem sequitur Rui. in cons. 9. quæstio prima, num. 6. & iterum num. 9. lib. 4. quod tamen Bar. dictum an simpliciter uerum sit, videbis quæ dicemus infra in glo. 19. in ver. siue illegi-

timus in prin. Quæ opinio in nostra potissimùm Comensi ciuitate procederet, in qua statutum extat sub cap.307.in ciuili, Lombardam prohibens legem obseruari, nam qui contrariam sunt opinionem secuti, Lombardo fuerunt iure innixi.

338 ℭ Possent etiam quodammodo opiniones concordari, eorum sententiam qui tenent ius uindictæ ad mulierem non pertinere, intelligi de extraiudiciali uindicta, armis scilicet facienda, contrariam autem de iudiciali per accusationem intentanda, secundùm Ang. in cons.289. viso facto & statutis, col.pri. post prin.de quo cons. meminit etiam Tiraq. vbi supra,& præterea eundem Ang. in addi.Bar. in l.pri. in fi.C. de his qui se defe. lib. 10. vbi Lombardam sic, inquit, legem per glo.præallegatam loqui, Aret. in d.l.pro hærede.§. fin.col.2. versi. extra glo.inducit hic Ang.D.de acqui. hæredi. in d.l. si filius qui patri, col. pen. versi. addit tamen Ang. Fely. in cap.cùm oporteat, col.5.versi. nunquid autem inimicitia, de accusa. Deci. in cons.531. accuratè & diligenter, col.2.in prin. versi. & ex his comprobatur, in cap.in præsentia,col.33. versi. in primis attenta, sub num.57. de proba. Boe. in d. decisio.121. num.3. Folle. in sua prac. crimi. in ver. audiantur exceptiones proponendæ per eos, num.23.

339 ℭ Qua distinctione retenta, inuestigandum est, vtrum pax & remissio quæ fit delinquenti tanquam extraiudicialis, an verò uti iudicialis vindicta sit consideranda: quo in dubio Deci. in d.cap. in præsentia, de proba. quo loco eum supra citauimus tanquam extraiudicialem asserit esse considerandam, citans Ang. in d.cons.289. qui tamen id non dicit, sed illud tantùm quod supra retulimus, ideo huic Deci. dicto nos non accedimus, vti nec accedere uidetur Boe. d.decisio.121. num.3. post prin. dum eius opinio. in d. cap. in præsentia, reprobat: Ad quam Deci. opinionem reprobandam nos illud mouet, quòd leges uolentes hæredem mortem defuncti uendicare, de iudiciali vindicta per accusationem facienda intelliguntur, secundùm glo.in l.pri.in glo.pri.& ibi Guili.Cun.Bar.in pri.oppo. Ang.in pri.ver. Saly.in pri.etiã oppo. Castr.col.2.versi.in glo.pri. ibi non sua, Corn. col.pri. versi.in glo.pri. ibi accusando, Ias. col.2. versi. no. ex prima parte.C. de his qui.vt indi. eundem Ias.in l.pri. col.5. versi.tertiò facit.C.de ser.fugi. Crauet.in cons.119. quæritur, col.2.versi. alij autem cõiuncti, lib.pri. Et quia pacem & remissionem facientes solent communiter promittere etiam de non agendo, ideoq. super huiusmodi pace à muliere habita per Senatum Mediolani controuersiã fieri vidimus nunquam: & quam opinionem posse fœminam pacem facere de stylo curiæ Franciæ in pace pro nece patris & fratris facta seruari inquit Boe. in d.decisio.121. & quæ in hoc quoque Mediolani dominio obseruatur.

340 ℭ Sed an hæc opinio procedat quando plures essent hæredes, inter quos fœmina adesset, an scilicet eo quoque casu eius vox sit requirenda, & quid si discordent, videbis Bal. in l. cùm inter, cir. fin.C. de fideicom. liber. Floria. in l.per. fundum.D. de serui.vrba.prædio. Imo. in d.l. si filius qui patri, col. pen. versi. hoc tamen limitat Ang. iuncto versi. item quod dixit Ang.& ibi Alex.col.pen.versi. limitat tamẽ Ang.D.de vulg.& pupil. Ang.Areti. in d.trac. male. quo loco eum supra citauimus, & ibi Augu.de Ari. in illius additio.Ang. in d.l.4.§.Cato, paulò ante fin.& ibi Roma.col. pen

pen. versi. bene tamen credo, Ias. col.antep. versi. vel nisi in maiori, & ibi Clau. Aquen. col.fin. in prin. versi. item prædicta etiam intelligit,& versi. subijcit tamen, Bal.Nouel. col.fin. versi.tertiò limita, & Fran.Rip. cir.fin. D.de verbo.obliga. Deci.in cons.531. accurate, col.2. versi.& ex his,dum allegat Bal. vbi supra, eundem Deci. in cap. in præsentia, col.33. versi. & ideo si duo, de proba. appo. Fran. Areti.in d.l.pro hærede, col. antep. in ver. pœna.D. de acqui.hæredi. Pari.de Pute. in d.trac. syndi. quo loco eũ supra citauimus, Care. in prac. crimi.§. circa, sub num.381. ita tamen vt non omittas tex.in l.fin.D. de fid.instru. probantem si de tabulis testamenti deponendis cõtrouersia sit, marem præferri fœminæ: quod & in testibus discordantibus obseruatur secundùm Fely. in cap.in nostra,col. pen.versi. & præferuntur masculi de testi. allegantẽ Bal. in l.pri.D. de Senato. qui id non dicit,sed alia quędã similia,& inter cætera,moriente patrono ecclesiæ relictis filio & filia in præsentatione dissentientibus, masculum fœminæ præponendum, quod maximè pertinet ad hanc rem de qua tractamus.

341 ℭ Sic itaque nostrum ad institutum redeundo dicendum videtur, mulierem posse pacem facere omissa statuti huius solennitate, argumẽto eorum quæ scripta reliquit Abb. in cons.108. illud in effectu, per totum, lib. 2. minorem à statuto sine decreto iudicis prohibitum contrahere, posse tamen sine eo pacem & remissionem facere, quem sequitur Ias. in l. pactũ curatoris,ante fin. versi. item adde tu fortiùs.C.de pac. Et eorum quæ voluisse videtur Rip. in d.l.4.§. Cato,in fin. ver.D. de verbo.obli.prodigum, cui bonis sit interdictum, posse tamen pacem facere.

342 ℭ Ego tamen rectiùs arbitror sic esse distinguendum, quòd aut mulier vult pacem facere tanquam tutrix puta filiorum, & facere poterit secundùm Gandi.in tract. male.in rub. de transac. & pac. in male.facien. in vlti. quæstio.incipi. sed pone quòd filij, col.6.versi.item pone quòd Titius percussit, qui loquitur in terminis iuris communis, quod an procedat stante hoc quoque statuto,dicemus infra in glos.3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio.xj. & xij. vbi tractabimus an hoc statutum censeatur etiam prohibere mulierem tutricem esse, & se tutorio nomine obligare, vbi uidendum est, quia ab hoc pendet hic articulus. Illud tamen te lector moneo, licèt Gandi. vbi supra, conclusionem, quam ex eo retulimus, procedere intelligat, modò non sit certum eum cui fit pax ipsum homicidium commisisse, communiorem tamen esse opinionem, in tutore solùm inspiciendum an pax ipsi sit pupillo vtilis, necne, vt paulò post dicemus, sub num. 347. incipi. pro hac autem sententia.

343 ℭ Aut uerò mulier vult pacem facere nomine proprio, & tunc aut addit iusiurandum de non contraueniendo, & non est dubitandum pacem sic factam valere, licèt omissa statuti solennitate, per ea quæ dicemus in fine,quæstio.ij. & ita etiam in simili voluit Abb. in d. cons. 108. post prin. versi.primò ratione iuramenti, lib.2. quem sequitur Deci. in d. l. pactum curatoris, ante fin. versi. & ista conclusio.C. de pac.

344 ℭ Si verò mulier nullum præstat iusiurandum, & tunc aut intermiscet pœnæ stipulationem, & non valet pax quo ad ipsam pœnam, & ita in dicto statuto prohibente minorem sine decreto iudicis alienare,voluit Abb.

in d. conſ.108. cir.fin. verſi. fateor tamen, lib.2. qui licèt ſubdat, firmam tamen manere pacem, quoniam vtile per inutile in ſeparabilibus non uitiatur, reg.utile, de reg.iur. in 6. cap.dilectus, pri.de præben. cui addimus quæ & nos dicemus infra in glo.5., in ver. aſcendentibus à libris x. Imper. ſupra quæſtio.pri. in hoc tamen tu dic vt infra.

345 ℂ Pro qua etiam opinione facit, quòd licèt tutor de nece patris pupilli pacem facere poſsit quando in illius vtilitatem cedit, vt dicemus infra nu. ab hinc 2. incip. pro hac autem ſententia, non poteſt tamen pœnalem ſuper ea ſtipulationem interponere, ſecundùm Bal. in d.l. pactum curatoris, cir.fin. & ibi Saly. ante fin.verſi. & ex hoc inferunt quidam.C.de pac. eundem Bal. in l.iurisiurandi gratiam, cir. prin.D. de iureiu. quos & nos ſequimur, quanuis reclamet Deci. in d.l. pactum curatoris, cir. fin. per dictum Ang. in l.2. poſt prin. verſi.poteſt etiam aliter.D. de iuris. omni. iudi. vbi inquit habentem à Principe poteſtatem vendendi bona fiſcalia, poſſe omnia quoque pacta pœnalia ſecundùm morem regionis apponere: ad quod reſpondeo verum non eſſe, generalem adeſſe conſuetudinem apponendæ pœnæ in contractu pacis, & ſi adeſt non eſt vniformis, quo caſu nõ procedit illud Ang. dictum, ſicuti ipſum limitauit ipſemet Deci. in l. vt liberis, col.3. verſi. reperio tamen.C. de collatio. vbi tamen illud allegat in titu. de iudi. apud quem etiam Deci. videbis nonnullos ſimpliciter quoque contra Ang. tenuiſſe.

346 ℂ Si autem ſimpliciter mulier pacem facit, & nos exiſtimamus inualidam eſſe huiuſmodi pacem ſine ſtatuti ſolennitate celebratam, non obſtãte Abb. dicto in d.conſ.108. lib.2. quoniam ipſe loquitur quando ſtatutũ prohibet tantùm contractum, ſed pax non videtur contractus, cùm hinc inde non naſcatur obligatio, vt ibi Abb. deducit. At ſecus eſt hoc in ſtatuto, quod non ſolùm contractum mulieri interdicit, ſed etiam generaliter obligationem & alienationem ex quaſi quoque contractu & diſtractu prouenientem, necnon & iurium ſuorum renuntiationem: conſtat enim facientem pacem dici diſtrahere, remittendo ſcilicet inimico id ad quod ei erat obligatus, vt per omnia dicit gloſ. in cap. pri. in prin. in ver. à xviij. annis, poſt prin. de pac.iura. firman. quam ibi ſequuntur Docto. quos referemus infra num. abhinc 2. incipi. illud autem. Et ita in noſtro Comenſi ſtatuto huic admodum ſimili meminimus aliquando conſuluiſſe clariſsimum virum D. Apollonium Lambertengum patruum noſtrum, nihil tamen allegantem, eò quòd res ſibi nullam videretur dubitationem habere, & ita etiam ex facto ſeruari vidimus.

347 ℂ Pro hac autem ſententia adduci poteſt, quod dicitur pupillum quoque & adultum curatorem habentem non poſſe ſine tutoris aut curatoris authoritate id facere, ſecundùm Bald. in d.l.pri. cir.fin.C. de in inte.reſti. mino. ſuper quo tamen, an ſola tutoris aut curatoris authoritas ſufficiat, an uerò & iudicis decretum ſit neceſſariũ, videbis Specu. in titu. de homi. col.2. verſi. illud autem quæritur, & ibi Io.Andr. & Bal. in illius addi. ambos cir.fin. iterum ipſum Bal. in l.pri.col.2.verſi.de minore.D.de pac. dum ſe remittit ad Specu. vbi ſupra, qui etiam allegat eundem Specu. alibi id tamen non tangentem, & ipſum quoque Bal. in rub. extra de treu. & pace, ante fin. verſi. quæritur vtrum pupillus, in l. iuſiurandi gratiam, & ibi

Alex. & Iaſ. D. de iureiu. eundem etiam Bal. in l. minoribus xxv. annis, in pri. lectu. cir. med. verſi. per hoc dicunt quidam. D. de mino. Iaco. Buttriga. in l. tutoris, & ibi Ang. Saly. Caſtr. qui illam legem legit cum. §. plerunque legis reſcriptum, cir. fin. verſi. Iac. But. inducit. D. de pac. eundem etiam Butrig. in l. pactum curatoris, & ibi Bal. Albe. Saly. poſt med. verſi. ex his dicit Iaco. Butri. Caſtr. in fi. Alex. ante fin. verſi. ultimò facit hæc lex, Fran. Areti. in fin. Io. Mari. Rimi. col. fin. verſi. & ex prædictis etiam inferunt, Iaſ. poſt med. verſi. ultimò ad iſtum tex. Deci. etiam poſt med. num. 7. Clau. Aquen. cir. med. verſi. item inducitur ad aliam quæſtionem. C. eod. titu. de pac. eundem Ang. in l. Imperatores, cir. fin. D. eod. etiam titu. in l. ſi non conuitij, in fin. ver. C. de iniu. in l. in perſonam, cir. fin. principij. D. de pac. Butri. in cap. pri. in fin. ver. extra eod. titu. de pac. Abba. in d. conſ. 108. in fin. lib. 2. Alex. in l. præſes, col. pri. in fi. verſi. pro quo facit concluſio. C. de tranſac. Pari. de Pute. in tracta. ſyndi. in ver. compoſitio. verſi. ultimò circa prædicta, col. 2. verſi. & quando ipſi hæredes, Nel. in trac. Banni. in tertia parte ſecundi temporis, quæſtio. xxxij. Crot. in l. 4. §. Cato, char. fin. col. 2. verſi. primus eſt caſus, & col. ſeq. num. 167. D. de verbo. obliga. quibus in locis Docto. communiter concludunt, poſſe tutorem pacem facere, ſi pupillo expediat aut propter imminens armorum periculum, aut aliter, & ſic intelligere videntur etiam ſine iudicis decreto, vti expreſsiùs inquit Nel. vbi ſupra: Et quam opinionem magis communiter teneri aſſeruit Abb. in d. conſ. 108. in fin. lib. 2. Et faciunt quæ dicemus infra nu. 371. incipi. immò & illud, hac eadem glo.

348 ℭ Illud autem omnino memoriæ mandabis, pacem & concordiam in dubio præſumi expedire, vt voluit Bald. in addi. Specu. in titu. de homi. cir. fin. cui conſonat quod à Cyn. traditum eſt, in l. pri. C. de in inte. reſti. mino. minorem ob pacem factã non reſtitui, eò quòd læſus dici non poſſit: quem ibi ſequitur ipſe etiã Bal. cir. fin. & Albe. in rub. C. eo. titu. Deci. in d. l. pactum curatoris, in fin. ver. C. de pac. Care. in prac. crimi. in d. §. circa, num. 380. Afflic. in conſtitu. Sici. incipi. minorum iura, col. 3. verſi. an autem minor, ſub num. 6. & iterum in cap. pri. §. iniuria punitur, col. fin. verſi. & intantum, de pac. iura. firman. vbi tamen limitat, niſi petatur reſtitutio aduerſus dãna & intereſſe, quod & per omnia ſequitur D. Fran. Craſ. in cõmen. ſuis editis ſuper decreto gratioſo poſito ante nou. cõſtitu. ſtatus Mediolani, in glo. in ver. remiſsionem & pacem, cir. fin. qui in id etiam citat Luc. de Pen. in loco de quo ibi per eum, ſublimitans tamen Craſ. poſt Andre. de Iſer. quem allegat, niſi etiam damna ipſa & intereſſe minor remittat, ſubijciens etiam, tutiorem tamen eſſe viam, quam ipſe dicit ſe practicaſſe, vt ad tollendas difficultates omnes, remiſsiones minorum fiant cum diſpenſatione Senatus, & conſenſu agnatorum proximiorum, quod dictum aliquando vidimus ab aliquibus in practica allegari, pacem & remiſsionem à minore abſque Senatus diſpenſatione factam non valere, quod non dicit Craſ. ſed tantùm tutius eſſe eam adhibere ad tollendam omnem dubitationem, ſed fruſtra per litteras impetratur quod iure communi conceditur; Quæ opinio, minorem damna etiam & expenſas ſpecialiter remittentem non reſtitui, maximè procederet ſi iuramentum interueniret, prout ſolet communiter interuenire, vti & nos practicamus per ea quæ diximus ſupra num. ab hinc 5. incipi. aut verò mulier quod intelligimus procedere non ſolùm in maiore xviij. annis, quam ætа

tem in pace iuranda videtur requirere tex.in cap.pri. in prin. de pace iura. firman. sed etiã in omni pubere,immò & in impubere doli tamen capace, per ea quæ dicemus infra in fine, quæstio.ix. Nec refragatur tex. in d. cap. pri. quia solùm disponit qua ætate teneatur quis iurare Imperatori de obseruanda ei generali pace, & locum non habet in iuramento pacis specialis cum inimico ipsius minoris factæ, vt est de mente glo. ibi in ver. à xviij. annis, post prin. quam ibi sequuntur Bal. cir.fin. versi. quæritergo glos. & Præpo. Medio. col.fin. versi. quæro cum dicta glo. vbi etiam quantum ad hoc sequi videtur & Alua. col. pen. versi. op. cum glo. licèt quantùm ad pœnam illius cap. incurrendam teneat contra, post Andr. de Iser. ibi & rectè. Quæ glo. licèt loquatur in pubere, idem tamen est in impubere doli capace, secundùm communiorem Doctorum opinionem à nobis firma tam infra in fine, quæstio.ix. Immò si d.cap.pri. aliud disposuisset, non seruandum scilicet pacis iuramentum à minore xviij. annis præstitum, non esset seruandum per nota. in cap. cum contingat, de iureiu. cum simili. per nos adductis infra in glo.8. in ver.mariti, num.93. incipi. præterea non omnino, & mult.sequen. Ex eo autem Bald. dicto in additio. Specu. supra allegato, dicendum videretur mulierem sine huius statuti solennitate posse pacem facere, cùm vtiliter contrahere sola non prohibeatur, vt dicemus in fine, quæstio.50. nisi respondeas ex his quæ diximus supra hac eadem glo. quæstio.viij. & x. vtrobique in fin. secundò etiam dicimus illud Bal.dictum procedere quando quis remittit odium & inimicitiam non remissis specialiter damnis & expensis, per ea quæ supra diximus,& ita probat tex. per Bal. allegatus in l. de fideicommisso, licèt ipse mendosè alleget hoc initio, si fideicommiss.C.de transac.dum loquitur in minore & maiore inuicem remittentibus ius fideicommissi reciproci sub conditione, si alter sine liberis decesserit, relicti, per quod minor læsus dici non potest.

349 ℭ Ad dictum autem Rip. in d.l.4.§. Cato, in fi.D. de verbo.obliga. respondeo, Rip. illud non firmare, cùm se remittat ad dicenda per eum in l.is cui bonis, eod.titu. vbi tamen id non tangit: & contrarium immò curatoris ipsius prodigi authoritatem requiri, sicuti & in pupillo & adulto curatorem habente, voluit Bal.in l.pri. cir.fin.C.de in inte. resti. mino.

350 ℭ Et prædictam opinionem procedere arbitramur etiam si, vt diximus, aliud extet statutum delinquenti pacem ab hęredibus offensi habenti pœnam minuens, rationibus quas in fortioribus terminis adduximus supra lxxxvij. quæstio. de quo non est dubitandum quando statutum de pace habenda non loquitur expresè si à muliere quoque habeatur: si autem id exprimit,& adhuc idem dicimus, vbi non addit, non obstante aliquo alio statuto, per dicta vbi supra: si aũt id addit, videbis in simili statuto Alberi. in tracta.statu.parte 2.quæstio.xxx. incipi. item dubitatur statuto antiquo.

351 ℭ NONAGESIMO quæro, an sine huius statuti solennitate possit mulier se ex delicto vel quasi obligare: Quam quæstionem latè tetigit Andr. Tiraq. in d.tract. de legi. connubia. glos.5. quæstio.xiij. vbi concludit posse, sed ita vt iuribus mariti (de cuius consensu in contractu vxoris tantùm requisito loquitur) quæ in bonis vxoris habet constante matrimonio, non præiudicetur, si fortè supponamus mulierem tale delictum committere, quod bonorum confiscationi locum faciat. Quam opinionem

Tiraq.

Tiraq. intelligit procedere non solùm si statutum loquatur per verbum contrahere, quo casu existimat quæstionem non habere dubitationē, sed etiam si per verbum obligare, post alios quos allegat, vbi dum allegat Alex. in l. more, col. 5. de acqui. hære. voluit allegare col. 2. versi. subdit etiam Raph. & dum citat Matthæ. nota. 148. nota quòd est differentia, veriùs est nota. 168, quod etiam, vltra per eum adducta, addimus voluisse Curti. iuni. in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. 12. versi. quartò limitatur. D. de pac. Nico. Boe. in consue. Bituri. titu. pri. §. 4. in glo. in ver. en cas desces, in prin. & Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glos. in ver. contraulz entre les vifz, col. 4. versi. sextò limita, & Ferro. in cōsue. Burdiga. titu. de sta. & iu. perso. §. 3. col. 6. versi. in criminalibus sanè, & in simili quoque nostro Comensi statuto prohibente minorem sine consensu patris obligari, consuluit Signo. in cons. 49. in quæstione vertente, col. fin. versi. & si aliter diceretur, vbi tamen animaduertas quòd dictum nostrum Comense statutum, quod est sub cap. 67. in ciuili. generaliter loquitur de filiofamilias, vt non possit obligari sine consensu eius in cuius potestate est, quod & statutum est hic Mediolani cap. 416. infra eod. vol.

352 ℭ Verùm hic quoque latiùs putamus distinguēdum, videlicet quòd aut loquimur quò ad pœnam corporalem, & dicendum est posse mulierem obligari, quoniam statutum hoc bona tantùm & res mulieris non etiam personam concernit, vt diximus supra hac etiam glos. quæstio. vij. sub nu. 12. incipi. accedit prædictis, vbi & ex hoc asseruimus posse mulierē prætermissa huius statuti solennitate religionem ingredi. Et ita in prodigo, qui licèt prohibeatur sine authoritate curatoris bona sua obligare, possit tamen ob delictum puniri corporaliter usque ad mortem, voluit Bal. in l. furiosum, in fi. C. qui testa. fac. pos. Ang. in l. Fulcinius. §. adeò, in fi. D. ex qui. cau. in posses. ea. Alex. in l. is cui bonis, col. 4. sub num. 22. (dum ipsum Bal. allegat) & ibi Ias. col. 9. versi. confirmo istam conclusionem, & Rip. col. 11. sub num. 53. D. de verbo. obliga.

353 ℭ Aut verò loquimur quo ad pœnam pecuniariam, & tunc aut sumus in delictis in omittendo & negligendo, & arbitramur eam non obligari, quoniam ita constitutum est in prodigo, (cuius argumento mouentur hi qui simpliciter tenent ipsam mulierem in delictis obligari) ita enim voluit Bal. vt ab alijs allegatur, licèt in meo codice id non reperiam dicere, in d. l. is cui bonis, & ibi veriùs Ang. cir. med. versi. hic quæro an obligetur prodigus, vbi ex hoc dicit prodigum, tutorem intra annum filio non petentem, illius tamen successione non priuari, & ibi per omnia Rapha. noster Cuma. cir. fin. versi. sed quid de delicto commisso in negligendo, Roma. col. pen. versi. vlteriùs inquantùm Bart. hic Imo. col. pen. versi. quæro nunquid prodigus, Castr. in fin. Alex. col. 4. versi. quærit etiam Bar. qui ex hoc quoque inquit prodigum mortem defuncti non vindicantem excusari, Areti. col. fin. versi. in glos. vlti. Ias. col. 9. num. 17. & 18. Rip. col. 11. num. 53. & 54. qui tamen opinatur spectandam negligentiæ & personæ ipsius prodigi qualitatem, ex hoc inferens si donatori alimenta negaret, eum vti ingratum esse donatione priuandum, tanquam hoc sit contra prodigalitatis vitium, iterum Ang. in l. si quis in tantam, col. pri. versi. in tex. ibi non restituitur, iuncto versi. in ea. ibi in prodigo. C. vn. vi. Cagno. in l. furiosi, num. 13. D. de reg. iur. dum allegat Areti. & Ias. vbi supra:

pra: & probatur hoc in l. Fulcinius.§. adeò, iuncto versi. idemque.D. ex qui.cau. in possess.ea. vbi prodigus ob latitationem venditionem non patitur; & ibi etiam hoc tradidit idem Ang. in fi. cum alijs iuribus à Castr. adductis in d.l. is cui bonis, ita vt illi addas tex. in l. minoribus.C. de his qui vt indi. probantem idem quoque in minore esse constitutum, vt scilicet in delictis in omittendo pecuniariter non puniatur.

354 ℭ Quò verò ad delicta in faciendo dicendum videtur, mulierem pœna non posse pecuniaria coherceri, exemplo quoque prodigi, secundùm glos. in d.l. si quis in tantam, in glos. mag. post prin. versi. sextò de furioso.C. vn.vi, dum loquitur in casu illius legis, cuius hi sunt termini, & clarius id voluisse videtur Bar. in d.l. is cui bonis, col.2. versi. quæro nunquid prodigus, dum inquit oscitanter tamen illam glos. supra allegatam verum dicere in his quæ alienationem respiciunt, vbi etiam sequi videtur Alex. col.4. versi. quærit etiam Bart. dum ipsum Bart. refert, nec expressè reprobat.

355 ℭ Verùm & in prodigo contraria communior est opinio, quam tenuit Bar. sibiipsi contra morem suum contrarius, in d.l. si quis in tantam, col.3. versi. quæro an prodigus, dum illam glos. reprobat, inquiens per Cyn. quoque, Iaco. de Are. aliosque communiter reprobari, & ibi Bal. col.3. versi. quid de prodigo, Ang. col.pri. versi. in ead. ibi in prodigo, qui etiã dicit illam glo. ab omnibus reprehendi, Saly. col.3. in viij. quæstio.C. vn. vi, Imo. d.l. is cui bonis, col.pen. versi. nunquid prodigus, & ibi Ias. col.9. versi. secundò quærit Bar. Clau. Aquen. col.pen. versi. sed in quantum Bar. qui tamen hoc verum intelligit, quando delictum dolo committitur, secus si lata culpa, ita glo. contrariam saluans, idem Ang. in d.l. Fulcinius. §. adeò, cir. fin.D. ex qui. cau. in possess. ea. dum illam glos. reprobat, & in l. si quis pro eo, in fin. prin.D. de fideius. dum idem facit, Imo. in cap. cum contingat, col.94. versi. nec ob. si dicatur, de iureiu. dum & ipse illam glos. reprehendit. Quod & in minore voluerunt Lancel. Deci. in l. fina. & post eum eius frater Philip. col.4. versi. in glos. in ver. obseruari, & ibi Cur. iun. num.13. Purpu. col.15. versi. etiã habet locum, & Cagno. col.18. versi. vltimò pro limita.C. de pac. Quam & nos opinionem etiam in casu huius statuti sequimur, quoniam huiusmodi personæ hoc casu non dicuntur voluntariè alienare, sed ex legis dispositione, vti hanc rationem in prodigo attulit & Saly. quo loco cum supra citauimus, quo casu hoc quoque statutum cessat, vt diximus supra hac eadem glos. quæstio. pri. Hinc in proposito nostro Castr. in cons.183. (de quo ad aliud tamen propositum meminit etiam Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo.5. num.155. incipi. adducunt omnes) in causa quæ vertitur coram D. Vicario, col.2. versi. nec obstat statutum, lib. pri. voluit sicut prodigus ex delicto tanquam ex legali alienatione obligatur, ita quoque mulierem ex statuto sine certa solennitate obligari prohibitam, posse tamen obligari legali obligatione ex alio statuto puniente fraudantem gabellas descendente. Et ita in statuto nostro Com. prohibente filiumfamilias sine consensu patris se obligare iudicari vidimus. Intelligas tamen in muliere nupta iuribus mariti præiudicium non inferri, vti in prin. huius quæstionis ex Tiraq. retulimus: & vide etiam omnino quæ dicemus infra in fine, quæstio.xlvij. nu. 158. incipi. verùm animaduertendum.

356 ¶ NONAGESIMOPRIMO. quæro, an hæc eadem solennitas requiratur quando ob delictum contra mulierem criminaliter proceditur, & requiri opinamur, cùm hoc ipsum statutum in iudicijs quoque locum habeat, vt dicemus infra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quęstio. xvi. Et quia idem quoque est in minore xxv. annis, qui si de crimine inquiratur non dato ei curatore, non valet processus contra eum factus, etiam si delictum confiteatur, l. clarum, & ibi Bal. & Saly. C. de autho. præstan. idem Bal. in aut. sacramenta puberum, col. 2. versi. modo venio ad verbum sponte, & col. seq. C. si aduer. vendi. in cons. 310. aut mulier, in prin. lib. pri. Ang. Areti. in tract. male. in ver. comparent dicti inquisiti, & confitentur totum, col. 3. versi. necnon sis bene cautus, & ibi Augu. de Ari. in addi. Marsi. in prac. crimi. §. nunc videndū est, col. 3. versi. teneas etiam menti, vbi concor. citat, quibus in locis comperies de qua id confessione intelligatur, an scilicet & de ea quæ in tormentis præcedentibus indicijs fiat, quę omnia tu ad mulierem quoque protendere poteris.

357 ¶ NONAGESIMOSECVNDO quæro, an possit mulier sola promittere de vendendo quidpiam, aut se obligando: qua in quæstione dicendum est non posse, ne id quod directo prohibetur per indirectū concedatur contra regulam cùm quid vna via, de reg. iur. in 6. & ita post Caro. Rui. & Philip. Deci. in eadem facti specie consulentes, voluit And. Tiraq. in tracta. de legi. connu. glo. 5. quæstio. 25. num. 220. quam quæstionem minus dubitationis habere arbitramur in casu nostro quàm in casu Deci. Rui. & Tiraq. cùm hoc nostrum statutum magis generaliter loquatur quàm facerent statuta de quibus ipsi loquuntur.

358 ¶ NONAGESIMOTERTIO quæro, an possit mulier compromittere non seruata statuti huius solennitate: quam quæstionem in statuto prohibente mulierem sine consensu propinquorum contrahere, tetigit Lanfran. Oria. in tracta. de arbi. parte quinta, quæstio. item quinta, vbi inquit non posse, etiam si iusiurandum addat, citans in id Bal. in aut. sacramenta. C. si aduer. vendi. & in cap. cùm contingat, de iureiu. quibus tamen in locis Bal. meo in libro nihil de ea re dicit: sed ipsum Oria. nulla iurisiurandi mentione facta refert & sequitur Tiraq. in d. trac. de legi. connu. in glo. 5. quæstio. xix. vbi id per multa quoque alia similia confirmat.

359 ¶ Sed contra obstare videtur quod not. Bal. in l. fin. cir. fin. versi. & facit, vbi etiam sequi videtur Ias. in fi. C. commu. de leg. emphitheotam scilicet, qui sine consensu domini alienare non potest. l. fin. C. de iu. emphi. cap. potuit, de loca. posse tamen compromittere.

360 ¶ Verùm dici potest hoc Bal. dictum verum non esse, quod reprobauit idem Ias. in l. fin. col. 36. versi. nonò quæro, sub num. 119. C. de iu. emphi. in l. filiusfamilias. §. diui, in pri. lect. col. 13. versi. secundò adde, & iterum in secun. lectu. col. 18. versi. adde etiam illud, dum se remittit ad dicta per ipsum vbi supra. D. de leg. pri. & Tiraq. in d. glo. 5. num. 204. incipi. ex quo, vbi idem dicit in vasallo, & concordan. citat; quam etiam opinionem communem esse affirmat Soci. iun. in cons. 77. licèt, col. 15. versi. & licèt magna, lib. pri. Aduerte tamen lector quòd Oria. vbi supra, loquitur accedente quoque iureiurando, vt supra retulimus, pro quo facit quod voluit

Bal. in conf.94. viso statuto, lib.5. sed in hoc nos ab Oria. dissentimus per ea quæ dicemus infra in fine, quæstio.2. & illud Bal. dictum in d. cons.94. nos quoque reprobauimus infra hac eadem glo. quæstio. ab hinc tertia: ideoque & Tiraq. quo loco eum supra citauimus, cautè quæstionem formauit nulla iurisiurandi mentione facta.

361 ℭ NONAGESIMOQVARTO quæro, quid in compromisso necessario, videlicet si statuti extet cogens affines ad compromittendum, prout extant statuta & Decreta in toto Mediolani dominio: an tunc possit mulier non seruata statuti huius forma compromittere: & posse decidit Maran. in practi. iudi. parte sexta, titu. de compromis. num.10. & 11. fol. nobis 418. loquens in statuto prohibente mulierem sine consensu mandualdi contrahere, vbi allegat Bal. in l.fin.§. necessitate, col.3. versi. sed pone duo sunt statuta in ciuitate, sub num.14. C. de bon. quæ lib. qui loquitur in statuto vetante filiumfamilias sine paterno consensu se obligare, volens scilicet Bal. vt tamen compromittere possit stante dicto statuto de compromisso inter affines faciendo: & ipsum Bal. sequitur etiam Roma. in l. si quis in graui.§. si conditioni, col.pri. versi. secundò facit. D. ad S.C. Sylla. & Alex. in cons.29. quoniam abundè, col.pri. versi. & expressius, lib. pri. Et idem in statuto interdicente minori certa sine solennitate contrahere, voluit idem Bal. in cons.148. in casu proposito, in fin. ver. lib. pri. repe. in cons.144. lib.5.

362 ℭ Sed & vltra prædicta facit, quòd licèt tutor voluntariè compromittere nequeat, potest tamen stante dicto statuto, secundùm eundem etiam Bald. in cons.96. pupillus sine tutore, in prin. lib.5. cum alijs concordan. per Andr. Tiraq. adductis in tracta. de legi. connu. glo.8. num.195. incipi. suffragatur præcedentibus, & in tracta. retrac. titu. pri.§. pri. glo.13. num. item 13. incipi. quid autem: quod & præter allegata per eum voluit idem quoque Bal. in l. si plures, in pri. lectu. & ibi Castr. col. pri. versi. no. etiam singulariter, Alex. col. pri. num.4. qui dicit idem etiam tenere Ancha. ibi, & Ias. qui illam legem legit cum.§. hodie, legis iurisgentium, col. pen. versi. tertiò no. D. de pac. idem Alex. in cons.65. quoniam omne datum, col.7. versi. idem tenuit Bal. lib.6. in cons.254. abundè, per totum, lib.6. Areti. in l. possessionem pupillum, col. pri. versi. & ex ista. D. de acqui. possess. Maran. in tracta. ordi. iudi. parte 6. in titu. de compromis. num.9. Rui. in cons.97. circa primum, num.2. vol.5. Blan. in tracta. cōpromis. quæstio.iij. num.39. vbi communem hanc dicit opinionem, & iterum quæstio.xliiij. Rolan. à Val. in cons.57. visis iuribus, col. pri. iuncta col.3. versi. tertiò in terminis, vol.2. Hippo. Rimi. Insti. qui. alie. lic. vel non.§. pri. num.82. & 88. Et idem in emphyteota voluit Franc. Rip. in l. filiusfamilias.§. diui, num.94. D. de leg. pri.

363 ℭ Nos tamen his non obstantibus diuersa in sententia sumus: pro qua illud in medium adduci potest, quòd dicimus res alienari prohibitas sub dicto statuto de compromissis inter affines faciendis non comprehendi, per tex. in cap. cùm tempore, cum ibi nota. per Cano. extra de arbi. vbi Abb. col.2. versi. & ex prædictis, id procedere intelligit etiam in his quæ sine certa solennitate alienari prohibentur, vt scilicet ea omissa super huiusmodi rebus compromissum fieri nequeat, & not. Deci. in cons.39. iu-

ridicam

ridicam, col. 2. versi. sicut ergo ista, in cons. 282. viso puncto, nu. 3. in cons. 445. in casu ad me transmisso, col. 5. versi. & ideo ille, in cons. 475. in causa quæ Mantuæ, col. fin. vers. accedit, & magis in specie statuti iubetis compromissum fieri inter affines, idem Deci. in cons. 44. & diligenter, col. pri. & 2. & Fran. Rip. lib. respon. 2. cap. 107. vti allegatur à Blan. in loco statim commemorando, quem tamen nos non reperimus, quoniam hodie vnicus est dictorum responsorum liber.

364 ℭ Et quamuis hæc Deci. sententia nō placeat Blan. in tracta. compromis. quæstio. iiij. in ver. res prohibita alienari, num. 28. in qua Blan. opinione fuit & Deci. sibiipsi contrarius in cons. 300. visa petitione, num. 8. in fi. nos tamen priorem ipsam opinionem sequimur, secundùm quam meminimus consuluisse doctissimum virum D. Appolonium Lambertengum patruum nostrum, & secundùm illud consilium ita etiam iudicasse Magnificum D. Vincentium Orchium conciuem nostrum: Quam tamen sententiam idem D. Appollonius intelligēdam dicebat quantùm ad compromissum faciendum cum extranea persona, ad quam testator rem ipsam deuenire prohibuerit: secus si fiat cum aliquo de familia in qua quidem familia testator iusserit debere rem remanere, quia hoc casu cessat prohibitionis ratio, cum inter ipsos de familia alienatio fieri possit. l. pater filium. §. quindecim, & ibi Docto. D. de leg. 3. l. voluntas, vbi etiam Docto. C. de fideicom. & ita intelligi potest Deci. in dicto cons. 300. dum loquitur de statuto prohibente bona in extraneos alienari, & concludit necessarium tamen in coniunctos fieri posse compromissum, & hoc modo opiniones concordari possunt.

365 ℭ Non obstat Bal. dictum in d. l. fi. §. necessitate. C. de bon. quæ. lib. quia mouetur ex eo quòd statutum de compromissis faciendis sit magis speciale, cui nos non accedimus contrarium verius esse arbitrati, hoc scilicet statutum specialius esse illo de compromissis, & hoc per dictum Ang. in cōs. 160. pro decisione, in pri. dub. relatum à nobis supra hac eadem glo. in lxxxvij. quæstio. Et quia statutum illud de compromissis magis generaliter loqui videtur de litibus omniū affinium, scilicet tam fœminarum quàm masculorum: hoc autem magis specialiter de contractibus scilicet mulierum tantùm: ad quod facit eiusdem Bal. doctrina in l. executorem, col. 7. versi. pone duo sunt statuta. C. de execu. rei iudi. vbi inquit si duo extent statuta, vnum quòd sententiæ pupillorum per priores artium tantùm executioni mandentur: alterum quòd sententiæ à centum lib. supra executioni mittantur per potestatem tantùm, illud statutum de pupillis loquens esse specialius, ideoque alteri derogare, adeò quòd sententia pro pupillo lata summam lib. centum excedens per priores artium executioni mandabitur: quod & repetijt idem Bal. subdubius tamen in l. vni. §. vbi autem, col. 2. versi. vidi dubitari. C. de cad. tollen. in l. Gallus. §. ille casus, col. fin. versi. item facit ad aliam quæstionem. D. de lib. & post. Et quantum ad id, maiorem in persona quàm in causa specialitatem versari, voluit idem quoque Bal. in l. pri. col. pri. versi. tertiò quæritur. D. de offi. consu. quem Bal. dictis in locis sequi videtur Deci. in cons. 3. & diligenter, col. 2. versi. vnde in ista, & clariùs in cons. 147. & pro tenui, col. 3. versi. & hoc idem, in cons. 222. viso puncto, col. 2. versi. vlteriùs tamen, in cap. in præsentia, col. 29. versi. similiter potentius videtur priuilegium, de probatio. & quantùm ad

prio-

priorem locum sequitur etiam Alex. in cons.29. quoniam abundè, col.2. versi. quod autem sit magis specialis, lib.pri.

366 ℭ Et facit præterea quod idem etiam Bal. scriptum reliquit in cons.223. primo statuto, per totum, lib.pri. vbi statutum, inquit, quòd in causa depositi & mutui, de quibus per confessionem publicè confectam instrumento appareat, soluta in communi gabella, summariè procedatur, nec apponi possint nisi quædam exceptiones, tanquam specialius derogare dicto statuto de compromisso inter affines faciendo loquenti.

367 ℭ Et quod idem quoque Bal. annotauit in cons.187. punctus, duo sunt, lib.5. vbi si duo, inquit, statuta extent, vnum mulierem personaliter capi prohibens, aliud obligatum fideiussori pro indemnitatis conseruatione carcerari permittens, illud prius de muliere non carceranda loquens tanquam magis speciale derogare alteri de obligato fideiussori carcerando loquenti, cum illud personam concernat, hoc causam, subdens Bal. vbi par etiam esset specialitas de re ad personam, maiorem tamen esse legalem æquitatem, quæ ex sexus verecundia resultat, propter quam mulier carceri mancipari prohibetur.

368 ℭ Ideoque & ipse Bal. in d.l.fin.§. necessitate.C. de bon. quæ lib. quo loco eum supra citauimus, si rectè inspiciatur, non videtur ea fuisse ratione contentus, ex quo aliam quoque statim subiunxit in hæc verba, item quia compromissum his potest verbis fieri, compromittimus in talem nulla intercedente obligatione, sicut mādatum & prorogatio iurisdictionis, quod compromissum nudo vocatur pacto, vt ibi per eum.

369 ℭ Non obstat et quod diximus tutorem & emphyteotā compromittere posse stante dicto statuto, licèt aliàs voluntariè non possint, quia diuersa inesse videtur ratio inter illos casus & nostrum, quoniam in eis non præsupponimus aliam adesse statuti prohibitionem omnem obligationē prohibentem, & licèt legalis adsit prohibitio, aliud tamē videtur in statuti prohibitione, quia duobus statutis quodammodo contrarijs concurrentibus, magis speciale derogat generali & minus speciali, vt diximus in d.quæstio. lxxxvij. sed hoc nostrum statutum magis speciale videtur, vt iam (ni fallimur) satis probauimus, ideoque derogare debet alteri de compromisso verba facienti.

370 ℭ Præterea nō omnino in rem transit iudicatam, tutorem aut pupillum compromittere posse, stante quoque dicto statuto: sunt enim qui vario modo distinguunt, vt videre poteris apud Bar. in cons.47. nunquid tutor, per totum, vol.pri. in cons.40. quæritur an statutum, etiam per totum, vol. 2. Ancha. in cap.pri. in xij. quæstio. cir.fin. versi. circa istos minores, de constitu. Roma. in cons.90. viso themate, per totum, Alex. in cons.62. in causa & lite, col.pen. vers. quartò quia tale, lib.7. Blan. in tract.compromis. in iij.quæstio. princi. in ver. minor, num.39. & 40. Andre. Tiraq. in tracta. retract.titu. pri. in fine, num 54. & 55. vbi inquit se tamen reperire non potuisse illud Bart. cons.40. sed causa fuit quia existimauit illius initium hoc esse, statutum de compromisso, cum tamen verius hoc sit, quæritur an statutum de compromissis.

371 ℂ Immò & illud quatenus præsuppoſuimus, tutorem compromittere non poſſe, circunſcripto dicto ſtatuto affines cogente ad compromittendum, non eſt ſimpliciter verum, quia & hic ſunt qui diſtinguunt, inter quos idem etiam Bar. in l. ſi minor. §. minores. D. de minori. Ang. in l. Imperatores. D. de pac. in l. in perſonam, cir. fin. principij. D. eod. titu. in conſ. 66. viſis dictis compromiſſis, col. pri. Pet. Rauen. in ſingu. 721. tutor non poteſt, Caſtr. in l. ſi plures, col. pri. num. 5. & ibi Alex. col. 2. Iaſ. qui illam legem legit cum §. hodie legis iurisgentium, num. 14. & 15. D. eo. titu. de pac. idem Alex. in l. iuriſiurandi, poſt prin. D. de iureiu. Lanfran. de Oria. in tracta. de arbi. parte quinta, quæſtio. vi. Deci. in conſ. 39. iuridicam, col. 2. verſi. ſicut ergo, in conſ. 297. non patitur, col. 2. verſ. ſed his & ſimilibus, quibus in locis comperies communiter diſtingui, an ius pupilli ſit dubium necne, quod & verius videtur per nota. in l. præſes. C. de tranſac. & in l. Imperatores. D. de pac. & per ea quæ de pace. diximus ſupra hac etiã gloſ. num. 347. incipi. pro hac autem ſententia. Quid autem ſi pupilli quoque conſenſus ſimul cum tutore acceſſerit, videbis apud Alex. in conſ. vlt. quoniam abundè, col. 2. verſi. quia reſpondeo quòd illud, lib. 6.

372 ℂ Sic itaque verior videtur opinio, non poſſe mulierem ſine huius ſtatuti ſolennitate compromittere: Nec refragabitur ſi nouiſſimè opponatur, hanc neceſſariam eſſe obligationem ex ſtatuto deſcendentem, vt dicunt Docto. quos citauimus ſupra num. 362. incip. ſed & vltra prædicta, ideoq; permiſſam videri, ſecundùm ea quæ diximus ſupra hac eadem glo. in pri. quæſtio. quia ex prædictis patet reſponſio, ex quo diximus ſtatutum de compromiſſis loquens non comprehendere mulierem ſine ſtatuti huius ſolennitate compromittere volentem, tanquam hoc ipſum ſtatutum ſit magis ſpeciale, atque ideo illi deroget, & Docto. allegati d. num. 362. loquuntur in minore in quo diuerſa videtur ratio, vt iam diximus ſupra num. 369. incipi. non obſtat etiam quod diximus. Non omitto etiam verum non videri quod dicit Rom. in d. l. ſi quis in graui. §. ſi conditioni. D. ad S. C. Sylla. maiorem verſari ſpecialitatẽ in ſtatuto de compromiſſo faciendo loquente propter finem dirimendarum litium, quàm in alio ſtatuto, quia mihi videtur immò maiorem ſpecialitatem verſari in hoc noſtro ſaltem ſtatuto, quod introductum eſt propter fragilitatẽ mulieris, vt diximus ſupra in præfatio. in pri. dub. & hoc per ea quæ dicemus infra in fine, quæſtio. xxxiiij. & xxxv. quicquid dici poſſit in ſtatuto prohibente filiũfamilias ſe obligare ſine conſenſu patris, de quo Rom. loquitur, cuius ſtatuti ratio quænam fuerit, colliges ex his quæ dicemus infra in glo. 7. in ver. conſenſus, num. 14. nam conſtat hoc noſtrum ſtatutum ſpecialius & potentius eſſe illo de filiofamilias loquente, per ea quæ diximus in d. quæſtio. xxxv.

373 ℂ NONAGESIMOQVINTO quæro, quid ſi compromiſſum fiat ſuper diuiſione rei communis, ad quam diuidendam mulier prouocetur: & videtur ſolam tunc poſſe mulierẽ compromittere, ſecundùm Ang. in d. conſ. 66. col. pri. poſt prin. vbi ſubdit non ſtari inſtrumenti aſſertioni, pupillum fuiſſe prouocatum, niſi aliter prouocatio probetur, quem per omnia ſequitur Deci. in d. conſ. 39. col. 2. verſi. ſicut ergo.

374 ℂ Contrariam tamen opinionem veriorem arbitramur, per ea quæ diximus ſupra, quæſtio. xv. huius gloſ. & per nota. per Alex. in d. conſ. vlt.

col. 4. versi. nec obst. si dicatur quòd Bar. & iterum in fin. ve. lib.6. vbi nullam inquit esse differentiam, an pupillus velit cogere alium ad compromittendum, an verò ipse ab alio cogi petatur, quia vtroque scilicet casu necessaria erit tutoris authoritas; & ita etiam verè Ang. loquutur quando pupillus cum tutoris authoritate ad diuisionem prouocatur, item loquitur quando intercedit iudicis diuidentis sententia, quæ loco decreti habetur, ad quod etiam vide quod diximus supra hac eadem glo. num. 38. incip. intellige secundò.

375 ℭ NONAGESIMOSEXTO quæro, an possit saltem mulier compromissi tempus prorogare, quam quæstionem in statuto minorem prohibente sine consensu tutoris generalis & duorum propinquorum se obligare, tetigit Bal. in cons. 94. viso statuto, per totum, lib. 5. vbi concludit non posse, eò quia noua nascitur obligatio, quæ in ipsum minorem vetante statuto non cadit, plus inquiens Bal. id procedere etiã si in ipsa prorogatione minoris iuramentum accederet, cui quantùm ad primum dictũ nos quoque accedimus per nota. per eundem Bal. in cons. 102. omnis potestas, in fi. lib. 3. volentem huius almæ ciuitatis Mediolani statutum, quod est sub num. 334. in pri. volu. duos in rogitu instrumentorum contractuum vel quasi & distractuum notarios requirens, in prorogatione quoque termini compromissi locum habere, quoniam, inquit Bal. prorogatio est pactum, & pactum dicitur contractus. l. pri. D. de actio. & obliga. quę lex hoc non probat, sed est tex. quem fortè voluit allegare in l. pri. §. pen. D. de pac. cum alijs per Bal. adductis. Et per ea quæ cumulauit And. Tiraq. in tracta. retrac. titu. 2. §. pri. glo. 7. num. 24. incip. sed dubium est, vsque ad num. 41. & meliùs nostrum ad propositum in fine eiusdem tituli, num. 17. & 18. Ex quo intelligere poteris id non tantùm procedere si primus iam terminus expirasset, quo casu minorem res dubitationem habet, sed etiam si nondũ lapsus sit. Sed quantùm ad secundum Bal. dictum, dum id dicit procedere iureiurando quoque accedente, nos à Bal. dissentimus per ea quæ dicemus infra in fine, questio. 2.

376 ℭ NONAGESIMOSEPTIMO quæro, an possit mulier sola actionem cedere; in qua etiam quæstione idem Bal. occurrit, adeò enim frequens & copiosus est, vt nihil intactum reliquisse dicatur, is est in cons. 289. quæstio ista, in fin. ver. lib. 3. vbi loquens de statuto irritante contractus filiorumfamilias sine expressa patrum licentia celebratos, quærit an tale statutum in cessione quoque locum habeat, & decidere non audet, sed hoc dependere, inquit, ex eo, an cessio cõtractus dicatur: tu vero hoc in statuto, quod generaliùs loquitur alienationem & obligationem non tantùm ex contractu sed etiam ex quasi contractu & distractu descendentem, atque etiam iurium renuntiationem prohibens, potes audacter asserere cessionem quoque prohibitam censeri: quando autem aliàs appellatione alienationis aut venditionis cessio comprehendatur, videbis Parisi. in cons. 83. pro resolutione, per totum, lib. 3.

377 ℭ NONAGESIMOOCTAVO quæro, an, omissa statuti huius solennitate, alieno posit nomine mulier contrahere: quam latè quæstionem tractauit And. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. glo. 5. quæstio. xv. vbi concludit posse, post alios quos citat, vbi dum allegat Alex. in l. quanuis.

nis.D. de acqui. possess. Alex. ibi hoc non tangit; sed verius hoc ibi tenet Imo. quem fortè Tiraq. voluit allegare; quod & præter allegata per eum voluerunt Bal. in l. quæsitum, in pri. lectu. loquens in filiofamilias alieno nomine agente, & ibi magis ad terminos nostri statuti mulierem sine consensu propinquorum obligari prohibentis, Io.Mari. Rimi. col.fin. versi. vltimò in quantum.D.de in ius vocan. Alex. in appo. Bart.in l.apud Iulianum.§.fin. in ver.dicit statutum,cir. med.versi. sed an stante.D. ex qui.cau. in possess.ea. Maran. in suo tracta. ordi.iudi.parte 4.in 16.distinctio.nu.21. & 22. Io.de Arno.in solilo.68. incipi. quia supra, Curti.iun. in l. si vnus.§. pactus, col.11. versi.secundò limitate,D. de pac. Crauet.in cons.100. Titius, col.pri. versi.videretur dicendum,vol.pri. Chassa.in consue.Burgun. rub.4. de droictz & appar. à gens mariez.§. pri.in glo. in ver.contraulz entre les uifz. col.3. versi.limita quartò, & Arnol.Ferro.in consue. Burdiga. titu.de sta.& iure perso.§.3.col.6.in prin.versi.vel vbi ageret,Hippo.Rimi. insti. qui.alie. lic. vel non.§.2. num.3. Et facit præterea tex.in l. pater.D. de manu.vindic.

378 ℭ Hanc autem conclusionem multis declarat modis Andre. Tiraq. vbi supra, num.180. cum duo.seque. cui dum limitat hoc tantùm procedere quo ad obligandum mandantem, non etiam seipsam mulierem, addes id etiam vltra per eum adducta secutos fuisse Imo. in d.l. quanuis,in fin. vers. & ibi Aret. post prin. vbi idem etiam est de mente Ang. qui huius fuit decisionis author, dum inquit, licèt mulier non obligetur suscipiendo mandatum, procuratricem tamen existere, Alex. in d.l. quæsitum, post med. versi. extra glo. & ibi Rimi. loco supra in præceden.versi. commemorato, & Ias. col.pri. versi. quintò per istum tex. dum Castren. citat.D. de in ius vocan. Caccialup. in rep. l. pri. col. 44. versi. hinc transeamus. C. de sum. trini.Cur.iun. & Chassa. quibus locis eos supra citauimus: ad quod etiam vide quod dicemus infra in glo.3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xiiij. Item dum limitat Tiraq. locum non habere in mandato legis, uide quæ dicemus infra in d.glos.3. quæstio.xij. & xiij.

379 ℭ NONAGESIMONONO quæro, certum est mulierem posse esse executricem .l. à filio, in prin. & ibi Bar. ita summat, & extendit etiam testamenti viri, & ita vt nec esse desinat per transitum ad secunda vota.D. de alimen. & ciba. lega. glos. in l.pen.§. matri, in ver. cur ad matrem,ante med.versi. tu dicas quod hic,& ibi Bar. cir.med. versi. tu autem ex hac solutione.D.de adimen.lega. Io.And.in addi.Specu. in titu.de instru.editio. §. nunc verò aliqua, col.34. versi. quid de muliere,num.76. in ver. iure fit, iterum Bar. in l. fœminæ, in fi.& ibi Deci. col.8. versi. octauò mulier, qui id declarat, sequens etiam Bar. ampliationem supra allegatam.D. de reg. iur. Bal. in l. id quod pauperibus, col.2. versi. secundò quæro.C. de epi. & cleri. in aut. hisdem penis,in fin. ver.C. de secun. nupti. & in margarita, in ver. mulier, Ang. in l. fœminas, aliàs fœminis, qui id etiam declarat.D. de procu. in aut. vt lic. mat. & auiæ, cir. med. principij, versi. ibi matris iunctæ, Ancha. in cons.202. circa primum dubium, in prin. Cano. in cap. fin. in prin. vbi Gemi. col. 2. versi. in glo.fina. & clariùs Philip. Fran. col. fin. versi. in muliere verò, de testa. in 6. Deci. in cons.91. & diligenter,in prin.quam & nos opinionem sectamur,quanquam reclamet glos. dum loquitur de commissaria, in l. antep. in ver. ad alium,quam ibi sequitur Bar.

sibi contrarius. D. de tute. quam priorem sententiam consuetudine approbari, quicquid de iure teneat, magna authoritate affirmauit glos. in d. cap. fin. in ver. religiosus, de testa. num. 6. & Specu. quo loco cum supra citauimus.

380 ℂ Quæro inquam, an possit mulier, non seruata huius statuti forma, executricis officio fungi, & Rapha. Fulg. in cons. 75. ex facto proponitur, per totum, maximè col. fin. loquens in statuto prohibente filiumfamilias sine paterno consensu se obligare, decidit eum tamen posse executorem esse: Et faciunt optimè quæ diximus supra hac eadem glos. quæstio. ij. quam tamen sententiam intelligas velim quantùm ad obligandum bona eius à quo executrix mulier fuerit constituta, non etiam sua ipsius mulieris propria, secundùm ea quæ in præcedenti diximus quæstione, & ita etiam intelligit Fulgo. vbi supra, dum loquitur quo ad hoc, vt rei dominium filiusfamilias transferat, eumque, cum quo contrahit, obliget, atque etiam eum eiusque bona à quo mandatum exequendi habet.

381 ℂ CENTESIMO quæro, an possit mulier, sine consensu viri aut agnati, suo super fundo seruitutem constituere, aut iam constitutam remittere, & posse videtur, nam & emphyteota sine consensu domini emphyteoticam rem alienare prohibetur l. fin. C. de iu. emphy. cap. potuit, extra de loca. & tamen super ea seruitutem constituere potest, secundùm Azo. in sum. C. de serui. & aqua, col. 4. versi. constituit autem, iuncto versi. nomen autem domini, & tacito authore glos. in l. 3. in glo. vni. quam ibi sequuntur Floria. & Castr. in pri. ver. D. de serui. titu. generali, Guili. de Cun. in l. 3. & ibi Bal. cir. med. versi. iuxta hoc quæro, & Saly. cir. prin. versi. & per hoc habes. C. de serui. & aqua., Dyn. in. §. æquè, in v. quæstio. & ibi Ang. Areti. col. pri. versi. sed aduertas, dum loquitur de habente vtile dominiū, insti. de actio. Bar. in l. pri. §. fin. dum & ipse eodem modo loquitur, & ibi clariùs Alex. in eius appo. D. de superficie. decisi. Tholo. 462. incipi. item fuit quæsitum vtrùm emphyteota.

382 ℂ Contrariam tamen opinionem nostro in casu ueriorem arbitramur, quoniam ita quoque in minore constitutum est, qui sicut non potest prædium sine decreto alienare, toto titu. D. de reb. eor. & C. de prædi. mino. ita nec ei seruitutem imponere, aut iam impositam tollere. l. 3. §. simili modo. D. eod. de reb. eor. quod & in fundo dotali ex l. Iulia alienari prohibito sancitum est, vt ibidem dicitur, & in l. Iulianus, & l. seq. D. de fun. dota. Et facit etiam tex. in l. non solùm. §. si quis autem, versi. ad iura. D. de alie. iudi. mutan. cau. fac. vbi prohibitus rem litigiosam alienare ex edicto illius tituli, prohibetur etiam eidem rei seruitutem iniungere: & tex. in l. sed & si quis. §. sed nec seruitutem, & .§. fin. D. de vsufruc. vbi proprietarius non potest fundum seruitute onerare, & melior omnibus tex. in l. fina. C. de reb. alie. non alie. vbi generaliter dicitur, prohibita siue per legem, siue per testatorem, siue per contrahentes, alienatione, prohibitam quoque censeri seruitutis impositionem:

383 ℂ Non obstat id quod de empyteota dictum est, quia diuersa in eo est ratio quàm in casu nostro, quoniam ille prohibetur sine domini consensu ob eius præiudicium alienare, quia ipsum tenetur dominum in alienatio-

nie præferre d.l.fin.C. de iu. emphy. sed hoc nostrum statutum non prohibet mulierem alienare ob uiri aut agnati interesse, sed ob suam ipsius mulieris imbecillitatem, vt affirmauimus supra in præfatio. in pri. dub. ideo non mirum si & seruitutem imponere aut remittere non potest, cùm præsertim statutum hoc generaliter loquatur de alienatione & obligatione descendẽte ex contractu &c. quo fit vt & id quod diximus emphyteotam posse seruitutem imponere intelligatur quo ad ipsius non etiam domini præiudicium, quia scilicet reuersa ad dominum re emphyteotica, euanescet seruitus ipsa, vt in seruitute per vasallum imposita est tex. in cap.pri.versi. quid ergo, & ibi Bal. col.pri. versi. & no. quod cum iste.§. & Alua.col.pri.versi. idem quoque dicit Bal. Cardi. Alex. post prin. versi. idem quoque dicit, & Afflic. in fin. ver. qui id etiam ad empyteotam trahunt, de inue. de re alie.fac. Et facit tex. in l. si sponsus.§. si donationis. D. de dona. inter vir. & vxo. & ita loquuntur Bar. in d. l. pri.§. fin.D. de superfici. Bal. Saly. & Castr. in d.l.3.C. de serui. & aqua. & sentit etiam Decii. Tholo. supra allegata, & ibi clariùs eius appo. post med. & voluerunt præterea Cepol. in trac. de serui. vrba. prædio. cap. 14. sub rub. quis possit constitu. serui. rea. Ias. in d. l. fin. col. 36. versi. octauò quæro. C. de iu.emphy. Afflic. decisi. Neapo. 380. Vincentius, ferè per totam, vbi etiam tangit si per sententiam condemnetur emphyteota ad præstandam alicui seruitutem super re emphyteotica, vtrùm hæc sententia domino non citato & litis motionem ignoranti noceat.

384 ℭ SED ET ILLVD CENTESIMO PRIMO in quæstionem venit, an possit saltem mulier non vtendo ipsam seruitutem amittere: quod videtur per tex. in l. possessionem pupillum. D. de acqui. posses. vbi licèt non possit pupillus possessionem per traditionem in alium sine tutoris authoritate transferre, potest tamen desinere possidere, de quo & nos latiùs diximus supra hac eadem glo. questio. xxviij. & mult. sequen.

385 ℭ Veruntamen contraria nobis sententia magis placet per tex. in l. si communem. D. quemadmo. serui. amit. vbi dicitur pupillum non posse non vtendo seruitutem amittere, & voluit glo. in d.l.3.§. simili modo. D. de reb. cor. Et facit etiam tex. in d.l. sed & si quid, cir. fin. D. de vsufruc. vbi si vsufructuarius non vtendo seruitutem perdit, proprietario tenetur, & tex. in d.l. si sponsus.§. si donationis. D. de dona. inter vir. & vxo. vbi si donationis causa vir aut vxor seruitute non vtitur, amittitur quidem seruitus, sed tamen secuto postea diuortio condici potest, & tex. in l.3.cir.fin. & ibi glo. in ver. amittit, & l.seq. D. quæ in frau. credi. vbi prohibitus in fraudem creditorum alienare, prohibetur etiam non vtendo seruitutem amittere, & tex. in l.2.§.fin. cir.fin. D. de hære. vel acti. vendi. vbi dicitur si hæres institutus seruitutem per prædium hæreditarium suo debitam fundo amittat, adita ex vendito hæreditate, posse contra emptorem experiri, vt ei restituatur, & melior. tex. in l. alienationis verbum.§. eum quoque. D. de verbo. signi. vbi prohibitus alienare, prohibetur & non vtendo seruitutem amittere.

386 ℭ CENTESIMO SECVNDO quæro, an possit mulier sine huius statuti solennitate sepulchrum eligere: quod arbitramur per tex. in cap. de vxore, in prin. de sepul. per quem sic in terminis nostris voluit

Ferro. in consue. Burdiga. titu. de sta. & iu. perso.§.3. col. 5. versi. Sepulturam autem. Et facit etiam quia statutum hoc & nostrum quoque Comense ad vltimam non pertinet voluntatem; vt dicemus infra in glos. 22. in ver. nec in vltimis voluntatibus.

GLOSSA SECVNDA IN VER.

MVLIERVM.

1 PRIMO QVAERO, an & hermaphroditus comprehendatur? & certè Ancha. in cap.pri. in vlti.quæstio. in versi. venio ad quartũ membrum, de constitu. loquens in statuto mulierem sine consensu propinquorum contrahere prohibente, inquit, non comprehendi, quod & voluerunt Alex. in l.1. in prin. num.7. & ibi Soci.col.pri.cir.med. Clau. Aquen. col. etiam pri. num. 6.D. de verbo. obliga. idem Alex. in l. si ita scriptum, num.4.D. de lib. & post. Firmia. in suo vberrimo repertorio, in ver. statuta do contractibus, versi.57. col.fin. cir. prin. Io. Crot. in rep.l. Gallus.§. & quid si tantùm, col.22.versi. octaua conclusio, num.77. dum allegat Bal. in loco de quo infra.D. de lib. & post. Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§.7. in glo. in ver. par testament, num.19. Andre. Tiraq. in sæpe allegato tracta. de legi. connubia.glo.5. num.70. vbi omnes in id allegant Bal. in l. omnes populi,col.7. in fi.versi. item si statutũ dicat quòd mulier.D. de insti. & iu. qui tamen in alijs loquitur terminis,vt infra dicemus.

2 ℭ Verùm decisionem hanc reprehendit Cur.seni. siue quisquis is est, in appo. Alex. in d.l.2. in prin. col. fin. in ver. mixta.D. de ver. obli. ea innixus ratione, quòd hermaphroditus in iure habeatur pro masculo aut fœmina secundùm sexum in quo magis incalescit.l.quæritur.D. de sta. homi. quasi velit dicere, necesse esse magis in vno sexu quàm in alio incalescere, & ideo eius sexus existimari,qui in eo præualet,per d.l. quæritur: cui & tu addere poteris alios concordantes quos adducemus infra num. ab hinc 5. incipi. verùm hic occurrit, & ita illam Bal. decisionem intelligere videtur & Roma. in l. & si pepercerit.§. si ita testatus,clr. med. versi. istud est contra Bal. D. de lib. & post. Sed respondetur præsuppositum istud verum non videri, cùm aliqui reperiantur hermaphroditi, qui eodem modo in vtroque sexu vlla absque differentia operantur, vt patet ex his quæ referunt Hosti. in sum. de testi.§. quis possit esse testis, col.pri. versi. quid de hermaphrodito,& Bal. in cons.237. quidam Magnificus, lib.3.

3 ℭ Fortiùs tamen obstare videtur,quòd regula illa,qua Doctores in locis præallegatis mouentur, mixtum sub simplicibus non contineri, in odiosis non etiam in fauorabilibus procedit,secundùm Bar. in d.l.2. in prin. & ibi Ang. in fin. ver. & Iaso. col. 4. versi. secundo loco. D. de verbo. obliga. Docto. omnes in l. si ita scriptum, in prin. per illum tex. D. de lib. & post. iterum Ang. in l. Clemens.D. de hære. insti. licèt meo in libro corruptus sit,quia vbi legitur,item dicit glo. in materia odiosa,vult dicere,secus dicit glo. &c. Alex. in cons.96. viso processu agitato, col.fin. versi. vnde succedit, lib.2. in l. Gallus.§. ille casus,col.4. versi. puto posse.D. de lib. & post. D. Io. Cepha. in cons.69. Sigismundus, col.fin.versi. neque ob. quòd hic lib.pri. quibus in locis comperies lector ex hoc Doctores decidere Comitem

tem Palatinum legitimandi spurios & incestuosos potestatem habentem, posse eum quoque, qui simul & spurius & incestuosus sit, legitimare: super quo tamen videbis etiam Cano. in cap. per venerabilem, extra qui fili. sint legi. in cap. at si clerici. §. de adulterijs, vbi latè Fely. col.4. versi. an autem cum adultero, & col. seq. & Deci. col.10. versi. & est similis quæstio. & ibi concordan. in appo. extra de iudi. Sed hoc nostrum statutum fauorabile est, vt diximus supra in præfatio. in secun. dub.

4 ℭ Quam opinionē lector amantissime si sequi malueris, ad Bal. authoritatem, qui primus diuersę dicitur sententiæ author fuisse in d.l. omnes populi, de iusti. & iu. respondere poteris, non obstare, quoniam loquitur in statuto prohibente mulierem testari sine consensu propinquorum, quod est odiosum, cùm liberam mulieri testandi facultatem auferat, quod est prohibitum, vt nota. in l. stipulatio hoc modo concepta. D. de ver. obli. & ita odiosum esse illud statutum sensit & Bal. vbi supra, & clariùs Corn. in cons.241. de duobus quæritur, col.2. versi. tertiò pro hoc, lib.2. quod adeò verum est, vt magna sit inter Doctores controuersia, an huiusmodi statutum valeat, vt latè per Andr. Tiraq. in trac. de legi. connu. in glo.5. num. 94. incipi. immò verò sunt, cùm quinque sequen. & præterea Io. de Arno. in solilo.17. incipi. sed quid si mulier, Nico. Boe. in consue. Bituri. titu. pri. §.4. in glo. pri. in fi. & Chassa. in consue. Burgun. rub.4. §. pri. in glo. in ver. ne assi par testament, ideoq. non valet argumentū de dicto statuto ad nostrum, quod est fauorabile, vt iam in præceden. versi. diximus.

5 ℭ Defendendo communem tamen, quam sequimur, opinionem, ad id quòd dictum est, in fauorabilibus mixtum sub simplicibus contineri, respondetur ita demum verum esse, & procedere, vbi de vtroque simplici in ipsa legis aut statuti dispositione mentio facta est, secundùm Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, col.2. versi. secundo casu, & ibi Ang. col. etiam 2. versi. secunda conclusio, Ias. col.5. versi. tertiò fallit, in pri. lectu. & col.4. versi. quartò fallit, in secun. Rui. in rep. col.25. versi. circa primum, sub nu. 69. vbi etiam Crot. col.19. versi. prima sit conclusio, sub num.68. attestatur ita per Docto. communiter teneri, licèt ipse id conetur impugnare. D. de lib. & post. Alex. in d.l.2. in prin. col. pri. in prin. & iterum cir. med. versi. vnde quum quæritur, Soci. col. pri. in pri. conclusio. & Clau. Aquen. col. pri. versi. item inquantum. D. de verbo. obliga. Deci. in l. in testamētis, num.4. D. de reg. iur. Et ita loquitur tex. in d.l. si ita scriptum, in prin. D. de lib. & post. nam ibi facta fuerat prouisio in ambobus simplicibus, vti etiam admonent ibi Bart. in pri. ver. Imo. in fin. ver. & Ias. col. pri. cir. fin. versi. in ea glos. ibi sed argumentum. Sed cum hoc nostrum statutum de vno tantum simplici scilicet de fœmina non etiam de masculo loquatur, consequens fit, vt ad hermaphroditum non protendatur: sicque ex his satis defensa remanet communis Doctorum sententia.

6 ℭ Sed & vltra prædicta hæc eadem conclusio confirmari potest, quoniam infra in statutis nouissimis cap.174. incipi. verba statutorum, & in nostro quoque Comensi statuto penul. in ciuili disponitur statuta ad contextum, vt iacent, esse intelligenda, quo casu dubitandum non videtur mixtum sub simplicibus nō contineri, secundùm Ang. in d.l. si ita scriptum, in prin. num.1. quem sequuntur Alex. in cons.80. viso & opportunè, col.2. versi. &

& ita declaratur, dum illum citat, lib. pri. Fely. in cap. significasti, col. fin. versi. secundus casus, de for. compe. Cur. seni. in cons. 9. Ticinensi statuto, col. 2. cir. fin. versi. si ergo, Ias. in l. pri. in prin. col. 9. in fi. versi. secundo fallit, sub num. 41. D. de offi. eius cui manda. est iuris. Crot. in rep. d. l. Gallus. §. & quid si tantum, col. 22. versi. decima sit conclusio, sub num. 78. D. de lib. & post. Cur. iuni. in cons. 6. circa has, col. 4. versi. accedat illud, in cons. 47. habita diligenti, col. 3. num. 7. Cattel. Cot. memo. incipi. statuto cautum est ferè vbique, Alcia. in l. 2. in prin. col. 2. D. de verbo. obliga. vbi id intelligit non procedere quando casus mixti resoluerentur in simplices, & iterum lib. de verbo. signi. 2. char. pen. versi. quid si dicatur ad literam, vbi & id intelligendum putat quando mixtum ex vi sermonis non prouenit, Alba. in cons. 20. cum de interpretatione, col. 2. versi. fateor, vbi sequitur declarationem Alcia. in d. l. 2.

7 ¶ VERVM HIC occurrit dubitatio, quæ secundæ sit quæstionis loco, an prædicta non solùm procedant si neutro in genere hermaphroditus præualeat, vt supra locuti sumus, sed etiam si in altero eorum magis incalescat: Et certè si in masculino sexu magis fuerit potens, minùs erit dubitandum, eum statuto hoc nostro non ligari, & ita voluit Io. de Arno. post Ancha. quem citat in singu. 43. stantibus: si autem in muliebri fortior fuerit, tunc contra erit dicendum, scilicet eum comprehendi, & ita illam Bal. decisionem limitauit Ias. in. §. omnium, col. 5. num. 19. insti. de actio. quē sequitur Andr. Tiraq. in tracta. de legi. connu. in glo. 5. nu. 78. incipi. illam autem, & videtur sequi etiam Chassa. quo loco eum citauimus supra in prin. huius glos. & satis apertè probatur in d. l. quæritur. D. de sta. homi. cum qua concordat tex. in l. repetundarum, in secun. respon. D. de testi. in l. sed est quæsitum. §. fin. D. de lib. & post. & iiij. quæstio. 3. cap. si testes. §. hermaphroditus.

8 ¶ SED ET HIC TERTIO pro prædictorum declaratione quæro, si ex actibus aut aliter non appareat in quo quis sexu præualeat, an ipsius hermaphroditi dicto standum sit, an medicorum iudicio, an verò masculus magis sit censendus: quo in articulo Bal. in cons. 237. quidam magnificus, per totum, vol. 3. refert aliquos volentes eum masculini sexus tanquam dignioris esse iudicandum: alios verò tenentes in ipsius hermaphroditi electione esse, quem sexum eligat: ipse autem Bal. in ea esse sententia videtur, vt quæstio hæc medicorum iudicio dirimatur.

9 ¶ Verùm Alex. in d. l. 2. in prin. col. pri. in prin. D. de verbo. obliga. sentire videtur eum eius esse sexus existimandum, qui ei fauorabilior sit & benignior, dum posteaquam asseruit mixtum sub simplicibus non venire, nisi illi magis simplici adhereat de quo dispositio loquitur per d. l. quæritur. D. de sta. homi. subdit, si autem sit dubium cui magis adhereat, interpretationem fieri vt illi censeatur simplici adherere, qui ei sit fauorabilior atque benignior, vbi etiam apud Areti. col. 3. versi. circa primum, Soci. col. pri. in quarta conclusio. & Ias. col. 5. Clau. Aquen. col. pri. videbis quid de ea sententiant, qui tamen non loquuntur specialiter de hermaphrodito.

10 ¶ Ideoque nobis placet Hosti. opinio, quam posuit in d. sum. de testi. §. 2. incipi. quis possit esse testis, col. pri. versi. quid de hermaphrodito, vbi ex-

expressim de hermaphrodito loquens, inquit, quando discerni non potest quo in sexu præualeat, quia utriusque membri officio æque vtitur, eidem electionem dari, quo magis membro vti velit, referens ita de facto seruasse Episcopum Taurinen. faciendo post electionem ipsum hermaphroditum iurare de non vtendo in posterum illius sexus membro, qui ei displicuit, quia nemo, inquit Hosti. duplici debet officio maximè tam diuerso fungi, per iura quæ allegat: cui & tu addere poteris quæ & nos dicemus infra in glo.11. in ver. agnati, num.78. & 79. Quam Hosti. sententiam sequuntur Cyn. Guili. de Cune. & Bal. in pri. & 3.lectu. in d.l. quæritur, de sta.homi. vbi Guili. & Bal. in d.3.lectu. id procedere intelligunt in maiore: in infante autem maiorem esse ætatem expectandam asserunt, antequam ei electio detur: & quanuis supra allegauerimus Bal. ipsum in d.cons.237. lib.3. videri contrarium velle, tamen loquitur quando neutrius sexus officio fungi potest, vt in eo qui barbam habeat & testes sine virga aut vulua, habens earum rerum loco veluti ouum quoddam cum foramine, ex quo vix vrina exeat, ita quòd nō possit nec actiuè nec passiuè operari, sed quando vtriusq; officio fungi potest, ipse quoque Bald. ibi Hosti. sequi videtur: pro qua etiam opinione facit quod generale est, vbi duplici quis officio fungi prohibetur, posse tamen eum eligere, quo vti malit, vt probat tex in l. his quidem, & ibi not. Bar. in fi. qui illam legem corruptè legit hoc initio, si quidem. C. qui mili. pos. lib.12. Dec. in cap. in literis, col. pen. versi. & in casibus, extra de probatio.

11 ¶ Et quoniam Bald. in d.cons.237. lib.3. posteaquam dixit medicorum esse iudicium, masculus an fœmina iudicandus sit hermaphroditus, qui neutro potest officio fungi, subdit hoc in feudis non procedere, quia ad ea non admittetur, animaduerte quoniam idem Bald. in d.l. quæritur, in pri. lectu. vult id quod ibi asseruit de electione ipsi hermaphrodito danda, quando æquè vtroque officio fungitur, in materia quoque feudorum locum habere, nisi dicas Bal. in d.cons.237. loqui quando nihil potest in fœminino nec in masculino sexu, vt ibi per eum cir. fin. Et de hoc, quando hermaphroditus succedat in feudis, videbis præterea ipsum etiam Bald. in l.fin. col.2. num.6. & 7. C. de suis & legi. & Afflic. in titu. de succes. feu. cap. pri. §. filia verò, num.5.

12 ¶ QVARTO, quoniam dictum est supra ex sententia Doctorum in d.l. quæritur, infanti electionem non dari, sed maiorem expectari ætatem, quæri potest, quid si furiosus esset hermaphroditus: quam dubitationem tetigit Bald. in d.l. quæritur, in 3.lectu. & eam decidere non audet: sed certè dici non potest dandam ei esse electionem cùm intellectu careat, vnde cùm nec etiam sana mens expectari possit, dicendum arbitramur, id medicorum iudicio relinquendum, cuius sit sexus existimandus, per nota. per Bal. in d.cons.237. lib.3. & facit tex. in l.septimo. D. de sta. homi. cum simili. per nos adductis supra in glo. pri. num.216. incipi. sed licèt.

13 ¶ SED ET ILLVD QVINTO quæri potest, quid si inter aliquos pronuntiatum fuerit quempiam esse hermaphroditum, an hæc sententia inter alios ius faciat, super quo, quia iam tandē placet hermaphroditorum materiā omissam facere, & ad alia, quæ nostram postulant interpretationem, pergere, adeundus tibi erit Alex. in sua copiosa lectu. siue

mauis

mauis repetitio.l.sæpè, col.18. versi. ex hoc infero, sub num.66.D. de re iudi. vbi refert Bald. in l.fin. in fi.C. de suis & legi. velle vt non faciat per tex. in l.Titius, D. de fideius. quem tex. dicit Alex. id non probare, ideoq; ipse tenet idem quod in sententia, quà pronuntiatur quem liberum, clericum, aut minorē, quæ facit ius quo ad omnes l.ingenuum, cum ibi nota. per Bart. & Bal. D. de sta.homi. & tradit Alex. ipse in d.l. sæpè, col.16. & 17. quem Bal. in d.l. fin. addo reprobasse etiam appo. ipsius Bal. ibi in fi. per d.l. ingenuum.

14 ℭ SEXTO quæro, quid de muliere virili veste induta aduersarij decipiendi causa, an & tunc contractus per eam, omissa statuti huius solennitate celebratus, valeat, & dicendum est valere per glos. in l. si decipiendi, in prin. in glo.pri.D. ad S.C. Velle. quæ dicit mulierem uirili veste indutam vt aduersarium decipiat, S.C. Velleiani beneficio non iuuari: quam sequuntur Alex. in cons.122. quoniam, col.pri.lib.6. & And.Tiraq. in tracta. de legi. connu. in glo.8. in ver. de son mary, num.135. incipi. 16. quæro. & faciunt quæ dicemus infra in glo.8. in ver. mariti, quæstio.xxiij.

15 ℭ Quod tamen puto intelligendum nisi is, cum quo contrahit mulier, eam sciat esse mulierem, quia sciens non decipitur, l.nemo videtur, vbi glo. & Docto. concor. allegant. D. de reg. iur. Facit l. pri.§. vsque adeò, & ibi glo. quæ concor. citat. D. de iniu. vbi dicitur in volentem nullam fieri iniuriam; & quod not. Tiraq. in d.glo.8.num.142. & 143. vbi dicit si mulier sine consensu uiri contrahens asserat se innuptam, valere tamē contractum, si is qui cum ea contrahit, sciat eam nuptam esse, & quod tradit Imo. in l. cum vir, col.8. versi. & adde etiam. D. de vsuca. vbi inquit, si mulier asserat fundum, quem vendit, dotalem non esse, alienationem ita demum valere, si emptor ignoret esse dotalem, secus si sciat.

16 ℭ SEPTIMO quæro, quid de muliere alterius prouinciæ communi iure vtentis hic nupta, an & ipsa hoc nostro ligetur statuto: & Bal. in cons. 139. statuto communis, lib.5. loquens de statuto prohibente mulierem sine uiri consensu testari contrahereque, eam concludit ligari, si in loco statuti, vbi nupta est, contrahat: quem sequuntur Cattel. Cot. memo.incipi. statutum quòd vxor, & Andre.Tiraq. in d.tracta. de legi. connubia. glo.8. quæstio. xxix. num.229. Sed & idem in statuto disponente minorem xxv. annis vtriusque sexus nullo posse modo alienare vel distrahere immobilia iura & actiones nisi præsente domino Potestate vel vno ex consulibus & præsentia trium proximiorum agnatorum vel cognatorum, voluit Ias. in cons.133. præsupponitur in facto, col.9. versi. quintò & vltimò, lib.4.

17 ℭ Contrariam tamen sententiam ab Andre. Tiraq. vbi supra allegatur, consulendo tenuisse Corn. in cons. 241. de duobus quæritur, in pri. dub. nulla tamen lib. mentione facta, sed est lib.2. verùm animaduertendum est Corn. loqui de muliere quidem extranea in loco statuti nupta, sed extra dictum locum testante, quo casu potest videri rectè consuluisse Corn. per ea quæ dicemus infra hac ead. glos. quæstio. xiiij. nisi respondeatur Corn. inter alias rationes, quibus ad ita consulendum motus est, illam quoque allegasse, quòd mulier alibi nupta non eximitur à foro nec à ciuilitate suæ originis, nisi quo ad ea quæ eam retrahere possunt à seruitijs uiri, vt not.
Bar.

Bar. in l.fina.§. pri. D. ad municipa. cui addere poteris eum sequi Saly. in l.pri. col.pen. versi.item attende.C. de sum.trini.& Alba. in cons.23. quia in præsenti, col. pen. versi. neque obstat: sed testari aut non testari cum consensu viri, aut consanguineorum, inquit Corn. hoc à seruitijs viri mulierem non retrahit, ideoque vult dicere Corn. sufficere debet si per eam ius, quod in loco suæ originis viget, seruetur: & licèt loquatur, vt diximus, in muliere quæ extra locum vbi nupta est testatur, tamen ex dicta ratione idem sentire videtur si in loco statuti testaretur, cùm ratio generalior dicto dictum ampliet, l. regula.§. fin. vbi Bart. & Bald.not.D. de iur. & fac. igno.

18 ℂ At nos prædictis non obstantibus Bald. & sequacium opinionem sequimur, quoniam mulier sortitur forum vbi nupta est, l.cùm quædam puella, in prin. vbi omnes not.D. de iuris. omni. iud. cum simili. allegatis per Andr. Tiraq. in d.tracta. de legi. connu. in pri.l. connubia.num.28. incipi. illud etiam, & præterea Cap. in cons.21. cum de duobus, col.3. versi. nec ob. si dicatur quòd & si tale statutum, & Soci.in cons.12. quoniam in præsentiarum, col.6. versi. & non solùm, lib.pri. Sed paria sunt forum sortiri, & statutis ligari, vt post alios quos citat tradit Alex. in cons.210. ponderatis, col.pri. versi.ex quo infert, lib.2. in cons.41. visis quæ subtiliter, col.pri. post med. lib.5. repe. in cons.116. lib.6. idem Alex.in cons.13. attentis, col.fin. num.21. lib.7. Corn.in cons.64. consuluit D.Guido, col.2. versi. his præsuppositis, lib.3. Soci. in cons.288. circa primam quæstionē, col.6.versi. ex quibus concluditur, lib.2. Deci. in cons.283. & diligenter, col.6. in prin. versi. ad maiorem tamen, vbi communem hanc dicit opinionem, in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, col.2. versi. secundò principaliter de constitu. in cap.2. col. antep. in fi. num.27. de iudi. in l.fina. in prin. & & ibi Hiero.Cagno. col.4. num.15.D. de iuris. omni.iudi. Goza. in cons. 49. circa primum, num.13. Soci.iun. in cons.47. ita subtiliter, col.2. versi. nouissimè quòd iste, lib.pri. Nico. Boe. decisio.13. incipi. secundum dubium, num.14. Et faciunt quæ dicemus in duobus sequenti. quæstio. nam & nupta viri domicilium consequitur, l.mulieres.C.de dignita. lib.12. glo. pri.in d.l. cùm quædam puella, & ibi Docto. præsertim Deci. num.8. qui concordan. citat, Bar.in d.l.fina.§. pri. D. ad municipa. Tiraq.in d.trac. de legi.connu. in pri.l.connu. d.num.28.

19 ℂ Nec obstat quod dicit Corn. in d. cons.241. lib.2. nuptam alibi mulierem à foro & ciuilitate suæ originis non eximi, nisi inquantum ab obsequijs viri retrahatur, citans Bar. d.l. fin.§.pri. & est sub num.4. & 5.D.ad munici. quia assumptum concedo, sed consequentiam, quam facere videtur Corn. nego. quoniam non sequitur propter hoc impediri mulierem acquirere forū ciuilitatemq; loci vbi nupta est, quando & Bar.idem paulò ante sub num.3. hoc affirmauit, & de foro dictum est supra in præceden. versi. & de ciuilitate dicemus in versi. sequen. & clariùs istud voluit Clau. Aquen. in d.l. cùm quædam puella, in prin. num.4. in fin. dum quantùm ad perdendum, inquit, originis domicilium, hanc quidem fieri distinctionem, an à seruitijs viri retrahatur mulier necne: sed non quantùm ad acquirendum viri domicilium, quia illud indistinctè acquirit, quod & cuilibet ad sensum patere potest, quia quantùm ad locum vbi nupta est mulier non potest considerari quòd à seruitijs mariti retrahatur, si ibi forum

ſortiatur, aut illius loci ſtatutis ligetur, licèt verè id conſiderari poſſit quò ad originis locum, ſecundùm tamen ſtatuti qualitatem.

20 ¶ Et hæc noſtra communiorq; ſententia in noſtro potiſſimùm Comenſi ſtatuto procedere videtur, quod his vtitur verbis, nulla mulier ciuitatis vel Epiſcopatus Cumarum, &c. quoniam mulier efficitur illius ciuitatis ciuis vbi nubit, ſecundùm Bar. in d.l. fin. §. pri. num. 3. D. ad municipa. cum concor. allegatis per Andr. Tiraq. in tracta. de legi. connu. in pri. l. connu. num. 29. incipi. eſt item vxor, & præterea Caſtr. in d.l. cum quædam puella, num. 3. D. de iuris. omni. iudi. Cap. in conſ. 21. cum de duobus, col. 3. verſi. nec ob. ſi dicatur, quòd & ſi tale ſtatutum, Corn. in conſ. 111. licèt videatur, in prin. lib. 3.

21 ¶ OCTAVO quæro, quid de muliere hîc quidem non nupta, ſed tamen hîc domicilium habente; & concludendum eſt ab ea quoque obſeruandam huius eſſe ſtatuti ſolennitatem, per ea quæ in ſequenti quæſtione dicemus, quę etiam opinio præſertim procedit in noſtro Comenſi ſtatuto, verbis illis, ciuitatis vel Epiſcopatus Cumarum, vtente, per nota. per glo. in cap. ſtatutum. §. cum verò, in ver. eiuſdem ciuitatis, & in ver. vnam dietam, cir. med. de reſcrip. in 6. quæ dicit, quum lex his vtitur verbis, ciuitatis vel diœceſis, intelligi habito reſpectu ad domicilium non ad originem, quam glo. ſequitur ibi Domini. col. 4. verſi. glo. ſuper ver. eiuſdem, Bal. in rub. C. ſi non à compe. iudi. in prin. Ancha. in conſ. 437. iſta ſententia, num. 2. Alex. in conſ. 16. in cauſa & lite, col. 3. verſi. præterea etiam, lib. 5. in d.l. cum quædam puella, in prin. col. 2. num. 11. & ibi Clau. Aquen. in pri. ver. & Cagno. num. 18. D. de iuris. omni. iudi. iterum Domini. in cap. fundamenta. §. fin. de electio. in 6. Fely. in cap. pri. col. fina. in fin. ver. de ſponſa. in cap. fin. col. 12. num. 23. de for. compe. Cur. ſeni. in appo. Alex. in d.l. cum quædam puella, quo loco eum ſupra citauimus in litera B. vbi dicit eam glo. communiter eſſe approbatam, Iaſ. in l. ſi arrogator, col. 17. verſi. ſed iſtis non obſtantibus, ſub num. 48. D. de adoptio. Deci. in conſ. 352. viſo puncto, col. pri. verſi. ſed dubium eſt, in conſ. 661. in caſu, col. pri. verſi. & idem videtur, Soci. iun. in conſ. 37. ita ſubtiliter, num. 9. lib. pri. in conſ. 49. quoniam ex facto, num. 7. cum duob. ſequen. eod. lib. pri.

22 ¶ Nec prædictæ obſtabit ſententiæ, ſi in medium adducatur quod voluit Bal. in l. ciues, col. pri. verſi. quærit glo. C. de appella. vbi inquit ciuis appellatione in materia ſtricta odioſaq; domicilium habentem non comprehendi, ſecus tamen in fauorabili, & latè interpretanda, & ſequuntur Alex. in l. in prouinciali. §. fin. col. pri. verſi. pro hoc etiam facit. D. de no. oper. nuntia. Aret. in conſ. 77. & ratio ſcribendi, col. pri. verſi. circa primũ, Soci. in conſ. 129. præſtantiſſimi, col. 4. verſi. ſextò prædicta confirmantur, lib. 2. quorum maior pars ita intelligit glo. in d. cap. ſtatutum. §. cum verò, de reſcri. in 6. quoniam reſpondetur, licèt ſtatuta regulariter ſtrictè & propriè ſint intelligenda, vt nota. in l. 3. §. hæc verba. D. de neg. geſt. id tamen in ſtatutis fauorabilibus non procedit, quia illa latam impropriamq; interpretationem patiuntur, vt not. Bal. in l. qui ſe patris, col. fina. num. 16. in fi. & ibi Roma. col. 18. verſi. & ex prædictis, num. 33. Caſtr. num. 10. Alex. num. 21. cum duo. ſequen. Corn. num. 20. cum ſequen. Iaſ. col. 23. verſi. ego autem, Deci. col. pen. verſi. circa ſecundum, & Cur. iun. num.

75. &

75. & 78. C. vn. libe. idem Bald. & alij, in l.2. C. de in ius vocan. iterum Alex. in conſ.125. viſo proceſſu, col.2. verſi. quinimò etiam, lib.7. iterum & Iaſ. in l. non dubiū, col.8. verſi. ſecundò adde, C. de legi. iterum quoque Deci. in conſ.13. & pro tenui, col.pri. verſi. & ſaltem, Rui. in conſ.9. quæſtio prima, col.2. verſi. & iſtud, lib.4. Rolan. à Val. in con.72. ſtatuto ciuitatis Caſalis, col.fina. verſi. tertiò reſpondetur, lib.pri. in conſ.57. viſis iuribus, num.14. & ſequen. lib.2. Quòd autem noſtrum hoc ſtatutum ſit fauorabile, diximus ſupra in præfatio. in ſecun. dub.

23 ℭ NONO pro declaratione præcedētis quæſtionis quæro, an id quod ſupra in proxima quæſtione diximus, intelligendum ſit modò ipſa mulier hic etiam munera & onera ſubeat: quod videtur per nota. per Areti. in d. conſ.77. col.pri. vbi loquens de ſtatuto quod quilibet de ciuitate, diſtrictu, vel comitatu, teneatur in emancipationibus certam ſeruare ſolennitatem, illud, inquit, locum non habere in eo qui in loco ſtatuti munera non ſubit, licèt ibi domicilium habeat: quem ſequitur Fely. in cap. quoniam, col.pri. cir.fin. verſi. cui adde, extra de offi. ordina. Et per nota. per Bart. in tracta. repreſa. in quinta parte principali, in prin. & Caſtr. in l. omnes populi, in fin. ver. D. de iuſt. & iur. vbi dicunt, ad hoc vt forenſis ſtatutorū beneficio gaudeat, requiri quòd ibi habitet, ibiq; munera ſubeat, quod & ſenſit Alex. in conſ.20. viſo proceſſu, col.fin. nec etiam ob. lib.2. & clariùs in conſ.41. ex multis, per totum, lib.7. & Soci. in conſ.231. cùm in præſenti, col.6. verſi. præterea opinio, lib.2.

24 ℭ Verùm nos diuerſam in ſententiam vocat Bart. in l.pri. col.3. num.17. D. ad municipa. dum inquit, in ſtatutis de ciuibus loquētibus, domicilium quoque ibi habentem comprehendi, eumq; propriè ciuem dici, licèt ibi munera non ſubeat: Quam quidem opinionem in caſu noſtro dubitationem habere non arbitramur, tùm quia ſtatutum iſtud fauorabile eſt, ideoque ad caſum quoque minùs proprium trahitur, vt in fine præcedentis quæſtionis diximus: tum quia hoc idem ſtatutum in muliere penitus quoque forenſe hic contrahente locum habet, vt in ſequenti quæſtione dicemus.

25 ℭ Ex his autē ſatis ſublata manent in contrarium adducta, quoniam illud Areti. dictū verum non videtur, cum ſtatutum de quo & ipſe loquitur ſolennitatem in contractu concernat, quo caſu à forenſe quoque in loco ſtatuti contrahente obſeruandum eſt, vt ſtatim dicemus: & potiſsimùm etiam quia illud idem ſtatutum de quo Aret. loquitur, ſuper emancipatione diſponit, & ſic ſuper his quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, l.2. cum glo. pri. D. de offi. procur. & lega. quo etiam caſu forenſes comprehendit ſecundùm Bar. in l.pri. num.25. & ibi Sig. de Homò. in rep. col.5. verſi. præterea circa ea, Saly. num.9. Iaſ. in pri. lectu. num.40. & in ſecun. num.57. & iterum num.82. cum ſequen. & Purpu. num.102. C. de ſum. trini. Roma. in conſ.224. iſta captura, num.3. Soci. in conſ.231. cùm in præſenti, col.7. verſi. tertiò quòd forenſis, lib.2. Super quo Areti. dicto vide etiam quæ dicemus infra hac eadem glo. quæſtio.xxi. Ad Bart. autem dictum in d. tracta. repreſa. cum concor. ſupra allegatis, reſpondeo illud etiam nō procedere vbi tractatur de ſtatuto ſolennitatem requirente, per ea quæ in ſequenti quæſtio. dicemus, & voluit Alex. in d. conſ.41. in fin. ver. lib.7.

26 ℂ DECIMO quæro, quid de muliere penitus forensi hic contrahente, quæ scilicet neque hic nupta sit neque domicilium hic habeat, minúsq; hic munera aut onera subeat: & Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. glo.8. quæstio. xxvij. nonnulla pro & contra adducit, dicitq; inter cætera hanc ipsam quæstionem Bal. posuisse, & non decidisse, in l. velles, in fi. C. de reuo. dona. qui non loquitur in penitus extranea, sed in nupta in loco statuti, de quo & nos supra in viij. quæstione diximus, loquiturq; Bal. quando mulier disponit super bonis quæ in loco originis habet, vbi ius commune seruatur, quæ quæstio pendet ex his quæ in sequenti quæstione dicemus: tandem verò idem Tiraq. cogitandum relinquit, quia si hoc, inquit, statutum in fauorem viri factum est, de quo se alibi dixisse refert, fortè dicendum est hoc ipsum mulierem forensem in loco statuti contrahentem non comprehendere, sicque ex mente Tiraq. concludendum videretur hoc casu statutum cessare, quia licèt Tiraq. vbi supra, dubitatiuè loqui videatur, si statutum ipsum in fauorem viri introductum est: hoc tamen constantiùs affirmauit in loco ad quem se remittere videtur, scilicet in eod. tracta. de legi. connu. glo.6. num.40. incipi. & ego certè.

27 ℂ Verùm vt nos quoque nostrum hac in re iudicium interponamus, in ea sumus sententia, vt hoc etiam casu huic sit statuto locus, ea & optima (ni fallimur) ratione, quòd statuta contractûs solennitatem respicientia, nón autem personam inhabilitantia, à forensibus quoque in loco statutorum contrahentibus sunt obseruanda, doctri. est Bar. in l. pri. sub num. 13. & 14. & ibi sequuntur Albe. col.7. versi. in glo. quòd si Bononiensis, Signo. de Homo. in rep. col.5. versi. sed cōtra prædicta, Bal. sub nu.20. Castr. 11. Areti. col.6. versi. circa primum, Ias. in pri. lectu. col.4. versi. capio glos. & in secun. col.11. versi. circa primum, qui dicit omnes alios sequi, & Purpu. num.98. qui etiam de communi sententia fidem facit. C. de sum. trini. quam etiam doctri. repetijt idem Bar. in l. de quibus, num.27. D. de legi. Bal. in l. pri. num.3. C. vbi conue. qui cer. loco dar. promis. Abb. in cons.52. in quæstione Raynerij, in pri. dub. lib.2. Castr. in l.2. cir. med. C. quemadmo. testa. ape. Imo. in cons. omnium pri. in casu præmisso, col.3. versi. an autem de iure municipali, Alex. in cons.44. videtur prima facie, col. fina. versi. postremò non ob. lib.5. Areti. in cons.73. diligenter, col.4. versi. ista sententia, Ias. in cons.59. Magnifici & Excelsi, in prin. lib.3. in con.133. præsupponitur, col.8. versi. vnde in respicientibus, lib.4. Corn. in cons.64. consuluit D. Guido, col.2. versi. fortificantur, & col.3. versi. nec obs. quod vltimo loco, & iterum col. fin. post med. vbi communem hanc dicit opinionem, lib.3. Deci. in cons.457. in causa gabellæ, post prin. Gozadi. in cons.49. circa primum, col.3. versi. nonò considerò, Rui. in cons.201. proponitur in facto, col.3. num.9. lib. pri. in cons.159. super eo, col.2. versi. & quanuis etiam mulier, lib.2. Thom. Gramma. decisio.103. illa Marchionissa, num.178. Crauet. in cons.271. verba statuti, col.3. versi. quintò igitur, qui alios citat concordan. lib. pri. D. Io. Cepha. in cons.171. multa adhuc, col.2. num.26. vol. pri. Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opinio. 5. regu.25. col.4. versi. limita quia inhabilitatio.

28 ℂ Nec cōtra prædicta obstabit si obijciatur de eo quod voluit Ias. in d. l. pri. in pri. lectu. col.4. versi. secundò per hanc doctrinam. C. de sum. trini. vbi statutum, inquit, in minorum xx. annis contractibus duorum propin-

quorum consensum iudicisque authoritatem requirens, forensem in loco statuti contrahentem non comprehendere, eò quia statutum quod personam habilitat vel inhabilitat, ad forensem ratione deficientis iurisdictionis non porrigitur, ex doctri. Bar. & aliorum ibi: cui addere poteris propiùs nostros ad terminos Bal. ibidem col.8. versi. sed vt clariùs, vbi si statutum, inquit, sit mixtum, quia partim habilitet vel inhabilitet personam, & partim solennitatem exigat, habilitando scilicet certa forma seruata, & inhabilitando ea non seruata, vt in statuto consensum propinquorum in contractu mulieris vel minoris requirente, vel disponente filiumfamilias patre consentiente testari posse, tunc de tali statuto idem iudicatur quod de statuto simpliciter habilitante vel inhabilitante, ideoque forensem non complectitur, quem sequi videtur Corn. in consi.64. consuluit D. Guido, ante fin. lib.3. quia respondetur Ias. (quod pace tanti viri dixerimus) æquiuocasse, huiusmodi statutum de quo loquitur dici minoris xx. annis personam inhabilitare, quoniam id verum esset vbi simpliciter disponeret minorem xx. annis contrahere non posse, vti etiam tradit Soci. in cons.97. abundè, post prin. lib.pri. Sed cùm certam tantùm in eius contractibus solennitatem requirat, vt hoc nostrum quoque statutum facit, dicitur contractus solennitatem respicere, ideoque consequens fit, vt & ad forenses in loco statuti contrahentes extendatur, secundùm ea quæ supra diximus: per quæ patet Bal. quoque in d.l.pri. malè locutum fuisse, cùm præsertim & ipse alibi in contraria fuerit sententia, vt statim referemus.

29 ¶ Sicque concluditur Ias. in d.l.pri.C. de sum.trini. minùs ritè Bal. opinionem damnasse, qui contrarium fertur tenuisse in l. fin. in repe. D. de iuris. om. iudi. quam tamen nos repetitionem videre non potuimus, sed cum sic allegant & sequuntur Ancha. in repe. cap.pri. in xij. quæstio. principali, versi. quid dices de obligatione personali, de constitu. Areti. in cons. 54. in causa Magnifici, col. 2. versi. ista sententia confirmatur, in cons. 73. diligenter, col. 4. versi. ista sententia, de quibus etiam consilijs meminit Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. glos.8. num.226. vbi etiam id in simili statuto in donatione iudicis præsentiã requirente, allegat voluisse Corn. in consi.185. tria principaliter, col.6. & est in versi. ex quibus, lib.2. & vltra per Tiraq. adducta, ipsum etiam Bal. sequuntur ipsemet Ias. in d. cons.59. col. fin. versi. non ob. secundò, lib.3. vbi, re maturiùs digesta, concludit huiusmodi statutum prohibens minorem xx. annis contrahere sine consensu duorum propinquorum & iudicis decreto, non dici personam inhabilitare, sed contractus solennitatẽ respicere, ideoque à forense quoque in loco statuti contrahente obseruandum esse, Soci. in cons.131. præsentis consultationis, col.pri. versi. est etiam aduertendum, lib.4. Rui. in d. cons.201. col.2. in prin. & col.3. num.8. lib.pri. in d. cons.59. col.2. versi. & quanuis etiam mulier, lib.2. Io. Crot. in repe. l. omnes populi, col.pen. versi. nunquid autem. D. de iusti. & iu. Ex quibus candide lector colligere potes non obstare motiuum And. Tiraq. supra à nobis in prin. quæstionis commemoratum, cùm præsertim supra in præfatio. in pri. dub. affirmauerimus statutum hoc nostrum non ob mariti aut agnati commodum sed ob mulieris imbecillitatem fuisse introductum, & ita hac in sententia residemus: quanuis Caccialup. in rep. d.l.pri. col.42. versi. prædicta tamen conclusio. & versi. limitant etiam prædicta, interesse existimauerit an statutum dicat quòd in contractibus minorum vel mulierum interueniat præsentia iudicis

aut propinquorum, an verò sic loquatur, quòd minor vel mulier contrahere non possit sine certa solennitate, vt priore casu comprehendatur forensis tanquam principaliter actum ratione personæ inhabilitare videatur, & sic locus contractus semper attendatur: posteriore verò secus, eò quòd principaliter personam inhabilitare dicatur, quod tamen vltimum dictum ex his quæ supra diximus satis constat verum non esse, & ad dictum Bar. in l. si quis pro eo. D. de fideiuss. quo Caccialup. mouetur, vbi plurimùm interesse putat Bar. an statutum dirigat verba ad personam, prohibens eam contrahere, an verò in rem, certam in eius contractibus solennitatem requirens, dic communiter esse reprobatum, vt patet ex his quæ dicemus infra in fine, quæstione. ij. & contrarium voluit ipsemet Bar. in l. cùm lex, col. 3. versi. secundò dixi. D. eod. titu. de fideiuss. vt & retulimus supra in glo. pri. num. 127. incipi. idem tamen, vbi concor. citauimus. Et vide etiã quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xiiij. nam qua ratione statutum hoc tanquam solennitatem concernens non comprehendit mulierem Mediolanensem extra territorium contrahentem, vt inibi asseremus, eadem etiam ligat mulierem extraneam hîc se obligantem, cùm eadem sit ratio, quia in respicientibus contractus solennitatem locus ipsius contractus attenditur. l. si fundus. D. de euictio. & ita per omnia tradit Rui. in d. consi. 301. col. 3. versi. sicut ergo, lib. pri.

30 ℂ VNDECIMO quæro, quid in muliere Mediolanensi hîc quidem contrahente, sed super bonis extra territorium sitis: Quam quæstionẽ in terminis statuti viri consensum in contractibus vxoris requirentis tetigit Andre. quoque Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. glo. 8. num. 227. & 228. vbi nonnulla pro & contra allegat, tandemque se remittit ad dicta per eum in tracta. primoge. quæstio. xlvj. vbi varias refert opiniones, an statutum ad bona extra territorium statuentium posita extendatur, quæ tamen loquuntur in statuto super successione intestati disponente.

31 ℂ Verùm vt nos quæstionem hanc latiùs pertractemus, dicendum prima videtur facie statutum hoc nostrum in casu isto cessare, sicuti dicimus in statuto prohibente vxori virum aliquid relinquere, quod licèt sit fauorabile ne mutuo se amore coniuges spolient. l. pri. D. de dona. inter vir. & vxo. vti & hoc nostrum est, vt diximus supra in præfatio. in secun. dub. tamen locũ non habet quò ad bona extra territoriũ sita, secundùm Bal. in l. si arrogator. col. pen. versi. & facit ad plures quæstiones, & ibi Ias. col. 16. versi. secundò principaliter, sub num. 42. cũ mult. seq. D. de adoptio. Castr. in l. exigere, in fin. ver. & ibi Cur. iuni. col. 4. versi. vltima dubitatio. D. de iudi.

32 ℂ Secundò & vltimò, quia quò ad solennitatem contractus statutum loci contractus semper attenditur, secundùm Bar. & omnes in l. pri. C. de sum. trinita. cum concordan. quos cumulauimus supra in præcenden. quæstio. num. 27. incipi. verùm vt nos quoque: Sed sic est, quòd locus contractus videtur vbi facienda est solutio. l. contraxisse. D. de actio. & obliga. sed rem, de qua loquimur, immobilem, vbi sita est, tradi necesse est.

33 ℂ Sed his non obstantibus contrariam nos opinionem veriorem arbitramur per eadem argumenta quæ in contrarium retorquemus. Inprimis enim vera non est illa Bal. sententia in d. l. si arrogator, quia immò statu-

tum

tum fauorabile ad bona extra territorium existentia extenditur: secus si sit odiosum, vt magna authoritate affirmauit Bar. in d.l.pri. in vj. quæstio. sub num.32. vbi ex hoc expressim dicit, statutum vetans virum instituere vxorem, porrigi etiam ad bona extra territorium collocata: secus in statuto prohibente filias fœminas succedere, quia illud fauorabile est, hoc odiosum, & sequuntur ibi Signo. de Homo. in repe. col.6. versi. aut est prohibitiuum, & Bal. ipse num.18. & 19. Saly. col.4. num.11. Arcti. col.antep. versi. quoddam & tertiò, Franc.Purpu. col.22. num.130.C. de sum. trini. Calda.in cons.17.statuto ciuitatis, titu.de constitu. iterum Bal.in cons.131. circa prædicta, num.4. & 5. lib.2. in cons.60. quædam soror, col.pri. versi. item istud statutum, vol.5. Ang. in l. exigere, cir. fin. versi. vltimò allegatur.D. de iudi. Abb. in cap. postulasti, col.4. versi. si verò non concernit, de for. compe. Castr. in cons.32. circa primum quæsitum notandum est quòd cùm statutum, in prin. lib.pri. Roma. in cons.39. in proposita quæstione, in secun. dub. Cap. in cons.21.cùm de duobus, col.3. versi. nec ob. si dicatur, in cons.42. & viso & considerato, col.2. num.6. & col. sequen. Cardi. Zaba. in cons.2. circa statutum, col. pri. versi. item præsupposito, Alex. in cons.16. viso titulo quæstionis, col. pri. vbi communem hanc dicit opinionem, libr. pri. in cons.128. consideratis verbis, col. pri. iuncta col.3. versi. nec obstat illud, eod. lib. pri. in cons.41. visis, col.2. vers. confirmantur, & col.3. versi. posset etiam, lib.5. repe. in cons.116.lib.6. idem Alex. in cons.141. viso statuto, num.15. & 16. lib.7. Barba. in cons. vlti. illud referam, col.17. versi. facit etiã quod voluit Bar. lib.3. Corn. in cons. 115. in hac consultatione, in prin.lib.2. in cons.202. circa præsentem consultationem, col.4.versi. dato autem, eod. lib.2. Cur. seni. in cons.11, statuto Parmensi, col.2. versi. secundò me mouet, in cons.43. super contingentia, col.7. versi. transgrediamur ad tertium, Fely. in cap. postulasti, col. 2. versi. item dum inferunt, de for. compe. Ias. in cons. 163. in quæstione quæ vertitur, col.pri. & 2. lib.2. in cons.194. superuacuo, col.pri.versi. tertiò pro hoc, eod.lib.2. Soci. in cons.176. præsens consultatio, col.4. versi. secunda ratio, lib.2. rep. in cons.103. lib.4. Deci. in cons.276. proponitur quòd dominus Iacobus, col.2. cir.fin. versi. sed in tali, qui etiam de communi sententia fidem facit, in cons.314. pro resolutione, col.fin. versi. sed in tali statuto, vbi idem attestatur, in l.fina. col.pri.num.3. & col.3.num.33. & ibi Cagno, num.31.D. de iuris.om. iud. idem Deci. in l.si quis nec causam, num.3.D. si cer.peta. Rui.in cons.39. visis & bene intellectis, col.pen. versi.præterea ipse, lib.pri. in cons.48. vt eius de quo quæritur, col.pri. & 2. vol.3. Anto.Rub. in cons.45. viso statuto, col.fina. ante fin.in cons.136. eiusdem initij, in prin.quòd & sequi videtur in cons.71. plura mihi, in fi.licèt ibi neget statutũ filias à successione patris excludens esse odiosum, asserens hanc suam opinionem cõem esse, Cur.iun.in cons.9. circa præmissa, p totũ in cons.108.circa controuersiã, nu.30. in cons.116. pro habẽda, col.3. versi. non puto, vbi cõem hanc Bar. sententiam esse affirmat, Goza, in cons. 37. prima facie, nu.12. Alber. Brun. in tracta.statu. fœmi.exclu.arti.8.quæstio.xxv. sub num.119. cum 11. sequen. vbi hanc cõem dicit opinionem, Crauet. in cons.271. verba statuti, col.3. num.4. vol.pri. Est verum quòd Bar. vbi supra, loquitur quando statutum habilitat vel inhabilitat personam, non quando solennitatem in contractu requirit, vt nostrum hoc statutum facit, licèt nonnulli ex præallegatis Doctoribus eum simpliciter citent, ideoque magis mouet quod statum subijciemus.

34 ℭ Sic & quatenus secundo loco diximus, quò ad contractus solennitatem, statutum loci ipsius contractus esse inspiciendum, illud quidem verum est, sed quatenus asseruimus attendendum locum vbi solutio facienda est, vt ille locus contractus dicatur per l. contraxisse. D. de actio. & obliga. hęc est fallacia, quia id tantùm quo ad forum, vt ibi scilicet quis conueniri possit, receptum est, non etiam quò ad hoc, vt attendi debeant statuta destinatæ solutionis, quia immò inspicienda sunt statuta loci vbi verba contractus proferuntur, licèt res soluenda alibi sit, ita probat tex. in l. si fundus. D. de euictio. dum loquitur de fundo, quem certum est alibi tradi non posse, nisi vbi situs est, & ita sentit Dyn. in d. l. contraxisse, & clariùs Bar. in l. semper in stipulationibus, & ibi sequitur Cagno. qui hanc communem dicit opinionem. D. de reg. iur. Bal. in l. pri. num. 3. C. vbi conue. qui cer. loco dar. promis. Alex. in cons. 21. visis his, col. pri. in fi. versi. aut nos dicimus, lib. 2. rep. in cons. 37. lib. 5. idem Alex. in cons. 37. viso & oportune, col. 2. versi. præterea si statuto, lib. etiam 2.

35 ℭ Et magis in specie, hoc procedere etiam quando statutum contractus solennitatem concernit, vt scilicet ipsius contractus statutũ attendendum sit, non statutum loci faciendæ solutionis, si fortè fundus alibi tradendus sit, voluit Bar. in d. l. pri. in pri. quæstio. sub nu. 13. cum tri. seq. vbi sequuntur Saly. num. 4. Caccialup. col. 57. versi. offert se nobilis q. sub num 130. & Purpu. num. 103. & 104. qui communem hanc dicit opinionem. C. de sum. trinita. idem Bar. in l. de quibus, num. 27. D. de legi. Castr. in l. 2. in fi. prin. D. de eo quod cer. loc. Corn. in cons. 205. cùm in præsenti, col. 2. in fi. versi. quicquid autem sit, lib. 3. Soci. in cons. 176. præsens consultatio, col. 4. & 5. lib. 4. in cons. 288. circa primam quæstionem, col. 7. in prin. versi. tertiò quia magister Io. cod. lib. 2.

36 ℭ Idem videmus in statuto certam in vltima voluntate solennitatem requirente, quod etiam seruatur quò ad bona extra territorium statuentium posita, secundùm Io. And. in Specu. titu. de instru. editio. §. compendiosè, col. 7. versi. quid si de consuetudine, in ver. opponunt, Bar. post antiquos in d. l. pri. in vij. quæstio. in prin. sub num. 36. & 37. & ibi Signo. nu. 5. & 6. Bal. num. 17. Saly. col. 5. versi. nunc quæro an testamentum, Areti. col. 7. versi. circa tertiam, & col. pen. versi. non obst. quod supra, & ibi Ias. in pri. lectu. col. 9. versi. tertia quæstio principalis, & in secun. col. pen. & fin. qui communem hanc sententiam esse affirmat, licèt ipse dubitare videatur. C. de sum. trinita. idem Signo. in cons. 166. quæstio disputanda, per totum, maximè col. pri. versi. sed prædictis, vbi de communi quoque opinione fidem facit, iterum Bal. in l. in hac, post prin. & ibi Castr. ante med. versi. in tex. ibi moresque locorum. C. quemadmo. testa. aperi. Anch. in cons. 153. visis & diligenter inspectis, post prin. Alex. in cons. 128. consideratis, col. 2. versi. licèt aliud esset, lib. pri. vbi communiorem hanc esse opinionem attestatur, in cons. 44. videretur prima facie, col. fin. versi. postremò non ob. lib. 5. vbi de communi etiam sententia fidem facit, Soci. iuni. in cons. 95. præsens consultatio, col. pri. num. 4. lib. 2. qui etiam de communi sententia fidem facit, Cagno. in l. fin. num. 28. D. de iuris. om. iudi. Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opini. 5. conclusio. 26. in prin. & conclusio. 29. vbi concor. citat, hancq; communiorem esse opinionem asserit. Constat autem de vltimis voluntatibus ad contractus validum esse argumentum,

mentum, ficuti & econtra cæteris tamen paribus.l. feruum filij.§. eum qui chirographum, vbi Docto. not.D. de lega.pri. cum fimili.

37 ℭ DVODECIMO quæro, quid de muliere Mediolanenfi alibi nupta, an adhuc in loco vbi nupta eft teneatur ftatuti huius folennitatem obferuare: quam quæftionem pufuit Andre. Tiraq. in d.trac. de legi. connu. in glo.8. in xxx. quæftio. vbi primò inquit videri eam teneri, poftea citat Bal. in conf. 226. præmiffis verbis ftatuti, lib.5. decidentem infpiciendum effe ftatutum vbi bona fita funt, quam Bal. decifionem, inquit Tiraq. aduerfari his quæ in præcedentibus dixit quæftionibus, quare fubdit effe cogitandum.

38 ℭ Tu autem lector audacter decidito in huiufmodi mulieris contractibus neceffariam huius ftatuti non effe folennitatem, nulla habita bonorum diftinctione, ea ratione, quam fupra in dua. præceden. quæftio. attulimus, in refpicientibus contractus folennitatem attendenda effe loci contractus ftatuta, etiam fi res foluenda alibi pofita fit. Et hoc modo arguendo non aduerfabuntur immò potiùs opitulabuntur ea de quibus Tiraq. vbi fupra meminit: quæ & nos pofuimus fupra hac eadem glo. in vij. & xi. quæftio. & conferunt admodum etiam quæ dicemus infra in xiiij.quæftio. & ita hac in fententia refidemus

39 ℭ Quanquam Bene. Cap. in conf.21. cùm de duobus, col.3. verfi. non ob. fi dicatur, quòd & fi tale ftatutum, loquens de ftatuto prohibente mulierem teftari, codicillari, aut contrahere fine præfentia & confenfu mariti duorumque proximiorum confanguineorum, de quo non meminit Tiraq. vbi fupra, in alia fuerit fententia, videlicet hanc quoque mulierem huiufmodi ftatuto ligari, ea innixus ratione, quòd licèt mulier nupta ciuis vbi nubit efficiatur, uirique forum fortiatur, non tamen fuæ propriæ originis ciuis effe definit, nifi quo ad ea quæ mulierem ipfam à feruitijs mariti retrahere poffunt, poft Bar. quem allegat, de quo & nos diximus fupra hac eadem glo. num.17. incipi. contrariam tamen, & num.19. incipi. nec obftat quod dicit: cuiufmodi inquit Cap. non effe hoc ftatutum, cùm ipfi fit uiro fauorabile: fed ad hoc ex prædictis patet refponfio, quia procedere non poteft in ftatuto contractus folennitatem refpiciente, quod à contrahente in loco ftatuti tantùm oferuandum eft, vt fupra diximus.

40 ℭ DECIMOTERTIO quæro, quid in muliere Mediolanenfi quę aliò domicilium transtulit aliter quàm per matrimonium: Et certè ex prædictis fatis colligitur, fi ibi contrahat non teneri ftatuti huius folennitatem obferuare: quod & in ftatuto prohibente virum vltra certam quantitatem vxori relinquere, vt fcilicet illo non ligetur ftatuto maritus qui extra locum ftatuti domicilium mutauit, quanuis huiufmodi ftatutum cum noftro non omnino conueniat, voluit Saly. in d.l.pri. col.4. num.11.C. de fum. trinita. & licèt contrarium ibi teneat Iaf. in fecun. lectu. col. nobis. 16. in prin.verfi. addo prò Saly. qui etiam allegat idem velle Albe.ibi, qué tamen nos non reperimus id tangere, & Roma. in conf.39. in propofita quæftione, cir.fin. Tamen ipfum Saly. fequuntur Alex. in conf. 41. vifis, col.2.verf.confirmantur, lib.5. repe.in conf.116.lib.6.& ipfe Iaf.in l. fi arrogator, col.16. verfi. habeo iftam, iuncta col.feq.D. de adoptio. vbi refpondet

det fundamentis per eum adductis, in d.l.pri. quam opinionem in nostro statuto, in quo non agitur de inhabilitatione personæ, sed de contractus solennitate, dubium habere non arbitramur, modò tamen extra locum statuti contractus fiat, per ea quæ in mult. præceden. quæstio. diximus, & ea quæ in sequen. etiam quæstio. dicemus: Et licèt Docto. vbi supra in statuto supra relato id procedere intelligant quò ad bona extra locum statuentium sita, nos tamen opinionem supra firmatam in casu nostro indistinctè procedere arbitramur per dicta supra in xj. quæstio. & dicenda infra in xvj. quæstio.

41 ℭ DECIMOQVARTO quæro, quid in muliere Mediolanensi extra territorium Mediolani contrahente: qua in quæstione, cùm ex facto consultus fuisset sapiens I. C. D. Apollonius Lambertengus patruus noster, respondit hoc in casu obseruandam à muliere huius non esse statuti solennitatem, allegando Areti. in cons. 73. diligenter, col. 4. versi. his non obstantibus, sed voluit citare in col. 3. cir. fin. vers. his ergo præmissis, vbi loquitur in statuto prohibente filiumfamilias sine patris cõsensu se obligare.

42 ℭ Verùm Andre. Tiraq. in tracta. de legi. connu. in glo. 8. quæstio. xxvj. num. 216. cum mult. seq. hanc latiùs quæstionem tractans, varias refert opiniones, tandemque inquit se eam sequi quæ irritum facit contractum vbicunque sine maritali consensu celebratum: quam etiam vltra per eum allegata secutus est Rui. in cons. 31. intentio domini Iacobi, in fi. lib. 4. in cons. 160. primò videndum, col. pri. & 2. vbi communem hanc dicit opinionem, eod. lib. 4. Pau. Parisi. in cons. 99. inherendo, col. pen. versi. ista obiectio, lib. pri. & Roc. Curti. in repe. cap. fina. quæstio. xiij. principali, quæ est in sectio. nona eademque vltima, col. 26. versi. tertiò limita, sub num. 26. extra de consuetu. Et in statuto prohibente filiumfamilias sine consensu patris se obligare, voluit etiam Bar. in l. ex Castrensi. D. de castr. pecu. & in statuto viri consensum in cõtractibus vxoris requirente Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. contraulx, num. 18. vbi in eandem quoque sententiam citat Bal. & Ang. Areti. in quibusdam locis, in quibus tamen nullum de ea re verbum faciunt.

43 ℭ Nos verò D. Apollonij opinionem probamus: quam in terminis statuti vxori sine consensu uiri contractum interdicentis tenuit idem Areti. in cons. 54. in causa, col. 2. versi. tertia ratio, Io. Duran. de arte testa. titu. pri. cau. 1. num. 5. Corn. loquens in statuto prohibente mulierem sine consensu mariti testari, in cons. 241. de duobus, in pri. dub. lib. 2. vbi Corn. in id etiam citat quædam Bal. & Pet. eius fratris, & Hono. de Barto. cosilia inter cons. ipsius Bal. quæ sicuti Tiraq. vt ipse refert, quo loco eum supra citauimus, reperire non potuit, ita nec nos, quamuis habeamus repertorium initiorum consilior omnium voluminum ipsius Bal. ordine alphabetico compositum. Et idem in statuto donationem irritante nisi facta sit in præsentia, consensu & authoritate duorum proximorum donantis attinentiũ, voluisse videtur Cap. in cons. 144. pro præfati dubij, col. 3. versi. estò quòd fortè aliud esset, quicquid de eo dicat Tiraq. in d. glo. 8. num. 220. dum primò inquit Cap. statutum hoc à donante extra territorium videri obseruandum esse, cùm fauorabilem contineat prohibitionem, allegans Bar. in l. pri. col. 11. C. de summ. trinita. quod tamen, inquit, sine dubio non proce-

dere,cùm Bal. ibi col.20. secundùm eum, contrarium teneat, tandem verò subdit Cap. præterea tale statutum non solùm ipsam prohibet personam, sed circa obseruandam quoque solennitatem disponit,propter quod extra territorium non videtur seruandum, cum attendendus sit hoc casu locus vbi contractus geritur, citans Bar.in d.l.pri.C. de sum. trinita. quem etiam antea in id citauerat: Et hoc idem in statuto disponēte filiumfamilias vel mulierem sine certa solennitate contrahere non posse, voluit Rui. in cons. 211. proponitur in facto, col.3.versi. & similiter vult Aret. lib.pri. in cons. 53. de duobus principaliter,col.3. versi. nec obst. si dicatur,& col.seq.vol. 2.& in statuto vetante minorem contrahere sine consensu propinquorum, Crot. in rep.l. omnes populi,col.pen.versi. nunquid autem,de insti. & iur. & in statuto prohibente mulierem contrahere aut donare sine consensu viri, voluisse videtur Nico.Boeri. in consue.Bituri. titu.pri.§.4. in glo. in ver. ne peut donner, cir.prin. si rectè inspiciatur, dum allegat Areti.in d. cons. 54. & 73. Ex quibus colligitur hanc opinionem communiorem esse,quicquid asseruerit Rui. in d.cons.160. lib.4.

44 ¶ Pro hac autē sententia, hæc, per Docto. in locis supra allegatis, ratio, quam supra tetigimus, adducitur, statutum, quādo non simpliciter aliquid fieri prohibet, sed tantùm contractui celebrando certam præfigit solennitatem, ad actum extra territorium nunquam extendi, allegantes Bar. Bal. Saly. & alios in d.l.pri.C. de sum.trinita. & Ancha. in cap.pri. de constitu. quod & addimus voluisse Ang.in cons.233. quædam domina,num.2.Soci. in cons.176. præsens consultatio, col.5.versi. adhuc etiam, lib.2. repe. in cons.103. lib.4. & iterum cons.239. præsentis consultationis, col.pri. cir. prin. versi.secundum probatur, lib. etiam 2. repe. in cons.pen. lib.4. iterū in cons.131. eodem initio scilicet, præsentis consultationis, col.pri. versi. est etiam aduertendum, eod.lib.4. Corn.in cons.232. circa primum,col.2. versi. item quòd dictum instrumentum, vbi communem hanc dicit opinionem, lib.4. Goza.in cons.49. circa primum, col.3. versi.nonò considero (vbi in id citat Areti. in d.cons.54.) Crauet. in cons.271. verba statuti, col.3. versi. quintò igitur: in qua etiam sententia fuisse videntur qui dicunt, in respicientibus contractus solennitatem locum ipsius cōtractus inspiciendum, quos cumulauimus supra in x. & xi.quæstio. huius glos.

45 ¶ Nec huic obstare opinioni arbitramur præcipuum eorum fundamentum, qui in hac principali quæstione in diuersa fuerunt sententia, quod & ipsum sumitur ex Bar. doctrina in d.l. pri.C. de sum. trinita. in vj. quæstio. prin. dum statutum, inquit, habilitans vel inhabilitans personam, si est fauorabile, ad contractum extra territorium factum extendi, cuius Bart. concordan. videre poteris à nobis congestos supra hac eadem glos. quæstio.xi. num.33. incipi. sed his non obstantibus: & idem quòd extendatur ad contractum extra territorium celebratum,voluit idem Bar.in l. si duo, in fine.D.de admi. tuto. præsertim dum se remittit ad dicta per eum vbi supra, And.Barba. in cons. vlti. col.16. versi. circa hoc aduertendum, & col.seq. vbi cōmunem hanc dicit opinionem, lib.3. & Alba in cons.70. quia copiosè, col.pri.

46 ¶ Quoniam respondetur nos non esse in hoc Bar.membro, sed in priori, quando statutum certam dat contractui formam solennitatemue, vt in

hoc

hoc nostro statuto, quod absolutè non prohibet mulierem contrahere, sed certarum tantùm personarum consensum in eius contractibus requirit, & ita rectiùs considerarunt Franc. Areti. in d.cons.54. col.2. versi. & hanc partem, & in d.cons.73. col.4.versi. ista sententia, Corn. in d. cons. 241. col.2. versi. his tamen, lib.2. Ias. in cons. 59. videretur, cir.fin. lib.3. Rui.in d.cons.53.col.4.versi.sed ad istud,lib.4. & Crot. in d.l. omnes populi,quo loco eum supra citauimus: quod & colligitur ex doctri. ipsius Bart. in d.l. pri.C. de sum. trini. in locis per Doct. vbi supra, maximè Iaso. designatis, vbi etiam idem est de mente Signo. de Homo. in repe. d.l.pri. col. 5. versi. sed contra prædicta,dum respondens ad l.pri.C.de eman. libe.inquit, ideo ibi forenses ligari, quia statutum illud non legitimat personam directò, sed tantùm legitimationi faciendæ dat formam & solennitatem, quod à Bart. accepit: & ita tenendum est, vti etiam asseruimus supra hac eadem glo. quæstio.x. Quanquam contrarium sensisse videatur idem Bar. in d.l. ex Castrensi.D. de castr. pecu. quem supra pro contraria parte citauimus, sed malè ibi locutus est Bart. nisi intelligatur eo modo quo loquitur in d.l. pri. cum præsertim ad ibi dicta se referat: & quanuis Rui. in d. cons.160. lib.4. dicat hunc casum non decidi ex dictis Bar. in d.l.pri. cùm tantùm Bar. (inquit Rui.) ponat casum quando statutum certam in côtractu. solennitatem requirit, & quando personam habilitat vel inhabilitat simpliciter, non autem quando habilitat vel inhabilitat certa forma seruata aut non seruata, vt statutum hoc facit, secundùm eum, id tamen verum non est, quia immò hic noster casus satis ex illo casu deciditur, quando statutum certam requirit solennitatem, vt per ipsummet Rui. & alios in locis supra proximè allegatis,& potissimùm Rui. in d.cons.201.num.8. lib.pri. vbi expresè inquit hoc esse de mente Bart. in d.l. pri. idque rationabilius esse ratione ibi per eum adducta, quo fit, vt, cùm Rui. in d.cons. 201. hoc meliùs examinet, hæc eius opinio censeri debeat secundùm nota. per Clau. Aquen. in l. si idem cum eodem.§. fin.col. pri. versi. addo ad hoc.D. de iuris. om. iud. & Neui. in Sylua nuptia. lib. 5. num. 28. vbi citat concordan. Quæ sententia præsertim procedit in hoc Mediolanensi statuto,quod non loquitur in personam eam inhabilitando certa forma non seruata,sed in rem certam in mulierum contractibus solennitatem requirens: quanuis secundùm opinionem, quam nos sequimur, idem etiã esset si statutum in personam verba dirigeret, vt nostrum Comense statutũ facit,vt & diximus supra hac etiam glos.nu.29. incipi. sicque concluditur.

47. ¶ Non obstat simile de bonorum interdictione, quæ suum quòcunque effectum porrigit, l. relegatorũ.§. interdictione.D. de inter. & relega. cum simili. quia respondet Bal. in d.l.pri.col.8. versi. sed quid econtra si subditus.C. de sum. trini. hoc argumentum non valere, quoniam aliud in iuris communis dispositione, aliud in statutaria,quasi velit dicere Bal. ius commune tanquam generale quòcunque extendi, l.3.C. de legi.l. iura non in singulas.D. eod.titu. secus in statutis, tùm quia strictiùs interpretantur, vt nota. in l.3.§. hæc verba.D. de neg. gest.tùm quia deficit potestas statuendi extra territorium.l.fin. D. de iuris.om. iud. quem Bal. vbi supra sequuntur. Alex.in cons.128. consideratis,col.3. versi.nec obst. aliud, lib.pri. & subobscurè in cons.41. visis, col.2. versi. confirmantur ex his, lib.5. repe. in cons.116. lib.6. & ipse quoque Tiraq. in tracta. de iure primo. quæstio. xlvj.num.30.

48 ¶ Vltimò non obstat, quòd si hanc sequimur opinionẽ, aperta erit fraudibus via, quia mulier volens statuti huius solennitatem euitare, poterit extra territorium proficisci, ibique contrahere, contra reg. l. in fundo. D. de rei uendi. & l. conuenire. D. de pac. dota. quoniam fatemur nos tunc irritum esse cõtractum omissa statuti huius solennitate celebratum, quum mulier data ad hoc opera, vt sola contrahat, extra territorium proficiscitur, vt dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xvij. vbi etiam declarabimus quando contractus extra territorium factus in fraudem statuti celebratus videatur.

49 ¶ DECIMOQVINTO quæro, an hæc nostra sententia procedat siue mulier contrahat cum subdito siue cum non subdito, & siue contrahens cum ea statuti huius notitiam habeat, siue non, & allegatur Bal. in repe. l. fin. D. de iuris. om. iudi. quam tamen nos repetitionem videre non potuimus, velle, si mulier extra territorium sine statuti solennitate contrahat cum subdito, contractum non valere: si autẽ cum non subdito, in contractu vltrò citroq; obligatorio distingui, an cõtrahens statuti prohibitionem ignoret, & tunc valeat, secus si sciat: quẽ sequuntur Ancha. & Alex. in locis per And. Tiraq. allegatis in d. glos. 8. num. 222. qui dum citat Alex. in cons. 41. lib. 5. est in col. 2. versi. confirmãtur, vbi pulchrè declarat eum non dici extraneum, qui domicilium in loco statuti habeat, dicitq; in eo qui in loco statuti moram traxerit, ipsius statuti scientiam præsumi. Et licet idem Tiraq. in id etiam alleget Roc. Curti. in rep. cap. fin. de consue. verè tamen Roc. hanc distinctionẽ non tenet, vt statim dicemus: & ipsum Bal. vltra per Tiraq. allegata, sequuntur idem Alex. in appo. Bar. in d. l. pri. in vj. quæstio. principali, sub num. 32. in ver. vbicunque sint bona, & ibi Caccialup. in rep. col. 46. versi. applicatur prædictis, cum 4. sequen. C. de sum. trini. Paris. in cons. 99. inhærendo recto, col. fina. versi. est verum, vol. pri. Thom. Gram. decisio. 103. Illust. Marchionissa, num. 188. & seq. & videtur sequi etiam Chassa. in consue. Burgu. rub. 4. §. pri. in glos. in ver. contraulz. num. 18. dum citat Alex. in d. cons. 41. & nouissimè Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opinio. 5. conclusio. 25. limita. pri.

50 ¶ Sed hæc distinctio non placet Rui. in d. cons. 160. col. 2. versi. & quanuis, lib. 4. nec Roc. Curti. in d. repe. cap. fina. quo loco eũ supra citauimus in præce. quæstio. sub nu. 42. de consuetu. nec Tiraq. in d. trac. de legi. connu. in d. glo. 8. num. 222. cum duob. sequen. qui tamen indistinctè tenent dictũ statutum ad contractum quoque extra territorium factum extendi, vt & supra eos retulimus: sed cum diuersum eius, quod hi censuerunt, nos supra firmauerimus, ideo hic quoque opinionem, quam iam probauimus, indistinctè hac etiam distinctione spreta sequimur, quam & veriorem arbitramur, quoniam & hic militare videntur rationes, quas supra in præcedenti quæstione conscripsimus.

51 ¶ DECIMOSEXTO ad prædictorum quoque declarationem quæro, an hæc eadem quæ supra in xiiij. quæstio. diximus, procedant etiã si contractus super bonis in iurisdictione Mediolani sitis, fuerit celebratus: & Bal. (de quo meminit etiam Tiraq. in d. glo. 8. num. 224.) in cons. 474. statutum est in ciuitate, lib. 4. loquens in statuto quòd nulla mulier testari possit, nisi expressè ius communis Eugubij reseruauerit, inquit, si quis

dictæ

sente etiam parte,& nullo pro ea recipiente præstitum obligare, vt voluerunt propemodum omnes quos tibi allegauimus supra in d. quæstio.xij. num.53. incip. nos autem: & vltra ibi dicta, illam glos. in d.§. item sacramenta, reprobarunt Andr.de Iser. ibi, & Alua. col.6. versi. quæro subsequenter cum dicta glos. quid si pubes generaliter, & Præpo.Medio. col.4. versi.eiusdem initij, qui ab eo mutuauit: & Castr. in d.§.iussum, reprehenditur per Alex.in.§.seq. incip. sed vtrum, col.fin. versi.vltimò facit, qui cõmunem hanc dicit opinionem.

76 ¶ VIGESIMO quæro, quid si iusiurandum de non contraueniendo fuerit post contractum iam celebratum interpositum, an adhuc contractum confirmabit: & confirmare inquit glo.in d.cap.pri. item sacramenta, in ver.super contractibus, cir.med.versi. sed quid si primò vendidit, ubi sequuntur Alua. col.6. versi.quæro subsequenter cum dicta glos. quid si iste pubes, & Præpo.Medio. col.4. versi.eiusdem exordij, de pac. iura. fir. & glos. in aut. sacramenta, in verb. super, & ibi Bart. col.2. uersi.sequitur in tex.super, qui loquitur etiam si pręstetur parte absente, & Ang.col.2.uers. sequitur in litera super, & Ias.col.4. uersi. nam ad hoc, & iterum subobscurè tamen col.5. uersi. in tex. ibi, super, quomodo & quando.C. si aduer. uendi. & faciunt optimè quæ diximus supra in præceden. & in xij.quæstio.

77 ¶ VIGESIMOPRIMO quæro, an mortua muliere, si inter eius hæredem & eum qui cum ea sine statuti solennitate contraxit, super contractus ualiditate quæstio oriatur, sicuti ad illius obseruationem uigore iurisiurandi mulier cogebatur, ita et eius hæres cogatur: quod non uidetur, quia iusiurandum est personale, ideoque ad hæredes non transit, secundùm Inno.et alios in cap.ueritatis, de iureiu. Bart. in l.qui superstitis, ante fin. uersi.et de isto.D.de acqui.hære. Bald.in l.pactum, col.2. uersi.secundò quæro.C.de colla. in cons.147. statutum quod supponitur, lib.pri. Castr. cons.299. super primo dubio dicendum est, cir.med. uersi.nam iuramentum, lib.pri. Soc.cons.115. circa primum, col.5. uersi.non omitto, lib.pri. Bert.cons.46. pro breuiori, col.2. in fin. uersi.et quamuis isto casu, libr.2. cum simi.

78 ¶ Veruntamen contrariam opinionem veriorem arbitramur, quoniam supra hac eadem glos. quæstio.iij. asseruimus, iusiurandum per mulierem sine statuti huius solennitate contrahentem præstitum non tantùm esse seruandum, sed & contractum confirmare: quo fit vt & hæres illum obseruare cogatur, licèt priore casu si iusiurandum tantùm custodiendum esset, non cogeretur, secũdùm Io.Fab. insti.qui.alie.lic.cir.finem prin. Bal.cons. 398. super eo quod quæritur an confessio, post prin. sub num.2. lib.pri. rep. cons.471. lib.5. in l. emptione, ante med. versi.quærit glos. nunquid C.plus val. quod agi. Castr. in l. si quis pro eo, in prin. num.5. in prin.D. de fideius. in cons.195. visis his quæ narrantur, col. fin. versi. tertia ratio est, lib.2. in aut. sacramenta, col. pri. versi. & aduerte, & col.3. versi. sed quando deficeret, sub num.9. & ibi Ias.col.8. versi.vnus effectus, & Curt. Iun. col.9. versi.secundò & fortiùs, & Io.Igne. col.8. versi.istud est verum C.si aduer.vendi. Ang.in aut.de iureiu. à mor. præsti. col.pri. versi.ex hoc etiam tex. no. Abb.in cap.cùm contingat, col.7. versi.venio ad secundum, & ibi Imo. col.105. versi. item aduerte inquantùm dixi supra, de iureiu.

Christ.Porti. in S.extraneis, col.fi. versi.sed dicet aliquis, & ibi Ias. in illius addi.insti. de hære. qua.& diffe. Gemi. in cap.2. col.pri. versi.no.illud dictum, & ibi Philip.Peruſ. col.pen. versi.in ea.gloſ.in fin.de pac.in 6. Corn. conſ.112. eleganter & diffusè, cir. med. verſi. quia licèt, libr.4. conſ.252. quòd contractus, in fin.eo.lib.4.

79 ℭ Quanquam fortiùs videatur, etiam vbi iusiurandum duntaxat obſeruandum eſt, hæredem tamen ad illius obſeruationem obligari, non ratione quidem iurisiurandi, ſed quia hæres tenetur exonerare animam defuncti, cap.fin. de ſepul. cap.in literis, de rapto.& not. Cano.præſertim Butri. in cap.cùm contingat, col.6. verſi.per quæ puto, de iureiu. ſuper quo But. dicto videbis omnino Aret. in l.qui ſuperſtitis, col.pen.& fin.D.de acqui. hære. ita vt memineris pro Butr. opinione contra Aret. multùm conferre not. per Abb.in d.cap.fin.col.2. verſi.vltimò nota, de ſepul.de quibus dicemus infra in xxiij. quæſtio. & vide etiam quæ diximus ſupra in gloſ. pri. quæſtio.lxxviij.

80 ℭ VIGESIMOSECVNDO. quæro, an hæres ex facto fortè cõtraueniens in periuriũ incidat: & non incidere voluit Bal.in l.etiam, in fin. D.de iureiu. cum infin.concor. per Iaco.Philip.Porti. Imo. cumulatis libr. commu.opini. pri.conclu.3. vbi dum allegat Soc.conſ.77. nulla libri mentione facta, voluit intelligere de lib.pri. & vltra per eum allegata, id etiam voluerunt Io.Cald. & Io.Ligna. in cap. cùm contingat, & ibi Butr. col.6. verſi. per quæ puto, & col. ſeq. verſi. non obſtat quòd non tranſeat, Abb. col.8. verſi. venio ad ſecundam, iuncta col. ſeq. verſi. nec ob. quòd non tranſeat, & iterum in verſi.dom. Cald.& Imo. col.11. verſi.per prædicta, iuncta col.ſeq. verſi.item non obſtat quòd non tranſit, de iureiu.Bal.in l. ſi grege, cir.fin.D.de leg.pri. in l.generaliter, in prin. col.pri. verſi.ſecundò no.C.de reb. credi. Saly. in l. pactum quod dotali, in fin. verb.C.de pac. Ang.conſ.326. ex themate, col.2. verſ. & potiſsimè, & verſ. concedo igitur, Anc. in cap.fin. col.pri. verſ. ſed hîc quæritur,& ibi Gemi. col.2. verſ. an hæres, & Philip.Peruſ. col.pri.verſ. tertiò no. de for. compe. in 6. idem Gemi. in cap.2. col.pri. verſ.no. illud,& ibi Philip. Peruſ. col.pen. verſ.in ea. glo. in fi.de pac. in 6. Ang. Caſtr. Imo. & Aret. in l. qui ſuperſtitis.D. de acqui. hære. Alex. conſ. 146. viſo themate, in fi.lib.7. Soc.conſ.38. in cauſa dominorũ, col.pri. lib.3. Nico. Euer. in locis lega. in loco à vi ener. ſeu effi.iur. in 7, effec. iur. in fi.char.311. Ludo.Bolo.conſ.45. idcirco, n.3.

81 ℭ Quid autem in caſu l. ſi quis maior. C. de tranſact. ſi id ſcire cupias, videbis Parpa. ibi in v. quæſtio. & Cagno. col. 39. verſ. extra glo. quæro, & Ang. in d. conſ.326. col.pri. & ſeq. Caſtr. conſ.13. viſis & conſideratis omnibus, col.pri.& 2. lib.2. Soc. in d.conſ.38. col.pri. lib.3. Baue.in trac. de virtu.iura. num.54. Cur.Iun. conſ.110. pro habenda, num.16.

82 ℭ VIGESIMOTERTIO quæro, certum eſt mulierem, quæ iurauit ſe contractum ratum habituram, ratione iurisiurandi corám eccleſiaſtico iudice conueniri poſſe, cap. fin. vbi glo. in ver. iuramenti, concor. citat,& ibi latè Io.And.col.fi.verſ. in glo. vlti. in fi. in nouel. de for. compe. in 6. cap. licèt mulieres, de iureiu. eo. lib. 6. Anc. in cap. ea quæ fiunt, col. 13. verſ. quæro tertiò, de reg. iur. etiam in 6. Imo. in cap. cùm contingat,

col.25.

col.25. in fi. verſ. circa ſecundam ſpeciem, ſub num. 29. de iureiu. Iaſ. in l. nulli, col.3. verſ. quintò cogita, qui concor. allegat.C. de iud. & in conſ. omnium pri. circa primum, col. pri. in fi. verſ. circa ſecundum, vbi communem hanc dicit opinionem, lib. pri. Guli. Bene. in rep.cap.Raynutius, in ver. teſtamentum 3. col.9. verſ. ad hoc facit, de teſta. Matthæ. Gribal. lib. commu. opini. in ver. iuramentum, verſ. iuramentum addit, qui etiam de communi ſententia fidem facit: quæro inquam, an et ipſius mulieris hæres eccleſiaſticum forum ſortiatur: & ſortiri voluit Abb.anti. in cap.fin. de ſepul. quod & ſenſit deciſ. Capel.Tholo.415. incip. item fuit quæſitum an pupillus laicus.

83 ℭ Verùm diuerſum cenſuit Io.Andr. in d. cap. fin. in ver. cenſura eccleſiaſtica, & ibi But. Anc. & alij communiter, vt ibi atteſtatur Abb. Panor. de ſepul. idem Anc. in cap.fin. col.pri. verſ.[Sed hic quæritur, Gemin. col. 2. verſi. an hæres iurantis, & Philip.Peruſ. col.pri. verſi. tertiò no. de for. compe. in 6. Bald. in rub.D. de iureiu. cir. fin. in l.etiam, in fin.D.cod.tit. in l. pri. col. pen. verſ. extra quæritur.C.de reb.credi. & in aut.ſacramenta, in fi.C.ſi aduer. vendi. Philip. iterum Peruſ. in cap.2. col.pen. verſi. ſed Do. hic, de pac. in 6. Baue. in trac. de virtu. iur. col.4. verſi. iuramentum accumulat, Guid. Pap. deciſi.414. col.pri. verſ. & eſt effectus.

84 ℭ At Abb. Panor. in d. cap. fin. col.2. verſ. vltimò no. de ſepul. diſtinguit, quòd aut agitur ex ipſo contractu, & non poterit hæres iurantis corã eccleſiaſtico iudice conueniri: aut eccleſiaſtici iudicis officium imploratur, vt hæres exoneret animam defuncti facta debita ſatisfactione, iuxta d.cap. fin.& tunc contra: quod etiam repetijt in cap.cùm ſit generale, col.9.verſ. ſed an poſsit agi, de for.comp. quod etiam tenere videtur in cap. veritatis, col.fin. verſi.ex his habes, de iureiu. dum ſe remittit ad dicta per ſeipſum in d.c.fin. de ſepul. & videtur ſequi apo. d.deci. Capel.Tholo.415. ſuper qua Abb. diſtinctione videbis Philip. Peruſ. in d.cap. fin. in 3.not. de for.compe. in 6. vbi negat hæredem iurantis conueniri poſſe coram eccleſiaſtico iudice, etiam iudicis officio, niſi talis ſit cauſa, ex qua hæres compelli poſsit ſatisfacere animæ defuncti: ſed tunc eum non conueniri coram huiuſmodi eccleſiaſtico iudice ratione iuriſiurandi, ſed cauſæ ad eccleſiaſticum forum pertinentis, quem ſequi videtur Nico. Euer. in locis lega. in loco à vi ener.ſeu effi.iura. in 7.effec. char.311. quod fortè verius videtur: vide tamen quæ diximus ſupra hac eadem gloſ.quæſt.xxj.in fin.

85 ℭ Illud autem nullam recipit dubitationem, ſi coram eccleſiaſtico iudice cœptum cum defuncto fuerit iudicium, tunc & hæredem cogi poſſe coram eodem iudice perſeuerare, ſecundùm Bal. in d.rub. de iureiu. cir.fin. per tex. in l.vbi cœptum.D.de iudi. & idem ſi ſuper validitate iuriſiurandi dubitatio oriatur, ſecundùm ipſum etiam Bal. in cap.pri.§.item ſacramenta, col.2. in fin. verſi.ita dicam, de pac.iur.fir.

86 ℭ Quid autem ſi coram ſæculari iudice cœptum ſit iudicium, an poſsit nihilominus ad eccleſiaſticum recurri pro iuriſiurandi obſeruatione, ſi & id ſcire cupias, adeundus tibi erit Bal. in l.pri. col.fin. verſi.ſed nunquid lite mota.C.de reb.credi. vbi poſſe inquit, cui & tu bonum poteris tex. addere in cap. licèt mulieres, de iureiu. in 6. de quo etiam videbis Iaſ. in l.

nulli, col.3. versi.sed dubium.C.de iud. & in d.conf.pri.in sec.dub. lib.pri.

87 ℂ VIGESIMOQVARTO quæro, quid econtra si mortuus sit is, qui cum muliere contraxit, an eius hæres posfit iurisiurandi priuilegio vti, videlicet cogere mulierem, aut etiam illius hæredem, secundùm ea quę supra diximus, ad contractus obseruationem, vigore ipsius iurisiurandi, & dicendum est posse, quia vis iurisiurandi transit ad hæredes eius in cuius fauorem iuratum est, secundùm Bar.in l.qui superstitis, col.fin. versi.& de isto.D.de acqui.hære. Anc.in cap.fin.col.pri. versi.sed hic quæritur, de for. compe. in 6. Bal.in aut.sacramenta, in fin.ver. & ibi Curt.Iun.num.100.C. si aduer.vendi. & probatur in cap.veritatis, vbi not.Docto. de iureiu.& in l.Prætor ait eius rei.D.eo.tit. de quo tamen quantùm ad l.si quis maior.C. de transac. si id scire cupias, videbis Parpa. ibi in v.quæstio. & Cagno. num.199.

88 ℂ VIGESIMOQVINTO quæro, quid si dolus in contractu interuenerit, quia enormiter læsa fuerit mulier, an & tunc ob iurisiurandi religionem cogatur contractum obseruare: quod non videtur, sicuti dicimus mulierem hæreditati iureiurando renuntiantem posse tamen si enormiter lædatur contrauenire, obtenta saltem iurisiurandi absolutione, secundùm opinionem quæ hodie communis videtur, vt latè per Iac.Philip. Porti. lib.commu.opini.4. conclusi.32. vbi etiam generaliùs inquit, magis cõmunem esse sententiam, aut. sacramenta.C.si aduer.vendi. locum non habere data enormissima læsione: secus tamen dicens in maiore, quia glos. & Docto. communiter in l.2.C.de rescin.vendi. dicunt illius l. remedium iureiurando maioris excludi: quæ opinio, iusiurandum non nocere mulieri hæreditatem vel aliud ius renuntianti, saltem procedit data enormissima læsione magno excessu dimidiam partem iusti precij excedente, secundùm Corn. conf.266. circa primum, col.pen. versi.& insuper dato, lib.pri. Dec.conf.203. vt vera resolutio, in secun.dub. vbi concor.citat, & magis cõmunem hanc esse opinionem asserit, & conf.216. visa transactione, col.2. versi.negari tamen non potest, & Matthæ.Gribal. libr.commu. opini. in ver.læsio, versi.enormis læsio non tollitur.

89 ℂ Et facit ad hoc quòd vbi aliquis enormissimè læditur, dolus interueni re præsumitur, secundùm Docto.in locis per Corn.& Porti. vbi supra cõmemoratis, & præterea Crauet.conf.7. Eynimundus, col.2.num.5.lib.pri. sed iusiurandum dolo interueniente præstitum non est obligatorium, cap. licèt mulieres, de iureiu. in 6. cap.cùm contingat, vbi Docto. extra eo.tit. & not. glos. mag. in l.pri. in prin. & ibi Bald. cir. fin. Saly. post med. versi. opp. quod contra iuramentum, & Castr. etiam post med. versi.in glos.fin. C.si aduer.vendi. Bal.in cap.pri.§.item sacramenta, col.2. versi.quomodo probabitur, si solerter inspiciatur, de pac.iura.firman. Ias.in aut.sacramenta, col.8. versi.no. ex 2.parte, & ibi Curt. Iun. col.4. versi. ego addo.C.si aduer.vendi. Corn. conf.258. quanquam, ante fin. lib.4. Soc.Iun. conf.3. visa & bene, num.34. lib.2. super quo tamen videbis quæ diximus supra in glo.5. in verb.ascendentibus à lib.decem Imperia.supra, quæstio.vlti.

90 ℂ Et ista opinio nostro in casu potissimùm procedit, attento quòd statutum hoc iubet, eum qui mulieri contrahenti consentit, in hanc formam

iurare,

iurare, se in veritate credere contractum in ipsius mulieris vtilitatem cedere: quo casu si contrarium reperitur, quia mulier enormissimè læditur, apertus dolus inesse videtur, ideoque nullus contractus redditur, per d. cap.2. de pac.in 6.cum simili. supra alle.& ita in specie voluit Abb.in cons. 107. quatuor sunt, col.4. versi. præterea & fortiùs, lib.2.

91 ℭ Aduerte tamen Lector, quia Notarij generalem hodie concipiunt renuntiationem, quia faciunt partes renuntiare omni læsioni etiam si dimidiam partem iusti precij excederet: quo casu videtur iurans omnino excludendus prætextu cuiusuis læsionis: super quo tamen videbis quæ diximus supra hac eadem glos. quæstio.viij. Et si dicas per hoc non tolli apertum dolum ex iurata mariti vel agnati mulieri contrahenti consentientis assertione resultantem, quem quidem dolum constat contractum interueniente etiam mulieris iureiurando de non contraueniendo celebratum, irritum facere, vt iam diximus, respondeo, solere Notarios doli mali similiumque exceptionum renuntiationem in instrumentis apponere: ideo videndum esset an huiusmodi renuntiationes factæ à minoribus, mulieribus, & similibus personis sine certa solennitate contrahere prohibitis valeant, appositis præsertim illis verbis, ex certa scientia &c. super quo adeundus tibi erit Bar.in l.fin.§.idem quæsiit, post med. versi.& per hoc puto, & iterum cir.fin.versi.in casibus autem, & ibi Docto. potissimùm Ias.col.pri. 2. & 3.D.de condi.inde. idem Bart. in l.sed & si quis.§.fin.in fin. & ibi Bal. Ang. Fulg. Castr. Alex. & Ias. D.si quis cau. iterum Bart. in l. si dari, in fi. & ibi Alex. num.2. & Ias. etiam in fi.D.de verb.obli. Albe. post anti. in l. pri. col.fin. & ibi Ias.col.pri. versi.iuxta hanc, & seq.D.de condi.inde.Bal. in l.pri. col.9. versi.modò sequitur alia.C.de confess. in l.2. quæstio.vij. in fin.C.de rescin. vendi. in l.si mater, col.2. versi.quid ergo si tabellio.C.de rei vendi. Ang. in l.quod si maritus.§.pri. in fin.D.de consti.pecu. Imo. in cap.pen. col.9. versi.item videtur quòd si maior, de emp.& vendi. iterum Castr.cons.73. licèt ista domina, col.fi.versi.hoc autem, lib.pri. iterum etiã Alex. cons. 42. super præmisso themate, col.6. versi.nonò quia, lib.pri. cons.89. viso puncto & instrumentis, col.5. versi. & licèt in instrumento, lib.2. Soci.cons.79. si essemus, col.6. versi.tertiò cõfirmatur, & col.7.versi. ad tertiam, lib.4. iterum etiam Ias.in.l.error, col.pri. versi. secundò moueor.C. de iur. & fac. igno. Dec. cons.180. visa consultatione, col.4. versi. quartò quia renuntiatum est, & versi.quintò quia dicitur, & versi.vltimò in tali renuntiatione, iuncta col.fin. versi.non obst. Marsi.in l.si quis ignorans, col.pen. versi.& facit etiam, sub num.38.D.de fals. Paris.cons.96. in præsenti causa, col.8. versi.præterea cessat, libr.pri. Rub.Alexandri. cons. 12. visis, col.5. versi.& præsertim, Alcia. in cap.cùm contingat, num.89. de iureiu.

92 ℭ VIGESIMOSEXTO quæro, quid si mulier non iurauerit, sed promiserit se in veritate non contraueuturam: & dicendum est huiusmodi promissionem perinde obligare, ac si iusiurandum interuenisset, secundùm Bald. qui fortiùs loquitur, etiam si id dictum sit parte absente, in rub.C.res inter alios actas, col.fin. versi.sed quid si vnus est, quem sequitur Fely.in procem.Grego. col.6. versi.circa quod dicunt, & in cap.si cautio, col.etiam 6. versi.modò prædicta, de fi.instr.cum simili. quæ nos consultò omittimus vt ad alia properemus.

93 ℭ VIGESIMOSEPTIMO quæro, quid si non iuret mulier in ipso contractu, sed fateatur se antea iurasse: & respondeo, hoc quoque casu contractum iureiurando confirmari, quia paria sunt quem iurare, vel fateri se iam iurasse, tex. est in l.cùm quis decedens.§.codicillis, in fin. ibi, ita enim patri suo iuraui, & ibi Bar. hoc not. post prin. versi. alij dicunt. D. de leg.3. in l.ne in arbitris, vbi glos. in verb. electus, & Bar. col. pri. ver. no. ex hac l. & Bal. post prin. versi. secundò no. Saly. in fine prin. Castr. col. pri. versi. & etiam vltra patet hic secundùm glos. C. de recep. arbi. idem Bart. in l.ex hac scriptura, col. pen. versi. opp. videtur quòd ista verba. D. de dona. iterum Saly. in l.generaliter, col.6. versi. quæro xij. C. de non nume. pecu. Fely. in cap. si cautio, col.6. versi. modò prædicta, de fid. instru.

94 ℭ VIGESIMOOCTAVO quæro, quid si mulier contrahat cum Fisco aut Principe (hi enim æquiparantur, l.Fiscus cùm in priuati, in fin. D. iu. Fis. l.fin. post prin. C. de quadri. præscri.) an eo quoque casu huic sit statuto locus: quam quidem quæstionem in terminis statuti viri consensum in vxoris contractibus exigentis, tetigit Andr. Tiraq. in trac. de leg. connu. in glos.8. quæstio.xix. vbi concludit locum esse, tum quia in suo, inquit, casu agitur de iure tertij, tum etiam quia hoc statutum, quod Tiraq. consuetudinem appellat, naturali in iure fundatum est, quòd mulier nequeat sine consensu viri contrahere, quo casu consuetudo seu statutum, quod iuri innititur naturali, ipsum quoque Principem obligat, secundùm Bald. in cap. pri. §.fin. col. pri. tit. qui feu. dar. pos. cum concor. quos Tiraq. ipse inquit se congessisse in trac. retrac. tit. pri. §.13. in glos. in verb. l'achapteur, num.39. sed veriùs est in.§.pri. glos.13. num.39. qui est illius glos. vltimus: cui addo idem quoque voluisse Canon. in cap. significasti, de for. compe. Io. Mar. Rim. in l.pri. in prin. col.2. & ibi Curt. Iun. col.3. versi. non obstat regula. D. quod quisque iur.

95 ℭ Contrarium tamen in statuto requirente patris consensum in contractu filij, videlicet illud non procedere vbi cum Fisco contrahit, refert Tiraq. voluisse Iac. de Aret. in l. si mercedem. §. si habitationis. D. de actio. empt. & Ang. Aret. in subscrip. cons. Soc.302. cuius caput incip. primo aspectu, subscriptio autem, diligenter, col. d. subscriptionis.3. versi. secundò respondetur, vti allegatur à Tiraq. sed veriùs incip. secundò responderi potest, seu meliùs est in versi. præterea in restitutione, lib.2. qui tamen & ipsi loquuntur quando de præiudicio tertij agitur, si rectè considerentur, cùm de consensu patris in obligatione filijfamilias requisito loqui videantur: & adde facere etiam Ang. cons.160. domina Catharina, col. pri. versi. nec etiam ad ecclesiam: quam posteriorem sententiam nos quoque sequimur, non tantùm in hoc Mediolani statuto, in quo res nullam videtur dubitationem habere propter statutum 174. in nouissi. vbi disponitur Ducalem Cameram his statutis non obligari: sed etiam in nostro Comensi statuto, quoniam hic cessat illa Tiraq. ratio, quòd hic de præiudicio tertij tractetur, cùm statutum hoc non ob mariti vel agnatorum interesse, sed ob mulieris imbecillitatem sit introductum, vt asseruimus supra in præfa. in pri. dub.

96 ℭ Non obstat altera Tiraq. quoque ratio, statutum hoc in iure esse naturali fundatum, ideoque Principem comprehendere, quia istud procede re posset

re posset in consuetudine, de qua Tiraq. loquitur, quia ea expressè disponebat, mulierem in viri potestatem transire, quo casu iuri naturali conueniens videtur, in alterius potestate existentem non posse sine eo contrahere: secus in statuto nostro, quo non cauetur vxorem mariti potestatem subire: quod & ex eo apparet, quia non tantùm prohibet nuptam sine maritali consensu contrahere, sed & innuptam iniussu agnati.

97 ℂ Sicque illud consequens fit, statutum hoc Principem non ligare, cùm id aliàs regulare sit, statutum Principem statuentem non comprehendere, vt & Tiraq. fatetur in d. trac. de legi. connu. glo. 8. num. 175. & latiùs in d. trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 13. num. 38. post Cardi. Floren. & alios quos alle. qui tamen loquuntur in statutis per populum conditis, vt nostra sunt Comensia statuta, quem etiam Cardi. vltra per Tiraq. adducta, sequitur Curt. Iun. in l. pri. col. 3. num. 11. in fin. D. quod quisque iur. quo casu in statutis populi dubitandum non videtur, quia statutum superiorem statuentis non arctat, secundùm Cano. in cap. pri. vbi Abb. ante fin. communem dicit opinionem, de rapto.

98 ℂ Idem tamen etiam arbitramur in statutis ab ipso Principe factis, vt ista sunt statuta Mediolani, quamuis idem etiam dici possit de nostris Comensibus statutis, cùm per ipsum sint Principem confirmata, quoniam omnia nostra facimus quibus nostram impartimur authoritatem, l. pri. §. omnia enim meritò nostra. C. de vete. iu. enu. & hoc ea quidem & optima, ni fallimur, ratione, quòd Princeps non astringitur statuto à seipso etiam condito, vt voluit Bart. in l. Lucius Titius, 2. D. de fideicom. liber. Io. Andr. in cap. vt animarum, col. pri. versi. statuto Episcopi, & ibi Gem. col. 4. versi. quæro an Archiepiscopus, de consti. in 6. idem Io. Andr. latè in cap. cui licet, per totum, de reg. iur. etiam in 6. in mercu. Cyn. in l. cùm ipse. C. de contra. emp. Ang. in l. pri. in fine prin. & ibi Castr. col. pri. versi. videtur et probari, Alex. cir. prin. versi. no. ex verb. qui magistratum, qui hanc dicit magis cōmunem esse opinionem, Io. Mari. Rimi. col. pri. uersi. no. ex isto tex. qui de mente aliorum id intelligit nisi statutum sit iniquum, ob regulam illius tex. de retorquutione, ita intelligens Bar. & Bal. ibi, qui videban tur contrarium tenere, Ias. col. 2. versi. quartò no. Deci. col. pri. in 4. nota. qui de communi etiam sententia fidem facit, limitans locum non habere de honestate. D. quod quisque iur. Bal. in cap. cùm omnes, col. 6. num. 26. & 27. de consti. in l. cùm ipse, col. 2. versi. extra quæritur hic D. Cyn. & ibi Saly. in fin. ver. C. de contra. emptio. idem Bal. in l. quibuscunque, ante fin. C. de sac. san. eccle. in l. digna uox, cir. med. & ibi Castr. in fin. C. de legi. vbi & ipsi id limitant procedere de necessitate, non autem de honestate & nisi ipse ligari velit, vbi etiam in legibus idem voluerunt Bart. & Saly. cir. med. & iterum in statuto idem Bald. simpliciter loquens, in l. pri. §. similique modo. C. de lati. liber. tollen. Rom. consi. 444. an dictum castrum, in vlti. dub. Abb. in cap. pri. cir. fin. de rapto. Alex. in l. cætera. §. itē quæri po test, cir. prin. D. de leg. pri. cir. fin. de rapto. Rui. consi. 83. circa casum, col. fin. versi. si verò dictus, lib. 5. vbi communem & ipse hanc esse opinionem asserit, dicitque id etiam in eius successore procedere.

99 ℂ Quod eo magis hoc in statuto procedere debet, cùm solennitatem scilicet contractus concernat, quo casu faciliùs Princeps non obligatur, vt

vt per Docto. in cap.de causis, de re iudi. Bal.in cap.pri. col.pen. versi.no. sententiam Imperatoris, si de inuc. inter dom. & vasal. lis oria. in l. rescripta, col. 2. versi. no. ergo .C. de preci. Imper. offe. Afflic. in cap. pri. §. fin.col.pen. num.46. de pac. iura.fir. Crauet. consi.5. tria sunt, num.3. lib. pri. Quid autem in Augusta, videbis tex.in l.Princeps, & ibi glos.Bart. & alios.D.de legi.in l.si Augustæ, & ibi etiam glos.& Docto.D.de leg.2. in l. Fiscus cùm in priuati, in fin.D.de iu.Fis.

100 ℂ VIGESIMONONO quæro, quid si cum patre contrahat mulier, an & cum eo huius sit statuti solennitas obseruanda: quam etiam quęstionem tractauit idem Tiraq. in d.trac. de legi. connu. glos.5. num.33. & mult. seq. vsque ad num.43. vbi concludere videtur non esse, post alios quos citat, & latiùs in præfa.l. si vnquam, num.26.C.de reuo. dona. cui dum allegat Rip. l b. respon.3. cap.pri. adde hodie dicta responsa ad vnũ tantùm librum esse redacta, & esse sub respon.198.

101 ℂ Non desunt tamen qui diuersam fuerunt sententiam secuti, quos cõmemorat idem Tiraq. in d.trac.de legi.connu. glos.5. num.54. & latiùs in præfa. d.l.si vnquam, num.27. vbi dum allegat Bal.consi.23. præsupposito statuto, lib.4. veriùs est lib.5. & vltra per ipsum Tiraq.allegata, idem etiã voluit Chassa. in consue.Burgun. rub.4.§.pri. in glo.in verb. contraulz entre les vifz, col.4. versi.septimò limita, & videntur sequi etiam Guli.Bene. in rep. cap. Raynutius, in verb. duas habens filias, num.251. cum mult. seq.de testa. & Nico.Boe. in consue.Bituri. tit.pri.§.4.in glos.fin.post prin. versi.sed quid si pater, dum dicit rationes per Ias. pro hac opini. adductas esse multùm vrgentes.

102 ℂ Nos tamen arbitramur distinguendum esse, quòd aut aliud extat statutum, vti hic Mediolani extat cap.416. infra eo. vol. & etiam Comi sub cap.67. in ciuili. prohibens filiumfamilias sine consensu patris contrahere, & tunc etiã subdistinguendum sit, quòd aut de ipsius patris hæreditate tractatur, & non valeat contractus patre consentiente celebratus, cùm non possit quis ad suum ipsius commodum consentire, secundùm tamen ea quæ latiùs diximus supra in glos.10. in verb.cum ipso marito, & ita voluisse videtur Alcia.in d.trac. præsump. reg.pri. præsump.2. num.5. vbi etiam fortiùs inquit, dicto quoque statuto patris consensum in obligatione filij requirente circunscripto, videri tamen illud Bald. dictum intelligendum modò de patris interesse non tractetur.

103 ℂ Si autem agatur de damno patris, & sic de vtilitate filiæ, tunc opinamur contractum valere, secundùm ea quæ dicemus infra quæstio.50. nec hic officiunt quæ diximus supra in d. glos.10. quæstio.xiiij. quia ibi locuti sumus non quando agnatus ipse cum muliere contrahit, sed quando ei cum alio contrahenti consentit, quo casu cùm id faciat ex necessitate coactus, ei ignoscendum est, vt ibi latiùs asseruimus: sed hic secus dicendum est in patre cum ipsamet filia contrahente, quia sibi imputare debet si dãnosum facit contractum, cùm possit non contrahere, per reg. damnum quod quis sua culpa, de reg.iur. in 6.

104 ℂ Illud autem prætermittendum non est, si statutum de filiofamilias loquatur,

quatur, cum scilicet non posse sine patris consensu contrahere, locum non habere in filiafamilias, ita tradentibus Fulg.in cons.75.ex facto, col.2.vers. sed certè illud, Alex.in cons.29. præclarè, col.3. versi.non ob. etiam dictæ renuntiationi, lib.3. cons.234. puto, col.pri. versi.hoc ergo, lib.6. Deci. in l.2. num.17.D.de reg.iur.Tiraq.in trac.retrac.tit.pri.§.pri. glos.9.num.191. quod tamen in dicto Comensi statuto expressum videtur locum habere etiam in filiafamilias, iuncto tamen statuto 325. eod.tit. in ciuili. dum posteaquam dict. statutum 325. viri aut affinis consensum in contractibus mulieris requisiuit, subiungit, in minoribus autem & habentibus patrem & auum seruetur statutum super contractibus minorum & filiorumfamilias editum.

105 ℂ Sed si nullum præsupponimus statutum consensum patris in contractu aut obligatione etiam filiæfamilias requirens, sed hoc tantùm statutum quod interpretamur, quibus in terminis loquitur Tiraq. & alij per eum allegati, & tunc nos quoque priorem sequimur opinionem, quam ab aliorum impugnatione defendit post Dec.Tiraq.in d.trac.de leg.connu.glo.5. à num.34. vsque ad 41. & eam vltra per Tiraq. adducta, tenuit etiam Soci. siue quisquis is est qui sub illius nomine circunfertur, in trac.fallen.reg. 261. minor si ex forma, fallen.pri. Ias. cons.63. per reformationem, col.2. in prin. versi.hinc est quòd statutum, lib.3. Io.de Arno.solilo.15. in Regno hoc, Paris. cons.53. dominus Hieronymus, col.10. versi.prout etiam asserta constitutio, lib.3. dum allegat Bal.in l.pactum.C.de collatio. Brun. in trac.de forma & solen. tit.de correc. & relax. solenni. & for.char. pen.col. 3. versi.sic etiam solennitas, char. omnium 98. Mar.Anto.Nat. cons.76. in causa Io. col.pen. versi.quod bene comprobatur, sub num.10. in fin. & 11. lib.pri. D.Io.Cepha. cons.109. Ioannes Baptista, col.2. qui etiam communem hanc dicit opinionem, lib.pri. & Iac.Philip.Porti. lib.commu. opini. 3.reg.15.qui etiam magis communem hanc esse opinionem asserit,vti facit & Alcia. quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 4.

106 ℂ Animaduertendum tamen est quòd Bald. in l.pactum dotali, in xxi. quæstio.C.de collatio. qui primus omnium hanc formauit quæstionem, & quem alij secuti sunt, loquitur in renuntiatione, & sic in donatione, in qua præsens quæstio procedere non potest, quantùm ad filiam in patris potestate existentem, cùm donatio inter patrem & filium in patria potestate cōstitutum prohibita sit l. nec inter.C. de dona. inter vir. & vxo. cum simili. sicque videtur Bal. intelligendus in filia emancipata, si de renuntiatione & donatione loquimur, vt & Bal. loquitur, & ita animaduertit & Tiraq.in d. glos.5. num.41. & 42. vbi etiam respondet ad id quod dici posset, donationem inter patrem & filium in patria potestate existentem morte confirmari: quanquam Comi extet statutum disponens valere renuntiationes mulierum tam de hæreditatibus viuentium quàm defunctorum factas, quod & in renuntiatione patri facta scio obseruatum esse.

107 ℂ Ad hanc autem conclusionem videbis omnino Porti.Imo. d.reg.15. qui eam aliquibus declarat modis, ita vt illi addendum existimes Alcia.d. reg.pri. præsump.2. num.4. in fin.& 5. vbi si probetur, inquit, fraus aut metus patris reuerentialis, tunc hanc ipsam opinionem nō procedere, sed inualidum esse contractum: quod & sensit Tiraq.in d.glos.5. num.35.& 39.

108 ℭ TRIGESIMO quæro, quid si cum matre contrahat: & Rip.d. respon.198. incip.super dubijs, num.2. hoc, inquit, statutum locum non habere, alle. Bald.& Rom. in d.l.pactum dotali.C.de colla. qui tamen loquuntur in patre: sed tamen verum videtur hoc Rip. dictum, cùm paternus amor, qui fraudis præsumptionem erga filiam cessare facit, qua in ratione præcedens decisio fundata est, in matre quoque militet, vt probatur ex his quæ latè congerit Tiraq. in d. præfa.l. si vnquam, in prin. vsque ad num.37.C.de reuo.dona. nec hic militant ea quæ pro declaratione dictæ decisionis in præceden.quæstio. adducta sunt, quoniam mater in potestate liberos non habet.§.fœminæ, insti.de adop.§.cæteri, versi.qua de causa, insti.de hære. quali.& diffe.§.fin. cum glos.in verb. iure ciuili, insti. de exhære. libe.l.illud.§. si quis filium, versi.ad testamenta.D.de bon. possess. con.tab.l.nulla fœmina.D.de suis & legi.l.familiæ appellatione.§.fœminarum, cum glos.in verb. in familia.D.de verb.signi.

109 ℭ TRIGESIMO PRIMO quæro, quid si cum filijs contractum ineat: & Bal. loquens in statuto prohibente mulierem sine consensu proximorum cōtrahere, locum inquit non habere si filijs donet, in consi.407. præsupponendum est quòd in terris, cir.med. versi.præterea & si istud statutum, lib.2. quem sequuntur Crauet.consi.39.proponitur, in fin.lib.pri.& D.Io.Cepha.consi.109. Ioannes Baptista, col.3.vol.pri. consi.161.num.25. lib.2. vbi id confirmat, quòd prohibitus alienare in potentiorem, potest tamen alienare in filium, post Bald. & Feli. quos citat: & idem in statuto disponente donationem cum decreto iudicis esse faciendam, vt non procedat in donatione facta à matre vel patre filiæ, voluit Rip. respon.198. Principis constitutio, in pri.dub.quod & annotare poteris ad nou. consti. tit. de dona. certam in donationibus solennitatem exigentes.

110 ℭ Verùm contrarium tenere videtur Tiraq. in d.trac. de legi. connu. in glos.8. quæstio.xij. num.110. dum ea Bald. decisione relata, posse inquit procedere in casu suæ consuetudinis, si modò illa fuit in mulierum vtilitatem introducta, de quo se alibi dixisse refert, & est in glos.6. in fin. vbi introductam putat ob viri præiudicium, non ob mulieris fragilitatem.

111 ℭ Quare hac in controuersia videndum est quis meliùs induat arma: & certè Bald. ea mouetur ratione, quòd statutum hoc ob imbecillitatem mulierum emanauit, sed mulier filijs donans id non facit imbecillitatis causa, sed pietatis intuitu.l.liber captus.D.de capti. & post reuer. cui & tu meliorem poteris tex. addere in l.pri.§. sed si libertus.D.si quid in fra. patro. vbi libertus in fraudem patroni alienare prohibitus, potest filiam dotare, quia id facit pietatis causa quæ non est reprehendenda.

112 ℭ Sed pro diuersa Tiraq. sentētia, licèt ipse non alleget, facit quòd debitor in fraudē creditorum alienare prohibitus,tot.tit.D.quæ in fra. credi. prohibetur etiam dotem filię cōstituere.l.ait Prætor.§.si cùm mulier.D.eo. tit. & clarior tex. in.l.hac in factum actione.§.fi. & l.fin.§.si à socero.D.eo. etiam tit. & l.2.C.de reuo.his quæ in fra. credi.

113 ℭ Vnde pro concordia distinguendum arbitramur, quòd aut quis prohibetur alienare ob alterius præiudicium, & non possit etiam in filium

alienare,

alienare, & ita loquitur Tiraq. vbi supra: aut alia ratione prohibetur, puta ob ipsius imbecillitatem, & tunc secus, vti loquitur Bal.& vti hac ratione hoc statuto mulier contrahere prohibetur, vt affirmauimus supra in præfa. in pri. dub.

114 ℭ Hic tamen difficultas iacet in conciliandis præallegatis iuribus sibi inuicem oppugnantibus, in quo non modicùm elaborauimus, quoniam glos.in d.§.sed cùm mulier, in ver.constitutum, & in d.l.2. in verb.non sufficientibus, simpliciter dicit, aliud esse in debitore, vt ibi: & aliud in liberto,per d.§.sed si libertus, nullam tamen differentiæ rationem assignat: vnde aliquando considerauimus an dici posset d.§. sed si libertus, loqui quando filia ignorat id in fraudem patroni fieri, alia autem iura intelligi quando scit, per d.l.fin.§. fra socero: sed tamen postea inuenimus in §.§. sequentibus illum.§.præsertim in.§.at si neuter, hoc de ignorantia procedere tantùm quo ad generum, vt non teneatur si ignoret fraudem, teneatur tamen filia: ideo aliam postea responsionem cogitauimus, vt tex. in d. §.sed si libertus, procedat in dubio quando non constat de fraude, vt ille tex. loqui videtur, dum eo ipso, inquit, quòd libertus dotauit filiam, non videri fraudare patronum: contraria autem iura procedant si fraus probetur, vt loquitur tex. in d.l.2.C.de reuo. his quæ in frau.credi. nihilominus tandem reperimus glos. in d.§.sed si libertus, aliam afferentem rationem, nempè aliud esse in patrono, quia is agit de lucro: aliud in creditoribus, quia hi tractant de damno, quod satis placet.

115 ℭ TRIGESIMOSECVNDO quæro, quid si cum patre aut sorore contrahat: quam quæstionem posuit Castr. cons.432. cùm statutum, col.2. versi.secundò videtur obstare, lib.pri. vbi decidit hoc quoque casu locum statuto esse, loquens in statuto præsentiam officialium mercium & consanguineorum licentiam in minorum contractibus requirente, vbi respondet ad ea quæ in contrarium adduci possent, scilicet ad l. voluntas.C. de fideicom. ad cap. ex insinuatione, de iu. patro. ad cap.& si clientulus.§. fratri verò, de alie.feu. & cap.pri. de alie. feu.pater. super quibus iuribus & tu videbis quæ nos diximus supra in glos.pri. num.36. incip. & ex his, & quæ dicemus infra num.130. incip. nos autem, & seq. Quæ etiam opinio est de mente Bald. loquentis in statuto prohibente minorem xx. annis sine curatore contrahere, in l.de tutela, post prin.C.de in inte.resti. mino. dum locum, inquit, statuto esse, si soror minor xx. annis cum fratre contrahat, cui se maiorem iureiurando asserat, cuius concor. retulimus supra in glos.8. in verb.mariti, num.67. incip. hic autem summopere: quod tamen, quod ad sororem attinet, ita intelligendum est, vt duabus sororibus inuicem contrahentibus, et proinde super contractus validitate contendentibus, præferatur certans de damno, et si vtraque tractet de damno, potior sit causa eius quæ rem consumpsit, secundùm ea quæ dicemus infra in xxxvj.quæstio. Quantùm autē ad fratrem, Paris.cons.53. dominus Hieronymus, col.10. versi. et quia constitutio, lib.3. limitauit id non procedere in fratre ætate minore, quoniam in eo cessat deceptionis suspicio,per dictum Bal. in l.pactum.C.de colla. super quo tu videbis quæ diximus supra in xxix.quæstio. huius glos. et quę dicemus infra in xxxviij.quęstio.

116 ℭ TRIGESIMOTERTIO quęro, quid si mulier cum vniuersitate

tate contrahat: et certè puto interesse an ipsum statutum factum sit ab ipsa vniuersitate necne, vt si factum sit, non comprehendatur ipsa vniuersitas, ea ratione, quam supra in xiij.quęstio. huius glos. adduximus, statutum Principem statuentem non obligare: at secus si factum non sit ab ipsa vniuersitate: et ad hoc accedit Bal.in cap. cùm omnes, col.6. versi.sed quid, esse ciuitas, de consti. vbi statutum inquit cæteras vniuersitates comprehendere, non etiam vniuersitatem statuentem, et quod not. Albe.in trac. statu.parte 2. quęstio.ccxv. incip. sed pone, statuto cauetur, vbi statutum, inquit, prohibens minorem obligari, locum non habere cùm se obligat vniuersitati, ibi enim loquitur iu vniuersitate statuente, vt ex sequen. verbis colligitur, vbi pro hoc duas addit non contemnendas rationes, quarum prior hęc est, non esse verisimile vniuersitatem voluisse magis priuilegiare minorem quàm se, per l.si peculium.§.sicuti, sed incip.sicut.D.de pecu.lega. posterior autem, in generali sermone non contineri personam loquentis.l.inquisitio.C.de soluti. cui quantùm ad priorem, verisimilitudinem scilicet semper inspiciendam, addes infini.concor.per Tiraq.adductos in præfat.l.si vnquam, num.37. vsque ad num.60.C.de reuo.dona. & ipsum Albe.sequitur Bal.Nouel. in trac.dot. parte 6.priui.48. post prin. Et facit etiam quantùm ad cæteras vniuersitates tex. in l.metum, 3.§. animaduertendum.D.quod met. cau. vbi sub illo, inquit, edicto vniuersitatem & collegium comprehendi, quia generaliter & in rem loquitur: nec distinguit à quo, vti & in casu nostro, cùm hoc statutum simpliciter loquatur de alienationibus & obligationibus mulierum, nec distinguat cum qua persona factis.

117 ¶ Sed obstare videtur, quantùm ad alias vniuersitates, quod diximus supra in glos.pri. num.156. incip. qua ratione, vbi asseruimus vniuersitatem pupillo æquiparari: ideoque in ea idem dicendum videretur quod de minore infra in sequen.quæstio.dicemus, nisi respondeatur æquiparationem vniuersitatis & minoris non semper procedere, vt per glos.& Bar.in l.pri. §.quod si nemo.D.quod cuiusque vni. nom. & nisi similiter respondeatur ea quæ diximus d.num.156. locum habere quando de concedenda in integrum restitutione propter læsionem agitur, vti & verè loquuntur.

118 ¶ TRIGESIMOQVARTO quæro, quid si cum minore contrahat: & Rui.cons.97. circa primum, versus prin.lib.5. loquens in statuto prohibente minorem sine certa solennitate obligari, locum inquit habere etiam si alteri se minori velit obligare, quoniam & minor sub statuto comprehenditur, allegat l.sine hærede, sed veriùs incip. si sine hærede.§. Lucius, vbi id not. Bar.D.de admi.tuto. ex quo, subdit Rui.proditum est, statutum affines cogens ad compromittendum, ad minorem quoque protendi, vt per Doct.in l.si plures.D.de pac.in l.fin.C.de in inte.restitu.mino. super quo & tu videbis quæ nos diximus supra in glos.pri.num.362. incip. sed & vltra, & num.371. incip. immò & illud, & num.373. & 374. & quantùm ad id quod dicit Rui.minorem sub statuto contineri, addes latè Alex. cons.65. quoniam omne, col.2. versi.sextò adducitur, iuncta col.7. versi. nonò dictum statutum, lib.6. & Nat.cons.540. ex pluribus, nu.13. & duo. cons.sequen. lib.3.

119 ¶ Verùm propiùs nostrum ad casum videndus est tex. in l. si apud minorem

ſu mariti duorumq; proximorum, vt nec opulentam ſcilicet ſine obligatione hæreditatẽ mulier adire queat, decidit Raph. Cuma. in d. conſ.176. col.fin. verſi. nam quanquam: ſuper quo etiam arbitramur non eſſe dubitandum, tùm quia id in pupillo quoque conſtitutum eſt ſecundùm opinionem quæ communior videtur, vt colligitur ex Tiraq. quo loco eum nuper commemorauimus, num.77. incipi. nec longè: quanquam non deſint 8 qui quantùm etiam ad pupillum contrarium ſentiant, quos etiam in vnum coegit Tiraq. d. gloſ. 8.num.59. incipi. nec diſſimile, tùm quia id generale eſt, vtilem ſibi contractum, prætermiſſa ſtatuti huius ſolennitate, poſſe mulierem celebrare, vt dicemus infra in fine, quæſtio.50.

5 ℭ Quid autem in lucroſa, colliges ex tex. in.§. ſed tamen, inſti. de aut. tuto. ex Roma. in d.l. mutum, poſt medi.verſi.ita ergo.D.de acqui.hære. ex Soci.in conſ.8. poſt redditum, col.pri. lib.4. ex Iaſo. in l. bonorum, 2. col.item 2.verſi.ex ſecundo dicto, & ibi etiã ex Deci.col.pri. verſi.nec ob. quòd iſta, in pri.lectu. & iterum col. pri.verſi. ſecundò no.in ſecun. lectu. C.qui admit. & ex eodem Deci. quo loco eum in præceden. verſi. citauimus, ex And.Tiraq. in d.glo.8. d.num.77. & ex his quæ dicemus infra in fine, quæſtio.50. quæ autem opulenta vel lucroſa dicatur hæreditas, dicemus infra in quarta quæſtio.

6 ℭ Item ſi ſcire cupias quid ſi mulier hæreditatem adeat cum inuentarij beneficio, videbis Io.Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo.§.68. col. 3. verſi. fateor tamen, decidentem valere aditionem per ſolam mulierem factam, ea ratione quòd per huiuſmodi aditionem mulier ſibi prȩiudicium parare nequeat, quod tamen in hac nec in noſtra Comenſi ciuitate non procederet ob ſtatutum 272. ſupra eod. vol. & ſtatutum Comi in ciuili. cap.154. prohibens quem eſſe hæredem cum inuentarij beneficio: ad cuius ſtatuti declarationem, vt hoc obiter dicamus, ſcias lector Senatum Mediolani olim cenſuiſſe, ſi quis diuerſis in locis bona habeat, in quibus varia ſuper hoc adſint ſtatuta, attendendum illius loci ſtatutum, vbi maior pars bonorum ſita eſt, per nota. per Docto. præſertim Caſtr. in l. hæres abſens, in prin.D. de iudi.

7 ℭ SED HIC dubitatur, & iſta tertia ſit quæſtio, an in dubio hæreditas præſumatur opulenta, an verò debitis implicita: & Ang. in conſ.317. ſtatutum quòd mulier, ante med. verſi. præterea non eſt, ſentit præſumi nullis eſſe debitis obnoxiam, dum concludit mulierem potuiſſe ſolam hæreditatem adire, quia nec deductum nec probatum fuerat in ipſa hæreditate adfuiſſe creditores & legatarios, immò ex parte aduerſarij articulatũ fuiſſe, & per mulierem confeſſum, hæreditatem fuiſſe opulentam: quod & repetijt idem Ang. in l. mutum.§. fin. & ibi ſequuntur Imo. in fin. ver. Caſtr. col.2. verſi. ſed quid ſi non obligantur, Alex. col. fin. verſi. ſubdit Ang. quòd in quibus caſibus.D.de acqui.hæredi. Corn.in conſ.337. dictos actores, col.pen. verſi. & quia dicens aditionem, lib. pri. Iaſ. in l.more, col.4. verſi. itẽ quia in illa. D. eod.tit.de acqui. hære. Deci. in d.conſ.331. col.3. verſi. vlteriùs etiam: & licèt aliqui ex prædictis velle videantur id eſſe articulandum ab eo qui allegat aditionem hæreditatis valuiſſe, videlicet in ea nullos adfuiſſe creditores vel legatarios, quod ſi negat aduerſarius ſibi poſtea incumbere onus probandi, ita referentes Ang. vbi ſupra,

Q verè

verè tamen ista non est mens Ang. cùm loquatur eo modo quo eum retulimus, & cùm principaliter se fundet in eo, quòd qui asserebat mulierem obligari non potuisse sine statuti solennitate, non probauerat in ipsa hæreditate creditores & legatarios extitisse taliter quòd obligari potuerit.

8 ¶ ITEM & alia suboritur dubitatio, quæ quartam parit quæstionem, quid si hæreditas à principio opulenta videbatur, quæ postea damnosa effecta est: quod deprehendes ex tex. in l. verùm. §. sciendū, versi. si locupleti. D. de mino. vbi minor, qui adiuit hęreditatē, quę priùs locuples videbatur, & postea lapsa est ob naturalem rerum interitum, non restituitur, nisi in ipsa hæreditate multæ fuerint res mortales, vel prædia ruinosa, vel æs alienum graue, quod non prospexit minor euenire posse, vt mancipia emoriantur, vel prædia ruant, vel quòd non citò hæc multis casibus obnoxia non distraxit, qui tex. vti notabilis memoriæ tradendus est, quoniam glo. illius immemor in l. fin. in glo. fin. C. de in inte. resti. mino. hoc casu simpliciter asseruit dandā minori non esse in integrum restitutionem, ad quā glo. Doctores ibi nec alibi, quod nos legisse meminerimus, nō animaduertunt.

9 ¶ Quanquam dici potest dubitationem istam ad lucrosam tantùm hæreditatem pertinere, præsupposito quòd mulier eam adire possit sine statuti solennitate, de quo supra remissiuè dictum est, non etiam ad opulentam: nam opulenta nulla præsupponit debita aut legata: locuples verò secus, secundùm glo. in .l. si quis mihi bona. §. pri. versi. si seruus, in ver. hæreditatem, & ibi Docto. D. de acqui. hæredi. Soci. in conf. 8. post redditum, col. pri. versi. secundò principaliter, lib. 4. vbi declarat habendam non esse quantitatis bonorum rationem, ideoq; decem etiam aureorum hæreditatem nulla debita continentem posse opulentam dici, & Andre. Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 8. num. 59. & 77. nam si opulenta nulla continet debita aut legata, non potest nostro quidem iudicio damnosa effici, prædijs etiam collapsis mancipijsque emortuis.

10 ¶ TERTIVS est casus, ex quo quinta descendit quæstio, quando mulier non est locupletior facta, nec hæreditas est opulenta, & tunc si statutum vtitur verbo obligare, communis est Doctorum opinio, mulierem non posse etiam hæreditatem adire, vt voluit Bar. in d. l. mutum. §. fin. vbi alij communiter sequuntur. D. de acqui. hære. & Docto. in d. l. more, vbi Iaſ. col. 3. versi. sextò no. communem hanc dicit opinionem, eod. titu. & And. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. glos. 5. num. 134. vbi concor. citat: quod & vltra per eum allegata voluerunt Alex. in appo. Bar. in l. apud Iulianum. §. fin. in ver. dicit statutum, cir. med. versi. & istud est verum. D. ex qui. cau. maio. Cor. in conf. 337. dictos actores, col. 3. versi. videndum est itaque, lib. pri. Calca. in conf. omnium pri. viso consilio, col. 13. versi. & ideo dicit Bal. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 68. col. 4. versi. & per hoc tollitur, Bal. Nouel. in rub. de verbo. obliga. col. pen. versi. sic etiā si statutum, sub num. 66. Nico. Boeri. in consue. Bituri. rub. pri. §. 4. in glos. in ver. de son mary, col. 2. cir. fin. versi. tamen de consuetudine generali: quam opinionem nos quoque sequimur: quanquam sciamus Signo. Ang. & Barba. in locis per And. Tiraq. in d. glos. 5. num. 134. & 135. commemoratis, diuersa in sententia fuisse, quorum opinio potissimùm non procederet, si obligationem non tantùm principalem, sed & eam quæ per cō-

sequen-

sequentiam venit, statutum prohiberet, vt statutum hoc facit, cùm eorum rationes eò tendant, vt probent obligationem ex hæreditatis aditione descendentem in consequentiam prouenire, ideoque non esse in consideratione habendam per tex. in l.pri.D. de aut. tuto. de quo tex. vide quæ & nos dicemus infra in glo.10. in ver.cum ipso marito, quæstio.vij.

11 ℭ QVARTVS & vltimus est, sextam constituens quæstionē, quando statutum vtitur verbo contrahere, in quibus terminis loquuntur quæ in prin. huius glos. adduximus: quo in articulo Docto. non tantùm circa huius quæstionis veritatem controuertunt, sed etiam circa communioris opinionis assertionem, & vltra ibi adducta, communiorem esse opinionē hoc etiam casu hæreditatis aditionem interdictam videri attestatus est Ias. in d.l.more, col.4. versi. prædicta procedunt, iuncta col.seq.D. de acqui. hære. Ex quibus omnibus dicendum videtur, in hoc atque etiam in nostro Comensi statuto verbo obligare vtentibus, hæreditatis quoque aditionem prohibitam censeri.

12 ℭ Nihilominus in dicto Comensi statuto scimus contrarium consultum fuisse per doctissimum virum D. Vincentium Orchium amicum nostrum, qui nobis significauit idem quoque consuluisse prudentissimum virum D. Io. Antonium Vulpium postea ad Comensis Episcopatus dignitatem ob eximias illius virtutes euectum, quem virum honoris causa nomino: cui D. Orchio cùm aliquando obijceremus obstare verbum obligare à dicto statuto prolatum, is respondit non obstare, eò quòd statutum se restringit ad obligationem ex contractu vel distractu descendentem, & limitata causa limitatum producit effectum, l.in agris.D. de acqui. rer. domi. l.age cum Geminiano, vbi Docto.C. de transac. quæ responsio prima satis facie vrgere videtur etiam quò ad statutum hoc Mediolanense, quod & ipsum licèt de obligatione loquatur, se tamen restringit ad prouenientem ex contractu &c. sed & ei D. Orchio addere poteris videri fortiùs vrgere quod not. Corn. in cons.337. dictos actores, col.3. versi. videndum est itaque, lib.pri. vbi si statutum, inquit, prohibeat mulierem vel minorem aliquem contractum vel obligationem facere (vti loqui videtur nostrum Comense statutum, quia cùm priùs mentionem faciat non solùm de donatione, alienatione, renuntiatione, & confessione, sed etiam de obligatione, & postea prohibeat simpliciter mulierem aliquem ex prædictis contractibus facere, vti etiam referemus infra num. ab hinc 2. perinde est ac si cōtractum obligationis siue obligationem prohiberet) tunc attentari posse non prohiberi eos hæreditatem adire, quia adeundo non videntur obligationem facere, quoniam hæc obligatio non requirit consensum, cùm etiam si nolint obligari, tamen ex aditione obligentur, licèt secus esse fateatur Corn. si statutum prohiberet minorem aut mulierem obligari.

13 ℭ Tu tamen lector candide animaduerte, immò hoc in Mediolanensi statuto rem nostro quidem iudicio nullam habere dubitationem, hæreditatis scilicet aditionem prohibitam censeri, quoniam prohibet obligationem ex quasi quoque contractu orientem, certum est enim, cum qui adit hæreditatem, cum legatarijs & creditoribus quasi contrahere, l. apud Iulianum.§.fin.D. ex qui. cau. in pos. ea.l. ex maleficijs.§.hæres, cùm glos. in ver. intelligitur.D. de actio. & obliga.§.hæres quoque, insti.de obli. quæ

ex qua. contrac. & ita in specie statuti prohibentis mulierem sine consensu viri aut propinquorum ex contractu vel quasi obligari, voluit Rapha. Cuma. in d.conf.176. per totū, & in l. more, in fine principij.D. de acqui. hære. vbi expresśim loquitur de hoc Mediolanensi statuto, reprehendens quosdam alios Mediolanenses contrarium obseruantes, dictum scilicet statutum in aditione hæreditatis locum non habere, ea potisśimùm ratione, quòd licèt hæreditatis aditio sit quasi contractus, tamen qui hæreditatem adit non obligatur nisi in consequentiam, non autem principaliter, quibus respondet Cuma. id immò regulare esse ex quasi contractu obligationem semper non principaliter sed in consequentiam oriri: sed cùm hodie etiam obligatio quæ in consequentiam venit hoc in statuto prohibeatur, nullus ampliùs erit dubitationi locus, vti etiā diximus supra num. ab hinc 3.incip. tertius est. Ex quibus satis sublatum manet quod supra diximus, statutum hoc se restringere ad obligationem ex causis hic expresśis prouenientem, cùm & quasi contractus expresśim nominetur: & facit etiam quod diximus supra in glo.pri. quæstio.lxxxv. in fine.

14 ℭ Idem tamen existimamus in nostro quoque Comensi statuto, quia immò generaliter interdicit mulieri contractum obligationis, renuntiationis, confesśionis,& etiam distractum, cùm in hæc verba loquatur. item ne mulieres ineptæ inducantur ad faciendum contractus,donationes, alienationes, obligationes, renuntiationes iurium suorum, vel confesśiones, ex quibus lædantur cùm,perlæpe nonnullæ non intelligant quid agant, propter quod multæ iam deceptæ & fraudatæ fuerunt,statutum est quòd nulla mulier non nupta ciuitatis vel Episcopatus Cumarum posśit aliquem ex prædictis contractibus facere excedentem libras quinquaginta tertiolorū vel earum valorem, nec etiam aliquem distractum continuis quantitatis, nisi &c. & præsertim quia dictum statutum, vt supra retulimus, generali vtitur ratione, ne mulieres lædantur, quæ ratio generalior dicto ampliat dictum l.regula.§. fin. & ibi Bar. & Bal. not.D. de iur. & fac.igno. licèt aliter conceptum sit statutum etiam nostrum Comense lxvij.in ciuili. prohibens minorem & filiumfamilias sine certa solennitate obligari, quod videtur se restringere ad obligationem ex contractu vel distractu prouenientem, vti in sequen. versi. referemus: quanquam eo etiam in statuto putarem veriùs dicendum, hæreditatis quoque aditionem interdictam videri, quoniam dictum statutū & cætera huiusmodi sunt fauorabilia, vt diximus supra in præfatio.in 2.dub. quo casu statutum ad improprium quoque casum trahitur, vt asseruimus supra in glo. præceden. quæstio.viij. num.22.incipi. nec prædictæ, vti hæreditatis aditionem improprium esse contractum constat, cùm quasi contractus appelletur, dictio enim quasi improprietatem significat l.ait prætor.§. is autem, versi. item ei, cum glo.in ver.quasi. D.ex qui. cau. maio. in l.in facto, in prin. in ver.quasi.D. de condi. & demon. Abba. in cap.prout, col.3. versi. nota bene hanc glos. extra de dolo & contu. de quo videbis etiam glos. in l. si ante, in glos.fin. & ibi Bar.cir. prin.& alios. D.sol. matri. glos.ēt fina. in cap.parochianos, & ibi Abba. cir. med.versi. secundò no. de deci. iterū Abb.in cap.gratum,& ibi Barba. & latiùs Fely. col.fin.versi.glo.in ver.gratū, & Deci.col.pen.nu.5.qui alios citant cōcor. de offi. delega. iterū Deci.in l.si ego, in pri. ver.D. si cer.peta. Ad dictum astit Corn.in d.conf.337. lib.pri. responde verū nō videri, neque Corn.id ipsum firmare, vt ibi per eū col.3. in fi.versi. nec ēt auderem firmare.

15 ¶ His autẽ omnibus adde lector amantissime, quòd cùm hæc iam scripsissemus, & colloquium cum dicto Reuerendiss. D. Episcopo Vulpio viro vtique doctissimo haberemus, is à nobis sciscitatus est quam nos opinionem hoc in tractatu tenuissemus eo in articulo de hæreditatis aditione, cui respondimus, quæstionem hanc dubiam admodum esse, adeò vt fuerint Doctores de communi opinione hincinde attestantes, sed tamen in Mediolanensi ac etiam in nostro Comensi statuto rem nullam (nostro quidem iudicio) dubitationem habere, quin non possit mulier etiam hæreditatem adire, cùm dictum Mediolanense statutum etiam quasi cõtractum prohibeat, per ea quæ supra diximus, & cùm Comense obligationis verbo vtatur, secundùm nota. per Docto. in l. mutum, in l. more, D. de acqui. hære. cum simili. supra allegatis, qui tunc subdidit nos in his quidem terminis rectè sensisse, sed se contraria in sententia esse, vbi statutum obligationem quidem alicui interdicat, sed addat ex contractu descendentem, vt facit nostrum Comense statutum, cap. 67. in ciuili. quod prohibet minorem filiumque familias sine certa solennitate in hæc verba contrahere. item statutum est quòd nullus minor xxv. annis, aut filiusfamilias maior aut minor possit se obligare aut condemnare alicui personæ nisi communi Cumarum in aliquo contractu aut distractu ex aliqua causa sine consensu patris vel aui sui paterni, vel tutoris vel curatoris generalis, vel ad hoc dati, quo in statuto dixit se ita consuluisse, fuisseq; eum casum de quo supra ex relatione D. Orchij mentionem fecimus, subijciens idem Reuerendiss. Episcopus ita etiam secundùm eius consilium fuisse iudicatum per Mag. D. Io. Baptistam Raymundum virum in forensibus negotijs versatissimum, sed contraria postea in sententia fuisse Mag. D. Aloysium Turrianum scientissimum virum, Iudicem illius causæ appellationis electum, qui nitebatur in illorum verborum in aliquo contractu: cui dixit nobis idem Reuerendiss. Episcopus, se respondisse intelligendum esse de tali contractu, qui appellatione contractus veniat, & sub specie contractus comprehendatur, cui responsioni cùm dictus Mag. D. Turrianus acquiescere recusaret, nobis retulit ipse Reuerendiss. Episcopus se parti concordiam persuasisse, sicq; cõtrouersiam fuisse compositam, idemq; etiam euenisse in alia causa coràm se vertente, quia cùm in ea idem Mag. D. Turrianus patrocinium præstaret, cerneretq. se obtinere non posse, effecit idem Turrianus vt compositioni locus fuerit. Tu autem lector ex his quæ supra diximus tuum poteris iudicium interponere.

16 ¶ SED HIC SEPTIMO quæritur, an prædicta locum habeant in paterna quoque hæreditate: & Ang. Aret. in. §. sui autem, in fin. ver. insti. de hære. quæ ab inte. defe. loquens in statuto prohibente minorem sine certa solennitate se obligare, inquit posse tamen eum in patris hæreditate se immiscere per illum tex. probantem mortuo patre filium non dici paternarum rerum dominium acquirere, sed continuare, cum quo alius cõcordat tex. in l. in suis. D. de lib. & post. & ipsum Aret. refert. & sequitur Deci. in cons. 331. pro resolutione, col. pri. versi. nec obstat quòd immixtio, vbi pluribus id modis confirmat, & loquitur etiam si statutum quancunque obligationem prohibeat.

17 ¶ Nos tamen hoc in statuto contrarium veriùs arbitramur per hæc verba quæ commentamur, ex quasi contractu, quando & is qui se hæreditati

immiſcet, quod ſuorum eſt, cum legatarijs & creditoribus contrahere dicitur.l. ſed & is.D. ex qui.cau. in poſ. ea. Ex quibus iunctis quæ in præcedenti quæſtio. diximus tu quoque lector colligere poteris idem in noſtro Comenſi ſtatuto dicendum videri; & facit etiam tex. in l. inter pupillos. D. de aut. tuto.

18 ℭ OCTAVO quæro, quid in hæreditate alteri reſtituenda: & videtur eam ſolam poſſe mulierem adire, ſicuti dicimus in pupillo qui licèt nō poſſit ſine tutoris authoritate hæreditatem adire.l. potuit.C. de iu.deli. poteſt tamen ſi alteri ſit reſtituenda,ſecundùm Caſt. in l.2.D. de acceptila. qui id intelligit modò adeat iubente eo cui facienda eſt reſtitutio,quia tunc tenetur ipſe cui reſtitutio facienda eſt, etiam ſi poſtea recuſet hæreditatem.l. poſtulante.D. ad S. C. Trebel. ſecus eo non iubente,quia tunc eo hæreditatem non acceptante obligatus maneret pupillus, & ſequuntur Deci. in l. bonorum, in pri.lectu. col.pri. verſi. nec ob. quòd iſta, & iterum in ſecun. lectu. num.10.C. qui admit. & Hippo. Rimi. inſti. qui alie.lic.§.2. num. 2. Pro qua opinione facere videtur tex. in l. cogi.§. hi qui ſolidum.D. ad S. C. Trebel. vbi qui ſolidum capere non poteſt, ſi ex aſſe hæres inſtituatur, & ſolidum rogetur reſtituere,cogitur adire & reſtituere.

19 ℭ Contrariam tamen opinionem tenuit Corn. loquens in ſtatuto prohibente filiumfamilias ſine paterno conſenſu contrahere,in conſ.16. in præſenti conſultatione, col.pri. verſi. circa ſecundum, iuncta col.3. verſi. nec habent, lib.4. quæ poſterior ſententia verior videtur, quia tex. in d.§. hi qui ſolidum, loquitur in prohibito capere, quod cum effectu intelligitur.l. aliud eſt capere.D. de verbo. ſigni. ideo qui hæreditatem reſtituit, non dicitur eam cum effectu cæpiſſe: item loquitur in prohibito capere ſolidum, & ſic in eo qui capere poteſt pro parte tantùm,ſed ſecus eſt in eo qui etiam pro parte capere non poteſt, vti illum tex. limitauit glo. in l. eam quam,in ver. coguntur, ante med.verſi. item quæritur ſecundùm Io. & ibi ſequi videntur quantùm ad caſum noſtrum,ſcilicet quando quis à prin.quoque eſt incapax, Bar. col.fin. verſi. quæro quartò, Bal. col. 5. verſi. quærit gloſ. Albe. col. 4. verſi. item oppono prout, Ang. ante fin. Saly. num.7. Caſtr. cir.fin. qui ſimpliciter glo. ſequitur, Iaſ. col.pen. in fi. verſi. in tertia parte. C. de fideicom. veruntamen nos priorem ſequimur opinionem quando hæreditas aditur iubente eo cui facienda eſt reſtitutio, & ſic illius periculo per dicta ſupra,& per ea quæ diximus in glo.pri. quæſtio.xcviij. & ita in ſtatuto prohibente mulierem ſine conſenſu mundualdi ſe obligare, vt ſcilicet poſſit tamen hæreditatem alteri reſtituendam inſtante fideicommiſſario adire,voluit Ang. in d.l.2. & ibi ſequitur Rapha.Cuma.D. de accepti. & videtur eſſe etiam de mente Corn. in d. conſ.16. dum mouetur,quia in caſu ſuo filiusfamilias in ſe à principio obligationem ſuſceperat, & de rato promiſſerat.

20 ℭ NONO quæro, quid ſi mulier inſtituta ſit ſub hac conditione,ſi ſola hæreditatem adierit,& tunc ſola poſſit adire, & poſſe videtur per tex. in l. pupillus,in pri. reſpon.D. de condi. & demon. vbi dicitur,licèt pupillus non poſſit hæreditatem ſolus adire, vti etiam ſupra diximus, poſſe tamen conditioni ſub qua inſtitutus eſt parere, & tradunt Roma. in l. pupillus ſi fari poteſt, poſt prin. verſi. tertiò niſi ipſe.D. de acqui.hære. Alex. in l. bonorum,

norum, col.pri. versi. quartus est, Ias. col. 2. versi. item implendo conditionem, & Iac. à San. Geor. num.4.C. qui admit.

21 ℭ Contrariam tamen sententiam tenuerunt Fran. Areti. in l. more. §. impubes, col. fin. versi. tertiò fallit. D. de acqui. hære. dum dicit tex. in d.l. pupillus, loqui quando impleta conditione pupillus esset suus & necessarius hæres, vti verè loquitur, præsertim dum subdit tex. quia hoc iure potestatis fit non conditionis expletæ, & Deci. in d.l. bonorum, in secun. lectu. col.3. versi. vltimò fallit, subdens ipsum tamen pupillum abstinendi potestatem habere, ideoque obligationem hanc parùm prodesse, & ibi Io. Campe. in lecturis suis quæ tamen impressæ non sunt. C. qui admit.

22 ℭ Verùm pro priori opinione facere videtur quod diximus supra in glo. pri. quæstio. ij. vbi asseruimus huic non esse statuto locum quando mulier ex testatoris præcepto obligatur: sed respondetur quæ ibi dicta sunt procedere quo ad bona ipsius testatoris tantùm, non ipsius etiam mulieris propria, sicuti in casu isto ea quoque mulier obligaret, vt declarabimus infra in glos. 7. in ver. consensus, quæstio. xix. sicque verior videtur posterior sententia.

23 ℭ DECIMO illud quoque quæro, quid si mulier ab alio hæres instituta hæreditatem sola adierit, proindeq; contra hæreditarium debitorem experiatur, opponente eo mulierem ipsam non esse audiendam propter omissam in aditione statuti solennitatem, an si iterum lite contestata solenniter adeat, eodem iudicio obtinere queat, & posse decidit Imo. in l. si filius qui patri, col. 2. versi. & secundum hoc facit ad quæstio. D. de vulga. & pupil. loquens in statuto prohibente minorem hæreditatem adire sine certa solennitate, quem sequitur Ias. in l. si Titius & Seius, ante fin. D. de verbo. obliga. per regulã l. si rem. §. fi. vbi Bar. not. D. de pigno. actio. & l. si mandauero tibi vt à Titio, & ibi etiam Bart. not. D. manda. vbi probatur ius superueniens pendente iudicio ex causa tamen de præterito agenti ad victoriam prodesse: quibus addere poteris hanc eandem regulam firmasse etiam Imo. Roma. & Alex. quo loco eos citabimus infra in glo. 24. in ver. nec in casu quo realiter & verè, num.8. incipi. vnde glos. & præterea eundem Bart. in l. non potest videri, ante fin. versi. aut erat defectus ex parte actoris, vbi & alij sequuntur. D. de iudi. Ang. in l. litis contestatæ, in fin. principij. D. de neg. gest. Ang. Aret. in trac. male. in ver. vna alia percussione, in fin. ver. iterum Alex. in cons. 78. in causa & lite, in fi. lib. pri. Alba. in cons. 20. cùm de interpretatione, num. 13. Et facit etiam tex. in l. licèt. D. de iudi. in l. Iulianus, & ibi Docto. D. qui satisda. cogan. in l. fin. & ibi Bar. Bal. Castr. Alex. & Ias. D. si ex nox. cau. aga. quod saltem procedit quando ius superuenit antequam sit conclusum in causa, secundùm Bart. in l. si mater. §. eandem, in fin. D. de excep. rei iudi. & facit etiam quod voluit Bal. in l. obseruare. §. post hæc, col. 3. versi. pone enim statuto cauetur, in pri. lectu. D. de offi. procu. & lega. vbi si statutum, inquit, disponat homicidam capite puniendum nisi pacem ab hæredibus occisi habuerit, prodesse tamen pacem ab amico homicidæ, antequam captus sit, pro eo receptam, & ab eo postea iam capto ratam habitam: quod est notandum ad nostrũ Comense statutum xxxvij. maleficio. medietatem pœnæ pro vulnere impositæ minuens, si pax à persona offensa eiusue hærede certo tempore ha-

bita fuerit, & ad Decretum gratiosum criminum abolitionem concedens habentibus pacem ab offensis vel eius hæredibus intra certum tempus. Et Bal. sequitur Ias. in d. l. fin. col. pri. versi. tertiò not. D. si ex nox. cau. aga. Et facit denique secundùm Imo. in d. l. si filius qui patri, quòd hæreditatis aditio trahitur retro ad diem mortis. l. hæres quandoque, aliàs quandocunque. D. de acqui. hæredi. Quam tamen regulam, ius superueniens, pendente iudicio, ex causa de præterito agentis intentionem confirmare, multis videbis modis declaratam per Bar. Bal. Ang. & Cast. in d. l. non potest videri. D. de iudi. per glo. & Docto. in l. pri. C. de alie. iudi. mut. cau. fac. per Cano. in cap. abbate sanè. §. fi. de sen. & re iudi. in 6. per Alex. in appo. Bar. in d. l. si rem. §. fin. & per Poma, in appo. ipsius etiam Bar. in d. l. si Titius & Seius, ita vt non omittas quæ nos dicemus infra in glo. 24. in ver. nec in casu quo realiter & verè, quæstio. iij. num. 14. incipi. restat etiam. Et vide etiam si facit quod not. Andre. Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 8. glo. 7. num. 3. vsque in finem d. glos. vbi generaliter tradit quando actus semel inutiliter gestus iterum quoque geri possit.

24 ¶ VNDECIMO quæro, an possit mulier sine hac solennitate tutelam acceptare: & non posse voluerunt Alex. in cons. 156. perspectis narratis, col. pri. in prin. lib. 6. loquens in statuto prohibente filiumfamilias sine consensu patris, & minorem sine curatoris authoritate contrahere, Bal. Nouel. in rub. de verbo. obli. col. pen. versi. & ideo aliàs dicebam, & ibi Lancel. Gallia. col. etiam pen. versi. item per hoc videtur, loquentes in statuto consensum propinquorum in contractibus mulierum desiderante, nullam tamen Alex. mentionem facientes, & eos refert & sequi videtur And. Tiraq. in tracta. de legi. connu. glo. 5. num. 133. incipi. & per hoc, & num. 181. incipi. limita secundò: quod & præterea voluit Caccialup. in rep. l. pri. col. 44. versi. hinc inferamus. C. de sum. trini. & ante hos omnes addo id fuisse de mente Rapha. nostri Cuma. in l. apud Iulianum. §. fin. cir. med. versi. posset tamen dubitari. D. ex qui. cau. in pos. ea. dum hanc statuti solennitatem solùm requirit cùm mulier tutorio nomine contrahit postquã tutrix iam decreta fuit, vti etiam in sequen. quæstio. referemus.

25 ¶ Diuersam tamen sententiam sensit Albe. in tracta. statuto. parte pri. quæstio. 100. incipi. item quæro an statuta, vbi tutelã inquit esse quasi contractum, ideoque in statutis contractus appellatione non venire, & Bal. in cons. 105. quæritur vtrum domina Francisca, lib. 4. dum vult statutum disponens in omnibus negotijs, contractibus, & iudicijs maiorem dici ætatem in xviij. anno completo, in tutela locum non habere: quod est notandum ad statutum 452. infra hoc eodem volu. & propiùs nostros ad terminos id voluit Ang. in l. filiusfamilias, cir. med. versi. quæro dicit statutum. D. de his qui sunt sui, loquens in statuto prohibente filiumfamilias se obligare, vbi multis in id rationibus mouetur: prima, quia hæc necessaria est obligatio, ideoque permissa. l. pri. & 2. D. de reb. eo. estque tacita legalis obligatio; sicque sub statuto non comprehensa, arg. l. item quia. D. de pac. & quoniam hæc obligatio non resultat principaliter sed in quandam consequentiam, & multa directò prohibita in consequentiam tamen sunt permissa, vt not. in l. Imperator Adrianus. D. de sta. homi. vltimò mouetur per eam ipsam l. filiusfamilias, de his qui sunt sui, vbi filiusfamilias quo ad tutelam aliaque publica munera pro patrefamilias habetur, hæc propemodum

dum Ang. cui quantùm ad id de obligatione necessaria & legali,addes quę nos diximus supra in glo.pri. quæstio. item pri.

26 ℭ Nos autem, vt nostrum quoque hac in re iudicium interponamus, in ea sumus opinione, vt idem dicamus quod supra de hæreditatis aditione dictum est, videlicet si statutum obligationem prohibeat, tutelā quoque comprehendere: si contractum, tunc demum comprehendere si sit fauorabile, vti hoc nostrum est statutum, vt iam diximus in præfatio. quoniam statutum fauorabile ad improprium etiam casum trahitur, vt asseruimus supra in glo.2. in ver. mulierum, num.22. incipi. nec prædictæ: nam & eum, qui tutelæ iudicio tenetur, constat ex quasi contractu obligatum esse l. ex maleficijs.§. tutelæ quoque.D. de actio.& obliga. & sic ex improprio contractu, per ea quæ diximus supra hac glo. num.14. incipi.idem tamen, cir.fin. Ex quibus colliges lector quæstionem hanc nostro in statuto nullam habere dubitationem, cùm etiam quasi contractus hic sit expreßè interdictus, atque etiam omnis obligatio tam quæ in consequentiam venit, quàm quæ principaliter. Et quantùm ad dictum Bald. in d. cons.105. lib.4. illud verum non opinamur in casu dicti statuti. ccccliij. infra eod.vol. quod generaliùs loquitur, videlicet natum xviij. annos in iudicijs, & xx. in omnibus alijs casibus præterquàm in vltimis voluntatibus, in quibus seruandum est ius commune, legitimam intelligi ætatem habere: ad quod etiam facit quod not. D.Franc.Cras. in prin. noua.constitu. super Decreto gratioso, in glos. in ver. remissionem & pacem, cir. med. versi. quæ verò ætas,vbi inquit d.statutum ccccliij. quatenus loquitur de nato xx. annos,vt scilicet ad iudicia admittatur, locum habere in pace etiā facienda. Quantùm autem ad dictum Ang. illud quidem in casu suo scilicet in filiofamilias verum arbitramur per d.l. filiusfamilias, cum qua concordat tex. insti. qui testa. tuto. dar.poss. in prin.& per ea quæ de filiofamilias tutorio nomine sine consensu patris agente dicemus infra num. ab hinc 2. sed tamen id non obstat in casu nostro, quia filiusfamilias prohibitus à l. vel statuto agere vel se obligare sine paterno consensu, ea ratione prohibetur ne prę iudicetur iuribus quæ pater habet in filio ratione patriæ potestatis, non autem prohibetur ratione imbecillitatis ipsius filijfamilias, secundùm Cast. in l. item qui in potestate, cir.fin. prin.D. de testa. & licèt reclamare videatur Soci. in cons.23. circa prædictam consultationem, col.4.versi. secundùm quod videbatur, lib.4. priorem tamen opinionem communiorē esse colligitur ex Alex.in cons.106. quò ad præsens, per totum, lib.pri. & ex his quæ dicemus infra in glo.7. in ver. consensus, num.14. incipi. octauò quæro:& Soci. saluari potest in statuto super quo consuluit,quod rationem illam imbecillitatis ipsorum filiorumfamilias exprimebat: quæ patria potestas quò ad tutelā & alia publica munera non attenditur.l. nam quod, in prin. vbi glo. concordan. allegat.D. ad S. C. Trebel. At mulier hoc statuto alienare prohibetur propter suam ipsius fragilitatem, vt dicit Alex. in d.cons.106. ante fin. lib.pri. & nos latiùs diximus supra in præfatio. in pri. dub. quæ ratio etiam in tutela militat: & vide omnino quæ in sequen. quæstio. dicemus.

27 ℭ DVODECIMO illud etiam pro præcedentis quæstionis declaratione quęro, quid si tutrix decreta fuerit mulier omissā statuti huius solennitate, an poterit sola tutorio postea nomine contrahere: & certè Rapha.

noster

noster Cuma, in l. apud Iulianum.§.fin. cir.med. versi. posset tamen dubitari.D. ex qui. cau. in possel. ea. posteaquam asseruit statutum prohibens mulierem sine consensu propinquorum se obligare, locum habere etiam in pupilla; vt scilicet vltra tutoris authoritatem huius etiam statuti solennitas requiratur, quando statutum vtitur verbo obligare: secus si verbo contrahere, subdit si mulier fuerit tutrix ad hoc vt obligetur pupillus, eandem quoque statuti solennitatem requiri, quia cùm mulier non sit idonea ad facta sua, minùs erit ad aliena, arg.l.fin.C. de leg. tuto. & ibi in d.§.fin. idem etiam allegatur tenuisse Iaco. de Pute. & sequuntur etiam Io. Mari. Rimi. in l. quæsitum, in fi.D. de in ius vocan. vbi tamen dicit esse cogitandum, Io. de Arno. in Commen. 195. incip. dato quòd mulieres, Andre. Alcia. in trac.præsump. reg.pri. præsump.52.nu.6. & videtur sequi etiam Chassa. in consue.Burgun. rub.4.§.pri. in glos. in ver. contraulz entre les vifz, in secun.limita. & iterum in quarta, versi. & intellige, & Andre. Tiraq. in d. trac. de legi.connu. in glos.5. num.176. incipi. ex quibus.

28 ℂ Contrarium tamen tenet Alex. in d.l.quæsitũ, in fi.D. de in ius vocan. vbi respondet ad d.l.fi.C. de leg. tuto. videlicet quòd quamuis talis persona tutrix dari non debuerit, tamen vbi data est & datio valet, tunc videri valere contractum, præterquam quò ad præiudicium ipsius personæ contrahentis, sicuti etiam fit quando procuratorio nomine mulier contrahit, vt & nos affirmauimus supra in glo.pri. quæstio.xcviij. quod & per omnia voluit Caccialup. in rep.l.pri.col.44.versi. hinc inseramus.C. de sum.trini. Quam etiam opinionem in simili, in consensu scilicet patris in iudicio per filiumfamilias agitando requisito, tenuit glo. in l.fin.§. necessitate, in glo. mag. ante med.versi. quid in tutore, quam ibi tacitè sequi videntur Docto. & expressim Bal. col. 2. versi. modò qu[illegible]o vnà cum glo. & Albe. cir. fin. qui eam glos. dicit communiter approbatam, licèt alia glo. in l. Lucius Titius, pri. quæ est in ver. insolidum.D. de admi. tuto. contrarium sentiat. quam etiam priorem opinionem tenuit Spe. in titu. de acto. col. 13. versi. sed nunquid tutor.

29 ℂ Verùm hic opus est nostrum quoque iudicium interponere, vtra opinio verior sit. Et certè cùm huius quæstionis veritas ex eo pendeat, an eius tutoris, qui dari non potest, datio valeat, & an mulier tutrix tutorio nomine contrahens bona sua obliget, vti & Alex. sensit, dicendum est priorem Rapha. Cuma. opinionem sicuti communior est, ita quoque veriorem esse, quoniam cùm tex. in d.l.fina.C. de leg.tuto. (cum quo concordat tex. in l. fi. in fi.C. de legi. hære. in l.2.C. qui. æta. vel profes. se excu. lib. 10. in l. non solùm.§. si libertus.D. de excu.tuto. in .§. fin. in fi. insti. de fidu. tute. in.§.item maior, versi. minores autem, insti. de excu.tuto. in.§. ex his autem, in aut. de hære. ab inte.) prohibeat minorem in tutorem decerni, si contra fiat, actus ipso debet iure irritus fieri, l. non dubiũ, vbi Docto. præsertim Ial. in 8. nota.C. de legi. ita respondet Rimi. in d.l.quæsitum: cui addere poteris ita in specie, in muliere quæ iure quoque communi prohibetur tutelam suscipere, quando ad secunda vota transiuit, aut. matri & auię. C.quan.muli.tute. offi.fun.pos. vt scilicet si à iudice tutrix decernatur, inutilis sit datio, voluisse Crauet. in conf.18. Andreas, in prin. vol.pri.

30 ℂ Sed contra prædicta obstare videtur, quoniam d.l. non dubium, C. de

legi.

legi. in actibus contrahentium procedit, non etiam in actibus iudicis, quia in sententia contra ius lata, cùm quæritur, an sit nulla, distingui solet, an in ea iuris error expressus sit nec ne, vt priore casu sit nulla, posteriore sit per appellationem rescindenda, l.2. & l. circa, & vtrobique Docto.C. quan. prouo. non est neces.l. præses, & ibi glos. & Docto.D. de re iudi.l. cùm prolatis, vbi etiam glos. & Docto.D. eo.titu.l. pri.§. item cùm contra, & §.seq. & ibi Bart. in fi.D. quæ sen. sine appell. rescin.l. si expressim, & ibi glo.& Docto.D.de appell.l. ex diuerso.§.fin. & ibi glo.quoque & Docto. D.solu.matri. cap.pri. cum glo.fin. cir.prin. & ibi Docto. extra de re iudi. cap. inter cæteras, & ibi glo. etiam fina.& Docto. eod.titu. cap.cùm inter nos, & ibi glo. in ver.contra ius constitutionis, & ibi quoque Docto. eod. titu. cap. examinata, & ibi etiam Docto. de confir. vti. vel inuti. cap. per tuas, versi. nos igitur, de senten. excom.2. quæstio.vj. cap. ei qui appellat. §.item si sententia contra ius.

31 ℂ Quod & in decreto, de quo nos tractamus, procedere voluit glos. loquens in decreto super datione curatoris prodigi, qui verè prodigus non sit, interposito, glos. inquam in.§. item prodigus, in ver. ratum, insti. qui. non est permis.fac. testa. quod & sensit in l.si ab eo, in glo.vni.& ibi etiam Bar. dum eam dicit esse notandam, & dum se remittit ad alibi dicta per eum.D. de vsuca.& voluit etiam Io.Andr. in addi.Specu. in titu. de instru. edi.§. compendiosè, col.2. versi. tertiò si fuerit, super ver.respon. iterum Bar.in l. Seiæ.D. de tuto.& cura. dat. ab his, in l.is cui bonis, col.pri. versi. quærit glo.pone quòd est datus, & ibi Castr. col.pen. versi. in glos.ibi alij. D.de verbo.obli. Alex. in cons.86. visis dubitationibus, col.2.versi. præterea si curator, lib.2. vbi idem dicit in decreto furiosi, in cons.182. super eo de quo quæritur, in prin.lib.5. Bertran. in cons.48.ex processu causæ, col.4. versi. per hanc enim dationem, qui communem hanc dicit opinionem, sequens illud etiam Alex. dictum de furioso, lib.pri. Sed & hoc generaliùs procedere in omni decreto voluit clarior glos.in d.l.Seiæ,in glos. vni.D. de tuto. & cura. dat. ab his.

32 ℂ Sed respondetur immò contrariã oppinionẽ cõmuniorem videri, ẽt in decreto quo curator nõ prodigo tanquã prodigo decernitur, vt scilicet nullum sit decretum nulla habita distinctione erroris expressi vel non expressi: quam tenuit glo. in d.l. is cui bonis, in glos.pri. cir.fin.ex quo hac opinione relata subdit alios tenere contrarium, quo casu præsumitur priorem sequi opinionem, vt tradunt Ias. & Clau.Aquen. in l.si idem cum eodem. §. fin.D. de iuris.om.iudi. & hanc opinio.sequuntur ibi in d.l.is cui bonis, Iaco.de Rauen. Ray.de Forli. Petr.de Bellaperti. Albe. Signo.de Homo. Ang. cir.fin.versi. in ea.glo. ibi videtur, Imo.col.2. in fin.versi. in ea. glos. ibi alij, Rom.col.5.versi. in ead.ibi &c. & col.seq. Alex.col.3.nu.14. Aret. col. etiã 3.versi.in ea.glo. ibi alij contra, Ias.col.6.versi. in tertia parte glo. & col.sequen.qui dicit cõmuniorem hanc esse opinionem, licèt in hoc sibi parùm constet, ex quo statim postea subdit Bart. quoque opinionem ibi Docto. cõmuniter sequi.D. de verbo.obliga. Io.Fab. in.§. furiosi, col.fin. versi.sed glo.quærunt,insti.de cura. Odofr.& Cyn.in l.si putas, vbi ẽt sequi videtur Alb.col.pri.versi.& allegatur,& Saly. col.pri.versi.cõtra vtrunq.& col.seq.C.de peti.hęredi.iterũ Albe.in l.2.cir.med.versi.quędã est sentẽtia. C.quan.prouo.non est neces.Guid.Pap. in cons.169. prouiso de curatore.

33

33 ¶ Et quicquid sit in prodigo, super quo videbis quid distingnendo ex mente etiam Imo. in d.l. is cui bonis, sentiat ibi Franci.Rip. col.8. versi. quæritur successiuè,& col.seq. in alio iudicis decreto quòd simpliciter nullum sit, satis probat tex.in d.l. Seiæ, & ibi Bar. quicquid ibidem dicat glo. D.de tuto. & cura.dat. ab his, & tex.in l.tutor si fuerit petitus.D.eod.titu. qui in materia nostra tutelę loquuntur,& bonus etiam tex.in l.magis puto. §.si æs alienum, & seq. & ibi not.glo. in ver. nullam.D. de reb.eo. in l. pri. §.proinde.D. ne vis fiat ei, in l.cùm verò.§.subuentū.D.de fideicōm.liber. & sensit glos.in l.2. in glo.fin. cir.fin. & ibi Bar. in fi. & Fulg.ante fin. versi. in sententia autem interlocutoria,& Castr. cir.prin.versi. item procedit.C. quan.prouo. non est neces.& clarior glo.in l.si putas, in glo.pri.& ibi Bar. (dum se remittit ad nota. per eum in d.l.2. qui tamen et se refert ad nota. per eundem in l.pri.C. de cura.furi. vbi nihil de hoc dicit) & ibi sequi videtur etiam Albe. col.pri.versi. & allegatur, & Castr. col.2. versi.quærit in prima glo.C. de peti.hære. iterum Castr. in cons.105. si non interesset, in prin. lib.2. Imo in d.l. is cui bonis, col.fin. versi. & quia decretum, & ibi Alex.col.3.versi. & ex prædictis, & Aret. col. quoque 3. & 4.D. de verbo. obliga.Corn. in cons.132. licèt in præsenti, col.2.versi. quia decreta,lib.4.

34 ¶ Vnde etiam Bar. in d.l. is cui bonis, & in d.l. Seiæ, fatetur suam ipsius opinionem non procedere si daretur tutor aut curator non ratione prodigalitatis, sed ætatis, quia fortè detur minori qui non sit, quoniam non valeret decretum, ita concordans glos. inuicem contrarias: quæ distinctio vti etiam Bar. refert, fuisse videtur de mente glos. in l.pri. in glo.fin. & ibi Saly. in fi. dum se remittit ad dicta per eum in loco statim allegando.C. de cura.furio. iterum Saly. in l. si putas, col.pri. versi. contra vtrunque,& col. seq.C.de peti.hære.Raph.Cuma. in d.l. is cui bonis, col.2.versi.in ea.glos. ibi l. Seiæ,& ibi Castr.col.pen.versi. in glo. ibi alij.D.de ver.obliga. qua in re concordant etiā alij quos citauimus supra nu.31.& 32. & præterea Fulg. in l.2. in fi.C. quan.prouo. non est neces. Abb. in cap.pri.cir.fin.de re iudi.

35 ¶ An autem prædicta procedant si decretum per modum contentiosæ iurisdictionis cum plena scilicet causæ cognitione fuerit interpositū, videbis Rapha. Cuma. in d.l. is cui bonis, col.2.versi. ego puto, Roma. col.5. versi. in ead. ibi &c. & col.seq. Alex. col.3. versi. & ex prædictis, & Areti. col.3.versi. & ex ista doctrina,& Rip. num.39. decidentes tunc idem de eo iudicari quod de sententia diffinitiua: quod & sensit glo. in l. si putas, in glo. fina. & ibi Bal. in fi.& Pau. Castr. col. 2. versi. hoc dictum glo.C. de peti.hære. iterum Bal. in d.l.2. col.2. versi. modò ego quæro, & ibi Saly. col.2.versi.& ex his,& versi.seq. qui inquit cōtrarias sic opiniones ad concordiam reduci posse.C. quan.prouo. non est nec. iterum Bal. in l.pri. cir. fin. vbi dicit hanc esse magis communem aduocatorum opinionem.C. de cura. furio. Ang. in l.pri.§. hæc verba.D. ne vis fiat ei, in l.fin.D.de iureiu. quam & nos opinionem sequimur,quoniam tunc decretum vim sententiæ habet diffinitiuæ secundùm Areti. in cons.36. casus talis est, proponitur in facto, col.pen. versi. sed quis dubitat,& Corn. in cons.69. visis nonnullis, col.pen. versi. item concurrit quòd fuit datus, lib.pri. vbi ex hoc volunt pro tali decreto sicut pro sententia præsumi.

36 ¶ Ex quibus concluditur veram nō esse Alex. rationem,videlicet immò

tutelam

tutelam per mulierem sine huius statuti solennitate susceptam inutilem esse, etiam si error in decreto expressus non fuerit: quanquam sciendum est etiam si recepta esset eorum sententia, qui erroris expressionem in decreto exigunt, satis tamen nostro in casu expressum dici, si exprimeretur eam cui tutela decernitur mulierem esse, aut si aliter ex ipso decreto constaret eam esse mulierem, puta ex nomine, quia diceret iudex dominam talem se in tutricem decernere per iura supra num. ab hinc 6. incipi. sed contra prædicta, allegata.

37 ℭ Sic & illud quod idem dicit Alex. mulierem si tutorio nomine contrahat, non obligari, sed pupillum duntaxat, inquit Rimi. in d.l. quæsitum, verũ nõ esse, quoniã tutor tenetur de dolo & lata culpa, allegat l. nõ quicquid, sed verius incipi. quicquid. C. arbi. tute. de quo etiam habetur toto tit. D. &. C. de admi. & peri. tuto. & cura. & si cõtra Rimi. dixeris Alex. fortè mentem fuisse, hoc locũ nõ habere stãte dicto statuto, de quo loquimur, prohibente mulierem contrahere sine certa solennitate, sicuti et non obligatur quãdo procuratorio nomine cõtrahit mulier, vt diximus supra in glos. pri. quæstio. xcviij. sed respondetur aliud tamen esse quando tutorio nomine contrahit, quia nimis graue pupillo esset, si mulier ei non obligaretur: quod & ex eo ostenditur, quia iure quoque communi mulier prohibetur pro alio se obligare, tot. titu. D. &. C. ad S. C. Velle. & tamen locũ non habet in muliere tutrice, aut. matri & auiæ. C. quan. muli. tute. offi. fun. pos. §. ex his versi. mulieribus enim, in aut. de hæredi. ab inte. vbi si mater & auia volunt tutelam subire, tenentur S. C. Velle. beneficio renunciare: & si quis diceret illa iura posse in contrarium retorqueri à contrario sensu, videlicet si non renunciant, eas non obligari, respondebo eis non renunciantibus prohiberi tutelam acceptare, vt in dictis iuribus probatur: sicq. concluditur illis eisdem iuribus probari, neminem in tutorem admittendum, nisi qui pupillo obligari possit: vnde etiam Aret. in l. quamuis in princ. D. de acqui. poss. illam regulam, qua dicitur mulierem vel alium obligari prohibitum posse tamen actum alieno nomine exercere, limitat non procedere in mandato legis, vt est tutela, per aliqua ex his quæ adduximus supra num. 29. incipi. verùm hic, & sequitur Tiraq. de legi cõnnu. glo. 5. num. 181. incipi. limita secundò.

38 ℭ DECIMOTERTIO quæro, si quis negotia mulieris gesserit sine huius statuti solennitate, an ei contra mulierem dabimus negotiorum gestorum actionem? & certè si loquimur quatenus locupletior facta fuerit mulier, res nullam habet dubitationem, dandã esse, per tex. in pupillo loquentem, in l. si pupilli, in prin. D. de neg. gest. & in l. 2. C. eod. titu. & per ea quæ dicemus infra in glos. 24. in ver. nec in casu quo realiter & verè, & voluit in specie Andr. Tiraq. in tract. de legi. cõnnu. glo. 5. num. 124. incipi. præterea si statutum, iuncto num. 132. incipi. ad absurdum: quod & in statuto prohibente minorem sine certa solennitate obligari, voluit Rui. in cons. 97. circa primum, col. pri. versi. secundò quia minor, lib. 5.

39. ℭ Si autem loquimur vt teneatur mulier et quatenus non fuit locupletata: & Bald. in l. pri. in prin. D. de contra. actio. tute. loquens in statuto prohibente filiumfamilias sine consensu patris obligari, inquit, locum nõ habere in negotiorum gestorum actione, quem refert sed corruptè Andr.

Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. d.glos.5. num.124. incipi. præterea vbi tamen, sub num.132. vbi illud non videtur admittere nisi quatenus filiusfamilias factus est locupletior, de quo in præceden. versi. diximus, & clariùs contrarium tenuit Rui.in d.cons.97.in prin.lib.5. sed cùm quæstio ista ab alia pendeat,an statutũ loquens in contractu vel obligatione locum habeat in quasi contractu, vti etiam sentiunt Bald. & Tiraq. in locis supra allegatis: nam & eum qui negotiorum gestorum actione tenetur, constat ex quasi contractu obligatum esse.l. ex maleficijs.§. pri.D.de actio. & obliga. & insti. de obliga. quæ ex quasi contractu.§. pri. ideo dicendum est per omnia vt diximus supra in v.& vj.quæstiõ. huius etiam glo.ita tamen vt memineris in statuto hoc nostro rem dubitationem nõ habere, mulierem negotiorum etiam gestorum actione non obligari, ex quo statutum istud ei quoque quasi contractum interdicit,& ita est de mente etiam Rui. quõ loco eum supra proximè citauimus.

40 ℭ DECIMOQVARTO quæro, quid econtra si ipsa mulier alienum gesserit negotium, an conueniri possit: & Parisi. in cons.53. D.Hieronymus, col.10. versi.& quia dicta constitutio, lib.3. loquens in statuto prohibente minorem cõtrahere vel alienare sine certa solennitate, inquit, locum non habere quando alterius negotium gerit, allegando Docto. in l. quanuis.D.de acqui.hære. sed veriùs & hic distinguendum est, quòd aut loquimur in eo in quo locupletior facta est mulier, & dicendum est eam posse conueniri exemplo pupilli.l.3.§. pupillus.D. de neg. ges. & ita intelligendus est Parisi. vbi supra. Aut verò loquimur etiam quatenus non sit locupletata, & dicendum est hoc quoque casu idem quod in præceden. quæstio.diximus, quoniam siue is, qui negotia gerit aliena, agat, siue conueniatur, semper agi dicitur ex quasi contractu.d.l.ex malefic.js.§.pri.D.de actio. & obliga. & d.§.pri. insti. de obliga. quæ ex quasi contrac. Nec obstant nota. per Docto. in d.l.quanuis.D. de acqui. possess. quia loquuntur quantùm ad obligandum eum cuius negotia mulier gerit,non quòad obligandam ipsam mulierem, vt diximus in glo.pri.d.quæstio.xcviij.

41 ℭ DECIMOQVINTO quæro, si mulier indebitum per errorem solutum sine hac solennitate receperit,an ad restitutionem teneatur: quod non videtur, quia recipiens indebitum dicitur ex quasi contractu obligari ad illud restituendum.l. ex maleficijs.§.is quoque.D. de actio.& obliga. §. item is, insti.de obliga. quæ ex qua.contrac. quæ obligatio ex quasi cõtractu mulieri hoc statuto interdicitur: Sed contra dicendum est quatenus scilicet mulier effecta fuerit locupletior, per ea quæ dicemus infra in glos.24.in ver.nec in casu quo realiter & verè,quæstio. pri.& voluit in specie Tiraq.in d.trac. de legi.connu. glos.5. nu.124. incipi. præterea, iuncto num.132. incipi. ad absurdum.

42 ℭ DECIMOSEXTO quæro, an poterit mulier in iudicio sola interesse: & Bar.in l. apud Iulianum.§. fin. ante fin.versi.& hoc facit ad quæstionem.D.ex qui.cau. in pos.ea. loquens in statuto prohibente mulierem contrahere sine consensu proximiorum consanguineorum, decidit posse, si rectè inspiciatur, dum tres mouet quæstiones, an huiusmodi scilicet statutum locum habeat in iudicio, hæreditatis aditione, & confessione, & videtur ad omnes vnam eandemque responsionem accõmodare: quod &

voluere Firmia. in suo reper. in ver. sententia, versi. 121. & Nicò. Eue. in locis lega. in loco à contractibus ad quasi contractus, ante fin. fol. 100.

43 ℭ Sed contrariam opinionē tenuit And. Tiraq. in tracta. de legi. connu. in glos. 5. quæstio. 21. cui addo idem etiam in statuto prohibente mulierē contrahere sine consensu viri voluisse Chassa. in consue. Burg. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. ne estre en jugement, in prin. secūdùm quam opinionem scio quandoque consuluisse D. Apollonium Lambertengum doctißimum virum & patruū nostrum: quam & nos sequimur, veriorem que arbitramur, per ea quæ diximus supra hac eadem glos. quæstio. v. & vj. nam & iudiciū constat quasi contractum dici. l. 3. §. idem scribit, & ibi glos. pri. & Bart. in prin. D. de pecu. glo. in l. 2. §. fina. in ver. ex parte, post prin. & ibi etiam Bar. col. pri. versi. sed cùm decedit. D. de præto. stipula. & cum hac opinione, saltem quando statutum vtitur verbo obligare, vt hoc facit, concordat etiam Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 68. col. 4. versi. & per hoc tollitur.

44 ℭ SED ILLVD DECIMOSEPTIMO in dubitationem cadit, an saltem poßit mulier alieno nomine in iudicio experiri: quod videtur per ea quæ diximus supra in glos. pri. quæstio. xcviij. Et quia licèt filiusfamilias sine consensu patris agere non poßit. l. fin. §. neceßitate. C. de bon. quæ lib. id alieno tamen nomine facere non prohibetur, cap. pen. in prin. & ibi glos. & Docto. extra de procu. cum alijs concordan. per Andr. Tiraq. adductis, in trac. de legi. connu. glo. 5. nu. 174. incipi. at similius est.

45 ℭ Veruntamen dicendum est contra, iure communi inspecto, quo prohibetur mulier esse pocuratrix ad iudicia. l. alienā, vbi Docto. C. de procu. l. 2. vbi glos. Bar. Deci. & recētio. D. de reg. iur. l. neque fœmina, & ibi glo. & Docto. D. de procura. cum alijs hîc etiam concordan. per Andr. Tiraq. cumulatis in d. glo. 5. num. 171. incipi. decimoquintò.

46 ℭ DECIMOOCTAVO quæro, si mulier sine hac solennitate egerit, fueritque admissa, an iudicium valeat: Qua in quæstione distinguendum est, quòd aut fertur pro ea sententia, & valere videtur, ita enim voluit Castr. in cons. 119. videtur dicendū, in secun. dub. lib. 2. Firmia. in reperto. in ver. sententia nulla, versi. 121. & Nico. Boer. in consue. Bituri. rub. pri. §. 4. in glo. in ver. de son mary, col. 2. versi. & idem est dicendum. Et faciunt quæ cumulauit Tiraq. de legi. connu. glo. 8. num. 68. incipi. & quoniam, cum 4. seq. vbi etiam num. 75. meminit illius Castr. consilij, qui dum num. 72. adducit simile de sententia in fauorem filijfamilias sine consensu patris agentis lata, addes id præter allegata per eum voluisse etiam Ang. in l. fin. §. neceßitate, cir. fin. C. de bon. quæ lib.

47 ℭ Quod tamen Io. Lup. in rep. rub. de donatio. inter vir. & vxo. §. 68. col. pri. vers. ex istis infertur, & Chassa. subdubius tamē, in consue. Burgum titu. 4. §. pri. in glo. in ver. contraulz entre les vifz, col. 3. versi. sublimita tamen, & Andre. Tiraq. in d. glos. 8. num. 88. incip. at hæc omnia, procedere intelligunt, si pars aduersa non opposuerit mulierem in iudicio solam esse non posse, sed si opposuerit, tunc iniquam esse sententiam, & ideo per appellationem rescindendam: quod & nos sequimur, id verum tamen intelligentes

ligentes de sententia diffinitiua super meritis causę in fauorem mulieris lata, vti præfati Docto. loquuntur: secus in sententia interlocutoria, quandò iudex pronuntiasset mulierem posse stare in iudicio absque statuti solennitate, quia cum hic esset iuris error expressus, sententia ipso esset iure nulla, secundùm ea quæ diximus supra hac eadem glo. num. 30. incipi. sed contra prædicta: super quo vide quæ etiam annotauimus supra in glo. pri. nu. 146. incipi. & quod aliàs, & num. 177. incipi. sed & hic, & tri. seq.

48 ℭ AUT VERO, & ista xix. sit quæstio, fertur sententia cõtra mulierem ipsam: & hic eodem quoque modo distinguendum videtur, vt scilicet valeat sententia si huius non sit statuti exceptio opposita, per nota. per Pau. Castr. in l. peto. §. fin. in fi. D. de leg. 2. vbi si statutum, inquit, disponat, appellantem vel restitutionem petentem debere id facere cum fideiussore de restituendis parti expensis in casu succumbentiæ, aliàs nullus sit processus, intelligendum esse modò tempore appellationis & restitutionis petitæ allegata sit huius statuti exceptio, & sic modò petita sit ipsa fideiussio, sequuntur Alex. in cons. xcv. visis narratis, in prin. lib. 4. Fely. in cap. si aũt, col. 4. versi. & dicit Pau. Castr. sub num. 4. in fi. de rescrip. Soci. in cons. 39. in causa magnifici, in fi. lib. 3. Quod & in statuto prohibente forensem contra ciuem audiri nisi similem præstet fideiussionem, voluit idem Castr. in l. vniuersa, in fin. ver. C. de praeci. imper. offe. quem sequuntur Soci. vbi supra, & Mar. Anto. Blan. in sua prac. crimi. in ver. siue in. §. datis fideiussoribus, num. 83. quod si verum est, summè notandum esset ad nou. const. status huius dominij Mediolani, titu. de appella. cap. teneatur, & ad statutum cap. 172. supra hoc eodem vol.

49 ℭ Contrariam tamen opinionem nos veriorem arbitramur, quoniam factum contra huius statuti formam nullum est, vt infra dicitur, & ipso iure, vt dicemus in glo. 16. in ver. non valeat, quæstio. pri. quo casu opus non est allegatione, secundùm Bar. in l. si vnus. §. pactus, col. antep. versi. sed contra prædicta. D. de pac. sed iudex supplere tenetur, & si non supplet, processus ipso est iure nullus, non obstante partium consensu, vt est glos. in cap. pri. in glo. pri. & ibi Docto. de rescri. in 6. Bal. in l. si cum exceptione, in fine prin. in pri. lectu. D. de eo quod met. cau. cum concor. per And. Tiraq. adductis in rep. l. si quando, in ver. reuertatur, num. 434. C. de reuo. dona. Ex quibus facilè poteris lector ad contraria respondere, ita tamen vt memineris Castr. dictum verum non videri in casu d. noua. constitu. titu. de appella. cap. teneatur: & contrarium tenuisse D. Io. Bapti. Plot. in suis interpreta. editis super eo ipso titu. de appella. versi. antep. quas interpreta. posuit ante rep. l. si quando, C. vn. vi. quod & ante eum addo voluisse Soc. seni. in cons. 24. visis & diligenter, col. 9. versi. & est aduertendum, iunctis præcedentibus, lib. pri. & Ias. in cons. 191. placet mihi, col. pri. versi. nec obstat si huic, lib. pri. & vide etiam ad prædicta Alex. in cons. 37. viso & oportunè, col. pri. & 2. lib. 2. in cons. 205. visis his, col. 2. versi. & si diceretur, eo. lib. 2. & Deci. in cons. 275. in causa quæ Lucæ, in pri. dub.

50 ℭ VIGESIMO quæro, an saltem possit contra mulierem preceptum fieri quod guarentigiatum appellant: & posse videtur si fiat vigore confessionis extra iudicium emanatæ: secus si fiat post agitatas probationes & confessiones in iudicio factas, vt in filiofamilias prohibito stare in iudicio

sine

fine consensu patris distinguit glo. in l.fin.§. necessitate, in ver. imponenda, ante med.versi. item quid in præcepto, quam ibi sequitur Fulg. col.2. versi. in ead. ibi d.l. proinde.C. de bon. quæ lib. & Signo. in cons.161. statuto ciuitatis Mediolani, col.fin. versi. præterea filiusfamilias: de quo etiã per Albe. in d.§. necessitate, col.6. versi. item dicit Cyn.

51 ¶ Veruntamen contrariam nos sententiam verissimam opinamur, vt nullo scilicet modo tale præceptum contra mulierem omissa statuti solennitate factum valeat, quoniam glo. & Docto. in locis supra allegatis, in casu de quo loquuntur, mouentur, quia hoc præceptum non dicitur sententia, sed confessio siue contractus, qui non est filiofamilias interdictus: sed hoc nostrum statutum mulieri contractum prohibet: immò Bar. in d.§. necessitate, col.3. versi. quæro quid si præceptum, quem ibi sequitur Ang. col. 2. versi. in ea.glo. ibi solutio, & Saly. col.3. in vj.quæstio. inquit, si quis ex dicto præcepto contra filiumfamilias agere velit, non posse, si teneamus patris consensum requiri ad integrandam filijfamilias personam: nam huius nostri statuti consensum constat ad integrandam mulieris personam ob illius imbecillitatem desiderari, vt iam diximus supra in præfatione, in pri. dub. Est verum quòd Bar. vbi supra secus dicit, si quis agere velit ex confessione, quoniam, inquit, confessio magis dicitur contractus quàm iudicium, & quia minor licèt non possit esse in iudicio, potest tamen confiteri: in quo tamen secus etiam dicendum est in casu nostro, cùm, vt diximus, hoc nostrum statutum contractum etiam vetet, & licèt minor, vt Bar. dicit, confiteri possit, per tex. quem allegat in l. certum.§. minorem.D. de confes. habet tamen restitutionem, vt ibi dicitur: immò non est simpliciter verum minorem confiteri posse, vt ibi videre poteris apud ipsum Bar. & alios, vbi etiam in .§. præceden. habes id in pupillo non procedere, quia is non potest sine authoritate tutoris confiteri, cui quidem pupillo simillima videtur mulier. Præterea quicquid sit in minore, mulierem, de qua nos loquimur, certum est sine huius statuti solennitate confiteri non posse, vt iam affirmauimus supra in glo.pri. quæstio. lxxxvj. & quantùm ad iudicialem confessionem facit etiam tex. in l.pri.§. quòd si in lite.D. si quid in frau.patro. vbi alienare prohibitus, in iure quoque cõfiteri prohibetur: & non valere huiusmodi præceptum simpliciter sensit & Io. Andr. in addi. Specu. titu. de senten. & quæ ipsam sequuntur.§. vt autem, col.2. in ver. procedendum, dum loquens in statuto prohibente minorem sine certa solennitate se obligare, & quærens an possit minor huiusmodi præceptum pati, dubitat tantùm quid si iuret se maiorem esse, & clariùs in titu. de acto.col.13. versi. sed nunquid tenet præceptum, & Bal. in d.§. necessitate, col.3. versi. item vt Spe. & versi. seq. qui id declarat, & ibi Castr. col.4. versi. & ideo dixit Bald. qui loquitur de præceptis guarentigiatis, quæ hodie fiunt per Notarios vigore statutorum, vt fit in nostra Comensi ciuitate.

52 ¶ VIGESIMO quæro, si vir aut agnatus simul cum muliere agant, an id satis sit sine alio expresso consensu: & satis esse patris consensum in iudicio per filiumfamilias agitando requisitum hoc modo præstitum, voluerunt Bart. & Imo. in l. cum pater.§. libertis.D. de lega.2. cum concor. allegatis per Tiraq. in d.trac. de legi. connu. in glos.7 in ver. exprez, num. 24. incipi. secundum autem; at nos in sequenti quæstione nostrum interponemus iudicium.

53 ¶ VIGESIMOSECVNDO quæro de alia simili quæstione, si maritus aut agnatus pro muliere agente fideiusserit, an statuto satisfactum dicatur: & Bal. in l.exceptione, in fi.C. de euictio. loquens in statuto paternum in filijfamilias obligatione consensum requirente, arguit per illam l. satisfactum videri, quod tamen affirmare non audet propter glo. ibi, sed hoc idem constantiùs asseuerauit idem Bal. in sua marga. in ver. statutum, versi. pen. cum alijs concor. per Andr. Tiraq. adductis in d. tract. de legi. connu.glo.7. num.25.incipi. nec ab his, & in trac.retrac.titu.pri.§.pri.glo. 9. num.156. incipi. aut etiam, & latiùs num.268. inci. postremò, & præterea Alber.Brun. in trac. de for.& solen. titu. de correctio. & relaxa. solen. & formæ, char.pen. col. illius char.3. versi. sic etiam solennitas, fol. omnium 98. & magis nostrum ad propositum quando statutum iubet virum debere mulieri agenti consensum præstare, vt scilicet si vir causam solicitet, consentire videatur, consuluit Castr.in conf.276. quia probabiliter, col.2. versi. præterea cùm maritus, lib.pri. Quod si verum, est potes lector candide extendere vt procedat etiam si vir aut agnatus in contractu pro muliere fideiubeat, & pariter si vera sunt quæ in præcedenti diximus quæstione, inferre potes idem quoque esse si vir aut agnatus cum muliere contrahat, vbi tamen simul contrahere possit, de quo dicemus infra in glo.10.in ver.cum ipso marito.

54 ¶ Veruntamen In his ambabus quæstionibus contrarium verius videretur per ea quæ dicemus infra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. pri. vbi affirmabimus communiter receptum esse, consensum hunc tacitè præstari non posse, quoniam ad integrandā mulieris personam requiritur, & ideo Bar.in d.§.libertis, & Bal.in d.l.exceptione, ritè locuti videntur, quoniam loquuntur in consensu patris in iudicio aut in contractu filijfamilias requisito, qui ob ipsius patris præiudicium exigitur, non ad supplendam filij personam, secundùm Bar. & alios communiter, in l.fin.§. necessitate.C.de bon. quæ lib.& latiùs dicemus infra in glo.7. num.14. incipi. octauò quæro: Quæ differentia est etiam de mente Bald. in d.§. necessitate, col.pen. versi. quæro an sufficiat, dum inquit, licèt pater filio agenti consentire videatur si præsens sit, & aliqua concurrant indicia, quia ducat aut instruat aduocatum, id tamen in tutoris authoritate locum non habere, quia is loqui debet quando authoratur, & sequi videtur Tiraq. in d. tract. de legi. connu. glo.7. num.29. incipi. astipulatur: nam tutoris authoritas plurimū habet similitudinis cum hoc consensu, cùm hunc quoque consensum constet ad integrandam mulieris personam desiderari, vt sæpè diximus: quibus bonus quoque tex. accedit in l.pri.§.quid ergo.D. quod ius. vbi si dominus fideiubeat pro seruo, non tenetur quod iussu, quia quasi extraneus intercessisse videtur,& quia aliud est fideiubere: aliud iubere.

55 ¶ Sed respondetur id quod diximus,in tutoris authoritate verba esse necessaria,in iudicijs nō procedere,quia præsens in iudicio & non contradicens consentire videtur, perinde ac si loqueretur.l. pri.C. de erro. aduo.l. cùm ostendimus.§. fin.D. de fideiuf. tuto.cap.2. de accu. in 6. & in tutore videtur tex. in l. minoribus.C.si tut. vel cura. inter.& voluerunt expressim in tutore Guili. de Cun. in l.si pater naturalis, & ibi Bal.in secun. lectu. & Ang.D. de adoptio. & in terminis nostri statuti, Ferro.in consue.Burdiga. titu. de sta. & iu. perso.§.3. col.4. versi. tamen in iudicio, & iterum col.6. versi.

versi. eo ipso, & Andr.Tiraq. in tract. de legi. connu. glo.7.nu.37. incipi. limita.6. vbi tamen d.l.cum ostendimus, corruptè allegat in titu.de fideiuss. Ex quibus satis intelligere potes lector, hæc eadem non procedere quando vir aut agnatus in contractu pro muliere fideiuberet, aut cum ea contraheret, quanuis aliqui ex his quos citat Tiraq. in d.tract. de legi. connu. glo.7.num.24. incipi. secundum autem, illud Bar.dictum loquentis in simplici consensu patris in iudicio per filiumfamilias agitando requisito, traxerint ad consensum quoque in contractu per modum authoritatis deside ratum, & dictum Bal.in d.§. necessitate, quatenus loquitur de tutoris authoritate, de actibus extraiudicialibus intelligendum est.

56 ℭ VIGESIMOTERTIO quæro, si mulieri à principio agenti præstitus sit à viro aut ab agnato consensus, an iterum in sententiæ quoque executione sit necessarius: & non esse in consensu patris in iudicio filijfamilias requisito voluit glos. in d.l. fin.§. necessitate (in glo. mag. post medi. versi. item opponitur.D. de mino.) quam ibi sequuntur Bal. col. 4. versi. subsequenter quærit glo.& col.5. versi. quæro quid si est præstitus, Albe.col.5. versi. & ex hoc etiam apparet, Angel.col.fin. versi.sed solutionem glo. Fulgo. col.pen. versi. in ead. ibi in causa principali, & Castr.col. pen.versi. in glo. ibi sed dic illud.C.de bon.quæ lib.cum concor.per And. Tiraq. in proposito statuti nostri loquentem adductis in d. tract. de legi. connu. glo.5. num.165. incipi. sed hoc intellige, & num.166. & vltra per eum allegata illam etiam glos. secutus est Ias. in l. pri. §. item acquirimus, col.2. versi. tertiò facit quod vult.D. de acqui.posses. Afflic. in titu. de prohi.feu.alie. p Fride.in prin. in xxiiij.quæstio. col.10.versi.46. & Arnol. Ferro. in consue. Burdiga. titu. de sta. & iu. perso.§.3. col.5. versi. sed & si filius, quibus in locis dicunt Docto. huiusmodi patris consensum in causa reconuentionis, nec item appellationis desiderari, si fuit in principali præstitus, nec item vllo esse modo in iudicio necessarium, si ex contractu per filiumfamilias patre consentiente celebrato agatur: Et dum idem Tiraq. vbi supra num.167. addit facere etiam Bal. dictum in l. fin.§. sin autem in secunda ætate, in fin.C. de bon. quæ lib. volentis si pater consenserit filio curatorem ad litem petenti, non esse ampliùs illius consensum in causa necessarium, adde vltra per eum allegata ipsum etiam Bald. secutum fuisse Alex. in cons.59. viso processu, col.2. versi. vnde dicit Cyn. lib.2. vbi tamen eum aliqualiter corruptè allegat in.§. sin autem in 2.quæst. cum veriùs incipiat sin autem in secun.ætate: & dum idem Tiraq. vbi supra, nu.169. inquit, conferre nota. quoque per Bal.in l.iubemus.C.de emanci. libe. adde illum etiam sequi Areti. in l. si quis mihi bona.§. iussum, col.3. versi. & attende.D. de acqui. hæredi. & an in quolibet iudiciali actu per mulierem agitando necessarius sit hic consensus, colliges ex Spe. in titu. de acto. col.15. versi. sed nunquid sufficit vnus.

57 ℭ VIGESIMOQVARTO quæro, an possit mulier sola coràm arbitro litigare: quod videtur sicuti solus potest filiusfamilias quanuis nõ possit coràm iudice, secundùm glo. in d.l. fina.§. necessitate, in glo.mag. cir. med. versi. item an coràm arbitro, & ibi Bald. col.3. versi. quæro vna cum glo.Fulgo.col.2.in fin. versi. in ea.ibi.§.si filius,& Castr.num.10.C.de bon. quæ lib.& Spec.in tit.de acto.col.13.versi.sed an filio coràm arbitro; de quo ét per Albe.in d.§. necessitate, col. pen.versi. idem etiã dicit Pet.

58 ℭ Sed veritas est, quòd aut quærimus, an possit mulier sola compromittere, & videnda sunt quæ diximus supra in glo.pri. quæstio. xciij. cum dua. aut tri. sequen. aut quærimus, an possit acta coràm ipso arbitro valida celebrare, & dicendum est non posse, quoniam consensus iste ad integrandā mulieris personam desideratur, vt diximus in præfa. in pri. dub. quo casu prohibitus acta exercere coràm iudice, prohibetur etiam coràm arbitro, secundùm Bar. in d.§. necessitate, col.pen. versi. quæro an coràm arbitro, vbi sequuntur Ang. col.fin. versi. in ea. glo. ibi l.3. & Saly. in vij. quæstio. iunctis his quæ dixit in præceden.quæstio.

59 ℭ VIGESIMOQVINTO quæro, an possit mulier per se literas impetrare: & certè in consensu patris in iudicio per filiumfamilias agitando, vt scilicet in literarum etiam impetratione sit necessarius, voluisse videtur Bal. in l. iubemus, in fi.C. de eman.libe. dum inquit, si tempore impetrationis literarum adhibitus fuit, in processu causæ ampliùs non desiderari: quem sequuntur Alex. in consi.59. viso processu, col.2. versi. vnde dicit, lib.2. & Andre.Tiraq. in d.tracta. de legi. connu. glo. 5. num. 169. incipi. & nonnihil.

60 ℭ Sed expressiùs idem Bal. in l.fin.§. necessitate, col.5. versi. item quæro vtrum possit.C. de bon. quæ lib. distinguit posse, si simus in casu in quo interruptio fiat sola citatione: secus si litis contestatione, vbi tamen Barba. in appo. eius in ver. quæro vtrum, simpliciter tenere videtur posse, in id etiam citans Rot. decisio.93.incipi. quòd remissio impetrata, quam tamen non reperio nec in anti. nec in nouis, nec aliquam illius initij.

61 ℭ Sed quicquid sit in filiofamilias nos in hoc statuto priorem opinioné, necessarium scilicet esse huius statuti solennitatem cum mulier literas impetrat, veriorem arbitramur, quoniam ita quoque constitutū est in pupillo, qui non potest sine tutoris authoritate literas impetrare, vti simpliciter voluit Alex. in consi.112, visa copia literarum, col.2.versi. denique præsupponitur, lib.7. cui magis pupillo quàm filiofamilias mulier æquiparatur, vt sæpè diximus.

62 ℭ VIGESIMOSEXTO quæro, quoniam hucusque locuti sumus de his quæ contentiosæ sunt iurisdictionis, ideo quæro inquam, quid de his quæ voluntariæ sunt, an ea sola possit mulier exercere: quod videtur per nota. per Bal. in l.fin.§. necessitate, col.5. versi. quæro an filius.C. de bon. quæ lib. vbi filium, inquit, familias sine consensu patris in iudicio sistere prohibitum, posse tamen solum donationem insinuare.

63 ℭ Veruntamen contrariam in sententiam magis inclinamus, quoniam diuersa est ratio in muliere quàm in filiofamilias, quoniam is iure communi iudicio tantùm interesse sine paterno consensu prohibetur, non etiam contrahere aut se obligare, prout hoc statuto mulieri id quoque interdicitur: & vide etiam quæ diximus suprà in glo. pri. quæstio.lxxxviij. Illud tamen sciendum est, hoc inter actus cōtentiosæ & voluntariæ iurisdictionis interesse, quòd in illis sufficit virum aut agnatum præsentem esse & non contradicentem, vt consentire videatur, vt iam diximus supra hac eadem glo. quæstio.xxij. in his secus, quia idē seruatur quod in actibus extraiudicialibus,

cialibus, vt scilicet expressus requiratur consensus, secundùm Ang. in l. si pater naturalis, post prin. versi. inducitur ad quæstionem, vbi id declarat. D. de adoptio. quem sequi videtur Tiraq. in d.trac. de legi. connu. glo.7. num.37. incipi. limita sextò, in fi.

64 ℭ VIGESIMOSEPTIMO quæro, an cõtra mulierẽ currat præscriptio: quam quæstionem incidenter tetigimus supra in glo.pri. quæstio. lxxij. sed hic ad cõfirmationem eorum quæ ibi diximus duæ addi possunt rationes, quarum prior ex præcedentibus colligitur, quatenus asseruimus statutum hoc ad iudicia quoque protendendum, nam illa iuris est regula, non valenti agere, præscriptionem non currere, l.pri.§.fin. & ibi Docto.C. de anna. excep. vbi ex hoc statuitur, non currere contra filiumfamilias, cui sine patris licentia agere non licet. l. fin.§. necessitate.C. de bon. quæ lib. quam etiam regulam tradiderunt Corn. in conf.94. circa primum, col.fin. versi. quantùm autem, lib.2. Deci. in conf. 445. in casu ad me transmisso, col.8.versi. & hoc idem comprobatur, Rui. in conf.132. visa confessioné, cir.fin.lib.4. cum simili. Quod adeo verum videtur, quòd statutum generalem inducens præscriptionem, locum non habet contra filiumfamilias tanquam agere non valentem, secundùm Bal. in aut. nisi tricennale, post prin. versi. sed quid dices.C. de bon. mater. sequuntur Alex. in conf.101. super primo, col.pen. & fina. lib.7. vbi etiam in id citat Ancha. in cap.pri. de constitu. Deci. in conf.468. superiori anno, ante fin. quod tamen quomodo intelligatur, videbis Bar. in conf.129. quidam habuit vxorem, post prin.parte pri.Bal. in conf.168. proponitur quòd quidam, post prin. lib.5. Alex. in conf.59. viso & perlecto, col.fina. versi. vltimò circa istud, vsque in fi. lib.5. in conf.65. quoniam omne datum, col.2. versi. sexto præsupposito, iuncta col.7.versi. nonò dictum statutum, & col.fin.versi.ad sextum argumentum, lib.6. in conf.220. ponderatis his, col.fina. versi. non obstat etiam, eod.lib.6. & Tiraq. in trac.præscrip.§.pri. in glo.7. per totam.

65 ℭ Posterior autem ratio hæc est, quoniam quæ fiunt non seruata statuti huius solennitate, ipso sunt iure nulla, vt dicemus infra in glo.16.in ver.nõ valeat, quæstio. pri. sed titulus ipso iure nullus causam præscribendi non præstat, secundùm Hosti. & Io.Andr. in cap.pri. de his quæ fiunt à præla. sine consen. cap. quod tamen an verum sit videbis posteriores ibi, & And. Tiraq. in repe.l. si vnquam, in ver. reuertatur, nu.417.incipi. sexagesimum. C. de reuo. donatio.

66 ℭ Sed quoniam supra in d.glo.pri. d.quæstio. lxxij. locuti sumus de reali actione, an scilicet malæ fidei possessor præscribere possit, ideo hic oportunum duximus discutere illam arduam quæstionem, quid in personali actione, an & in ea mala fides præscribenti noceat: quanquam in casu nostro res dubitationem non habet, contra mulierem non currere præscriptionem in personali quoque actione attentis alijs rationibus supra deductis. Et quoniam hac in quæstione Doctores vario sunt modo locuti, ideo proclariori declaratione casus aliquot distinguemus, priorique loco minùs dubitabiles referemus.

67 ℭ PRIMVS est casus, qui nobis xxviij. constituit quæstionem, quando in ipso personalis debiti instrumento apposita est hypotheca, vti communiter

muniter à notarijs hodie apponi solet: & tunc constanter asserimus contra tale debitum tanquam realis actionis naturam habens non currere præscriptionem, ita scribente Fulgo. in cons. 122. Ser. P. ciues, col. 2. versi. quid dixerim, & nulla illius mentione facta, Alex. in cons. 97. aliàs 99. incipi. videtur prima facie, col. 3. versi. præterea, lib. 4 cons. 51. videretur pro decisione, col. 3. versi. præterea dicit, lib. 5. quam & nos opinionem sequimur, quanquam reclamare videtur Soci. iun. in cons. 145. viso puncto, col. 3. sub num. 17. iuncta col. 12. versi. & ex prædictis, lib. pri. sed ibi loquitur in pacto de retrouendendo, præsupponendo in eo malam præscribentis fidem non adesse, quod an verum sit videbis Tiraq. post alios quos citat, in tracta. retrac. titu. 2. §. pri. glo. 2. num. 7. incipi. qua ratione, cum infini. sequen. præsertim num. 20. incipi. sed & hæc, & num. 27. incipi. quod autem, & præter adducta per eum, D. Cepha. in cons. 40. Magnifica communitas, per totum, lib. pri. ita tamen vt scias quæstionem hanc in nostra Comensi ciuitate decisam esse per statutum cccxxxij. in ciuili. disponens, habentem gratiam redimendæ rei venditæ tempore limitatam, ea etiam post terminum quandocunque vti posse: si verò pactum factum fuerit in perpetuum, videlicet venditorem posse in perpetuum rem venditam recuperare, hoc casu seruandum esse istud pactum: quod statutum magis communiter ita intelligitur & practicatur, vt scilicet præscriptionē longissimi quoque temporis impediat; pro qua opinione nos solemus allegare Pet. Gerar. in singu. xviij. nota diligenter, col. pen. versi. sed nulli dubium, & Barba. in cons. 51. scripsit, col. 9. versi. ex istis, & col. seq. lib. pri. quamuis nonnulli Doctores dictæ nostræ Comensis ciuitatis in contraria sint sententia, freti authoritate Tiraq. quo loco eum supra citauimus: sed respondetur allegata per eum loqui in pacto, ea ratione quòd præscriptiò propter publicam est vtilitatem introducta, ideo illi partes per verba quandocunque, vel in perpetuum, vel similia, renuntiare non possunt, vt per Docto. in l. nemo potest, de leg. pri. quæ ratio cessat in statuto quod in loco statuentium habet eandem vim quam habet ius commune, l. omnes populi, vbi Docto. D. de iusti. & iur. & ideo dicimus non valere argumentum de pacto ad statutum negatiuè, vt per Docto. in l. nec ex prætorio. D. de reg. iur. Et licèt Tiraq. d. glo. 2. num. 7. in fi. alleget Castr. in cons. 430. sed veriùs est 431. incipi. circa primum quæsitum, in prin. lib. 2. idem velle in statuto concedente facultatem recuperandæ rei quandocunque restituto pretio, vt scilicet verbum quandocunque intelligatur intra xxx. annos, tamen Castr. id non dicit, quia vltra quod non loquitur de facultate redimendi concessa venditori, sed coherenti rei venditæ, quod statutum odiosum videtur, vt per Tiraq. ipsum in præfatio. d. retrac. num. 56. vsque ad nu. 67. at dictum Comense statutum fauorabile censetur tanquam introductū ob fauorē publicum in odium fœneratorum in fraudē huiusmodi contractus facientiū, vt per Barba. d. cons. 51. col. 11. versi. cōsiderauit enim: non loquitur et Castr. quando statutum vtitur hac dictione quandocunque, sed quando simpliciter loquitur, dum inquit, quòd ex quo statutum antiquum, de quo ipse loquitur, non præfigebat terminum, intelligebatur, vt posset quis quādocunque, idest intra xxx. annos præsentare, per l. sicut. C. de præscri. xxx. vel xl. anno. Quæ sententia potissimùm procedit si dispositio concedens facultatem redimendi quandocunque vel in perpetuum, mandet verba ad literam obseruari, vt generaliter de omnibus statutis dictæ ciuitatis Comi disponit statutum pen. in ciuili. & ita tradit D. Cepha.

d. cons.

d. conf.40. col.pen. verfi. nec dubium, vbi loquitur in difpofitione Principis, fed eadem eft ratio in ftatuto per fupradicta, præfertum in noftro Comenfi ab ipfo Principe confirmato, quoniam omnia noftra facimus, quibus noftram impartimur authoritatẽ. l.2.§. omnia enim.C. de vete.iu.enu. Quid autem in præfcriptione centum annorum, tangit aliquid Cepha. dict. conf.40. col. fin. fed tu fuper hoc vide omnino quæ diximus fupra in glo.pri. quæftio.lxxxj. Sed vt ad propofitum, vnde digrefsi fumus, redeamus, quatenus diximus hypothecam perfonali debito mixtam præfcriptionem impedire, data fcilicet mala fide debitoris, ex Fulg. & Alex. quo priore loco cum fupra citauimus, intelliges procedere modò intentata fit ipfa hypothecaria actio: fed fi non fit intentata dicendum eft vt infra.

68 ℭ Ex his autem infero, quòd licèt apud Docto. magna fit dubitatio an hæres ignorans an legatarius velit acceptare legatum nec ne, præfcribere pofsit: nam poffe tenuerunt Bald. in conf.137. quædam vidua, in fin.ver. libr.5. in conf.168. proponitur quòd quidam Giannicula, poft prin. eod. lib.5. in conf.224. vir fuit, cir.fin. eo. etiam lib.5. Ancha. in reg. fine poffefsione, in vlti. oppo. fub col.8. verfi. item intelligas, de reg. iur. in 6. Firmia.in reper.in ver. præfcriptio quomodo caufatur, verfi.12. (vbi in id ẽt citat Caftr.quem tamen nõ reperio) Soci.in conf.63. in caufa vertente, col.4. verfi. præterea hanc partem, lib.pri. conf.2. in caufa teftamentaria, in fin. ver. lib.3. Deci. in l. petens, col.3. verfi. non ob. quòd videtur in mala fide (dum allegat Ancha. vbi fupra) C.de pac. in conf.554. quod fupra accuratè, poft prin. Anto.Rub. in conf.3. dicitur, in fin. Balb. in trac. præfcript. parte fecunda tertiæ partis princi. quæftio.xiij. num.9.& iterum in quarta parte quintæ partis principa. quæftio.iij.col.2.verfi.confirmatur ifta opinio, Paris.in conf.7. & fi in præfenti, col.pen.verfi. illud autem, vfque in fin.confilij, lib.pri.in conf.92. incipi. Ang.in conf.col.4. verfi. & ad illud, lib.3. Soci.iun.in conf.74. vifo teftamento, col.9. verfi. refpondetur prout per alios, lib.pri. in conf.145. vifo puncto, col.10. verfi.fecundò & clariùs,licèt meo in lib.corruptè legatur fecundus pro fecundò, eo.lib.pri. Cagno. in rep.l.2. num.88. in fin. & 89. vbi communem hanc dicit opinionem.C. de pac. inter empto.& vendi. Andr.Tiraq. in rep.l. fi vnquam, in ver.reuertatur, num.391. incipi. & id quidem.C. de reuo.dona. & clariùs in tract. retract. titu.2.§. pri.glof.2. num.27. incipi. quod autem dictum eft, D. Io. Cepha. in conf.40. Magnifica communitas, num.27. & 28. lib. pri.

69 ℭ Sed non poffe tenuerunt Rapha. Cuma. in conf.117. Domina Contefsia, per totum, & voluiffe videtur etiam Ang.in conf.299. quidam Cicolus, in fecun.dub. expreffiùs Deci.in cap.Ecclefia fanctæ Mariæ, col.14. fub. num.26. de conftitu. Alba.in conf.58. videtur fine dubio, in prin. vbi tamen nullam de prædictis mentionem facit, & qui loquitur quando conftat hæredem legati notitiam habere, quam probari inquit fi alia forte legata foluerit, per tex. in l.non eft ferendus.D. de tranfac. & per nota. per Bar.in l. qui Romæ.§.duo fratres, in iij.quæftio. vbi & alij fequuntur.D.de verbo.obliga. Quæ pofterior opinio verior videtur, quoniam pro legato competit hypothecaria actio.l.pri. & 2.C.commu.de leg.& not.Docto. in l. pri.D. de leg.pri. quæ impedit præfcriptionẽ currere, vt fupra diximus, & ita hac ratione fretus hanc quoque opinionẽ tenuit Ancha.fibiipfi con-

trarius

trarius in conf.139. visa prædicta, in fin. in practica tamen non videtur à priori opinione vti communiori recedendum, quoniam, vt dicunt Doct. qui eam partem sequuntur, præsertim Paris.ante agnitionem legatario nō videtur competere actio, ideoq. hæres in mala fide non videtur: quod an verum sit, tu quoque colligere poteris ex multis quæstionibus quas infra subijciemus, de quo vide etiam sum.Sylue.in ver. præscriptio, pri.col.14. versi. aut sumus in debitis, & in ver. præscriptio, 2. col.6. versi.18. Quam tamen sententiam procedere nō arbitramur in legato iure institutionis relicto, stante Decreto Mediolani disponente possessionem defuncti in hæredem continuari, quod locum habet in hærede in re quoque certa instituto, secundùm Tiraq. in trac. le mort saysit le vif, parte 2. decla.4. quo fit vt hæres vniuersalis huiusmodi legatum sine possessione præscribere non possit, l.fine possessione.D. de vsuca. cap. sine possessione, de reg. iur. in 6. & ita aliquando iudicauimus, intelligendo tamen in hæredem certæ rei defuncti possessionem continuari eo modo quo in ipso Decreto disponitur: & vide etiam pro intellectu d.l. & d.cap. sine possessione, Ias. in d.l. petens, col.4. versi. ex ista glo.& ibi Deci.col.2. versi.in glo.pri.ibi si ante. C.de pac. decidentes dicta iura locum non habere in iuribus incorporalibus, sed tamen veriùs videtur requiri saltē quasi possessionem, quia incorporalia, licèt nō possideantur, quasi tamen possidentur, vt per Docto.in l. pri.in prin.D.de acqui.possel.& ita est de mēte, D.Cepha.d.conf.40.col.6. versi.sed posito, lib.pri. dū post Rui. & Paris.quos citat, dicit etiā præscriptionem centum annorum saltem sine quasi possessione non currere.

71 ¶ SECVNDVS est casus, xxix. quæstionem constituens, quando debitor se soluturum iurauit: nam hoc quoque casu præscribere non poterit, secundùm Hosti.titu.de præscript.§.quæ res præscribi possunt, col.2. Abb. in cap. fin. col.6. versi. & hæc confirmant, & ibi Imo. col.17. versi. vnde sciendum, & col.seq. de præscrip. Alex.in conf.97. aliàs 99. videtur prima facie, col.2. versi.& prædicta, & col.3. versi.non ob.allegata, lib.4. in conf.51. videretur, col.pri. iuncta col.2. versi. secundò respondeo, lib.5. Corn. in conf.328. videtur, col.3. libr.pri. Soci. in conf.203. capiendo, col.2. lib.2. Henri. Bohic. in cap.si diligenti, in iij. distinctio. de præscrip. Baue. in trac. de virtu. iura. col.12. sub. num.59. quam & nos opinionem sequimur: quanquam reclamet Gui. Pap. (quem sequi videtur, dum se ad eum remittit, Nico.Eue. in locis lega. in loco à vi, energia, seu effi.iura. in 44.effec. iura. sub fol.319.) decisio.199. incip.an cap. malæ fidei, col.pen. versi. licèt in obligatione, vsque in fin. vbi etiam reprobat distinctionem Humber. de Bouen.in rep.aut. sacramenta, col.pen. versi. tertius effectus. C.si aduer. vendi. intelligentis Hosti. opinionem procedere quando debitor iurauit se soluturum ad certum terminum: secus si simpliciter iurauit soluere ad requisitionem creditoris: quæ distinctio videtur contra mētem aliorū Doctorum supra allegatorum, ideo priorem nos, vt diximus, opinionem simpliciter sequimur: pro qua facit quòd generale est, iusiurādum præscriptionē impedire, secundùm Baue. vbi supra, col.7.versi. nam quando aliquis, post alios quos citat, vbi tamen allegat Ias.in.§. de constituta (quem.§.legit simul cum.§.præceden. incipi. in personam) in versi.adde vnum in materia, insti. de actio. quem non reperio: de quo etiam per Alex. & recentiores in l. nemo potest.D. de lega. pri. quod adeò verum est, vt statutum debiti præscriptionem inducens, debitum non compræhen

dat

dat iuratum, vt dicemus infra in fine, quæstio.ij.num.13.incip.ex quo ema nauit. Et facit etiam quod in sequenti quæstione de interpellatione dicemus: constat enim iuramentum vim interpellationis habere, quia iureiurando interueniente alia non est opus interpellatione, secundùm communiorem Doctorum sententiam, vt colligitur ex allegatis per Iaco.Philip. Porti.lib.commu.opi.4.conclu.14.

71 ℭ TERTIVS est casus, ex quo xxx. oritur quæstio, quando debitor fuit interpellatus vt solueret: & tunc etiam non præscribit, vt est de mente Hosti. in titu. de præscrip.§. quæ res præscribi possunt, col.pri. dum inquit debitorem præscribere modò non retineat debitum inuito creditore, & clariùs voluit Bal.in cap.pri.§. si per xxx. col.2. num.9. & ibi Afflic. in pri. nota. num.21. si de feu. fue. con. inter domi.& agna. vasal. Abb. in cap.fina.col.5.& 6.& ibi Imo.col.14.versi.& aduerte tamẽ quòd potes,vbi et declarat quid si debitor interpellatus soluere nõ potuit,extra de præscri. idẽ Imo.in l.quibus diebus.§.dñs,cir.med. versi. potes dicere.D. de condi. & demon.Soci.in conf.203.capiendo,col.2.versi.tertiò confirmatur,lib.2.

72 ℭ SED HIC TRIGESIMOPRIMO dubitatur, quid si non interueniat interpellatio hominis, sed diei, an sufficiat: super quo videbis Hosti.in d.§.quæ res præscribi possunt, col.2.cir.prin. vbi velle videtur nõ sufficere, dum inquit, diem interpellare pro homine solùm quò ad morã, non etiam quò ad peccatum, quem sequitur Barba. in conf.36. non enim sufficientes, col.3. versi.præterea faciat, lib.4.

73 ℭ Verùm in contrarium communior est opinio, quam tenent Bald. & Afflic. in d.§. si per xxx. in locis supra allegatis, Abb. in d.cap. fina. col.6. versi.& hæc confirmant, de præscri. Imo. in d.§. dñs, quo loco eum supra citauimus, Alex. in conf.nobis 97.& secundùm nouis. impress.99.videtur pri.fac.col.2.versi. & prædicta fortiùs, lib.4. in conf. 51. videretur,col.pri. iuncta col.2.vers. & prædicta tantò magis,lib.5.Soc.in d.conf.203.quo loco eum supra citauimus in præced. quæstio. lib.2. appo. Capel.Tholo.74. incipi. item fuit dubitatum an in præscriptione. Quæ opinio verior etiam videtur per reg.l.magnam, vbi Docto.C. de contra.& commit.stipu.

74 ℭ QVID AVTEM ET TRIGESIMOSECVNDO, si creditor non potuerit debitorem interpellare, quia fortè si creditorem ignorauit: & Raph. Cuma.in conf.147. Domina Contessia, col.pri.versi. nam & si debitor, inquit, debitorem adhuc non præscribere. Et simile est quod tradit Corn. in conf.176. ad euidentiam, col.3. versi.nec allegatur, lib.pri. in conf.277. eiusdem initij, col.pri. versi. his minimè,lib.4. si debitor creditoris negotia gesserit, aliam non requiri interpellationem.

75 ℭ QVARTVS est casus & consequenter xxxiij. quæstio, quando debitor se debitorem ignorat: & tunc præscribit, secundùm Calda. in addi. Io.Andr. in nouel. in cap. fin. & ibi sequuntur Butri. col.5. post prin. Abb.col.7. versi.vbi tamẽ, & Imo.col.17. versi. vnde sciendũ, de præscrip. Bal. in conf. 319. quæritur an sciens, lib.pri. Ang.in l.pri. col.fin. versi. & ideo ex prædictis, in rep.C.de iudi. Caccialup. in rep.l. omnes populi, col. 21. versi. quartò quando ipse.D.de ius. & iur. Afflic. in d.cap. pri.§. si per

xxx.nu.22.si de feu.fue.con.inter dom.& agna.vasal.Balb. in trac.præscrip. parte quarta quintæ partis prin.quæstio.3.Soci.iun.consi.145. viso puncto, col.9. versi.quintò non ob.& col.seq. lib.pri. Iaco.Philip.Porti.lib.cōmu. opinio.3. reg.44. limita.2. vbi alios citat concor. quod & nos verisimum arbitramur, cùm non posit hoc casu debitor dici esse in mala fide, vti etiā animaduertit Iaco.Philip. vbi supra, & voluit præter eum sum. Sylue. in ver. præscriptio. pri. col.4. versi. & si videantur.

76 ℭ SED DVBIVM est, & ista sit xxxiiij. quæstio, quid si debitor dubitet se debere nec ne, an & tunc præscribat: & Soci.in consi.40.ex actis gestis, in fin. ver. lib.pri. inquit præscribere. Cuius contrarium consuluit Rui.in consi.150. ex his quæ in facto, col.antep. versi.& confirmatur, lib. 4. quæ posterior sententia verior videtur per doctri. Bar. quam Rui. adducit in .l. naturaliter, in prin. & est in col.3. versi. & ex hoc.D. de vsuca.qui dicit, dubitantem à principio non posse præscriptionem inchoare, licèt posit antea inchoatam perficere: cui addere poteris ipsum Bart. sequi alios quoque Docto.ibi: & id præterea voluisse glo. in cap.fin. in glo. fin. post prin. versi. item quid si dubitat, & ibi velle videtur etiam Inno.in fin. ver. si solerter inspiciatur, & iungantur præcedentia cum finalibus verbis Butri. col.5. versi.quærit glo.an dubitans, Abb. col.10. versi.tertiò quærit, Imo. col. 27. versi. redeo ad glos. in versi. item quid, & col. seq. qui id latiùs declarat, & Fely. col. pen. in prin. versi. ad illud de eo, de præscript. glo.in cap.si diligenti, in ver.bona fides, in fi. & ibi Bal. col.pri. versi.quæro nunquid ille, & Abb. col.antep. versi. quintò quærit, eo.tit. de præscri. iterum Bal. in l. super longi, col.3. versi. dixi secundo, num.9. in fin. & ibi Ang. col.2. versi. sed attende.C.de præscri.lon.tempo. iterum etiam Imo. in l.3.§. genera, col.pri.versi.in glo. in ver.non bona, & ibi Roma.col.pri. versi. & hic est notandum, Alex. in 3.nota. Aret. in 3. item nota. Iasi.col.3. versi. vltimò per istum tex. & Clau.Aquen. num.4.& 5.qui id declarat.D. de acqui.possess. iterum Alex. in consi.228. ponderatis his, col.fin. versi.nō obstat etiam si diceretur, lib.6. Soci. iun. in consi.69. pro dilucidatione, col.11. versi. tertiò probatur, lib.pri. D. Io.Cepha. in consi.40. Magnifica communitas, col.4. versi. cùm enim, & col.5. versi. nec huic conclusioni, lib.pri. Et hæc communis est opinio, vt ex prædictis colligitur, & vt attestantur Docto.in d.§. genera, Fely. in d.cap. fina. & Cepha.in d. consi.40. de quo etiam videbis sum.Ange. in ver.præscriptio, col.2. versi.vtrum dubitans, & sum.Sylue. in ver.præscriptio, pri.col.5. versi.tertium,& col.seq. Si autem scire velis quid si iustam quis dubitandi causam habeat, vide Hosti. in d.cap.fin. sub.§. etiam fin.cir. med.versi. quid si dubitat an res sit sua,& ibi alios etiam Docto. eundem ēt Hosti.in sum.titu.de præscrip.rer. immo.§. quæ exiguntur, col.3. versi. quid si quis dubitat, & Calca. in consi. 75. quòd dictis filiabus, col.pen.versi. quia etiam dubitatur: & quid si dubitatio in malam fidem inclinaret, declarat Aquen. in d.§. genera, quo loco eum supra citauimus.

77 ℭ QVINTVS est casus xxxv. quæstionem pariens, quando agitur de præscriptione seruitutis prædij rustici: & currere videtur præscriptio non obstante mala fide, secundùm Bar.in l. sequitur.§.si viam, col. pri.D. de vsuca. vbi diuersitatis rationem inter præscriptionem seruitutis prædij rustici & vrbani adducit, quia scilicet in ea factū hominis nō requiritur, sed

ex sola non vtentis negligentia causatur: in hac autem secus: & Bart. ibi sequitur Castr. in col.2. quod & idē repetijt Bar.in l.hæc autem iura, post prin.D. de serui. vrba. prædio. & in l.fin. cir.fin.D. quemad. serui. amit. & idē ante eū voluit Cyn. in l.pri.& ibi Albe.col.2. versi. in præscriptione autem libertatis personæ.C. de serui.& aqua.& sequuntur Butri.in cap.si diligenti, col.2. versi. aduerte, de præscri. in cap. fin. col.2. in prin. & ibi Abb. col.2. versi. vide aliud exemplum, iuncta col. 5. versi. ex quo infertur, eo.tit.de præscri. Cepol. in trac. de serui. vrba. prædio. cap.20. col.3. versi. sed nunquid in libertate, & sensit ēt Io.Fab. in.§. æquè, col.4. versi. item quæritur, insti.de actio. dum inquit, seruitutem, continuam causam habentem, xxx. annis cum mala fide præscribi, Caccialup.in rep.l.omnes populi, col.21. versi. tertiò quando ipse.D. de iusti. & iur. & è Theologis voluernnt sum.Ang. in ver.præscriptio. col.pri.versi. quæ requiruntur, & sum.Syluc. in ver. præscriptio. pri. col.2. versi. quod limita verum.

78 ℭ Sed hanc opinionem attento iure canonico, quo nulla præscriptio ēt in personalibus cum mala fide procedit, secundùm communiorem opinionem, vt infra dicemus, veram non esse, inquit Iaco.Philip.Porti. libr. commu. opini.3. reg.44. limita.6. cui & nos addimus hanc eandem opinionem, seruituti rustici quoque prædij cum mala fide non præscribi, saltem de iure canonico, tenuisse etiam Bald. in d.l.pri. col.2. num.13. & ibi Saly. col.3. versi.sed contra hanc lec.C.de serui.& aqna. (vbi tamen dicūt hoc ius canonicum in foro tantùm canonico non etiam ciuili seruandum, quibus nos in hoc nō assentimur, vt dicemus infra in fine huius glo.) Aret. in consi.30. viso themate, col.2.versi. venio igitur, Bertran.in consi.81.pro faciliori, col.2.versi.nec potest prætendi, lib.3. (qui tamen subdit xxx. annorum curriculo bonam fidem præsumi, eoque tempore malam fidem præsumptam tolli per dictum Inno. in cap.2. de in inte. restitu. & Bar. in l. fin.C. vn.vi, super quo tu omnino videbis quæ nos diximus supra in glos. pri. num.300. incipi. sed videamus,cum quinque seq.) Rip. in l.nemo potest, col.18. versi. vltimò aduerte, sub num.105. de leg.pri.

79 ℭ In quam etiam sententiam fuisse satis visi sunt, qui simpliciter asseruerunt bonam in seruitutibus fidem desiderari, inter quos Bar. ipse in l. seruitutes,3.col.pri.in fin.versi. quæro quot sunt.D. de seruitu. Balb.in tracta. præscrip. parte secunda quartæ partis princi. quæstio.pri. num.10. vbi cōmunem hanc dicit opinionem: quam & nos sequimur: an autem in dubio præsumatur bona fides, an mala, videbis quæ diximus in d.glos.pri. num. 300.& mult.seq. & præterea in specie seruitutum Imo. post alios in cap. si diligenti, col.3. num.13. de præscri. vbi interesse putat, an agatur de præscribenda libertate seruitutis, & tunc præsumatur bona fides, quia ius cōmune ei fauet, cùm quælibet res libera præsumatur: secus si tractetur de præscribenda seruitute, qui in id concor. citat, & communem hanc esse opinionem asserit, de quo vide etiam Aret.in d.consi.30.col.2.

80 ℭ SEXTVS est casus xxxvj. nobis quæstionem afferens, quando de temporalibus agitur actionibus, vt de redhibitoria, quantò minoris, & simili. & tunc concluditur præscriptionem currere non obstante mala fide, secundùm Hosti.in sum.de præscrip.§. quæ res præscribi possunt, col. pri. Bal.in cap.fin. col.pri. versi.oppo. quòd Papa,& ibi Butri.col.2. post prin.

vbi id intelligit procedere quando lex ipsas temporales actiones introduxit in meram creditoris pœnam, Abb. col.3. versi. ipse verò D.Anto. qui id latiùs declarat, Imo. col.12. versi. sed attende quia D.Anto. qui etiam id declarat, & Fely. col.2. versi.recipit tamen, qui per omnia Abba. sequitur, de præscrip. sum. Ang. in ver.præscriptio, col.pri. versi. idem dic, & sum.Sylue. in ver.præscriptio.pri.col.2.vers.quod limita,& col.15.vers.notandum est etiam, qui eodē modo id declarat, quo Butri. vbi supra, Castr. in d.l.sequitur.§.si viam, col.2. & ibi Rapha.Cuma. col.fi. versi. tamen audiui, qui etiam simpliciter sequi videtur Butri. opinionem.D.de vsuca.iterum Castr. in l. hæc autem iura, num.4.D. de serui.vrba.prædio. in l.fin.§. pri.in fin.D. rem rat. habe. iterum Imo.in cons.123. in causa quæ vertitur, col.2.versi.& hanc partem, Matthæ.nota.23.no. quòd omnes leges, & ibi appo. Caccialup. in rep.l.omnes populi, col.21.versi.pri.quando, & versi. secundò quando, & ibi Crot. col.16. versi. limitatur tamen primò.D. de iusti.& iu.& sensit iterum Fely. in cap.de quarta, cir.fin. de præscri. Corn. in cons.328. videtur in præsenti, col.3. versi. hanc etiam partem, lib.pri. iterum etiam Crot.in repe.l. nemo potest, col.29. versi.ista conclusio limitatur.D. de leg. pri. Balb. in trac. præscri. parte secun. tertiæ partis princi. quæstio.xiij. vbi etiam Abba.& Fely. declarationem sequitur,tangitq. etiā quid in pœna conuentionali, an illi xxx. annis præscribatur à debitore sciente, & concludit præscribi, nisi pœna sit in fraudem vsurarum apposita,vt dicit esse cùm apponitur dationi quantitatis: secus si facto, post alios concor. quos citat, Iaco. Philip. Porti. libr. commu. opinio. 3. regu.44. limita.pri. & 4.

81 ℂ SEPTIMVS & vltimus est casus, qui xxxvij. parit quæstionem, quando sumus in actionibus quas perpetuas appellant: & tunc præscriptionem currere non obstante mala fide, voluisse videtur in primis Inno. in cap. quia plerique, col. pri. cir. med. de immu. Eccle. dum bonam, inquit, fidem in xxx. annorum præscriptione non desiderari (quem tamen aliter intelligendum putant Abba.in cap.fin. de præscrip. & Alex. in cons. 185. lib.2. in locis infra allegandis) Hosti. in sum. de præscri.§. quæ res prescribi possunt, col.pri.& 2. Bar.in l.sequitur.§. si viam, col. pri.versi. & per hoc.D. de vsuca. in l. hæc autem iura, post prin. & ibi Ang. col.pri. versi. & intellige.D. de serui. vrba. prædio. iterum Bart. in l.fin. in fin.D. quemadmo. serui.amit.in l.ait prætor.§. hi planè, in fi.D.ex qui.cau.maio. Bald. in cap. fin. col. pri. versi. opp. quòd Papa, de præscrip. Guid. Pap. quæstio.cxcix. incip. an cap.malæ fidei, per totam,qui ita dicit fuisse iudicatum in curia Tholosana, & Gratianopolitana, Prac.Papi.in for.respon.rei conuen.in glo.in ver.præscriptionis,in fin.iunctis preceden. Ancha. in cap. pri. col.2. cir.prin.versi.pro hoc allego,de præscrip.in 6. (dum allegat Bar. in d.§.si viam) in cap.possessor male fidei, col.18.versi. sed quæro vtrum, cum dua.seq. vbi id intelligit verum in foro iudiciali, sed in foro conscientiæ debitorem, inquit, si sortem habeat, eam retinendo cum mala fide vigore præscriptionis à statuto inductæ, fortè tutum non esse quò ad Deum, de reg. iur. etiam in D.Barba. in cons.36. non enim sufficientes, col.pri.2. & 3. lib. 4. Nel. in trac. banni. in 2. parte 2. temporis. quæstio. 17. Soci. cons.40. ex actis, cir. fin. lib.pri. vbi communem hanc dicit opinionem, citatq. in id quosdam alios concor. qui tamen id non dicunt: nam Inno. in cap. si diligenti, & in cap.fin.de præscrip. hoc non dicit, nec etiam glos. in cap.

in cap. poteſt, vt ipſe citat, ſed veriùs incipi.poſt quingentos, xvj.quæſt.iij. nec etiam Bar.in l.nemo poteſt.D.de leg.pri. nec in l.pri.D.de vſuca. quia ſolùm inquit, non poſſe renuntiari ſtatuto diſponenti debitorem decennio debitum præſcribere, nam licèt præſupponat tale ſtatutum valere, non tamen exprimit quid ſi in mala fide ſit debitor: nec etiam Bal.in l.pri. §.pium, ſed veriùs incip. ſi initium.D.de poſtu. nec in cap.pri.§.ſi per xxx. ſi de feu.fue. contro.inter domi. & agna.vaſal. quia ſolùm inquit Bald. ius canonicum, quod contrarium diſponit,in foro ciuili non eſſe ſeruandum, in quo tamen male locutus eſt,vt poſtea dicemus: Eandem etiam opinionem veriùs tenuerunt Capel. Tholo. quæſtio. lxxiiij. incipi. item fuit dubitatum an in præſcriptione, Nico. Euerar. in locis lega.in loco à vi,energia, & effi. iura. char.antep. col. pri. verſi. quadrageſimusquartus, ſol. omnium 319.

82 ℭ Verùm Abb. in cap. quod clericis, col. pen.verſi. quinimò non valet, & verſi.ſeq. incip. pro concordia, de for.compe. diſtinguit, an debitor teneatur ad domum creditoris ire, eique debitum offerre, iuxta nota. in l. item illa.D. de conſtitu.pecu. & tunc non præſcribat, aliàs ſecus: quod & repetijt in cap.fin. col.2. cum 4.ſeq. de præſcrip. ſequuntur Corn. in conſ. 176. ad euidentiam, col.3. verſi. ad idem quod no.Panor. lib.pri.in conſ. 206. circa thema, col.3. verſi. ad idem quod notat, lib.2. in conſ.277. ad euidentiam, col. pri. 2. & 3. vbi dicit hanc opinio. maximè procedere in commodatario & depoſitario, ſed qui tamen ſubdubitat, lib.4. Soci. in conſ.203.capiendo, col.pri.verſi. ſecundò probatur, & col.ſeq. lib.2. vbi inquit ità etiam conſuluiſſe genitorem ſuum cum pluribus alijs Doctoribus, Henri. Bohic, in cap.ſi diligenti, in 3.diſtinctio. de pręſcrip. Soci.iun. in conſ.145. viſo puncto, col.9. ſub num.64. & ſeq. lib. pri. appo. Capel. Tholo. d.deciſio.74. quod & fuiſſe videtur de mēte Rapha.Cuma.in conſ. 67. ſtatuto ciuitatis Vicentiæ, col. pri.& 2. dum diſtinguit an debitor ſit in mora, & pręſcribere non poſsit: ſecus ſi non ſit.

83 Caſtr. autem in d.l. ſequitur.§. ſi viam, col.2.D. de vſuca. aliter diſtinguit in hunc ſcilicet modum, quòd aut lex vel ſtatutum dirigit verba ad debitorem quòd pręſcribat,ſi creditor non petierit creditum, & tunc non poſſit debitor pręſcribere, ſi lex aut ſtatutum non exprimat quòd etiam mala fide pręſcribere poſsit: aut vero dirigit verba ad creditorem quòd cadat à iure ſuo, ſi creditum intra tale tempus non petierit, & tunc pręſcribat debitor, non obſtante mala ipſius fide: quam opinionem verā ſe putare inquit ſicut Euangelium, & ſecundùm eam plures Florentię Doctores conſuluiſſe, quod & repetijt in l. hęc autem iura, num. 4.D. de ſerui. vrba. prędio.& ſequuntur Barba. in conſ.36. non enim ſufficientes, in pri.dub. lib.4. Corn.in d.conſ.176. col.3. verſi. idē Pau. de Caſ. lib. pri. in d.conſ. 206. col.3. verſi. item Pau.de Ca. in litera d.cir.prin.lib.2. Io.Crot.in rep. l. nemo poteſt, col.27. verſi. quęrit etiam Bár. iuncta col.ſeq. verſi. quartò limita.D. de leg.pri.

84 ℭ Sed negatiuam & ſimplicem opinionem debitorem malæ fidei nullo modo præſcribere multò plures tenuerunt, & in primis gloſ. in cap. fin. in ver.tam canonica quàm ciuilis, dum loquitur de pręſcriptione xxx. vel xl. annorum à iure ciuili introducta (nam tali tēpore conſtat huiuſmodi per-

ſonales actiones iure ciuili pręſcribi,l. ſicut.C.de pręſcri. xxx. vel xl.anno.) & ibi expreſsim Hoſti. cir.med. verſi. ſed contra quia quadregenaria præſcriptio, Butri.col.2. verſi. ſi autem actio, qui id intelligit ſiue lex tollat effectum naturalem, ſiue non, Imo.col.9. verſi. venio modò, cum ſex aut ſeptem ſeq. vbi, col.14. verſi.aduerte tamen, id intelligit etiã ſi ſoluere non potuit debitor etiam non interpellatus, & col.17. verſi. item adde prædictis, hanc communem dicit recentio. opinionem, & intelligit ſiue interueniat iuramentum, ſiue non, reprobata Hoſti. ſententia, & Fely. ſubdubius tamen, col.pri. & 2. de præſcrip. iterum glo.in cap.poſſeſſor, in gloſ. pri. dum eodem modo loquitur quo ſupra, & ibi Io.Andr.de reg.iur.in 6. idem Io.And. in cap.2. eodemq.vlti.poſt prin.verſi. per hanc literam, vbi ſequi etiam videtur Ancha. col.pri. verſi. ſed pone quòd laicus, de excep. in 6. & ſentit etiam Bar.in l. omnes populi, num.22. in fi.D. de iuſti. & iu. dum inquit, omnes leges malæ fidei poſſeſſorem præſcribere permittentes correctas eſſe, Bal.in l.pri.col.3. verſi. ſed reuoco in dubiũ, & ibi Saly. col.3.verſi. ſed contra hanc lecturam.C.de ſerui.& aqua, idem Bal. in aut. ad hæc, col.3. verſi. item dubitatur de debito.C. de vſur.in l.pri. in pri. lectu. num.3.& 4.C. de præſcri. xxx. vel xl. anno. in l. quibus diebus.§. dominus, cir. med. Caſtr. etiam cir. med. Imo. ferè per totum, qui dicit ita Iaco. quoque Butri. diſputando tenuiſſe, & Soci.col.fin.ver. tertia concluſio.D. de condi. & demon. iterum Bald. in l.pri.§. ſi initium, cir. fin.D. de poſtu. in cap. pri.§. ſi per xxx. col.2. verſi. quærit hic glo.& ibi ſequi videtur Alua. col.2. verſi. de iure autem canonico, dum hanc opinionem poſteriori loco recenſet, & ibi clarius Præpo.Medio. col.pri. cir.med. & iterum col.fi. verſi. ſed diligenter, qui communem hanc dicit opinionem, & Afflic. in pri.nota.col.pen. verſi. ſed iuxta iſtam materiam, qui etiam communem hanc eſſe ſententiã affirmat, ſeq. ita iudicaſſe,ſi de feu.fue.contro. inter domi. & agna.vaſal. idem Bal.in diſputa. incip. ſtatuto cauetur quòd fœnerator, per totam, in conſ.12. quidam D.Matt. num.6.lib.pri.in conſ. 319. quęritur an ſciens, eod.vol. pri.in conſ.4. factum tale eſt, per totum, vol.3. conſ.224. vir fuit, ante fin. vol.5. conſ.386. quidam M. deceſsit, col.2. verſi. vltimò ſciendum eſt, eod. lib.5. & ſentit etiam in l. placet.D. quod falſ. tuto. aut. Ang. in rep.l. pri. col. fin. verſi. vltimò no.C. de iudi. in d.l. ſequitur.§. ſi viam, ante med. verſi. & dixit Bar. & ibi Raph.Cuma. col. pri. verſi. & per hoc infert Bart. & col. ſeq. & Roma. col. pri. verſi. & hinc Bart. cum quinque ſeq. Imo. col.2. verſi. & aduerte quia, & col. ſeq. D.de vſuca. iterum Ancha.in cap.ſine poſſeſsione, col.7. verſi. vndecimò & vltimò op. de reg.iur. in 6. in rep.cap. pri. in xi. quæſtio.princi. de conſtitu. in conſ.5. pro parte nobilis, col.fi. verſi. vltimò circa hoc, & in conſ. 139. viſa prædicta, in fin.iterum & Butri.in cap. quia plerique, col.2.verſi. ex his patet,de immu.Eccle. dum ſe remittit ad dicta per ipſum in d.cap.fi. de præſcrip. in conſ.45.Dña Orabilis, col.fin. verſi.nec obſtat opi. Bar.vbi communem hanc ſententiam dicit, iterum quoque Raph. Cuma. in conſ. 147. D.Conteſsia, ferè per totum, qui etiam aſſerit ita cõmuniter teneri, & alter Raph. ſcilicet Fulg. in conſ.122. Ser.P. ciues, col.pri. & 2. in prin. in conſ.164.circa primũ, col.pri.in fi.verſi.quartò & vrgentiùs, qui pariter de communi ſententia fidem facit, in conſ.233. D.Iacobus, col.pen. verſi. ipſe planè Galianus,iterum Abb.in cap.cura,cir.fin.de iu.patro.vbi & ipſe hanc communem eſſe opinionem atteſtatur, idem etiam allegatur velle Cardi.in cap.ſi diligẽti,& ibi Pet.de Vbal.in repet.col.9.& 10.de præſcrip.

iterum

iterum etiam Castr. in l.fin.§. fin. cir. fin.D. rem rat. habe. iterum Imo. in conf.26. in casu præmisso, per totum, in conf.123. in causa quæ vertitur, col pri. ver. item non obstat quarta exceptio, & col. seq. vtrobique hanc communem asserens opinionem. Matthę. nota.23.no. quòd omnes leges, Alex. in conf.185. viso titulo quæstionis, in secun. dub. col.11.& 12. vbi de communi quoque opinione fidem facit, lib.2.in conf.213.viso et opor tunè, col.pri.versi. et licèt sit necessaria,eo.lib.2. in conf.34. viso processu, col.pri. versi.& mihi videtur, lib.3.in conf.60. stantibus, col.3.versi.& primò non ob.lib.4.repe. in conf.39.lib.6.in conf.97. aliàs 99. videtur prima facie, per totum, eo.lib.4. in conf.51. videretur, col.pri.& seq.lib.5. in conf.97. viso processu, col.fina.versi.postremò non obstat,lib.7.quibus omnibus in locis hoc idem semper repetit, hanc communem scilicet esse opinionem, Calca.in conf.26. videtur prima facie,col.fin.versi. sed transeamus, Corn. in conf.259. quæritur, col.4. versi. deueniendum est, vbi communem hanc esse sententiam attestatur, lib.pri.in conf.328. videtur in præsenti, per totum, eod.lib.pri. in conf.265. in hac videtur, col.fin. vbi idem facit, asserens eandē quoque opinionem in practica obseruari, vol. 3.in conf.180. multùm diffusè, col.pri.eod.lib.3.vbi eam etiam cōmunem esse opinionem repetit, reprehenditq. Castr. distinctionem, an verba dirigantur ad debitorem, an ad creditorem, Deci.in conf.266. non excedit, col. pen. versi.nam de titulo, in conf.272. viso processu, col.4. versi. non obstat si dicatur, vbi & ipse asserit ita communiter teneri, in conf.303. in casu occurrenti, col.pri. versi. sed breuiter, vbi idem facit, Goza. in conf. 56. circa primum, col.3. versi.sexto de iure canonico, qui etiam communem hanc dicit opinionem, Bertran. in conf.16.viso processu, col.6. versi. non igitur, vol.3. conf.87. ex themate. col.3. versi. ex quibus infertur, eo. vol.3. conf.154.poterat esse, col.2. versi.dictus igitur, eo.vol.3. conf.184. ex themate, in 2.quæsi. eo. etiam vol.3. quibus omnibus in consilijs asserit & ipse communem hanc esse opinionem, Caro. Ruin. in conf.40. pro euidentia, col.pen. versi. nec dicto D.Philippo, lib.pri. conf.170. de tribus, col.pen. versi.præterea stante, eo.pri.vol. vbi de communi sententia fidem facit, in conf.146. multa obijciuntur, paulò ante fin. lib.4. in conf. 150. ex his quæ in facto, col.4.versi.& alio quoque, eo.lib.4.Paris.in conf. 66. nobilis Syluester, col.13. versi. considerata tamen, lib.3. in conf.92. incipi. Ang.in conf.col.3. versi.& procedunt ista, qui etiam ita communiter Doctores tenere affirmat, lib. eo.3. in conf.110. statutum de mulieribus, col.4. versi. nec Petrus, vbi idem facit eo. etiam lib.3. Grat. in conf. 12.col. fin.lib.pri. in conf.125. col.pri. eo.pri.lib. Caccialup.in rep.l. omnes populi,col.20.versi. secundò infert Bart. qui crebriorem quoque hanc esse Doctorum opinionem asserit, vbi etiam col.27. versi. quintò & vltimò, limitat eam non procedere quando lex aut statutum ex alia iusta causa,quàm ex creditoribus negligentia, moueretur, putà si induceret præscriptionem contra fœneratorem, post alios quos citat, & ibi Io. Crot. col. 14. versi.vndecima conclusio (vbi etiam col.16. versi. secundò non procedit, expressim reprobat Abb. distinctionem,in d.cap.quod clericis, de for. compe.) D.de iusti. & iu. idem Crot. in rep.l. nemo potest, col.28. versi. quærit etiam Bar. iuncta col.seq. versi.secundò limita, vbi idem & constantiùs facit, & Rip.num.105. qui de communi opinione attestatur.D.de leg. pri. Thom. Ferra. cau.38. explorati iuris, col. pri.versi. & istud procedit, vbi dicit ita omnes tenere, Balb. in trac. præscri. parte secun. tertiæ partis

princi.

princi. num.13. vbi id intelligit nulla etiam data mora, & iterum in quarta parte quartæ partis prin. quæstio.pri. num.3. vtrobique hanc cõmunem esse opinionem asserens, Soci. iun. in conf.144. prosequendo ordinem, col.6. versi. verum prædictis, lib.pri. in conf.13. in casu proposito, col.fin. versi. circa quartam, qui etiam communem hanc esse sententiam affirmat, lib.2. in conf.106. considerato puncto, col.fin. versi.quinimò præscriptio, lib.3. Crauet.in conf.218. intentio, col.pri. versi.non obstat quòd diuisio, vol.pri.Tiraq.in trac.retrac. titu.2.§.pri.in glos.2.nu.20.& in trac.præscrip. §.pri. in glo. 2. in ver. bonne foy, col.2. versi. quanquam etiam Bar. vtrobique affirmans hanc crebriorẽ esse Doctorum opinionem, Alba in conf. 28. in præsenti, in prin. in conf.58. videtur sine dubio, cir.med. versi. neque prædictis obstat, qui etiam cõmuniorem hanc sententiam dicit, Rolá. à Val. in conf.21. visis his, col.3. num.19. lib.2. D.Io.Cepha. in conf.40. Magnifica communitas, col.4. versi. solùm superest, lib.pri. in conf.102. Dñs Comitatus, col.4. in prin. versi. secundò si esset verum, lib.pri. Plot. in suis interpreta. super Decreto Mediolani, de bon. ad crid. ponen. in ver. Decretum disponit quòd ponens ad cridas rem vel ius, qui etiam de communi sententia fidem facit, Iaco.Philip.Porti. lib.commu. opinio.3. reg.44. in prin. & iterum limita.3. qui idem facit, & loquitur nulla etiam mora interueniente, & è Theologis voluit sum. Sylue. in ver. præscriptio, pri. col.4. versi. tertiò quęritur, & col.14. versi. sed aduerte: quam & nos opinionem sequimur, tùm quia cõmunior est, vt ex prædictis patet, ideoq. sequenda iuxta nota. per Docto. in l.fin.C. de pœna iudi. qui ma. iudi. & in cap. pri.de constitu. tùm quia animæ fauet, arg. cap.iuuenis, de sponsa. Quid autem in hærede debitoris, si id scire cupias, videbis supra in glos. pri.quęstio.lxxviij. num.279. incip. limitatur autem, vsque ad num.296.

85 ¶ Non est autem silentio prætereundum, quòd licèt aliqui in ea fuerint sentẽtia, hoc ius canonicum inter clericos & in terris tantùm Ecclesiæ subiectis, non etiam in non subiectis & inter laicos seruandum: inter quos glo. in cap.fin.in ver. tàm canonica quàm ciuilis, de præscri. Bald.in l. pri. col.2. num.13. & ibi Saly. col.3. versi. sed cõtra hanc lecturam.C.de serui. & aqua, idem Bal.in cap. pri.§.si per xxx. col.2. versi. quærit hic glos. si de feu. fue. con. inter dom. & agna.vas. Ang.in l.pri. in rep. col.fin.versi. vltimò no.C.de iudi.

86 ¶ Contraria tamen opinio magis communiter recepta est: quam in primis tenuisse videtur glo.pri.sibi contraria in cap.possessor,& ibi Docto.de reg.iur.in 6. Io.And. in cap.2.eodemq. vlti.cir.med.versi. propter quæ videretur, & ibi Ancha. col.pri. versi. sed pone quòd laicus, de excep. eod. lib.6. Hosti.in d. cap. fin.cir. med. principij, ver. tam canonica, & ibi Io. And.in ver. nulla, Butri. col.2. versi.si autem ipso iure, & Imo.col.9.versi. sed aduerte quia, de præscrip. Bal. sibiipsi parùm cõstans in conf.386. quidam M. col.2. versi.vltimò sciendum est, lib.5. Ang. sibi etiam contrarius in l.sequitur.§. si viam, ante med. versi.& dixit Bar. & ibi Imo.col.3. versi. & ideo fortè, & Rapha. Cuma. col. fin. cir. med. versi. et eodem modo. D. de vsuca. iterum But. in cap. quod clericis, col. 10. versi. hæc vera, de for. compe. iterum etiam Cuma. in d. conf. 147. col. pri. cir. med. & Fulgo. in d. conf. 233. col. pen. versi. ipse planè, Imo. d. conf.123. col.2. cir.prin. Alex. in d. conf.185. col.pen. versi. prædicta, lib.2. in d.conf.34.
col.

col. pri. cir.fin. lib.3. in d. consi.60. col.3. versi. ex his infertur, lib.4. in d. consi.99. col.2. versi. & prædicta fortiùs, lib.4. in d. consi.51. col.2. versi. ex his infertur, lib.5. Calca. in d.consi.26. quo loco eum supra citauimus, Corn. in d.consi.80. post prin. vbi hanc communem dicit opinionem, lib. 3. in d. consi.265. col. fin. versi. nec etiam ob. lex municipalis, eod. lib.3. Soci. in d.l. quibus diebus.§. dominus, col.fin. versi. tertia conclusio, de condi. & demon. Rui. d.consi.40. num.18. ante med. lib.pri. qui etiã hanc opinionem communiter receptam attestatur, Paris. consi.27. in præsenti, col.19. versi. præterea, lib. pri. in d.consi.66. num.98. qui etiam de communi sententia fidem facit, lib.3. in d. consi.42. col.3. versi. potissimùm quia, lib.etiam 3. Soci.iun.in d.consi.144. col.6. versi. verùm prædictis, qui etiam communem hanc sententiam affirmat, lib.pri. in consi.80. postquam, col.3. versi. præterea nulla, lib.3. in consi.86. visis duobus, col.pri. versi. & prædictæ, eod. etiam lib.3. in consi.106. considerato, col.fi. versi. quinimmò, eo. quoque lib.3. Rip. in d.l. nemo potest, num.105. de leg.pri. Alba. d.consi.28. in prin. Cepha. d. consi.40. & 102. quibus locis eum supra citauimus, lib.pri. Porti.d.regu.44.amplia.pri. vbi alios citat concor. Ex quibus omnibus colligitur hanc communiorem esse opinionem: quæ etiam verior est, cum hic agatur de peccato, vt dicitur in cap.fin. de præscri. quo casu ius canonicum in foro quoque ciuili obseruatur iuxta doctri. Bar. & aliorum in l. priuilegia.C. de sac. san. ecccle. & Cano. in cap. pri. de no. oper. nun.

GLOSSA QVARTA IN VER. VEL DISTRACTV.

1 QVONIAM non tantùm nobis sed & alijs scribimus, ideo quæro, quid si non fuisset expressum de distractu & renuntiatione, vt & de ea statim subijcitur: quam quæstionem latè doctèque tractauit Andre. Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 5. in ver. contracter, in prin. vsque ad num.43. vbi dicit, si statutum prohibeat mulierem se obligare, videri etiã prohibere eam pactum de non petendo facere, post Bar. & alios in l. si vnus.§.pactus.D. de pac. cum concor. ibi per Tiraq. allegatis, scias ipsum etiã Bar. vbi supra secutum fuisse, præterea Alex. in consi. 190. maturè, cir.fin. lib.2. Rui. in consi.159. super eo, col.2. versi. & non tantùm, lib.5. Io. de Arno. in commen.196. incipi. quæro adhuc. Et dum idem Tiraq. concludit contractu prohibito videri distractum etiam & renuntiationem interdictam, adde idem etiam voluisse Nico. Euer. in locis lega. in loco à contractibus ad quasi contractus, post prin. versi. hinc etiã, sub fol. 99. appo. Fely. in cap.fin. col. 10. in ver. vtrùm statutum, de for. compe. Nico. Boer. in consue. Bituri. titu.pri.§.4. in glo. fin. in prin.

2 ¶ Et dum etiam idem Tiraq. vbi supra quærit, quid in iure nundum quæsito: & inter alia inquit Bal. in consi. incip. quidam habuit vxorem domi. Ioannam, velle, vt remitti possit, quod tamen consi. dicit Tiraq. se reperire non potuisse, sicuti nec nos potuimus, quanuis habeamus repertorium initiorum omnium Bal. consiliorum alphabetico ordine compositum, adde eam Bal. opinionem vltra per Tiraq. allegata secutos etiam fuisse Deci. in l. seruus, col.2. versi. vnde statutum, sub num. 10.C. de pac. Io. de Arno.

dialo.

dialo, 12. incip. mulieres in Regno, & Curti. iun. in conf. 120. præsupponitur in facto, num. 7. & 8. vbi post Castr. in conf. infra allegando, id procedere intelligit in donatione, vt scilicet minor possit eam sine decreto repudiare, quia nō acquiritur nisi scienti & acceptanti: secus in legato quod ignoranti quoque paratur, licèt reuocabiliter. l. à Titio. D. de fur. & videtur sequi etiam Chassa. qui tamen nutat, in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. col. 4. versi. extende quartò, & col. 7. versi. duodecimò limita: in quo tamen articulo Tiraq. quo loco eum supra citauimus sub num. 32. distinguere videtur, an prohibeatur alienatio, & tunc repudiari possit ius quærendum: secus in statuto, de quo ipse loquitur, prohibente mulierem sine consensu uiri contrahere, & administrationem bonorum ipsius mulieris in maritum transferente, propter quod, inquit, mulierem pupillo vel adulto curatorem habenti æquiparari, cui non solùm actus alienationem continentes facere non licèt, sed nec alios quoque præiudiciales, per ea quæ allegat: & in illis terminis, quando statutum vtitur verbo alienare, loquitur Castr. qui in hac materia allegatur in cons. 171. in casu. præsenti, col. pri. & 2. lib. 2.

3 ℭ Verùm & nos videamus vtra opinio verior sit: & certè pro opinione contra Tiraq. videlicet immò videri mulierem ius quærendum remittere posse, facere videtur tex. in l. si sponsus. §. si maritus. D. de dona. inter vir. & vxo. vbi dicitur maritum, qui vxori donare prohibetur, posse tamen hęreditatem & legatum repudiare, licèt id vxoris commodo cedat, quia fortè sit instituta aut substituta, & tex. in l. qui autem. §. proinde, & §. sed & illud. D. quæ in frau. credi. vbi licèt prohibeatur debitor in fraudem creditorum alienare, potest tamen hæreditatem aut legatum repudiare, cum quo concordat tex. in l. non fraudantur. D. de reg. iur. & est similis quoque tex. loquēs in liberto ꝓhibito fraudare patronū, in l. pri. §. vtrū. D. si quid in frau. patro. Ad idem tex. in l. nemo ex socijs. §. illud. D. pro Soci. vbi potest socius in fraudem societatis aliquid non acquirere, & tex. in l. alienationis verbum. §. qui occasione. D. de ver. signi. vbi non dicitur alienare qui occasione acquirendi non vtitur, puta omittendo hæreditatem: & tex. in l. cùm quidam. D. de iu. fis. vbi non dicitur facere fraudem fisco, qui emancipat filium, vt ipsi filio non sibi ipsi acquirat hæreditatem.

4 ℭ Quam opinionem qui sequi mauult, respondere potest ad iura quæ in contrarium facere videntur, quæ statim referemus, quòd loquantur in casibus specialibus, ita enim soluit glos. in d. l. qui autem, in prin. in ver. locupletentur, quam ibi sequitur Bar. D. quæ in frau. credi. & glo. in l. non fraudantur, in glo. pri. D. de reg. iur. Aut secundùm Dyn. in d. l. qui autem, in prin. quem sequitur Bar. in l. pri. §. sanè, quem legit cum. §. non quærimus. D. si quis omis. cau. testa. dici potest, quòd aut quis est obligatus de acquirendis ratione præcedentis contractus, & tenetur etiam de eo quod non acquirit: aliàs secus: sed mulierem dici non potest ex præcedenti contractu esse obligatam.

5 ℭ Sed tamen pro contraria sententia facit tex. in l. magis puto. §. fundum autem. D. de reb. eor. vbi prohibetur pupillus legatum sine decreto repudiare: est verum quòd in illo tex. res minorem habet dubitationem, quia loquitur in legato, quod rectà via in legatarium transit, vt & ibi dicit glos. tamen idem etiam arbitramur in alio iure, quod non acquiratur sine

acceptatione, vt in donatione, vti postea dicemus: Ad idem tex. in l. 3. in prin. D. vsufruc. quemadmo. caue. iuncta l. pri. in prin. D. eod. titu. vbi dicitur vsufructuarium teneri cauere de restituenda proprietate cùm desinet pertinere ad se vsusfructus, & tamen in d. l. 3. in prin. inquit tex. desinere pertinere vsumfructum dici etiam si nec cœperit pertinere, licèt legatus sit: & tex. in l. sed & si l. §. pen. de .D. de peti. hære. vbi non tantùm dicitur quis dolo facere, qui desinit possidere, sed & qui dolo facit ne possessionem acquirat, cum quo concordat tex. in l. pri. §. fanè. D. si quis omis. cau. testa. ad idem tex. in l. si verò. §. peruenisse. D. solu. matri. vbi peruenisse dicitur non solùm quod exactum est, sed & quod exigi potest: & tex. in l. in fraudem, in prin. D. de iu. fis. vbi fraudem fisco facit etiam qui non acquirit.

6 ℭ Nec placet illa glo. responsio, prædicta iura in casibus loqui specialibus. quoniam dicere aliquid esse speciale non reddita specialitatis ratione, est refugium (quod aiunt) miserorum, vnde glo. in l. item veniunt. §. in priuatorum, in ver. in publica. D. de petitio. hæredi. inquit etiam in fisco in dubio non præsumi aliquid esse speciale: sed nec alia Dy. & Bar. doctri. satisfacit, quia ea attenta sequeretur quòd debitor non posset in fraudem creditorum repudiare legatum aut hæreditatem, cùm & is ex præcedenti contractu teneatur, & tamen hoc est contra tex. in d. l. qui autem. §. proinde, & . §. sed & illud. D. quæ in frau. cre.

7 ℭ Et tenendo hanc partem non obstant allegata in contrarium: & primò tex. in d. l. si sponsus. §. si maritus. D. de dona. inter vir. & vxo. quia respondet glos. in d. l. magis puto. §. fundum autem, in ver. pupilli. D. de reb. cor. rationem esse, quia donationes inter virum & vxorem non sunt nec amare, nec tanquam inter infestos prohibendæ, vt dicit tex. in l. si id quod. §. si quas. D. eo. titu. sed melior est responsio quia tunc demum donatio inter coniuges interdicitur quum donans fit pauperior, d. l. si sponsus. §. hoc autẽ, & d. l. si id quod. §. si quas: sed qui non acquirit pauperior non fit, sed qui de patrimonio suo deponit, & ita ad literam dicit tex. in d. §. si maritus.

8 ℭ Non obstat etiam tex. in d. l. qui autem. §. proinde, & . §. sed & illud. D. quæ in fra. credi. cum concor. supra allegatis, quoniam ratio est quia debitor prohibetur tantùm fieri pauperior diminuendo ex patrimonio, d. l. qui autem, cir. prin. quæ etiam ratio militat in d. l. pri. §. vtrum. D. si quid in frau. patro. vt ibi probatur: ad tex. etiam in d. l. nemo ex socijs. §. illud. D. pro soci. respondetur rationem esse quia prohibitus est socius aliquid facere in fraudem societatis. desinendo possidere, vt ibi tex. dicit: ad tex. autem in d. l. alienationis. §. qui occasione. D. de verbo. signi. dicitur illum non obstare, immò facere pro Tiraq. opinione, vt scilicet prohibitus alienare, possit tamen hæreditatem repudiare, quia id non est alienatio.

9 ℭ Non obstat vltimò tex. in d. l. cùm quidam. D. de iu. fis. quia Bar. ibi post glo. in l. defensionis, in ver. integrum. C. de iu. fis. lib. 10. intelligit illã l. procedere quo ad hoc tantùm, vt quis non puniatur vltra duplum, prout teneretur in quadruplum, in quærendis: sed verior videtur solutio, quòd ibi qui non acquisiuit non erat adhuc debitor fisci, quia nondum erat condemnatus, secundùm Bar. in d. l. in fraudem, in prin. D. eo. titu. aliàs de directò repugnaret tex. ibi in d. l. in fraudem.

10 ¶ Ex quibus colligitur quòd aut prohibetur quis fieri pauperior & de patrimonio suo diminuere, siue desinere possidere, & tunc possit non acquirere: aut prohibetur alienare, & idem videtur: pro quo secundo dicto facere etiam videtur tex. in l. item si res.§. fin. versi. potest autem. D. de alie.iudi.mut.cau.fac. & in l. non alienat. D. de reg. iur. cui tamen refragari videtur tex. in l. magis puto.§. fundum autem.D. de reb. cor. cui commodum non video responsum: nec enim illud placet quòd speciale sit in legato: nec etiam dici potest eam esse rationem, quia pupillus prohibeatur actum quencunque sibi præiudicialem facere, vt dicit Tiraq. in d. tract. de legi.connu. glo.5.num.32.incip. sed tamen, post Castr. in d.cons.171.col. nobis 2. versi. item ideo dixi, lib. 2. qui in id citant tex. in l. iusiurandum & ad pecunias.D. de iureiu. sed voluerunt allegare l. iusiurandum quod ex conuentione.§.pri.D. eod.titu. quibus addi potest tex. in l.2.§. si à pupillo. D. pro empto. quia hoc posset procedere si tex. in d.§. fundum autem, prohiberet pupillum id facere sine tutoris authoritate, sed prohibet sine decreto: constat enim iudicis decretum non requiri in omni actu pupillo præiudiciali, sed tutoris authoritatem: ideo vide quod dicemus infra num. ab hinc 2. Aut verò prohibetur quis facere quemlibet actum sibi præiudicialem, puta ob ipsius imbecillitatem, vt in casu nostro, & tunc intelligitur etiam prohibitus ius nundum quæsitum repudiare, vt dixit Tiraq. quod & rationem habet. Nec contra hoc obstat tex. in d.l. qui autem.§. proinde, & .§. sed & illud.D. quæ in frau. credi. iuncta l.pri.§. hæc verba. D.eo.titu. vbi & debitor prohibetur quoscunque contractus creditoribus præiudiciales facere in fraudē eorū, quia, vt supra diximus, hoc intelligitur quādo tamē patrimoniū diminuit, d.l. qui autē, cir.prin. versi. pertinet autē.

11 ¶ Magis etiam ex prædictis arbitramur veram non esse eorum opinionem, qui discrimen inter legatum & donationem constituunt, vt illud scilicet repudiari non possit, tanquam ignoranti acquiratur: hæc autem possit, quia immò idem dicendum est in legato quod in iure quærendo, vt probat tex. in d.l. qui autem.§. proinde, & .§. sed & illud, vbi idem ius constituitur in legato quod & in hæreditate, & in d.l.pri.§. vtrum, & §. seq.D. si quid infra. patro. vbi idem expressè dicitur in legato quod in donatione & hæreditate: ad quod etiam facit tex. in l. profectitia.§. si pater repudiauerit. D. de iu. doti. vbi siue legatum siue hæreditatem pater dotis constituendæ causa repudiet, vt apud generum maneat, vtroque casu non dicitur dos à patre profecta.

12 ¶ Nec obstat quòd rei legatæ dominium recta transeat via in legatarium. l. à Titio, in fi.D. de furt. & ignoranti etiam reuocabiliter tamen quæratur. l. cùm pater, §. surdo. D. de leg. 2. quia ad hoc respondet I. C. in d. l. pri.§. vtrum. D. si quid in frau. patro. dum inquit quamuis enim legatum retro nostrum sit, nisi repudietur, attamen cùm repudiatur retro nostrum non fuisse palàm est: quod & probat tex. in l. nam sicut, in prin. D. ad .l. acqui. vbi dicitur legatario repudiante legatum, perinde haberi, acsi legatum non esset: sicque concluditur verius esse, vt eodem modo distinguatur, quo in donatione: quod saltem procedit quando lex aut statutum non vtitur verbo alienare, per d.l. magis puto.§. fundum. D. de reb. cor. & ita reperio voluisse etiam Hiero. Cagno. in l. non fraudantur, ferè per totam l.D. de reg. iur. dum inquit, legati repudiationem alienatio-

nem esse, sed non patrimonij diminutionem, vbi ex hoc reprobat Bal. in l. pupillorum, post prin.versi. & idem.C. de repu. vel absti.hæredi. & Corn. in cons.32. licèt prima facie, col.fin. lib. pri. contrarium tenentes, scilicet non esse alienationem, qui tamen etiam fatentur non esse patrimonij diminutionem.

13. ℭ Quid autem in remissione lucri dotis aut donationis propter nuptias, quam vir aut vxor facit ex forma statuti, an dicatur patrimonij diminutio necne, videbis Barba. in cons.59. illud in medium, col.7.versi. modò capio, lib.2. Soci. in cons. 114. viso testamento, per totum, lib. pri. Deci. in cons.260. quæritur breuiter, per totum.

GLOSSA QVINTA IN VER. ASCENDENTIBVS A LIBRIS DECEM IMPER. SVPRA.

1 PRIMO QVAERO, si obligatio per mulierem omissa huius statuti solennitate contracta, summã hîc expressam excesserit, an valebit intra permissam: & prima dicendum facie videretur non valere, sicuti dicimus in donatione inter patrem & filium, & inter virum & vxorem, quæ si non insinuata aureorum quingentorum summam excedat, morte non confirmatur, etiam in dictis quingentis aureis, secundùm Saly. in l. donationes quas parentes, cir. med. versi. sed potest dubitari, per glo. ibi in ver. confirmari.C. de dona. inter vir. & vxo. quem refert, sed ita vt nescias an eum sequatur necne, Ias. in l.pri.§.pen.col.4.versi. ista doctrina, & clariùs sequitur Alcia. ibi col.7.D. de verbo.obliga. & expressim sequitur etiam Soci. in l.pri. col.19. versi. prima conclusio.D. sol. mat. vbi dicit se ita consuluisse, eiusque consilium à Pisano fuisse collegio approbatum, & in l. si inter virum, in pri.nota. vbi idem repetit.D. de reb. dub. in cons.115. videbatur, col.pri. in fi. versi. secundò concludo, & col.seq. in prin.lib.4. Rui. in cons.132. visa confessione, col.fin.versi. & postremò, lib. 4. Paris. cons.62. si non apparet, col.pen. versi. ad quod dico, lib.pri. cons. 16. circa præsentem, col.6. versi. & intantum, lib. 2. Cur. iun. in cons.95. habita diligenti, col.fin.versi. sextam facio conclusionem, Chassa. in cons. 7. visis themate, col.5.versi. tertiò per quod, Hyppo. Rimi. insti. de dona. §.pri. num.222. vsque ad num.235.

2 ℭ Veruntamen, hoc non obstante, nos contrariam probamus opinionem, quam subdubius tamen tenere visus est Bal. in l. sancimus, col.2.versi. item tex. est arg. C. de dona. loquens in statuto irritante contractum per minorem à decem lib. supra sine certa solennitate celebratum, præsumendo eum fictitium, & dolo extortum, inquit enim Bal. illum tex. facere in arg. vti & verè facit, vt à decem libris infra valeat huiusmodi contractus per minorem factus, ex quo sumus in casu, quo vtile & inutile diuidi possunt, subdens tamen Bal. se non determinare, sed tantùm dubitationem mouere: super quo tamen non erat à tanto viro dubitandum per ea quæ statim dicemus, cùm præsertim is soleret etiam in obscuris & ambiguis nullum dubitandi locum relinquere: & magis in specie huius statuti, scilicet in statuto nostro Comensi prohibente mulierem vltra libras quinquaginta, tertiolorum sine consensu viri aut affinis obligari, scimus cõsuluisse doctissimum

ſimum virum D. Apollonium Lambertengum patruum noſtrum, eadem & optima quidem ratione motum, quòd quantitas eſt diuidua, & in diuiduis vtile per inutile non uitiatur, allegando Bar. in l. græcè.§. illud commune. D. de fideius. cui & tu addere poteris, hoc idem probare tex. in l. pri.§. item quæritur ſi quis.D. de aqua quoti. & æſti. in cap. dilectus., pri. de præben. & in quantitate eſt tex. in l. vſuras, in l. placuit, in l. pecuniæ fenebris, in prin. & ibi not.glo. in ver. pro modo, & Bar. in ſumma. & Saly. D. de vſur. & tex. in l. ſiue generalis, poſt prin. verſi. quærendum eſt, & ibi etiam glo. in ver. infirmari, & Bar.D. de iur.doti. & no. etiam Dyn. in cap. vtile per inutile, col.pri.verſi. alij dicunt, & col. fin. verſi. aliquando vnum, de reg.iur. in 6. iterum Bar. in l.pri.§.pen.in prin. (dum ſe remittit ad dicta per eundem in d.§. illud commune) & ibi Ang. in pri. ver. qui etiam pulchrè declarat, ſi ſimus in indiuiduis, tunc demum vtile per inutile uitiari, ſi inutile ſit potentius vtili: ſecus ſi econtra, vt eſt in ingrediente monaſterium cum reſeruatione bonorum ſuorum, quia cùm ingreſſus ſit, potentior non uitiatur, ſed trahit ad ſe reſeruationem, eamque reddit inefficacem, Imo. cir.prin. qui dicit hanc communem eſſe ſolutionem, Roma. col. pri. poſt prin. verſi. no. vltimò, Caſtr. col.fin. verſi. vltimò no. qui etiam latiùs diſtinguit, Alex. in prin. qui ita communiter teneri aſſerit, Areti.cir. prin.verſi. vltimò no. quod in his, Soci.col.pri. in vlti. etiam nota. Iaſ.col. 2. verſi. quartò not. cum. 3. aut 4. ſeq. qui ad hoc plura cumulat, & Clau. Aquen. cir.prin.verſi. in glo.ſi.D. de verbo. obliga. iterum etiam Bar. in l. ſi. in ſi.D. de iuris.om.iud. & in l. certi conditio.§. quoniam, col.pen.verſi. venio ad ſecundam partem, dum ſe remittit ad dicta per ipſum vbi ſupra, & ibi in d.§. quoniam, Bal. col.3. verſi. oppono quòd vtile, & col.4.verſi. decimus eſt, Saly. poſt prin.verſi. ſextò ex toto tex. no. Caſtr. etiam poſt prin. verſi.no. ergo, Alex. in pri.nota. Io.Mari.Rimi. in 2. Aret. in 6. Soci. col.pri.verſi. quartò colligitur, dum ſe remittunt ad Bal. & alios ſupra allegatos, Iaſ.col.ſi.verſi. in pen. parte, & Deci. in 3. nota.D. ſi cer.peta. Abb. in conſ.73. videtur, in ſi. lib.pri. in conſ.108. illud in effectu, ante fin.verſ. fateor tamen, lib.2. Imo. in cap.fin. col.14. verſi. ſed hic reſurgit dubium, de feu. iterum Soci. in l. ſi inter virum, col.pri. in prin.D. de reb.dub. iterū etiam Iaſ. in l.2.col.69. verſi. motus quia.C. de iu.emphi. Rui. in conſ.44. viſo ac perlecto, col.2. verſi. ſed non obſtantibus, lib.2.

3 ¶ Et noſtro in propoſito, quando actus ob ſolennitatis omiſſionem eſt nullus, quòd vtile per inutile non uitietur in ſeparabilibus, probat tex. in cap. ſi confirmationem, de electio. in 6. vbi ſi confirmatio inualida ſit, eò quòd in ea non interuenerint debitæ iuris ſolennitates, non propterea inſtitutio canonicè facta tanquam à cōfirmatione ſeparata uitiatur, & ibi not. Gemi. in prin. & Iaſ. in d.l.pri.§.pen. col.3.verſi. circa ſecundam regulam. D.de ver.obli. & in materia venditionis, ſi vendantur plura, quorum aliqua ſint alienari prohibita, aliqua permiſſa, quòd tamen venditio, quò ad prohibita tantùm irritetur, eſt glo. in cap. querelam, & ibi not. Abb. de ſimo. & tradit etiam Iaſ. ind.§.pen.col. etiam pen.verſi. decimò adde, & faciunt quæ dicemus infra in fine, quæſtio. lxxviij.

4 ¶ Non obſtat autem Saly. dictum in d.l. donationes quas parentes.C. de dona. inter vir. & vxo. quia primò reſpondeo, etiam ſi id verum eſſet, tamen noſtrum ad propoſitum non facere, quia ibi duplex concurrit defe-

ctus,

ctus,ratione scilicet rei & personæ, vt ibi dicit glo. in ver. confirmari: rei, quia donatio quingentorum aureorum summam excedens non insinuata non valet.l. sancimus.C. de donatio. personæ, quia prohibita est donatio inter virum & vxorem,& inter patrem & filium in illius potestate constitutum, tot. titu.D. & C. de dona. inter vir. & vxo. qui duplex. defectus nostro in casu non concurrit, & constat duo vincula magis ligare quàm vnū, vt dicemus infra in fine, quæstio. viij.

5 ℭ Secundò etiam respondeo illud Saly. dictum verum non esse: & contrarium immò generaliter donationes summam aureorum quingentorum excedentes, valere tamen intra aureos quingentos probat tex. in d.l. sancimus,iuncta l.pen.C.de donatio. & ibi not.glo. in d.l. sancimus,in ver. trecentos, & meliùs in ver. superfluum, & ibi Odofre. Bal. & Ang. C. de donatio. idem Bal. in cons.105. factum tale est, col.2.versi. primò videndum est, lib.3. Alex. in cons.4. circa primum, col.pen.versi. nec ad hoc obstat si dicatur,lib.pri. in l. stipulatio hoc modo concepta, col.antep.versi. quæro vtrum in casibus. D. de verbo. obliga. in l. iusiurandum & ad pecunias.§. ait prætor,in fin.ver.D. de iureiu. in appo.Bar. in l. cùm de indebito.§. sed hoc, in ver. de op. lib. post med. versi. nec ad hoc obstat si dicatur.D. de proba. Soci. in cons.48. in præsenti consultatione, col.pen.versi. circa secundam dubitationem,lib.pri. Deci. in cons.536. in causa quæ agitur, col. pen.versi. secundò potest responderi, Iac. Philip. Porti. lib.commu.opini. pri.reg.40. limita.11. Hippo.Rimi. insti. de donatio.§.pri. num.220.

6 ℭ Et expressiùs in donatione inter virum & vxorem, & inter patrem & filiumfamilias,id voluerunt Io. And. in addi.Specu.titu. de donatio.col.2. in ver. donationes, post prin. Castr. subobscurè, in cons.345. circa bona, col.3.versi. respondeo principaliter,lib.pri. Areti. in cons.17. consideratis diligentissimè,col.2.versi. quod autem non sit,vbi nominatim Saly. carpit, Ias. in l.certi conditio.§.quoniam,col.fin.versi. contra primum membrum. D. si cer. peta. vbi & ipse expressim Saly. reprehendit, Deci. in cons. 239. primò non videtur, col.2. versi. secundò prædictæ donationi, in cons.432. cùm sit,col.2.versi. sed prædictis,si rectè inspiciatur,dum vtrobique loquitur in donatione inter patrem & filium, Io. Crot. in l. frater à fratre, col. 19.versi. addite etiam,sub nu.91.D. de condi.inde. idem allegatur voluisse Ludo. Lusi. in rep.l. si inter virum,in pri.nota.D.de red.dub. quam tamen repetitionem non reperio inter meos repe.& idem voluerunt Anto.Alex. in cons.123. circa dubium quod videtur, per totum, Rui. in cons. 44. viso & perlecto, col.2.versi. præterea & tertiò, iuncta col.pen.versi. & vbi etiā, lib.2. Io. Lup. subdubius tamen,in rep.rub. de donatio. inter vir. & vxo.§. 81.2. in prin. dum posteaquam retulit opinio. Saly. & Soci. se remittit ad Lud. Lusi. vbi supra, Iaco. Philip. Porti.lib.commu.opini.5. conclusio.24. dum posteriori loco hanc sententiam recenset, iuxta notā. per Docto. in l. si idem cum eodem.§.fin.D. de iuris.omni.iud.

7 ℭ Quando autem quid diuiduum aut indiuiduum dicatur, si id scire cupias,nam & ad hanc rem,quam tractamus,maximè pertinet,videbis Bar. in d.l. græcè.§. illud commune,in fi.D. de fideiuss. Bal.in d.l. certi conditio.§. quoniam,col.3.versi. extra noto, & col.4. & ibi Ias. col.fin.versi. inseparabile.D. si cer. peta. Ang. in d.l. pri.§.pen. post prin. versi. dicitur autem, &

ibi Imo. etiam post prin.versi. & dicitur, Alex.cir.prin. Ias.col.2. versi. individuum dicitur.D.de ver.obliga.Docto. in l. stipulationes non diuiduntur, in prin. eod. titu. de verbo. obliga. glos. Bar. & alios in l. vni. C. si in commu.eademque.cau. in inte.resti.postu. Afflic. decisio.213. agitur, in fi. & vide omnino etiam quę dicemus infra in glo.21. in ver. occasione dotis suæ, quæstio.ij. eademque vltima,& iterum in fine,quæstio.lxxviij. & mult. seq. Ex quibus omnibus inferri posse videtur ad statutum Comi. cap. 32. ordi.iudi. disponens à lib.centum tertiolorum supra deferendum non esse iuramentũ in semiplenæ probationis defectum, vt scilicet possit tamen deferri in summa permissa, licèt petitio maiorem sit summam complexa.

8 ¶ SECVNDO principaliter quæro, quid si varijs ex causis mulier se obliget, aut plures res vendat, quarum singulæ libras decem imper. non excedant, an tunc facienda sit coaceruatio ad infirmandam ipsam obligationem venditionemue: quod videtur si vno & eodem tempore fiat: sicuti dicimus in donatione plurium rerum eodem tempore facta, quæ tamen insinuanda est, si omnes res coaceruatæ quingentorũ aureorum summam excedant, etiam si pluribus fiat personis eodem tamen tempore, vt diximus,& etiam si singularum rerum specificatio fiat, secundùm Bar. in l. Modestinus, cir.fin.versi. plus dico, & ibi Imo. post prin. versi. tamen hic, qui expresè loquitur etiam in quantitate contra Bar. ibi, & ibi Alex. in appo. ipsius Bar. cir.prin. in ver. diuersis.D. de donatio. Prac. Papi. in for. libel. quo agi. ex dona. in ver.solenniter,num.6.Roma. in cons.26. pro decisione, col.pri.versi. nec videtur, Abb. in cap. Apostolicæ, col.pri. versi. item nota. ibi siue plures, de donatio. Alex. in l. scire debemus, in fine prin. qui etiam specialiter loquitur in quantitate,& ibi Ias.col.3.versi.secundò limita.D. de verbo.obliga. Anto. Cana. in trac. insinua. quæstio. lviij. nu. 67. quam & nos opinionem sequimur.

9 ¶ Quanquam reclament Ang. in d.l. scire debemus, in prin. vt ab alijs allegatur, licèt meo in libro id non dicat, & veriùs Barba. inter cons. Alex. in cons.vlt. & quidem viso puncto, col.2. versi. & adduco quod voluit Bal. lib.4. vbi tamen falsò in id citat Bal. in l. sancimus.§. si quis autem.C. de donati. qui contrarium tenet in fortioribus terminis, vt in sequen.quæstio. referemus: Quorum sententiæ quantùm ad quantitatem accedit & Bar. in d.l. Modestinus, cir.prin.versi. & ideo si simul, dum vult remittentem florenos mille diuersis tamen ex causis debitos, non teneri huiusmodi donationem insinuare: cui assentitur & Castr.ita expressim inter quantitatem & res distinguens, in d.l. scire debemus, quibus quando remissio diuersis est personis facta, subscribit & Bal. in l. illud, col.pen. versi. sextò quæritur.C. de sac.sanc.eccle.

10 ¶ Sed nos, vt diximus, indistinctè priorem sequimur opinionem: quam etiam quantùm ad quæstionem, de qua principaliter tractamus, ex alio con firmamus, quòd coaceruationem in materia fauorabili admittimus, non etiam in odiosa, vt est Bar. doctri. in l. si idem cum eodem, cir.prin. & ibi sequuntur Castr. num.7. Alex. col.2. versi. secundò facit iste tex. Io. Mari. Rimi. col.3. versi. vltimò no. Ias. col.pri. versi.no. quòd coaceruatio, qui communem hanc dicit opinionem, Philip. Deci. in 2. nota. Clau. Aquen. col.2. & Cur. iun. num. 4. in fi. cum 2. seq.D. de iuris. om. iud. Ancha. in

cap.pen. & ibi Imo. col.fin.versi. vltimò inquantum, de donatio. Castr. in l. si plures, num.6. & ibi Alex. in fin.ver. & Ias. in vlt.nota. qui illam l. legit simul cum §.fin. legis iurisgentium.D. de pac. Cepol.consi.cau.crimini.14. pro declaratione, col.4.versi. circa secundum, vbi alios citat concor.iterum Alex. in cons.113.viso themate & statutis, per totum, lib.5.rep. in cons.97. lib.6. Fely. in cap.2. num.18. de proba. in cap. in omni, post prin. de testi. iterum Ias. in l. scire debemus, col.2. versi. hinc infertur.D. de ver.obliga. quibus in locis Docto. inferunt ad quæstionem de eo qui in monasterio stetit per sex menses, & egressus per aliquod tempus iterum in monasterium redijt, in eoque per alios sex menses permansit, an dicatur ibi per annũ habitasse ad professionem faciendam, & ad statutum disponens mercatorum libris vsque ad certam summam cum iureiurando credi oportere, an facienda sit coaceruatio, si plures summæ diuersis ex causis petantur, quarum singulæ summam à statuto taxatam non excedant, & ad alias etiã quæstiones de quibus per eos in locis prætalle. Nam hoc statutum constat esse fauorabile, vt diximus in præfatio. in secun. dub.

11 ℭ TERTIO quæro, eodem themate retento, quando mulier se pro maiori summa, puta pro lib. centum imper. obligat, vel plures res distrahit, quarum singulæ decem lib. imper. valorem non excedunt, quæro inquàm, quid si adiecta fuerit hæc clausula, quòd tot censeantur esse obligationes quot sunt decennæ, vel res venditæ, an tunc valida sit obligatio aut venditio in totum, quod videtur, sicuti dicimus, quòd licèt donatio quingentorum aureorum summam excedens non insinuata non valeat, vt iam diximus, valet tamen si plures fuerint res venditæ quarum singulæ dictam summam nõ excedant, hac adiecta clausula, quòd tot sint donationes quot res, secundùm Specu.titu.de instru.editio.§. porro, col.4.versi. donatio autem firma, & in titu. de donatio. col.3.versi. quid si aliquis dat, vtrobique tamen intelligens modò res ipsæ nominentur & specificentur, quem per omnia sequitur Bal. in cons.163. super eo. quod quæritur consilium, post prin.versi. sed dubitatur, lib.4.

12 ℭ Veruntamen contrariam nos opinionem vti communem simpliciter sequimur: quam tenent Iaco. de Aret. & Cyn. in l. sancimus.§. si quis autem, pri. & ibi Bar. & ipsemet etiam Bal. sibiipsi parum constans, cir.med. versi. caue tibi, qui ita communiter teneri asserit, & ibi etiam Ang. & Saly. C. de dona. Old. in cons.253. factum tale est, cir.med. versi. respondetur, Io. And. in addi.Specu.titu. de instru. edi. in d.§. porro, col.4. in ver. sancimus, ita inquiens communiter teneri, iterum Bar. in l. Modestinus, col. fi.versi. quæro quid si fuerit dictum.D. de dona. iterum etiam Bal. subdubius tamen, in l. illud, col.5. versi. sextò quæritur.C. de sac. san. eccle. in cons.18. notissimum est, cir.med. versi. tertiò dubitatur, vol. pri. in cons. 400. super primo puncto primò videamus, post prin. versi. item prædicta donatio, lib.5. Prac. Pap. in for.libel. quo agi. pro donatio. in ver. solenniter, col.2.versi. sed dubitatur, Abb. in cons.107. quatuor sunt in pri.dub. lib.2. Imo. in cap. cùm contingat, char.pen. col.2.versi. an autem quando fit donatio sine iuramento, qui cõmunem hanc dicit opinionem, de iureiu. Rom. in cons.26. pro decisione eorum, in secun.dub. Castr. cons. ibi non est dubium, in prin. lib.2. Alex. in cons.165. visis duobus, col.2.versi. bene faciunt, lib.2. in cons.21. attentis his, col.pri. in prin. lib.3. Guid. Pap.

fingu.375. incipi.Saly. in l.illud, in fin.ver.& fingu.197. illa verba,in prin. Barba.in conf.52. viso celebri, post prin. lib.4. Soci in conf.77. in præsenti consultatione, col.6. versi.nec prodesset. vbi communem hanc dicit opinionem,lib.pri.Thom.Ferra.cau.33.donatio excedens,qui etiam de communi sententia fidem facit,Cana. in tracta. insinua. quæstio.lviij. qui pariter communem hanc sententiam attestatur, Iac.Philip.Porti. lib. commu.opi. pri.reg.40.amp.4. vbi & ipse citat sed minùs ordinatè omnes ferè concordan. quos nos supra retulimus: cum qua etiam opinione concordat Bal. in l. pri. post prin.C.quan. dies leg.ced. vbi tamen secus inquit, si dictum sit, quòd tot sint actus donandi quot sunt centenaria, sed in hoc reprehenditur & rectè à Barb. ibi in eius appo. & à Porti. vbi supra.

13 ℭ QVARTO quæro, quid si hæ obligationes diuersis ex causis procedentes diuerso fiant tempore: & tunc contra dicimus faciendam scilicet non esse coaceruationem,non tantùm si diuersis fiant personis,sed etiam si eidem,per tex. in l. sancimus.§. si quis autem,pri.C. de dona.vbi ita disponitur in pluribus donationibus varijs temporibus vni & eidem factis, quæ omnes simul iunctæ quingentorum aureorum summam transcendant,vt tamen insinuatione non egeant: quod & annotauit Bal. in conf. 400. super primo puncto, post prin.versi. item prædicta donatio, lib.4. Io. Andre. in addi. Specu. quo loco eum supra proximè citauimus, Practi. Papi. in for. libel. quo agi. pro dona. in ver. solenniter, col.2. versi. pro declaratione, Cana. in trac. insinua. quæstio. lix. vbi limitat nisi id in fraudem legis fiat, quam nos fraudem præsumeremus si secundus contractus incontinenti post priorem sequeretur, per ea quæ diximus supra in glo.2. in ver. mulierum, quæstio. xvij. & quia quæ incontinenti fiunt in esse videntur.l. lecta, versi. dicebam.D. si cer.peta. vnde censeretur vnus & idem contractus: ad quod &t faciunt quę dicemus infra in glos.7.in ver.consensus,quæstio.xiiij. Et facit etiam ad id de quo principaliter tractamus glo.in l. Modestinus,in ver. vitij.D. de donatio. quæ per d.§. si quis autem, inquit,quum quæritur an immodica sit donatio,singulas singulorum temporum donationes spectari,& sequitur Iac.Philip.Porti.lib.commu.opi.pri. reg.40. limita.4. quæ tamen glo. dum loquitur de vsurarum remissione, an verum dicat dicemus infra quæstio.vj.

14 ℭ QVINTO quæro, quid si in eodem instrumento pluribus se personis mulier obliget pro summa fortè lib. sex Imper. pro singula persona: an et hic omnes sint summæ coaceruandè ad ipsam obligationem irritandam: quod non videtur per nota. per Bal. in l. si plures, in secun.lectu.cir. med.D. de pac. vbi si quis sexcentos, inquit, aureos donet duobus simul, insinuationem non requiri, nisi illi duo fuissent priùs insolidum obligati, quibus postea per donationē facta est remissio: quod & idem esset si quis duobus insolidum ad sexcentos aureos donationis causa se obligaret, & Bal. ibi sequitur Cast.ante fin.versi.item Gui.de Cun. inducit quod & quātùm ad principale dictum tenet Guili. Cun. ibi, & sequitur Soci. in conf. 87. in præsenti,col.4. versi. accedat,lib.pri.

15 ℭ Sed tamen contraria à nobis opinio vti communior sequenda est, videlicet simpliciter faciendam esse coaceruationem secundùm Io. And. in addi. Specu. titu. de dona. col.3. in ver. quod dicitur, Rom. sing.713. secundùm

cundùm anti. impreſ. & 721. ſecundùm nouis. incipi. pone facta eſt donatio, in conſ.305. quò ad ſeptimum, in prin.Imo. in cap. cùm contingat, char.pen. col.2.verſi. dixit etiam quòd ſi donatur,de iureiu. Alex. in d.l. ſi plures,cir.prin.verſi.no.ex prin. de pac.Barba. in conſ.52. viſo celebri,col. pri. vbi alia etiam ſimilia citat,lib.pri. Iac.Philip. Porti. lib. commu.opini. pri.regu.40.ampli.3. & ad hoc etiam facit quod diximus ſupra hac eadem gloſ. quæſtio.ij.

16 ℭ SEXTO quæro, ſi mulier aliquid annuum promittat,puta quinque ſingulo anno, an & hoc caſu coaceruationem faciemus, qua in quæſtione poteris diſtinguere eo modo quo in donatione inſinuanda diſtinguit tex. in d.l. ſancimus.§. ſi quis autem talem.C. de donatio. cuius tex. argumento ita etiam quando de impedienda iuriſdictione agitur, diſtinguendum putat Bar. in l. ſi idem cum eodem,in fine prin.D. de iuris.om.iud. & quid ſi vſuras futuri temporis remittat mulier,videbis tex. in l. Modeſtinus,cum gloſ. in ver.vitij.D. de donatio.vbi probatur non fieri coaceruationem ad requirendam in huiuſmodi donatione inſinuationem, vbi etiam gloſ. in ver. futuri temporis, dubitatiuè tamen per verbum fortè idem aſſerit, quū remittuntur vſuræ præteriti temporis, & ibi conſtantiùs ſequitur Bar. in pri. ver. & Rom. poſt prin. quod & nos in caſu noſtro verum arbitramur, quia cùm vſuræ ſint hodie prohibitæ toto titu. extra, in 6. & in Clem. de vſur. debet poſſe mulier eas pro animæ ſuæ ſalute ſine huius ſtatuti ſolennitate remittere, cùm præſertim multa in vſurarum remiſſionem, & in animæ exonerationem facta valeant, quæ aliàs non valerent, vt per Bal. in l. pri.col.2.verſi. quidam confeſſus fuit.C.de fal.cau.adiec. in l. ſi quis ex argentarijs.§. ex hoc,poſt prin.D.de eden.Abb.in cap.præterea,2. in 3.nota. de ſponſa. in cap. iurauit,col.fin. & ibi Fely.num.2. de proba. iterum Fely. in cap. olim, col.4.verſi. fallit ſeptimò, de reſcrip. Marſi.ſingu.202.tu ſcis regulam, poſt med.verſi. eſt & alius caſus, Soci. iun. in conſ.90. abundè, num.4. lib.2. & faciunt quæ diximus ſupra in glo. pri. quæſtio.vij. & xxvj. & quæ dicemus in fine, quæſtio. xxxix. in fi.

17 ℭ Quid autem ſi etiam non facta coaceruatione vſuræ cuiuslibet anni hanc ſummam excederent: an & tunc valeat remiſſio per mulierem facta omiſſa ſtatuti ſolennitate: & dicendum eſt valere, ſicuti etiam valet donatio harum vſurarum non inſinuata, licèt vſuræ cuiuslibet anni ſummam quingentorum aureorum excedant, quoniam ratio d.l. Modeſtinus, non eſt quia ſingulæ ſummæ diuerſorum temporum ſpectentur,vt ibi dicit glo. in ver. initij, & retulimus ſupra in iiij.quæſtio. huius glo. ſed odium vſurarum, ita ſentit Bar. ibi in ſumma. & clariùs Bal. in l. illud,col.3.verſi. ſecundò quæritur.C. de ſac.ſan.eccle. & Cana. in d.trac.inſinua.quæſtio.xxxxiij. ad quod alia etiam ratio facit,quam ſupra proximè adduximus.

18 ℭ SEPTIMO quæro, quid ſi mulier vendat rem pro xi. lib. ſed in proxenetam, ad hoc vt contractus effectum ſortiatur, lib. vnam expendat, an detrahi debeat de venditione quod in proxenetam expenſum eſt, vt proinde contractus valeat tanquam in x. tantùm celebratus videatur:quod videtur, quia ſi extet ſtatutum diſponens de pretio rei venditæ ſoluendam eſſe gabellam ad rationem denariorum ſex pro lib. detrahendum tamen erit quod in proxeneta ſoluitur,vt pro ea ſcilicet ſumma nulla ſoluatur gabella

bella, nisi statutum loquatur de pretio quo venditor rem vendit, secundùm Bar. in l. sed si hoc.§.pri.D.de condi.& demon. cum alijs concor. per Tiraq. adductis in tracta. retrac. titu.pri.§.15. glo.pri. num.5. vbi dùm admonet Bar. d.l. sed si hoc, legere simul cum l. si vir vxori, meo in libro non sic sed separatim illam legit: & vltra per Tiraq. allegata, id etiam secutus est Iac.Philip.Porti. lib.commu.opini.pri.reg.40. limita.25. apud quem & etiam apud Tiraq. vbi supra num.4. comperies ita quoque constitutum esse in donationis insinuatione.

19 ℭ Contraria tamen opinio nobis verior videtur in casu nostro, nam diuersa hoc in casu inest ratio, quia vnum est quòd hic contractus summam lib. x. excedit, sed mulier hoc statuto prohibetur se vltra dictam quantitatem obligare: & quia cùm hoc statutum sic loquatur in obligationibus mulierum descendentibus ex contractu vel quasi vel distractu ascendentibus à lib. decem imper. supra &c. uidemur esse in alio casu Bar. quando statutum loquitur de pretio quo res à venditore venit, & sic de pretio quo quis se obligat.

20 ℭ OCTAVO quæro, mulier sola rem aliquam pro decem lib. vendidit, nunc ad contractus rescissionem agit, & probat tempore scilicet iudicij eam rem vndecim valere, quæro inquam an id sufficiat ad infringendam venditionem: quod non arbitramur, quia qualitas adiuncta verbo intelligitur secundùm tempus verbi.l. in delictis.§. si extraneus, & ibi Bar.D. de noxa. actio. & not. Castr. in l. ex facto.§. si quis autem, ante fin.versi. vltimò op.D. ad S. C. Trebel. & Alex. in cons. 139. circa primum, col. pri. versi. sed præmissis, lib.6. cum simili.

21 ℭ Et videmus in simili, quòd in rescidenda venditione prætextu læsionis vltra dimidium iusti pretij, non sufficit probare rem pluris valere, nisi probetur tempore contractus tanti valuisse, secundùm Bar. in l.2.col.fin. & ibi Albe.col.4.versi. quomodo possit, Bal. col.fi.versi. sed pone quidam, Ang. col. etiam fin.versi. ista opinio, Saly.col.7.versi. quæro decimonono, Castr. col.pri.versi. in tex. ibi dimidiam, Panta.Cremen. in rep.nu.198. & Hiero. Cagno. num.213. in xxxxvij. quæstio.C. de rescin.vendi. eundem Bal. in l. si voluntate, per illum tex. & ibi Saly.C. eo.titu. Ang. in cons. 312. incipi. prout patet, col.3.versi. ad illud autem, iterum etiam Castr. in l. ad rescindendam, cir.med. versi. & posito.C. eo.titu. de rescin. vendi. glo. in cap. ad aures, in glo.fin. & ibi Docto. extra de reb.eccle. non alie. & alia etiam glo. in cap. cùm dilecti, in glo.2. & ibi etiam Docto. de empti. & vendi. & Docto. in cap. cùm causa, eod.titu. Ias. in cons.54. circa dubium, col.antep. versi. secundò & fortiùs, lib.pri.

GLOSSA SEXTA, IN VER.

VEL AEQVIVALENTIBVS.

1 QVID si res inæstimabilis esset: & videtur huic non esse statuto locum, per nota. per Bar. in l.4.§.prætor ait, in fi. D. de dam.infec. vbi statutum, inquit, disponens de quolibet contractu de quo instrumentum extet, solui gabellam oportere ad rationem denariorum

nariorum sex pro libra, non procedere in contractibus super re inæstimabili, vel qui interesse aliquod æstimabile non contineant factis: & licèt ibi contra eum reclamet Roma. eum tamen sequuntur Ang. qui illum.S. legit cum.S.toties,cir.prin.versi.ideo dixit Bar.Imo.col.2.versi. & sic facit quod si statutum,Alex.col.pen.versi. item no.ex eo qui respondet ad allegata per Roma. dicitque Bar. sequi etiam Castr. ibi,qui tamen id meo in libro non tangit,nisi dicendum putes eum tacite sequi, ex quo expresse nõ improbat, secundùm ea quæ dicemus infra in glo. 11. in ver. agnati, num. 25. incip. aliter etiam: quod & repetijt idem Bar. in l. ita autem, in prin.D. de admi. tuto. & sequi videtur etiam Roma. ipse sibi contrarius in cons. 434. incip. punctus, in quo quæritur, post prin. vbi tamen in pri.dub. nescioquid diuersum consulit,& clariùs sequitur quoque Castr. in l. in his,in versi.& per hoc.D. de leg. & Barba. in Clem.fin. col.16.versi. nec est credendum, nu. 45.in fi. & 46. de rescrip. vbi ponit exemplum quando agitur de re litigiosa, vel iure sepulchri.

2 ¶ Sed nos,quantùm ad primum exemplum,huic vix opinioni accederemus,per ea quæ diximus supra in glo.pri. quæstio. viij. quò autem ad alios casus hanc ita demum opinionem sequimur, modò tamen res ipsa inæstimabilis aliquo non possit modo mulieri damnum summam hic taxatam excedens afferre: quod est de mente Alex.in cons.57.perspectis,col.2.vers. & si quis etiam, lib. 2. vbi hoc dicit in statuto prohibente maritum vxori vltra certam quantitatem relinquere, sentiens Alex. non posse etiam testatorem hæredi prohibere ne alienet, aut locet sine licentia vxoris, si huiusmodi licentia commodum contra formam statuti ipsi possit vxori aliquo modo afferre,volens tamen Alex.hoc esse ab ipso hærede id allegante pro bandum: quæ opinio potissimùm videtur hoc in statuto procedere, quod generaliter prohibet mulierem se obligare ex contractu, vel quasi, vel distractu,principaliter, vel in consequentiam,à libris decem imper. supra,vel æquiualentibus,a dicta quantitate supra.

GLOSSA SEPTIMA IN VER. CONSENSVS.

1 PRIMO QVAERO, an tacitus quoq; consensus sufficiat: quã quæstionem latè tractauit Andre. Tiraq. in trac. de legi. connu. in glo.7. in ver. exprez, in prin. vsque ad num. 49. vbi concludit non sufficere quando requiritur pro solennitate, & ad integrandam alicuius personam,post Docto. præsertim Aret. in l.2.S. voluntatem.D. solu. matri. cum alijs concor. per ipsum Tiraq. adductis,vbi dum num.14.& 15. inquit tunc demum hoc verum esse in statuto de quo loquitur,tacitum sufficere consensum,si concedimus pro solennitate requiri,de quo dicit se dixisse in glo.6. in ver. consentement, num.37. vsque in finem,vbi contrarium concludit, consensum scilicet uiri in contractu vxoris à statuto requisitum ob illius præiudicium non ad integrandam mulieris personam desiderari: ex quibus satis colligere potes lector Tiraq. velle maritum posse tacitum quoque consensum præstare: quo tamen in articulo nos contraria in sententia sumus, quam verissimam arbitramur, quoniamquicquid fit in consuetudine requirente consensum viri in contractu vxoris,de qua Tiraq. loqui-

loquitur, certum est hoc nostrum statutum hunc consensum ob mulieris imbecillitatem & sic pro solennitate exigere, non ob uiri aut agnatorũ præiudicium, vt diximus supra in præfatio. in pri. dub. itaque conclusio sit, consensum hunc tacitum non sufficere, tametsi etiam quando consensus pro solennitate requiritur, contrariam posse opinionem defendi, dicat Rip. in d. §. voluntatem, in secun. nota. qui tamen tandem priorem sequitur opinionem: & quam præter allegata per Tiraq. tenet etiam Io. de Arno. in commen. 60. incip. cùm in Regno: quam & nos sequimur.

2 ℭ Hanc autem communem sententiam multis limitat & declarat modis Tiraq. vbi supra num. 16. vsque ad num. 49. vbi dum declarat, quid si expressum quis consensum præstare nequeat, quia fortè mutus, & allegat Ang. in l. si pater naturalis, cir. fin. versi. quæro hic. D. de adoptio. volentem tutorem mutum tacitam posse authoritatem præstare: ipse autẽ Tiraq. hoc inquit de directo videri contra tex. in l. pri. §. mutus, D. de tute. vbi dicitur mutum tutorem dari non posse, quoniam authoritatem præstare nequit: cui & tu adde quæ nos dicemus infra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. xv. sed dici potest Ang. id intellexisse vbi contingat mutum fuisse à iudice decretum: fuerunt enim qui opinati sunt, si tutor aliquis detur, qui dari non possit, dationem valere, quorum an rectum sit iudicium, nos quoque disseruimus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xij.

3 ℭ SED HIC SECVNDO, pro declaratione præcedentis quæstionis quæro, an saltem in actibus tacitis, qui scilicet tacitè celebrantur, vt in coeunda societate, tacitus sufficiat consensus, non obstante quòd pro solennitate & ad integrandam personam requiratur: & sufficere videtur, ità enim in pupillo, vt societatem cum tacita tutoris authoritate contrahere possit, puta si damna & lucra tutor pupilli nomine communicet, voluit Bal. in l. si patruus, col. fin. nu. 15. C. com. vtri. iud. cum alijs concor. per Tiraq. adductis in d. trac. de legi. connu. glo. 7. num. 20. & 21. vbi tamen Tiraq. ipse num. 22. cogitandum relinquit, ob authoritatem Aret. contrarium tenentis in l. gerit, col. fin. D. de acqui. hære. vbi Aret. respondet ad tex. quo contraria innititur sententia, ad tex. inquam in l. fistulas. §. fundum. D. de contra. empti. quòd loquatur quando tractatur de executione contractus antea cum patre pupilli celebrati, quam tutor executionem facere potest ad suum etiam suiipsius commodum, quem etiam tex. plures alij Docto. ita intellexere, quorum magnam partem refert And. ipse Tiraq. in eo trac. de legi. connu. glos. 5. num. 168. incip. sed & ad hoc, & præterea Saly. in l. cùm ipse, cir. fin. C. de contra. empti. sed et vltra Areti. eandem etiam opinionem, in societate per pupillum contrahenda, requiri expressum tutoris consensum, voluit Rom. in cons. 413. quò ad primum, in 6. dub. sub nu. 12.

4 ℭ Veruntamen priorem nos opinionem sequimur, quæ etiam communior videtur, cùm præsertim hi quos citat Tiraq. d. num. 168. loquantur quo ad hoc vt tutor sibiipsi authorari possit, vt scilicet tunc demum possit, cùm de nuda agitur executione, per tex. in §. fundum, qui ita loquitur: de quo & nos dicemus infra in glo. 10. in ver. cum ipso marito, quæstio. ix. quam nostram sententiam, in societate per pupillum contrahenda tacitum tutoris consensum sufficere, tenuerunt vltra per Tiraq. allegata, Bal. in l. si fratres, cir. med. versi. & est simile. D. pro soci. & in addi. ad trac. Bar. de

duo.fra. num.17. in fi. & 18. Saly. in l. mandatum, num.5.C.manda. Abb. in conf.87. quidam fecerunt,in fi.lib.2. Alex. in conf.132. perlectis,col.pri. versi. pro hoc benè,lib.5. Soci. in conf.160. in præsenti,col.5.versi. respondetur,lib.2. Deci in conf.213. visis his,col.pen. versi. venio ad secundum, in conf.548. visa consultatione,post prin. Io.Lup. in rep.rub. de dona. inter vir. & vxo.§.68. in versi. ad idem facit not. dictum.

5 ℂ Ex quibus alia quoque similis quæstio decidi videtur, si mulier contractum aliquem tanquã alterius hęres celebret,cui contractui vir aut agnatus consentiant,an ex hoc etiam consentire videantur vt mulier adeat hæreditatem: qua in quæstione videbis Corn. in conf.165.circa primum,col. 8.versi. tamen respondetur, vsque in fin. consilij, lib.2. & Soci. in conf.92. in causa domini Antonij, col.9. versi. primò quòd dicta mulier,cum 2.col. seq. vsque ad 3. difficul.lib.3. diuersa inuicem consulentes, pluribus subtilibusque argumentis hincinde adductis, ita vt nobis verendum sit, quam in sententiam transeamus, vti veritus est & Io. Mar. Rimi. qui indecisam sic quæstionem reliquit in rub.C. qui admit. col.6. versi. & ex istis, & col. seq.

6 ℂ Si nobis tamen nostrum licet iudicium interponere, in negatiuam partem,quam Soci. tuetur,magis inclinamus,per ea quæ dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xxxij. quibus non satis videtur Corn. respondisse: intelligendo tamen, nisi vir aut agnatus sciant mulierem antea hæreditatem non adiuisse, & ita concordari posse opiniones videntur. Nec refragatur quòd pręsens intelligere videatur,vt dicemus infra hac eadem glo.quęstio. xxxiij. præsertim cum agatur de coniuncto,qui scire præsumitur facta coniuncti.l. octaui.D.un.cogna.l. de tutela.C. de in inte. resti. quo argumento vtitur Corn. in d.conf.165. col.pen.versi. nec refragatur,quia verum est virum aut agnatum videri intelligere quod mulier agit, dum ei consentit, videri scilicet intelligere naturã contractus,super quo consentit: sed non etiã ex hoc intelligere præsumitur quòd antea mulier hæreditatem non adiuerit,quia cum illum contractum mulier faciat tanquam hæres, meritò potest consentiens credere,eam priùs adiuisse hæreditatem: & regula d.l. octaui, cum simili. locum non habet quò ad contractus, vt dicemus infra hac eadem glos.quæstio.xxvij. Nec huic similis videtur præcedens quæstio,quia vltra quòd ibi consentiens ipse actum facit, scit præterea, aut scire debet, per eum actum, qui geritur, & cui consentit, societatem induci: hîc autem nescit, ex quo tanquam hæres mulier contrahit.

7 ℂ TERTIO principaliter quæro,quid si statutum præsentiam simul & consensum requirat,vt nostrum Comense statutum facit, an & tunc satis sit præsentem tacitum consensum accommodare, quæ quæstio difficultatem habere videtur, quia verbum consensus, cum pro solennitate exigitur, vt iam diximus, importat vt tacitè præstari non possit: at verbum præsentia importat vt expresso consensu opus sit, vt per Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. in glo.7. in 4.limita. num.32. & seq. veruntamen concludendum est, hîc quoque & fortiùs tacitum non sufficere consensum, vt expressim voluit Rui. in conf.159. super eo de quo quæritur,col.2.versi. & istud etiã clariùs, lib.5. vbi loquitur in statuto requirente consensum & præsentiam copulatiuè duorum propinquorum in contractibus mulierum.

8 ¶ QVARTO quæro, an consensus iste possit per procuratorem, nuntium, vel epistolam præstari: quam quæstionem latè tetigit Andre. Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 6. num. 20. cum mult. seq. sed nos eam latiùs & clariùs pertractantes, quinque casus constituemus, qui ad hoc statutum & ad nostrum Comense priuatim pertinent. Et primus sit si statutum requirat non solùm consensum sed & præsentiam viri aut agnati, vt nostrum Comense statutum facit: aut etiam si duntaxat præsentiam exigat, & tunc dicendū est, id expediri nō posse per nuntiū, procuratorem, vel epistolam, vt post alios quos citat voluit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 6. num. 31. incip. præterea, vbi num. 32. reprobat Areti. opinionem existimantis id tantùm procedere, vbi fit mentio personæ, puta si statutum dicat quòd mulier contrahere non possit sine præsentia personæ viri aut agnati: secus si præsentiam mariti vel agnati simpliciter requirat: quam & nos Tiraq. sententiam contra Areti. veriorem arbitramur: & vltra per ipsum Tiraq. allegata vbi præsentia requiritur, non posse per alium suppleri, addo uoluisse etiam Bal. in cons. 201. in prouincia. col. 2. versi. præterea considerandum, lib. pri. vbi loquitur in statuto prohibente minorem contrahere sine præsentia & voluntate duorum eius consanguineorum, Barba. in cap. cùm parati, col. pri. & ibi Philip. Fran. col. etiam pri. versi. vltimò no. de appella. Soci. in cons. 48. in præsenti, col. fin. versi. & primo aspectu, vbi alios citat concor. lib. pri. Fely. in cap. causam matrimonii, col. 4. versi. secundò allegant, de offi. delega. Io. de Arno. in singu. 16. incip. etiam præcedentibus, Cur. iun. in l. fin. col. 3. versi. & bene facit quod voluit. C. de procura. & ita scimus consuluisse etiam doctissimum virum D. Apollonium Lambertengum patruum nostrum.

9 ¶ QVINTO quæro, & hic secundus est casus, quid quando quis iustum habet impedimentum: quo casu Ang. in l. Pomponius, in prin. versi. vltimò nota. D. de procura. inquit procuratorem admitti, etiam vbi personalis præsentia requiritur, cuius concordan. citat Tiraq. vbi supra d. glo. 6. num. 34. quid autem si quis relegatus esset vel bannitus, dicemus infra in glo. sequen. in ver. mariti, quæstio. x.

10 ¶ Sed illud omnino prætereundum non est, quòd licèt ex hoc satis dici posset absentem maritum posse procuratorem constituere ad præstandum mulieri contrahenti consensum, istud tamen hoc in statuto non procederet, cùm loco viri absentis, agnati consensum requirat, vt infra dicitur, vti etiam disponit nostrum Comense & etiam Cremonense statutum, quod loco affinium in iurisdictione non existentium, duorum vicinorum parochiæ consensum exigit, ideo conclusio, quam supra firmauimus, procedere potest in impedimento infirmitatis, vt dicemus infra in glo. sequen. quæstio. xx.

11 ¶ SEXTO quærò, & hic tertius tangitur casus, quid in quasi contractibus, vt in hæreditatis aditione: & certè glo. in l. si per epistolam, in glo. uni. in pri. solutio. D. de acqui. hæredi. sentit tunc authoritatem non esse ipso in actu interponendam, ideoque & per epistolam præstari posse.

12 ¶ Verùm eam glo. reprobat Andre. Tiraq. in d. tracta. de legi. connu. in glo. 6. num. 30. incip. secundò limita, post Areti. in d. l. si per epistolam:

cui & tu addes illam glo. ibi hanc constanter opinionem non firmare, dum statim subdit, vel ibi authoratur pupillo, hic iubet seruo: & sic vult dicere glo. aliud quando tractatur de authoritate interponenda, quia institutus sit ipse pupillus, cui necesse habet tutor authorari: aliud quando institutus est pupilli seruus, vti erat in casu illius legis, tunc enim, quia requiritur iussus in aditione per seruum facienda, non autem authoritas, vt l. si quis mihi bona. §. iussum. D. eod. de acqui. hæredi. sufficit si per epistolam præstetur: quam secun. solutio. sequuntur Bar. ibi in d. l. si per epistolam, & Rom. cir. prin. Castr. & Imo. vterque in pri. ver. Bal. in l. is cui hæres. §. fin. D. eod. titu. de acqui. hære. Alex. in l. bonorum, col. pri. versi. adde alium, & ibi Io. Mari. Rimi. num. pri. Iaco. à San Geor. num. 5. C. qui admit. & ratio differentiæ, an institututus sit pupillus, an eius seruus, est secundùm Rimi. vbi supra, quia quando institutus est seruus, eius tantùm factum attenditur, per tex. in l. inde Neratius, in prin. D. ad l. Acqui. & de hoc etiam, quòd aliud sit in iussu eius, qui in nostra est potestate, & aliud in tutoris authoritate, vt ille scilicet per nuntium aut epistolam præstari possit, hæc non possit, est tex. in d. l. si quis mihi bona. §. iussum. D. de acqui. hæredi.

13 ℭ SEPTIMO quæro, & hic quartus sequitur casus, quid quando quis mittit nuntium vel procuratorem ad consentiendum cùm actus celebrabitur, vel ad præsentandam epistolam tempore celebrationis actus: & videtur id permissum esse, quia cessat ratio, quòd authoritas ipso sit in actu interponenda, & ita dubitatiuè tamen per dictionem fortè loquentes voluerunt Areti. in d. l. si quis mihi bona. §. iussum, ante fin. versi. nec potest assignari. D. de acqui. hære. & Andre. Tiraq. in d. glo. 6. num. 24. incip. ratio autem, in fi.

14 ℭ OCTAVO quæro, & hic quintus & vltimus est casus, quid quando statutum requirit tantummodo consensum, & nuntius aut procurator constituitur simpliciter ad consensum præstandum: & tunc vera est conclusio, quòd si authoritas vel consensus requiritur ad integrandam minoris vel mulieris personam, non sufficere si per nuntium vel epistolam præstetur, aliàs secus, secundùm Docto. in l. si quis mihi bona. §. iussum. D. de acqui. hæredi. cum infi. concor. per And. Tiraq. congestis in trac. de legi. connu. in glo. 6. num. 21. incip. verùm, vsque ad num. 29. sed hoc statutum hunc viri & agnati consensum ad supplendam mulieris personam introduxit, vt asseruimus supra in præfatio. in pri. dub. igitur consequens est, vt per nuntium aut epistolam interponi non possit, & ita in consensu consanguineorum in contractibus mulierum requisito voluerunt Alex. & Ias. in locis per Tiraq. vbi supra num. 26. incip. cuius ratio est, commemoratis: & vltra per Tiraq. adducta, authoritatem per nuntium vel epistolam præstari non posse, secus tamen in consensu, voluit etiam Bar. in l. fin. §. necessitate, cir. fin. versi. quæro quando pater. C. de bon. quæ lib. de quo ad aliud propositum meminit Tiraq. vbi supra num. 28. qui dum inquit illam Bar. decisionem dubiam reddi, quatenus vult patris consensum in iudicio per filium familias agitando requisitum posse per nuntium vel epistolam accomodari, cùm & hic consensus, secundùm ipsum Tiraq. ad integrandam filijfamilias personam requiri videatur, secundùm glo. in d. §. necessitate, de quo tamen se remittit ad Docto. ibi, adde tu communem immò esse opinionem ob patris potiùs præiudicium, quàm ad supplendam filij personam, deside-

rari, ideoque in aduentitijs, in quibus patri non quæritur vsus fructus, non esse necessarium, vt per Areti. in cons. 72. proponitur, col. pen. versi. ad septimum, si solerter inspiciatur, dum hanc opinionem tenet, & communem esse affirmat, non requiri patris consensum in iudicio per filiumfamilias moto in casibus, in quibus pater in bonis filij vsumfructũ non habet, licèt consulat ad euitandam contrariam opinionem, secundùm quam ad integrandam filij personam requireretur, ipsum patrem ad consentiendum interpellari, Alex. in cons. 20. viso processu, col. fin. versi. nec obstat prædictis, lib. 2. in l. pri. §. fuit quæsitum, col. antep. versi. sed puto, & col. seq. D. ad S. C. Trebel. qui etiam vtrobique communem hanc esse opinionem asserit, de quo etiam per Soci. ibi in d. §. fuit quæsitum, col. antep. & pen. & vide etiam omnino quæ diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, num. 26. incip. nos autem, cir. fin.

15 ℭ Aduertendum tamen est quantùm ad consensum per procuratorem præstandum, rem nostro quidem iudicio dubitationem non habere: sed quantùm ad nuntium, hoc non omnino in rem transit iudicatam, quia sunt qui contrarium tenent, consensum scilicet etiam ad integrandam alicuius personam requisitum, per nuntium præstari posse, ita enim in statuto consensum consanguineorum in contractibus mulierum requirente, hanc differentiam inter nuntium & procuratorem, vt scilicet consensus iste per illũ præstari possit, per hunc non possit, constituit Ias. in l. fin. in fi. vbi plures citat concor. C. de procura. quanuis Tiraq. vbi supra num. 26. eum tam in nuntio quàm in procuratore in negatiuam partem citauerit: & idem quod Ias. voluit Io. de Arno. in singu. 16. incipi. etiã præcedentibus, vbi inquit consensum propinquorum in contractibus mulierum requisitum, posse per nuntium quoque & epistolam præstari, quod & de nuntio voluit Crauet. in disputa. incipi. diuino subsidio ex corde postulato, posita post trac. de ante temp. num. 54. iunctis præcedentibus, vbi allegat recentio. in l. pri. §. item acquirimus. D. de acqui. posses. secundùm quam opinionem in casu noua. constitu. status Mediolani, titu. de tute. cap. & quia plerunque, permittentium creditorem posse contra pupillum tutore carentem agere citatis tantùm duobus proximioribus agnatis, vt scilicet, licèt huiusmodi agnati non possint ante litem contestatam procuratorem constituere, exemplo tutorum & curatorum. l. neque vbi glo. & Docto. C. de procu. possint tamen nuntium, iudicari vidimus in nostra Comensi ciuitate per Mag. D. Petrum Franciscum Odescalcum non mediocris eruditionis adolescentem, & nobis vti fratrem honorandum.

16 ℭ Verùm priorem nos tamen opinionem sequimur, vt scilicet hic consensus nec per nuntium quidem præstari queat, quando de hoc authoritatem, cuius vim consensus iste obtinet, vt sæpe diximus, per nuntium præstari non posse, est tex. expressus in d. l. si quis mihi bona. §. iussum. D. de acqui. hære. & in d. §. tutor, insti. de aut. tuto. vbi probatur non posse etiam per epistolam interponi, quod vltimum probatur & in l. obligari. §. tutor. D. de aut. tuto. & ita omnino tenendum tanquam verissimum arbitramur, cùm præsertim authoritates per Iaso. adductæ aliter loquantur, quàm ipse eas referat, quoniam affirmant quidem consensum, in casu de quo loquuntur, posse per nuntium præstari, sed tamen non constituunt differentiam inter nuntium & procuratorem, immò idem in vtroque sentiunt, quod & ex

co

eo colligitur, quòd admittunt posse quoque per epistolam accomodari; sed tamen animaduertendum est eos loqui in consensu patris requisito in iudicio per filiumfamilias agitato, vti eos etiam refert Tiraq. in d. glo. 6. num. 28. incip. ex quibus, qui patris consensus non requiritur ad integrandam filijfamilias personam, sed ob ipsius patris praeiudicium, vt iam diximus in prin. huius quaestionis: & recentio. in l. pri. §. item acquirimus. D. de acqui. possess. quos citat Crauet. non loquuntur in nuntio à solis consanguineis constituto, sed à muliere cum interuentu ipsorum consanguineorum, volentes vt si ad certũ specialem actũ fuerit constitutus, tunc cùm postea procurator ipse contrahit, necessarius ampliùs nõ sit dictorum consanguineorum consensus, de quo & nos dicemus infra in glo. 20. in ver. constituere procuratorem, quaestio. ij. & ita in casu noua. etiam constitu. de tute. cap. & quia plerunque, re maturiùs digesta sentiendum arbitramur, cùm & ibi agnatorum consensus ad integrandam minoris personam, & loco scilicet authoritatis tutoris requiratur, quanuis aliàs & nos interrogati à dicto D. Odescalcho, quid de ea re sentiremus, in eandem suiipsius sententiam iuissemus, unà cum Mag. quoque D. Aloysio Turriano viro vtique doctissimo, Iaso. & sequacium authoritate decepti.

17 ℭ Quis autem dicatur nuntius, videbis glo. in l. multum interest, in ver. comparasti, & ibi latè Bal. col. 3. versi. modò quaerendo, & col. seq. Saly. col. 3. versi. sed dubitari, & Castr. in si. C. si quis alte. vel sibi, Bar. in l. qui autem. §. fin. D. de consti. pecu. in l. si pupilli. §. item si procurator, col. pri. versi. aduertendum tamen. D. de neg. gest. iterum Bal. in l. ei qui, col. fin. versi. quaero quid in nuntio, & ibi Saly. col. pen. versi. de mutuo. C. quod cum eo, Io. Crot. in rep. l. si is qui pro emptore, num. 154. D. de vsuca. vbi cumulat differentias inter nuntium & procuratorem.

18 ℭ NONO, praesupposito quòd aliquo casu consensus iste per procuratorem aut nuntium praestari possit, quaero, quid si constitutus fuerit ad praestandum mulieri vendenti consensum, ipse autem eidem donanti praestet, an validus sit contractus, quod colliges ex tex. in l. sicut. §. sed si permiserit. D. qui. mod. pig. vel Hypo. solui. vbi etiam habes quid è contra, si permittatur alicui donare an poterit vendere, per quem tex. in terminis nostri statuti Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. & autorité, in fi. si maritus, inquit, vxori consentiat, vt vendat, aut emat, quae postea permutet, valere tamen permutationem, subijciens Chassa. generaliter ex illo tex. probari, concesso vno alienationis modo, alium quoque similem vel meliorem concessum videri.

19 ℭ Veruntamen nostro in casu nos contrarium verius esse arbitramur, quoniam fines mandati sunt diligenter obseruandi. l. diligenter. D. manda. cap. cùm dilecta, & ibi Docto. de rescrip. quod potissimum procedit in nuntio, qui est organum domini, & qui illius verba formaliter refert, vt tradunt Docto. in locis supra num. ab hinc 2. allegatis: & ita in vasallo, cui dominus donare permisit, voluit Afflic. in cap. pri. in 13. nota. de prohi. feu. alie. per Fride.

20 ℭ Ex quibus satis constare arbitramur non obstare quae in contrarium adduximus: quanquam etiam specialiter respondemus ad d. §. sed si per-

miserit, id simpliciter non probare, concessa venditione, concessam videri donationem, quia immò contrarium ibi disponitur, quando creditor ideo rem venire iussit, vt accepto pretio sibi satisfieret: præterea ille idem tex. loquitur in creditore, & sic in consensu requisito ob præiudicium consentire debentis, sed secus arbitramur in authoritate vel consensu, qui per modum authoritatis ad integrandam prohibiti contrahere personam exigitur, vti est in casu nostro, iuxta ea quæ diximus in præfatio. in pri. dub. & alibi sæpe: & moueor per tex. in l. si pupillorum. §. si prætor. D. de reb. eo. vbi id statuitur in authoritate & decreto iudicis, quod in alienatione rei immobilis minoris xxv. annis requiritur, vt scilicet ad vnguem sit obseruandum, adeò vt si prætor permiserit tutori fundum alienare, non possit super eo hypotecam constituere, per quem tex. sic quòd ad vnguem obseruandum sit iudicis decretum, tradit Bar. in d. §. sed si permiserit, vbi idem etiam dicit in authoritate Episcopi, ecclesiæ pro alienandis bonis immobilibus concessa, vt ad permutationem extendi non possit, vbi tamen declarat quomodo intelligatur, dicitque semel id ex facto accidisse: & ita intelligendum arbitramur eundem etiam Bar. in l. alio, col. 3. in fi. versi. sequitur in verbis, & col. seq. D. de alimen. & ciba. lega. vbi dicit permissionem vendendi à Prætore vel Iudice concessam strictè intelligendam per dictum. §. si Prætor: secus si a priuato concessa sit, per d. l. sicut. §. venditionis. D. qui. mod. pig. vel hypo. sol. quoniam hoc vltimum intelligendum opinamur quando tractatur de consensu requisito ob alterius præiudicium, non autem ad integrandam prohibiti personam: ad quod etiam facit, quia hoc posteriori casu, cùm consensus ad supplendam minoris uel mulieris personam requiritur, non generaliter sed specialiter ad certum actum præstandus est, vt dicemus infra hac eadem glos. quæstio. xxi. debetque in ipso actu non etiam ante aut post ex interuallo accõmodari, vti etiam asseremus infra hac etiam glos. quæstio. xij. sicque concluditur Chassa. dictum verum non videri, nisi illud sustinendum putes ex eo quòd consuetudo, de qua ipse loquitur, viri consensum in contractu vxoris requirens, ad ipsius viri interesse, non ad mulieris fragilitatem respexisse videatur, vt concludit Andre. Tiraq. in d. trac. de legi. connu. in glo. 6. num. 36. vsque in fin. de quo et nos meminimus supra in præfatio. in pri. dub. & vide etiam quę diximus supra in glo. pri. quæstio. xvij. vbi disseruimus an prohibita venditione prohibita quoque censeatur permutatio. Quid autem de donatione, an & ea sub venditionis prohibitione comprehendatur, idipsum certes apud Bart. & alios post glos. ibi in l. 2. C. de vsuca. pro empto. et de vtroque apud Bart. & alios in l. filiusfamilias. §. diui, in viij. quæstio. cum concor. ibi per recentio. adductis, de leg. pri.

21 ¶ DECIMO quæro, quid si constituatur quidem procurator aut nuntius ad consentiendum mulieri vendenti, sed adijciatur Titio: ipse autem procurator vel nuntius consensum præstet mulieri Sempronio vendenti: quo etiam casu concludendum est inutilem esse venditionem, rationibus in præceden. quęstio. adductis: quod & in consensu vasallo à domino prestito annotauit Afflic. in d. cap. pri. in 12. nota. col. pri. post prin. versi. sed iuxta hoc, vbi concor. allegat, & communem hanc dicit opinionem, de prohi. feu. alie. per Fride.

22 ¶ VNDECIMO quæro, constitutus est procurator vel nuntius, vt mulieri

mulieri in cuiusdam rei venditione decem aureis facienda consentiat, is autem eidem mulieri consentit eandem rem quinque tantùm aureis distrahenti, an & hic nullus sit contractus: quod magis videtur rationibus quas in nona quæstio. adduximus: & probat optimè tex.in d.l.sicut.§. sed si permiserit, versi. quod si consenserit, vbi Ang.D. qui.mod.pig. vel hypo. sol. vbi etiam in fi. habes si res pluris venierit, quàm concessum sit, venditionem tamen valere: & in consensu domini præstito vasallo, notat Afflic. quo loco eum in præceden. quæstio. citauimus num.12.

23 ℭ DVODECIMO quæro, an hic consensus possit ex interuallo quoque præstari, & sic an ratificatio sufficiat: & cùm requiratur per modum authoritatis, & sic ad integrandam mulieris personam, vt sæpe diximus, dicendum est non sufficere: & ita nuncupatim in statuto consensum propinquorum in contractibus mulierum requirente voluit Bal. in l. pri. col.antepen. versi. extra quæritur, statuto cauetur.C. qui admit. cũ concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi. connu. in glo.6. num. 8. incip. ex quo plerique, & vltra per eum allegata sensit & glo. in l.fin.§. necessitate, in glo. mag. post med.versi. item an lite contestata, iunctis præcedentibus, ibi & est ratio.C. de bon. quæ lib. dum inquit patris consensum ad integrandã filijfamilias personam requiri, & ideò post litis contestationem præstari non posse, & ibi quantùm ad casum nostrum Bart. col.antep. versi.quæro quid si ab initio, dum inquit glos. dictũ verum esse, si tenemus patris consensum in iudicio per filiumfamilias agitato ad supplendam ipsius filijfamilias personam desiderari, de quo & nos diximus supra in 8. quæstio.huius glos. Rapha.Cuma.in cons.178. thesaurarius, cir.fin. dum. inquit, ratificationem sufficere quando mandatum non pro forma sed propter ipsius mandantis præiudicium exigitur, Imo. in l. tam is.§. pri.D. de donatio. dum inquit, quando actus est nullus fauore illius qui ex post facto consentit, tunc valere consensum postea adhibitum, aliàs secus, vt est in consensu patris requisito in iudicio filijfamilias, qui nõ validat iudiciũ, si eo inchoato superuenit, cùm deficiat ex rigore iuris, tanquã cũ persona minus legitima agitatum, secundùm glo. in d.§. necessitate: de quo tamen tu vide quæ diximus in d.viij.quæstio. iterum idem Imo. in l. si quis mihi bona.§. iussum, in fin. ver.D. de acqui.hære. dum dicit authoritatem post actum præstari non posse: & specialiùs in statuto consensum consanguineorum in contractibus mulierum requirente, vt ex interuallo præstari nequeat, voluerunt etiam Fely. in c. cùm dilecta, col. 14. versi. amplia sextò. de rescrip. Ias. in d.§. iussum, col.pen.versi. secundò limita, Cur.iun. in aut. sacramenta, num.33. & seq.C. si aduer. vendi. Io. de Arno. in singu. 32. sæpenumero, Chassã. in consue. Burgun. rub.4.§. pri. in glo. in ver. & autoritè, in prin. Rolan. à Val. in cons.97. prima facie, in prin.lib.pri.

24 ℭ Et licèt reclament Nico. Boer. in consue. Bituri. titu. pri.§.4. in glo. pri. col.6.versi. & no. quòd sufficit, & Arnol. Ferro. in consue. Burdi.titu. de sta. & iu. perso.§.3.col.4.versi. & si maritus, nos tamen priorem opinionem vti veriorem & communiorem sequimur, saltem in hoc statuto, quod, vt in præfatio. in pri.dub. diximus, ad integrandam mulieris personam huiusmodi consensum requirit.

25 ℭ DECIMOTERTIO quæro, quid si statutum præsentiam requi-

rat, aut vtrunque, præsentiam scilicet simul & consensum, vt nostrum Comense & Cremonense statutum facit,& certè fortiùs tunc dicendum erit non posse ex interuallo præstari ob naturam illius verbi præsentiam, quæ est vt in ipso actu interponatur, vt diximus supra quæstio. iiij. huius glos. vbi ex hoc asseruimus nō posse per nuntium, procuratorem, vel epistolam accōmodari, & expressim in casu isto ratificationem non sufficere, voluit ipse quoque Bal. in d.l.pri. cir.fin.C.qui. admit. cuius authoritatæ fretum scimus ita quoque aliquando consuluisse D. Apollonium Lambertengum patruum nostrum virum in forensibus negotijs uersatissimum, quod & prætereà tradidit Tiraq. in d.trac. de legi.connu.glo.6.num.3 1. incip. præsentia, vbi alios citat concor. & vltra eum Alex. in l. si quis mihi bona.§. iussum, ante fin. sub num.15.D. de acqui. hære. Philip. Perusi. in cap. cùm parati, col.2. cir.med. de appella. Fely. in cap. causam matrimonij, col.5. versi. ad illud quòd ratificatio, de offi. dele.

26 ℭ DECIMOQVARTO quæro, quid si incontinenti post actum sequatur, an sufficiat: quod videtur per ea quæ latè tradit Andre.Tiraq. in trac.retrac. titu.2.§.pri. glo.5. per totam, & in proposito nostro in authoritate, cui similis est hic consensus, cùm & is ad integrandam mulieris personam requiratur, vt sæpe diximus, annotauit glo. in l. si quis mihi bona.§. iussum, in ver. perfecto negotio, & ibi Bar. col.pri. versi.opp. hìc dicitur, Imo. col.fin.versi. in glo. negotio, & versi. tutiùs tamen est, & Ias. col. 2. versi. tertia differentia.D. de acqui. hære. & alia etiam glo. in l. obligari.§. tutor, in ver. debet, & ibi etiam Bar.D. de aut.tuto. vbi Bar. ipse intelligit incontinenti, id est non interueniente alio medio actu diuerso, & sic antequàm quis ad alia diuersa negotia diuertat, per tex. in l. continuus, in prin. D. de verbo. obliga. iterum alia quoque glo. in.§. tutor, in ver. post tempus, insti. de aut.tuto. iterum etiam Bar. in l. si autem plures, cir.med.versi. quandoque autem requiritur authoritas.D. de aqua plu.arcen. Io. Andre. in addi. Spec. titu. de cessi.acti. col.4. versi. sed nunquid ratione, in ver.§. pri.cir.med. versi. sed nunquid,& Tiraq. vbi supra num.7. & specialiùs videlicet consensum propinquorum in contractibus mulierum requisitum incontinenti post actum interponi posse, voluit Bal. in l.pri.col.antep.vers. nunc reuertor.C. qui admit. Fely. in cap. cùm dilecta, col.15.versi. sufficit tamen, de rescri. & nonnulli alij ex his quos citat Tiraq. in d.trac. de legi. connu. in glo.6. num.2. & prætereà Ias. in l. vniuersa, col. fin. versi. adde quòd ex ea infertur.C. de præci. Imper. offe. licèt aliqualiter meo in libro corruptus sit, Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§.pri. in glo. in ver. & authorité, in prin. Rolan. à Val. cons.97. prima facie, cir.prin.lib.pri.

27 ℭ Verùm diuersam in sententiam facere videtur, quòd ratio qua contraria innititur opinio est quia quæ incontinenti fiunt inesse videntur.l. lecta, versi. dicebam.D. si cer.peta. vti hanc rationem adduxit glo. in d.§. tutor, sed istud non est secundùm veritatem, sed per quandam potiùs fictionem, vt probatur ex illo verbo creduntur, quo tex. ille vtitur, quod fictionem notat, glo. in l. conficiuntur, in prin. in ver. quoniam creditur.D. de iu. codi. & iterum ex verbo perinde, quod eiusdem est naturæ, vt probat tex. in l. sacrilegij, pri.§. is autem, & ibi glo. in ver. condemnatus,& Bar.D. ad l. Iuli. pecu. quæ fictio in statutis non admittitur, l.3.§. hæc verba.D. de neg.ges. & ita d.l. lecta, versi. dicebam, in statutis locum non habere, decla

rant

rant ibi Aret. in 6.nota. Soci. in 5. & Iaſ. col.8. verſi. not. etiam ex verſi. dicebam,& Tiraq. in d.trac.retrac. titu.2.§.pri. gloſ.5.num.27.vbi alios citat concor. qui tamen illam glo. in d.l. conficiuntur, corruptè allegat in ver. creditore.

28 ℂ Quibus tamen non obſtantibus nos priorem ſequimur opinionem: pro qua videtur tex. in d.l. ſi quis mihi bona.§. iuſſum, ibi perfecto negotio, & ibi not. glo. & Docto. in locis ſupra allegatis: ſed pro ea nos meliorem addimus tex. in l. nunquam in vſucapionibus, in prin.D. de vſuca. in illis verbis,poſt longum tempus,argumento à contrario ſenſu,quod argumentum in iure noſtro fortiſſimum eſſe inquit tex. in l.pri.§. huius rei,& ibi not. Bar. & alij recentio. qui id declarant.D. de offi. eius.

29 ℂ Non obſtat quod diximus, incontinenti factum per quandam tantùm fictionem videri ineſſe, & ſtatuta fictionem nō admittere,quia animaduertendum eſt id non eſſe generale, ſed in odioſis duntaxat ſtatutis procedere, non etiam in fauorabilibus, per ea quæ diximus ſupra in glo. 2. in ver. mulierum, quæſtio.viij. in fi. vti fauorabile eſt hoc noſtrum ſtatutum,vt diximus in præfatio. in 2.dub.

30 ℂ DECIMOQVINTO quæro, an poſſit hic conſenſus ex interuallo præcedere: & poſſe probat glo. in d.l. ſi quis mihi bona.§. iuſſum, in ver. perfecto negotio, in prin.D. de acqui. hæredi. dum inquit tutoris authoritatem etiam ante actum præſtari poſſe,vbi allegat tex. in l. nunquā, in prin.D. de vſuca.& voluit allegare 2. (ſunt enim duæ eo in titu. eiuſdem initij leges) cui nos quoque addimus hoc idem meliùs videri probare tex. in l. filiusfamilias.§. item videamus.D. de donatio. vbi dicitur patris conſenſum in donatione filijfamilias requiſitum ante quoque interponi poſſe.

31 ℂ Contrariam tamen opinionem nos veriorem arbitramur, authoritatem ſcilicet non ante actum ex interuallo, ſed ipſo in actu præſtari oportere: quam tenuerunt Bar. in d.§. iuſſum, in prin. & ibi Caſtr. col.pri.verſi. no. etiam hic, Alex. col.3. num.9. Iaſ. col.2.verſi. tertia differentia, cum concor. per Tiraq. adductis in d.trac. de legi. connu. glo.6. num.pri. & 2. apud quos comperies,hoc inter conſenſum,iuſſum,& ſimilia,& authoritatem intereſſe, vt conceſſus iuſſus & ſimilia ante actum præſtari poſſint: authoritas non poſſit: & ne decipiaris lector,ſcias conſenſum,de quo ſtatutū hoc loquitur per modum authoritatis, & ad integrandam mulieris perſonam deſiderari, vt in præfatio. in pri.dub. & alibi ſæpe aſſeruimus.

32 ℂ Nec obſtat d.l. nunquam,2.D. de vſuca. quia immò opoſitum probat, dum vult emptorem rem à pupillo emptam præſcribere non poſſe, ſi tutor per errorem initio venditionis authoritatem præſtitit: ad tex. autem in d.l. filiusfamilias.§. item videamus.D. de donatio. reſpondeo loqui in ſimplici conſenſu, non autem in authoritate aut conſenſu in vim authoritatis requiſito,& ita illum tex. intelligit Bar.in l. tam is.§.pri.cir.fin.D. de dona. cau. mor. dum inquit conſenſum ante actum præſtari poſſe, per illum tex. non etiam authoritatem.

33 ℂ DECIMOSEXTO quæro,an hic etiam conſenſus præſtari queat

in absentia partis, cum qua mulier contrahit, puta si pars per epistolam mulieri missam dicat se ei aliquid vendere: & dicendum est tunc cùm mulier epistolam recipit, & venditioni annuit, hunc posse consensum interponi, tametsi parte absente, ex quo contractus antea non dicebatur perfectus, ita est bonus tex. in tutoris authoritate loquens, quam sæpe diximus huic nostro consensui æquiparari, in l. obligari. §. fina. D. de aut. tuto. & no. glo. in. §. preceden. d. §. fin. in ver. debet, & Ang. in d. l. si quis mihi bona. §. iussum, post prin. versi. & debet. D. de acqui. hæredi. & hoc modo declarantur iura disponentia authoritatem in ipso actu esse interponendam, in l. obligari. §. tutor. D. de autho. tuto. & . §. tutor, insti. eod. tit.

34 ℭ Nec his aduersantur ea quæ dicemus infra in fine, quæstio. lix. quia quæ ibi asseremus secundùm hanc declarationem intelliguntur, vt scilicet si mulier inutiliter contraxerit non adhibita statuti huius solennitate, possit de nouo actum celebrare interueniente partis præsentia siue veriùs consensu, qui poterit etiam per epistolam præstari postea cum statuti solennitate ab ipsa muliere acceptandam per supradicta.

35 ℭ DECIMOSEPTIMO quæro, an consensus iste semel præstitus reuocari possit: quam quidem quæstionem in terminis statuti viri consensum in contractibus vxoris exigentis tetigit Andr. Tiraq. in d. trac. de legi. connu. in glo. 8. quæstio. xiiij. nu. 125. & 126. vbi concludit non posse per multa quæ allegat: cui quantùm ad consensum patris filio ad pias causas testanti præstitũ, vt reuocari nequeat, addo voluisse etiam Philip. Perusi. in rub. de testa. in 6. col. 28. versi. decimò quæritur: & quantùm ad consensum viri in contractu vxoris necessariũ, voluisse præterea videtur Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. sanz licencè, cir. med. versi. nunquid autem, dum sequitur Ang. per Tiraq. vbi supra commemoratum, scilicet in cons. 284. vti ab ipso Chassa. citatur, sed est in cons. 290. thema tale est, col. 4. vti aduocatur à Tiraq. sed nobis col. 3. versi. præterea hic: super quo nec nos dubitandum arbitramur quantùm ad actus irreuocabiles, vt sunt regulariter omnes contractus. l. sicut. C. de actio. & obliga. l. in commodato. §. sicut. D. commo. cum simi. nam cum hic consensus det robur contractui, reuocato consensu reuocaretur contractus, quod ex suprascriptis iuribus prohibetur.

36 ℭ SED MAIVS est dubium, & ista xviij. sit quæstio, quid de actu reuocabili (de vltima non loquimur voluntate, quia ad eam statutum hoc non pertinet) puta in procuratoris constitutione; quo in articulo idem etiam concludendum opinamur, vt maritus scilicet solus aut agnatus qui consensum mulieri præstitit, illum reuocare non possit: ita enim in tutore, cuius authoritas huic consensui simillima est, vt sæpe diximus, est Bar. doctri. in l. neque tutores, in pri. lectu. col. fin. versi. quæro extra glos. C. de procu. vbi velle videtur, si tutor consensum pupillo procuratorem constituenti interposuit, ipsum non posse tutorem solum eundem procuratorem reuocare, si procurator ad ea facienda constitutus sit, quæ tutor solus facere non poterat, & ita eum ibi intelligunt & sequuntur Bal. & Saly. & sequuntur etiam Alex. Anto. ab Alex. Ias. & Cur. iun. quanuis hi eum intelligant posse tunc procuratorem à tutore solo reuocari, si constitutus sit in casu in quo plenam tutor habet administrationem, quod tamen modicum quantũ

ad

ad casum nostrum à præcedenti intellectu differt: quam etiam doctri. repetijt idem Bar. in l. actor, col. fin. versi. iuxta prædicta. D. rem rat. habe. & sequuntur etiam Castr. in l. si per epistolam, cir. med. versi. sed quæro quan do factum, Imo. cir. med. versi. an autem posset, & Fran. Areti. cir. fin. qui communem hanc dicit opinionem. D. de acqui. hæredi. & Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 5. num. 91. incip. solus autem.

37 ¶ Et generale est, vt qui non potest solus actum de nouo facere, sicuti solus non potest maritus aut agnatus, non possit etiam illum reuocare, vti in casu nostro reuocaretur, si concederemus posse consensum reuocari, vt supra diximus: hanc autem regulam probat tex. in l. tria onera. §. fin. cum glos. vlti. quæ concor. citat. D. de serui. rusti. prædio. & not. etiam glo. in l. is cuius, in glo. mag. cir. med. D. de procu. Imo. in l. pri. col. 4. versi. conclude quòd infra annum. D. de testa. Ias. in aut. si qua mulier, col. 8. versi. ergo succedit, & iterum col. 9. versi. in isto passu. C. de sac. san. eccle.

38 ¶ Et facit præterea quod in simili voluit Soci. in cons. 189. viso testamento, per totum, max. col. fin. lib. 2. vbi si statutum, inquit, disponat præmortua vxore maritum dimidiam partem dotis lucrari, & vxor de integra dote viro consentiente testando disponat, non reuocari tamen testamentum, licèt maritus vxore viuente consensum reuocet, subdens Soci. etiam vbi non impediretur consensus reuocatio, si tamen quis non solùm consensisset, sed & ius suũ renuntiasset, secundùm ea quæ dicemus infra in glo. 10. in ver. cum ipso marito, num. 47. incip. & similiter, reuocato consensu non reuocari tamen iurium suorum renuntiationem: quem refert & sequitur Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter uir. & vxo. §. 54. col. pri. versi. & secundùm ista: vide tamen quæ dicemus infra in glo. 23. in ver. nec in donationibus causa mortis reuocabilibus, quæstio. iiij.

39 ¶ DECIMONONO quæro, an hic consensus possit in vltima etiã voluntate per virum aut agnatum condita accommodari: & posse voluit Bal. in l. si pater, in fi. ver. C. de sponsa. loquens in statuto prohibente minorem xxv. annis contrahere sine consensu patris, ita etiam inquiens se consuluisse, & sequitur Alex. in l. apud Iulianũ. §. fi. in ver. dicit statutũ, post prin. versi. & an sufficiat. D. ex qui. cau. in posses. ea. & idem in statuto prohibente mulierem contrahere, vel distrahere, aut mortis causa donare, aut inter viuos, vel vltimam voluntatem condere sine præsentia viri, patris, & filiorum xiiij. annis maiorum, si eos habeat, aliàs duorum eius propinquorum, consuluit idem etiam Bal. in cons. 23. præsupposito statuto, in fin. ver. lib. 5. & facere etiam videntur quæ diximus supra in glo. pri. quæstio. ij. vbi fortiùs asseruimus statutum hoc locum non habere cùm mulier ex testatoris, & sic non solùm viri aut agnati, sed & extranei præcepto alienat.

40 ¶ Verùm hanc nos Bal. & sequacium sententiam falsam opinamur, & contra alias duas communes conclusiones, quarum prior illa est, quòd consensus iste non potest mulieri ad contrahendum generaliter præstari, vt paulò post dicemus quæstio. xxi. altera quòd idem consensus non potest ante contractum per mulierem celebrandum accommodari, vt affirmauimus supra hac etiam glo. quæstio. xv. sed in ipso actu interponendus est, vt & asseruimus supra quæstio. xij. huius quoque glos. Et sic candide lector

habes

habes Bal. dictum procedere non posse, sine intelligamus eum loqui quando generalis præstitus est consensus ad omnes contractus & obligationes; siue etiam specialis ad vnum duntaxat contractum, ex quo in ipso actu interponendus est, ideoque & ipse Bal. in d.l. si pater, fatetur hoc non procedere, vbi requiritur patris præsentia, cùm tunc in ipso actu præstari debeat, vt & nos diximus supra hac eadem glo. quæstio. xiij. Et ita cùm hæc iam scripsissemus, reperimus Roma. in l. si quis mihi bona.§. iussum, col. 2. vers. ad quod adde. D. de acqui. hære. qui & ipse videtur Bal. reprobare, dum posteaquam eum retulit, inquit, intelligendum vbi consensus in vim simplicis consensus præstandus est, secus si in vim authoritatis, quia tunc idem iudicatur quod de authoritate, vbi postea col. 3. versi. quandoque dici, inquit authoritatem in ipso actu, & antequam ad alios actus quis diuertat, esse interponendam, nam hic consensus per modum authoritatis in ipso actu interponendus est, vt diximus in d. quæstio. xv. Quæ opinio clarior etiam apparebit ex solutione contrariorum.

41 ℂ Non obstat igitur tex. qui videtur Bal. opinionem probare, licèt ipse eum non alleget, tex. inquam in l. pri. C. quan. decre. opus non est, quia primò dici potest eum non loqui quando consensus in vltima voluntate fuit præstitus, sed quando id pactus est venditor in contractu veditionis, vt sibi scilicet fundus retrouenderetur, vt intelligunt glo. pen. & fin. Bar. & Saly. ibi: quia tamen alia sunt iura ex his quæ allegauimus in d. glo. pri. quæstio. ij. loquentia etiam in casu quo in vltima voluntate præstitus est consensus, vt in l. pen. & ibi glo. & Docto. C. eod. titu. C. quan. decre. opus non est, ideo aliter respondeo dicta iura, & quæ nos in d. ij. quæstio. asseruimus loqui & procedere quando defunctus alienari posse permisit fundum ipsius defuncti proprium, tunc enim in traditione per minorem facienda iudicis decretum non requiritur, secus si alienari iussit fundum ipsius minoris, ita nota. probat tex. in l. magis puto. § si fundus. D. de reb. cor. vbi ita distinguitur, vt si testator alteri minoris fundum legauerit, in illius traditione iudicis decretum sit necessarium, sin autē ipsius testatoris proprium, secus: quem tex. ab ipso Bal. atque etiam Saly. didicimus illum sic in id aduocantibus, in l. cùm ipse, verisque, cir. fin. C. de contra. emptio. & vide etiam quæ dicemus infra in fine, quæstio. lxxiiij.

42 ℂ VIGESIMO quæro, si contractus per mulierem gestus fuerit conditionalis, an etiam consensus per virum aut agnatum præstandus sit conditionaliter interponendus, an verò purè: & magis est vt purè interponi debeat per bonum tex. in tutoris authoritate loquentem, in l. & si conditionalis. D. de aut. tuto. & not. glo. in l. si quis mihi bona. § iussum, in ver. perfecto negotio, & ibi Castr. col. 2. versi. adde aliam, Alex. col. etiam 2. versi. aliam differentiam, & Ias. col. item 2. versi. quarta differentia. D. de acqui. hære. & vide etiam quæ dicemus infra in glo. 14. in ver. cum authoritate alicuius iusdicentis, quæstio. vij.

43 ℂ VIGESIMOPRIMO quæro, an possit hic consensus generaliter præstari ad quoscunque contractus faciendos. Quam quæstionem tetigit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 7. num. 113. incip. ex quibus, vbi tamen eam non decidit, sed decidi inquit ex multis ibi per eum adductis, inter quæ vnum est, quod nostro in proposito confert, & quod nos affir-

matiuam

matiuam in sententiam vocat, videlicet quòd quando consensus alicuius ad integrandam alterius personam, vt est in casu nostro, vt sæpe diximus, requiritur, tunc potest generaliter præstari: secus si in signum repudiationis, quia fortè agatur de interesse cōsentire debentis, desideretur: ita enim voluit Bar. in l. si quis mihi bona. §. sed vtrum, in fi. dum inquit patris consensum in iudicio per filiumfamilias agitando necessarium, non posse generaliter præstari, si teneamus illum requiri in signum repudiationis, secus si ad integrandam filijfamilias personam, & ibi sequuntur Ang. cir. med. versi. & subdit Bar. Castr. qui illum. §. legit cum. §. iussum, col. pri. versi. secundò requiritur, Rapha. Cuma. qui eodem modo illum. §. legit col. 3. versi. potest nunc inferri, sub num. 9. Alex. col. pen. in fi. versi. extra glo. si rectè inspiciatur, Ias. ante med. versi. subdit tamen. D. de acqui. hære. & sentit etiā Io. Andre. in addi. Specu. titu. de acto. §. pri. col. 14. versi. sed quid si pater filio, in ver. iussum: & idem in statuto prohibente mulierem testari sine cōsensu propinquorum, quòd possit generaliter præstari voluit Io. Duran. de arte testa. titu. pri. cau. 2. num. 4. & specialiùs in statuto disponente mulierem contrahere non posse sine consensu consanguineorum, Alex. in cons. 189. viso statuto, col. 2. versi. quintò probatur, lib. 7. vbi mouetur ex doctri. Bar. in d. §. sed vtrum, quam dicit communiter approbari, & Alex. sequitur Alcia. lib. de ver. signi. 2. char. 7. col. 2. versi. lex ait, mulier absque duorum agnatorum.

44 ℭ Verùm, si nobis licet nostrum interponere iudicium, nos eam opinionem falsam arbitramur, & contra aliam communem opinionem, qua probatur totum contrarium verius esse, videlicet, si consensus requiratur ob præiudicium consentire debentis, tunc posse generaliter præstari: secus si ad integrandam prohibiti contrahere personam, vt diximus supra hac eadem glo. quæstio. xij. vbi asseruimus consensum hunc, cùm requiratur ad integrandam mulieris personam, debere in ipso actu interponi, ideoque ex interuallo interpositum nullum esse: sicuti etiam nullus est si ante actum adhibeatur, vt in xv. quæstio. dictum est: Ex quo etiam proditum est, huiusmodi consensum non posse per procuratorem aut nuntium præstari, vt etiam affirmauimus supra in viij. quæstio. nam si debet in ipso actu & non ante aut post accommodari, nescio videre quomodo possit generaliter ad quoscunque contractus faciendos præstari, maximè quia ratio quæ statuentes mouit, in casu nostro fuit, ne mulieres in contractibus deciperentur, vt per Docto. in l. transactionem. C. de transac. & sæpe diximus: vnde si vir aut agnatus generalem mulieri dat contrahenti potestatem, non etiam specialem, in ipso actu, cùm mulier contrahit, non potest dolo aduersarij occurrere: quæ omnia potissimùm procedunt attento quòd per virum aut agnatum consentientem iurandum est de credulitate, mulieri vtilem esse contractum, nam si mulier nundum ad contractum aliquem specialem deuenit, quomodo maritus agnatusue id iurare poterit? & ita cùm hæc iam scripsissem, reperi illud primum Bar. dictum in d. §. sed vtrum, quatenus loquitur de consensu per modum authoritatis & ad integrandam alterius personam requisito, illa eadem ratione quam nos supra adduximus reprobasse etiam Areti. ibi in d. §. sed vtrum, qui illum. §. legit cum. §. iussum, col. fin. versi. in glo. super ver. specialiter: & Alcia. vbi supra reprobare videtur Andre. Tiraq. in tracta. de legi. connu. glo. 5. num. 197. incip. tertium membrum, & seq.

45 ¶ Sic & aliud caput Bar. & aliorum in d.§. sed vtrum, quatenus dicunt patris consensum in iudicio per filiumfamilias agitando requisitum non posse generaliter præstari, si tenemus in signum repudiationis; & sic ob patris interesse desiderari, verum non videtur per tex. in l. filiusfamilias.§. item videamus.D. de donatio. vbi ad hoc, vt filius possit quamcunque donationem facere, sufficit si pater ei liberam peculij administrationem concesserit, ita vt etiam donare possit, vbi magis etiam dicitur aliquando sufficere, si concedatur libera peculij administratio, non expressa donandi facultate, vt scilicet possit tamen filius donare, & specialiùs quantum ad consensum patris in iudicio filijfamilias necessarium, veriùs videtur ob patris præiudicium in signum repudiationis requiri, vt tenuit idem met Bar. in l. fin.§. necessitate, col. pri. & 2. C. de bon. quæ lib. quæ opinio magis est communiter recepta, vt diximus supra hac eadem glo. quæstio. viij. & tamen quòd possit generaliter præstari, simpliciter voluerunt glo. in l. si longiùs.§.pri. in glo. mag. cir. med. versi. sed nunquid, & ibi eam ita ponderat & sequitur Bar. ante fin. versi. quæro vtrum pater, & Castr. cir. fin. versi. in glo. ibi sed nunquid. D. de iudi. & videtur tenere etiam Specu. præsertim si vnus specialis casus exprimatur, in titu. de acto.§.pri. col. 14. versi. sed quid si pater filio; Cyn. in d.§. necessitate, in iij. quæstio. & ibi Bal. col. pen. versi. quæro vtrum sufficiat, Albe. col. 4. versi. sed nunquid valet generalis consensus, & Fulg. in fin. ver. iterum Bar. in l. filiusfamilias, in fi. D. de donatio. dum inquit huiusmodi consensum quomodocunque præstari posse, iterum etiam Bal. in rep. l. pri. col. 6. versi. nunc incidenter. C. de sac. san. eccle. in consi. 285. casus coram R. ante fin. versi. sed ad hoc respondetur, lib. pri. Rom. in l. si quis mihi bona.§. sed vtrum, cir. prin. D. de acqui. hære. Alex. in l. pri.§. fuit quæsitum, col. pen. versi. non omitto. D. ad S.C. Trebel. in consi. 59. viso processu, col. 2. versi. vnde dicit Cyn. lib. 2. Ias. in l. pri.§. item acquirimus, col. 2. versi. secundò facit. D. de acqui. possess. & propiùs ad terminos nostros, videlicet in statuto prohibente vxorem sine consensu mariti, vel minorem sine consensu consanguineorum obligari, hanc nostram opinionem tenuit Castr. in d.§. necessitate, col. antep. in fi. versi. & hæc est intentio, vbi vult huiusmodi consensum in ipso actu, non post aut ante generaliter, præstari debere, cùm requiratur ad integrandam, secundùm eum, vxoris & minoris personam.

46 ¶ Ne tamen decipiaris Lector, scias quod diximus simplicem consensum ratione præiudicij consentire debentis requisitum, posse generaliter præstari, locum non habere in hæreditatis aditione, per tex. expressum in d. l. si quis mihi bona.§. sed vtrum. D. de acqui. hære. nam ibi est speciale, vt ibidem sentit glo. in ver. specialiter, & post eam Docto. vbi Ias. alia quoque ponit specialia in hæreditatis aditione, & not. etiam Io Andre. in addi. Specu. titu. de acto.§. pri. col. 14. versi. sed quid si pater filio, in ver. iussum; & ratio specialitatis colligitur ex Bar. vbi supra, quia scilicet qui adire vult aut repudiare hæreditatem, certus esse debet de iure sibi competenti. l. qui hæreditatem. l. si is ad quem, & l. in repudianda. D. de acqui. hære. & hoc modo intelligendo Bar. in d.§. sed vtrum, sustineri posset: & pro prædictorum declaratione videbis etiam quæ diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xxiiij. & videndus est etiam ad materiam tex. in l. generali, in prin. D. de rit. nupti. iuncta l. 2. D. eod. titu.

47 ℭ VIGESIMOSECVNDO quæro, an hic possit consensus ad duos saltem actus accommodari: quod videtur per tex. in l. accipientis. D. de aut.tuto. vbi permittitur tutori eadem voce pro duobus diuersis actibus authoritatem interponere, vbi Bar. eum ita summat, ex hoc etiam decidens, procuratorem plures coràm eodem iudice causas habentem, posse vno & eodem actu omnibus respondere his verbis, ego me præsento in quolibet termino, quem hic habeo, aut in omnibus meis causis, eis aliter non declaratis: quod etiam repetijt in l. si finita.§. Iulianus, col.3. versi. sed quid si quis erat.D. de dam. infec. quod Bar. dictum sequuntur ibi in d.§ Iulianus, Rom. col.2. versi. item inquantum Bar. quærit, & Alex. col. 8. versi. item inquantum Bar. hic concludit sufficere, & Ang. in l. duo rei, quę est 4. & ibi Imo. in versi. item inducitur.D. de duo. reis, iterum Rom. sing. 310. secundùm anti. impres.& 314. secundùm nouis.incip. hæsitatū, Barba. in cons.8. scribitur præclarè, in fi.lib.pri. Fely. in cap. imputari, col. pen. in fi. versi. vltimò dicit hic, de fi. instru.

48 ℭ Est verum quòd Andre. Tiraq. in tracta. retrac. titu.pri.§.pri. glo.2 1. num.17. incip. veruntamen, videtur illum tex. in d.l. accipientis, intelligere vt procedat quando tractatur de vnico actu, in quo idem tutor duobus authoratur pupillis, puta si quis duorum sit pupillorum simul litigantium tutor, quorum pupillorum vnus sit actor alter reus, quia poterit eodem actu & authoritate ambobus pupillis tutor author fieri.

49 ℭ Sed tamen glo. pri. & Bar. in d.l. accipientis, illum tex. procedere intelligunt etiam si diuersa sint iudicia, puta quia vnus duorum sit tutor pupilorum, quorum alter ad vnam rem contra Sempronium agat, alter ad aliam rem ab eodem Sempronio reconueniatur: aut etiam quando quis est tutor vnius tantùm pupilli contra Sempronium ad vnam rem agentis, & ab eodem Sempronio ad aliam reconuenti: ideo in practica non erit ab eorum opinione recedendum, max. cum Tiraq. vbi supra, suam opinionem non firmet, sed cogitandum relinquat, quoniam, inquit, & Pomponius uir vtique ex Iurisconsultis doctissimus hac in re in d.l. accipientis relatus dubitauit: Ex his autem colliges Lector hæc eadem procedere quando maritus aut agnatus præsens est ipsis actibus quibus consentit: non enim posset ita consentire, consentio tibi mulieri vt duos actus facere possis, etiā si eos specificet, quia hoc esset contra ea quæ supra diximus, quatenus affirmauimus hunc consensum non nisi in ipso actu esse interponendum.

50 ℭ VIGESIMOTERTIO quæro, si dubitetur vtrum consensus iste interuenerit necne, ad quem onus id probandi incumbat: & dicendū est ei qui cum muliere contraxit: sicut dicimus in contrahente cum pupillo, qui probare debet tutoris authoritatem intercessisse, si id negetur, l. quęcunque.§.fina. cir.fin.versi. qui à pupillo, & ibi glo. in ver. tutore authore, & Bar. D. de publi. in rem actio.l.2. cum glo. in ver. probaueris, & ibi Saly. cir. prin.C. si quis igno. rem mino. esse, Abb. in cap. ea noscitur, col.2. versi. in glo.3. de his quæ fi. à præla. si. con. capi. & non est super hoc dubitandum, quia extrinseca est huius statuti solennitas, vt diximus in glo.pri. num.331. incip. verùm in oppositum: quæ non præsumitur nisi probetur, secundùm Docto. in l. sciendum. D. de verbo.obli. & quia mulier negans solennitatem intercessisse, cùm nitatur negatiua, non tenetur eam probare,

quia probatur eo ipso quòd contrarium nō probatur.l. actor.C. de proba. super quo tamen quomodo probetur negatiua videbis latè Fran. Hercu. in suo trac. quis teneatur proba.nega. & quibus modis, per totum. Et facit etiam tex. in l. in bello.§. factæ.D. de capti. & post.reuer.

51 ¶ VIGESIMOQVARTO quæro,an saltem hic consensus præsumatur ob temporis diuturnitatem: qua in quæstione in simili statuto Comi prohibente maritum post mensem contracti matrimonij vxorem dotare sine præsentia prætoris,scio plures doctissimos Vallis tellinæ Doctores,videlicet D. Gregorium Guizardum,& D.Iacobum Cattaneum diuersa eodem in facto consuluisse: ille enim asserebat nullum fuisse dotale instrumentum ob prætoris defectum: hic autem contra affirmabat propter diuturnum tempus, quod eo in casu fluxerat, allegans Roma. Alex. & Ias. in l.sciendum.D. de ver. obli. & in l. qui in aliena, in prin. D. de acqui. hære. cuius domini Cattanei consilium, cùm ad dictum D. Guizardum delatum esset, idem Guizardus in suæ opinionis defensionem adduxit,propter tem poris diuturnitatem solennitatem non præsumi,quando ex instrumenti inspectione constat illam non interuenisse, citans Castr. in cons. 81. col. 4. nulla libri mentione facta (sed quē nos infra emendatiùs citabimus) Alex. in cons.pri. col.pen. vol.4. Areti. in cap. quoniam contra,ad fin. de proba. Ias. in cons.148. col.pen. versi. secundò respondetur, lib.4. Deci. in cons. 564. col.3. Ex quibus Lector vides quæstionem hanc admodum dubiam reddi, vti etiam clariùs perspicere poteris ex latiùs pro & contra adductis per Tiraq. in trac. de legi.connu. glo.7. num.39.incip. limita octauò,vsque ad nu. 49. ideoq; pro declaratione nobis placet casus aliquot distinguere.

52 ¶ PRIMVS est, quando is, de cuius consensu agitur, viuit, & interrogatus an consenserit, negat se consensisse, & tunc illius dicto statur, secundùm Saly. in l. si filiusfamilias, col.pri. cir. fin. versi. & faciunt hæc.C. de peti.hære. Abb. in cap. ea noscitur, ante fin.versi. item non facit, de his quæ fi. à præla. si. con. capi. Alex. in cons.9. viso themate, col.2.versi. non obs. si diceretur, & col.fi. versi. potest etiam aliter responderi, lib. 3. Rui. in cons.41. de duobus,col.5. num.11. lib.pri. quod & optima ratione fundatur, quoniam in claris cessant coniecturæ & præsumptiones .l. continuus.§. cum ita.D. de ver. obli. Et facit etiam quod not. Soci. in cons. 254. visa & considerata, col.2.versi. præterea in casu nostro, lib.2. & quod not. Seba. Van. in trac. de nulli. senten. titu. qui. mod. senten. nul. repa. num. 92. sub. char. omnium 491.

53 ¶ SECVNDVS est casus, qui xxv. quæstionem affert, quando constat eum, cuius consensus requiritur, nullam actus notitiā habuisse: & tunc etiam in ea sumus opinione, vt consensisse non præsumatur, quoniam d.l. si filiusfamilias.C.de peti.hære. quę huius est materiæ clauis,ita intelligitur, secundùm Bal. ibi in pri.ver. dum dicit,licèt filiusfamilias non possit adire hæreditatem sine iussu patris,tamen si patre sciente diu tenuit hęreditatem, præsumi patris iussum præcessisse, & iterum dum subdit, si quis sit electus sciente eo,ad quem confirmatio pertinet,præsumi confirmationē intercessisse, & clariùs Alex. in d.cons.9. col.fin.versi. præterea, lib.3. in cons.11. viso processu, col.fin. versi. præterea Arnoldus, lib. 4. Fely. in cap. sicut, col.18.versi. septimò & vltimò,& col.seq. de re iudi. Iaso. in cons.176. super

per Castro, col.fin. versi. tertiò principaliter, lib.2. Deci. in cons.409. viso consilio,col.2.versi. & pro vera resolutione,Goza. in cons.73. circa dubia, col.3.versi. toties, Afflic. decisio. Neapo.107. in causa domini Motiæ,col. fin. Soci. iun. in cons.56. viso puncto, col. pen. versi. sed & quartò, lib. 2. Crauet. in tracta. de anti. tempo. parte 3. num. 18. & videtur sequi etiam Tiraq. in tracta. præscrip.§. pri. glo.4. char. 11. pag. 2. versi. alij item hoc intelligunt.

54 ℭ SED HIC VIGESIMOSEXTO dubitatur, quoniam prædicta loquuntur in lapsu decem annorum: illud enim diuturnum siue longum tempus dicitur, secundùm glo. in d.l. si filiusfamilias, in ver. detinuit, & ibi Docto.C. de peti.hære. dubitatur inquam,quid si fluxi sint xxx. anni, & videtur consensum præsumi, quoniam hoc tempore præsumitur etiam quando tractatur de præiudicio tertij, licèt aliàs decennio tantùm non præsumatur: ita enim voluerunt Imo. in cap. peruenit, col.4. in prin. versi. & no. ex prædictis,de empti. & vendi. Alex. in cons.79. circa primum,col.3. versi. fortificantur, lib.pri. in cons.pri. ponderatis his, col.pen.versi. non obstat quòd post longum tempus, lib.4. in cons. 16. viso instrumento locationis, col.2.versi. item in casu, eod.lib.4. in cons.179. visis & ponderatis, col.pen. versi. nec obstat longitudo, lib.7. in l. sciendum, col.4.versi. quod intellige.D. de verbo.obliga.Corn. in cons.181. visis nonnullis,col. 6.versi. sed solùm dubitatur, lib.2. Soci. in cons.254. visa & considerata, col.2.versi.sed contra,lib.2. in cons.266. in causa quæ vertitur,col.15.vers. ex quibus infero, dum allegat Imo. vbi supra, lib.2. in cons.270. consideratis, col.3. cir.prin. iuncta col.præceden.eo. lib.2.Fely. in cap. illud, col. 3. in fi. versi. secundò est aduertendum,de præsump. in cap. Albericus,col. fi. ante fin. de testi. Cur. sen. in cons. 76. super motiuis, col. 2. in fi. Ias. in cons. 54. circa dubium, col.4. versi. tertiò principaliter, lib. pri. Deci. in cons.442. in causa in qua, col.4.versi. tertiò illa præsumptio, in cons.638. communitas Spediç, col.pri. post med.versi. & contra Bal. Goza. in cons. 73. circa dubia,col.3.versi. secundò & fortiùs, Alber. Brun. in trac. de for. & solenni. titu. de probatio. & præsumptio. formæ & solenni. adhibitæ, col.11.versi. prędicta restringuntur,sub fol. nobis 80.Crauet. in cons.317. in casu, col.2.versi. & ista opinio, lib. pri. & in trac. anti. tempo. parte 3. num.6. ex quibus præsertim ex Alex. in d. consilijs, intelliges id procedere data eius,de cuius consensu agitur, scientia & patientia.

55 ℭ Verùm quoniam ita homines natura comparauit,vt faciles sint ad dissentiendum, ita etiam admonente Iurisconsulto in l. item si vnus.§. principaliter.D. de arbi. ideo & hic sunt qui contrarium tenent, vt scilicet in fluxu xxx. annorum non requiratur scientia & patientia consentire debentis, ita enim sentiunt, qui dicunt concurrente scientia & patientia consentire debentis, sufficere x. annorum curriculum ad præsumendam solennitatem intercessisse: inter quos Butri. in cap. illud, cir. fin. de præsump. Castr. in cons. 202. in causa confinium, col.2. versi. sed huic obstant, lib. pri. in cons.375. ne sub æquiuoco, col.pri. cir.fin.versi. dicet aliquis, eod. lib.pri. si rectè inspiciatur, habeaturque ad præcedentia relatio, Alex. sibiipsi parum constans, in cons.45. visa facti narratione, in fin.ver. lib.3. in l. qui in aliena, in prin. col.3. versi. vnde Imo.D. de acqui. hære. Corn. in cons.145. in suprascripto themate, col.pen. versi. facit si valet, lib.4. Ias. in

l.pri. col.5. versi. tertiò singu. limita.C. qui admit. & videtur etiam sequi Andre. Tiraq. in trac. præscri.§.pri. glo.4. char. illius glo.11. pag.pri.versi. sunt & qui.

56 ℭ Qua in controuersia priorem nos opinionem veriorem arbitramur, nam quantùm ad casum nostrum pertinet, illud certum est, contrahentem cum muliere non seruata statuti solennitate,in mala esse fide,vt latè docuimus supra in glo.pri. num.119. incip. sed Rom. cum mult.seq. sed tempus xxx. annorum malam fidem non tollit, licèt in dubio faciat bonam præsumi, vti etiam per omnia diximus in d. glo. pri. quæstio. lxxx. num.298. & mult. seq. vnde si præsupponimus eum, cuius consensus sequiritur, actus notitiam non habuisse, prout in dubio præsumitur per l. veriùs.D. de proba. & voluit expressim Castr. in d. cons. 202. quo loco eum supra citauimus,lib.pri. de quo tamen quantùm ad casum nostrum infra statim dicemus, si rectè consideremus,dicimur esse in casu claro, quòd quis in mala sit fide: vnde tolli non debet xxx. annorum curriculo, sed quando præsupponimus consentire debentē actus notitiam habuisse, nec contradixisse, tunc dicere possumus, nos in casu dubio esse, quoniam dubitari potest, an per notitiam habitam & contradictionem non factam voluerit quis consentire, ideoque ratione huius dubij lapsus xxx. annorum debet consensum inducere, & sic facere vt bona fides præsumatur, secundùm ea quæ diximus in d.glo.pri. quæstio. lxxx.

57 ℭ VIGESIMOSEPTIMO quæro, an in dubio præsumatur vir aut agnatus actus notitiam habuisse: quod videtur, quia agnatus præsumitur scire facta agnati.l. octaui.D. vnde cogna.l. de tutela.C. de in inte. resti. mino. & ita voluit Alex.in cons.9.viso themate, col.fin. versi.præterea posito, lib.3. vbi magis velle videtur capitulum dici coniunctum Episcopo, ideoque præsumi idipsum capitulum sciuisse contractum per Episcopum celebratum, & consequenter præsumi consensisse.

58 ℭ Sed nos huic Alex. sententiæ (quod tanti viri pace dixerimus) nō accedimus, quoniam regula d.l.octaui, & d.l.de tutela, procedit in morte, infirmitate, et ætate,vti illa iura loquuntur,necnon & in cæteris continuis actibus: non etiam in momentaneis, vt sunt contractus, de quibus Alex. & nos loquimur: ita enim limitarunt Castr.in l.pri.cir.fin.versi.tu aduerte, & ibi ipse Alex. col.5.& 6. Ias.col.4. in fi. versi. intelligas tamen, Deci.col. 4. versi. tertiò Bar. hîc, in pri.lectu. & col. 3. versi. successiuè dum Bar. in secun. & iterum num.57. in tertia, Cur.iun. col.9.versi. secunda conclusio, & versi. tertia fit conclusio,Fran. Rip. num.46. & Alcia. in ver. tituli,col.3. versi. postremò.D. si cer. peta. Bal. & alij in l. quoniam sororem, C. de iu. deli. iterum Alex. in cons.71. videretur,col.fi. vers.nec ad hoc obstat quòd coniunctus, lib.pri. in cons.80. examinato, col.3. versi.non ob. quòd testis,lib.2. in cons.121.viso,col.3.versi. sed non est probatum,lib.3. in cons. 138. viso puncto, in fi. lib.7. Fely. in cap. Petrus, num.4. de homi. in cap. literis,col.pen.versi. est verum, de præsump. Rui. in cons.122. circa dubium, in fi. lib.5. Corn. in cons.147. quia causa est, col.3. versi. licèt enim, lib.2. Soci. in cons.97. in præsenti, col.pri.versi. nec huic, lib.4. Neui. in sylua nupti.lib.2.num.153. quam & nos opinionem sequimur: quanquam contrarium sensisse videatur idem Corn. in cons. 165. circa primum, col.

pen.

pen.versi. nec refert, lib.2. de quo etiam meminimus supra hac eadem glo. quæstio. ij. num.5. & 6.

59 ¶ TERTIVS est casus, ex quo xxviij. formatur quæstio, quando in scriptis factus fuit cõtractus, & ex instrumenti inspectione ipsam constat solennitatẽ non intercessisse, & tunc partem negatiuam non præsumi, tenuerunt Castr. in d. cons.81. incip. in causa quæ vertitur inter Reuerendum patrem, col.3.versi. tertiò inducit, lib.2. Imo. in cons.110. in causa quæ vertitur, col.pri.versi. nec ob. si dicatur, Alex. in cons.pri. ponderatis his, col.fin. in prin.versi. ex inspectione, lib.4. Areti. in cap. quoniam contra, col.fin.versi. & quia superiùs, de proba. Ias. in l.pri. col.5.versi. quintò limitatur. C. qui admit. in cons.176. super Castro, in fi. lib.2. in cons.140. communitas, col.pen. versi. ex inspectione, lib.4. in cons. 148. viso processu causæ, col.fin, cir.prin, versi. secundò respondetur, eod.lib.4. Dec. in aut. si quis in aliquo, col. 5. versi. sed tamen considerandum est. C. de eden. in cons.13. diligenter cõsideratis, col.pri.vers. nec ob. quòd propter, in cons. 36. & pro tenui, col. pen. versi. non obstat quòd præsumptio, in cons.445. in casu ad me, col.pen.versi. nõ obstat quòd exemplum, in cons. 564. in causa Magnificorum, col.2. in fi. versi. non obstat quòd propter, Rui. in cons.41. de duobus, col.7. versi. non obstat etiam quod secundo loco, lib.pri. in cons.63. videtur, col.5.versi. non obstat dum secundò, eod. lib.pri. in cons.28. in causa & lite, col.fin.versi. secundò dicitur, lib.4. Afflic. decisio.107. in causa domini motiæ, num.5. & 6. Bertran. in cons.154. alienatio, col.2.versi. nec opponitur, lib.2. Alber. Bru. in trac. de forma & solenni. titu. de proba. & præsumptio. formæ & solenni. adhibitæ, col. 12. versi. est tamen aduertendum, Soci.iun. in cons. 56. viso puncto, col.pri. versi. consuetudo autem, iuncta col. 3. versi. secundò etiam, vbi communem hanc dicit opinionem, lib.2.

60 ¶ Verùm contraria in sententia fuisse videntur Ancha. in cons. 136. ex consilijs, post prin. dum inquit præsumi interuenisse consensum superioris in instrumento translationis per quoddam monasterium factæ: & tamen non exprimit consensum ipsum fuisse in instrumento enuntiatum, Alex. in cons.79. circa primum, col.2. versi. sed præmissis, lib.pri. in cons. 45. visa facti, in fi. lib.3. dum & ipse præsumit solennitatem ob temporis diuturnitatem intercessisse, & tamen non refert eam fuisse enuntiatam, Areti. in cons.36. casus talis, in fi. dum vult si in instrumento solennitas enuntietur, præsumi in recenti quoque facto interuenisse, expressiùs Mari. Soci. sen. in cons.15. visis prædictis, col.pen. versi. & ad prædicta, Io. Mari. Rimi. loquens in statuto consensum consanguineorum in contractibus mulierum exigente, in l.pri. col.14.versi. ex quibus, iuncto versi. item respectu. C. qui admit. Ias. in l. sciendum, col.5. num.16. & seq. D. de verbo.obliga. Deci. in cons.241. viso puncto, col.pen.versi. non obstat si dicatur, in cons.409. viso consilio, col.pri.versi. non obst. quòd propter, Tiraq. in tract. præscri. §.pri. glo.4. char.11. illius glo.pag.2.versi. postremò hoc intelligas, & sentit etiam Fely. in cap. Albericus, col.fin. de testi. dum inquit, si in ipso instrumento solennitas enuntietur, eam in facto quoque recenti præsumi, si autem non enuntietur, tunc longo tempore opus esse: nos autem in sequenti casu nostrum interponemus iudicium.

61 ℭ QVARTVS & vltimus est casus, qui xxix. nobis quæstionem constituit, quando sumus in dubio: quo in articulo Bal. Ang. Imo. Areti. & Iaf. in d.l. qui in aliena, in prin. D. de acqui. hære. tenuerunt solennitatem præsumi, cum alijs concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi.connu. glo.7. num.39. & 40. vbi etiam num.44. inquit, hanc opinionem veriorem & communiorem esse, quam etiam partem vltra per eum adducta, secuti sunt etiam Io.Mari.Rimi. in l.pri.col.14.versi. ex quibus, iuncto versi. item respectu.C. qui admit. Io. de Arno. in commen.60.incip. ex quo in regno, in fi. Nico. Boer. in consue. Bituri. titu.pri.§.4. in glo.pri. col.6. in fi. versi. quid si vxor contrahit, & seq. vbi communiorem hanc dicit opinionem, Arnol. Ferro. in consue. Burdi. titu. de sta. & iu. perso.§.3. col.5. versi. & ex lapsu, & col.6.versi.ex antiquitate, Crauet.de anti.tempo. parte 3. limita. 5.num.22. Hippo. Rimi. insti.qui.alie.lic. vel non, in prin.num.90. & communem hanc esse opinionem attestatus est Deci. in cons.222. viso puncto, col.3.versi. quartò prædicto Francisco.

62 ℭ Contrarium tamen censuit Bal. in l.2.cir.med.vers. item si statutum.C. de legi.hære. cum alijs concor. per Tiraq. vbi supra, num.42. & 43. cumulatis: ita vt illi addere possis Deci. idem tenentem, in cons.442. in causa, num.22. & 23. Marsi. singu.323. diuturnitas, cir.fi. & qui hanc partem tenent, pluribus modis respondent ad iura quæ in contrarium adducuntur: ideo nos quoque videamus vtra opinio verior sit.

63 ℭ Igitur pro hac posteriori opinione facere videtur quod dicimus mandatum etiam mille annorum curriculo non præsumi, secundùm Bal. in l. & qui non, cir.fin.C. si ex fal.instru. & iterum subobscurè in l. pri. col.pri. post prin.C. de reb.alie. non alie. Alex. in cons.81. lecto & discusso, col.4.versi. quarta ratione, lib.3. in cons.pri. ponderatis, col.pen.versi.non obst. quòd post tempus, lib.4. in cons.191. perspecto instrumento, col.2.versi. nec obstat longitudo temporis, & col.seq. in prin. lib.6. in l. qui in aliena, in prin. col.3. versi. item adde quòd licèt.D. de acqui. hære. in l.sciendum, col.4. versi.vnum tamen.D. de ver.obli. Io.Mari.Rimi. subobscurè tamen, in l.pri. col.13. versi. vnam tamen limitationem.C. qui admit. Soci. in aur. si quis in aliquo, col.2.versi. & pro hac decisione, & ibi Deci.nu.31.& 2.seq.C.de eden. idē Soc.in cōs.254.visa, col.2.vers. ad hoc enim, lib.2.Cur.sen. in cōs. 49. Philippus Maria, col.14.vers. sextò adducere videtur, Fely.in cap.sicut, col.17.vers. sextò aduerte, de re iudi.Iaf. in cōs.140. cōmunitas, col.2. vers. itē dicti homines, lib.4.Deci.in cōs.215.in causa, col.pri.vers.vlterius, Afflic. decisio.345. sunt anni, col.4.versi. nec potest ex tempore, nu.7. & decisio. 368. in causa nobilium, col.pen.versi. item allegabatur in contrariū, Marsi. in l. si quis ne quæstio, col.19.versi. vlteriùs hic habemus regulam, sub nu. 103.D. de quæstioni. & iterum subdubius tamen in singu.323. diuturnitas temporis, cir.med.versi. tene tamen menti, Bertran. in cons. omnium pri. viso processū, col.7. sub num.33.lib.pri. in cons.3. inspecto, in 8.dub. post prin.lib.3.Cur.iun. in trac.feu. quæstio.pri.col.2.versi. confirmo hanc primam, Balb. in trac.præscrip. parte pri. tertiæ partis principalis, quæstio.x. num.28. & 2.seq. vbi communem hanc dicit opinionem, Rui. in cons.41. de duobus, col.7.num.19.lib.pri. in cons.28. in causa & lite, col.pen.num. 19. lib.4. Parisi. in cons.47. intentio dominorum, col. 5. versi. & potissimùm, lib.pri. in cons.2. legitimatio, col.3. in fi.versi. & certum est, lib.2. in

conf.36. quòd prætenfa vnio, col.pri. verfi. nec dicta facultas, lib. 4. Rip. lib. refpon. refponfo 101. bene digefta, in prin. vbi communem hanc dicit opinionem, Bero. in cap. quoniam contra, col.5. verfi. nifi effemus, fub nu. 14. in fi. de proba. Chaffa. fubdubius tamen, & non omnino pedes figens, in confue. Burgun. rub.9. §. item 9. in glo. in ver. & fe doibt faire le dict defaneu, col.2. verfi. vnum dicit fingulare, Crauet. in conf. 266. in caufa communitatis, col.fi. verfi. aliter etiam refpondeo, lib. pri. D. Io. Cepha. in conf. 65. in præfenti, nu.16. qui de communi etiam fententia fidem facit, lib. pri.

64 ℂ Et propiùs noftrũ ad cafum confert quod voluit Ang. dubitanter tamẽ, ita vt dicat fe id pro conftanti nõ ponere, in d.l. qui in aliena, poft med. principij, verfi. & fi quis fortè. D. de acqui. hære. fi quis rem à minore cum tutoris authoritate emptam diu poffederit, præfumi iudicis decretum interueniffe, licèt de eo non conftet, modò tamen de emptione appareat, quod probat per tex. ibi in bonorum poffeffione loquentem, cùm & fecundùm ipfa Digeftorum tempora iudicis decretum in agnofcenda bonorum poffeffione requireretur. l. pri. §. decretalis. D. de fucceſ. edic.

65 ℂ At diuerfam non mediocriter opinionem iuuat quod traditum eft ab Alex. in conf. 113. vti allegatur à Tiraq. in loco ftatim allegando, fed mihi 111. incip. vifo & diligenter, col. pen. verfi. quartò comprobatur, lib. 4. con fenfum domini in alienatione rei emphiteoticæ neceffarium. l. fin. C. de iu. emphi. ex temporis diuturnitate præfumi, cum concor. per Tiraq. adductis in d. trac. de legi. connu. glo. 7. nu. 41. incip. & fimile: & præterea Iaf. in l. qui in aliena, in prin. col. fin. verfi. adde fimiliter. D. de acqui. hære. in l. pri. col. 5. verfi. item pro extenfione, num. 16. C. qui admit. Deci. in conf. 409. vifo articulo, col. pri. num. 11. Goza. in conf. 11. in hac caufa, col. 3. verfi. folennitas extrinfeca, D. Io. Cepha. in conf. 47. tres funt, col. 2. verf. & propiùs facit, lib. pri.

66 ℂ Verùm vt tandem lector fcias quid nos hac in re fentiamus, in ea fumus fententia, vt vtrunque cafum, fcilicet tertium & quartum complectendo diftinguamus, an enuntiata non fit folennitas in ipfo inftrumento, & tunc non præfumatur: fi verò fit enuntiata demum præfumatur, fi interuenerit fcientia & patientia eius cuius confenfus requiritur, ita enim per omnia voluit Fely. in cap. ficut, col. 18. in prin. verfi. feptimò & vltimò, & col. feq. num. 33. de re iudi. vbi in hanc quoque fententiam citat Alex. in conf. 373. ad fin. fed eft in conf. 9. vifo themate fuprafcripto, col. fin. verfi. præterea pofito, lib. 3. & in conf. 501. col. 3. fed eft in conf. 16. vifo inftrumento locationis, col. 2. verfi. confirmantur, lib. 4. & voluiffe videtur etiã Deci. in conf. 341. vifo puncto, num. 13. dum fequitur Alex. & Fely. vbi fupra, & clariùs idem Deci. in conf. 409. vifo, num. 12. & 13. in cap. quoniam contra, col. 20. verfi. fucceffiuè Abba. num. 39. ante med. de probatio. Afflic. decifio. 368. in caufa, num. 7. & 8. Gozà. in conf. 73. circa dubia, col. pri. verfi. quartò quoties, iuncta col. 5. verfi. ad quartum refpondeo, Alber. Brun. in tracta. de forma & folenni. titu. de proba. & præfump. formæ & folenni. adhibitæ, col. 11. verfi. prædicta reftringuntur, dum fequitur Fely. vbi fupra: & quantùm ad fcientiam & patientiam, videlicet effe neceffariam, voluerunt etiam alij quos citauimus fupra hac eadem glo. quæftio. xxv.

67 ℭ Nec obstat Bal. dictum, quocunq; diuturno etiam mille annorum tempore mandatum non præsumi, quia id non omnino in rem transit iudicatam; quoniam contrarium tenent ipsemet Bal. sibi contrarius in cons. 337. in primis videndum est an illud, col. fin. vers. quo ad secundũ, lib. pri. Castr. in cons. 84. visa facti narratione, cir. fin. lib. pri. Alex. in addi. Bar. in l. si vxor. §. si quis vxorem, in ver. integris, cir. med. versi. adde quòd si quis. D. ad l. Iuli. de adul. Cur. seni. in cons. 76. super motiuis, col. 2. vers. sed premissis non obstantibus, Ias. subdubius tamen, in l. pri. col. 5. versi. limita secundò, & ibi Deci. col. 4. versi. vnum notandum est, in pri. lectu. & col. 8. versi. vnum solùm, sub num. 83. in tertia lectu. C. qui admit. iterum Ias. in l. sciendum, col. 7. versi. limitat domi. Alex. D. de verbo. obliga. iterum etiã Deci. subobscurè tamen, in cons. 199. visis & diligenter, col. fi. versi. præterea etiã in mandato, in cons. 297. non patitur, col. pri. versi. nec obstat si dicatur, Soci. iun. in cons. 139. in controuersia, col. 2. versi. secundum quod, lib. 3. vbi inquit dici posse hodie hanc opinionem esse communem, Nico. Boe. deci. 281. venditio, per totum, Crauet. in cons. 317. in causa prohibitionis, col. pri. in fi. versi. vniuersa difficultas, & sequi videtur etiam Castel. Com. memo. incip. mandatum procuratoris, & Tiraq. in tract. præscri. §. pri. glo. 4. char. illius glo. 9. pag. 2. versi. trigesimoprimò, & sentit etiã Soci. in cons. 153. quod est primum, 2. vol. incip. pulchra & subtilis, col. 2. versi. ad hanc objectionem, dum loquitur de solennitate tutelæ, quæ mandato videtur æquiparari, sicuti eum inducit Crauet. vbi supra, quem Soci. sequitur etiam Nico. Boer. decisio. 124. testator, col. 5. versi. pro hac conclusione.

68. ℭ Quo tamen in articulo nos idem dicendum arbitramur quod supra de alia solennitate asseruimus, & ita voluerunt Deci. in cons. 36. & pro tenui, col. 4. versi. non obstat quòd mandatum, dum mandatum, inquit, ex diuturnitate temporis præsumi, quando aliquæ adsunt coniecturæ, & quando in instrumento enũtiatur, & in cons. 486. visis & consideratis, col. fi. versi. secundò principaliter, Goza. in cons. 11. in hac causa, col. 2. versi. prę terea mandatum, iuncta col. 3. vers. quintò adduco; & videtur velle & Albe. Bru. quo loco cum supra num. ab hinc 2. citauimus, Seba. Van. in trac. de nulli. senten. titu. qui. mod. senten. nul. repa. num. 92. cir. fin. sub fol. omniũ, 491. Soci. iun. in cons. 56. iustissimi iudices, col. 3. versi. secundò etiam respondetur, lib. pri. Crauet. in d. cons. 317. col. 2. versi. secundò respondeo, lib. pri. Cagno. in l. velle, col. 9. versi. postremò diligenter, vsque in fi. D. de reg. iur. Tiraq. in d. trac. præscri. §. pri. glo. 4. char. illius glo. 9. pag. 2. vers. istis autem duabus: apud quos præsertim Cagno. colliges, an alterum tantùm sufficiat, coniecturas scilicet aliquas concurrere, an solam enuntiationem, an verò vtrunque sit necessarium; & quid si à Principe enuntiatur, ponit Cur. iun. in d. cons. 49. col. 61. versi. ad sextum; & quid item in his quæ non est verisimile quem sine mandato pro alio facturum, puta in solutione pecuniæ, tangit Tiraq. vbi supra, versi. secundò vt non procedat, vbi inquit, tunc mandatum præsumi, post alios quos citat, ita vt illi addere possis Io. Mari. Rimi. in l. pri. col. 13. versi. adde etiam quòd vbi, & ibi Deci. col. 4. versi. & ita primò dictum Bal. C. qui admit. Soci. iun. in d. cons. 139. col. 2. versi. sed quicquid sit, lib. 3. Cagno. in d. l. velle, nu. 15. vbi alios citat concor. idque declarat: quanquam Alex. in d. cons. 83. lib. 3. & Deci. in d. aut. si quis in aliquo. C. de eden. contradicant, videlicet enuntiationem quoq; in instrumento factam mandatum non probare: & quantùm ad scientiam,

&

& patientiã, illã scilicet esse necessariã, sensit & Balb. quo loco eũ supra pro contraria parte citauimus, dum respondens ad l. si filiusfamilias. C. de peti. hære. diuturnam, inquit, patris patientiam, & consequenter etiam scientiam ibi interuenisse: quod & clariùs ante eum voluit Goza. in consi. 94. an Illustrissima, num. 48. & ita etiam intelligendum opinamur quod supra de emphiteota diximus.

69 ℂ Non obstat etiam dictum Ang. in d. l. qui in aliena, in prin. D. de acqui. hære. quia verum non videtur, & contra Ang. videtur tenere Imo. ibi. cir. med. dum inquit fortè non esse bonum simile quod Ang. adducit de bonorum possessione, quia ibi non fit præiudicium alicui in re ei quæsita: hic autem in re eius propria: præterea Ang. tamen expræssè requirit tutoris authoritatem, vt de ea constare debeat, quoniam non præsumitur. l. quæcunque. §. fin. D. de publi. in rem actio. & dictum est supra hac eadem glos. quæstio. xxiij. quæ tutoris authoritas huic nostro consensui assimulatur, vt sæpe diximus.

70 ℂ Non ignoramus tamen quantùm ad casum quando solennitas in instrumento non enuntiatur, Crauet. nouissimè in trac. de anti. temp. parte 3. limita. 7. num. 27. & seq. aliter distinxisse, vt scilicet præsumatur quidem, sed possit tamen contrarium probari, ita inquiens Castr. loqui in d. consi. 81. lib. 2. dum inquit sententiæ solennitatem non præsumi, quando producuntur acta, ex quorum inspectione apparet de nullitate sententiæ, propter ipsorum actorum ineptitudinem, nam ratio illa est, secundùm Crauet. quia hoc modo citationis defectus clarè probatur per actorum inspectionem, cùm in illis describi soleant solennitates iudicij: cui addo ita ipsum etiam Castr. intellexisse Goza. in consi. 73. circa dubium, col. 5. versi. ad quartum, Cur. iun. in consi. 130. habita, col. 2. num. 4. & D. Io. Cepha. in consi. 47. tres sunt, col. 2. versi. nec dicatur, lib. pri. Vnde secundùm Crauet. non meruit Castr. reprehendi à Deci. in d. consi. 341. & in consi. 558. quod tamen vltimum non reperimus, nisi illum citare voluerit in consi. 409. supra à nobis commemorato: meruisset autem reprehendi Castr. (inquit Crauet.) si dixisset nullitatem sententiæ probari ex ipsius solius sententiæ sine actis productione, ex qua apparet adhibitam non fuisse solennitatem, & similiter si dixisset, ex productione instrumenti contractus, ex quo constet solennitatem in eo requisitam non intercessisse, probari ipsius contractus nullitatem & solennitatis omissionem, cùm potuerit aliunde solennitas adhiberi, & de ea in alia scriptura apparere.

71 ℂ Cui nos quoque sententiæ accedimus quantùm ad id quòd possit probari contrarium, solennitatem scilicet non interuenisse, quoniam ista simplex est præsumptio, ideoq; contrariam admittit probationem, iuxta nota. per glo. fin. in l. siue possidetis, & ibi Docto. C. de probatio. cum simili. Et dum Crauet. vbi supra id intelligit, contrarium probari posse per contrariam quoque præsumptionem, hoc & nos admittimus, modò tamen contraria illa præsumptio fortior sit ista, secundùm ea quæ dicemus infra in fine, num. 120. incip. ad quod etiam facit, puta si contraria præsumptio esset magis specialis, secundùm ea quæ dicemus etiam in fine, num. 127. incip. quibus concinnit: & verum etiam videtur Castr. loqui quando contrarium euidenter probatur, cùm loquatur quando de relatione nuntij nõ constabat

per

per actorum exhibitionem, quo casu Castr. hanc appellat probationē per facti euidentiam, cùm soleant nuntiorum relationes in actis inscribi: cui dum inquit probationem quæ fit per facti euidentiam, optimam esse, adde hoc adeò verum esse, vt nunquam exclusa videatur post dicicita quoque testificata, vt latè per Andre. Tiraq. in trac. retrac. titu. pri. §. 4. in glo. pri. num. 36. incip. has autem, cum 2. aut 3. seq. vbi infini. citat concor. secundùm quam Tiraq. opinionem nos aliquando iudicauimus, quæ etiam nostra sententia executionem habuit.

72 ℭ Sed quantùm ad id quod dicit Castr. solennitatem præsumi, licèt non sit in actu enunciata, ea ratione quòd aliunde adhiberi potuerit, quam etiā rationem attulit Deci. in d. conf. 341. col. 6. verf. nec obstat si dicatur, considerandum est hoc procedere posse in solennitate quæ etiam ante vel post actum adhiberi possit, vt est in consensu, qui propter præiudicium consentire debentis requiritur: sed secus est in consensu de quo statutum hoc loquitur, vt per omnia diximus supra hac eadem glo. quæstio. xij. & ad hoc optimè facit quod dicit Deci. in d. conf. 409. col. pri. versi. nec obstat illud, vbi declarando allegatum Castr. dictum in d. conf. 81. lib. 2. inquit, quando in instrumento apparet interpositam non esse solennitatem, tunc verè dici, solennitatem ipsam tempore confecti instrumenti non fuisse adhibitam, quia si interuenisset, verisimiliter fuisset in instrumento expressa, sed per hoc non inferri alio non potuisse die adhiberi: vnde concurrente temporis diuturnitate, pręsumi debet intercessisse: quod & asseruit Crauet. quo loco cum citauimus supra num. ab hinc 2. ex hoc enim intelligere potes Lector, quantùm ad casum nostrum, etiam si pręsumeretur solennitas in alio instrumento alio fortè die aut etiam hora interuenisse, id tamen non prodesse, cùm hic consensus in ipso actu aut incontinenti statim sit interponendus, vt diximus in d. quæstio. xij. & xiiij.

73 ℭ Scias tamen Lector Deci. in conf. 442. in causa in qua molestator, col. 4. versi. nec obstat si dicatur quòd immò, hanc regulam, ex temporis diuturnitate solennitatem præsumi, singulariter, quod maximè ad casum nostrum pertinet, limitasse, vt scilicet regula procedat in eo qui actum gerere potest: secus in eo qui nō potest, vt pupillus & minor prohibitus sine certa solennitate contrahere, ea colorata satis ratione, quòd vbi veritas locum habere non potest, ibi nec fictio. l. qui ad certum. D. loca. cui alium tu quoque tex. addere potes in. §. minorem, insti. de adoptio. quod Deci. dictū refert, sed ita vt nescias an sequatur necne, Tiraq. in d. trac. præscrip. §. pri. glo. 4. char. illius glo. 11. pag. 2. versi. rursus.

74 ℭ Verùm ista Deci. limitatio nihil aliud est, vt & sentit Crauet. in d. trac. de anti. tempo. parte 3. limita. 5. num. 52. quàm conclusionis destructio, ideoque nec vera videtur, cùm minor prælatus & huiusmodi personæ sine certa solennitate actum gerere nequeant, & tamen si gerant, præsumitur debita solennitas intercessisse, eo scilicet modo quo supra diximus, vt per Docto. in locis supra allegatis, sicque Deci. argumentum tollitur, cùm præsumamus ob temporis diuturnitatem solennitatem ipsam fuisse adhibitam, qua interueniente possunt pupillus, minor, & aliæ huiusmodi personæ actum gerere: quod potissimùm procedit quoniam dicimus præsumptionem liquidam immò liquidissimam esse probationem. l. licèt Imperator,

vbi

vbi not. Doct. præsertim Ias. qui plures citat concor. D. de lega. pri.

75 ℂ Ex his autem omnibus, quæ supra diximus, inferri potest ad pulchram & arduam quæstionem, super qua aliquando consuluimus vnà cum toto nostro Comensi collegio. In carceribus Reuerendi Patris Fratris Gasparis Sacchi hæreticæ prauitatis dictæ Comensis ciuitatis Inquisitoris detenta erat mulier quædam nomine Masiola lamia, quam strigam vulgo vocamus, quæ de hæresi conuicta & relapsa erat: sed dubitabatur an iudici esset seculari tradenda, eò quia abiurauerat in manibus Reuerendi cuiusdam Patris Fratris Sigismundi tanquam delegati dicti Reuerendi Inquisitoris, & Reuerendissimi D. Episcopi Comensis, seu eius generalis Vicarij, de qua delegatione non constabat: veruntamen nos, attenta temporis diuturnitate, quoniam abiuratio facta fuerat lapsis iam annis xxxiiij. & concurrentibus alijs etiam coniecturis, de quibus infra, consuluimus dictam mulierem vti relapsam brachio esse seculari tradendam, sicuti postea tradita fuit, & igne combusta, cum licentia Excellentissimi quoque Mediolani Senatus, quę semper solet adhiberi: in qua etiam sententia fuit totum nostrum Comense collegium, & etiam duo dictæ ciuitatis, ne dicam seculi, lumina, Reuerendissimus scilicet D. Io. Antonius Vulpius Comensis Episcopus meritissimus, vir forensibus in negotijs versatissimus, & Illust. D. Io. Thomas Odescalchus Regius & Ducalis Mediolani Senator dignissimus, vir vtique integerrimus & doctissimus, qui etiam retulit Reuerendissimum D. Hieronymum de Federicis Episcopum Martoranensem sibi significasse, similem in ciuitate Mantuæ quæstionem olim accidisse, vbi Reuerendus Inquisitor, cùm ei ab eius consultoribus responsum fuisset, rem dubitationem habere, summum consuluit Pontificem, qui causam Rotæ decidendam commisit, quæ ausa non fuit negotium terminare, sed diffiniendum iterum dicto Inquisitori remisit, qui eam tandem sententiam, in qua & nos fuimus, elegit: sed quoniam ea in causa in nostra Comensi ciuitate versa singuli collegę singula dedere vota, aliqui oretenus, aliqui in scriptis, ideo placuit votum nostrũ, quod in scriptis, re priùs cũ nonnullis alijs collegis digesta, dedimus, hic interserere, quia ad hanc rem, de qua principaliter tractamus, nonnihil pertinet, tenor itaque illius talis est, videlicet.

76 ℂ In præsenti consultatione, qua quæritur, an dicta Masiola vti relapsa iudici sit seculari tradenda, difficultas in eo versari videtur, an delegatio in præfatum Reuerendum P. Fratrem Sigismundum, qui abiurationem recepit, facta præsumatur ex temporis diuturnitate: quo in articulo Doctores variarunt: nam Practi. Papi. in for. senten. diffi. in ver. cuius quidem commissionis, in fi. & Fely. in cap. sicut, col. 18. num. 31. de re iudi. tenent præsumi: cuius rei diuersum censuit Augu. Bero. in cap. quoniam contra, num. 15. & seq. de proba. vbi dicit Inno. in cap. cùm in iure, de offi. dele. quem in id citant Practi. & Fely. id non dicere, sed aliud, de quo infra: cuius Bero. opinio verior videtur, quia delegatio nihil aliud est quam mandatum, quod ex diuturnitate mille quoque annorum non pręsumitur, vt ibi Bero. inquit, asserens hanc communem esse opinionem, quod & verum videtur, quia vltra Bal. per eum allegatũ in l. 2. C. si ex falsi. instru. idem etiã tenuerunt ipse quoq; Bal. in l. pri. post prin. C. de reb. alie. nõ alie. Alex. in cõs. 81. lecto, col. 4. versi. quarta ratione, lib. 3. in cons. pri. ponderatis, col. pen. versi. non obst. quòd post tempus, lib. 4. in cons. 191. perspecto, col. 2. vers.

non

non obstat longitudo, & col.seq. in prin. lib.6. in l. qui in aliena, in prin. col.3.versi. item adde quòd licèt.D.de acqui.hære. in l. sciendum,nu.20.D. de verbo. obliga. Io. Mar. Rimi. in l.pri. col.13.versi. vnam tamen.C. qui admit. Soci. in aut. si quis in aliquo,col.2.versi. & pro hac, & ibi Deci.nu. 31. & 2.seq.C. de eden. iterum Soci. in cons.254. visa, col.2.versi. ad hoc enim,lib.2. Cur.sen. in cons.49. Philippus Maria,col.14.versi. sextò adducere videntur,Fely.in cap. sicut,col.17.vers. sextò aduerte,Ias. in cons.140. communitas, col.2. versi. item dicti homines, lib.4. iterum Deci. in cons. 215. in causa,col.pri. Afflic.decisio. 345. sunt anni,col.4. & decisio.368. in causa nobiliū,col. pen.Marsi. in l. si quis ne quæstio,nu.103.D. de quæstio. in singu.323. diuturnitas,cir.med.versi. tene tamen menti,Bertran. in cons. pri. viso processu, num.33. lib.pri. in cons.3. inspecto, in 8.dub. post prin. lib.3. Franci.Balb. in trac.præscrip. parte pri. tertiæ partis principalis,quęstio.x. num.28. cum 2. seq. vbi communem hanc dicit opinionem, Rui. in cons.41. de duobus,col.7. num.19. lib.pri. in cons.28. in causa & lite,col. pen. num.19. lib.4. Parisi. cons.47. intentio dominorum, col.5. num.38. vol.pri. in cons.36. quod prætensa vnio, col.pri. versi. nec dicta facultas, lib.4.Rip.respon.101. bene digesta,in prin. vbi communem hanc dicit opinionem,Crauet. in cons.266. in causa,col.fin.versi. aliter etiam, lib.pri. D. Io. Cepha. in cons.65. in pręsenti,num.16. vol.pri. qui etiam de communi sententia attestatur:& licèt contrariam partem tenuerint plures quos refert & sequitur Crauet. sibi contrarius in cons.317. in causa,col.2.versi.vniuersa difficultas, lib.pri. priorem tamen opinionem communiorem esse colligitur ex supra allegatis,vti etiam plures attestati sunt.

77 ℭ Sed tamen his non obstantibus contraria nos in sententia sumus,quoniam præsupponi videtur in facto dictam delegationem fuisse in ipsa abiuratione enuntiatam, quia scilicet abiuratum est coram dicto Reuerendo P. Fratre Sigismundo vti delegato dicti Reuerendi Inquisitoris,& quia ex aliis quoque actis per dictum P. Fratrem Sigismundum factis, & confirmatis per dictum Reuerendum Inquisitorem & Reuerendum D. Vicarium Episcopalem,constat dictos Inquisitorem & Vicarium notitiam habuisse,qualiter P. Frater Sigismundus se pro delegato gerebat, quibus casibus concordant Doctores mandatum præsumi, vt per Deci. in cons.36. & pro tenui,col.4.versi. non obstat quòd mandatum,in cons.486. visis,col.fin.vers. secundò principaliter,Goza. in cons.11. in hac causa, col.2.versi. præterea mandatum,iuncta col.3.vers. præterea adduco,Soci.iun. in cons.56. iustissimi iudices,col.3.versi. secundò etiam,lib.pri.Cagno. in l. velle,col.9.vers. postremò diligenter, vsque in fin.D. de reg.iur. Crauet. in d.cons.317.col. 2.versi. secundò respondeo, lib.pri. Tiraq. in trac. de præscri.§.pri. glo.4. fol. illius glo.9. pag.2.versi. istis autem duabus,& idem in omni alia solennitate,vt his scilicet casibus præsumatur,licèt aliàs secus,voluerunt Fely. in d.cap. sicut,col.18.vers.septimò & vltimò,& col.seq.nu.33.de re iudi. post Alex. quem citat,Deci. in cons.341. viso puncto, nu.13. dum allegat Fely. vbi supra, & Alex. in loco per Fely. commemorato, iterum idem Deci. in cap. quoniam contra, col.20.versi. successiuè Abb. num.29. ante med. de proba. Afflic. d.deci.368. num.7. & 8.

78 ℭ Secundò principaliter moueor quoniam agitata coràm Reuerendo P. Fratre Sigismundo,facta fuerunt parte præsente & non contradicente,quo

casu

casu opponi non potest de defectu delegationis per doctri. Bar. in l. pri. col.2.versi. vltimò no.C. de relatio. cum concor. per Ias. adductis in l. quę dotis,num.77.D.solu.matri. & in specie defectus delegationis tradit Inno. in cap. cum in iure,col.pri. cir.fin. in ver. de mandato,2. vbi sequuntur Io. And.col.2.versi. de commissione, Abb.col.pri. in fi.versi. quo ad primum, & col.2.versi. venio ad tertium, de offi. dele. Ang. in cons.198. pro decisione, post prin. Crauet. in d.cons.266. col.pen.versi. in duobus enim, lib. pri. vbi loquitur etiam in vniuersitate,vt ex præcedentibus constat: quod est notandum ad id quod infra dicemus de in integrum restitutione, cùm non dicat ibi Crauet.vniuersitatem in hoc restituendam: nam minorem & vniuersitatem,quod ad in integrum restitutionem attinet,ęquiparari palàm est, secundùm communem Doctorum opinionem, de qua attestatur Deci. in cons.42. & pro facultate, in fin.ver. & magis in specie defectus delegationis Inquisitoris hæresis,vt scilicet huiusmodi exceptio opponi non possit, si sententia parte præsente & non contradicente lata sit, tradit Chassa. decisio.vni.titu. de præsump. sub fol. nobis.183.vbi communem hanc esse opinionem asserit.

79 ℭ Confirmatur & tertiò nostra hæc eadem sententia, quia dictus Reuerendus P. Frater Sigismundus plures fecit actus, cùm contra plures lamias processerit,ideo cum creditus fuerit mandatum habere,& proinde toleratus,valere debent gesta per eum,iuxta l. Barbarius.D. de offi. præto. Nec dicatur illam l. locum non habere in delegato, de quo tangitur ibi per Ias. qui neutram tamen opinionem expresè firmat, quoniam immò contraria communior est sententia, quam tenent & attestantur Fely. in cap. cum dilecta,col.2.versi. lex Barbarius, de rescrip. & Deci. in cap. sciscitatus,num. 11. eod.titu.

80 ℭ Nec obstat quòd dicta Masiola sit mulier, ideoque ei succurri debeat in eo quod errauit in non faciendo sibi delegationem ostendi ab ipso Reuerendo P. Fratre Sigismundo,quia respondetur,mulieri non succurri nisi in casibus à iure expressis.l.fi.vbi glo. & Docto.C. de iur. & fac.igno. cum concordan. per Andre. Tiraq. adductis in tracta. de pœn. cau.11. in fi. & faciunt etiam dicta per eum eo in loco, nu.7. 8. 18. & 19. dum inquit mulierem,rusticum, aliasque huiusmodi personas non excusari si errant circa ius naturale,vel quasi, vel gentium, vel in his quæ introducta sunt ad rigorem iuris conseruandum, vel pro forma aut solennitate, vti constat de rigore iuris & solennitate esse,quòd pręsens in iudicio & non contradicens, sibi præiudicet,vt supra diximus.

81 ℭ Non obstat etiam quòd eadem mulier fuerit minor abiurationis tempore, & ideo curator ei dari debuerit ad processum contra eam formandum,quia minor sine curatore in criminalibus, etiam si confiteatur,sibi nõ præiudicat.l. clarum.C. de aut. præstan. & facit tex. in l. minor xxv. annis omissam.D.de mino. vbi minor læsus ob omissam aliquam exceptionem, restituitur,quoniam hæc difficultas cessat,ex quo audio datum ei fuisse curatorem,licet dictam curam non viderim: præterea hic non agitur de con cedenda aliqua restitutione,ex quo non petitur: item lapsum est quadriennium ad illam petendam constitutum.l.fi.C. de temp. in inte.resti. cap.pri. de in inte. resti. in 6. & cle. vni. eo. tit. & licèt dictum quadriennium non

currat nisi à die scientiæ secundùm Bal. in l. falsam, cir. med.C. si ex fals. instru. cum simili. per Tiraq. adductis in trac.retrac.titu.pri.§.35.glo.4.nu. 43. tamen id intelligitur modò ignorantia sit probabilis, secundùm Bal. vbi supra,& Cur.iun. in conf.6. circa has,num.24. & 25. quæ hîc probabilis non videtur, cùm agatur de facto ipsius mulieris, quæ præsens fuit agitatis contra se. Et facit etiam quia lapsi sunt plusquam xxx. anni,nam licèt dictum quadriennium ignoranti, vt iam diximus, non currat, præscribitur tamen xxx. annis iuri dictam restitutionem petendi, secundùm Corn. in cons.244. videtur in hac, col.2. versi. his tamen, lib.4. de quo tamen per Tiraq. vbi supra, num.43. Quæ etiam omnia confirmantur ex nota. per Care. in trac. de hæreti. num. 114. & mul.seq. vbi inquit in crimine hæresis non seruari iudiciorum ordines,& non admitti aduocatum,procuratorem,vel defensorem, saltem quando constat quem esse hæreticum,vti in casu nostro, & hoc stantibus maximè priuilegijs ipsius Reuerendi Inquisitoris,circa hoc,vt audio amplissimis. Sic itaque meum est votum,dictam Masiolam vti relapsam iudici esse seculari tradendam.

82 ℭ TRIGESIMO quæro,quid si statutum expressum requireret consensum: an & tunc ea quæ supra diximus locum habeant: & Tiraq. in d. trac. de legi.connu. glo.7. num.44. cum quat.seq. concludit locum habere post Butri. Panor. & Alex. quos citat: cui addere poteris idem quoque in statuto patris consensum in contractibus filijfamilias requirente voluisse Bal. in l. filiusfamilias, in fi.C. de peti.hære.

83 ℭ TRIGESIMOPRIMO quæro, an hic consensus immediata sit dominij transferendi causa: & non esse, sed causam præbere habilitandi personam transferentem, voluit Bal. loquens in statuto consensum propinquorum in contractibus mulierum exigente, in l. mater tua, in fi.C. de rei vendi. quem refert & sequitur Tiraq. in d. trac. de legi.connu. glo.8. quæstio.xx. sub num.177. vbi alios citat concor. trahitque id etiam ad consensum viri in contractu vxoris à statuto requisitum, apud quem etiam remissiuè comperies cuius sit effectus indagatio ista.

84 ℭ TRIGESIMOSECVNDO quæro, quid si vir aut agnatus mulieri contrahenti cõsentiens ignoret quid mulier agat: an valebit quod agitur, & putem non valere, per tex. in l. non multùm.D. de aut.tuto. vbi ita scribitur, non multùm interesse, an adfuerit tutor cùm negotium contraheretur, an præsens ignorauerit quale esset quod contraheretur, & ita per illum tex. multaque alia similia tradidit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo.8. quæstio. xxij. vbi ex hoc inquit, si simulet vendere, & donet mulier, non valere contractum, vbi idem dicit Tiraq. si statutum præsentiam requireret: cui addere poteris hoc etiam voluisse Bal. in cap. cùm in vestri, nu. 2. de electio. & Marsi. de præsentia iudicis loquentem, in l. qui ignorans, num.37.D.ad l.Corne. de fals. Fely. in cap. causam matrimonij, col.5.vers. secundò allegant, de offi. dele. quod ideo tu lector annotare poteris ad glo. quoque 14. in ver. cum authoritate alicuius iusdicentis.

85 ℭ TRIGESIMOTERTIO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro,an præsens in dubio intelligere præsumatur,ita vt contrarium alleganti onus probandi incumbat: & Bar. in l.pri.§.fin.D. de aut. tuto. si testis,

teſtis, inquit, dicat ſe præſentem fuiſſe, præſumi & intelligentem: ſubdens tamen Bar. ſecus eſſe ſi alium præſentem fuiſſe deponeret, quoniam non ſequitur, ergo & intelligentem fuiſſe, quia potuit vnus ab alio fuiſſe ſeparatus: quem referunt & ſequuntur Bal. in l. pri. cir. fin. verſi. adde hic vnum verbum. C. de bon. poſſeſ. ſecun. tab. & in cap. cùm in veſtri, num. 4. de electio. Ang. in §. ſi quis igitur, col. pri. verſi. ibi præſentibus, in aut. de ſi. inſtru. Flori. in l ob. carmen. §. fi. D. de teſti. Butri. Abb. Cardi. Floren. & Imo. in cap. peruenit, 2. de teſti. cogen. iterum Abb. in proœ. Grego. col. 4. verſi. & hæc faciunt, & ibi Fely. col. fi. verſi. item inquantum, Docto. in l. pri. D. ſi cer. peta. in l. hæredes palàm. §. pri. D. de teſta. & in l. pri. in prin. D. de ver. oblig. iterum Imo. in l. 2. §. fin. col. 2. verſi. ſed ſi abſens, & ibi Alex. col. 3. verſi. in glo. in ver. ſed aſſiſtens (vbi reprobat Bal. ibi & alibi in loco per eum commemorato contrarium tenentem) Areti. col. 3. verſi. in glo. ſuper verbo, ſi abſens, Iaſ. ſubdubius tamen, col. 4. verſi. no. ex glo. Clau. Aquen. col. fi. verſi. in ea. in fi. & Rip. col. 4. verſi. in ea. glo. ibi quò ad animum, qui alios citant concor. D. ſolu. matri. iterũ Alex. in conſ. 180. in cauſa Angelorum, col. pri. verſi. & licèt ipſe teſtis, lib. 2. in conſ. 111. viſo ſuperiore, col. 3. verſi. nam licèt teſtis, lib. 3. Fely. in cap. cauſam matrimonij, col. 5. verſi. ſed vtrum, de offi. dele. in cap. cùm cauſam, col. 8. verſi. ſecundò declara, & col. ſeq. de teſti. vbi hanc latè materiam declarat, Iaſ. in rub. C. de in ius vocan. col. 2. verſi. & ita teneo, & iterum in l. pri. in fin. ver. D. eo. titu. Crauet. in conſ. 281. in hac cauſa, col. 3. verſi. ſecundò reſpondeo, lib. pri. & licèt multi ex his ſimpliciter loquantur, præſentem in dubio præſumi & intelligentem, tamen id accipiendum eſt vt ſupra diximus, cùm ſcilicet aliquis de ſuiipſius non etiam tertij præſentia deponit, cùm Bar. in id citatus ita loquatur: dictum enim Doctoris ſecundùm authoritatem, quam allegat, intelligitur, vt docet idem Bar. in l. non ſolum. §. ſi liberationis, col. 2. D. de lib. lega. Et iſta communis eſt opinio, vt atteſtatur Alex. in d. l. 2. §. fi. D. ſol. matri. quamuis ipſum Bar. in d. l. pri. §. fi. D. de aut. tut. aliter intellexerit idem Alex. in conſ. 134. in cauſa & lite, col. 2. verſi. Simon quartus teſtis, lib. 2. dum loquens de teſte de ſui ipſius præſentia deponente, inquit, non præſumi eum intelligentem fuiſſe, per doctri. Bar. in d. l. pri. D. de aut. tuto. & per glo. in cap. præſentium, in ver. interrogatoria, de teſti. in 6. cum ſimili. per eum alle. & per nos ſupra & infra cõmemoratis: ſed malè, vti etiã illum reprehendit Iaſ. in d. rub. C. de in ius vocan. nec contrariũ dicit glo. in d. cap. præſentiũ, quia tantùm inquit, ſi teſtis deponat ſe præſentẽ fuiſſe, poſſe partẽ, contra quam deponit, eum interrogari facere, an & viderit, quia potuit præſens fuiſſe & tamen non vidiſſe.

85 ℂ Ex quibus concludendum videtur in caſu noſtro, ſi notarius ſcripſerit in inſtrumento mulierem quid egiſſe præſente viro aut agnato, in dubio pręſumendum eſſe eum intelligentem non fuiſſe: cuius tamen contrarium verius arbitramur, quoniam quod dictum eſt cùm quis de aliena præſentia atteſtatur, intelligi de corporali non autem mentali, locum habet in teſte ſic oretenus deponente, non autem in atteſtatione in ſcriptis per notarium facta, quia tunc præſentia accipitur pro intelligentia, quoniam verba notarij ſunt cum effectu intelligenda, vt nota. in l. pri. C. de vſur. & in l. ſciendum. D. de verbo. obliga. & ita eſt de mente Bar. & Bal. in l. pri. C. de erro. aduo. & clariùs eiuſdem Bar. in l. coràm. D. de verbo. ſigni. & in trac. de teſti. cap. 15. incip. teſtis dixit aliquid ſcire, in fi. & ſequitur Soci. in conſ. 189.

189. viso testamento dominæ Marianæ, col.antep.versi. sed posset contra hoc, lib.2. Quam & nos opinionem sequimur: quanquam Iaf. subdubius tamen in d.l.2.§.fi. col.5.versi. in contrarium facit.D.solu.matri. nihil interesse putet inter assertionem notarij & testis, volens vtroque casu præsentiam cum intelligentia accipiendam,vbi respondet ad glos. in d.l.pri.C. de vsur. videlicet eam ibi reprehendi per Docto. & in l. sciendum.D. de verbo.obli. sed fallitur Iaf. quia illam glo. in d.l.pri. sequuntur ibi Iaco.Butri. Iaco. de Areti. Oldra. Cyn. in addi. licèt priùs contrariam sententiam tenuisset, quam postea in meliùs mutauit, Bar. per totam l. Bal. col.pri.versi. oppono,& videtur quòd solennitas,qui dicit ita tenere alios Docto. communiter, Albe. ante med.vers. in glo. quando præsumitur, Ang. per totam l. Saly.col.2.versi.opp.2. quòd solennitas,iuncta col.3.versi. quæstione ista sic decisa, Castr. post prin.versi. in glo. quæ incipit,quando quæritur, iterum Bar. in d.l. sciendum, col.2.versi.opp. & videtur, & in versi. aut de solennitate formali,& ibi Ang. in lectu.col.pri.versi. solennitas autem extrinseca,& iterum in rep.col.3.versi. ex prædictis autem,Castr.col.2.versi. item adhuc contra, Imo. col.2.versi. si quæritur, Alex.col.3.versi. tertio limita, Areti.col.2.versi. in ea.glo. ibi item no. & col.seq. qui communem hac dicit opinionem,Iaf. ipse col.10.versi. quærit Bar. de ratione, Aquen. col.3. versi. secundò principaliter,qui id declarant quomodo intelligatur: quam etiam glo. communiter approbari fatetur Roma. ibi in d.l. sciendum, col. 2.versi. sed dubitatio maxima est, licèt ipse alterius sit sententiæ, & quam glo. præterea sequuntur idem Ang. & Imo. in l.his verbis.D. de duo. reis, Alber.Brun. in trac. de for. & solen.titu. de proba. & præsum.for.& solen. char. 8. col. illius char. 2. versi. & præsentia, fol. omnium 85. Et si aliter teneremus, sequeretur quòd omnia instrumenta corruerent, cùm notarij soleant in fine instrumentorum dicere, actum in tali loco, præsentibus pro testibus tali & tali, aut similibus verbis vti: & quòd instrumentum hoc modo confectum valeat, consuluit in specie Castr. in quodam cons. à me nusquam tamen reperto, cuius initium fertur esse, ad primum quæsitum dicendum videtur, quòd hic tractetur: cuiusmodi tamen initium nullum reperitur: sed illud sic refert & sequitur Fely. in d.procem. Grego. cir. fin. vbi & ipse ex hoc dicit supradictam conclusionem, præsentem, in dubio præsumi,& intelligentem, procedere posse quando in instrumento asseritur quem præsentem fuisse, quod Cast. cons. sequitur etiam ipse Iaf. in d. l. 2.§.fi. col. 6. versi. confirmatur per illud.D. solu. matri.

87 ¶ Quanquam etiam quæ supra diximus de teste, de alterius præsentia oretenus deponente,nobis limitanda videntur secundùm nota. per Bal. in l. testium,col.3.versi. quæro igitur interrogatus,iuncto versi. modò hic insurgit.C. de testi. vbi quando vnus, inquit, testis de alterius præsentia deponit,si ille alius neget se præsentem fuisse, si quæratur an hi testes contrarij dicantur, distinguendum esse,vt si verba ad præsentiam localem sint relata,quia dictum sit,ego nõ interfui in tali loco,sine dubio alterum esse falsum: si autem sermo ad mentalem præsentiam & absentiam referri possit, tunc dicit Bal. ex hoc contrarietatem quidem non apparere,sed tamen suspicionẽ oriri,cuius suspicionis ratione iudex de veritate inquirere debet, quod inquit de facto Paduę ipso legente accidisse, & ibi per omnia sequitur Saly. col.2.versi. quæro igitur primò,& versi.seq.

88 ¶ TRIGESIMOQVARTO quæro, an hic consensus sit forma liter vt sonat præstandus, puta consentio vel consensum præsto, an verò æquipollentia verba sufficiant, puta si quis dicat se præstare licentiam aut voluntatem, aut similibus verbis vtatur: Et Ang. in l. si quis mihi bona. §. iussum, post prin. versi. & debet semper. D. de acqui. hære. loquens de tutoris authoritate, quam constat cum hoc consensu, de quo loquimur, similitudinis plurimùm habere, vt sæpe diximus, per alia, inquit, verba quàm authoritatis præstari non posse, vbi idē quoque dicit de prætoris authoritate in ordinamentis ciuitatis à statuto requisita, cuius infini. concor. cumu lauit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 7. num. 3. vbi dum allegat Iaso. in l. pri. col. 4. versi. quartò nota. facit. D. de vulg. & pupil. voluit allegare de lib. & post. & vltra per eum adducta idem etiam voluit Soci. in cons. 24. visis, col. 8. versi. cum ergo in terminis, lib. pri. & hanc esse opinionem asseruit Ias. in d. §. iussum, col. 2. sub num. 13.

89 ¶ Sed contrarium, reprobata Ang. & sequacium sententia, tenuit Imo. in d. §. iussum, col. fin. versi. & dicit etiam hic Ang. iunctis fina. ver. quanquam à Tiraq. quo loco eum supra citauimus, & à nonnullis alijs idē Imo. ibi cir. prin. allegetur sibi contrarius in diuersa esse sententia, sed falsò, quia Imo. ibi cir. prin. hanc quæstionem non tangit, sed tantùm d. col. fin. d. vers. & dicit etiam hic Ang. vbi relata ipsius Ang. opinione, eam, inquit, esse no tandam, veruntamen eam postea in fin. ver. reprobat, dum dicit, aduerte quòd contra Ang. videtur obstare l. 3. cum glo. D. de aut. tuto. per quem tex. ista pars contra eum verior videtur, hæc ille: quam posteriorem sententiam plures quoque alij secuti sunt, quos etiam in vnum collegit idem Tiraq. vbi supra, num. 4. qui & eam sequi videtur, & præterea Bal. in cons. 290. hæ quæstiones, cir. fin. versi. item consensus, lib. 3. vbi allegat bonum tex. in l. etiam. D. de aut. tuto. & Chassa in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. & autoritē, post prin. versi. & aduerte: quam opinionem veriorem etiam fateri videtur Rom. in d. §. iussum, col. pen. in fi. versi. pondera tamen, dum eam probari inquit in d. l. 3. cum glo. D. de aut. tuto. licèt dicat consulendo non esse ab Inno. opinione, qua Ang. innititur, recedendum. Ex quibus omnibus colliges Lector hanc opinionem hodie communiorem esse, quicquid Ias. fuerit attestatus, quam ideo nos quoque sequimur: pro qua etiam faciunt quæ dicemus infra in glo. 14. in ver. cum authoritate alicuius iusdicentis, quæstio. iij.

90 ¶ TRIGESIMOQVINTO quæro, an hic idem consensus in scriptis præstari debeat: quod videtur per ea quæ dicemus infra in glo. 14. in ver. cum authoritate alicuius iusdicentis, quæstio. iiij. sed ibi de authoritate iudicis locuti sumus: sed in consensu viri & agnati secus dicendum arbitramur, quia non reperitur expressum, tutoris authoritatem huic consensui simillimam, vt sæpe diximus, inscriptis esse præstandam, ideo & sine scriptis præstari posse concludendum est: de consuetudine tamen solet hic consensus in scriptis accommodari, sed id ad cautelam, vt facilior sit probatio, fieri arbitramur: casus autem in quibus de iure scriptura requiritur, si id scire cupias, comperies apud glos. in cap. pri. §. postquam autem, in ver. in scriptis, & ibi Docto. de censi. in 6. apud glo. & Docto. in l. pri. vbi Ias. col. 12. versi. in fi. glo. qui concor. citat. C. de iur. emphi.

91 ¶ TRIGESIMOSEXTO quæro, án interrogationem præcedere oporteat, antequam consensus iste præstetur: quod videtur, sicuti in stipulatione obseruatur, quæ aliàs inutilis est. l. pri. in prin. D. de verbo. obliga. & insti. eo. titu. in prin.

92 ¶ Veruntamen contrariam opinionem probamus per tex. in l. etiam si non interrogantis. D. de aut. tuto. vbi dicitur tutoris authoritatē, quæ huic consensui proximè accedit, vt sæpissimè diximus, nulla quoq; interrogatione pręcedente pręstitā valere, modò dicat tutor se probare id quod agitur.

93 ¶ TRIGESIMOSEPTIMO & vltimò quæro, quid si per vim aut metum consensus iste præstitus fuerit, quia vir aut agnatus inuitus consenserit, an valeat quod à muliere actum est: quod non arbitramur per tot. titu. D. & C. de eo quod met. cau. & per tex. nostrum ad propositum magis facientem in l. pri. §. fi. D. de aut. tut. vbi si tutor inuitus detineatur, vt authoretur, non valet quod agitur.

94 ¶ Quod tamen intelligendum opinamur, modò talis sit vis aut metus, qui in constantem virum cadat, quoniam id generale est, vim metumque non excusare, nec actum irritum facere, nisi sit huiusmodi. l. metum, pri. & 2. & ibi glo. Bar. & Ang. post prin. D. de eo quod met. cau. l. 2. §. fin. & l. seq. vbi id optimè declaratur quomodo intelligatur. D. ex qui. cau. maio. l. si quis ab alio, in prin. & ibi Docto. D. de re iud. l. fin. C. de his qui per met. iud. non appel. l. vani timoris, & ibi glo. D. de reg. iur. l. inter positas, & ibi Bar. & alij id latè declarant. C. de transac. cap. veniens, cap. consultationi, vtrobique in fi. & ibi glo. & Docto. de sponsa. cap. cùm dilectus, de his quæ ui metusue cau. fi. glo. in cap. quod locum, in ver. metus, & ibi Docto. de sponsa. Bal. in rub. C. de rescri. vendi. post med. versi. item requiritur quòd cesset, vbi idem dicit de dolo, Barba. in cons. 53. præclarè, col. 6. versi. & facit simile, lib. 2. Deci. in cap. causam matrimonij, col. pri. de offi. dele. in cap. fin. col. etiam pri. de appella. in l. in omnibus causis pro facto, & ibi Cagno. vterque, col. pri. & 2. D. de reg. iur. Panta. Cremen. in rep. l. 2. num. 157. C. de res. vendi. Marsi. in singu. 407. non omnis, vbi extendit id procedere etiam in actu à muliere inuita & coacta gesto, dicitque se ita practicasse: super quo tamen videbis Deci. in locis supra allegatis: qui autem metus dicatur in constantem virum cadere, videbis Barba. in cons. 60. sapienter scripsit, col. pri. & seq. lib. pri.

GLOSSA OCTAVA IN VER. MARITI.

1 PRIMO quæro, an, quando maritus contractui per mulierem celebrato consensit, teneatur exprimere se maritum esse: quam quæstionem in statuto disponente maritum posse vxoris nomine rem ab ipsius vxoris consanguineo venditam eodem pretio retrahere, tetigit Tiraq. in tracta. retrac. titu. pri. §. 10. glo. pri. & vni. num. 2. & 3. vbi concludit teneri, quia aliàs in dubio videretur proprio actum nomine celebrare, sicuti dicimus in procuratore, qui simpliciter contrahens, suo videtur non domini nomine contrahere, nisi se procuratorem asserat, per tex.

tex. in l. & magis.D. de solutio. cum concor. per ipsum Tiraq. adductis: quod & præterea voluit Bar. in l. si quis mihi donatum,col.2.versi. sed quęro quid in dubio.D. de dona.& in l.pri.§. nuntiatio,col.2.vers. tu dic quandoque.D. de nou.oper.nun. & in casu de quo loquitur Tiraq. id etiam ante eum scripsit Ferro. in consue. Burdi.titu. de retrac.§.19. post prin.

2 ℭ Contrariam tamen opinionem,videlicet procuratorem in dubio, & si procuratoris nomen non exprimat, procuratorio tamen nomine videri contrahere, licèt Tiraq. non dicat, tenuerunt glo. in l. qui in aliena.§. si is qui putabat,in glo.mag. post med.versi. & fortè ideo hic,& ibi clariùs Bar. cir.med.versi. & ex hoc responso nota, & Ang.cir.prin.versi. & dixit Bar. Imo. cir.med.versi. & facit iste tex.Castr. ante fin.versi. vltimò Bar. Roma. etiam ante fin.versi.no.glo. ex qua,qui limitat,nisi mandatarius mandatum repudiauerit,vel nisi mandatum iam longo tempore factum sit (de quo tamen vltimo vide etiam Ias. in .§. sequen. insti. de actio. quo loco eum statim citabimus) Alex. col.pri.versi. extra glos. Areti. col. etiam pri.versi. & secundùm istã,& Ias.col.3.in prin.nu.11.& 12.dum se remittit ad alibi dicta per eum.D.de acqui.hære.idem Bar.post Dyn.in l.post dotē,col.2.versi.secundò quòd procurator,& ibi Imo. col.2. in fi.versi. nona lectu. Alex.col. pri. versi. quartò no. & iterum col. 5. versi. vlteriùs ex eadem lectu. & Ias. col.12.versi. circa secundum.D.sol.matri. Rom. in cons.91. visis,col.3.vers. secundò idem probatur,iterum Alex. in l.pri.§. nuntiatio, col.4.versi. item adde si dominus,& ibi Ias.col.3.versi. prima conclusio est.D. de no. oper. nun. idem Alex. in cons.25. viso instrumento,col.fi.versi. ad idem tex. lib. 2.repe. paucissimis quibusdam tantùm verbis mutatis, in cons.90. lib.3. & idem etiam Alex. in cons.197. circa primum quæsitum,post prin.versi. immò etiam,lib. quoque 2. Ang.Areti. in §. sequens,col.5.versi. & etiam aduertas,& ibi Ias. subdubius tamen,col.6.versi. ad vnum tamē,insti.de actio. Fely. in cap. cùm M.Ferrariensis,col.pri.cir.fin.versi. adde etiam quod no. Bar. de constitu. quibus in locis comperies nonnullis id modis declarari. Nos autem quid hac in re sentiamus,sequenti in quæstione subijciemus.

3 ℭ SED HIC illud quoque secundo loco quæritur, vbi priorem sequamur opinionem, an non tantùm teneatur maritus se maritum nominare,sed etiam dicere maritali se nomine consentire: quod non videtur,sicuti & in procuratore constitutum est, qui non tenetur exprimere se procuratorio nomine actum gerere, vt illum ad vtilitatem domini gessisse videatur,vt voluit glo.in l.quacunque ratione,in ver. procurator.D.de procura. cum concor. per Tiraq. adductis in d.tracta. retrac. titu.pri.§.10. glo. vni. num. 4. qui id etiam trahit ad statutum de quo ipse loquitur, concedens marito ius redimendi nomine vxoris rem à consanguineo dictæ vxoris distractam,vbi dum allegat Bar. in l.pri.§. nuntiatio, col.2.versi. aut apponitur nomen.D. de no. oper. nun. adde quòd idem Bar. ibi in col. 3. versi. item dico, contrarium velle videtur, dum loquens generaliter de gerente actum alieno nomine, inquit, sicut procurator dicere debet procuratorio nomine, sic tutor tutorio, defensor defensorio, pater paterno, & administrator administratorio: sed dici potest Bar. ibi loqui quando quis non expressit nomen officij, puta procuratoris, cùm eo casu Bar. ibidem priùs asseruerit id sufficere,vt videatur actum facere nomine domini,quoniam correctio quæ ex sequentibus verbis resultat euitanda est.l. non ad ea, & ibi glos.

glos. & Docto. D. de condi. & demon. & vltra per Tiraq. allegata, hoc idem, procuratorem se procuratorem asserentem, licèt procuratorio nomine se actum celebrare non exprimat, videri tamen illum gerere nomine domini, voluit Io. And. in Specu. titu. de procura. in rub. ante fin. versi. dubitatum vidi, vbi asserit ita obtentum fuisse, Ang. in l. si pupilli. §. pri. col. fi. versi. vltimò est videndum. D. de neg. gest. imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus, col. 4. versi. tu adde. D. de ver. obli.

4 ℂ Verùm vt ambas has quæstiones vnica nos sententia terminemus, quantùm ad casum nostrum sic distinguendum arbitramur, quòd aut ex aliis instrumenti verbis colligitur eum esse maritum, consensumque vti maritum accommodare: & tunc satis statuto factum videatur, ad quod facere videtur quod diximus supra in glos. præceden. quæstio. xxxiiij. Et potest exemplũ poni si dicatur, Titiæ vxori contrahenti cõsentit Seius: nam licèt his verbis nõ exprimatur nomẽ mariti, satis tamẽ expressum videtur ob expressionem nominis vxoris, cùm vir & vxor sint correlatiua, quorum alterum sine altero esse non potest. l. fin. cum ibi nota. per Docto. C. de indic. uidu. tollen.

5 ℂ Et idem dicendum videretur, si diceretur, Titiæ contrahenti Seium secundùm formam statutorum ciuitatis Mediolani consensum præstare, per nota. per Tiraq. in d. glo. vni. num. 5. dum inquit, si actum gerens exprimat causam quare eum gerat, præsumi fecisse nomine illius ad quem causa spectat, ex hoc inferens, ad virum dicentem se velle retrahere rem à consanguineo vxoris venditam, vt id sufficiat, licèt non exprimat se id facere vti maritum & maritali nomine, per tex. in l. si pupilli. §. pri. D. de neg. gest. hoc satis probantem in illis verbis, vt creditorem tuum vel pignus tuum liberet, & ibi hoc not. Bar. col. 2. versi. si verò nõ dicit, vti allegatur à Tiraq. vbi supra, sed nobis est col. pri. post med. versi. si verò non dixit: quo tamen in articulo animaduertendum est Bar. hoc intelligere quando is cum quo contrahitur scit eum esse procuratorem, vti etiam loqui videtur ille tex. in illis verbis, si creditori tuo, ex quo & in casu nostro hoc intelligendum esset, modò cum muliere contrahens sciat eum qui illi consentit illius virum esse: ad quod etiam facit quod in seq. versi. subijciemus: vide tamen omnino ad prædicta quod dicemus infra in glo. 16. in ver. iurante marito vel agnato, quæstio. pri.

6 ℂ Sic & idem esset si res super qua contractus celebratur solam ad mulierem pertineret, si hoc sciat qui cum ea contrahit, sciatque etiam consentientem illius maritum esse, vt in tutore actum ad solum pupillum pertinentem simpliciter faciente, vt tutorio nomine fecisse videatur, probat tex. in l. post mortem. §. pri. & ibi not. glo. in ver. rectè recusat, & Bar. in summa. & in pri. oppo. D. quan. ex fac. tuto. & in l. fin. & ibi etiam Bar. D. eod. titu. & not. idem Bar. in l. 3. §. sed & quod de tutore, cir. med. D. iud. sol. vbi id intelligit modò vterque contrahentium sciat eum esse tutorem, in l. si ita stipulatus, 6. §. Chrisogonus, col. fin. versi. facit quia actio, dum citat glo. supra allegatam. D. de ver. obli. Quod & in procuratore constitutum est secundùm eundem Bar. in l. pri. §. nuntiatio, col. 2. versi. fateor tamen, & ibi Ias. col. 4. versi. sed ad istam quæstionem. D. de no. oper. nun. eundem Ias. in l. post dotem, col. 13. versi. limita quando est res. D. sol. matri. Ad quod

etiam

etiam facit, quia tutor faciens id ad quod tenetur, intelligitur tutorio nomine facere, etiam si proprio exprimat.l. Lucius.§. tutorem, vbi illum tex. ita summat Bar.D. de admi.tuto. idem Bar. in l. Titium aut Meuium,col.2. versi. & regula est, eo.titu.

7 ℭ At secus si res super qua contrahitur etiam ad virum pertineat, & sic si actus possit vtroque modo & proprio & maritali nomine celebrari, vt satis ex prædictis colligitur,presertim ex his quæ supra in pri.questio. in prin. adduximus: & licèt non desint qui contrarium teneant,quos & nos ibi recensuimus, tamen præsupposito etiam quòd contraria opinio verior esset, non obstaret in casu nostro,quia qui contrarium tenent,mouentur propter præcedens mandatum, quod nostro in casu non militat: præterea & eorũ opinio intelligitur quantùm ad dominum, vt ipse habeat contra procuratorem mandati actionem,& è contra: non quantùm ad contrahentem cum eo,quia contra eum non habebit dominus actionem, nisi ille hoc sciuerit: & ita loquitur Bar. & alij in d.l. qui in aliena.§. si is qui putabat.D. de acqui.hære. & sequitur etiam Ang.in d.l. si pupilli.§.pri.cir.fin.D.de neg.gest.

8 ℭ TERTIO hic etiam oportunè quæro,quid si maritus in aliquo actu per mulierem celebrato vti maritus consenserit,deinde in alio per eandem mulierem facto simpliciter consensum præstiterit, an videatur vti maritus consensisse: & Bar. in l. qui mihi donatum, col.fi.versi. aut contractus fuit celebratus procuratorio nomine.D. de donatio. loquens in procuratore, qui contractum procuratorio nomine celebrauit, & tradirionem postea simpliciter recepit, distinguit, vt si incontinenti post contractum eam receperit, qualitas illa procuratorio nomine repetita videatur: si ex interuallo secus.

9 ℭ Verùm qualitatem hanc procuratorio nomine repetitam intelligi etiam in actu ex interuallo celebrato, contra Bar. tenuisse videtur Alex. in appo. ipsius Bar. in d.l. qui mihi donatum, in ver. intelligitur, post alios quos citat.D. de dona. & præter allegata per eum ipse etiam Bar. in l. qui seruum.D. de inter. actio. in d.§. Chrisogonus,col.fin.versi. item pone incipit, vbi sequuntur Rapha. Cuma. qui meo in libro illum.§. legit sub.§. si duo rei, col.fin. versi. & hinc sumpta occasione, dum se ad Bar. remittit, Castr. col. fi. versi. tertiò no. Imo. col. pen.versi. si verò est de accessorijs, Alex. col.pen.versi. item facit ad quæstu. & Ias. col.11. versi. per istum tex. infert signanter Bar. iterum Alex. in l.pri.§. nuntiatio,col.3. num.15.D. de no.oper.nun. quæ posterior opinio verior videtur,quando secundus actus pendentiam habet à priori,quo casu cum per ipsum priorem actum res cęperit pertinere ad dominum, consequens est vt & secundus nomine eius, ad quem ea res pertinet,celebratus videatur,secundùm ea quæ diximus supra num. ab hinc 3. incip. sic & idem: & ita arguit ipsemet Bart. in d. §. Chrisogonus, col. fi. versi. facit quia actio: & ideo malè locutus videtur idem Bart. in d. l. qui mihi donatum, cum & ibi loquatur de secundo actu connexitatem habente cum priori: immò quia Bart. ibi loquitur de executione contractus, scias Lector beneuole, quantùm ad statutum hoc nostrum, si interueniat viri consensus in celebratione contractus, non requiri iterum in illius executione, per ea quæ diximus supra in glos.3. in ver. ex contractu vel quasi, quæst.xxiij.

10 ℭ SED SI, & ista quarta sit quæstio, secundus actus à priori nullam habeat pendentiam, & tunc placet ea opinio, vt distinguamus an ex interuallo, an uero incontinenti secundus sit actus celebratus, secundùm doctri. Bar. in d.l. qui mihi donatum.D. de dona. & ita intelligendo Bart. sibiipsi reconciliatur: & quantùm ad id quando incontinenti secundus actus diuersus à priori sequitur, vt nihilominus qualitas illa maritali uel procuratorio nomine repetita videatur, faciunt quæ diximus supra in glo. præced. quæstio.xiiij. & quæ latè cumulauit Tiraq. in trac.retrac. titu.2.§.pri.glo.5. per totam, ita vt non omittamus tex. ad hanc rem, de qua tractamus, maximè pertinentem in l. si quis ex argentarijs.§. si initium.D. de eden. vbi si dies & consul in libro rationum positi sint in ratione Titij, in mea quoque sequenti repetiti intelliguntur, vbi Bar. & alij id intelligunt modò ratio mea sequatur absque interuallo, hoc etiam trahentes ad plura instrumenta ab eodem notario rogata, vt scilicet si post vnum instrumentum diem & consulem habens sequatur aliud sine die & consule dimissis aliquibus chartis intermedijs non scriptis, tunc repetitioni locus non sit. 7

11 ℭ QVINTO quæro, si Titiæ contrahenti Seius tanquam eius maritus consensit, an ex hoc probatum inter eos matrimonium dicatur: super quo cum ex facto consulti fuissemus, respondimus probatum non videri quò ad ipsos Titiam & Seium, quia scilicet per hanc nominationem crimen fornicationis non euitabunt: secus tamen quò ad eorum filios, quoniam hi ex ipsa nominatione, si cohabitatio cócurrat, legitimabuntur, secundùm nota. per Inno. in cap. ex parte, col.fi. in prin. versi. item oportet, de resti. spoli. quem sequuntur Abb. in cap. lator, col.2. versi. in glo.pen. qui fili. sint legi. Fely. in cap. illud, cir.fin. vbi est bonus tex. de præsum. Deci. in consi.153. in effectu, col.2. versi. & videmus quòd licèt: Quæ etiam opinio, matrimonium scilicet quò ad ipsos nominantes non probari, hodie nullam habet dubitationem stante concilio Tridentino, sessio. 24. decreto de reforma. matri. cap. pri. matrimonia sine publicatione aliaque quadam solennitate facta irritante. 8 9

12 ℭ SEXTO quæro, quid in sponso, an & eius consensus in contractibus sponsæ sit necessarius: quam quæstioné latissimè tetigit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo.2. in prin. vsque ad num.45. concludens non esse, sentiensque id etiam procedere in sponsa de præsenti, dum num.20.incip. ex his, & 21. inquit plurimos ex his quos supra in hanc partem citauit, loqui etiam in sponsa de præsenti, & eorum opiniónem proculdubio procedere in sponsa de futuro, & licèt Tiraq. ibi loqui videatur quò ad hoc vt statutum disponens vxorem transire in potestatem viri, locum habeat in sponsa, tamen idem etiam sentit in statuto nostro prohibente vxorem contrahere sine consensu viri, ex quo consuetudo de qua loquitur vtrunque continebat: & ita seipsum intelligit idem Tiraq. in tracta. retrac. titu.pri.§.10. glo.vni. num.8.incip. an autem: & vltra per Tiraq. allegata, eandem ipsius opinionem tenere videtur Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§.pri. in glo.2. in prin. dum intelligit verbum maritus post contractum & perfectum matrimonium, & secutá carnalem copulá: est verú quòd consuetudo, de qua ipse meminit, loquebatur post consumationem matrimonij, sed super hoc se Chassa. non fundat, & Ferro. in consue. Burdi. titu. de sta. & iur. perso. §.3. col.7. versi. in sponsa.

13 ℭ Nos tamen contrariam veriorem arbitramur opinionem, per ea quæ Tiraq. vbi ſupra pro hac parte adducit, præſertim per tex. noſtrum ad caſum proximè accedentem, in l. lex Iulia.D. de fun.dota. vbi lex Iulia prohibens fundum dotalem maritum alienare, ſponſum quoque comprehendit: & quia ſtatutum diſponens virum præmortuæ vxoris dotem lucrari, locum etiam habet in ſponſo: ita enim quicquid dixerit Tiraq. vbi ſupra, num. 19. hæc communior videtur opinio, vt colligitur ex ipſomet Tiraq. in rep.l. ſi vnquam, in ver. donatione largitus, num.223. incip. ſed & denique, iuncto num.230. incipi. ſimiliterque. C. de reuo. dona. & ex Natta in conſ.282. quanuis, in pri. dub. lib.2. qui & eam opinionem tenet, quam & præterea tenuit Cur.iun. in l.pri. col.2. num.9. & 10.C.vn. vir & vx. ſuper quo tamen, quia ſunt qui diſtingunt, videbis Corn. in conſ.248. in præſenti, ferè per totum, lib.2. Deci. in conſ.577. viſo copioſo, per totum, Ferro. in conſue. Burdi. titu. de dote.§.6. col.3. verſi. ſed an conſuetudo noſtra, & col. ſeq.

14 ℭ Nec obſtat præcipuum eorum, qui contrarium tenent, fundamentum, quòd vbi ſponſa vxoris appellatione comprehenditur per quandam id eſt interpretationem atque improprietatem, quæ in ſtatutis non admittitur. l. 3.§. hæc verba.D. de neg.geſ. cum ſimi. maximè cum ſtatutum iſtud ſecundùm Tiraq. ſit odioſum, quo caſu in odioſis ſponſa non venit appellatione vxoris, ſecundùm glo. in d.l. ſolet.§.pri. in glo.vlti.& ibi Bal.cir.prin.D. de his qui not. infa. cum alijs concor. per Tiraq. allegatis in d. tracta. de legi. connu. glo.2. num.25. incip. neque huic, quia reſpondetur, quicquid ſit in conſuetudine, de qua Tiraq. loquitur, hoc noſtrum ſtatutum conſtat eſſe fauorabile, vt aſſeruimus ſupra in præfatio. in 2. dub. vnde licèt loquatur de vxore, ad ſponſam tamen trahendum eſt, per cap. odia, de reg.iur. in 6. etiā ſi dicamus eam inpropriè vxoris nomine ſignificari, per ea quæ diximus ſupra in glo.2. in ver. mulierum, num.22. incip. nec prædictæ: & ita rectè intuenti probat tex. in d.l. lex Iulia.D.de fun.dota.

15 ℭ Quam opinionem præſertim procedere arbitramur in ſponſa de præſenti, vti Docto. in locis præallegatis loquuntur: quod & in ſtatuto diſponente mulierem nuptam habere debere vſumfructum in bonis viri prædefuncti, vt ſcilicet & in ſponſa de præſenti locum habeat, voluit D. Guido de More. in quodam conſ. per Chaſſa. relato, in conſue. Burgun. rub.4.§. 6. in glo. in ver. mariee: & in ſtatuto concedente marito vxoris nomine retrahere poſſe rem ab ipſius vxoris conſanguineo venditā, Arnol. Ferro. in conſue.Burdiga.titu. de dote.§.6. in fi. & iterum.§.23. eiuſdem titu. col. fi.verſi.ſed an ſponſus, dū ſe remittit ad dicta vbi ſupra: & licèt idem Ferro. loco præallegato contrarium dicat in ſponſa de futuro, nos tamen in ea idē arbitramur quod in ſponſa de præſenti, per tex. in d.l. lex Iulia, quæ ſimpliciter loquitur in ſponſa.D. de fun. dota. & per meliorem tex. qui venit ad illius declarationem in l. non fine. C. de bon. quæ lib. vbi dicitur quando ſuggerit æquitas, & ſic in fauorabilibus ſponſam & quæ matrimonium non contraxit, vxoris nomine ſignificari, & ibi ita not. Cyn. & alij.

16 ℭ SEPTIMO quæro, quid in viro putatiuo, quem ſcilicet habere non licet: quam etiam quæſtionem latè diſputauit Tiraq. in tracta.de legi. connu. glo.8. quæſtio. xxxiij. vbi multa in vtranque partem adducit, neu-

tram

tram tamen opinionem expresſè firmans: quam etiam quæſtionem remiſſiuè tetigit idem Tiraq. in trac.retrac. titu. pri.§.10. glo.vni. num.9. incip. ſed vtrum. Verum tibi Lector candide hoc in articulo poſteriorem opinionem per Tiraq.relatam,& ſic affirmatiuam,ſequendam ſuademus,quoniam quum de fauore mulieris agitur, putatiuum matrimonium veri priuilegia conſequitur,vt per Tiraq. in d.glo.8. num.259. incip. verùm hæc, licet ibi in verſi.ſeq. conetur probare id etiam procedere quando agitur de fauore viri: ſed hoc noſtrum ſtatutum in ipſius mulieris fauorem introductum eſſe conſtat ex his quæ diximus in præfa. per totam.

17 ℂ Quam opinionem ſaltem procedere arbitramur, quando vxor putatiua non iniuſtè vera putabatur, quæ tamen non erat ob aliquod impedimentum viro non abre ignotum, ita quòd pro vera habebatur & tractabatur, per ea quæ voluit Bar. in l. ſi vxor.§. ſed ſi ea.D. ad l. Iuli. de adul. & Bal. in l. non ignorat, col.2.verſi. vel aliter in hoc puncto, qui id declarat. C. qui accu. non poſ. & Tiraq. in d.glo.8. num.246.incip. ego verò: faciunt & quæ nos diximus ſupra in glo.pri. num.214. incip. ad idem facit, & ſeq. & quæ dicemus infra hac eadem glo. quæſtio. xxiiij. ita tamen vt memineris Lector,etiam ſi vera contraria eſſet opinio, non tamen dicendum foret ſolam poſſe mulierem contrahere, ſed agnati conſenſus eſſet adhibendus,ex quo præſupponimus hunc maritum pro nõ marito habendum.

18 ℂ OCTAVO quæro, quid ſi vxor duos habeat viros, vti aliquando contigiſſe memores ſumus, vnum ſcilicet verum, alterum putatiuum, quia priorem fortè mortuum exiſtimans alteri nupſit, cuius conſenſu contraxit, an ſi poſtea reperiatur priorem viuere, qui conſenſum non præſtitit, valeat quod geſtum eſt: quam quæſtionem idem etiam Tiraq. tractauit in d. glo. 8. quæſtio. xxxij. vbi allegat Bal. in conſ. 132. incip. verus maritus, lib.4. ſuboſcurè ſentientem non valere: ipſe tamen Tiraq. ſe remittit ad ea quæ in ſequenti quæſtione tractauit,de qua & nos in proximè præcedenti quæſtione diſſeruimus: ibique etiam Tiraq. alia quædam remiſſiuè adducit: cui & tu,vltra per eum allegata,addere poteris ipſum etiã Bal. ſequi Cattel. Cot. memo.incip. ſtatutum quòd vxor, in fi. & Chaſſa. in conſue.Burgun. rub.4.§.pri. in glo. in ver. contraulz entre les vifz, col. 5. verſi. ſed quæro pone quòd mulier.

19 ℂ Nos tamen in hac ſumus ſententia,quòd aut vxor ab abſente viro vllas vnquam literas recepit,nec aliter de eo notitiam habuit,ita quòd eum credens mortuum cum alio matrimonium contraxit, & tunc valeat obligatio per eam cum conſenſu ſecundi mariti celebrata: ſecus ſi de illius vita aliquam habuit ſcientiam: hoc autem nobis apertiſſimè probari videtur ex eo quòd priore caſu ei licuit ſe cum alio viro matrimonio copulare: poſteriore non vtique.xxxiiij. quæſtio. pri. & 2. cap.pri. vnde quando fuit in culpa in contrahendo ſecundo matrimonio, non debet valere contractus per eam cum conſenſu huius ſecundi viri celebratus: ſecus quando non fuit, ſecundùm ea quæ in præcedenti quæſtione diximus: & facit l. Gracchus.C. ad l. Iuli. de adul.

20 ℂ Nec obſtat ſi dicatur reuerſo priore marito cogi mulierem ad eum redire, non obſtante quòd poſteriori nupſerit nulla prioris notitia habita,

d.cap.

d. cap. pri. quia per hoc non irritatur quæ mulier bona fide interim gessit cum posteriore viro putatiuo: quod apparet, quia non dicitur adultera nisi quum incipit notitiam prioris viri viuentis habere, & se à posteriori non abstinet, cap. si virgo, eadem cau. & quæstio. & facit etiam ad hoc tex. notabilis in l. fi. §. pri. C. de sen. pas.

21 ℭ Accedit etiam quòd idem videmus in prælato putatiuo, cuius factum non prodest nec nocet vero, si contrahens cum eo sciat eum verum non esse prælatum: secus si ex iusta credulitate ignoret, vt per Bar. in l. si vrbana, cir. fin. vbi sequuntur Bal. Ang. post prin. versi. & hoc verum, Fulg. col. 2. versi. vltimo per hanc l. Castr. cir. med. versi. ex prædictis, Ias. col. antep. & seq. qui id latè explicat, & concor. adducit. D. de condi. inde. cum alijs ĉt concor. alle. per Tiraq. in d. tract. de legi. connu. glo. 8. num. 148. incip. & soluens. Ex quibus Lector intelligere potes etiam ignorantiam eius, cum quo mulier contrahit, requiri, ad hoc vt contractus valeat: aduertas tamen eo casu quo non valet contractus propter prioris viri viuentis notitiam, necesse tamen non esse ad ipsius contractus validitatem ipsius viri absentis consensum expectari, quia cum sit absens à iurisdictione Mediolani, satis est si agnati cōsensus adhibeatur, vt hoc statuto cautum est. Quid autē si id cautum non esset, dicemus in glo. nona, in ver. si non fuerit in ciuitate.

22 ℭ NONO quæro, quid si maritus sit minor xxv. annis seu xx. secundùm statutum Mediolani, cap. 452. in nouis: an & illius consensum requiremus: quam quæstionem specialiter in statuto viri consensum in contractibus vxoris exigente tetigit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 9 quęstio. v. vbi multa in vtranq. partem adducit: cui & tu addere poteris Ang. in l. fi. post prin. versi. & per hanc l. C. de ver. signi. vbi loquens in statuto consensum propinquorum in contractibus mulierum requirente, minorem, inquit, ad consensum præstandum non admitti: quem sequitur Alex. in cons. 62. visa facti, col. pri. in fi. versi. pro hoc, lib. 2. quod & voluere Soci. in trac. fallen. reg. 261. fallen. 5. Alber. Bru. in trac. de for. & solen. titu. de correc. & relax. solen. & formæ, char. pen. col. 3. versi. item statutum quòd in contractibus, & Cur. iun. in l. fi. col. 5. versi. tertiò signanter. C. de pac. Cuius tamen contrarium vltra per Tiraq. allegata tenuit Bar. in cons. 94. statuto cauetur quòd minor, per totum, lib. 2. Ferro. in consue. Burdi. tit. de sta. & iur. perso. §. 3. col. 2. in prin. versi. addo etiam: ipse autem Tiraq. neutram expressè opinionem firmat, sed ita vt quantùm ad nostrum hoc statutum negatiuam sequi opinionem videatur, dum sub nu. 48. incip. his, inquit, si dicimus mariti authoritatem ad integrandam mulieris personam requiri, non posse maritum minorem mulieri contrahenti consensum præstare, per tex. in l. fi. C. de legi. tuto. cui & tu addes alios quoque concor. supra per nos adductos in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, num. 29. incip. verum hic: nam hoc nostrum statutum constat ob ipsius mulieris imbecillitatem, & sic ad integrandam illius personam, & non ob mariti præiudicium fuisse introductum, vt affirmauimus supra in præfatio. in pri. dub. & ideo hæc posterior sententia, quantùm ad hoc statutum, vbi de contraria consuetudine non appareat, verior videtur. Quæ etiam opinio, minorem scilicet non admittendum, fortiùs procedere videretur in nostra Comensi ciuitate, in qua aliud uiget statutum, cap. 67. in ciuili. prohibens minorem sine consensu tutoris aut curatoris obligari.

23 ℭ Verùm in dicta nostra Comensi ciuitate seruari solet, vt in contractibus mulieris nuptæ, mariti licèt minoris consensus cum authoritate tamen curatoris adhibeatur: in contractibus autem nuptæ agnatus minor non admittatur, sed alterius maioris consensus exigatur, ex quo satis patet non obstare d. statutũ. 67. cùm, vt diximus, & tutoris authoritas soleat interuenire, & quia hic tractari nõ videtur de obligatione ipsius minoris consentientis, de quo tamen dicemus infra in glo. 10. in ver. cum ipso marito, per totam.

24 ℭ Qua in re Lector candide, si diuersitatis rationem inter maritum & agnatum scire desideraueris, illa nobis occurrit, quòd negari non potest, quin quoquomodo magis viri quàm agnati intersit, & quia facile est alium agnatum maiorem reperire, sed non alium maritum: vnde dici posse arbitramur, si alius agnatus maior non reperiatur, minorem quoque cum consensu tamen curatoris admittendum, secundùm Bal. & Ancha. opinionem ab Andre. Tiraq. relatam in d. glo. 9. num. 47. pro qua & illud facit quod tradit idem Tiraq. in trac. retrac. titu. pri. §. pri. glo. 13. num. item 13.

25 ℭ Et quod not. Bar. in cons. 47. nunquid tutor, vol. pri. & in cons. 40. quæritur an statutum, vol. 2. vbi si statutum, inquit, affines cogat ad compromittendum, minorem quoque comprehendere, vt scilicet cum tutoris authoritate compromittere teneatur, modò id ei vtile sit, non autem graue, vt si fortè in eum compromittat à quo appellari non possit, cùm tamen priùs potuisset, vel si fortasè res clara fuerit in fauorem ipsius minoris, de quo & tu vide quæ nos diximus supra in glo. pri. quæstio. lxxxxiij. nam hic tractatur potiùs de fauore quàm de damno: & facere etiam videtur statutum Comi penul. in ciuili. disponens verba statutorum ad literam esse intelligenda: quod etiam statuitur infra cap. 174. in nouissi. Et pro hoc, quatenus diximus agnatum maiorem potiùs si haberi potest quàm minorem admittendum, conferunt etiam quæ dicemus infra in glo. 11. in ver. agnati, quæstio. pri. & 2.

26 ℭ DECIMO quæro, quid si bannitus (quod aiunt) sit maritus: quam etiam quæstionem tractauit Tiraq. de legi. connu. glo. 8. quæstio. iiij. vbi tandem cogitandum relinquit, sed ita vt inclinare videatur, solam adhuc non posse mulierem contrahere, cùm statutum illud, de quo Tiraq. loquitur, fuerit, inquit, introductum non solùm ob mulieris fragilitatem, sed etiã ob ipsius viri interesse, vt refert se dixisse in glo. 6. eiusdem tracta. nu. 37. vsque in fin. cui addere poteris facere quod voluit Io. And. in Specu. titu. de accu. in rub. cir. med. versi. propter quod est sciendum, vbi post Lamber. de Rampo. per eum relatum, si statutum, inquit, aliquem sine consensu offensi accusare prohibeat, posse tamen quempiam cũ consensu offensi quan uis banniti accusare, & sequitur Aret. in l. si per epistolam, col. fin. versi. sed quæritur. D. de acqui. hære. & si dicatur, quomodo poterit maritus bannitus contractui per vxorem celebrando interesse, cum ei liber non sit ad ciuitatem accessus, illud confestim respondebimus, huiusmodi consensum hoc casu ab eo per literas, nuntium, vel procuratorem ritè præstari posse, per ea quæ diximus supra in glo. præceden. quæstio. v. & est casus in l. Papinianus, in prin. D. de mino.

27 ℭ Verùm hic candide Lector animaduertas quæstionem hanc nostro in statu-

ſtatuto nullam videri dubitationē habere, quin requirēdus non ſit banniti viri conſenſus, ex quo ſubijcitur, abſente viro à iuriſdictione Mediolani, poſſe mulierem accedente agnati conſenſu obligari, ſed quoniam noſtro in Comenſi & Cremonenſi ſtatuto,& multis alijs Italiæ ſtatutis,hoc expreſſum non eſt: ideo pro eorum declaratione placet noſtrum quoque hac in re iudicium interponere. Itaque nos Bal. opinionem ſequimur, qui in conſ. 201. in prouincia, per totum, lib. pri. in conſ. 399. ſtatuto ciuitatis Aſſiſij,etiam per totum,lib.3. loquens in ſtatuto prohibente minorem contrahere ſine præſentia & voluntate duorum eius conſanguineorum proximiorum, vel prohibente mulierem teſtari ſine præſentia filij, poſſe tamen inquit minorem conſanguineis bannitis ſolum contrahere, & mulierem item ſolam teſtari filio ſimiliter bannito, vbi etiam in d. conſ. 201. dicit id maximè procedere quando ſtatutum præſentiam requirit, quia ea non poteſt præſtari per procuratorem,allegans l.pri. in fi.D. de aut.tuto. quod eſt notandum ad noſtrum Comenſe & Cremonenſe ſtatutum ſic loquentia, ſuper quo tamen, quia d. l. pri. id non probat, vide quæ diximus ſupra in glo.præce.quæſtio.iiij. & non requiri viri banniti conſenſum,voluerunt expreſſim Chaſſa.in conſue.Burgun.rub.4.§.pri.in glo.in ver. contraulz entre les viſz, col.5.verſi. decimoquintò limita,& Ferro. in conſuetu. Burdi.titu. de ſta. & iur. perſo.§.3.col.4.verſi. quod & in abſente: & idem in conſenſu patris in iudicio per filiumfamilias agitando requiſito, vt ſcilicet à patre bannito expectari non debeat, vltra per Tirad. allegata, voluit Albe. in l. fi.§. neceſſitate, in fi.ver.C. de bon. quæ lib. Quanquam in caſu Bal. in d. conſ.399.lib.3. vt nec id omittamus, fortiùs dici poſſe videretur licuiſſe matri teſtari ſine præſentia filij etiam non banniti, tanquam illud ſtatutum liberam ei teſtandi facultatem auferat,contra l. ſtipulatio hoc modo.D. de ver. obli. de quo vide omnino quæ diximus ſupra in glo. 2. in ver. mulierum, num.4.

28 ℭ Hanc autem Bal. ſententiam, quatenus diximus viri banniti conſenſum non requirendum,inprimis ex eo cōfirmamus, quòd bannitus ea tantùm quæ iuris ſunt communis retinet, non ea etiam quæ per ſtatuta illius ciuitatis, à qua bannitus eſt, introducta ſunt, ſaltem quando talis eſt bannitus, qui poteſt impunè offendi (vti de hoc ſunt ſtatuta in omnibus ferè Italiæ ciuitatibus) ſecundùm Bar in l.pri.cir.fin. vbi ſequuntur Ang. in pri. ver. qui limitat, niſi quis ab Imperiali aut Pontificiali authoritate bannitus ſit,quia tunc amitteret omnia iure quoque ciuili introducta, Saly. col. 6.verſi. ex hoc Alex.col.pen.verſi. extra gloſ. vſque in fin. qui communem hanc dicit opinionem,& declarat,quæ tamen bannitus acquirit,occupantis eſſe,& Iaſ. col.pen. qui concor. citat.C. de hære.inſti. Docto. in l. ex facto. §. ex facto,vbi Alex. col.pen.verſi. extra gloſ.D. ad S. C. Trebel. Cur.ſeni. in conſ.59. Dux Philippus,col.12.verſ. decurramus nunc,vbi communem hanc dicit opinionem,iterum Iaſ. latè in conſ.66. videretur, cum duo.ſeq. lib.2. latè quoque D. AEgi. Boſ. in ſua prac. crimi. titu. de bon. publi. nu. 67. & mul.ſeq. qui de communi etiam ſententia atteſtatur, tangitque an id procedat in bannito ob rebellionem,cum alijs pluribus concor. per Tiraq. adductis in trac.retrac.titu.pri.§.pri.glo.9. nu.27.incip. cæterū quia,& ſeq.

29 ℭ Secundò & vltimò, quoniam quando alicuius conſenſus requiritur, ſi is abſens ſit,nec breui rediturus ſperetur,vt hoc in caſu, poteſt illo non ex-

pectato contractus celebrari, vt dicemus in glo. seq. quæst. pri. quod saltem procedere arbitramur quando consensus non exigitur ob ipsius absentis prçiudiciũ, sed ad integrandam alterius personam, vti in casu huius statuti, secundùm ea quæ affirmauimus supra in præfatio. in pri. dub. vnde etiam proditum est, quod nostros ad terminos proximè accedit, tutorem in exilium missum tutelam deponere.l. tutor petitus.§. fi. & l. seq. D. de excu. tuto. Ex quibus satis constat non obstare Tiraq. fundamentum, videlicet banniti consensum exigendum, quando ob illius interesse desideratur, vti dicit esse in casu suæ consuetudinis viri dũtaxat consensum in contractibus vxoris requirentis: ex quo alia ratione, ob mulieris scilicet fragilitatem, vt in dicta præfa. diximus, statutum hoc & nostrum Comense introductũ est.

30 ℭ Non obstat etiam Io. And. dictum supra à nobis commemoratũ, quia respondetur eum loqui quando cæpta ante bannum fuit accusatio, quo casu verum dicere videtur, per tex. quem citat in l. is qui reus, in fi. D. de publi. iudi.

31 ℭ Intellige tamen Lector etiam in nostro Comensi & Cremonensi statuto, viro bannito agnati consensum adhibendum, qui adhiberi solet quando nullum mulier maritum habet, quoniam quæ virum habet bannitum, virum habere non videtur, per not. per Bal. in d.cons.399. lib.3. ita tamen vt scias agnati seu affinis banniti consensum non requirendum, quoniam quæ de viro bannito diximus, in agnato affine que bannito militant: immò & fortiùs, quia certum videtur agnationem bannitum amittere, secundùm Alex. in cons.75. visis & diligenter, col.3. versi. pro hoc facit, lib. pri. & meminit etiam Tiraq. in d.glos.9. num.29. vbi tamen dicit se non audere affirmare an id procedat in bannitis Regni Franciæ.

32 ℭ VNDECIMO quæro, quid si sit apud hostes maritus: & certè videtur illius consensum non exigendum, sicuti dicimus, quòd licèt iure ciuili inspecto non possit filiusfamilias sine patris consensu matrimonium contrahere.l.2.D. de rit. nup. cum simili. potest tamen patre apud hostes existente.l. in bello.§. medio tempore.D. de cap. & post. reuer. super quo tamen, quomodo id intelligatur, videbis tex. in l. si nepos.§.fi. cum dua. legi. seq.D. de ri.nup. & glo. in ver. potest, & ibi Bar. in d.§. medio tempore, sed tñ quantùm ad hoc statutum dicendum est, solam hoc quoque casu nõ posse mulierẽ contrahere, sed agnati consensum exigendum, ex quo prouidet, viro extra ciuitatẽ vel Ducatũ absente, agnati consensum adhibendũ.

33 ℭ DVODECIMO quæro, quid si maritus furiat: sed hîc video quempiam de hac nos quæstione vti absurda irridere, eò quòd contrahendi matrimonij potestas furioso sit interdicta, cap. dilectus filius, de sponsa. verùm huic confestim respondebimus, posse tamen vxorem antea ductam furiosum postea factum retinere.l. furor.D. de sponsa.l. oratione, in fi.D. ri. nupti. l. patre furioso, cir.med.versi. nam furiosus.D. de his qui sunt sui vel alie. iur. & xxxij. quæstio. 7.cap. neque furiosus, quicquid aliter distinguat tex. in l. si cùm dotem.§. si maritus.D.solu.matri. qui correctus est iure canonico secundùm Alex.ibi in fi.ver.d. tamen cap. neque furiosus, non citantem, sed id probantem per tex. in cap.2. de transl.epi. vbi dicitur, quos Deus coniunxit hominem separare non posse.

34 ¶ Sicuti etiam quæsitam antea possessionem eo ipso quòd furere incipit non amittit.l. si is qui.D.de acqui.posses. & cæptã antea vsucapionẽ,quod magis est, perficit.l. sequitur.§. furiosus, & l.pen.§. eum .D. de vsuca. nec rescinditur peculij constitutio seruo ante furorem facta.l. quam Tuberonis, in prin.D. de pecu. neque etiam irritatur testamentum ante furorem conditum.l.2. vbi Docto.C. qui testa. fac. pos.§. præterea, versi. furiosi, in fi. insti. qui. non est permis.fac.testa. vbi id ad omne aliud negotim extenditur,& l.pri.§. sed si filiusfamilias,vers. si quis autem.D.de bon.pos.secun. tab. vbi dicitur, id etiam in prodigo,& in alijs generaliter, qui mortis tempore testandi facultatem amittunt, procedere, vt scilicet valeat testamentum,antequam impedimentum superueniat,factum: & in prodigo alius est etiam tex. in .§. item prodigus, insti. qui. non est permis. fac. testa.

35 ¶ Igitur,redeundo ad quæstionem de qua principaliter tractamus,an furiosi consensus sit requirendus, scimus in statuto nostro Comensi prohibente filiumfamilias sine consensu patris contrahere,Mag. D. Vincentium Orchium doctissimum virum & amicum nostrum consuluisse, solum posse filiumfamillas patre furioso existente contractum celebrare, allegantem Rip. in l.2.§. voluntatem.D. solu. matri. cui & nos addimus hanc quoque quæstionem latiùs posuisse Tiraq. in d.trac. de legi. connu. glo.8. quæstio. iij. vbi loquens in statuto viri consensum in contractibus vxoris requirente, refert alios affirmare,solam tunc posse vxorem contrahere,alios autem velle furiosi quidem consensum requirendum,sed vnà cum authoritate curatoris eius: alios denique in ea esse opinione, vt iudicis decretum sit necessarium: ipse autem Tiraq. ibi iuncta quæstio. seq. in fi. tenet mulierem, furentẽ marito, non posse liberè de rebus suis disponere, sed non declarat, an saltem cum consensu curatoris furiosi id possit: præterea Tiraq. non omnino hoc firmat, quia subijcit esse cogitandum: & vltra per Tiraq. allegata,hanc etiam quæstionem tetigit Soci. in trac.fallen.regu.261.incip. minor si ex forma, fallen.6. vbi inquit solam posse mulierem contrahere, ita tamen vt iunctis præcedentibus velle videatur tutiùs esse iudicis decretum interponere, vti etiam per omnia voluit Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§.pri. in glo. in ver. contraulz entre les vifz, col.5.versi. decimotertiò limita, & clariùs necessarium esse iudicis decretum, putat Alber. Brun. in trac. de for. & solen. titu. de correcti. & relaxa. solenni. & for.char.pen. col. illius char.3.versi. & statuto requirente,sed solam posse mulierem contrahere tenuerunt præterea Castr. in l. si cùm dotem.§. si patri, post prin. D. solu. matri. & Ferro. in consue. Burdi. titu. de sta. & iu. perso.§.3. col. 4.versi. idem si furiosus.

36 ¶ Nos autem dicendum arbitramur, aut authoritatem curatoris ipsius mariti furiosi, si curatorem habeat, adhibendam, per ea, si vera sunt, vti & nos ea secuti sumus,quæ diximus supra hac ead. glo. quæstio.ix. aut agnati consensum requirendum: nam cum statutum hoc, absente marito extra ciuitatem vel Ducatum Mediolani,agnati consensum desideret, illud idem ius statuendum est eo quoque furente, quoniam furiosus in omnibus & per omnia loco absentis habetur.l. 2. §. furiosus. D. de iu. codicil.l. sed si vnus.§. filiofamilias .D. de iniur.l. diem.§. coràm.D. de arbi.l. coràm.D. de verbo.signi.l. vbi non voce.§. furiosus.D. de reg.iur. glo. & Docto. in l. furiosi.D. eod. titu. & tangit Tiraq. d. glo. 8. num.32. quod & procedere

arbitramur in nostro Comensi statuto, quoniam licèt in eo non exprimatur, quid si vir absit, negari tamen non potest, furiosum, vt iam diximus, loco absentis habendum, quo fit vt cùm ad sanam mentem breui rediturus non speretur, agnati consensus sit necessarius, secundùm ea quæ dicemus in glos. seq. quæstio. pri. Nec in hoc reperies Lector candide aliquem contradicere ex his qui in contraria fuerunt sententia, quia qui tenent, prohibitum contrahere sine consensu alterius, posse tamen solum contrahere furioso existente eo cuius consensus requiritur, non loquuntur quando statutum in defectum vnius, alterius consensum exigit, vt hoc statutum & nostrum Comense & Cremonense facit.

37 ℭ Et ad hoc etiam, quatenus dictum est, non requirendum furiosi consensum, vltra per Tiraq. allegata, proximè accedit quod dicimus furiosum quoque tutorem esse non posse. l. vni. C. qui mor. se excu. & si dicatur illam. l. loqui quando quis est furiosus eo tempore quo vult tutelam acceptare: nos verò quando maritus post matrimonium iam contractum effectus est furiosus, cùm aliàs non potuisset esse maritus, vt supra diximus, respondeo idem tamen esse si tutori iam decreto furor superueniat, quia adhuc tutelam deponit. l. post susceptam, & ibi glos. & Docto. D. de excu. tuto. & glo. in l. verùm. §. ex facto, in ver. deponere, post med. versi. quintus fit. D. de mino. de quo tamen, an sit in totum remouendus, an verò curator minori interim dandus, videbis tex. in l. non solùm, cir. fin. & ibi glo. in ver. similis. D. de excu. tuto. & tex. in l. idem Vulpianus, in prin. D. eo. tit. & glo. & Bar. in d. l. post susceptam.

38 ℭ SED HIC DECIMOTERTIO quæro, quid si dilucida maritus interualla habeat: & sanè eo casu non dubitamus si dilucidorum interuallorum tempore mulier contrahat, adhibendum esse illius consensum, quoniam hoc tempore huic permittitur matrimonium contrahere, vt probatur in d. cap. dilectus filius, in illis verbis, qui continuo furore laborat, à contrario sensu, & ibi glo. & Docto. de sponsa. & no. glo. vni. in d. cap. neque furiosus. 32. quæstio. vij. & Ias. in l. patre furioso, col. pri. in fi. versi. item intellige tex. D. de his qui sunt sui vel alie. iur. & testari. l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. §. præterea, versi. furiosi, insti. qui. non est permiss. fac. testa. & iudicare. l. furiosus, & ibi glo. Bar. & alij. D. de iudi. vbi Ang. & recen. contra glo. ibi, idem dicunt in arbitro, vt scilicet & arbiter esse possit, quod & nos verius arbitramur per tex. statim allegandum: atque etiam hæreditatem adire, aliaque generaliter facere quæ sanæ quisq; mentis faceret. l. cùm filius. C. de cura. furio.

39 ℭ DECIMOQVARTO pro declaratione præcedentis quæstionis quæro, an in dubio, si non constet præstitum fuisse consensum tempore dilucidorum interuallorum, id præsumatur: quod videtur cùm in dubijs fiat interpretatio vt actus valeat, l. quoties. D. de reb. dub. & de reg. iur. sed veriùs est, vt in hac quæstione sic distinguamus, quòd aut ex aduerso probatum fuit quem furiosum fuisse, & tunc allegans eum dilucida habuisse interualla eoque tempore actum celebrasse, id probare debeat, vt not. glo. in cap. fin. in ver. compotem, & ibi Docto. de suc. ab inte. Anc. in cons. 5. pro parte nobilis viri, col. 2. versi. & si dicatur Imo. in cap. fin. col. 3. versi. primo casu, de præsump. cum alijs in seq. versi. allegandis: ad quod etiam

facit quod not. Butri. in cap. cùm inter canonicos, col.3.versi. concludendo,& ibi Imo.col.2. num.11. de electio. vbi dicunt,si probatur quem fuisse morbosum,præsumi etiam nunc esse, si morbus sui natura sit perpetuus. Et idem esset si quis hoc confessus esset, aliquem scilicet fuisse furiosum, nam si exinde allegaret,eum tamen actum fecisse tempore dilucidorum interuallorum, id probare teneretur, ita alia quoque est glo. in cap. indicas, in ver. probaueris.3. quæstio.ix. ex qua intelliges id etiam in criminalibus procedere,videlicet si de pœna ei ob delictum irroganda tractetur.

40 ¶ Aut verò probatum non fuit, neque per partem confessum, quem furiosum fuisse, & tunc præsumatur actus tempore licito, & sic dilucidorum interuallorum gestus, ita tamen intelligendo, vt si probatum fuerit furiosum aliquem fuisse modico quodam tempore, puta vno die aut duobus,id non sufficiat, sed perinde sit ac si nihil probatum esset, ita est Bar. doctri. subobscura tamen in l. fi. in fi.D. de bon. possess. furio. infan. & sequuntur Anc. in Clem.vni. col.2.versi. quæro tex. loquitur, & ibi Cardi. Zaba. col. 2.versi.secundò quæro, de hære. Castr. in l. furiosum, cir.fin. & ibi Alex. col.pri. & 2. in prin.Ias.col.2.versi. quid autem si non apparet,& Deci.col. pri.versi. secundò limitatur,& col.seq.C. qui testa. fac. pos. Aret. in l.pri.§. fi. col. pen. versi. tangit etiam hîc.D.Io.D. de ver. obli. Ang. Areti. in §. præterea, cir.fin. insti.qui. non est permiss. fac. testa. Mari. Soci. in cap. ad audientiam,col.7.versi. quintò quæro,de homi. Gemi. in cap.pri.§. si verò, ante med.versi. no.glo. de cleri. ægro. in 6. Alex. in cons.141. ponderatis, col.2.versi. secundò præsuppono, & col. seq. vbi refert se ita Florentiæ iudicasse, lib.pri. in cons.85. viso themate, col.pri. cum 3.seq. lib. 2. rep. in cons.147.lib.7. idem Alex.in cons.86.visis dubitationibus,col.3.versi. hoc præsupposito,& col.seq. eo.lib.2. in cons.10. diuini numinis, col.pri. 2. & 3. lib.6. Cardi. Zaba. in cons.56. casus super quo,col.2.vers. secundò quòd probatio, Areti. in cap. in præsentia, col.4.versi. quid autem de alijs qualitatibus, de proba. Philip. Fran. in rub. de testa. in 6. col.5.versi. tertiò prohibetur, Corn. in cons.69. visis nonnullis, col. antep. & pen. lib. pri. in cons.21. visa,per totum,maximè in fin.ver.lib.2.Ias.in l. patre furioso,col. 2.versi. quid in dubio.D. de his qui sunt sui, Bertran. in cons.48. ex processu,col.8. in fi. versi. quia ille,lib.pri.Alcia. in trac.præsump.reg.2.præsump. 18. Guili. Bene. in rep. cap. Raynutius, in ver. adiectæ impuberi, num. 75. de testa.

41 ¶ Ex quibus colligitur hanc communem esse opinionem, quæ etiam communi omnium voce procedere asseritur, siue tempus probati furoris proximum fuerit actui de quo quæritur,siue remotum,modò tamen ipsum actum præcesserit, vti communem hanc esse opinionem attestatur Corn. in d. cons.69. col.pen.versi. pro illis, lib.pri. quanuis reclament Imo. in l. qui testamento.§. nec furiosus.D. de testa. & in l.pri.§.fin. col.fi.versi. nunquid poterit.D. de ver. obli. & Rom. in d.l. furiosum, col.pri. versi. adde autem ad probandum ;& quanquam etiam hac in re aliter scribat Areti. in l.2. col. pen. & fin.D. de testa & in d.§. nec furiosus, col. pri. dum se remittit ad dicta per ipsum in d. l. 2. quam tamen opinionem idem Areti. in d.l.pri.§.fi. col.pen. in fi.D. de ver. obli. dicit se retractare sequens Bar. in d. l. fi. D. de bon. pos. infan. furi. pro quo inquit esse casum in l. pri. §. pri. D. de ædili. edic. & licèt Areti. in d.§.fin. videatur hanc opinio. sequi cum

illa

illa distinctione, an tempus probati furoris fuerit proximum actui de quo quæritur, an remotum, nos tamen communiori adheremus opinioni.

42 ¶ Quid autem si notarius in instrumento asseruerit sanæ quem mentis fuisse, an illius assertioni stetur, comperies apud Bal. & alios in l. 2. D. de testa. apud Docto. in l. Senium. C. qui testa. fac. pos. apud Alex. in d. cons. 85. in fin. ver. lib. 2. in d. cons. 10. cir. prin. iuncta col. fi. versi. non ob. superius dictis, lib. 6. & apud Corn. in d. cons. 69. col. fi. versi. non ob. quòd notarius, lib. pri.

43 ¶ Et an ea quæ de furioso diximus, locum habeant in mentecapto, demente, frenetico, fatuo, & ebrio, videbis Docto. in locis prææallegatis, & præterea Alex. remissiuè in l. si cùm dotem. §. si maritus, col. fin. versi. quid autē in demente, sol. matri. & Parisi. in appo. Bar. in d. l. furiosum, in hoc ipso ver. furiosū. Et quomodo furor probetur, habes latè per Alex. in d. §. si maritus, col. pen. nu. 7. Areti. in d. §. præterea, in fin. ver. insti. qui. nō est permis. fac. testa. Alex. in d. cons. 85. col. 2. in fi. vers. sed ita est, & col. seq. & iterū in cōs. seq. col. 3. versi. nō obstat quòd ille sextus, lib. 2. in d. cons. 10. per totū, lib. 6. Corn. in d. cons. 59. col. antep. & pen. lib. pri. Iaso. in d. l. furiosum, col. 3. & 4. pulchrè Deci. in cons. 86. viso puncto, col. 4. versi. quartò dato, & Bertran. in cons. 48. ex processu causæ, col. 4. versi. per hanc enim dationem, vsque in fin. cons. lib. pri.

44 ¶ Quid item si rectè in omnibus & per omnia vti sanæ quis mentis testatus fuerit furiosus, adeundi tibi erunt Io. And. in d. cap. fin. cir. fin. versi. in glo. hoc ideo, & ibi alij etiam Cano. de succes. ab inte. Docto. in d. l. furiosum, Alex. in d. cons. 10. col. pri. cum seq. lib. 6. Deci. in l. in negotijs contrahentis, col. pri. D. de reg. iur. & latè Marsi. singu. 380. furiosus, vbi inquit, se id in facto habuisse: ita vt memineris Io. And. & sequacium sententiam volentium tunc valere testamentum veram non videri, si simpliciter valere intelligas eo ipso quòd in illo debita iuris solennitas interueniat, quoniam absurdum esset leges, quæ dicunt, furiosum testari non posse, intelligere si iuris solennitates non adhibuerit, quia id indubitatum foret, cùm satis comprehenderetur sub generali regula, nullum valere testamentum sine certa solennitate celebratum: lex autem fieri debet super casu dubitabili, l. ancillæ, vbi Docto. C. de fur. cum simili. & hinc dicitur superfluum nihil in iure esse debere. §. quibus, in prima Consti. Cod.

45 ¶ Vnde veriùs sic dicendum arbitramur, quòd si præter debitæ solennitatis interuentum actum fecerit furiosus, quem etiam sani alius capitis verisimiliter fecisset, & tunc is actus præsumatur dilucidorum interuallorum tempore gestus, nisi contrarium probetur, secundùm not. per Bar. in trac. de testi. in ver. opposita, col. pri. versi. sed an actus, & Bal. in d. l. furiosum, & ibi Ang. Saly. Castr. & in specie Roma. post prin. & col. 2. versi. vel meliùs, Ias. col. 2. versi. intellige nisi ex qualitate, Deci. col. 2. versi. tertiò limitatur. C. qui testa. fac. pos. iterum Ias. in l. patre furioso, col. 2. versi. & ideo crederem. D. de his qui sunt sui, iterum Deci. in cons. 448. vis tota, col. 3. versi. quartò hoc, Corse. in singu. in ver. testamentum, Phili. Fran. in rub. de testa. in 6. col. 5. versi. tertiò prohibetur, & Alcia. in d. tracta. præsump. reg. 2. præsump. 18. in fi. quod & nonnullis alijs placuit ex his

quos

quos supra citauimus in versi.40.incip. aut verò. Et hæc fortè etiã fuit mens Io. And. in d.cap.fi. dum referendo Vale. Maxi. dicit cuiusdam furiosi testamentum fuisse per Romanos Senatores approbatum tanquam bene dispositum, quod & per illius verba probabatur, & clarissimè voluit Guli. Bene. in repe. cap. Raynutius, in ver. adiectæ impuberi, num.67. de testa. dum rationem illius dicti Valerij Maximi adducit, quia ille demens proprium filium instituerat non extraneum vt dementes faciunt, vti & verè Vale. loquitur, & est lib.7.cap.8. quod est pen. in prin. vti animaduertit & Guli. vbi supra, licèt Io. And. eum citet lib.8. & loquitur Vale. de centumuiris qui illud testamentum approbarunt, considerantes magis quod scriptum esset quàm quis ea scripsisset.

46 ¶ DECIMOQVINTO quæro, quid in muto: certum est enim eum signis posse matrimonium contrahere, cap. cùm apud, & cap. tuæ, de sponsa.l. mutus.D.de iur. doti.l. ex facto, in prin.D.de vulg.& pupil. quod quo modo intelligatur, videbis ibi per Docto. & in l. discretis.C. qui testa. fac. pos. & per Iaso. in l. mutum, cir.med.D. de acqui.hære. & respondendo quæstioni, dicendum videtur eius quoque consensum requirendum, quoniam hic de administratione negotij alterius tractatur, palàm est autem mutum vti procuratorem alienum posse negotium administrare .l. mutus, in prin. in 2. respon.D. de procu.

47 ¶ Veruntamen contraria nobis sententia vti verior amplectenda est, quoniam mutus tutor esse nequit. l. pri. §. mutus, & ibi glo. & Bar.D. de tute.l.pen.§. surdus.D. de legi.tuto. & not. idem Bar. in l. etiam si non interrogantis. D. de aut. tut. ex quibus constare potest non obstare quæ in contrarium adduximus, quoniam consensus de quo hic tractamus, tutoris authoritati simillimus est, cum & hic ad integrandam mulieris personam requiratur, vt in præfa. & alibi sæpè diximus: sed mutus authoritatem præstare non potest, quia in ea præstanda loquela opus est, vt est tex. in d.l.pri. §. mutus. Quæ etiam opinio præsertim locum habet, attento quòd hoc statutum in iudicijs quoque procedit, vt asseruimus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xvj. sed mutus prohibetur ad iudicia esse procurator, d.l. mutus, in prin.D.de procu. & vide ẽt quæ diximus supra in glo.præceden.quęstio.pri. & quę dicemus infra in xviij. quæstio.huius glo.

48 ¶ DECIMOSEXTO quæro, quid in surdo, quem etiam contrahendi marrimonij facultatem habere non ambigitur, iuribus & authoritatibus in præce. quæstio. adductis, & præterea xxxij. quæstio. 5.cap. si vxorem: In qua etiam quæstio. idem per omnia dicendum est quod supra proximè asseruimus, per eadem iura, quoniam & authoritatem præstans audire debet, d.l.pri.§. fin.D. de tute. ad quod etiam facit quod supra in glo. præceden. quæstio. 32. diximus.

49 ¶ DECIMOSEPTIMO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, quid in minùs audiente, quem surdastrum vocant: & magis est vt eum putem admittendum, sicuti & in tutorem admittitur.l.fi. & ibi glo. vni.D. de legi. tuto. & no. glo. in d.l. pri.§. fin. in ver. surdum, in prin. & ibi Bar. post prin.versi.oppo. ad secundum.D. de tute. & facit tex. in l.pri. in fi.D. de acti. & obli.

50 ℭ DECIMOOCTAVO quæro, quid in cæco: nam & eum constat posse matrimonio copulari.l. mutus.D. de iur. doti. xxxij. quæstio. 5. cap. si vxorem: qua in quæstione arbitramur eius consensum non requirendum, quoniam nec pro tutore admittitur.l. qui luminibus.C. qui dari tut. vel cur. pos.l.vni.C. qui mor. se excu. vbi glo.vni. inquit, illum tex. improprie vti his verbis, excusationem habent, cùm nec volens quis admittatur, d.l. qui luminibus: scias tamen Lector tutorem cæcum factum posse, si velit, authorem fieri.l. etiam si tutor, & ibi glo. vni. D. de aut. tut. l. post susceptam, & ibi glo. in ver. cæcus.D. de excu. tuto. & glo. in l.pri.§. quanuis, in ver. fungitur.D. de postu. Ex quo nostro in casu dicendum videretur, si post contractum iam matrimonium factus sit cæcus, eum ad consentiendum admitti: sed huic sententiæ vix accedendum videtur, quia sequeretur, eum, ẽt si à principio hoc morbo laboret, admittendum, quoniam hic consensus requiritur ratione matrimonij, sed cæcus factus non solùm retinet vxorẽ ante cæcitatem ductã, sed ẽt de nouo ducere nõ prohibetur, vt iam diximus: ideoq; veriùs videtur tex. in d.l. post susceptã, quatenus dicit post susceptam tutelã cæcũ posse tutelã deponere, impropriè loqui, cùm immò remouẽdus sit, & ita illum intelligere videtur glo. in l.pri.§.fin. in ver. surdum, quam ibi sequitur Bar. cir. med. versi. quærit glo. an ista.D. de tute. quia tamen hæc responsio non conuenit.d.l. etiam si tutor, vbi dicitur tutorem cæcum posse tutelam ante cæcitatem assumptam retinere, quam sic etiam allegat glo. vni. in d.l. vni.C. qui mor. se excu. glo. & Bar. in d.l. post susceptam: ideo verior videtur intellectus d.l. etiam si tutor, & d.l. post susceptam, vt in casibus in dictis ll. enumeratis possit quis in administratione perseuerare, & pupillo obligari, si se non excuset, propter illud verbum, post, vtrobique positum, quod facultatẽ non necessitatem inducit, secundùm glo. pri. & ibi Docto. in l. sæpè. D. de offi. præsi. & ratio est propter assumptam iam tutelam, decretamque administrationem, & licèt glo. in d. l. pri. §. fin. in ver. surdum, in fi. quam ibi sequitur Bar. in versi. quæritur an isti, dicat tutorem surdum aut mutum ipso iure absque excusatione à tutela repelli, tamen illa glos. ad tex. relata, loquitur quando quis est cæcus eo tempore quo decernendus esset.

51 ℭ Vnde redeundo ad propositum nostrum dicimus, quòd licèt tutor iam decretus post superueniens vitium possit adhuc tutor remanere, si se non excusat, tamen cùm hoc sit propter cæptam iam administrationem, concurrente maximè iudicis decreto à principio legitime interposito, arg. l.2.C. si tut. vel cura. ex fal. alle. quæ ratio hîc non militat, ideo in casu nostro dicendum videtur eum ad consentiendum non admitti.

52 ℭ Sed hîc video quempiam nobis obijcere, hanc rationem, si vera esset, efficere, etiam eum qui à principio cæcus tutor detur, & qui incipiat administrare, tutorem remanere, neque se posse ampliùs excusare: cuius tamen contrarium tenet glo. vni. in d.l. 2. cir. med. ibi alius (dum allegat d. l. post susceptam.D. de excu. tuto.) quam glo. sequitur Bar. in d.l. post susceptam, in pri. oppo. qui corruptè allegat eam in l. 3. eod. tit. qui tamen tex. in d.l. post susceptam, id non probat, quia loquitur quando superuenit cæcitas decreta iam tutela, vt ibi dicit glo. pri. quam ipse etiam Bar. sequitur in d. pri. oppo. ideo meliùs probatur in l.pri.§.fin.D. de tute. vbi dicitur mutum & surdum (qui æquiparantur cæco, d.l. post susceptam) tutores

dari

dari non posse: quæ verba, si rectè ponderentur, efficiunt vt nec cæpta administratio, accedente etiam iudicis decreto, impediat eos remoueri, vt sentiunt glo. & Bar. ibi, dum dicunt ipso iure id procedere absque excusatione, & probatur ex his quæ latè cumulauit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo.4.nu.pri.cũ mult.seq. & meliùs ex his quę nos diximus supra in glo.3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xiij. Sed huic obiectioni illud nos responsum accõmodabimus, aliud esse quando vitium post susceptam iam tutelam superuenit: sicut dicimus, quòd licèt furiosus, qui & ipse cæco similis est, per d.l. post susceptam, non possit matrimonium contrahere, potest tamen vxorem antea ductam retinere, vt per omnia dicitur in l. patre furioso, versi. nam furiosus. D. de his qui sunt sui, vbi ex hoc Ias. latè post alios notat multa legitimè facta valere, quæ de nouo fieri non possent: & sicut potest cæptam ante furorem vsucapionem complere .l. pen. §. eum. D. de vsuca. & latiùs diximus supra hac eadem glo. quæstio.xij.

53 ¶ DECIMONONO quæro, quid in habente vnum duntaxat oculum, quem monoculum vocant: & magis est vt is ad consentiendum admittatur: sicuti & in tutorem admittitur, l. frater, & ibi glo. & Docto. C. de excu. tuto. & facit tex. cum glo.pri. in l. pri.C. qui mor. se excu. lib.10. & in l. pri.§. casum.D. de postu. & not. glo. vni. in l. qui luminibus, & ibi Docto. C. qui dar. tuto. pos. & in l. post susceptam, in ver. cæcus. D. de excu. tuto.

54 ¶ VIGESIMO quæro, quid in valetudinario, de quo an is possit vxorem ducere, vel ductam retinere, est tex. in cap. ex literis, de frigi. & male. & tot. tit. de coniu. lepro. an scilicet & huius sit consensus requirendus, quod in leproso negauit Ferro. in consue. Burdi. tit. de sta. & iur. perso.§.3. col.4. versi. quod & in absente, vbi tamen nihil allegat: tu verò hoc colliges ex tex. in d.l. post susceptam.D. de excu. tut. vbi dicitur eum tutorem datum, post susceptam etiam tutelam, excusari, & meliùs ex tex. in l. non solùm.§. si quis ægrotus, & .§.fi. cum dua. legi. seq.D. eo. tit. vbi qui ita est ægrotus, aut aduersa valetudine detentus, vt suis super esse negotijs non possit, à tutela excusatur, & nõ tantùm à suscipienda, sed ēt à iam suscepta, ad tempus tamen, vel in perpetuũ, secundùm infirmitatis qualitatem: quod & repetitur in §. itē propter aduersam, vbi glo. & Docto.insti.eo.tit.

55 ¶ SED HIC dubitatur, an eo casu quo quis interesse non potest, procuratorem aut nuntium constituere possit, an verò consensui agnati locus sit: quod posterius admittendum videtur, eo quia quando maritus abest, agnati consensus requiritur, vt hic dicitur: sed absentia & grauis infirmitas æquiparantur.l. si longiùs, in fine prin. D. de iudi. l. aut si valetudinem.D. de procura.l. licèt, cir. fin.D. de arbi. & no. Bar. in l. pri. in prin. col.fi. in prin.versi. quæro dicitur hic, vbi sequuntur Docto. præsertim Ias. col.pen.versi.extra glo. qui concordan. citat, & communem hanc dicit opinionem.D. de offi. eius.

56 ¶ At contrariam in sententiam nos vocat immò veriùs trahit quod scripsimus supra in glo. præceden. quæstio. v. & facit præterea tex. in cap. quòd sedens, de offi. ordi. vbi si Episcopus non potest ob infirmitatem suum suffraganeum consecrare, ei permittitur Coepiscopo consecrationem

nem committere; & magis nostrum ad propositum tex. in l. decreto, in prin. D. de admi. tuto. & .§. fin. insti. de cura. vbi ob infirmitatem conceditur tutori actorem suo ipsius periculo constituere; quod quomodo intelligatur, & an procedat in curatore, videbis ibi glos. & Docto. & hanc sequimur opinionem: Nec obstant in contrarium allegata, quoniam loquuntur quò ad hoc, vt possit quis alteri aliquid demandare, quod aliàs non posset: quod magis ad hanc nostram sententiam accedit.

57 ℭ VIGESIMOPRIMO quæro, quid si maritus sit hæreticus: & certè dubitandū non est, requirendū nō esse eius consensum, cùm non solū nō possit cum hæretico matrimonium contrahi, sed ét iam contractum dirimatur, cap. fin. xxviij. quæstio. ij. & facit etiam quod dicimus propter huiusmodi crimen hæresis filios à patria potestate liberari, cap. 2. §. fi. in fi. & ibi glo. vlti. & Docto. de hære. in 6. Alex. in appo. Bar. in l. patre furioso, in ver. mutat statum. D. de his qui sunt sui.

58 ℭ VIGESIMOSECVNDO quæro, quid de viro qui cum vxore non habitat: qua in quæstione, quia multis eget distinctionibus, & eam latè tractauit in simili Tiraq. in trac. tetrac. titu. pri. §. 10. glo. vni. num. 12. incip. illud item, vsque ad num. 18. post alios quos citat, præsertim Deci. in l. pri. col. 2. C. vn. vir & vxo. cum concor. per ipsum Tiraq. adductis, ideò ad eum te remitto, ita tamen, vt dum maritum inquit qui sine causa vxorem è domo expulit, non lucrari dotem sibi ex statuto delatam, addas vltra allegata per eum, id etiam voluisse Cur. iun. in d. l. pri. col. 1. num. 9. & 10. vbi communem hanc dicit opinionem, & Arnol. Ferro. in consue. Burdi. tit. de sta. & iur. perso. §. 3. col. 4. versi. idem aiunt, vbi id expressim nostros ad terminos trahit.

59 ℭ VIGESIMOTERTIO quæro, quid si mulier iureiurando se innuptam asserat: quam quæstionem tetigit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 8. quæstio. xvj. vbi multa in vtranque partem citat, tandemque in eam inclinat, valere contractum quamuis sine mariti consensu celebratum: cui dum rei inquit dotalis alienationem valere, muliere non esse dotalem asserente, alle. Imo. in l. cùm vir. col. 16. dic veriùs esse, col. 8. versi. & adde etiam. D. de vsuca. quod & præter allegata per Tiraq. voluit Alex. in cons. 107. viso processu, col. 3. versi. similiter, lib. 4. in cons. 122. quoniam abunde, cir. med. versi. pro hoc etiam facit, lib. 6.

60 ℭ Et dum idem Tiraq. propiùs nostrum ad statutum tractat de minore à statuto sine certa solennitate contrahere prohibito, quod Comi extat cap. 67. in ciuili. & refert Iaco. Belui. in dispu. incip. lege Perusina, & post eum Io. And. in Specu. titu. de senten. prolatio. siue, vt nostro in codice legitur, tit. de senten. & quæ ipsam sequun. §. vt autem, col. 2. in ver. procedendum, velle contractum sine statuti solennitate factum nullum esse, minore se maiorem affirmante, vbi Io. And. citat in ea etiam sententia fuisse Nico. Matt. pro qua adducunt tex. in l. quid enim, iuncto. §. fin. l. praece. D. de dol. vbi contra pupillum finitam esse tutelam mentientem, datur actio de dolo, ex quo colligitur nullum esse contractum per eum celebratum: nam si valeret, daretur actio ex contractu non de dolo, quia est subsidiaria l. pri. §. ait prætor. D. cod. tit. & respondet Io. And. post alios per eum relatos,

relatos,ad iura quæ in contrarium facere videntur, quòd loquantur quando validus est à seipso contractus, sed per in integrũ restitutionem rescindi potest: secus autem quãdo ipso est iure nullus, vt in casu dicti statuti: propter quod dicit Tiraq. se diu ancipitem fuisse, sed tandem reperisse Alex. in cons. 122. sed veriùs est in cons. 122. supra alle. per totum, lib. 6. huius contrarietatis mentionem facientem, & tenentem validum esse contractũ, respondentemque Io. And. & sequacium motiuo. Quam Alex. sententiam ipse quoque Tiraq. sequi videtur: adde eam & esse de mente Ancha. in cons. 226. legitur, col. pri. versi. sed præsuppõsita, & col. seq. & quam etiam tenuit Abb. in cons. 71. quinque dubia, col. 3. versi. venio nunc, lib. pri. vbi tamen falsò in eam opinionem citat Io. And. vbi supra: & pro qua, vltra per Tiraq. adducta, facit quod voluit idem etiam Alex. in cons. 59. viso instrumento, in 3. dub. lib. pri. repe. quibusdam tantùm paucis verbis mutatis, in cons. 38. lib. 4. vbi si mulier inquit domum vendat, quam asserat esse suam & mariti, non audiri si postea alleget eandem esse mariti in totum, vt eam per hypothecariam vendicet.

61 ℭ Verùm illam Io. And. & sequacium sententiam vltra per Tiraq. allegata, addo secutos fuisse Castr. in l. pri. col. 2. versi. item aduertendum. C. si min. se maio. dix. Soci. in cons. 66. frustra, col. 9. versi. & hæc opinio, lib. pri. Baue. in trac. de virtu. iura. col. fin. versi. nam licèt minor, sub nu. 117. Curti. iun. in cons. 118. præsupponitur, per totum, maximè col. pen. & fi. & cons. seq. Nico. Euer. in locis lega. in loco à vi energia seu effi. iura. in 53. & vlti. effec. iura. sub fol. omnium 320. Soci. iun. cons. 3. visa & bene, num. 25. cum 3. seq. lib. 2. nos autem paulò post nostrum interponemus iudicium.

62 ℭ Et dum idem Tiraq. vbi supra num. 143. idem inquit in statuto prohibente filiumfamilias sine consensu patris obligari, videlicet non valere obligationem per solum filiumfamilias se emancipatũ asserentem factam, contrahente tamen cum eo ipsum esse filiumfamilias sciente, allegans Dyn. in cons. incip. iure municipali cauetur, quem tamen nullibi reperio, licèt illum sic etiam citet Alex. in d. cons. 122. post prin. lib. 6. de quo Alex. cõs. meminit etiam Tiraq. vbi supra, & præterea idem etiam Alex. à Tiraq. non cõmemoratus, in d. cons. 107. col. pen. versi. & similiter, lib. 4. adde hoc etiam voluisse Io. And. quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 2. & sequuntur Castr. in cons. 175. ad primum quæsitum clara est, in 3. dub. lib. 2. & Soci. in cons. 23. circa præsentis, per totum, maximè num. 13. & 14. lib. 4. vbi inquit hoc procedere etiam si pater, cum quo filiusfamilias contrahit, id verum esse affirmet, ea ratione quòd in prohibitis versemur, in quibus contrahentium assertioni non statur. l. si fortè. D. de Castr. pecu. subdens etiam Soci. filium necesse non habere patriam potestatem probare, cùm in dubio emancipatus non præsumatur, secundùm Docto. in l. si emancipati. C. de collatio. vbi tamen tu apud recentiores videbis quomodo id intelligatur.

63 ℭ VERVM nos quantùm ad minorem hac in controuersia sic distinguendum arbitramur, quòd aut minor simpliciter sine iureiurando se maiorem asserit, & id quidem per errorem, credens se ita rem habere; & tunc hæc ei assertio non nocet, minori ætate probata. l. pri. & 2. C. si min. se

maio. dix. & idem si minor id asserat per circunuentionem & dolum aduersarij ipsum minorem ad sic asserendum inducentis. l. 3. post prin. versi. quòd si per iniuriam, & ibi Docto. vbi Castr. qui illam legit cum l.pri. col. 2.versi. in glo.fin. intelligit id procedere non solùm si dolus sit commissus per aduersarium in inducendo minorem ad asserendum se maiorem, sed etiam si sit commissus in inducendo illum ad contrahendum secum.C.eo. tit. si min. se maio.dix..

64 ℭ AVT VERO minor id dolosè affirmat, vt aduersarium decipiat, & valet contractus, d.l.3.in pri. respon. & faciunt optimè quæ diximus supra in glo. 2. in ver. mulierum, quæstio. 6. in prin. quod tamen duas recipit declarationes.

65 ℭ PRIMO igitur declara id procedere quantùm ad eum contra quem minor dolum committit, non etiam quò ad alium, secundùm Ang.in d.l.3. cir. med. versi. vltimò pro intellectu, Castr. qui illam legit cum l. pri. col. 2.versi. in secundo casu, & faciunt quæ dicemus infra hac etiam glo. num. 75. incip. aut interuenit.

66 ℭ SECVNDO declara id non procedere si aduersarius,cum quo minor contrahit sciat eum esse minorem, vt est casus rectè intuenti in l. minor xxv. annis adito præside, in versi. planè.D. de mino. nam licèt Bar. in d.l.3. cir. prin. versi. oppo. de l. minor xxv. an. & iterum post med. versi. quandoque dolo suo,dicat decisionem d.l. minor xxv. annis adito præside, procedere eò quia minor non adhibuit dolum contra curatores, sed contra alium, tamen verior est ratio, quia ibi curatores scientes fuerunt illam maioris ætatis assertionem falsam fuisse, vt ex ipso tex. satis colligi potest, quod & voluit Bar. ipse in ea ipsa l. minor xxv. annis adito præside, dum minorem inquit ibi vtili negotiorum gestorum actione contra curatorem egisse, & curatori doli exceptionem non profuisse, quia minor de scientia ipsius curatoris replicauit: & hoc idem minorem se maiorem dolo asserentem sibi non præiudicare,aduersario eum minorem esse non ignorante,voluit idem etiam Bart. in d.l.3. post prin.dum opponit d.l. de tutela.C.de in inte.resti. mino. de qua statim dicemus, & ibi in d.l.3. sequitur Castr. qui illam legem legit cum l.pri.col.2.versi. item ita demum,iterum idem Cast. in cons.53. visis actis & consideratis, col.2.versi. vnde vbi non debet, lib. 2. vbi fortiùs inquit id procedere si aduersarius hoc scire potuit ex aspectu illum fuisse minorem: & conferunt optimè quæ diximus supra num. ab hinc 4.pro quo etiam dicto vrgens adducitur ratio,quòd sciens decipi non videtur. l. nemo videtur.D.de reg. iur. cum simi. per nos quoque adductis supra in glos.2. in ver. mulierum, quæstio. vj. in fine, vbi similem ex hoc quæstionem decidimus.

67 ℭ Hìc autem summopere annotandum est, si is qui, cum minore contrahit,illius coniunctus sit, præsumi scire eum minorem esse, vt est casus in l. de tutela,& ibi not. Bar. Bal. Ang. Castr. & Alex.C.de in inte. resti. mino. vbi inter alios Bal. post prin. infert, si statuto caueatur minorem xx. annis sine curatore,addito etiam iureiurando contrahere non posse,& soror xx. annis minor paternæ maternæque hæreditati in manibus fratris renuntiet, iurando corporaliter se maiorem, huiusmodi renuntiationem non valere,

quia

quia frater sororis ætatem scire præsumitur, & per consequens deceptus non videtur: quem sequuntur Firma. in suo reper. in ver. filia renuntians, versi.pri. Barba. in cons.53. præclarè scripsit, post prin. lib.pri. & Tiraq. in d.trac. de legi. connu. glo.8. num.142.incip. limitabis etiam 2. quod & in statuto prohibente minorem sine consensu affinium contrahere, vt scilicet si minor cum coniuncto solus contraxerit, non valeat contractus, & ideo emptor ad fructus teneatur, licèt minor se maiorem asseruerit, voluit Ang. in cons.160. pro decisione, cir.fin. iunctis præceden. vbi & alias tradit coniecturas præsumendi contrahentem cum minore ætatis eius notitiam habere, puta si illius vicinus sit, & in vicinia sit fama illum minorem esse, vel si ex aspectu notoriè maior omnibus tempore contractus videbatur, vel si ipse contrahens confessus sit eum minorem esse, & ipsum Ang. sequitur Soci.iun. in cons.69. pro dilucidatione, col. 11. versi. secundò probatur, lib.pri. & conferunt admodum quæ dicemus infra in fine, quęstione ix. nu. 43. incip. illud autem, vbi etiam declarabimus quomodo id intelligatur.

68 ¶ AVT INTERVENIT dolus ex parte vtriusque, & minori huiusmodi assertio non præiudicat, secundùm Spec. titu. de resti. in inte. §. quis autem, col.3.versi. item denegatur, & ibi Io. And. in addi.in ver. respondeo, qui id declarat procedere quando principalis petitio non continet dolum, sed excipitur & replicatur de dolo, Pet. de Bellaperti. & Cyn. in d.l.3. & ibi Bar.cir.fin. Albe. post prin. Saly. ante fin.versi. vltimò distingue, & Castr. col.2.versi. in glo.fin.C. si min. se maio. dixe. pro qua conclusione Bar. vbi supra, citat l. de tutela.C. de in inte.resti.mino. quæ tamen loquitur eo modo quo in præce. versi. diximus: ideo meliùs adduci posse videtur tex. in l. si duo. D. de dol. vbi si dolus ex parte vtriusque contrahentis circa eandem rem interueniat, neutri competit de dolo actio, vbi glos. vni. concor. citat: & facit etiam regu. l. viro atque vxore. D.solut. matri. vbi paria delicta mutua compensatione tolluntur; de quo latè ibi per Docto.

69 ¶ DECLARA AVTEM PRIMO hanc conclusionem procedere non solùm si aduersarius, cum quo minor contrahit, dolo versetur tempore contractus, sed etiam si falsitatem committat in testibus vel instrumentis per eum productis, secundùm Castr. d.l.3. quo loco eum supra proximè citauimus.

70 ¶ DECLARA SECVNDO, vt si dolus minoris versetur in asserendo se maiorem, dolus autem aduersarij cõmittatur in contractu, tunc minori in integrum restitutionis beneficium duntaxat tollatur, non alia iuris quoque communis beneficia, secundùm Saly. in d.l.3.cir. fin. post glo. in ver. per testium, idem sentientem.

71 ¶ DECLARA TERTIO & vltimò, vt in dubio minor se maiorem asserens nõ præsumatur id dolo asserere, secundùm Pet. de Bellaperti. in d.l.3. & ibi Bar. cir.med.versi. quæro vtrum, & iterum in fin.ver. Albe. col.pri.versi. quærit glo. quid in dubio, Ang. cir.fin.versi. si autem dubitatur, Saly. in fin.ver. & Castr. cir.fin.versi. in quintò casu, iterum Ang. in d. cons.160.col.pen.versi. aduertendum tamen, Alex. in d.cons.122.cir.med. lib. 6. Soci. iun. in d.cons.3. nu.15. & 16. lib.2. Quam & nos opinionem

ſequimur, quanquam reclament Azo. in ſum. C. d. tit. ſi min. ſe maio. dixe. in fin. licèt meo in codice corruptus ſit, in quo abundat dictio illa negatiua, non, & nulla Azo. mentione facta, Accur. in d. l. 3. in glo. pen. in fi. C. ſi min. ſe maio. dix. Spec. tit. de reſti. in inte. §. quis autem, col. 5. verſi. ſed ſi ignoratur, dũ ſe remittit ad Accur. vbi ſupra, & ibi clariùs Io. And. in verſi. præce. in ver. breuiter, & iterum idem Io. And. in addi. ẽt Specu. titu. de ſenten. & quæ ipſam ſequun. §. vt autem, in prin. in ver. procedendum, circ. med. verſi. dicit tamen quòd in dubio, inquiens ita etiam tenuiſſe Nico. Matt. & reprobans diſtinctionem Homobo. intereſſe exiſtimantis, an minor verba inchoauerit, & tunc præſumatur dolo ſe maiorem aſſeruiſſe, an inchoauerit contrahens cum eo, & tunc contra ipſum contrahentem præſumatur, Ancha. in conſ. 226. legitur, col. pri. verſi. & bene aduertendum eſt, Caſtr. in conſ. 53. viſis actis, col. 2. verſi. vnde ſibi non debet, & col. ſeq. in prin. lib. 2. Sed verior eſt prior opinio, quoniam non præſumitur, immò impoſſibile eſt ſuæ quem natiuitatis memorẽ eſſe, ſecundùm Saly. & Alex. in locis prealle. vbi Alex. contrarium aſſerit in filiofamilias ſe emancipatum aſſerente, quia is præſumitur dolo id facere, cùm emancipationis notitiam habere præſumatur per id quod habetur in §. & generaliter, in aut. qui. mod. natu. effi. ſui, vbi non permittitur patri ius patriæ poteſtatis ſoluere inuito filio. Et facit etiam, quantùm ad minorem ſe maiorem affirmantem, dolum in dubio non præſumi, niſi indicijs ſaltem aut coniecturis probetur. l. dolum. C. de dol. l. ſi prætor. §. Marcellus. D. de iudi. l. 3. in fi. D. de tribu. actio. l. quoties, verſi. qui dolo. D. de proba. Qua ratione hęc noſtra ſententia non procederet vbi probaretur ipſum minorem ſciuiſſe ſe maiorem eſſe, eo enim caſu eius aſſertio maioris ætatis dolo facta præſumeretur, vt voluit Abb. qui has ſic diuerſas opiniones componit, in conſ. 71. quinque dubia, col. 3. in prin. verſi. ex his concluditur, lib. pri.

72 ℭ AVT VERO minor ſe iureiurando maiorem affirmat, & tunc aut etiam iurat minorem ſe ætatem non probaturũ, & ſibi iuſiurandum obeſt, ſecundùm Bal. in conſ. 213. occurrit dubium, in verſi. porrò modus, lib. 2.

73 ℭ Huic autem ſententiæ accedit, quòd vbi aliàs contra proprium quis iuramentum venire poteſt impetrata habilitatione, non poteſt tamen ſi etiam iurauit ſe ipſius iuſiurandi habilitationem non impetraturum, vt dicit Barba. in conſ. 85. illud in medium, col. 2. in fi. verſi. eſt nunc videndum, & col. ſeq. lib. 3. cum ſimi. quod an procedat ſi in impetranda abſolutione huius etiam iuſiurandi mentio fiat: & quid ſi quis iurauerit ſe etiam abſolutione, vbi illam impetrauerit, non vſurum: & an poſſit Euangelica ſaltem denuntiatione vti; & quid item ſi quis etiam iuret ſe eccleſiæ non denuntiaturum, de his omnibus videbis Rom. in conſ. 316. in præſenti, per totum, & Fely. in cap. conſtitutus, col. 8. verſi. ampliùs dicas, de reſcrip. & an poſſit quis à parte petere, vt ipſum iuſiurandum de non impetranda abſolutione ei præſtitum remittat: & quid item in hærede iurantis, an is huic iuriiurando citra periurium contrauenire poſſit, comperies apud Bal. in rep. l. 2. col. 28. in fi. verſi. & quò ad primam quæſtionem. D. de iureiu. & quantùm ad hæredem vide etiam quæ dicemus infra in fine, quæſti. xxi.

74 ℭ AVT NON IVRAVIT minor aliquid ſuper non probanda minori ætate, ſed tantùm ſe minorem eſſe, & tunc aut hoc iuſiurandum fuit

à mi-

à minore præstitum dolo aduersarij tantùm, & ipsi minori non nocet, secundùm Bar. in d.l.3. ante fin. versi. quandoque dicit se maiorem. C. si min. se maio. dix. & faciunt optimè quæ dicemus infra in fine, quæstio. xxv.

75 ¶ AVT INTERVENIT dolus ex parte ipsius duntaxat minoris, & sibi minor præiudicat, cùm eo casu simplex etiam assertio sine iureiurando ei noceat, secundùm ea quæ diximus supra num. 64. Quod tamen intelligitur quantùm ad ipsum contrahentem, contra quem dolus commissus est, non etiam quantùm ad tertium cum ipso etiam minore contrahentem, contra quem tamen dolum non commiserit, secundùm Specu. titu. de resti. in inte. §. quis autem, col. 5. versi. sed nunquid hoc sacramentum, vbi in versi. seq. idem etiam sentit quò ad ipsum contrahentem, contra quem dolus commissus est, vt scilicet huiusmodi iurata assertio ipsi minori non noceat quantùm ad alium contractum, in quo dolus nō interuenerit, quod & clariùs addo voluisse glo. in l. de ætate, in glo. fin. in fin. ver. D. de mino. quam sequitur Albe. in d.l. 3. col. pri. versi. quæritur etiam si minor. C. si min. se maio. dix. & faciunt quæ diximus supra nu. 65. incip. primò igitur. Et idem etiam videretur si dolus ex parte vtriusque interueniret, quia licèt hoc casu simplex minoris assertio ei non noceat, vt diximus supra num. 68. incip. aut interuenit, nocet tamen iurata, vt dicit Bar. in d.l.3. ante fin. C. si min. se maio. dix.

76 ¶ AVT NEVTRIVS dolus interuenit: & tunc aut minor iusiurandum verbotenus præstitit, & subdistinguitur, vt si minorem velit ætatem probare per testes, non possit d.l.3. cir. med. versi. si tamen, & ibi Doct. Specu. tit. de resti. in inte. §. quis autem, col. 4. versi. item denegatur restitutio, & ibi Io. And. in addi. in ver. breuiter, Imo. in cap. cùm contingat, col. 87. versi. & intellige etiam, de iureiu. vbi inquit d.l.3. procedere iure quoque canonico, attento quòd eo iure non reperitur contrarium decisum. Quod tamen intelligit Bal. in d. consi. 213. versi. cùm ergo, lib. 2. nisi statutum aliter disponat: de quo an statutum super iureiurando disponens valeat, latiùs nos paulò post dicemus: si verò probare velit per instrumenta, tunc admittatur, vt expressè etiam dicitur in d.l. 2. in d. versi. si tamen, & not. Ane. in consi. 226. legitur, col. pri. versi. & præmitto, & col. seq. versi. & præterea etiam si statutum, vbi id inquit procedere etiam si statutum irritet iusiurandum per minorem præstitum super contractu sine debita solennitate celebrato, quia d. statutum secundùm ius commune intelligendum est, ex quo super probatione minoris ætatis facienda disponit nihil, per nota. in l. 2. C. de noxa. & ai. in cap. sicut consuetudo, in cap. cùm dilectus, de consue. quod & ante eum reperio voluisse Ang. in d. l. 3. post prin. versi. & nota singulariter, qui loquitur etiam si statutum annullet contractum per minorem xxv. annis factum, etiam si iurauerit se maiorem, vt scilicet intelligatur tamen, modò per instrumenta minorem probet ætatem.

77 ¶ DECLARA tamen id intelligi non solùm si minor per publica velit instrumenta ætatem probare, sed etiā si per paternum librum in quo ipsius filij natiuitas conscripta sit, licèt enim glo. in l. 2. in ver. legitimis. D. de excu. tutō. Bal. in rub. C. de fid. instru. col. 2. versi. sed dubitatur, Albe. in l. pri. post prin. versi. sed nunquid ista instrumenta, C. si min. se maio. dix. dicant huiusmodi librum filij ætatem plenè non probare, nisi alijs indicijs

concurrentibus: quam etiam opinionem tenuerunt Iac. de Aret. in §. fin. & ibi Io.Fab. in pri.ver. & Ang. Areti. col.pri. versi. in glo. in ver. naturalibus, insti.de inge. & quanquam etiam glo. ibi in d.§.fin. in ver. natalibus, aliter loquatur, volens tunc demum plenè probare, si talis scriptura sit præconizata: quam etiã in hoc sequitur ibi Ang.Aret. quo loco eum proximè citauimus, & videtur sequi etiã Alex. in appo. Bar. in l. de ætate, col.5. in ver. per aspectum.D. de mino.

78 ℭ Tamen contrarium, immò plenam facere probationem simpliciter probat tex. in l.neque natales, & ibi not.Nico. de Mattha. & post eum Bal. col.pri. in fi.versi. extra quærit Nico. qui id intelligunt nisi contrarium probetur, vbi etiam idem Bal. col.2.versi. tertia scriptura, illud quod dicit glo. in d. §. fi. insti. de inge. intelligere videtur vt procedat in attestationibus testium per parentes ad æternam rei memoriam receptorum, & ibi Saly. post prin.versi. nota quòd per scripturas, & iterum col.2.versi. quæro cum pri.glo. qui etiã col.3. versi. quandoque fit scriptura, clarius quàm Bal. eodem modo vt Bal. intelligit d. glos. & Castr. post med. versi. & no. quòd talis scriptura. C. de proba. & expressior tex. in l. 2. post prin. versi. ætas autem.D. de excu. tuto.& tex. in l. etiam, cum glo.pri.in prin. vbi loquitur in libro à matre quoque confecto.D.de proba. & tex. paucis notus, in l. 2. post prin.C.de his qui ueni.æta.impe.nisi tamen huiusmodi liber sit suspectus, secundùm Saly.in l.si minorem, col.4. versi.nunc quæro.C.de in inte. resti.mino. & in l.cùm te, col.pri. vers.quæro nunc.C.de proba. & in terminis nostris, de quibus agimus, voluerunt Curt.iun. in d. cons. 118. col. pen. versi. maior igitur difficultas, qui declarat respectum non esse huiusmodi librum, si habeat nomina nutricum, & eorum qui infantem de sacro fonte leuauerunt, cùm præsertim fieri possit literarum comparatio, iuxta l. comparationes.C.de fi.instru. quam legem dicit correctam esse in apocha tantùm, non etiam in libro rationum, post alios concor. quos citat: subdens Cur. hunc paternum librum filij ætatem fortiùs probare, si matris testimonium concurrat, quod hac in re dicit esse receptum, secundùm glos. quam inquit communiter esse approbatam, in d.l.etiam.D.de proba. & per omnia Soci.iun. in d.cons.3.col.pri.& 2.lib.2. & ita filij ætatem paterno libro plenè probari, scio sæpissimè etiam à nobis fuisse obseruatum. Si autem scire Lector desideraueris quid in instrumento matrimonij, an & illud filij ætatem probet, adeundus tibi erit Specu. titu.de resti. in inte.§.quis autem, col.5. versi. sed cuiusmodi erit, Bal.in d.l.neque natales, col.fin. versi. restat unum dubium, & ibi Saly. col.2. versi. item istam glos.C. de proba. & Alex. in d.l.de ætate, quo loco eum supra citauimus.D.de mino.

79 ℭ SED QVID si huiusmodi iusiurandum fuit quidem per minorẽ verbotenus præstitum, sed in scriptis redactum, videbis Ang. in cons. 160. pro decisione, col.2.versi. nunc restat, apud quem etiam col. 3. versi. sed quia hæc venditio, comperies quid si instrumentum, in quo minor se maiorem asseruit, sit nullum ex defectu fortè solennitatis in contractibus minorum requisitæ.

80 ℭ AVT MINOR iurauit corporaliter ad sancta Dei Euangelia se maiorem esse: & si loquimur in terminis iuris communis, quo valet contractus, sed propter læsionem via restitutionis in integrum rescindi potest,

&

& tunc certum est minorem nullo posse modo contrauenire, d. l. 3. in fin. ver. & ibi no. glo. in ver. per testium, post medi. versi. secundo casu, Bar. cir. fin. Bal. cir. med. versi. vltimò no. Albe. Ang. Saly. & alij. C. si min. se maio. dix.

81 ¶ SI AVTEM loquimur quando nullus est contractus ob non seruatam forte statuti solennitatem in contractibus minorum requisitam: & tunc sunt opiniones de quibus supra num. 60. & 61. sed & hic subdistingui potest, quòd aut minor non iurauit specialiter se maiorem esse, sed tantùm in prin. instrumenti se maiorem simpliciter asseruit, deinde in fine iurauit omnia & singula prædicta esse vera, & hoc casu videtur nullum esse contractum, minori ætate probata, ita enim posse minorem tunc ætatem probari, voluit Barba. in cons. 53. præclarè scripsit, col. pri. versi. si quispiam, lib. 2. & in terminis statuti prohibentis minorem sine certa solennitate contrahere, Cur. iun. in d. cons. 119. col. 3. versi. nec est paruifacienda, & col. fin. versi. postremò, & Soci. iun. in d. cons. 3. col. 5. versi. non displicet, lib. 2. qui his mouentur rationibus, quoniam dispositio d. l. 3. est pœnalis, ideoque restringenda, & quia illa verba omnia & singula referenda sunt ad ea quæ principaliter tantùm non etiam enuntiatiuè dicta sunt, potissimùm quia iurans in falsitatem incideret, & iusiurandum in genere præstitum ad falsa & illicita non extenditur, cap. pri. de iureiu. in 6. & no. glo. in cap. ego, in ver. nulli pandam, & in cap. veniens, in ver. præsciuisset, in fi. in cap. quemadmodum, in ver. conditio, & in ver. oculos, extra eo. tit. de iureiu.

82 ¶ Quæ sententia confirmari posse videtur ex not. per Fely. in rub. de præscri. col. 6. versi. fallit quartò, vbi in pacto, inquit, de retrouendendo omni die & hora, tunc demùm iusiurandum præscriptionem impedire, si specialiter super ipso facto præscriptioni derogante fuit additum: secus si generaliter in fine instrumenti de omnibus & singulis prædictis obseruandis interpositum fuit: quem sequuntur, dum illum citant, ipse quoq; Cur. iun. in l. petens, num. 16. in fi. C. de pac. & ipse etiam Soci. iun. in cons. 145. viso puncto, num. 62. lib. pri.

83 ¶ Veruntamen, si nostrum hac in re iudicium interponere licet, nos in contraria sententia sumus, quam verissimam arbitramur, nullam scilicet esse differentiam, an minor se maiorem iureiurando specialiter asserat: an verò priùs se maiorem simpliciter affirmet, deinde iuret omnia & singula prædicta esse vera, per ea quæ dicemus infra in glo. 15. in ver. iurante marito vel agnato, quæstio. ij. & facit etiam quia in dubio sequenda est ea opinio quæ animæ fauet, cap. iuuenis, de sponsa. & ita cùm id iam firmassem, reperi postea idem fuisse de mente Ang. in cons. 160. pro decisione, col. 2. versi. nunc restat, & Ancha. in cons. 226. legitur, col. pri. versi. sed præsupposita: & ad hoc etiam nouissimè accedit tex. in l. pluribus, in prin. D. de verbo. obliga. vbi generalis clausula post plura singulariter proposita relata, omnia sigillatim expressisse intelligitur, & ibi Ang. hoc not. & concor. citat, idque nostrum ad casum specialiter trahit: quæ etiam sententia clarior apparebit ex contrariorum solutione.

84 ¶ Non obstat igitur primum, hic agi de materia odiosa atque ideo restringenda, quia id omnino falsum arbitramur, quoniã dispositio tractans

de

de iurisiurandi obseruatione, fauorabilis dicitur, proindeque amplianda est, secundùm Bart. in aut. sacramenta puberum, col.pen. versi. pro cuius declaratione, & ibi Fulg.col.pen. versi.hæc enim aut. Castr.col.2. versi.sed ista aut. Ias. col.4. versi.item vbi agitur, & ipsum etiam Curt.iun. suiip sius immemorem, col.7. versi.quartò adducitur, & Io.Igne. in rep.col.34.versi. ex ista decisione.C.si aduer.vendi. Butri.in cap.fin. col.33. versi.extendere tur tamen, de consue. Imo. in cap.quamuis, & post eum Gemi.col.3. versi. in ea. glos. ibi impuberis, de pac.in 6. eundem Imo.in cap.pri.& ibi etiam Gemi.col.3.vers.ad idem glo.qui id declarat, & Philip.Fran.qui Gemi.declarationem sequitur, col.3. versi.quartò limita, de temp.ordi. etiam in 6. iterum Imo.in cap. cùm contingat, col.60. versi.præterea etiam potest, de iureiu. in cons.123. in causa quæ vertitur, col.3. versi. nam potest responderi, Rom.in l.is cui bonis, col.antep. versi. sed ad hoc respondetur. D.de verb. obli. Alex. in l.siue apud acta, col.pri. versi. non ob. quod no.C. de transac.in l.qui iurasse, in prin.col.pri.versi.accedit quia.D.de iureiu.Crot. in rep.l.nemo potest, col.28. versi.& si dicatur, sub num.78.D. de leg.pri. Nico.Euer.in locis lega.in loco à tu. ener. & effi.iura.in li.effec. iura.char. nobis 320.

85 ¶ Non obstat etiam quod dictum est, clausulam illam, omnia & singula prædicta, ad ea quæ incidenter & enuntiatiuè dicta sunt, non referri: quia & in hoc contrarium voluit glo.in cap.vt circa, post prin.in ver.omnia & singula, de electio.in 6. quæ specialiter loquitur in iurante per hæc verba: quam glos. communiter esse approbatam constat ex his quæ dicemus in d. glos.15. quæstio.ij.

86 ¶ Non obstat etiam tex. in cap.pri. de iureiu. in 6. quia loquitur in officiali generaliter iurante se statuta obseruaturum, quòd iusiurandum ea ratione de illicitis statutis non intelligitur, quia iurans censetur ignorare, an aliqua sint illicita, & ita etiam loquuntur glos. supra allegatæ, quando scilicet est dubium quomodo iusiurãdum intelligatur: sed in casu nostro res clara videtur, hoc ipsum iusiurandum de assertione minoris quoque ætatis intelligendum, ex quo iurans iam supra se maiorem asseruit, cùm illa clausula, omnia & singula prædicta, ad omnia præcedentia, etiam incidenter dicta, vt iam diximus, extendatur.

87 ¶ Quibus etiam accedit, quòd qui iurat omnia & singula prædicta vera esse, & se non contrauenturum, si qua ex eis falsa aut simulata sunt, non potest tamen id allegare, secundùm Butri. in cap. cùm contingat, col. antep. ver. hæc vera inquantum, & ibi Abb. col.16. versi.secundus casus, & Imo. col.104. versi. si verò partes, & col.seq. versi.item adde ad id, & Alcia.nu. 69. qui communem hanc dicit opinionem, de iureiu. eundem Imo.in cap. ad nostram, cir. fin.de empti.& vendi.in l. nemo potest, col.2. versi. item adde ei quod tangit, & ibi Alex.col.4. versi.sed est dubium, Ias.col.8.versi. tertiò princi.in pri. lectu.qui communem hanc dicit opinionem, & iterum col.11. versi. quid autem si renuntiet, in secun.lectu. dum se remittit ad ea quæ dixit in pri.& Rip.subobscurè, col.9. versi.secundò limita, qui de communi etiam opinione fidem facit.D.de leg.pri.iterum etiam Imo.in l.Seius & Augerius, col.fin. versi.si autem non sit renuntiatum, & ibi Alex. col.fin. versi. referunt etiam, D. ad l.Falci. Castr. in l.fin. cir. fin. versi. hoc tamen,

C. plus val. quod agi. iterum etiam Alex. in conf.36. viso themate, col.2. versi. plus videtur, lib.2. in conf.132. viso instrumento, col.fin.versi. bene facit, eo.lib.2. Cepol. de simula. contrac. præsump.7. col.pen. versi. quod tamen intellige, Soci. in conf. 82. super quæstionibus, col. pri. post prin. versi. secunda ratio, qui etiam communem hanc esse sententiam attestatur, lib.3. Rui. in conf.132. visa confessione, col.pri. & 2. lib.4. quod & est de mente Bal. in l.fin. cir.fi.versi. secundò quæro quid si iuramentum, & ibi et Saly. cir.prin.C. de non nume. pecu. Ex quibus constat hanc communem esse opinionem: quicquid dixerit Crot. in rep.d.l. nemo potest, num.47. & quanquam aliter distinguat Bal. in rep. l. 2. col. 30. versi. quartò ad tertiam.D. de iureiu. quem sequi videtur Fely. in cap. debitores, col. pen. versi. quintò quæro, de iureiu.

88 ℭ Si tamen Lector scire desideraueris, an quis huic possit iuriiurando contrauenire, impetrata ipsius iurisiurandi absolutione: & quid in herede iurantis: & quid item si quis admissus fuerit ad probandum ipsam simulationem & falsitatem: & an posteaquam detecta est allegari possit: & quid respectu tertij, cui præstitum non fuit iusiurandum: & an Euangelica vti quis denuntiatione possit: & an posteaquam quis contractum impleuit, id quod soluit repetat, iuxta d. cap. debitores, de iureiu. videbis Docto. in locis prealle. & præterea Soci. in conf.66. frustra, col.8.versi. nam tunc videtur, lib.pri.& quando detecta dicatur ipsa simulatio, pulchrè declaratum comperies apud Areti. in conf. 95. in præsenti, in 3. dub. & Rui. in conf. 194. in hac causa, in fi.lib.pri. vbi tangit quid si admissæ sint positiones vel capitula saluo iure impertinentium, vel super eis testes examinati.

89 ℭ Vltimò non obstat illud Fely. dictum in d. rub. de præscrip. supra à nobis adductum, cum concor. supra commemoratis, quia verum non videtur, & secundùm illud in praxi obtinere non potuimus, vt per omnia retulimus infra in fine, quæstio. vij.

90 ℭ AVT VERO MINOR specialiter iurat se maiorem, & tunc etiam subdistingui potest, quòd aut adest statutum iurisiurandi vires tollens, si minor sine statuti solennitate contraxerit, præsumendo iusiurandum per ipsum minorem præstitum, in metu aut dolo extortum, vti nostrum Comense statutum facit sub cap.67. in ciuili. & tunc dicendum videtur huiusmodi iuratam minoris assertionem ei non præiudicare, minori ætate probata: ita enim in specie voluerunt Curt.iun. in d. conf. 118. col. fin.versi. sed quid, & conf.seq. col.3.versi. sed quid fortiùs, & Soci. iun. in d.conf.3. per totum, max. col.3.versi. secundò non obstat prædictis, lib.2. vbi dicunt dictum statutum, quanuis de iureiurando contractus confirmatorio loquatur, ad assertorium tamen, videlicet quando quis iurat aliquid esse quod non est, vt hic, extendi: & ad hoc Curt. allegat quòd iusiurandum contractus confirmatorium maioris est efficaciæ quàm assertorium, secundùm Cyn. in l.pri.C. de sac.sanc.eccle. & ideo in eo faciliùs quàm in promissorio conceditur absolutio, vt dicit communiter tenere scribentes in cap. mulier, de iureiu. & Soci. in conf.66. frustra, & est col.7.& 8.lib.pri.

91 ℭ Verùm contrarium reperio consuluisse Ancha. in conf.226. legitur in canone, col.pri. versi. intelligam ergo, & col.seq. vbi statutum inquit irritans

tans

tans minoris contractum etiam iureiurando interueniente celebratum, si certam solennitatem non obseruauerit, intelligi quando minor simpliciter contrahit, & iurat scilicet de non contraueniendo, non etiam quando se maiorem iureiurando attestatur, quia cùm hic casus non sit in statuto comprehensus, intelligi debet iuris communis dispositioni relictus.l.quicquid astringendæ.D.de ver. obli.l.cōmodissimè.D.de lib. & posthu.cap.susceptum, de rescrip. in 6.l. si dotem, sed veriùs incip. si cùm dotem, in prin. D.sol. matri. hæc ille, & Abb.in cons.71. quinque dubia, col.2. versi. sed his non obstantibus, lib.pri. vbi aliam non omnino contemnendam rationem adducit, quòd dictum statutum loquitur de iureiurando super cōtractu præstito, ideo ad assertionem maioris ætatis extendendum non est, cùm illa non sit contractus, nec etiam quasi contractus, per iura quæ allegat, & Castr. in cons.53. visis actis & consideratis, col.2. versi.nam circa, libr.2. dum statutum, inquit, tollens dispositionem, aut. sacramenta.C. si aduer.vendi. per hoc non censeri tollere dispositionem, d.l.si alterius.C. si min.se maio.dix.quia d.aut. loquitur de iureiurando contractus confirmatorio, quod per verba futuri temporis præstatur: d.autem,l.si alterius, loquitur de assertorio, quod per verba præsentis tēporis interponitur, ideo ex diuersis non infertur.

92 ℂ Quam & nos posteriorem opinionem veriorem arbitramur, quia cùm d. statutum iurisiurandi vires tollat, dicitur odiosum, sicut econtra dicitur fauorabile, quando disponit seruandum esse iusiurandum, vt paulò ante diximus num.84. & ideo restringi non autem ampliari debet, cap. odia, de reg.iur.in 6. & tradunt passim Docto. Et quia minor iurans se maiorem, dicitur in statutum committere, ideo non debet posse illius priuilegio vti.§. quia verò ita comperiuntur, in aut.vt lic.mat.& auiæ, & l. auxilium, in fin. quæ expressim loquitur in minore.D. de mino. Quæ potissimùm opinio procedit stante statuto, quòd verba statutorum ad literam intelligantur, vti extat Com. cap. pen. in ciui. & hîc Mediolani cap.174. in nouissi.

93 ℂ Præterea non omnino in rem transit iudicatam, valere statutum supra commemoratum, quod iusiurandum minoris super contractu sine statuti solennitate celebrato præstitum irritat, præsumendo illud vi, metu, aut dolo extortum, quoniam licèt valere affirmauerint Bart. in l. omnes populi, in ij. quæstio.iij. quæstionis princi. in fin. num.25. (vbi inquit se ita vidisse iudicari, & idem sentire Iac. de Belui. in quadam dispu. cui addere potes quòd ea incip. lex Perusina) & ibi Bal.col.5. versi.item quæro.D.de ius.& iur.si rectè Bal.inspiciatur (quāuis Corn.Ias.Thom.Ferra. & Hippo.Rimi. in locis infra allegandis eum aliter sed malè intellexerint: nam licèt Bal. Bartoli rationem reprobet, dictum tamen sequitur, aliam ipse rationem afferens: et ita Bal. ipsum rectiùs intellexit Alex.in cons.196. lib.6.quo loco eum statim citabimus) iterum idem Bal. in l. non dubium, in 17. oppo. versi. sed de iure.C.de legi.in rep.l.2. col.36. ver. super quinta quæstione, & iterum col.41. versi.quartum remedium.D.de iureiu. in l.nec patronus, in pri.quæstio.C.de oper. liber. in aut. sacramenta, col.pri.versi.sed quæro. nunquid, & ibi Fulgo. vbi etiam sequi videtur Saly. col.fin. dum recitata Bart. sententia ipse in ea est opinione, valere statutum iusiurandi vires auferens, etiam si dolum aut metum non præsumat, & ibidem clariùs Ias. col.

etiam fin. versi. sed pro pleniori, qui communem hanc dicit opinionem, & Io. Igne. in rep. col. fin. C. si aduer. vendi. iterum Bal. in cap. cùm contingat, col. 2. versi. sed nunquid potest ciuitas, de iureiu. in cons. 146. præmissis verbis, col. fin. versi. sequitur videre tertium, lib. 2. vbi loquitur in specie nostri Comensis statuti d. cap. 67. in ciui. vbi tamen illud aliter referre videtur quàm hodie loquatur, idem Bal. in cons. 487. considerandum est, per totum, lib. 3. in cons. 483. viso statuto posito, etiam per totum, lib. 4. Anc. in cap. pri. in xj. quæstio. princi. in versi. quid dices in materia, de constitu. & in cap. possessor malæ fidei, col. 18. versi. sed quæro vtrum valeat statutum, de reg. iur. in 6. Castr. in l. fin. post med. versi. per indirectum tamen. D. qui sat. cogan. Rom. in cons. 12. viso facto, col. pri. quem Bar. vbi supra citat etiam Alex. sed ita vt affirmare nō audeat an ritè loquatur necne, propter contrariam Ray. de Forli. opinionem in cons. 59. viso instrumento, col. 2. vers. item quia statutum, lib. pri. in cons. 125. visis & consideratis, col. 5. versi. istam opinionem, eod. lib. pri. in cons. 38. viso statuto, col. 2. versi. secundò moueor, lib. 4. sed idem Alex. expressim ipsius Bar. opinioni subscribit in cons. 196. perspectis narratis, col. pri. versi. non obstat, lib. 6. in cons. 151. viso themate, per totum, vbi communem hanc dicit opinionem, lib. 7. Barba. in cons. 21. & quidem viso puncto, col. pri. cum mult. seq. lib. pri. in cons. 70. illud in medium, col. 8. 9. & 10. lib. 3. Soci. in cons. 66. frustra, col. 6. versi. secundò principaliter, lib. pri. Cato. Sac. in rep. l. si quis pro eo, in 3. arti. D. de fideius. vt ab alijs allegatur, sed quam tamen repe. in volumine nostrorum repeten. non reperimus: quam etiam Bart. opinionem refert, sed ita vt nescias an sequatur necne, Corn. in cons. 167. in hac consultatione, col. 2. versi. item imminet, cum 2. seq. lib. 2. sed idem Corn. clariùs sequitur in cons. 252. quòd contractus, per totum, lib. 4. (vbi magis tenet valere statutum, etiam si iusiurandum per dolum aut metum extortum non præsumat, quod tamen est contra communem aliorum opinionem) Cur. seni. in cons. 43. super contingentia, col. pen. versi. adde Bal. iterum Ias. in cons. 133. videretur, col. 9. versi. quintò & vltimò, vbi communem hanc dicit opinionem, lib. 4. Deci. qui tamen nutat, in cons. 532. pro vera resolutione, in fin. ver. Goza. in cons. 16. in hac causa, num. 13. Thom. Ferra. caut. 16. communis & vera, ferè per totam, Crot. in rep. l. nemo potest, col. 30. versi. quintò & vltimò limitatur. D. de leg. pri. Curt. & Soci. vterque iun. qui etiam de communi sententia fidem faciunt, quibus locis eos citauimus supra num. ab hinc. 3. Rip. in l. is cui bonis, col. fin. vers. confirmatur. D. de ver. obli. qui similiter dicit hanc Bart. opinionem communiter esse receptam, Cagno. in l. si librarius, num. 43. D. de reg. iur. Neuiza. in cons. 21. scripsit Propheta, col. pen. nu. 24. vbi alios citat concor. subijciens, hanc conclusionem veram esse, negare neminem, Hippo. Rimi. insti. qui. alie. lic. vel non, in prin. num. 297. cum duo. seq. qui etiam de cōmuni sententia fidem facit.

64. ¶ Non desunt tamen qui contrariam sententiam tueantur, d. scilicet statutum non valere, tanquam iusiurandum res sit spiritualis, super qua, sicut statutum directò disponere non potest, ita nec per indirectum posse debet, per reg. cùm quid vna via, de reg. iur. in 6. quam in primis tenuit Ray. de Forli. in rep. d. l. omnes populi, col. 16. in fi. versi. item si statutum dicit quòd cōtractus minorum. D. de iusti. & iur. Imo. in c. cùm cōtingat, col. 63. versi. alia & secunda, de iureiu. in cons. 123. in causa quæ vertitur, col. 4. versi.

versi. & ad prædicta bene facit, Castr. in d.l.si quis pro eo, in prin. col.fin. versi. sed pone quòd statutum. D.de fideius.in l.quæ sub conditione, versi. induco etiam contra id.D.de condi.insti.in d.aut. sacramenta, col.fi. versi. sed si quæritur, & ibi Curt. iun. sibi parum constans, col.16. versi. oritur tamen, vbi sui etiam ipsius immemor hanc communem opinionem attestatur. C.si aduer.vendi. idem tenere videtur Ang.in l.pri.cir.med.versi.secundò an valeat,& versi. seq. de constitu.Prin. Io.Mar.Rimi.in l.fin.post med. & ibi clariùs Ias. col.pen. & fina.D.qui sat.cogan. Firmia. in reper. in veri statuta de contractibus, versi.19. vbi hanc communem esse dicit canonistarum opinionem, Barb. in cons.53. clementissimum Deum, col.4. versi. item & posito, qui etiam de communi sententia fidem facit, lib.4. idem et sensit Cur.sen. in cons.65. super præmissa, col.19. versi. est enim cõmunis, dum communem esse opinionem inquit, Principes seculares non posse iurisiurandi vires infringere, condendo statuta aut decreta quouismodo; Corn. sibi etiam contrarius in cons.36. si rectè, cir.fin. lib.3. Fely.in cap.2. col.11. num.32. de sponsa.vbi hanc dicit opinionem communiter approbari, iterum Curt.iun.in l.& hæredi.§.filiafamilias,col.fin.cir.fin.D.de pac. Parisi. in cons.96. in præsenti, col.12.versi. nec obstat si dicatur, vol.pri.in cons.16. circa præsentem, col.18. versi. & licèt, sub num.90. vbi communem hanc esse opinionẽ asserit, lib.2. Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§.7. in glos. in ver. suppose &c. sub num.51. cum mult. seq. Alba subdubius tamen in cons.6. casus iste, col.6. versi.ad secundum, sub num.20.& 21. & nouissimè sequi videtur D.Aegi. Boss. tit. de pluri. violen. num.110. dum rem inquit esse indubitatam, statutum super iureiurando præsumens non valere: ex quibus apparet admodum dubiam esse huiusmodi quęstionem.

95 ¶ Nos tamẽ solemus opiniones distinctionis fœdere sic componere; vt si statutũ hanc doli aut metus præsumptionem aliqua ex iusta causa inducat, de qua appareat, vt quia solerent mulieres aut minores, quos sine certa solennitate contrahere vetat, circùmueniri: & tunc dictum statutum valeat, aliàs secus, ita enim voluerunt Butri.in d. cap.cùm contingat, col.4. versi.non ob. quòd contrahens, & col.6. versi.vel puto, & ibi Abb.col.9. versi.nunc ad prædicta, cum trib.seq. de iureiu. idem Abb.in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, col.6.versi. sed crederem, & ibi Fely. col.22. versi.hanc declarationem, & Dec.col.16. versi.limitatur tamen ista conclusio,de consti. iterum Abb. in disputa.2.incip.stante statuto, per totam, max.col.7. versi. aut subest causa præsumendi, & in cons.71. quinque dubia, in pri. & secun. dub. lib.pri.Castr.in rep.aut.sacramenta, col.11.versi.si tamen statutum,& ibi Corn.col.11. versi.secundò fallit.C.si aduer.vendi.idem Corn.in cons. 135. visis articulis, col.3.versi. & hanc tenet, lib.pri.in cons.vij. quæstio est pulchra, col.6. versi.non enim militat, lib.2. cons.121. duo obijciuntur, col.2. versi.quia ex quo, iuncta col.3. versi.sic & aliàs, & col.seq.eod.lib.2. in cons.121. videtur prima facie, col.pri. & 2. lib.4. Caccialup.in rep.l. omnes populi, col.22. versi.tertiò infert, cum mult.seq. & ibi Crot. col.16. versi.limitatur hæc conclusio.D. de iusti.& iur. Rui.cons.194.in hac causa, col.pen. versi.tertiò dicitur, lib.pri. vbi dicit non sufficere ipsam iustã causam à statuentibus allegari, nisi etiam probetur: quod & ante eum voluit Abb.d.cons.71. col.3.versi. ego verò.

96 ¶ Cuius tamen contrarium, videlicet sufficere si allegetur, sensit Roma.

in cons.

in conſ.12.viſo facto, col.pri. quod conſilium hac ratione ſuſtineri poteſt, quòd loquitur quando ſtatutum irritat iuſiurandum per minorem præſtitum, præſumendo illud dolo extortum, eò quia ſolerent minores in loco ſtatuentium decipi, & clariùs voluit Neuiza. in d.conſ.21.col.pen. qui ideo Rom. & Neuiza. dici poſſunt huius opinionis diſtinguentis fuiſſe, quanuis eos ſupra pro Bar. ſententia citauimus: & idem etiam, hanc iuſtam cauſam ſufficere à ſtatuto cõmemorari, fuiſſe videtur de mente Butri, Caſtr. Corn. Fely. Caccialup. & Deci. in locis ſupra allegatis: quam ideo & nos opinionem ſequimur: & ad quam etiam ſententiam diſtinguentem, vtrum ſtatutum aliqua iuſta cauſa moueatur necne, ſecundùm quam aliquando conſuluimus, tenendam mouemur, quòd in dubijs varijsque opinionibus ſequenda eſt ea quæ per diſtinctionem alias concordat, ſecundùm Soci. iun. in conſ.39. perſpectis his, col.9. verſi. præterea, lib.2. in conſ.123. eleganter, ante fin. eo, lib.2. Hippo. Rimi. inſti. de dona. in prin. num.14. vbi alios citat concor. & quia ita magis communiter tenetur à Cano. quibus potiùs ſtandum eſt in hac iuriſiurandi materia, tanquam peccatum concernente, vt diximus ſupra in glo.pri.num.286.incip. ex quibus: intelligendo tamen ſecundùm ea quæ ibi aſſeruimus. Ex quibus infertur non valere dictum noſtrum Comenſe ſtatutum cap.67. in ciuili. prohibens minorem xxv. annis ſine authoritate tutoris vel curatoris, & filiumfamilias ſine conſenſu patris, etiam cum iuramento obligari, præſumendo illud præſumptione iuris & de iure, ita quòd contraria non admittatur probatio, metu & dolo extortum, cum nullam iuſtam huius prohibitionis & præſumptionis cauſam alleget.

97. ℭ SED DVBIVM eſt, an dicta concluſio, quatenus diximus dictum ſtatutum valere, ſi ex aliqua rationabili cauſa moueatur, procedat non ſolùm ſi ſtatutum iuſiurandum metu aut dolo extortum præſumat, ſed etiam ſi fingat: multum enim inter fictionem & præſumptionem intereſt, vt ſtatim intelliges: & Soci. iun. in d.conſ.3.col.pen. verſi. vltra etiam dici poſſet, lib.2. expreſsè dicit procedere tantùm ſi præſumat, non etiam ſi fingat, in id citans Corn. in conſ.7. hoc exordio, quæſtio pulchra eſt, ſed veriùs incip. quæſtio eſt pulchra, col.6. & eſt in verſi. ſi ergo, lib.2. cui addimus idem quoque clariùs & latiùs voluiſſe eundem Corn. in conſ.135. viſis articulis, col.2. verſi. & licèt Bar. lib.pri. & Caccialup. in rep.d.l. omnes populi, col.25. verſi. & præterea aduertendum. D. de ius. & iur.

98. ℭ Contrariam tamen opinionem tenuiſſe videtur Bald. in conſ.213. occurrit dubium, in verſi. ſequitur aliud, lib.2. dum vult valere ſtatutum vtens verbo intelligatur, quòd præſupponit fictionem importare, & clariùs idẽ Bal. in conſ.483. viſo ſtatuto poſito, per totum, lib.4. vbi idem dicit ſi ſtatutum præſumptionem iuris & de iure inducat, vt noſtrum Comenſe ſtatutum facit, in d.l. omnes populi, col.5. verſi. item quæro, & in d.aut. ſacramenta, col.pri. in fi. verſi. & ideo in multis, & ibi Corn. ſibi contrarius, col.41. verſi. ſecundò fallit, Ancha. in cap. poſſeſſor, col.18. in fin. verſi. aduerte etiam, de reg. iur. in 6. Barbatia in conſ.21. & quidem, col.2. verſi. & iſtam doctrinam, lib.pri. in conſ.70. illud, col.9. lib.3.

99. ℭ Quod in articulo præcedens nobis opinio verior videtur, quoniam, vt inquit Corn. in d. conſ.7. lib.2. quo loco eum ſupra citauimus, quando

statutum metum aut dolum præsumit, cessat ratio inducendi peccati, quia præsumptio est quædam verisimilis probatio veritatis, per multa iura quæ allegat, & contra quam probatio in contrarium admittitur: quo fit vt probata veritate peccatum cesset: at fictio veritati aduersatur, nullam contrariam probationem admittens, vt not. in l. siue possidetis. C. de proba. cum alijs concor. per ipsum Corn. allegatis, & ideo fingendo valere non debet statutum cùm peccatum inducat, prohibendo veritatem probari: & ideo hac quoque ratione dici potest inualidum esse dictum nostrum Comense statutum, quia licèt non vtatur verbo fingere, idem tamen videtur si præsumptionem iuris & de iure inducit, cùm & contra huiusmodi præsumptionem contraria non admittatur probatio, secundùm Bart. in d. l. siue possidetis, in secun. lectu. col. 2. versi. quandoque lex aliquid, Bal. col. item 2. versi. sed quæro hic, Saly. col. pri. in fi. versi. & ideo, Castr. col. pri. versi. allegatur enim, & col. fi. versi. sed quartò opp. C. de proba. Quid autem de probatione per confessionem partis statim dicemus: & hanc interpretationem suadent alia quoque verba sequentia dicti statuti expressim prohibentia contrariam admitti probationem, quo fit vt in eo militet Corn. ratio, hoc statutum esse peccati inductiuum, ex quo fingendo censetur prohibere ne contrarium probetur, & ita etiam de hoc est glo. in d. l. siue possidetis, in glo. fin. per Docto. ibi communiter approbata, quæ dicit, quando lex præsumit prohibens contrarium probari, fictionem propriè appellari: & in specie paria esse quòd statutum, de quo loquimur, fingat vel præsumat, prohibendo contrariam admitti probationem, voluerunt Saly. in d. aut. sacramenta, col. pen. versi. dixerunt ergo, & Caccialup. in d. l. omnes populi, col. 22. versi. circa primum. Quid autem si statutum vtatur verbis & fictionem & præsumptionem importantibus, comperies apud Corn. in d. cons. 121. col. 2. versi. & si dicatur, lib. 4. ita tamen vt non omittas etiã Abb. in d. cons. 71. in pri. & 2. dub. lib. pri. Et an verbum habeatur præsumptionem an verò fictionem importet, videbis Corn. in d. cons. 135. col. 2. versi. & sic videtur, & col. 3. versi. & licèt, lib. pri.

100 ℭ An autem per partis confessionem contraria admittatur probatio, id ipsum cernes apud Abb. in d. dispu. 2. quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 6. & in d. cap. cum contingat, col. 12. versi. secundo membro principali, de iureiu. Corn. in d. aut. sacramenta, num. 114. & in cons. 99. magnum dubium, col. pri. lib. 4. & in cons. 121. videtur, col. 2. versi. si verò est certum, eo. lib. 4. Soci. in cons. 66. frustra, col. 7. versi. sed hic, lib. pri. Thom. Ferra. d. caut. 16. col. antep. & pen. qui dum allegat Cremen. singu. 135. veriùs est 156. incip. contra præsumptionem: & in pulchro simili statuto Imo. in cons. 123. in causa quæ vertitur, col. 4. versi. præterea præsupposito: apud quos præsertim Soci. intelliges quid importet illa clausula à notarijs in instrumentis apponi solita, & dixit & asseruit omnia & singula prædicta esse vera.

101 ℭ Quibus dum dicunt contra præsumptionem iuris & de iure probationem per partis confessionem admitti, aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. cum alijs iuribus per Abb. vbi supra commemoratis, non etiam contra fictionem, adde quantùm ad primum id etiam voluisse glo. in aut. de æqua. dot. §. aliud quoque, in ver. scribat, & ibi clariùs Bar. col. pri. in fi. versi. secundò quærit glo. & alia etiam glo. in l. in contractibus, in prin. in

ver.

ver. nullo modo, & ibi Bal. col.fi. versi.quartò quæro, qui intelligit maximè procedere si in iudicio fiat.C. de non num. pecu. Azo in sum. titu. de dona. ante nupti. post med.versi.sed si creditores, Cyn.in d.aut.sed iam necesse, & ibi Bar.in fin. Bal.col.pri. versi.tertiò quæritur (qui tamen requirit huiusmodi confessionem in iudicio fieri oportere, quod & sequitur Barb. ibi in eius appo.) & Saly. cir. med.C. eo.titu. idem Saly. in l.pri. col. pri. versi. vel si vis.C. de dol. Castr.in l.fi. cir.fi.C.ad S. C. Mace. & in d.l. siue possidetis,col.pri.versi. allegatur enim,Raph. Cuma. in l. si duo,cir.fi. vbi communem hanc dicit opinio. D. de acqui.hære. Alex. in l. à diuo Pio.§. si pignora, col.pri.versi. limita tamen, & ibi Ias. col.2.versi. not. diligenter. D. de re iudi. idem Alex. in l. in ratione pri.§. quod vulgò, col.7.versi. tamen limita.D.ad l. Falci. in cons.47. in causa & lite,col.pri.versi. sed ita est, lib.6. Aret. in cons.80. sicut decet,col.2.versi. præterea non potest,Fely. in cap. quanto, col.2.versi. sed fallit primò,de præsump. (vbi ampliat procedere in ficta quoque confessione: cui addes Alex. & Ias. in d.§. si pignora) in cap. quoniam,col.16.versi. fallit quintò, vbi eandem repetit ampliationem, Marsi. cons. pri. col.8. num.77. lib.pri. in rub.C. de proba. num.85. Pantha. Cremen. in rep.l. 2.num. 117. C. de rescin. vendi. Alcia. in trac. præsump. reg.pri. præsump.2. col.4.versi. limitatur primò, qui id intelligit in confessione facta in iudicio non etiam extra iudicium, licèt per testes in iudicio probetur, præterquam si via Euangelicæ denuntiationis agatur.

102 ¶ Et dum dicunt contra fictionem, huiusmodi cofessionem à parte factam non admittendam, allegantes Bal. in addi. Specu. titu. de confes. in ver. contra fictionem (vti allegatur à Ferra. d. cau. 16.) cum non reperio nec in titu.de confessionibus,nec in titu. de confessis: & dum alle. eundem Bal. in l. non ignorat, col.2. veriùs est col.pri. versi. contra determinationem.C. qui accu. non pos. & addo idem etiam voluisse Castr. in d. l. siue possidetis,col.pri.versi. allegatur enim.C. de proba. Ex quibus dicendum videretur, si statutum dolum aut metum fingat, non posse partem contrarium confiteri: secus si præsumat: quod tamen intelligunt Docto. quos citauimus supra num. ab hinc 2. modò prohibitus contrahere id confiteatur cum statuti solennitate, aliàs secus: quod & nos asseremus infra in fine, quæstio.lij. & aliquid etiam diximus supra glo.pri. num.82. incip. ad idem faciunt, & num. 86. & iterum quæstio. lxxxvj. Ad quod etiam facit quòd regula illa, quâ dictum est probationem per partis confessionem admitti contra pręsumptionem iuris & de iure,locum non habet in materia in qua non habet quis confitendi potestatem, secundùm Fely. in d.cap. quanto, col.2.versi. sed fallit primò,& in d.cap. quoniam,col.16.versi.fallit quintò, sub nu.29.in fi. Immo & quod diximus fictionem,contrariã probationem, etiam per partis confessionem non admittere, non omnino semper & Indistinctè verum est, secundùm Bal. in aut. sed iam necesse, in iiij.quæstio.C. de dona. ante nup.

103 ¶ ITEM dubitari potest,quid si statutum præsumptionem non inducat super contractu, sed super iuramento, præsumendo illud dolo extortum,vt nostrum Comense statutum facit,& tunc valere non videtur huiusmodi statutum, vt sentit Abb. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ,col.6.versi. sed crederem, de constitu. quem sic refert & sequitur Rui. in d. cons.194. col. pen. num. 10. lib. pri. Ex quo etiam capite dicendum videtur d. nostrum

Comense statutum non valere: sed tamen veriùs est id non obesse, quia d. statutum præsumit non solùm super iuramento, sed etiam super contractu, arg. eorum quæ diximus supra in glo. quinta, quæstio. pri. & ita videtur esse de mente Alex. in d. cons. 151. per totum, max. col. 2. lib. 7.

104 ¶ SED SI scire cupias quid si omnia statuta per summū sint Pontificem confirmata, an tunc confirmatum quoque censeatur hoc ipsum statutū super iureiurando disponens, quatenus non valere asseruimus: quod videtur, quia certum est ipsum posse Pontificem huiusmodi statutum condere, etiam fictionem inducendo, secundùm Corn. in cons. 121. videtur prima facie, col. 2. versi. & hoc clarum, lib. 4. ideo debet posse & confirmare, quia omnia nostra facimus, quibus nostram impartimur authoritatem. l. 2. col. 3. vers. omnia enim meritò. C. de vete. iur. enu. & hanc partem tenuit Corn. in cons. 35. semper mihi, in prin. lib. 3. referens se ita eo anno consuluisse in statuto prohibente minorem sine certa solennitate contrahere, interposito etiam iureiurando, asserens se tamen illud cons. inuitum reddidisse, quod & voluisse videtur in cons. 99. magnum dubium, col. pri. lib. 4. licèt non explicet se de generali confirmatione loqui, & clariùs idem Corn. loquens de generali confirmatione omnium statutorum, exceptis his quæ contra ecclesiasticam libertatem essent, in cons. 252. quòd contractus, col. fi. eo. lib. 4. Rui. eodem modo loquens, in cons. 60. prosequendo, col. 3. versi. & quanuis confirmatio, lib. 4.

105 ¶ Contrariam tamen opinionem tenuit Alex. loquens etiam si in ipsa confirmatione adsit clausula illa, exceptis his quæ contra libertatem ecclesiæ forent, in cons. 59. viso instrumento, col. pen. versi. nec obstat quòd adducebatur, lib. pri. in cons. 38. viso statuto, col. pri. versi. fortificantur, iuncta col. 3. versi. non ob. quintò, lib. 4. Aret. eodem in facto, vt arbitramur, consulens, in quo & Alex. in posteriori cons. Areti. inquam in cons. 8. abunde, per totum, & Corn. sibi contrarius, in cons. 36. si rectè, in fin. ver. lib. 3. vbi inquit id maximè procedere in confirmatione facta à delegato ipsius Pontificis, Ludo. Bologni. in cons. 31. cor mundum, col. pri. ver. & maxime, iuncta col. 5. versi. similiter, & seq. Goza. in cons. 16. in hac causa, col. pri. versi. non obst. quòd talia, Soci. iun. in cons. 32. consideratis his, col. 4. versi. nec obstat quod dicebatur, lib. 3. Cattel. Cot. memo. incip. statuta Italiæ, Alba in d. cons. 6. casus iste, col. 7. num. 22. D. Aegi. Bossi. in titu. de pluri. violen. num. 110. quorum & nos opinionem in practica sequendam opinamur, quanuis horum argumentis scitè respondeat Rui. in d. cons. 60. præterquam tamen in casibus, de quibus statim dicemus in vers. seq. & hanc opinionem addo tenuisse Bal. à nemine ex his, quos hactenus viderim, commemoratum, in cap. cùm contingat, col. 2. versi. sed quid si statuta, de iureiu.

106 ¶ ILLVD autem minorem recipit dubitationem, confirmationem valere, si hoc ipsum statutum, de quo loquimur, specialiter fuerit confirmatum, & hoc casu militat quod diximus omnia nostra facere, quibus nostrā impartimur authoritatem, & ita voluit Bal. quo loco eum supra citauimus, & Rom. in d. con. 12. col. pri. in fi. versi. restat ergo, & Alex. & eius sequaces in locis supra alle. qui dicunt sufficere de tali statuto Pontifici Maximo factam esse mentionem, vel ei illud lectum fuisse, idem etiam inquientes si

confir-

confirmatio ex certa scientia fiat, hoc expresso in ipsa confirmatione: & idem, valere confirmationem specialiter factam voluit etiam Goza. in d. cons. 16. col. pen. versi. sextò & vltimò, qui sic loqui videtur, dùm inquit, hoc statutum à Papa expressè confirmatum valere, & Paris. in cons. 97. statutum Cesenæ, col. 2. versi. nec obstabit iuramentum, lib. 3. & hanc sequimur opinionem: quanquam Soc. iun. in d. cons. 32. col. 5. versi. & primò, lib. 3. dicat non valere huiusmodi confirmationem ex certa etiam scientia factam, alle. Cur. sen. in cons. 75. quem tamen non reperio id dicere, quod etiam tenere videtur Bologni. d. cons. 31. col. pen. versi. vel & tertiò, vbi etiã Soci. d. col. 5. per totam, in omnem casum requirit specialem statutorũ super iureiurando disponentium, immò specialissimam statuti, de quo agitur, confirmationem, interueniente etiam causæ cognitione, quam præsumi inquit non interuenisse ex temporis breuitate, etiam si in confirmatione intercessisse exprimatur, sed vt scias Lector quantum in hoc Soci. sit deferendum, noueris eum ad ita consulendum ex prædictis principaliter motum non fuisse, sed quia confirmatio, de qua ipse loquitur, moribus & vsu recepta non erat, vt ipse idem asserit, col. pen. versi. & per hanc vltimam.

107 ℂ AVT VERO, vt randem ad vltimum casum perueniamus, nullum est statutum saltem validum iurisiurandi vires tollens, & tunc verior nobis videtur opinio, tex. in d. l. 3. in fi. C. si min. se maio. dix. procedere ẽt quando nullus est contractus, ponderando illa generalia verba, nullum tibi superesse auxilium, nam qui omne dicit, excludit nihil, l. Iulianus, in prin. & ibi Bar. D. de leg. 3. & ita hac ratione fretus hanc etiam opinionem tenuit Corn. in cons. 121. videtur in hac, col. fi. versi. itaque, lib. 3. & ante eum illis eisdem verbis innixus satis voluisse videtur Spec. post Vber. Bob. quẽ citat, in tit. de resti. in inte. §. quis autem, col. 5. versi. sed cum ei. Quanquam etiam ad authoritatem Io. And. ne te moueat, specialiter respondemus, eum loqui in simplici assertione sine iureiurando, vt illa scilicet non tollat minori contractus nullitatem: secus si sit iurata, quia tunc saltem de iure canonico etiam contractus rescissionem impedit: ita enim illum hanc in sententiam refert & sequitur Castr. in cons. 53. visis actis & consideratis, col. pen. versi. posset quis fortè, lib. 2. quod & veriùs est, qu'a licèt priùs Io. And. referat aliam opinionem ex Nico. Mattha. postea tamen hanc recenset ex Iac. Belui. quam ideo sequi præsumitur tanquam vltimo loco relatam, secundùm not. per Docto. in l. si idem cum eodem. §. fi. D. de iur. om. iud. & ideo Alex. in d. cons. 122. lib. 6. rectè & ipse videtur illum intellexisse, dum eum refert in simplici assertione: & similiter Abb. in d. cons. 71. lib. pri. dum citat ipsum Io. And. in hanc sententiam, quando minor corporaliter se maiorem iurauit, defendi potest, tametsi Abb. in id etiam sed malè referat Nico. Mattha. & hoc modo concordari possunt opiniones.

108 ℂ Nec obstat quod replicat Curt. iun. in d. cons. 119. col. 2. versi. nec præmissæ, immò illa eadem verba non includere nullitatẽ, sed in integrum tantùm restitutionem, tum quia dispositio d. l. 3. est exorbitans, & ideo restringenda, tum quia nullitas præsertim notoria vti ista videtur, per dispositionem generalem sublata non censetur, saltem vbi dispositio nullitatem remouens simpliciter loquitur, non autem terminum statuit ad eam proponendam, vt per Alex. in cons. 105. ponderatis, col. 2. vol. 5. quia primò respondeo id non omnino in rem transire iudicatam, vt per Albam in cons.

70. quia copiosè, col.pen. versi.tertium caput, & col.seq. vbi loquens de Decreto Mediolani, quod est sub titu. de appel.prohibẽte appellari,vel de nullitate, dici à duabus sententijs conformibus, inquit se non audere affirmare veram esse Alex. sententiam in d. cons.105. vt scilicet non procedat vbi de euidenti iniquitate aut nullitate cõstat, eò quia subdit Alba. verba Decreti sunt valde enixa: vti & multùm enixa videntur in casu d.l.3.ibi nullum auxilium, vt statim dicemus.

109 ℂ Secundò & meliùs sequendo Alex. opinionem, quæ communis videtur, vt per D. Io.Bapti.Plot. in rep.l.si quando, num.255.C.vn.vi, respondeo, si tollitur in integrum restitutio, tolli etiam nullitatem debere, quoniam & in integrum restitutionem constat sublatã non censeri ex clausula & dispositione generali, omnia beneficia vel remedia excludente, vt sentit glos. fin. in l.vni. quam ibi sequuntur Bart.& Castr. vterque in fin. & clariùs Bal. cir.fin. versi.vltimò quæro, & Saly.col.pen. versi.quæro tertiò, cum glo.C.si de momen. possess.fue. appel. & glo.etiam fin.in l.postquam liti, quam ibi not. Ias.col.fin. versi.tertiò not.ex hac glo.Deci.col.etiam fi. versi.in glos.fina. Clau. Aquen. col. quoque fin. num.35. & 36. Curt.iun. cir.fin. & Franc.Purp. col.pen. versi.secundò limitetis.C.de pac.iterũ Bart. in cons.101. Girardus de Tuderto, col.3. versi. super secundo puncto, lib. pri. iterum etiam Bal.in l.si captiui, col.2. versi.sed iuxta hoc.C. de epis.& cler. in l.exigendi, col.fin. versi.tertiò quæritur, vbi id declarat.C. de procura. in l.fin. col. etiam fin. versi.quartò quæro.C. qui legi. perso. Rom. in cons.90. viso themate, per totum, Abb. in cons.31.circa primum, col.pri. versi. videndum est, lib.2. Alex.in l. arbitro, col.pen. num.11. vbi & ipse id declarat, post alios quos citat.D.qui sat. cog.& in appo.Bart.in l.pri.§. parui, in ver. item aduerte, cir.med. versi.sed quid si stante.D.quod vi aut clam, Barba.in cons.9. supremi, col.4. versi. & accedat,lib.pri. Ias.in l.pri. col.6. versi. prædicta pondera.D.de iur.om. iud. in l.eleganter,in prin.col. 3.versi.tu notabiliter.D.de condi.inde. in l.si infanti,in fi.ver.C.de iu.deli. Areti.in l.Pantonius, col.4. versi.tu dic & meliùs.D.de acqui.hære. Marti. Lau.in cons.16. decretum, ante fin.versi.secundò per l.& iterum in fin.ver. Goza.in cons.68. videtur prima facie, col.3. versi.præterea & nonò, num. 12. Ruin. in cons.35. adeò plenè, col.12. versi. nec ex verbis, lib. pri. D. Io.Cepha. in cons.40. magnifica communitas, cir.fi. lib.pri.

110 ℂ Nec dicatur respectu in integrum restitutionis rem haud dubiam esse, quin sublata sit per d.l.3. in fi. vbi hoc est expressum, iunctis saltem præceden. verbis, non etiam respectu nullitatis, quia vt nostrum intelligas Lector argumentum, nos sic arguimus, si ante dispositionẽ d.l.3. æquiparati erant isti duo casus,in integrum restitutio, & nullitas, saltem euidens, quò ad hoc ut neutra censeretur per generalem clausulam sublata, per supradicta: consequens est vt si postea superueniat lex noua disponens per iusiurandum de quo loquimur tolli in integrum restitutionem, idem etiam de nullitate iudicandum sit per doctri. Bar. & aliorum in l. si quis seruo.C.de fur. cum simili.

111 ℂ Præterea si tex.in d.l.3.in fin.intelligere voluisset de in integrum tantùm restitutione, satis fuisset si dixisset nõ superesse in integrum restitutionis auxilium: non autem nullum auxilium: et ad hoc facit quod nouissimè

mè

mè tradit D.Io.Franc. Cati. in appo. Marti.Lau. in d.conf.16.in fin.in ver. consuluit, vbi quando, inquit, verba sunt multùm prægnantia, puta quia denegetur auxilium quouismodo, tunc in integrum etiam restitutionem, aliosq. casus specialē clausulam requirentes sublatos intelligi, post Ruin. in conf.23. quod incip. quia circa, num.11. lib.2.quod & addo voluisse Soci. in conf.242. cir.primum, col.pri. in prin.lib.2. & Aret. in conf.103. breuitas, in secun.dub. & sequi etiam videtur Purpu. in d.l. postquam liti, col.pen. vers.& regula.C.de pac.quanquam reclamare videatur Aquen.ibi col.fin. num.37. post Alex.quem citat, quem tamen non reperio: quod & dicendum videtur in dictis verbis, nullum auxilium, quæ idem importare videntur, vt scilicet per hæc verba casus specialem etiam clausulam exigentes, vt est euidens nullitas, comprehensi intelligantur: cui etiam opinioni eò magis accedimus quòd animæ fauet, ideoq. in dubio amplectēda, cap. iuuenis, de sponsa.max. quia dispositio mandans iusiurandum obseruari, dicitur fauorabilis, & proinde amplianda, vt diximus supra hac ea. glos. num.84. incip. non obstat igitur: ex quo satis patet sublatum esse illud quod Cur. dicebat, materiam hanc esse exorbitantem, atque ideo restringendam. Ad tex. aūt in d.l.quid enim.§.fi.D.de dol.responde vt per Alex. in d. conf.122. post med.versi. & posset responderi, lib.6. & Tiraq. in d. trac.de legi.connu. glos.8. num.140. Non omitto autem, si minor non solùm iurauerit se maiorem, sed & se contra contractum non venturum,tunc dubitandum non videri, nullitatem quoque contractus allegari non posse, secundùm Castr. in d.conf.53. col.pen.versi.posset quis fortè, iuncto vers. vel aliter dicere possumus, lib.2. quoniam, vt Castr. inquit, communis est & vera sententia aut. sacramēta puberū.C.si aduer. vendi. tollere etiā nullitatem contractus, vt attestatur Ias.ibi col.pri.2. & 3. & iterum 8. vers.glo. pri. & alij etiam recen.

112 ℂ Ex quibus, vt tandem nostrum ad propositum redeamus, concluditur valere contractum à muliere sine viri consensu celebratum, si se virum non habere iureiurando affirmet, intelligendo tamen modò agnati consensus adhibeatur, secundùm formam hic traditam, nisi tamen cōtrahens cum ea sciret eā virum habere, per nota.per Bal.in d.l.de tutela, post prin. C.de in inte.resti.min.cuius concor.retulimus supra hac ead.quæstio.num. 67. incip.hic autem, & per nota. per Tiraq. in d. glo.8.num.159. incip. tamen si teneas: vide tamen quod statuit hoc ipsum statutū in fi. dum dispo nit valere contractum à muliere sine agnati consensu factum, si se agnatos qui consentire possint, iuret non habere, nisi tamen cōtrarium probetur, quod an valeat colliges ex prædictis.

113 ℂ VIGESIMOQVARTO quæro, quid si communi mulier opinione credatur virum non habere: quam etiam quæstionem posuit Tiraq. in d. tract. de legi. connu. d.glos.8. quæstio.xvij. vbi, subdubius tamen, in ea videtur opinione residere, valere contractum hoc casu à muliere sine viri consensu celebratū: cui nos quoque assentimur per dicta supra hac ead. glos. quæstio.viij. quam tamen conclusionē declarabis vt per ipsum Tiraq. vbi supra num.159. incip. tamen si teneas, & duob. seq.

114 ℂ VIGESIMOQVINTO & vltimò quæro, quid si mulier contraxerit sine mariti consensu, an eo mortuo cogatur contractum obseruare:

re; quam quæstionem remissiuè tetigit Nico.Boer. in consu.Bituri.tit.pri. §.4. in glos. pen. in ver. ne peut. donner, post prin. versi. sed quid si vxor contraxit; sed eam latius tractauit Tiraq. in d. glo.8. quæstio.xi. vbi multa in vtranq. partem allegat, tandem verò inquit hoc dependere ex eo, an statutũ hoc sit ob mariti præiudicium, an ob ipsius mulieris fragilitatem introductum, vt priore casu cogi possit, posteriore non, ita inquiens, bis Parisiensi in Senatu iudicatum fuisse: sed cum hoc nostrum statutum ob ipsius mulieris fragilitatem, non ob viri aut agnatorum interesse emanauerit, vt asseruimus supra in præfa. in pri. dub. consequens est, vt concludamus mulierem ad contractus obseruationem astringi non oportere: quod & confirmatur ex his quæ dicemus infra in fine, quæstio.pri. 56. & 57.

GLOSSA NONA IN VER.
SI NON FVERIT IN CIVITATE.

1 QVAERO, quid si id non fuisset expressum, vti non fuit in nostro Comensi & Cremonensi statuto: an tunc dicemus maritum expectandum: quod latissimè tetigit Tiraq. in dict. tract. de legi. connu. glo.8. quæstio. pri. à num.6. vsque ad num.29. apud quem reperies distingui, an diu quis sit affuturus, an verò breui rediturus, vt priore casu expectari debeat, posteriore non debeat: quod & vltra per eum allegata, voluerunt Alex. in l. cùm antiquitas, col.2. versi. & similiter facit iste tex.C. de testa. Chassa. in consue. Burgun. rub.4.§. pri. in glos. in ver. contraulz entre les vifz, col.5. versi. decimò limita, & Ferro. in consue. Burdi. tit. de sta. & iu. perso.§.3.col.4. versi. quod in absente, & col.5. versi. sed tamen.

2 ℭ SED HIC SECVNDO quæro, quid si contractus sine viri consensu fuerit celebratus, proindeq. nullus allegetur sub prætextu quòd in ciuitate fuerit maritus, aduersario contra asserente eum absentem fuisse, an in dubio nulla super hoc probatione facta præsens fuisse præsumatur: quam etiam quæstionem tractauit idem Tiraq. in d. tract. de legi. connu. glo.8.num.29.& 30.& 31. vbi concludit in dubio præsumi quem esse præsentem in loco vbi habitat, & vbi domicilium habet: quam opinionẽ communiter esse approbatam colligitur ex allegatis ibi per eum, tametsi nonnulli ab eo etiam commemorati reclamauerint: qui dum pro eadem priori opinione citat Alex. in cons.130. ponderatis his, col.2.lib.6. voluit allegare in cons.220.eo.vol. quam etiam priorem sententiam vltra per Tiraq. commemorata secuti sunt Ias. in l. is potest, col.11. versi. secundò Bar. tacitè. D. de acqui. hære. Deci. in cap. tertio loco, col.4. versi. quia absentia, de proba. & ipse idem Tiraq. in tracta. de præscri.§.pri. glo.6. in fin. quam & nos simpliciter sequimur.

3 ℭ Quanquam non me lateat Rui. de quo Tiraq. non meminit, in cons. 189. circa primum, num.13. cum duob. seq. lib.pri. velle tunc demum id procedere quando quis se fundat in absentia, secus si in præsentia, per dictum Alex. in l. sed & si de sua, cir. fin. D. de acqui. hære. vbi si quis, inquit, alleget mortem alterius, præsumi eum viuere vsque ad centum annos: sed si alleget vitam, tunc debere illam probare.

4

4 ¶ Sed respondetur illud Alex. dictum verum non esse, & communiorẽ videri opinionem, siue mortem, siue vitam quis alleget, eam probare debere, si id suæ sit intentionis fundamentum, secundùm Aret. in ea ipsa l. sed & si de sua, col.3. versi. vnde domi.me. & Corn.in cons.340. quòd dicta dos, col.3.versi. nec est verum, lib.pri.in cons.181. uisis nonnullis, col. 7.cir.fin. versi.& licèt soleat, lib.2.in cons.208. quanquam in hoc, col.3. versi. nec obstat tex. lib.3. quo posteriori loco subdit, vbi vera esset contraria opinio, aliquo scilicet casu quem præsumi viuere vsque ad centum annos, constare tamen debere de ætatis eius initio, ad hoc vt sciri posit an lapsi sint centum anni, necne, idem Corn. idipsum etiam repetens in l. si emancipati, col.2. versi.item licèt glos.& ibi Dec. col.2. versi. tertiò no. iuncta col.3. versi.non ob. ratio Ang.Curt.iun. col.4. versi.considera etiã, & Cagno. col.12. versi. extra causam.C. de collatio. iterum Deci. in l. fin. col.8. versi. & contra.C. de edic. Diu. Adri. tol. Lancel. Gallia. in rub. de ver.obli.col.38.versi. in hoc tamen menbro,sub num.160. cir.med. Alcia. in trac.præsump. reg.pri. præsump.44. Quæ sententia probatur ex l. si minorem.C.de in inte.resti.min.vbi ætas probanda est ab eo qui in ea se fundat, siue agendo, siue excipiendo, vti Bar. Bal.Ang. Saly. Castr.& Alex.id annotarunt ad idem tex. in l.cùm te, & ibi not. Azo. Cyn. Bart. Bal. Ang. Saly.& Castr.C.de proba. Specu. in tit. de acto.col.2.versi. si ergo excipis, Hosti.in sum.de proba.§.fin. col.2. versi. item minor ætas, Io.And.in cap. infamibus, de reg.iur. in 6. iterum Bar.in l.pri.col.fin. versi. viso de modo excipiendi, de excepti. in l.de ætate, col.6. versi.sumus expediti de secũda quæstio.D.de mino. in cons.92. in quæstione vertente inter D. Simonem, in prin. parte pri. iterum etiam Bal.in cons.148.in casu proposito præmittendum est, cir.fin. versi.ad aliud capitulum, lib.pri. rep. in cons.441. hoc exordio, visis statutis, lib.5. idem Bal. in cons.66. factum tale est, apparet, col.pri. ver.sed si minor est absens, & iterum,subobscurè tamen,ante fi.versi. alij dicunt, lib.3. in cons.pri. punctus super quo consilium postulatur,in fi. & cons.seq. ante fin. lib.4. Calda.in cons.5. incip.quis habeat probare, tit. de proba. Abb.in cap.pri. in fin. de regu.in cap. cùm T.virum, col.2.versi. & per hoc infero, eod.tit.Castr. in cons.53. visis actis & consideratis omnibus, col.2. versi.hoc autem onus, lib.2. Imo. in cons.23.in casu præmisso, post prin. Gemi.in cap. si eo tempore, col.2. versi.in ea.glos.ibi ætatis, de rescri.in 6. iterum Alex.in cons.149. viso processu, col.pen.versi. solùm est videndũ, lib.5. Docto.in cap.in præsentia,vbi Abb.col.2.versi.sed quæro, Imo.col.4.versi.in glo.3.ibi ꝓsumitur,Aret.col.3.in fi. versi.nono nota, Fely. col. 13. versi. glo. in ver. sol. (licèt corrupta sit hæc lectura, & dicere velit in ver.secũdæ) sub nu.28.qui cõem hanc dicit opinionẽ,& alios citat concor. & Dec.col.26.versi.in ea.glo.in fi.de proba.& faciunt not.ꝑ Alex. in appo.Bar.in l.2.§.si dubitetur, col.2.in ver.tunc requiritur,post prin.D. quemadmo. testa.ape. & quæ nos dicemus infra in glo.12.in ver. agnatum non habuerit, quæstio.xiij. in prin.

GLOSSA DECIMA IN VER.
CVM IPSO MARITO.

1 PRIMO quæro, quid in nostro Comensi & Cremonensi statuto, in quibus hæc verba apposita non fuerunt: Quam quæstionem factam reliquit Tiraq. in trac. de legi. connu. glos.8. quæstio.xiij. vbi

multa in vtranque sententiam aduocat, ita tamen vt quantùm ad partē negatiuam addere possis eam etiam secutos fuisse Io. de Arno. in solilo.17. incip. sed quid si mulier., Deci. in cons.512. conclusionem primam, in fin. vbi hanc communem dicit opinionem, Io.Duran.de arte testa.tit.pri.cau. 2.num.4. Cattel.Cot. memo.incip. statutum requirens in contractu, versi. quid autem esset, & sequi videtur etiam Chassa. in consue. Burgun. tit.4.§. pri. in glo. in ver. contraulz entre les vifz, in fi. Tandem verò Tiraq. tenet quando statutum viri consensum ob eius præiudicium exigit, vti dicit esse in casu consuetudinis de qua loquitur, posse maritum ad suum ipsius commodum consentire. Nos verò latiùs articulum declarantes casus aliquot distinguemus.

2 ¶ PRIMVS est quando vltra consensum viri aut agnati cum muliere contrahentis interuenisset alterius quoque agnati consensus: & tunc sine dubio validus erit contractus, vt & voluit Ias. in cons.3. præsupponitur in facto, col.fin. vers. secundò principaliter, libr.pri. per nonnulla quæ allegat: cui & tu optimum poteris tex. addere, in l.pupillus obligari, in prin. & in.§. item ipse.D. de aut. tuto. vbi vnus ex contutoribus potest à pupillo emere cum auctoritate alterius contutoris, & not. in l. si in emptore.§. fin.D. de contra.emp. & faciunt quæ dicemus in glo. seq. quæstio.x.

3 ¶ SECVNDVS est casus, & hæc secunda sit quæstio, quando adhibitum fuisset iudicis decretum: quo etiam casu dicimus valere cōtractum per mulierem cum viro aut agnato & contrahente & consensum præstante celebratum, secundùm Bal. in l.si furiosi, in fi.C.de nup. eum simili. per Tiraq. adductis in d.glo.8. num.122. incip. videmus igitur.

4 ¶ TERTIVS casus est, tertiam quoque quæstionem constituens, quando palam & bona fide vir aut agnatus cum muliere contrahit, & tunc etiā contractus valet, & ita voluisse videtur Tiraq. d.glo.8.num.124.incip. aliter autem, post Bal.Abb.Alex.& Soci.in locis per eum alle. vbi dum allegat Bald. in cons.60. soluto matrimonio, lib.4. veriùs est in cons.62. eir. med. versi. prætereà, lib.4. & dum allegat glo.in l.quatenus.§. sicut.D. de admi.tut. non reperitur lex huius initij eo in tit. & probatur ista conclusio in simili de tutore, qui sic potest cum pupillo contrahere, simulq. eidem authoritatem accommodare.l.cùm ipse, & ibi glos.mag.& Bar.D.de contra.emp. in.l.non existimo, & ibi Bar. D.de admi.tuto. in l.pupillus obligari.§.fin. & ibi glo.in ver.palam,& Bar.D.de aut.tuto.glo. in l.pri. in prin. in ver.non potest.D.eo.tit. in l. tutor rerum, in prin. in ver.non posse, in vlt. solut. & ibi Bar.D.de admi.tuto. in l.si in emptione.§.fin. in glos.vlti.& ibi Bart.D. de contra.empti.

5 ¶ Est verum quòd Bal.Saly. & Castr. in d.l. cùm ipse.C.de contra.emp. id intelligunt procedere modò tamen interueniat alterius contutoris authoritas: quod etiam quando alius contutor intercedat, admittit Rip. in l.pri.§.fuit quæsitum, col.2.ver.contra istud.D.ad S. C. Trebel.

6 ¶ Sed priorem opinionē vltra supra allegata simpliciter secuti sunt etiā Alex. in l.singularia, col.2.versi.immò secundùm, qui communem hanc asserit opinionem, & ibi alij etiam Docto.D. si cer.peta. Soci. in cons.87. in

præ-

præsenti, col.pri. versi.præterea Bal.in consi.lib.pri. Ias.in d.§. fuit quæsitũ, col.3. in fin.versi.tertia difficultas, vbi & ipse de communi sententia fidem facit, ad quod conferunt etiam quæ diximus supra in glos. pri. num.212. incip. quinta sit.

7 ℭ SED HIC QVARTO quæritur, quando dicatur tutor aut maritus bona fide contraxisse: & glo.in d.l. pupillus.§.fi. in ver. mala fide.D. de aut. tut. tutorem inquit tunc non esse in bona fide, quando scit rem nõ esse pupilli, quod quidem verum est in se, l.qui scit, ante fin.D. de vsuca. sed hoc in casu vix conuenit, ideoq. alio dicamus modo tutorem in mala esse fide, si rem à pupillo emat minùs iusto prætio, vt ibi ea quoque glo. in d.§.fin. asserit, & ibi sequitur Bar. & Bal. in l.cùm ipse, in prin. Saly. etiam in prin. & Cast. cir.prin.C. de contra.emp. Ias.in l.pri.§. fuit quæsitum, col. 4.versi. & tunc demum.D. ad S. C. Trebel. & probatur in l. pri. cum glos. in ver. mala fide.C. si vendi. pigno. aga. & in l.3.C.de iu.fis. lib.10.

8 ℭ Et facit ad hoc glo. nota. in l. semper in coniunctionibus, aliàs conuentionibus, in glo.vni. in fi. D. de reg.iur. quæ dicit, licèt circa prætium contrahentibus se inuicem decipere liceat, id honesto tamen viro non conuenire: de cuius glo.veritate videbis ibi, Deci.col.fi.& Cagno.in fin.ver.& Bal. in cap. si proponente, cir.med.versi. & no. quòd interdum, de rescrip. in cap. quanto, col.pri. in fi.versi. item decipere aliquem, de iureiu. in cap. cùm causam, in fi.ver. de testi. in aut. ad hæc, vol.6.ver. quæro 21.& col. seq.C. de vsur. Cano. in cap.pri. in cap. cùm dilecti, in cap.cùm causa, de emptio.& vendi. in cap. in ciuitate, de vsur. Calda. in cap.fin.eo.tit. Butri. in cap. quia plerique, col.pen.versi. & hoc credo, & ibi Abb. col.10. versi. nona quæstio, de immu. eccle. Cepol. de simu. contrac. in 2. præsum. nu. 22. Aret. in l. si quis cùm aliter, col.fi. in prin.versi. quomodo ergo. D. de ver.obliga. Barba. cons.67. illud afferam, per totum, lib.4. Ias. in l.pen.col. 2. versi. quartò no. ex tex. & ibi Deci. col. 2. versi. quartò regula, & Cur. iun. col.2. versi. quartò notate.C. de pac. iterum Ias. in §. sed iste, col.20. versi. & aduertite, insti. de actio. iterum Deci. in consi.11. & pro tenui, col. 2.versi. secundò non ob. & in cap.pri. in pri.lectu. col.18.versi. similiter ex ista, de consti. Crot. in cap. vt animarum, eo.tit. in 6. Bertran. cons.71. ponitur, col.pri.versi. & de istis, lib.2. Thom. Ferra. cau. 4. incip. regula est in iure, iterum Cagno. in l.2. col.3.versi. tertiò limitatur, & col.seq.C. de pac. inter. emp. & vendi. quibus etiam in locis tractatum comperies, an deceptio in foro conscientiæ permissa sit: de quo etiam per Panta. Cremen. in rep. l.2. num.158. & 2.seq.C. de res. vendi.

9 ℭ Eodem etiam modo si per interpositam personam tutor rem pupilli emit, videtur id non bona fide gerere, nisi tamen palam emat mutuato emptoris nomine, non mala tamen fide simpliciter intercedente, sed ne nomen eius in instrumento describatur, vt solent honestiores facere, ita per omnia dicit tex. in d.l.pupillus.§.fi.versi. sed si per interpositam personam. D. de aut. tuto.

10 ℭ Non omitto etiam Bar. in l. frater à fratre, col.antep.versi. tertiò quæro.D. de condi. inde. aliter etiam hoc declarare, videlicet bona quid fide factum dici, quod fit præsentibus consanguineis vel amicis eius cum quo

contra-

contrahitur, vel iudice præsente, & ibi sequitur Ias. col. etiam antep. versi. signa tamen. D. de condi. inde. & Imo. in l.pri.§. fuit quæsitum, col.2.vers. sed aduerte. D. ad S. C. Trebel. Deci. in cons.272. viso processu, col.pen. versi. nam authoritas, Rui.cons.91. circa ea, col.2.versi. & vbi etiam, lib.5.

11 ℭ QVARTVS est casus, & exinde quinta quæstio, quando hic consensus fuisset mulieri antea generaliter præstitus: quo casu si velit postea mulier specialiter contrahere, poterit id facere, etiam cum eo qui generalem ei consensum præstitit, secundùm Pet. de Bellaperti. & Cyn. in l. pri. D. de aut.tuto. Bal. in cons. quodam incip. quatuor puncta, cum alijs concor. per Tiraq. adductis in d. trac. de legi. connu. glo. 8. num. 123. incip. illud autem, vbi dicit se reperire non potuisse illud Bal. cons. sicuti nec nos potuimus, quamuis habeamus repertorium omnium consiliorum ipsius Bal. ordine alphabetico compositum, & sequi præterea videtur Rom. in l. transactionem, in fi. ver. C. de transac. & Chassa in consue. Burgun. rub.4. §.pri. in glo. in ver. contraulz entre les visz, in fi. & clariùs Soci. in d.cons. 87. col. 3. versi. præterea Bal. in præalle. lib. pri. Et dum Tiraq. vbi supra citat Deci. limitantem hoc non procedere si generalis iste consensus fuisset ante data ad hoc opera, vt mulier postea cum eo, qui consensum præstitit, contraheret, adhibitus, qui dolus arguetur, si paulò post consensum præstitum contractus sequatur, adde ipsum etiam Deci. sequi Io. Duran. in d. trac. art. testa. tit.pri. cau.2. num.4. & quantùm ad vltimum, dolum præsumi si paulò post contractus celebretur: adde quæ & nos diximus supra in glo.2. in ver. mulierum, quæstio.17. sed tamen candide Lector animaduertas casum istum nostro non conuenire statuto, quia supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xxi. asseruimus consensum ex hoc statuto requisitum generaliter præstari non posse.

12 ℭ QVINTVS est casus, ex quo sexta subsequitur quæstio, quando statutum concederet consensum post actum iam consumatum, accedere posse: quo casu generaliter præstari posse uoluit Soci. in cons. 160. in præsenti, col.6. versi. præterea respondeo, lib. 2. sed hic etiam casus nostrum ad statutum non adaptatur, quia non est permissum consensum, de quo hic agitur, post actus celebrationem interuenire, vt diximus supra in glo.7. in ver. consensus, quæstio.xij. cum mult.seq.

13 ℭ SEXTVS est casus, septimam nobis quæstionem afferens, quando nõ principaliter tractatur de interesse consentientis, sed in consequentiam quandam: & tunc in ea sumus sententia, vt præstari possit: sicuti & tutori hoc permittitur.l.pri. in prin.D. de aut.tut.l. quod dicimus, in prin. D.eod. tit. & ita voluit Soci. in cons. 112. quoniam, col. 3. versi. stante ergo, lib.pri. rep. in cons. 172. lib.2. in cons. 80. præsens consultatio, col. 4. versi. non omitto, & col. seq. lib.4. & videtur sequi etiam Cattel. Cot. memo. incip. filiusfamilias potest, dum se remittit ad Soci. & facit etiam tex. in l. si quis nec causam, in prin. D. si cer. peta. cum ibi latè cumulatis per Ias. col. pri. & mult. seq. & tex. in l. si is qui duos. D. de lib. lega.

14 ℭ Sed & his proximè accedit, quòd licèt testis de suo ipsius commodo tractans sit inhabilis. l. nullus. D. de testi. cum simili. admittitur tamen si nõ principaliter, sed in consequentiam commodum ad eum spectet, vt latè

per

per Tiraq. in trac. res inter alios actas, col. 2. versi. hæc limitatio, vbi ex hoc legatarium, inquit, & substitutum in fauorem testamenti, Prælatum in fauorem Ecclesiæ, fideiussorem pro alio confideiussore, vt excussionis beneficium consequatur, & creditorem in fauorem debitoris testificari posse: quam etiam regulam vltra per Tiraq. alle. posuit glo. vni. in d.l. nullus, & in l. si ita scripserit, in glo. pri. & ibi sequuntur Bar. & Soci. col. 2. versi. in glo. pri. qui communem hanc dicit opinionem. D. de condi. & demon. Ang. de Castel. inter cons. Bal. in cons. 405. ego Angelus, cir. med. lib. pri. repe. in cons. 10. lib. 3. de quo vlti. tantùm meminit etiam Tiraq. vbi supra, Alex. in cons. 10. Diuini Numinis, col. fin. versi. præterea legatarius, lib. 6. Fely. in cap. insuper, cir. fin. de testi. Barb. in cons. 45. clementissimum Deum, col. 4. versi. item in casu isto, lib. 4. de quo tamen vide etiam Io. Fab. in §. legatarijs, cir. med. insti. de testa. ordi. Docto. in l. dictantibus. C. eo. tit. de testa. Cano. in d. cap. insuper, & D. Io. Ceph. in cons. 65. in præsenti, num. 31. & mul. seq. lib. pri.

15 ℭ Et quantùm ad creditorem pro debitore testificantem, addes id etiam voluisse Alex. in l. si cui. §. fi. ante fin. D. de leg. pri. (dum allegat Iac. But. & Ang. in l. non solùm. §. quæritur. D. de procu.) in cons. 177. visis & lectis, col. 2. versi. nec obstat prædictis, lib. 7. Barba. cons. 25. clementissimum, col. 4. versi. hinc dicimus, lib. 4. Fely. in d. cap. insuper, num. 15. Et licèt Ias. in loco per Tiraq. vbi supra commemorato, & præterea in d.l. dictantibus, num. 6. dubitare videatur, tamen idem Ias. sequitur in l. si quis nec causam, in prin. num. 14. D. si cer. peta. in rub. C. ne fis. vel respu. nu. 21. & in d.l. si cui. §. fi. num. 18. in fi. & 19.

16 ℭ OCTAVO pro præcedentis quæstionis declaratione quærò, quando quid principaliter factum dicatur: quod colliges ex Bar. in l. ambitiosa, col. 4. in prin. versi. sed certè opp. D. de decre. ab ordi. faci. cum concor. per Ias. adductis in d.l. si quis nec causam, in prin. si cer. peta. sed quantùm nostrum ad propositum meliùs dicas de commodo consentientis in consequentiam, non autem principaliter tractari, si de adeunda hæreditate agatur, & consentiens sit legatarius, aut substitutus, vel creditor defuncti: vel etiam generaliter quando consentiens fuisset mulieris fideiussor, per ea quæ supra num. ab hinc 2. adduximus, & præterea per tex. in d. l. pri. in prin. D. de aut. tuto. vbi permittitur tutori authoritatem præstare pupillo hæreditatem debitoris ipsius tutoris adeunti: & idem si tractetur de dote per mulierem marito constituenda, quia poterit maritus mulieri secum nubenti, & dotem constituenti consentire, stante etiam statuto lucrum dotis vxoris præmortuæ uiro deferente, eo quia principalis est contractus matrimonium: dos autem accessoria. l. dotem. D. de iur. dot. quæ etiã principaliter in fauorem vxoris non viri constituitur, vt probat l. pri. D. sol. matri. & ita decidit Soci. in d. cons. 80. col. 4. versi. non omitto, lib. 4.

17 ℭ Sed si consentiens esset pater aut dominus, cuius consensu mulier celebraret contractum, illius filij aut serui commodo cedentem, non valeret contractus, tanquam euidenter constet ipsi patri aut domino acquiri, ita etiam est tex. in d.l. pri. in fi. D. de aut. tuto. quia scilicet quicquid acquirit seruus aut filius domino & patri acquiritur. l. quodcunque. D. de ver. obli. cum simi. Sed cùm id non procedat in castrensi peculio vel quasi, quod

patri non quæritur, tot.titu.D. de Castr. pecu. ideo in eo secus dicendum est,& ita in simili probat tex. in l. si pater, in prin.D. ad l. Corn. de fals. & in l.3.§. sed si in castra. D. de dona. inter vir. & vxo. & ita patrem, si tutor fuerit, posse authorem fieri pupillo, aliquid filio suo in causam castrensis pecuIij vel quasi promittenti, voluerunt glo. in d.l.pri. in fine prin. in ver. rem acquirit,& ibi Bar. col.pri.versi. quærit glos.D. de aut.tuto. Qua etiã ratione idẽ dici potest in donatis à Principe vel Augusta,quia instar castrensis sunt peculij, & patri non quæruntur.l. cùm multa.C. de bon. quæ lib. in aduentitijs autem dubitari potest, cùm ea quò ad proprietatem filio quærantur, & quò ad vsumfructum patri.l. cùm oportet. C. de bon. quæ lib. Et glo. in d.l.pri. in fine prin. in d.ver. rem acquirit, authoritatem, inquit, hoc in casu interpositam valere quò ad proprietatem, non etiam quò ad vsumfructum,& ibi sequitur Bar.col.2.verf. quæro quid si pater. Sed contrarium in simili annotauit glo. in l. impuberem.§. pri. in ver. in adoptionem dato, quam ibi sequitur ipse quoque Bar. & Alex. in eius appo. ob quam controuersiam articulus hic dubius redditur: veruntamen dici potest quò ad vsumfructum sine dubio nullam esse authoritatem, & in hoc vtraque glos. concordat: Quantùm autem ad proprietatem licèt glo. in d. l.pri. valere asserat, tamen glo. in d.l. impuberem.§.pri. id non clarè explicat, licèt non valere sentiat: quam posteriorem sententiam nos veriorem arbitramur per tex. per Bar. in d.§. pri. allegatum, scilicet in l. filius emancipatus.§. sequens.D. eo. tit. ad l. Corn. de fal. vbi sicuti prohibetur quis seruo suo legatum ascribere, ita & seruo communi: & si ei & Titio ascribit, non valet legatum etiam quò ad Titium, sed pro non scripto habetur. Quam opinionem cùm id iam firmassem, reperi postea tenuisse etiã Abb. in consi.40. factum, in fi. ver. lib.2.

18 ℂ Et tenendo hanc partem necesse videtur dicere, nos non esse in diuiduis, sed in indiuiduis,quia scilicet filius aduentitia acquirere non potest, nisi etiam patri vsumfructum acquirat,d.l. cum oportet.C.de bon. quæ lib. sed patri hoc casu acquiri non potest vsusfructus, ideo nec proprietas filio quæri debet: aliàs enim si dicamus nos esse in separabilibus,contra dicendum erit,per ea quæ diximus supra in glo. quinta,quæstio.pri.& secundùm hanc opinionem, quam iam probauimus,cessabit maximum illud dubium apud quem remanere debeat proprietas ipsa: quo in articulo Bar. in d.l. pri. primò dicit apud filium, non autem apud promittentem, arg. aut. excipitur.C. de bon. quæ lib. vbi tamen alius ponitur casus,de quo statim dicemus: postea tamen se remittit ad not. per semetipsum in d.l. impuberem. §.pri. vbi sequitur glo. ibi, ideo dici potest Bar. in d.l. pri. non fuisse secutum illam glo. ibi,maximè cùm quæstionem meliùs examinet in d.§.pri. secundum ea quæ diximus supra in glo. 2. in ver. mulierum, num. 46. incip. quoniam, cir. fin.

19 ℂ Scias tamen Lector Bar. in d.§.pri. velle, si pater filio legatum ita ascribat, ne sibi quæratur vsusfructus, legatum valere ea ratione qua in filio valet emancipato,de quo nos statim dicemus: cui & tu addere poteris hæreditatem ita dari & acquiri posse, ne ad patrem perueniat vsusfructus, aut. excipitur.C. de bon. quæ lib.

20 ℂ Et facit etiam ad hoc, quòd licèt aliàs in facto, in quo de suo interesse tracte-

tractetur, nullus sit idoneus testis, vt iam diximus supra num. ab hinc 6. incip. sed & his: fallit tamen si adijciat ex sua depositione nullum se velle commodum reportare, secundùm Bal. in l. dictantibus, num. 2. C. de testa. quod & fuit de mente Ang. in conf. 275. thema super quo consilium petitur, col. pen. versi. primò quia non de substitutione, & licèt contrarium teneat Abb. in cap. insuper, col. 6. versi. quinta est opinio, de testi. nos tamen priorem sequimur opinionem, quæ communior est, vt colligitur ex his quę adducemus infra in glo. 12. in ver. agnatum non habuerit, quæstio. viij. & ita aliquando practicauimus.

21 ¶ In emancipato autem filio certum est patrem pro eo authorari posse, sicuti & legatum ascribere. d. l. impuberem, post prin. versi. sed & si emancipato, vbi idem dicitur in filio in adoptionem dato: quod tamen glo. ibi in ver. in adoptionem, intelligit modò non transeat in potestatem adoptantis, vti non transit quando antea erat in patris naturalis potestate, secundùm distinctionem l. cùm in adoptiuis, in prin. C. de adoptio. quanuis aliud esset de iure Digestorum secundùm quod loquitur d. versi. sed & si emancipato. Et quod de emancipato diximus procedit non solùm si tempore acquisitionis sit emancipatus, sed etiam si sit in potestate, si tamen effectus in tempus emancipationis conferatur. d. l. impuberem. §. si dominus, vbi idem dicitur in seruo, si quis ei ita legatũ ascribat cùm liber erit. Econtra autem si tempore quo quis alteri legatum ascribit, eum non habeat in potestate, non nocebit si postea uiuente etiam testatore contingat habere. l. de eo, in fi. D. eod. tit. ad l. Corn. de fals. Quid autem in matre (quanuis hic casus nostrum ad statutum non pertineat, cùm agnata fœmina ad consensum alteri mulieri præstandum non admittatur, vt dicemus in glos. seq. quæstio. xv.) videbis tex. in l. Diuus Claudius, ante fin. versi. idem in filia. D. eo. titu. qui loquitur in filia sibi legatum ascribente matre dictante, vt scilicet excusetur: & facit quod statim dicemus.

22 ¶ Quid autem econtra si quis ad vtilitatem patris aut matris consentiat: & certè quantùm ad patrem, si in illius potestate consentiens fuerit, licèt pater non acquirat filio, non valebit tamen consensus seu authoritas per eum præstita. l. quod dicimus. §. fin. D. de aut. tuto. & not. Bar. in d. l. pri. cir. med. D. eo. tit. vbi hanc esse rationem adducit, propter iussum quem pater habet in filium: cui addere poteris tex. in l. idonei, cum glo. vni. D. de testi. vbi filius pro patre testificari prohibetur propter imperium quod pater habet in eum. Quantùm autem ad matrem valet legatum quod ei filius ascribit. l. si pater, in fi. D. eod. tit. ad l. Corn. de fal. sed quoniam ille tex. loquitur quando ascribit iussu testatoris, ideo glo. ibi in ver. cum iussu. dubitat, quid si sine iussu, & in eam inclinat opinionem legatum non valere: cuius tamen contrarium nos rectiùs arbitramur per tex. in d. l. quod dicimus. §. fin. dum loquitur quando filius authorans patri est in eius potestate: & per ea quæ supra diximus de emancipato, cui pater ascribere legatum potest: nam fœminas constat in potestate liberos non habere. §. fœminæ, insti. de adop. cum simi. per nos adductis infra in fine, num. 108. incip. 35. quæro: & per tex. in l. Diuus Claudius. §. matri. D. ad l. Corn. de fal. vbi matri, cui per seruum dictante filio ascriptum est legatum, legis Corneliæ venia tribuitur. Et quid in fratre: glo. in d. l. pri. in fine prin. in ver. rem acquirit, in fi. D. de aut. tut. dicit non valere authoritatem per patrem

filio interpositam in vtilitatem alterius fratris, quantùm duntaxat ad vsumfructum, quod patri quærendum esset: & sic sentit id procedere quando ambo essent in eiusdem patris potestate: pro qua glos. facit tex. in l. 3. §. qui in eiusdem. D. de dona. inter vir. & vxo. tamen cùm hic casus sit similis ei quando pater authoratur alteri ad commodum filij, vt & sentit illa glo. dum idem vtroque casu decidit: ideo nos idem quoq; dicimus quod supra diximus num. 17.

23 ¶ SEPTIMVS est casus nonam formans quæstionem, quando tractatur de executione prioris duntaxat contractus solenniter & legitimè celebrati, tex. habes & exemplum in l. fistulas. §. fundum. D. de contra. empti. intelligendo vt ibi habetur, & vt nos quoque diximus supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. ij. num. 3. & 4.

24 ¶ OCTAVS est casus sexto proximus, ex quo decima descendit quæstio: quando non quæritur consentienti directè, sed res futuro ab euentu pendet, puta si substitutus sit consentiens: & tunc valere consensum patris substituti præstitum filio hæreditatem adeunti, fertur tenuisse Dyn. in cons. incip. Christi miserantis, quod tamen inter impressa non reperio: sed illud sic citat & sequitur Soci. in d. cons. 80. col. 4. versi. præterea dico, lib. 4. vbi ex hoc infert ad id de quo etiam diximus supra nu. 13. de marito vxori sibi dotem constituenti consentiente, vt scilicet valeat huiusmodi consensus, etiam si extet statutum lucrum dotis vxoris præmortuæ ipsi marito deferens, cùm id ab euentu & fortuna pendeat: qua ratione arbitramur sustineri posse dictum Bal. in cons. 6. hæc est quædam copia, lib. 2. qui loquens de statuto prohibente mulierem nuptam sine consensu viri, & innuptam sine consensu duorum consanguineorum proximiorum testari, consuluit valuisse tamen testamentum cum consensu consanguinei ab ea substituti conditum: quanuis Bal. alia ratione moueatur, nempè quòd ibi non de authoritate sed de consensu agatur, cui nos rationi non accedimus, quoniam licèt statutum vtatur verbo consensus, habet tamen vim authoritatis, quia ad integrandam mulieris personam requiritur, vt asseruimus supra in præfatio. in pri. dub. & alibi sæpe: sed, vt diximus, hæc tamen decisio ex dicto Dyn. & ex alijs supra allegatis sustineri potest.

25 ¶ NONVS est casus, & subsequenter vndecima quæstio, quando vxor se obligaret pro redimendo marito in carcere existente: & id cum consensu eius eam facere posse arbitramur, vt in statuto prohibente filium familias sine consensu patris se obligare voluit Bal. in cons. 213. occurrit dubium, in prin. lib. 2. quem sequuntur Chassa. in consue. Burgun. tit. 4. §. pri. in glo. in ver. contraulz entre les vifz, col. 4. versi. sed iuxta prædicta, & Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 8. nu. 285. incip. quid quòd Bal.

26 ¶ Sed cõtra prædicta obstare videtur quòd existens in carceribus contrahere prohibetur. l. qui in carcerẽ, & ibi glo. vni. & Doct. D. de eo quod met. cau. glo. in l. qui à latronibus, in prin. in ver. possunt, & ibi Bar. Castr. Imo. & Aret. D. de testa. ideoq; cùm cõtractus à cõsensu viri, de quo nos loquimur, seu patris, de quo Bal. loquitur, robur accipiat, valere nõ videtur, cùm ab ipso viro seu patre carcerato celebratus videatur: quod procedere videtur etsi virum aut patrem vxori aut filio contrahenti cõsentientem testi æquipararemus,

remus,quia qui in carcere est testificari quoque non potest.l.3.§. lege Iulia. D. de testi.4. quæstio.3. cap. testes.versi. item l. Iulia, & no. Specu. tit. de teste.§. opponitur, num.90. & ita in teste quandoque practicauimus.

27 ℭ Verùm respondeo posse mulierem sine huius statuti solennitate maritum è carceribus liberare, vt diximus supra in glo.pri. quæstio.xxiiij. ideo si consensus non necessarius interueniat,obesse non debet, per ea quæ diximus supra hac ea. glo. quæstio. pri. & quæ dicemus in glo. seq. quæstio. xj. Præterea id non omnino simpliciter verum est,carceratum contrahere non posse, quia distingui solet tam in contractu quàm in testamento, an contrahat vel testetur in fauorem tertij, an eius qui eum carcerari fecit: & si eius, an iustè an iniustè carceratus fuerit: super quo latè videbis Bar. in d. l. qui in carcerem, & in d.l. qui à latronibus, in prin. in 2. oppo. & ibi Castr. cir.fin. latius Imo. col.pri. & Areti. col.3.versi. in glo. posita,& col. seq. Et dum Bar. in d.l. qui in carcerem,nullam facit differentiam,an quis sit in carcere an extra, adhuc tamen custodem habens, ita quòd non possit quò velit ire, quem sequuntur Castr. in d.l. qui à latronibus, in fine prin. & ibi Imo.col.pri. cir.fin. versi. ex prædictis, scias quæstionem hanc semel Comi accidisse in debitore qui allegabat obligationem de soluendo debito creditori factam nullam esse,tanquam celebratam ab ipso carcerato,seu extra carcerem,sed tamen sub custodia constituto: quæ tamen in causa debitor nobis contra eum aduocantibus succubuit, quia id non probauit,se scilicet custodes habuisse, ita quòd liber ei recessus non esset.

28 ℭ An autem idem sit pro redemptione patris, fratris, aliorumue agnatorum, an & eos possit mulier sine huius statuti solennitate redimere, videbis in d.glo.pri. d.quæstio.xxiiij. Et quid si mulier se obliget pro redimendo patre vel marito infirmo,aut excõmunicato, adeundus tibi erit Chassa. in d.consue. Burgun.tit.4. §.pri. in glo. in ver. contraulz entre lex vifz, col. 4. versi. facit pro hoc, vbi se remittit ad Guili. Bene. in rep. cap. Raynutius, in ver. & vxorem nomine Adelasiam, num.389. sed fortè voluit allegare num.268. vbi hanc tangit materiam, quem tamen non reperio id ponere, de testa.

29 ℭ DECIMVS est casus, ex quo duodecima oritur quæstio, quando contractus non solùm commodo consentientis, sed & mulieris cederet: quo etiam casu validum esse arbitramur, per nota. per Soci. in d. conf. 80. col.4.versi. confirmatur, lib.4. dum loquens de muliere quæ dotem super omnibus eius bonis marito eidem consentienti constituerat,stante statuto dictæ dotis lucrum vxore premoriente ipsi marito deferente,virum,inquit, huic potuisse dotis constitutioni consensum præstare,quia dos non dicitur in vtilitatem viri simpliciter constituta, sed & vxoris: & vide quæ dicemus infra in glo.21. in ver. nec occasione dotis suæ, num. 7. incip. & ista, & in fine, quæstio. 50. & quæstio.lxxviij.& mult. sequen.

30 VNDECIMVS & vltimus casus, qui xiij. nobis quæstionem parit, quando contractus in vtilitatem consentientis principaliter tendit: & tunc veram hanc esse opinionem arbitramur, quòd si requiratur consensus ad integrandam prohibiti contrahere personam, & tunc non possit quis ad suum ipsius commodum consentire: secus si requiratur ob præiudicium

consentire debentis, vti voluit Alex. in appo. Bar. in l.pri.D. de aut. tuto. & in l.pri.§. fuit quæsitum, col.pen.versi. ad prædicta, iuncta col.fi.versi. satis videtur, Soci. col.antep. & seq. Ias. col.pri.versi. secundò per dictam regulam, dum Alex.ibi citat, Aquen.ante fin. dum & ipse se remittit ad Alex. Rip. col. 2. versi. aduerte quia, qui communem hanc dicit opinionem. D. ad S.C. Trebel. iterum Soci. conf.87. in præsenti, col.2.versi. præterea differentia, lib.pri.Cur.iun.in l.pri. in fi.ver.C.vn.vir & vx. dum allegat Alex. vbi supra, Alcia. in trac. præsum. reg.pri. præsum.2. num.4. & sequi etiam videtur Tiraq. subdubius tamen, in d.trac. de legi.connu. glo.8. num.121. incip. mirum est, & 122. vnde cum in nostro hoc statuto consensus hic ad supplendam mulieris personam, non ob viri aut agnatorum interesse desideretur, vt diximus in præfa. in pri. dub. consequens est vt non possit ad consentientis vtilitatem accommodari:& ita expressim in statuto prohibente mulierem contrahere sine præsentia & consensu duorum propinquorum voluit Guili. Bene. in rep.cap. Raynutius, num.254. de testa. Ad quod etiam vide tex. in l. si in emptione.§.fi. in fi. D. de contra.empti. vbi habetur quod dicimus tutorem à pupillo emere non posse, ad alias etiam similes personas idest curatores & procuratores, & qui aliena gerunt negotia, porrigendum.

31 ¶ DECIMOQVARTO quæro, quid si econtra maritus aut agnatus mulieri super re, in qua ipse ius habere prætendat, consenserit, an sibi præiudicet: & memini D. Apollonium Lambertengum doctissimum virum & patruum nostrum, in statuto nostro Comensi olim consuluisse non præiudicare, quoniam non videtur quis hac mente consensum præstare, vt sibi præiudicet, ideo non debet illius consensus vltra eius intentionem operari.l. non omnis, in prin.D. si cer. peta. Et facit etiam quod idem in tutore videmus, qui si pupillo paternum petenti legatum authoritatem præstet, nullum sibi præiudicium infert, quin proprio possit nomine inofficiosum dicere testamentum: sicuti & econtra si pupilli nomine de inofficioso egit testamento, non prohibetur legatum sibiipsi factum acceptare.§. si tutor, insti. de inoffi. testa.l. cùm quædam.C. de admi. tuto. & not. glo. in l. fin. in prin. in ver. aduocationem, in fi.D. de inoffi.testa. & Tiraq. in trac. retrac. tit.pri. §.pri. glo.9. num.266. ex quo tex. in d.§. si tutor, not. generaliter glo. ibi pri. eum qui ex sui officij necessitate aliquid facit sibi non nocere, quam sequuntur ibi Io. de Plat.Christo, Porti.Ang.Areti. & Vigli. Zuiche. Et idem in ciuitatis administratore in transactione ipsius ciuitatis decretum interponente, vt sibi non præiudicet, consuluit Castr. in conf. 423. quia scio quòd super isto, col. pri.versi. nec obstat quòd in instrumento, lib.pri. Et idem in patre filio agenti consentiente, voluit Bal. in l.fin.§. necessitate, col.pen.versi. quæro nunquid consensus.C. de bon. quæ lib. & propiùs ad terminos nostros, in statuto scilicet consensum propinquorũ in contractibus minorum desiderante, reperio id ipsum etiam Bal. consuluisse in conf. 102. punctus super quo. petitur consilium, cir. med. lib. 2. quem sequitur.Tiraq. in d.trac.retrac. tit.pri.§.pri.glo.9.num.139. & præterea Castr. in conf.459. omnis difficultas, col.4.versi. verùm quia, lib.pri. Alex. in conf. 65. quoniam omne, col. fi. versi. præterea illud, lib. 6. rep. conf.119. eod.etiam lib.

32 ¶ Verùm multa in contrarium facere videntur: primum tex. in l. si fideiussor

iussor.§. pater.D. de pigno. vbi consentiens pignori scribendo chirographum alterius nomine, sibi preiudicat: quem tex. sic citat glo. in l. Caius, in glo. mag. in pri. solu. & ibi Bar. & alij.D. de pigno. acti. Et tex. in cap. ex literis, cum glo. in ver. testis. in fi. de transac. vbi ea glo. colligit ex illo tex. & ex tex. in d.§. pater, eum qui authoritatem præstat sibi præiudicare. Et tex. in l. post legatum.§. si filiusfamilias.D. de his qui vt indi. vbi si filiusfamilias patre consentiente falsum accusat testamentum, denegatur patri ad consequendum legatum actio. Et quod not. Bar. in l. cum quis decedens, in prin. D. de leg. 3. vbi consentientem inquit testatori suam ipsius consentientis rem leganti, iura sua amittere: & ita per aliqua ex prædictis in statuto prohibente minorem sine consensu propinquorum contrahere voluit Soci. in cons. 43. viso testamento, col. fi. versi. sed postremo, lib. 4.

33 ℂ Quam posteriorem si quis opinionem sectari voluerit, sic ad contraria poterit respondere, ea procedere quando quis consentit ad actus probationem, vt in teste, quo casu verum est consentienti iacturam non parari, vt est tex. in d.l. Caius.C. de pigno. actio. secus si ad actus substantiam quis consentiat, vt in casu nostro videtur, & vti loquuntur iura supra pro posteriori opinione adducta, ita soluit glo. mag. in d.l. Caius, in pri. solu. vbi sequuntur Bar. Saly. & Io. de mente Sperel. idem Bar. in d.l. cum quis decedens, in prin. de leg. 3. Soci. in d. cons. 43. quo loco eum in præce. versi. citauimus, lib. 4. sed & tu propiùs ad d.§. si tutor, insti. de inoffi. testa. respondere poteris speciale esse in querela uti odiosa, ita respondet glo. in d. l. fi. in prin. in ver. aduocationem. D. de inoffi. testa. & in d.l. post legatum. §. qui accusauit, in ver. adfuerit. D. de his qui. vt indi. & Io. Fab. in d.§. si tutor. Ad dictum autem Bal. in d.l. fi.§. necessitate.C. de bon. quæ lib. potes dicere verum non videri per d. l. post legatum.§. si filiusfamilias. D. de his qui. vt indi.

34 ℂ Veruntamen pro concordia nos sic distinguendum arbitramur, quòd aut vir aut agnatus consentit a iudice coactus, & excusatur, ita vt iura sua illęsa remaneant, per ea quæ pro priori parte adduximus, ita enim hanc coactionis & necessitatis rationem in quærela, de qua supra locuti sumus, per tutorem pupilli nomine intentata, adducit tex. in l. tutorem. D. de his qui. vt indi. & licèt in tutore maior videatur excusationis ratio, cùm ad hoc onus quilibet cogi possit, nisi legitimam habeat excusationem. tot. tit. D. & C. de excu. tuto. hic autem non videtur vir aut agnatus ad consentiendum mulieri cogi posse, vt probant illa verba sequentia, & voluerit consentire: quæ etiam in nostro Comensi statuto prolata sunt: idem tamen in nostro quoque casu dicendum arbitramur, ex quo præsupponimus virum aut agnatum coactum consentire.

35 ℂ Et ad hoc facit quòd & aduocatus non cogitur aduocationis officium suscipere, sicuti nec procurator, secundùm glo. in d.§. si tutor, insti. de inoffi. testa. saltem in causa in qua de eius interesse agitur, vt ibi per Docto. & tamen si coactus à magistratu suscipit, sibi non præiudicat, secundùm Alb. in l. post legatum.§. qui accusauit, in versi. aduocatum. D. de his qui. vt indi. Vigli. Zuiche. in d.§. si tutor, Tiraq. in d. trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 9. num. 266. incip. quid igitur.

36 ℭ Nec obstat tex. in d.l.fideiussor.§.pater.D.de fideiuss. cum suis concor. quia loquitur quando quis præstat authoritatem aut consensum ad substantiam actus voluntariè, non autem ex necessitate.

37 ℭ Non obstat etiam tex. in d.l. post legatum.§. si filiusfamilias.D. de his qui, vt indi. quia respondetur in casu illius.§. potuisse filiumfamilias agere sine consensu patris secundùm Bar. ibi, & ideo illius consensum ibi fuisse voluntarium,& consequenter ipsi patri nō præiudicare. Præterea etiã dici potest illum tex. loqui secundùm ius antiquum, quo iure quicquid acquirebat filius patri acquirebat.l. placet.D. de acqui.hære. cum simi. quod hodie est immutatum.l. cùm oportet.C. de bon. quæ lib. vti dicit glo. in d.§. si filiusfamilias: & ideo non mirum si secundùm iura Digestorum pater consentiendo filio testamentum accusanti,sibi præiudicabat,ne legatum filio factum petere posset,quia nihil interest per nos vel alium nobis aliquid acquiri.l. nihil, in prin.D. de inoffi. testa.

38 ℭ Aut verò is, qui consentit, non fuit à iudice coactus,nec talis erat qui cogi posset,vti videmur in hoc statuto, vt diximus supra num. ab hinc 4. & tunc sibi præiudicat,& ita in terminis latè docteque voluit Crauet. in quæstio.incip. diuino subsidio ex corde postulato, in auditorio consilij, posita post trac. de anti. temp. num.36. cum 2. seq. & probatur ex his quæ statim subijciemus.

39 Aut & vltimò consentiens & sine iudicis iussu erat talis qui cogi poterat, & tunc quæstio ex eo pendere videtur, an huiusmodi consensus hoc casu dicatur voluntariè,an verò ex necessitate præstitus: quo in articulo in simili statuto cogente affines ad compromittendum, vt scilicet si factum fuerit compromissum inter aliquos affines,qui ad illud cogi poterant, necessariũ tamen dicatur, licèt nullus præcesserit iudicis iussus vel sententia, tenuit Anc. in cons.159. rationes quæ,in pri.dub. maximè col.2.versi. quartò hoc probo, qui licèt moueatur quoniam in casu suo iam fuerat à parte petitum compromissum, secuta tamen nondum sententia, illius tamen rationes idem innuunt etiam si non fuerit à parte petitum, ex quo mouetur quia quando quis facit actum, ad quem scit se teneri,dicitur compulsus facere.l. nouissimè.D. quod falsi.tut.aur. cum alijs per eum allegatis: & clariùs Arct. in cons.24. quatuor,col.3.versi. vnde dixit, Io.Mari. Rimi. in l. si quis maior, col.pri.versi.not. ibi nullo, & ibi Cur. iun. col.2. num.8.& Cagno. in 4.nota, in 2.limita. num.67. cum 3.seq.C. de transac. Deci. in cap. cùm M. Ferra. col.14. & 15. num.34. de constitu. Rui. in cons.27. stante pacto,col. 2.versi. nec obst. statutum, lib.4.

40 ℭ Contrariam tamen opinionem tenuit Saly. in l. fi. col.pri. num.4.C. de iudi. dum requirit apparere debere ex compromisso vel ex actis de præcepto iudicis & de statuti necessitate: quem sequuntur Alex. in d. l. si quis maior, col.pri. num.2. & ibi Parpa. in 4.nota. in 3.limita. idem Alex. in l. pri. num.49. in fi.D. sol.matri. Fely. in cap.fi. cir.fin. de re iudi. Cur.sen. in appo. Alex. in l. si plures, in ver.probat.D. de pac. Rip. in d. cap.cum M. Ferra. num. 180. in fi. & seq.

41 ℭ Qua in controuersia, si nostrum hac in re iudicium interponere licet, prio-

priorem nos opinionẽ veriorem arbitramur, per ea quæ adducunt Ancha. Rimi. Aret. & Cagno. in locis supra alle. & maximè per tex. in d. l. nouissimè, ibi quid enim si cõpulsus aut metuens ne compelleretur: & quod ibi not. Bal. D. quod fal. tut. aut. & in l. velle non creditur, & ibi Cagno. post prin. D. de reg. iur. & per nota. per Fely. in d. cap. cùm M. Ferra. col. 11. versi. an autem liceat, & ibi Deci. col. 14. & 15. & per Ias. in l. 2. in 2. nota. C. de transac. & iterum per Deci. in aut. præterea, num. 12. C. vn. vir & vx. in cons. 690. visis dubitationibus, col. fi. versi. non obstat quòd in dubijs, & meliùs in proposito dicti statuti per eundem Deci. in cons. 22. & pro tenui, col. pri.

42 ¶ Nec obstant allegata per eos qui diuersam partem sequuntur, inprimis enim Saly. nihil allegat: Alex. autem in d. l. si quis maior, videtur pro hoc allegare Bar. in l. creditor, in fine prin. D. sol. mat. sed voluit eum citare in tit. de solutio. dum ad ipsum Bar. Alex. se remittit, quando quid factum dicatur necessitate vel metu statuti, qui tamen Bar. contrarium probat, vti etiã animaduertit Cur. iun. in d. l. si quis maior, nu. 8. cum dicat Bar. debitorem Reipublicæ dici coactum soluisse, si de pœnali ciuitatis ordinamento superinde edito appareat, licèt de vi non constet: quẽ in id citat & sequitur idem Alex. in cons. 57. quoniam, cir. fi. lib. pri. & Cano. in cap. pri. de offi. dele. Deci. in cons. 25. & pro tenui, col. 2. versi. nec ob. huic, vbi alios citat concor. & Rip. in d. cap. cum M. Ferra. num. 180.

43 ¶ Non obstat dictum Bal. in l. omnem, in fin. ver. C. ad S.C. Tertul. quia & illud pro hac nostra facit sententia, dum statutum, inquit, semper loqui, semper terrere, & continuum inferre metum: quod & probatur in l. Arriani. C. de hære. dum autem Alex. allegat eundem Bal. in l. filius, col. pen. C. de fur. eum non reperio.

44 ¶ Non obstat & quod dicunt Fely. in d. cap. fin. de re iudi. & Rip. d. cap. cum M. Ferra. in locis supra alle. d. l. nouissimè. D. quod fal. tut. aut. procedere in his quæ fieri solent à coacto tantùm, non etiam à volente, vt in compromisso, quia dici potest illum tex. loqui etiam de actu qui fieri soleat à volente, cum etiam sine coactione sed dolosè qui non est tutor quandoque vti tutor authoritatem præstet, vt latiùs respondet Cagno. in d. l. si quis maior, num. 69. & 70.

45 ¶ Ex quibus satis defensa videtur Anc. & sequacium sententia, quę etiam communior videtur: quam tamen ex ipso Anc. in d. cons. 169. col. 2. versi. & hoc probo, ex Aret. in d. cons. 24. col. 3. in prin. & ex Deci. in d. cap. M. Ferra. col. 15. versi. non obstat dictum Saly. intelliges procedere vbi appareat compromittentes statuti notitiam habuisse, atque (vt dicunt Rimi. & Cagno. in d. l. si quis maior, ille col. pri. hic num. 69.) illius formam obseruasse: pro quo posteriori dicto videbis Deci. in d. cons. 22. col. pri. cir. fin. Quid autem si alter ex compromittentibus aliquam habuisset exceptionem, qua compromissum euadere potuisset, quam omisit, colliges ex Aret. in d. cons. 24. col. 3. & clariùs ex Cur. iun. in d. l. si quis maior, col. 2. num. 8.

46 ¶ Scias tamen Lector, vt ad propositam huius nostri statuti quæstionem

redeamus,

redeamus, si consentiens protestetur se saluo iure suo consentire, tunc ius suum saluum esse, secundùm Imo. in d.cap. ex literis, col.2. versi. in glo. pri. de transac. & expressius in statuto prohibente mulierem testari sine consensu propinquorum, vt videlicet propinqui consentientes sibi non præiudicent, si adijciant se id facere citra aliquod suum præiudicium iuris quæsiti aut quærendi, voluit Io. Duran. de arte testa. tit. pri. cau. 2. num. 6. & probatur in l. si debitor. §. si in venditione. D. qui mod. vel hypo. sol. vbi creditor consentiens debitori pignus suum vendenti, ius suum non amittit, si consentit salua sui pignoris causa, & ibi not. glo. & Bar.

47 ℭ Et similiter econtra si quis non solùm consentiret, sed & iuri suo renunciaret, nullum esset dubium sibi renuntiationem obesse, quia essemus in claris, in quibus cessant coniecturæ: l. continuus. §. cùm ita. D. de verbo. obliga. & id voluit expresse Soci. in consi. 189. viso testamento, per totum, maximè col. fin. versi. postremò, lib. 2. Immò id verum est non solùm si expresse iuri suo renuntiet, sed & si non renuntiet, sed tantùm vltra simplicem consensum bona ipsius propria pro contractus obseruatione obliget, secundùm Crauet. in d. quæstio. quam citauimus supra versi. ab hinc 9. num. 39. quoniam inquit Crauet. statutum quem cogit ad consentiendum duntaxat, non autem ad promittendum se contractum ratum habiturum proprio nomine cum bonorum obligatione: vnde si sui officij terminos excedit, teneri debet, per bonum tex. in l. & si is. C. de prædi. mino. vbi licèt non valeat alienatio rei minoris per curatorem facta, valet tamen hypotheca bonorũ ipsius curatoris pro euictione per eundem curatorem emptori constituta: ad idem adduco pulchrum tex. in l. cùm post, cir. prin. D. de admi. tuto. & quod not. Bar. in l. post mortem. §. tutor, post prin. D. quan. ex fac. tuto. cum alijs per Crauet. vbi supra commemoratis. Et notandum est id non tantùm procedere, si quis per se ipsum consentiat & renunciet, sed etiam si per procuratorem ad id specialiter constitutum, vti loquitur Crauet. vbi supra, vt colligitur ex prin. ipsius quæstionis: de quo tamen, quantùm ad id, an possit hic consensus præstari per procuratorem, diximus supra in glo. 7. quæstio. iiij. & mult. seq.

48 ℭ Quid autem si is qui mulieri contrahenti consensit, eidem postea succedat: vtrum contrà eum contractum venire possit, vbi aliàs non posset, videbis Crauet. vbi supra, per totam illam quæstio. maxime num. 22. decidentem non posse: sicuti nec potest, inquit, maritus qui dotalem fundum alienauit, si vxori hæres existat.

GLOSSA VNDECIMA IN VER. AGNATI.

1 OMISSIS his quæ supra in glo. 8. in ver. mariti, diximus, quæ tu Lector pro ingenij tui subtilitate ad hanc quoque glo. extendere poteris, quæcunque facere videbuntur, ne nos eadem de re repetitionem faciamus.

2 ℭ PRIMO quæro an necesse sit agnatum esse proximiorem: quod reperio voluisse D. Apollonium Lambertengum summum practicum & pa- truum

truum nostrum inter eius consilia, quæ apud me sunt illius manu scripta, allegando Alex. in l.fin.C. de ver. signi. vbi tamen Alex. id non tangit, quia illum tit. non legit: sed hanc opinionem addo tenuisse Bal. ibi post med. versi. & est ar. Saly. post prin. versi. item no. quòd gener, Ang. post prin. versi. & per hanc l. & Fulg. subdubium tamen, cir. med. versi. no. quartò, qui loqui videtur per verba consilij, dum tutissimum, inquit, & consultissimum esse, adhiberi proximiores, Iaco. Butri. in l.fi. & ibi etiam Saly. post prin. versi. item ex litera, & Alex. in fin. ver. C. de testa. mili. iterum ipsum Iaco. Butri. in l.pri. & ibi Saly. cir. prin. versi. & dicit Iaco. Butri. C. vn. vir & vx. Ang. si rectè inspiciatur in cons. 170. reuocatur, per totum, Anch. in rep. cap. pri. in xiiij. quæstio. de constitu. Castr. in l. si cùm dotem. §. si patri, cir. med. versi. & quod no. Bal. & ibi Alex. in eadem l. in. §. eo autem tempore, col. fi. versi. & dicit Bal. D. solu. matri. Corn. in cons. 29. in præsenti, col. pri. versi. ex quibus, & col. 3. versi. & sic non ob. id lib. 3. Ias. in l. non solùm, in prin. D. de no. oper. nun. eundem Ias. subobscurè tamen in l. transactionem, in fi. C. de transac. (dum hanc opinio. posteriori loco recenset, secundùm not. per ipsum & alios in l. si idem cum eodem. §. fin. D. de iur. om. iud.) in d. l. pri. in fi. C. vn. vir & vx. dum se remittit ad dicta per ipsum in d. l. transactionem, Alber. Brun. in trac. de for. & solen. titu. de correc. & relax. solen. & formæ, char. pen. col. illius char. 3. vers. ideo statutũ, Bertran. cons. 98. dudum fuit, col. pen. versi. & sic illud videatur, lib. 2. & sequi etiã videtur Cattel. Cot. memo. incip. statutum requirens.

3 ❡ Quam opinionem qui sequi maluerit, si scire desiderauerit, quid iuris si proximior noluerit consentire, videat Bal. & Saly. in l. viduæ. C. de impu. vbi dicunt remotiorem adhibendum: & quid si mulier adhibens remotiorem, affirmet esse proximiorem, adeat Fulg. in cons. 219. visis binis processibus, col. 4. versi. rursum, & Tiraq. de legi. connu. glo. 8. num. 136. & quæ nos diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. xxiij.

4 ❡ Sed diuersum voluerunt Bar. & Bal. rectè intuenti in d. l. transactionem, vterque cir. fin. vti etiam eos ibi ponderat Ias. ante fi. versi. subijciunt, licèt ipse videatur ab eorum opinione recedere, vt supra diximus: sed ibi sequitur Alex. cir. med. versi. item ex hac l. dum Bar. refert, Ang. in cons. 160. domina Catharina, col. pen. versi. item est aduertendum, Fulg in d. cons. 219. col. 2. & 3. in quam etiam sententiam inclinare videtur Ias. in l. fin. in fi. C. de ver. signi. dum eam vltimo loco recenset.

5 ❡ Quam nos controuersiã distinctionis fœdere sic componi posse sumus opinati, videlicet quòd aut in actu per mulierem celebrando concurrit etiã proximior, quia habita fortè notitia mulierem contrahere velle, eam adit, asserens se velle in actu interuenire, & consensum præstare: & eum arbitramur præferendum, etiam si remotior illum præuenerit, modò tamen ipse proximior re adhuc integra & actu nondum consumato superueniat, per nota. per Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. in glo. 9. in ver. aut consanguineus, num. 21. incip. ex eo, & 22. iunctis per eundem etiam annotatis eo. tit. §. 11. glo. 4. in ver. debet recipere prætium, num. 3. vbi statutum, inquit, de consanguineis simpliciter loquens, remotiorem quoque comprehendere per nonnulla quæ allegat, ex hoc inferens, ad statutum requirens duorum propinquorum consensum in contractibus mulierum, licèt hoc non

omnino

omnino clarè firmet: adducit autem Tiraq. ad hoc d. num. 3. quando aliquid non insolidum multis defertur quemlibet admitti, etiam si primi gradus non fuerit, per tex. in l. 3. §. sed si plures, sed veriùs incip. si plures. D. de sepul. viol. subdens Tiraq. ita admitti, vt quandocunque veniat, præferendus sit, licèt ab alio præoccupetur, modò veniat intra tempus à l. vel sta tuto præstitutum, per tex. in l. si maritus, per totam l. maximè in. §. fin. D. ad l. Iul. de adul. & voluit Tiraq. allegare l. 4. illius tit. (duæ enim sunt leges illius exordij eo in titu.) vbi id satis probatur, iuncta tamen l. 2. §. fin. eo. tit. vbi dicitur & patrem & maritum ad accusandam de adulterio mulierem admittendum, sed maritum tamen præferendum, quia credendum est eum propensiori iure, maiori & dolore accusationem executurum, & in d. l. 4. §. fi. disponitur, maritum post institutam etiam ab alio accusationem venientem audiri, modò veniat intra legitimum tempus, vbi magis dicitur id procedere etiam si post absolutam mulierem veniat, si modò probet se iusta de causa fuisse impeditum: quod tamen nos in casu nostro, quando celebratus per mulierem iam esset contractus, non admitteremus, quia diceretur lapsum tempus ad consentiendum præfixum, & ad prædicta, inquit Tiraq. d. num. 3. se plures alios concor. cumulasse in eo. trac. tit. 2. §. 2. in glo. 2. num. 81. sed est in glo. pri. & vni. num. 82, incip. ad 21.

6 ℂ Sic itaque redeundo ad casum nostrum, quatenus diximus maritum cum patre concurrentem in accusatione adulterij contra vxorem instituenda præferri, quia verisimile est maiori cum dolore accusationem prosecuturum, satis dici potest, hanc quoque rationem nostro in casu militare, quia credendum est proximiorem diligentiùs consideraturum, an contractus mulieri vtilis sit futurus, necne, cùm ad eum spes successionis pertineat, secundùm not. per Bar. & alios in l. transactionem. C. de transac. & vltra tex. in d. l. 2. §. fi. probantem eum cuius magis interest præferendum, id etiam probat tex. in d. l. 3. §. si plures. D. de sepul. viol. vbi si plures sepulchri violati interdicto agere velint, ei cuius iustissima esse causa videtur, hoc permittendum est, in l. 3. §. si tamen plures. D. de lib. homi. exhi. vbi pluribus ea de libero homine exhibendo actione experiri cupientibus, eligendus est à prætore is ad quem ea res maximè pertinet, in l. si plures. D. de accusa. vbi quando plures in accusando concurrunt, is est præferendus cuius magis interest, in l. 3. in fi. D. de popu. actio. vbi in populari actione præfertur is de cuius præiudicio agitur, & in l. si verò. §. quæ autem. D. de his qui deie. vel effu. vbi pluribus actionem ex eo titulo descendentem desiderantibus, ei potissimùm danda est cuius interest.

7 ℂ Nec dicatur dicta iura simpliciter probare, proximiorem ob illius præiudicium præferendum, quia loquuntur quando plures concurrunt, & sic id intelligitur quando re integra proximior concurrit cum remotiore: ad quod etiam præterea facit quòd si coniuncti plures pro coniuncto agere volentes concurrant, proximior præfertur, vt post antiquos tradit Alex. in l. exigendi, col. 2. versi. septimò fallit, & ibi Ias. dum se ad eum remittit, col. 3. versi. quandoque aliàs, & Cur. iun. col. 4. versi. septimò fallit. C. de procura. iterum Alex. in cons. 26. circa primum, col. fi. versi. postremò, lib. pri. Quæ etiam opinio fuisse videtur de mente Bal. & Saly. in l. viduæ. C. de nup. eiusdem Saly. in l. dudum, in fi. ver. C. de contra. empti. dum volunt remotiorem admitti quando proximior recusat consentire.

8 ❡ Et hæc ſententia, remotiorem quoque admittendum, cum limitatione de qua ſupra, eo potiſſimùm recipienda eſt propter ſtatutum infra cap. 174. in nouiſſi. diſponens ſtatutorum verba ad literam eſſe intelligenda: quod etiam diſponitur in Comenſi ſtatuto cap. pen. in ciuili. & quia ſupra in præfatio. in pri. dub. aſſeruimus ſtatutum hoc propter mulieris imbecillitatem, nō ob viri aut agnatorum præiudicium fuiſſe introductum: nam contraria ſententia procedere poſſet ſi ob mariti agnatorumue præiudicium factum fuiſſet.

9 ❡ Et hanc opinionem, remotiorem etiam admitti, Iaco. quoque Butri. & Saly. qui alterius ſunt factionis, in d. l. fin. C. de teſta. mili. & in d. l. pri. C. vn. vir & vx. aſſerunt de conſuetudine obſeruari: quorum aſſertioni acquieſcere videtur Iaſ. ibi in d. l. pri. in fi. Sed quoniam idem Iaſ. in l. non ſolùm. D. de no. oper. nun. velle videtur, eorum aſſertioni ſuper conſuetudine credendum non eſſe, dum ſe remittit ad not. per eum in l. de quibus. D. de legi. vbi contra Bar. ibi, velle videtur, Doctori de conſuetudine atteſtanti credi oportere: & quia quæſtio hæc frequentiſſimè contingit, ideo placet eam latiſſimè explicare poſt Zile. in appo. conſ. matrimo. conſ. 39. incip. reuerende pater, in ver. credendum, qui plures in id authoritates cumulauit: ſed nos multò plures cumulabimus, declarabimuſque quomodo id intelligatur.

10 ❡ Priorem igitur partem non eſſe credendum, tenuerunt Bal. in l. conſentaneum, col. 6. ſub num. 35. C. quomodo & quan. iud. & ſuboſcurè in l. fi. col. 3. verſi. item Io. & Hug. C. de fideicom. in l. ſi is qui. §. ſi antiphona, poſt med. ibi & indigeret iſta conſuetudo probatione facti. D. de pigno. in prooem. feu. col. 2. verſi. vnde dicit Inno. Alex. in l. poſt dotem, col. 10. num. 29. & ibi Clau. Aquen. col. pen. num. 31. D. ſol. mat. idem Alex. in conſ. 67. in cauſa & lite, cir. med. lib. 7. (vbi dicit id etiã eſſe de mente Cyn. in l. dos à patre. C. ſol. matri. & Bar. in d. l. poſt dotem, dum Bar. ibi ſecundùm Alex. tenet opinio. glo. in d. l. dos à patre, & ſubdit hæc verba prædicta vera niſi probetur conſuetudinem eſſe aliter, & tamen Bar. antea retulerat glo. vbi ſupra, de ea conſuetudine atteſtantem: verùm Bar. ibi meo in codice non ſic loquitur: ſed tantùm col. 7. num. 29. in fi. ſic inquit, concludo ergo de iure dotem reuerti ad patrem, licèt de conſuetudine obſeruetur opinio Marti.) Corn. in conſ. 83. circa primum, col. 4. verſi. & conſuetudo, iuncta col. 5. verſi. ſed tamen his non obſtantibus, lib. 4. vbi negat illam lecturam, quæ Bar. aſcribitur, in d. l. de quibs, eſſe Bar. appo. Guid. Pap. quæſtio. cccccLXV. in contractu matrimonij, in ver. atteſtantur, Barba. in conſ. 43. præclarè, col. 9. verſi. circa iſtud, lib. pri. Aret. in conſ. 132 in cauſa, col. 2. ver. ſed tamen, Cur. ſen. in conſ. 78. domina Franceſchina, col. fi. verſi. & ipſi D. Io. Petro, Iaſ. in d. l. de quibus, col. pen. num. 89. & 90. D. de legi. vbi in id etiam citat Caſtr. in l. Titia. D. de ſoluti. vbi tamen hoc nō dicit in meo codice, idē Iaſ. in aut. ſi qua mulier, col. 2. nu. 10. C. de ſac. ſan. eccle. in l. extraneum, col. pen. verſi. vnde Doctori. C. de inſtitu. & ſubſti. dum ſe remittit ad dicta per ſeipſum in d. l. de quibus, Deci. in cap. 2. col. fin. ext. fin. de reſcri. in conſ. 156. viſo tenore, col. fi. verſi. non ob. vltimò, in conſ. 142. & pro tenui, num. 5. in prin. in conſ. 285. eiuſdem initij, in fi. ver. in conſ. 402. in cauſa, col. pen. verſi. ſupereſt, iuncta col. fin. verſi. non obſtat, vbi hanc communem dicit opinionem, in conſ. 472. teſtator, in 2.

dub. Goza. in conſ.35. breuiter,col.3.verſi. quintò & ſi dicatur,ſub nu.12. Marſ. in conſ.82. ſcientiarum omnium,num.42. & in prac.crimi.§. conſtante,num.15. Rui. in conſ.111. viſo prolixo,ante fin. lib.5. Roc. Cur. in rep. cap.fin. ſectio.8.incip. nunc vt reliquum materiæ expediamus, in v. quæſti. ſub num.9. Bero. in rub. extra de offi. dele. num.49. Bertran. in conſ.124. viſo caſu,cir.med.verſi. eſt enim aduertendum, vol.pri. in conſ.161.incip. meſſe igneurs, cir. fin. qui etiam communem hanc eſſe ſententiam atteſtatur, vol.2. in conſ. 144. ex tenore, col.2. verſi. ſi tamen de ſtylo, lib.3. in conſ.176. contra Ioannam, ante fin.verſi. & quanuis,Bal.eo. lib.3. in conſ. 181. circa proceſſum, col.5.verſi. nec etiam obſtat, vbi de communi quoque opinione fidem facit, eo.lib.3. in conſ.290. ex themate, col.10.verſi. & contra Bal.num.23. & 24.eo. etiam lib.3. Pariſi.conſ.25. primo aſpectu, col.4.verſi. & Doctori, iuncto verſi. omnia enim iſta, num.17. & 18. vol. pri. conſ.31. omiſſa, col.2. verſi. non enim eius ſimplici, eo. lib. pri. conſ. 158. ſi ius commune, col.3.verſi. nec illud, num.21. lib.4. Grat. conſ.12. col.7. & conſ.ſeq. col.fin. vtrobique hanc crebriorem eſſe opinionem aſſerens,lib.pri. conſ.111. col.pen. lib.2. Gramma. in 13. uoto, incip. in cauſa Ferragudi, Loffre. conſ.42. col. pen. Gomeſ. in cap. pri. fol.18. col. 2. de conſtitu. in 6. Io. de Syl. in trac. de benefi.fol.74. col.pri. Cagno. in l.vni. col.6.verſi. tertiò limita, vbi communem hanc eſſe opinionem atteſtatur. D. ſi quis iusdi. non obtem.in rep.l. ſi quis maior,nu.72. in ſi.C.de tranſac. Purpu. in l. neque pactio,col.6. num.43.C. de tranſac. & ſentit Soci. quoque iun. in conſ.35. quatenus, col.4. num. 16. lib. pri. maximè dum citat Alex. in d.conſ.67. lib.7.

11 ℭ Verùm contraria in ſententia,immò credi oportere, fuerunt Bar. in d. l. de quibus,in iiij. quæſtio. num.21. & ibi ſequitur Albe.D. de legi.Bal. ſibi contrarius in cap. cum dilectus, col.pri.verſi.no. quòd conſuetudo, de conſue. Raph. Cuma. conſ.57. monaſterium, propè fin. conſ.159. viſo teſtamento,col.pri.verſi. his tamen, Chri. Porti. inſti. de his qui ſunt ſui vel alie.iur. in prin.col.2.verſi. ſed hîc dubitatur, & inſti. de rer. diui.§. apum, col.fi.verſi.glo. ſuper verbo incluſerit,Caſtr. in conſ.164. in præſenti cauſa quæ vocatur,in prin.lib.2.Oria. in rep.cap. quoniam contra,col.30. in ver. reſponſiones,de proba. Cepol. conſ.cau.crimi.39. vt ab alijs allegatur,ſed nobis 40.incip. Lucius ciuis, col.3.verſi. quia quando, ſub num.18. & 19. in conſ.58. vti etiam ab alijs citatur, ſed veriùs eſt 59. Paulus faber, col.3. verſi. & ideo cum ciuitas,Alex. ſibi etiam parum coſtans in appo. Bar. in l. pri. num.15.C. de digni. lib.12. Barb. conſ.8. ſcribitur,col.6.verſi. item ex alio,lib.pri.conſ.23. ſapientiſſimus,col.pen.verſ. iudex tamen,lib.2. in cap. ſi quis clericum, col.32. de iudi. & inter conſilia Cur. ſen. conſ.66. ſapienter, col.12.verſi. pro qua conſuetudine, Guid.Pap. quæſtio.cxxxix. ſecundùm communem,col.pri.verſ. & credo quòd talis conſuetudo,& quæſtio. ccccclxv. in contractu, col.4.verſi. quibus conſuetudinibus, & in conſ.18. Præpo.Medio. in cap.pri.§. præterea Ducatus,col.pri.nu.2. in fi. de prohi. feu.alie. per Fride. Soci. conſ.18. viſa, col.2. cir.prin. lib.pri. conſ.67. viſis inueſtituris,col.9.verſi. idem etiam dicit,lib.pri. conſ.252. viſis inſtrumentis,col.7. in fi.verſ. quartò eadem concluſio,lib.2.conſ.275. in cauſa fratris, col.2.verſi. confirmatur, eo.lib.2. Iaſ. ſubdubius tamen,in rep.l. admonendi, char.28. col.4.verſi. reſtat ſolùm reſpondere, & ibi Marc. Mantu. num. 169.D. de iureiu. idem Iaſ. in l.filius à patre,in prin. ſub num.27.D. de lib.

& post. in l.fi. num.58.C. de iu.emphi. in conf.168. in isto subtili,col.5. in prin. versi. istam eandem,lib.2. in conf.15. speciale,in fi.ver. lib.3. Io.Mar. Rimi. in l. iuris ignorantia, col.2.versi. dicta tamen Rapha.C.qui admit. in l. liberti, cir.med.D. de offi. asses. Lancel. Deci. in l. si fideiussor.§. meminisse,col.pri.versi. præstat etiam hic tex. arg. ad notabilem quæstionem.D. de leg.pri. Bapti. à san. Blasi. in rub.Decreta. in vj.quæstio.principa. Phili. Deci.conf.420. quæritur,col.fi. in 2.dub. in conf.691. in facto proponitur, col.fi.versi. & Doctori, in conf.694. pro resolutione, col.pri. in l.2.§. mutui,in sec.lectu.col.fi.D.si cer.peta. Afflic.in constitu. Sici.incip. castellanis, cir.fin. & in constitu.incipi. quisquis,§.vtilitati,num.3.titu. de prob.expen. medi. in vsi. feu. in rub. de feu. cogni. col.6. num.35. (vbi in id citat quædam etiam Alex.conf. quæ non reperio,ibique etiam mendosè allegat Bal. loco Bar. in d.l. de quibus.D. de legi.) Fran. Nig. in l.pri.nu.3. & ibi Iaco. de Plumbi. num. 41. D. de offi. eius cui man. est iur. Aquen. in l. si quis id quod, num.8.D. de iur.om.iudi. Alber. Brun. in conf.66. Lofre. conf. 10. col.4. Rebuf. in concor. Fran. fol.67. Bologni. in rep.aut. habita, col. 11. versi. superest autem.C. ne fili. pro patre, Bertran. conf.24. viso & prout, col.2.versi. & si famoso, vol.pri. Cur.iun. in conf.60. habita diligenti, col. 2.versi. quinimmò fortius, & in trac.feu. quæstio. pri.col.3.versi.& licèt ad hoc,qui etiam allegatur idem velle in rep.l. Paulus.D. de solutio. quem tamen non reperio eam l. nec aliam illius titu. legere, nec inter lectu. nec inter repeten. Firmia.in suo reper. in ver. Doctor, versi.149.incipi. Doctori creditur, Paris de Pute. in trac. Syndi. in ver. an Doctor siue aduocatus, col.fi.versi. ex qua glo. Io. Duran. de arte testa.tit.5.caut.35.num.3. Goza. conf.59. prima facie,col.3.versi. nonò si communis,& col.seq. Soci.iun. in conf.126. maxima,col.9. num.40. in fi. lib.pri. in conf.60. videbitur,col.3. num.10.lib.2. in conf.31. vidimus,num.pri.eo.lib.2. Capiti.decisi.Neapo. 176. in causa Dominici, num.20. & 23. Cattel. Cot. memo. incip. Francigenæ, Ferdi. Loaz. in rep. l. filiusfamilias.§. diui, num. 37. D. de leg. pri. Chassa. conf.64. viso processu,num.8. Io.Neuiza. in conf.4. de vultu Dei, num.3. Crauet. in conf.166. licèt plurimi, col.3. versi. & istis patribus,sub num.9. lib.pri. & in conf. cui pro genero inscribitur, sub num.476. Zile. in appo.Alex. de Neuo inter conf.matri.d.conf.39. in ver. credendum,Matt. Gribal. lib.commu. opinio. in ver. consuetudo,versi. Doctori excellenti.

12. ¶ At Imo.in l.pri.§.nuntiatio,col.2.versi.item adde dictis Bart.D.de no. oper.nun. has diuersas sic opiniones conciliat, vt vni aut duobus Doctoribus de consuetudine attestantibus nō credatur,credatur tamen si oēs communiter Doctores attestentur, per l. minimè, D.de legi. quem sic allegant & sequuntur Alex. in conf.50. in causa & lite, col. 2. post prin.lib.3. Cur. sen. conf.73. super memorata, col.24.versi. & in proposito, & Cur.iun. in prælu. feu. col.2. Quam tamen distinctionem ego ex Imo. vix elicere possum: & eam reprobat Alex. in d.l. post dotem,col.10. num.39. negatiuam inquiens opinionem indistinctè procedere, & ibi sequitur Aquen.col.pen. num.31.D.solu.matri. Areti. in d.conf.132.col.2.versi. sed tamen his,Cur. sen. d. conf.78. loco supra allegato,Deci. subobscurè in d. cap.2. cir. fin. de rescri. & clariùs in d.conf.472.col.2.vers. secundò responderi potest,appo. Guid.Pap. d.quæstio. ccccclxv. Marsi. in d.§. constante,num.15. Roc.Cur. in d. rep. c. fin. de consue. quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 2. Bertran.d.conf.144. col.3. in prin.versi. sed quod prædixi,lib.3. in d.conf.

181. col.6.versi. secunda quòd admitteretur, eo.lib.3. in d.cons.290. col. 10.versi. & quod plus est, eo. etiam lib.3. Rui. in d.cons.111. cir.fin.versi. quinimmò vbi etiam, lib.5.

13 ℭ Nos autẽ secundam opinionem, quæ vult simpliciter credi oportere, sequimur, quæ communior est, vti ex præallegatis colligi potest, & prout de ea attestati sunt Porti. in d.§. apum, Goza. in d.cons.59. col.3. Deci. in d.cons.420. cir.fin. in d.cons.691. ante fin. & 694.num.3. Cur.iun. d.cons. 60. quo loco eum supra citauimus, Soci.iun. d.cons.60. col.3.versi. secundò dico,& vers. cùm itaque,& versi. prædicta communis opi.lib.2.Crauet. in d.cons.166. num.4. vol.pri. & in d.cons. pro genero, num.476. & Zile. in appo.d. cons.cau. matri.39. quicquid attestati sint Deci. sibi contrarius, Bertran.Grat. & Cagno. in locis supra pro prima opinio. commemoratis: in qua etiam assertione Deci. adeò variauit, vt in d.l.2.§. mutui, col.fi.D. si cer. peta. asserere videatur vtranque opinionem communem esse. Quæ etiam sententia verior est,vt ex contrariorum solutione constabit.

14 ℭ Non obstat igitur inprimis quòd Doctori concessum sit iura tantùm interpretari non autem disponere super his quæ sunt facti,vt est consuetudo.l.2.C. quæ sit long. consue. quo contra Bart. argumento vtitur Alex. in d.l. post dotem,num.29.D.solu.matri. quia respondetur Alex. dictum procedere posse quò ad plenam probationem, sed nos loquimur quò ad præsumptionem tantùm,quia ipsi Doctori de consuetudine attestanti præsumptiuè duntaxat credi debere concedimus, donec contrarium probetur, vt infra dicemus, & ita responderit Bar.in d.l. de quibus, col.9. versi. quartò principaliter,sub num.21.D. de legi.Deci. in d.cons.691. col.fi. & d.cons. 694. col. pri. & in d.l.2.§.mutui, col.fi.D.si cer.peta.

15 ℭ Potest etiam aliter responderi, negando consuetudinem esse quid facti, quia id non probat tex. per Alex. vbi supra allegatus, scilicet tex. in l. 2.C. quæ sit lon.consue. quia immò dicitur ius non scriptum.§. ex non scripto, insti.de iu.natu.gen.& ciui.& in d.l.de quibus, quæ iura sic allegat ipse quoque Alex. sibi contrarius in cons.45. visis attestationibus,in prin. lib.2. vbi ex hoc inquit testem super consuetudine testificari non posse, quia diceretur testificari super iure,quod est prohibitum,sed tantùm testificari debere super facto ex quo resultet consuetudo: quod & voluit Deci. in cons. 402. in causa, col.pen.versi. sed his & similibus, vbi concor. citat: contra quæ tamen iura obstare videtur tex. in cap. pri. de constitu. in 6. nisi velimus illum intelligere secundùm dicta per Alex. & Deci. vbi supra: de cuius cap.pri. intellectu videbis etiam Rip. in l.4.§. hoc autem iudicium, nu. 34.D. de dam. infec.

16 ℭ Secundò etiam non obstat quod dicit Areti. in d.cons.132. col.3.vers. sed tamen, testem non posse in scriptis testificari. iij.quæstio. 9.cap. testes, quia respondet Deci.in d.l.2.§. mutui, in sec.lectu.col.fi. si cer. pet. hoc intelligi quò ad plenam probationem: sed nos loquimur quò ad præsumptiuam tantùm,vt dicemus infra decla.4. quod & repetijt idem Deci. in d. cons.691. col.fin. cui addere poteris idem, testem scilicet in scriptis deponentem præsumptionem facere,voluisse etiam Fely. in cap.de testibus,col. 3. in fi.versi. fallit primò, post Hosti. Butri. & Imo. quos citat.

17 ℂ Aliter etiam ego respondeo, prædicta procedere in simplici teste, non autem in eo qui in scriptis redigit ad artem suam pertinentia; quia tunc ei creditur, vt probatur in l. septimo mense. D. de sta. homi. in l. antiqui. D. si pars hære. peta. in l. Cicero. D. de pœn. in l. pri. §. fi. cum l. seq. in prin. D. si mens. fals. mod. dix. cum alijs per nos etiam adductis supra in glo. pri. num. 216. incip. sed licet: super quo videbis etiam Fely. in d. cap. de testibus, col. pen. versi. fallit quarto.

18 ℂ Tertiò non obstat quod adducit Corn. in d. cons. 83. col. 4. versi. & Doctoribus, lib. 4. consuetudinem esse variabilem, ideoque inconueniens videri hodiernam probari consuetudinem per assertionem Doctoris pluribus elapsis annis iam factam, cùm interim mutari potuerit, quia hoc tollitur ex eo quod supra diximus, contrarium probari posse: & quantùm ad præsumptionem, mirum non est, id quod fuit de præterito, præsumi etiam de præsenti esse, vt not. in l. siue possidetis. C. de proba.

19 ℂ Quartò etiam & vltimò non obstat quod dicunt Aret. in d. cons. 132. col. 3. versi. sed tamen, & Deci. d. cons. 285. in fin. ver. testi non iurato non credi, quia respondet idem Deci. in d. cons. 691. & in d. l. 2. §. mutui, cir. fin. & appo. Bar. in d. l. de quibus, in ver. quartò, & Crauet. in d. cons. 166. nu. 9. hoc procedere quò ad plenam probationem, non quò ad præsumptiuã de qua nos loquimur, & id comprobant per glo. in cap. nuper, in ver. nisi iuratus, de testi. quæ testem inquit non iuratum præsumptionem tamen facere, cuius concor. & nos afferemus infra in 2. decla. in versi. aliter etiam.

20 ℂ Potest etiam aliter responderi, quantùm ad id quãdo Doctor ille, qui de consuetudine fuit attestatus, mortuus est, mortem uim iurisiurandi habere: quod probatur ex eo quod dicimus, quòd licèt aliàs priuatæ personæ libro fides sine iureiurando non adhibeatur, adhibetur tamen si illa priuata persona sit defuncta, secundùm Castr. in cons. 301. ad bene examinandum, in 3. quæsi. lib. pri. quem licèt reprobet Ias. in rep. l. admonendi, num. 124. D. de iureiu. eum tamen sequuntur Deci. in l. pri. num. 4. C. de eden. & in cap. 2. col. 6. num. 17. de fi. instru. Alcia. in trac. præsump. reg. 3. præsump. 4. num. 4. quod tamen Castr. dictum ita intelliges, vt solus ille liber defuncti non probet, nisi alia quoque concurrant, quia aliter esset contra tex. in l. rationes. C. de proba. & ita scio in praxi obseruatum fuisse. Quid autem in teste parte non citata examinato, an is probet, si defunctus fit, videbis Io. Mille. in sua praxi, fol. 84. nu. 17. & Folle. in sua ẽt praxi, in 2. parte secundæ partis, in ver. & demum repetantur testes curiæ, num. 6. quod nota, quia est quotidianum, ita tamen vt scias Senatum Mediolani, inter quosdam de Bays & de Canarisio cõciues nostros, die 9. Decembris, anni 1553. censuisse, in causa quadam ciuili, adhibendã esse fidem testi defuncto, qui parte non citata, vigore scilicet literarum, quas monitoriales vocant, depo fuerat: & vt ad propositum redeamus, alia etiam colligi potest solutio ex d. l. septimo. D. de sta. homi. cum simili. supra num. ab hinc 3. alle.

21 ℂ DECLARA TAMEN PRIMO, hanc conclusionem non procedere in quocunque Doctore, sed in excellenti tantùm, & ita loquitur Bar. in d. l. de quibus, Castr. in d. cons. 164. in prin. lib. 2. vbi ponit exemplum de Bal. Gui. Pap. d. decisio. 139. vbi exemplificat in Archidi. Barba.

inter conf. Cur. sen. d.conf.66. col.12.versi. pro qua consuetudine, Ias. in d.l.fin. num.58. vbi exemplum tradit in Ang.C. de iu.emphi. & in d.conf. 168.col.5. in prin.versi. istam eandem,lib.2. in d.conf.15. in fi.lib.3. Affli. in titu. de natu.succes.feu. cap.pri. in prin. col.3. num.12. vbi excellentem appellat And. de Iser. & in cap.pri. col.6. num.35. de feu. cogni. Christo. Porti. in §. apum,col.fin.insti. de rer.diuisi. Cur.sen. d.conf.60. col.2.versi. quinimò fortiùs, vbi loquitur de Bal. Deci. in d. conf. 420. col. fi. & 691. col. etiam fi.694. col.pri. in d.§. mutui, col. quoque fin. Soci. iun. d. conf. 126. num. 40. in fi. lib. pri. (vbi excellentem vocat Bar. Soci.) Io. Lup. in rep.rub. de dona. inter vir. & vxo.§.21. col.pri. in prin. Crau. d.conf.325. col. pri. lib. pri. (vbi excellentes vocat Bar. Ang. Rom. & Alex.) & in d. conf. pro genero,num.476.quantùm autem ad glos.dubitare non oportet eam excellentem esse, proindeque ei credi debere, vt sentiunt Bar. in d.l. de quibus,& Bal. in d.cap. cùm dilectus, de consue. quibus locis eos citauimus supra,Porti. in d.§. apum,col.fi. Deci. in d. conf. 694. num.4. Soci. iun. d.conf.60. col.3.versi. & quia,lib.2. quod & est de mente aliorum supra pro opinione Bar. allegatorum, dum illum citant, iuxta illius doctrinã in l. non solùm.§. si liberationis,col.2.D. de lib.lega.

22 ℭ DECLARA SECVNDO, eandem conclusionem locum habere nõ tantùm si duo pluresue fuerint Doctores de ipsa cõsuetudine attestantes, sed etiam si vnus duntaxat: cuius tamen contrarium prima dicendum facie videretur per reg. l. vbi numerus. D. de testi. & l. iusiurandi. C. eod.tit. vbi ad actus alicuius probationem duo saltem testes requiruntur: & faciunt quæ diximus supra in glo.pri. num.199.incip. nam & hoc.

23 ℭ Sed tamen veriùs est vnum etiam sufficere secundùm Bar. in d. l. de quibus,num.21. Cepol.in d.conf.cau.crimi.39. Chri.Porti. insti.de his qui sunt sui vel alie.iur. in prin. & in d.§.apum,col.fin.insti. de rer.diui. quibus locis eos citauimus supra, Præpo.Medio. in prælu. feu.num.9. & sentit ẽt Crauet.d.conf.476. dum conclusionem maximè inquit procedere quando plures attestantur, & sentiunt etiam alij quos supra in pri.decla. citauimus.

24 ℭ Nec obstat regula d.l. vbi numerus, cum simili. quia respondet Bart. vbi supra, eam loqui in simplici teste, non etiam in Doctore ratione sui publici officij: sicuti idem dicimus in notario, allegat.l.si quis decurio.C. ad l.Corn. de fals. quam solutio. sequitur Christ.Porti. in d.§. apum, quo loco eum supra citauimus: quam etiam addo sensisse glos. fina. in d.l. si quis decurio, dum colligit ex illo tex. soli notario credi, & opponit de d.l. iurisiurandi.C.de testi.& soluit ibi in d. l. si quis decurio, speciale esse quasi dicat propter publicum officium: & facit tex. in l. septimo.D. de sta.homi. in l. Cicero.D. de poen.

25 ℭ Aliter etiam ad dictam regulam responderi potest illam procedere quò ad plenam probationem, non etiam quò ad præsumptiuam, quoniam vnicus testis etiam non iuratus præsumptionem facit,vt est glo. in cap. nuper, in ver. nisi iuratus, de testi. quam ibi sequi videntur Abb. Fely. & alij, ex quo expresè non improbant, secundùm not. per Corn. in conf. 36. in hac consultatione, col. pri. versi. item ex alio, lib.2. in conf.207. videtur prima facie,col.2.vers.tamẽ quia durum,lib.3.Tiraq.in trac. retrac.tit.pri.§.

35.

35. glos.4. num.45. & eam expressiùs sequuntur Deci. in d.l.2.§.mutui, in sec. lectu. cir. fin.D.si cer. peta.in d. cons.694. num.5. & appo. Bart.in d.l. de quibus, col.9. in ver.quartò principaliter, post med.D.de legi. vbi eam inquit communiter esse approbatam, addens facere aliam etiam glos. in l. Titio fundus, & est in ver. actiones, paulò ante fin.D. de condi. & demon. quam dicit sequi Alex. in l. de pupillo.§. si quis ipsi prætori, col. 6. sed est 5. sub num.22.D. de no.oper.nun.& Fely. in cap. cùm contingat,col.3. de præscri. sed veriùs est col. 2. versi. prima conclusio, de rescri. apud quos alios concordan. videbis,& multò plures apud Tiraq. in trac. de pœn.cau. 51. num.27. & mult.seq. & quantùm ad dictum glos. in d.cap. nuper, vide etiam quod not. Ias. in rep.l. admonendi,char.20.col.2.versi item multum no. sub num.196. & ibi Rip. col.30.versi. præmissa recipiunt,de iureiu.

26 ℭ DECLARA TERTIO, & intellige vt Doctori credatur quò ad consuetudinem loci vbi ipse versabatur habitando vel legendo, secundùm Pari. de Put. in trac.syndi. in ver. Doctor siue aduocatus, col.fi.versi. ex qua glos. char. 34. Affic. in tit. de feu. cogni. cap.pri. num.35. Deci. in d.cons.472. in sec.dub. Io. Duran. de arte testa.tit.5. cau.35.nu.3. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo.§.21. col. pri. in prin. & appo. Gui. Pap. d.quæstio.cccccxv. in ver. consuetudinibus.

27 ℭ Nam & idem videmus in Doctore de communi vsu attestante,cui non creditur nisi quò ad forum vbi habitat,ita enim est de mente Alex. in cons. 5. circa primum, col.pri.versi. pro ista etiam, iuncta col.pen.versi. item respondeo,lib.3. in cons.26. videretur,col.3.versi. non obstat quòd ex communi, eo. lib. 3. & Ias. in l. de quibus, col.pen.versi. confirmo istud.D. de legi. & hanc nos quoque opinionem sequimur: quanquam Deci. in cons. 694. pro resolutione, num. 6. velit Doctori de consuetudine attestanti indistinctè credi oportere.

28 ℭ Sed hæ possunt opiniones sic conciliari,vt si Doctor fuerit de consuetudine aut stilo simpliciter attestatus, intelligatur quò ad locum in quo domicilium habebat: si autem generaliter fuerit attestatus ita vbique per totam fortè Italiam seruari,tunc ei generaliter quoque credatur,& ita cum id iam scripsissem, reperi idem etiam tenuisse Mar. Ant. Nat. in d. cons. 218. num.4.lib.pri. Vnde scias Lector, vbi nos de consuetudine simpliciter fuimus attestati,intellexisse quantùm ad hanc Mediolanensem & nostram Comensem ciuitatem, quia in vtranque domicilium habemus.

29 ℭ DECLARA QVARTO, vt plenè non credatur, sed tantùm præsumptiuè, ita vt contrarium probari possit, tametsi Bal. in d. cap. cùm dilectus, col.pri. versi.no. quòd consuetudo, de consue. Castr. in d.cons. 164. in prin. lib.2. Soci. in d. cons.252. col.7.versi. quartò eadem conclusio, lib.2. & Ias. in d.cons.168. col.5. versi. istam eandem, lib.2. in d.cons. 15. in fi. lib.3. contrarium sensisse videantur, dum dicunt huiusmodi assertioni credendum standumque esse.

30 ℭ Sed hanc nostram opinionem, quæ contrariam admittit probationem, expresè tenuerunt ipse Bart. in d.l. de quibus, quo loco eum supra citauimus, Barba. inter cons. Fran. Cur.sen. in d.cons.66. col.12.versi. pro

qua

qua consuetudine, Soci.d.cons.67.col.9.versi.idem etiam dicit, lib.pri. Deci.in d.l.2.§.mutui, in sec.lectu.col.fi.D.si cer.peta.in d.cons.420.in fin. 691.paulò ante fin.& 694.num.4. Goza.d.cons.59.col.4. Curt.iun.d.cons. 60.col.2.versi.quinimmò, Io.Duran.de arte testan.tit.5.cau.35.num.3. Crauet.d.cons.325.col.pri.versi.el posito, lib.pri.Iaco.Philip.Porti.lib. commu.opini.pri.reg.24. dum sequitur Goza.vbi supra, & idem etiam voluisse videtur alij qui Bar.in d.l.de quibus, simpliciter secuti sunt, quos supra latè retulimus, cùm dictum Doctoris intelligatur secundùm authoritatem quam citat, vt ipse Bar.docet in l.non solum.§.si liberationis, col.2. versi.præterea ibi loquitur.D.de lib.lega.Raph.Comen.conciuis noster in cons.57.monasterium, in fin.veri Deci.cons.622.visa,num.5.

31 ℭ DECLARA QVINTO & vltimò, vt si notoria fuerit consuetudo, tunc sine dubio etiam secundùm contrariam opinionem credatur Doctori de ea attestanti, ita scilicet vt alia opus non sit probatione, sed allegatio sufficiat, secundùm Alex.in d.cons.67.circ.med.lib.7. Soci.iun.d. cons.35.col.3.cir.fin.versi.& pro ista, lib.pri. Cagno.in d.l.vni.col.6.versi. tertiò limita.D.si quis iusdi.non obtem.& probatur per glo.in clem.appellanti, in ver.alias causas, quam ibi sequitur Cardi.Zaba.col.fin.versi. quintò quæro quid si causæ de appella.quæ dicit notoria probatione non indigere, sed duntaxat allegatione: quod & voluit Io.And.in cap.2.& ibi Abb.col.2.versi.tertia solutio, qui communem hanc dicit opinionem, vt lit.non conte.

32 ℭ Super eo autem quod de allegatione dictum est, an iudex possit vel debeat supplere si notoria à parte consuetudo non fuerit allegata, videbis Bal.in l.vnica in fin.ver.& ibi Alex.col.pri.C.vt quæ desi.aduo. Deci.in cons. 275.2.est enim duplicatus ille num.incip.in causa quæ Lucæ, col.4.versi. & ista conclusio alio efficaci, in cons.402.in causa, in 3.dub.in cons.445. in casu, num.20.in d.cons.694.num.6. Curt.iun.in d.cons.60.col.2.in tract.feu.quæstio.pri.col.3.versi.& licèt ad hoc, Rip.in l.4.§.hoc autem iudicium, num.34.& 35.D.de dam.infec.& generaliter quomodo intelligatur quod diximus notorium esse allegandum non etiam probandum, comperies apud Fely.in cap.cùm ordinem, col.8.in fin.versi.ad glo.in clem.appellanti, cum mult.seq.de rescri.

33 ℭ An autem declaratoria opus sit sententia, ad hoc vt notorium aliquid dicatur, id ipsum cernes apud Alex.in l.fi.quæ incip.si ego, in prin.nu.4. D.si cert.peta.in l.decem, num.13.& ibi Aquen.num.4.& 5.D.de verbo. obliga.Deci.in cons.402.in causa, col.5.versi.non obstant allegata, vbi alios citat concor.ita vt non omittas Guid.Pap.decisio.12.incip.ex facti narratione, col.fina.dicentem notoriam appellari consuetudinem quando plures de ea Doctores attestantur: quem sic refert & sequitur Soci.iun.in cons.60.videbitur, col.3.versi.idem voluit, lib.2.sed quam tamen decisi. ego non reperio, sed veriùs est in cons.12.

34 ℭ SECVNDO quæro, quid si duo eiusdem fortè gradus de consensu mulieri præstando contendant discordentque: respondeo, iudex ipse arbitrabitur, & eliget quem velit: ita in simili, quando consanguinei in maritanda puella discordant, not.Bar.in l.fin.col.fin.versi.item exemplum,

est.D.de appella. recipi. & in terminis statuti consensum propinquorum in contractibus mulierum requirentis, voluit Bald. in l.pri. col.fin. versi. sed quid si statutum requirit consensum.C.qui admit. in l. in coniunctione, ante fin. versi. quid si isti.C.de nup.Ias.in l.iusiurandum,& ad pecunias.§.qui iusiurandum, col.fin. versi. eodem modo si statutum.D.de iureiu.in l.cùm specialis,col.2.versi. similiter si statutum requireret.C.de iudi.Io.de Arno. singu.21. sunt vocati: quod intellige non debere tamen iudicem eligere quempiam suspectum, videlicet qui suo potiùs quam mulieris commodo consulat, secundùm nota. per Bal.in l.viduæ.C. de nup.

35 ¶ Aduerte tamen Lector candide, quòd licet Doctores in locis præallegatis simpliciter loquantur,quando consensus propinquorum in contractibus mulierum requiritur, eis discordantibus posse iudicem quem velit eligere: nos tamen id ita demum procedere intelligimus, si omnes eiusdẽ sint gradus, sed si diuersi sint, arbitramur iudicem debere proximiorem præferre, secundùm ea quæ in præcedenti diximus quæstio. quid autem si nolint agnati cõsentire,dicemus infra in glo.13.in ver.noluerit consentire.

36 ¶ TERTIO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, quid si vnus ex ipsis agnatis discordantibus senior sit, vtrum ipse alijs sit iunioribus præferendus: quod voluit Flori. in l.si.D. de fi.instr. Cepol.in trac.de Imper. mili. deli. cap.pri.col.5. versi.trigesimoquinto in consensu, vbi idẽ dicit in electionibus, seniorem scilicet præferendum, Ias. in cons.192. in præsenti, col.2. versi.item stante statuto, lib.2.in l.cùm quid, in sec.lectu. col.fin. versi. item stante.D.si cer.peta. Quod & in accusationibus constitutum est,l. si plures, ibi vel ætate.D. de accusa. & in tabulis testamenti deponendis.l. fin.D. de fi. instru. & in honoribus & dignitatibus adipiscendis.l.fi.C.de tiro. lib.12.l.semper, in prin.D.de iu.immu. cap.pri.de maio. & obedi. cap.Episcopi, xxiiij. distin.

37 ¶ Sed & idem in testibus obseruatur, qui si discordent & pares sint numero,præferuntur seniores, secundùm glo.in d.C.cùm quid, in ver.nouũ, cir.fin. & ibi Bar.subdubium tamen, col.2. versi.& sic est arg. Bal. col. etiã 2.versi. glo.inducit, Saly.col.quoque 2. versi.in ea glo.ibi testes, Ang.post prin.versi. in ea.glo. ibi ad testes, Castr.col.pri.num.8. Rom.col.2.versi.& ex hac no. Alex.col.pri. versi. in ea.glo.ibi testes, Aret.col.pen.num.5. Io. Mar.Rimi. col.2.versi.in ea.glo.ibi testes, Ias.in pri.lectu.col.3. versi.in ea. glos. ibi & potest, & in sec.lectu. col.pen. versi. item in testimonijs, Deci. in pri.lectu. col.3.num.7.& in sec.lectu. col.etiam 3.num.12.& 13.& Curt. iun. col.5. versi.circa tertiã partem.D.si cer.peta. Inno .in cap.licèt ex quadam, in prin. de testi. iterum Rom. in l. si verò.§. de viro, in 53. fallen. in prin. sub num.86.D.solu. matri. Barb.in cons.25. clementissimum, col.2. versi.faciat glo.lib.4. Afflic. in prælu. consti.Regni Sici.quæstio.xxvi.num. 4. Iaco.Philip. Porti. lib. commu. opini.2. conclu.31. Tiraq. in trac. de iu. primoge. in præf. num.148. incipi.25. & mult. seq. vbi infin. citat concor. apud quem per totam illam præfat. videbis cumulata alia quoque senectutis priuilegia.

38 ¶ QVARTO quæro, quid si quis sit nobilior aut in dignitate constitutus: & arbitramur eum quoque præponendum, per tex. in l.3.§. si tamen

men plures, ibi ex dignitate.D.de lib.homi. exhi.in d.l.si plures, ibi vel ex dignitate.D.de accusa.in l. maiorem, ibi qui dignitatem.D.de pac. in l.fin. ibi amplioris honoris.D.de fi.instr. in l.procurator, cum glo.2.& 3. & ibi Docto.C. de eden. Quod & in testibus constitutum est, qui si non solùm sint pares, sed & multò minores numero, præferuntur in dignitate constituti, glo. in l.ob carmen.§.pri. in ver.impari numero, & ibi Bar. in prin.D. de testi.glo.in cap.in nostra, in glo.mag.cir.med.quã ibi sequuntur Docto. eo.tit. iterum Bar. in l.diem proferre.§.si plures, cir.fi.D.de arbi. Imo.In l. inter pares, col.2. versi.& si sint pares,D.de re.iudi.

39 ¶ Quid autem si concurrant senior ex vna parte, et iunior sed in dignitate constitutus ex altera, vter erit præferendus: et dicendum videtur seniorem præferendum, sic enim voluerunt Io.Mari.Rimi. et Soci. vterque post prin.in d.l.pcurator.C.de eden. quos secutus videtur Tiraq.in d.trac. de iu. primo. in præfa.num.128,incip. sed et hoc,cum trib.seq. qui in hanc etiam sententiam citat Inno. Io.And.Butri. Abb. Imo. Domi. & recen. in cap.statuimus, de maio.obedi. eundem Imo. in cap.fin.de consti. Deci. in cap.clerici, col.2. de iudi.in l.cùm quid, col.3.D.si cert.peta. in conf.161. pro D.Præposito, col.pri. versi.secundò D.Præpositus.

40 ¶ Sed contrarium, immò præferri in dignitate constitutum, sensit idem Deci.in d.l.procurator,ante med.versi.si autem essent,& ibi clariùs Purpu. col. pri. versi. quartò dicta regula: quod & ante eos addo voluisse Guili. Cun. in d.l.cum quid, & ibi Castr. col.pri.num.8. Alex. col. etiam pri.nu. 3.& 4. Ias.col. item pri.versi. intellige tamen, in pri.lectu. Afflict. in prælu. consti.Sici. quæstio.xxvi. nu.4. Porti. Imo.lib.commu.opini.2.conclu.31.

41 ¶ Quocirca & nos videamus vtra opinio verior sit: & certè pro priori opinione Rimi. & Soci. in d.l.procurator, citant l.fin.D.de fid.instru.ponderando I. C. ibi primò in ordine seniorem posuisse, deinde digniorem: & licèt ipsi non allegent, tamen pro hoc, valere scilicet argumentum ex ordine scripturæ sumptum, extat Bar. doctri.in l.pri.ante fin.versi.sed quæstio. glos.D. de confir. tuto. vbi pulchrè in materia prælationis, de qua & nos tractamus, inquit tutorem confirmatum legitimo præferri,ex eo quòd tit.ille de confirma.tuto. positus sit ante tit.de legi. tuto.

42 ¶ Pro contraria autem sententia Purpu.in d.etiam l. procurator, allegat glos.in cap. fin. in ver.antiquiores, & ibi Domi. de consue.in 6. volentes, inquit Purp. si duo sint socij, quorum alter sit maior natu, alter minor sed in dignitate constitutus, præferendum in dignitate constitutum. Ad quod Tiraq. quo loco eum supra citauimus, respondet illam glo. hoc non dicere, præferendum antiquiorem ætate, sed tempore id est receptione, vt & clariùs ibi voluit Gemi. col.pen.versi.in fi.glo.

43 ¶ Nos tamen, hoc non obstante, posteriorem sequimur opinionem, per d. glos. quæ hoc satis sentire videtur, si rectè ponderetur, nam licèt verum sit eam loqui de antiquiori receptione, vt is præferatur antiquiori ætate, hoc tamen satis pro nobis facit, quia, si dicit glos. seniorem ætatem postponi seniori receptione, & sic si non attenditur ætas inter plures pariter in dignitate constitutos, multò minùs nobis attendenda videtur, quando

vnus tantùm est senior, alter dignior, & ideo ipsemet Tiraq. illam glos.rectiùs intellexisse videtur, in d.præfa. num.151. incip. intellige tertiò, dum eam in hanc nostram refert sententiam, in quam plures alios etiam concordan.citat, quos per te videre poteris.

44 ℂ Nec obstat tex.in d.l.fi.D.de fi.instr.quia respondet Purpu.in d.l.procurator, ordinem non semper necessariò attendendum, per tex. in l.2.§. priùs, cum ibi not.D.de vulg.& pup.& per nota.per Deci.in cap.Nicolao, de appella. cui & nos addimus hoc saltem procedere quo ad casum nostrum, quoniam licèt tex. in d.l.fin.primò in ordine ponat seniorem, tamē alius est tex. de directo contrarius, in l. si plures.D.de accusa. vbi primò ponitur in dignitate constitutus, postea senior, quo fit vt fateri necesse sit ordinem non esse attendendum, vt legum contrarietatem euitemus, iuxta §.quibus, in pri.constitu.Cod. & l.vni.C.de inoffi.doti.

45 ℂ Et hanc potissimum opinionem sequimur, quia multi ex Cano. in d. cap. statuimus, non tenent eam opinio. ad quam Tiraq. vbi supra, eos citat: immò hanc nostram sententiam sequuntur, vt ibi per Abb. col. pri. versi.no.ex prædictis, dum maiorem (inquit) in ordine præferri antiquiori in tpe, & sic prærogatiuam ordinis præponi senectuti (declarando scilicet vtsupra nu. ab hinc 2.declarauimus glo.in d.cap.fin. de consue. in 6.) & ibi Imo.col.pri.vers. nota hic de maioritate, dum maioritatem inquit respectu dignitatis vel ordinis præferri maioritati respectu senectutis, necnon & alios recen. eodem modo loquentes, & per eundem Imo.in d.cap. fin.col. 3.num.7. de constitu. dum eodem modo loquitur, id tamen declarans & per Deci.in d.cap.clerici, col.2. versi. sit ergo regula, de iudi. dum Doctorem, inquit, antiquiorem alijs præferri, & intelligi antiquiorem non ætate sed gradu & dignitate: subdens hoc etiam procedere licèt posterior sit ditior vel nobilior, & in d.l.cum quid, in pri.lectu. col.3. versi.sit ergo regula, & in sec.lectu.col.etiam.3. versi. & conclusio glos.D.si cer. peta.& in d. consi.161. quo loco eum supra citauimus, dum eodem modo loquitur.

46 ℂ QVINTO principaliter quæro, quid si aliquis sit probior: & eum etiam præferendum opinamur per tex. in d.l.3.§.si tamen plures, ibi ex fide.D.de lib.homi. exhi.& in d.l.si plures, ibi vel ex moribus.D.de accusa. Et facit ad hoc quod not. Docto. in l. exigendi, vbi Alex. col.2. versi. septimò fallit, & Curt. iun. col.4. num.36.C. de procu. vbi concurrentibus pluribus coniunctis eodem in gradu existentibus pro alio coniuncto agere volentibus, eum dicunt præferendum, qui magis sit idoneus, vbi dum Alex. allegat l.si plures.D.de pigno.actio. Curt.autem iun. eandem l. citat sub tit.D.de sepul.vol. puto eos allegare voluisse in d.tit. de accusa. Faciunt etiam not. per Tiraq. in trac.de pœn.cau.51.

47 ℂ SEXTO quæro, vsque ad quem gradum agnatus ad consensum præstandum admittatur: Et certè si teneremus eam opinionem, quæ vult proximiorem requiri propter successionis præiudicium, indubitatum videretur, quem vltra decimum gradum non admitti, cum agnatorum successio se vlteriùs non extendat, glo.Bar.& Io.Fab. in aut.in successione.C. de suis & legi. cum infini. simili. per Tiraq. adductis in trac. retrac. tit.pri. §.pri.glo.9.num.23. incip. sed & id: sed quoniam hanc opinionem respui

mus

mus supra in præfat. in pri. dub. iunctis his quæ diximus supra hac eadem glo. quæstio. pri. quibus in locis asseruimus statutum hoc non esse ob viri aut agnatorum præiudicium introductum, sed ob mulieris imbecillitatem fragilitatemque, & ideo remotiorem quoque in gradu ad consensum mulieri præstandum admitti: idcirco de hac quæstione probabiliùs dubitari potest: sed cùm statutum hoc infra subijciat eum intelligi agnatum, si de eadem parentela nominetur, dicendum est agnatum, in quocunque gradu sit, admittendum.

48 ℂ Sed quantùm ad nostrum Comense & Cremonense statutum, in quibus hæc verba non fuerunt expressa, dicendum arbitramur agnatum seu affinem vltra decimum gradum non admitti, quoniam non dicitur consanguineus qui non est intra gradum successibilem, qui est decimus de iure ciuili vtsupra diximus, ita est glo. in cap. postremò, in ver. consanguineus, ex hoc inquiens iudicem vsque ad hunc gradum vt suspectum recusari posse, & ibi sequuntur Hosti. in pri. ver. Io. And. ante fin. vers. prima glo. quæritur, Bal. post prin. Abb. col. pri. versi. in glo. pri. ibi & succederet ei, Imo. ante med. versi. in glo. pri. Philip. Perusi. col. 3. versi. in glo. pri. ibi succederet, & col. seq. & Deci. col. 2. num. 5. qui id declarant, & magis communiter intelligunt gradum successibilem esse intra decimum, licèt glo. ibi & Hosti. dicant intra septimum, de appel.

49 ℂ Ex quo etiam proditum est, coniunctum vsque ad decimum duntaxat gradum ad agendum pro coniuncto admittendum, secundùm Bart. in l. 2. in fi. prin. D. de accusa. in l. sed & hæ, in prin. D. de procu. dum se remittit ad dicta per ipsum vbi supra, Ias. in l. exigendi, col. pri. versi. secundò extende, & ibi Cur. iun. col. 6. versi. secundò restat, qui communem hanc dicit opinionem. C. de procura. de quo etiam per Imo. & alios in cap. nonnulli. §. sunt & alij, vbi Fely. col. 21. versi. limita sextò, & seq. de rescri. ad quod etiã facit quod not. Tiraq. post alios quos citat in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glos. 9. num. 24. incip. ex quo fit.

50 ℂ Dicendum tamen videretur id in transuersalibus tantùm procedere, non etiam in ascendentibus & descendentibus: sicuti dicimus, quòd licèt parentum appellatione veniant duntaxat vsque ad tritauum. l. iurisconsultus. §. parentes. D. de gradi. tamen hoc intelligitur proprio sumpto vocabulo, vt inibi dicitur, sed benigna interpretatione, omnes vsque in infinitum comprehenduntur, l. quique. §. parentem, vbi ex hoc dicitur parentes in infinitũ in ius vocari non posse, & ibi glo. in ver. parentes, & Docto. D. de in ius vocan. quod & in liberis obseruatur. l. liberorum appellatione, in prin. & ibi Bar. D. de ver. signi. & de vtroque est tex. in l. pri. post prin. D. de leg. præstan. vbi ex hoc declaratur quod dicitur, petita contra tabulas bonorum possessione, liberis parentibusque præstanda esse legata, intelligi in infinitum, & not. glo. in d. l. sed & hæ, in prin. in ver. liberi. D. de procura. quæ ex hoc liberos, inquit, & parentes in infinitum admitti ad agendum & defendendum pro coniuncto. Ex quo etiam inter ascendentes & descendentes in infinitum prohibitum est matrimonium. §. ergo nõ omnes, insti. de nup. l. nuptiæ consistere, 2. huius exordij. D. de rit. nupti. quod in collateralibus non procedit, §. duorum autem, insti. de nup. vbi non prohibentur filij duorum fratrum aut sororum simul iungi: & hoc de

iure ciuili, vt ibi per gloſ. & Docto. ſed de iure canonico prohibetur matrimonium vſque ad quartum gradum, cap. non debet, de conſan. & affi.

51 ℭ SEPTIMO quæro, an ſi negetur eum, qui conſenſum præſtitit, fuiſſe agnatum, & proinde allegetur contractum non valere; & ſuperinde producantur teſtes qui ſimpliciter deponant eum eſſe agnatum non expreſſo quòd ſit proximior, an ſatis ſit: Qua in quæſtione, ſi eam ſequimur opinionem, quam nos ſupra ſequendam eſſe cenſuimus, quæ remotiorem quoque in gradu admittit; res non videtur dubitationem habere, huiuſmodi probationem ſufficere: ſed quoniam vno in caſu contrariam ſaluauimus opinionem, ideo præſuppoſito quòd ea aliquo in caſu procedere poſſit, de hac quæſtione poteſt probabiliter dubitari: in qua ſic concludi ſolet, quòd aut agnatus vnus contra alium agit agnatum, quorum vterque prætendit ſe eſſe proximiorem, ideoque admittendum fortè ad ſucceſſionem: & tunc ſatis non eſt probare ſe eſſe conſanguineum, niſi etiam ſe proximiorem probet: ſecus ſi ſit contentio inter agnatum & extraneum, ita tradit Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 11. glo. pri. num. 5. & 6. vbi infini. citat concor. ex quibus intelligis quid tibi noſtra in quæſtione dicendum ſit: & quid etiam ſit ſi ante contractus celebrationem agnati duo de conſenſu præſtando contenderent, quorum alter aut etiam vterque ſe proximiorem diceret, cùm eadem vtroque caſu ratio militet: ex quo etiam Tiraq. intelligere potes ſi ſit controuerſia inter mulierem contractum celebrantem, & agnatum ei conſentire debentem, ſi qua tamen controuerſia quantùm ad hoc ſtatutum inter eos eſſe poſſit, perinde eſſe ac ſi eſſet cum agnato & extraneo, quia licèt mulier & agnatus ſint inuicem agnati, non tamen tractat mulier de ſe admittenda vti proximiori, vt eſt in priori caſu duorum agnatorum ſimul concurrentium.

52 ℭ OCTAVO illud quoque quæro, an teſtes ſuper agnatione deponentes ſaltem declarare debeant quo in gradu ſit agnatus: quod videtur præſuppoſita ea etiam opinione, quæ remotiorem admittit: ex quo ſupra in vi. quæſtio. diximus agnatum non niſi intra decimum gradum admittendum, nam ſi teſtes ſimpliciter deponant quem eſſe agnatum, iſta probatio vti dubia, cum intelligi poſſit intra decimum gradum & vltra, contra eũ, qui teſtes produxit, eſt interpretanda, cap. in præſentia, de probatio. & ita hac ratione ſuffultus voluit Tiraq. in d. trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 16. num. 4. incip. ſed & huius, & ſeq. loquens in ſtatuto admittente conſanguineum venditoris ad retractum rei venditæ, quod ſtatutum idem Tiraq. eodem. §. pri. glo. 9. num. 23. incip. ſed & id, dicit intelligendum modò conſanguineus ſit intra decimum gradum; & tamen d. glo. 16. num. 4. & ſeq. inquit etiam ſi ſtatutum non expreſſiſſet declarandum eſſe gradum à conſanguineo, ſic tamen fuiſſe intelligendum, quod & repetijt eo. tit. §. 11. glo. pri. num. 9. incip. ſed hanc tamen, poſt Deci. & Alcia. quos citat.

53 ℭ Cui Tiraq. d. glo. 16. quatenus num. 4. ad firmandum id quod ſupra ex eo retulimus, ea mouetur ratione quòd dictum teſtis obſcurum contra producentem interpretetur, adde id vltra per eum allegata voluiſſe etiam Butri. in d. cap. in præſentia, col. 16. verſi. no. quòd probatio, & ibi Fely. col. 7. num. 14. Deci. col. 9. in 13. nota. num. 16. de proba. Bar. in l. pri. in fin. ver. C. de vſufruc. Caſtr. in conſ. 192. viſis & ponderatis omnibus, num. 6.

lib.2. Rui. in conf.63. videtur prima consideratione, col. pen.versi. similiter in prima,lib.pri.& ipse Tiraq. in d.tit.pri.glo.9.num.185.incip. postremò,cum infini. simili

54 ℭ Item dum idem Tiraq.d. glo.16. num. 6. adducit si statutum disponat consanguineorum vsque ad quartum gradum causas esse compromittendas,non satis esse si testes super consanguinitate interrogati dicant litigantes esse consanguineos, nisi etiam gradum declarent,post alios quos citat, ei addes idem etiam voluisse Deci. in d.cap. in præsentia, nu.22. de proba. Anto. Rub. conf.16. in causa Ioannis, num.14. cum 2.seq.

55 ℭ Veruntamen nos de hac Tiraq. opinione admodum dubitamus,& contrariam in sententiam magis inclinamus per id quod diximus supra hac eadem glo. quæstio.vj. nam si illud verum est,vti & nos secuti sumus, & asserit etiam Tiraq. inibi allegatus, scilicet in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 9. num.24. in fine,non dici consanguineum, qui extra decimum gradum sit, nescio videre quomodo probatio ista sit dubia,cùm immò testis deponens quem esse consanguineum, necessariò etiam implicet eum esse intra decimum gradum, vnde illa decisio statuti de compromisso inter consanguineos faciendo loquentis bene potest procedere quando arctat ad compromittendum existentes intra quartum tantùm gradum, vt & nos supra retulimus, & ita hac ratione propter requisitionem scilicet certi gradus mouetur Alex. (quem citat Tiraq. d. glo.16. num.6.) in conf.82. in causa vertente inter Petrum, col.pri. & 2. lib.pri.

56 ℭ Præterea hæc nostra opinio hoc in statuto nullam habet dubitationem, ex quo vult sufficere quem esse de eadem parentela,id est agnatione, vt dicemus in glo.17. in ver. de eadem parentela,quæstio.pri. & sic innuit satis esse quem esse agnatum èt vltra decimũ gradum,si modò agnatus dici potest, quo casu quum agnatus cuiusuis gradus admittitur, Docto. omnes in locis præalle. conueniunt, testem non oportere gradum declarare.

57 ℭ Hic autem volumus te Lector candide admoneri,dum Tiraq.d.glo.16. nu.5.illam regulã;probationem dubiam contra producentem interpretandam,& in materia,inquit, fauorabili procedere post alios quos citat,reprobata Bal. contrarium tenentis opinione,volumus inquam te admoneri,immò Bal. sententiam veriorem videri, quam addimus tenuisse & Specu.tit. de teste.§. opponitur,num.51. quanquam Crauet.conf.218. intentio num. 6.vol.pri. priorem sequatur opinionem: sed secundùm Specu. opinionem nobis aduocantibus in causa quadam matrimoniali, de qua Specu. loquitur, iudicatum fuit in ciuitate nostra Comensi per doctissimum virum D. Vicentium Orchium : & probatur per iura per Specu. allegata in l. in ambiguis. D. de iu. dot. & in l. in ambiguis pro dotibus. D. de reg. iur.

58 ℭ NONO quæro,an sufficiat vnius agnati consensum adhiberi,an verò duorum consensus sit necessarius: quod postremum videtur per ea quæ diximus supra in glo. pri. quæstio. xlviij. vbi asseruimus habendum esse à duobus consilium, si haberi possunt, & similiter cùm periti in arte eligendi sunt, duos esse eligendos, si tot reperiantur.

59 ℭ Verùm contraria sequenda est opinio, quia singularis locutio vnius numero contenta est, l.fin.D.ad S.C.Trebel. nisi tamen aliud ex mente loquentis colligatur, secundùm Tiraq. in trac. retrac. tit.pri. §.pri. glo.9. nu. 176. incip. rursus, eum alijsper eum allegatis: cui addere poteris bonum tex. in §. si plures, versi. & quanuis, insti. de legi. agna. succes.

60 ℭ DECIMO quæro, si duorum pluriumue agnatorum consensus accedat, an contractus uitietur: quod videtur, cùm præsertim statutum hoc clausulam habeat annullatiuam, per nota. per Ias. in cons.97. in præsenti, per totum, lib.4. vbi stante inquit statuto quòd in testamentis mulierum aut infirmorum adesse debeat vnus sacerdos, qui cùm vno ex testibus testamentarijs vel notario asserat se testatorem cognoscere, eumque sanæ mentis esse, & si aliter testamentum fiat quàm modo prædicto & forma pro non legitimo habeatur, nec ex eo aliquid peti possit, non valere tamen testamentum præsentibus tribus religiosis, necnon alijs septem testibus laicis adhibitis, omnibus se testatorem cognoscere, eumque sanæ esse mentis & intellectus affirmantibus conditum.

61 ℭ Sed contrarium in statuto in actu aliquo præsentiam vel consensum quatuor virorum pro forma requirente, & actus aliter factus sit nullus, vt videlicet si sex vel plures viri interueniant, validus sit tamen actus, voluit Ancha. in cap.pri. in 40.char.versi. quid dices si in aliquo actu, de constitu. quem refert & sequitur Barb. in appo. Bal. in l.pri. cir.fin. in ver. contrarium.C.qui admit. vbi id expressim trahit ad terminos nostri statuti consensum certorum consanguineorũ in contractibus mulierum exigentis: quod & voluit Maria. Soc. sen. in cons.37. circa prædictam, post prin. Et hanc etiam opinionem in statuto in alienatione rei minoris quatuor testes desiderante, inter quos vnus sit affinis, valere scilicet alienationem si quatuor testes extranei adhibeantur, & vnus præterea affinis, tenuit Rui. in cons. 137. viso instrumento, col.2.versi. nec obst. quòd statutum velle videatur, lib.pri. quam posteriorem & nos opinionem sectamur.

62 ℭ Pro qua adducitur generale esse, vbi in actu solennitas aliqua desideratur, si pinguius adhibeatur, actum tamen sustineri.l. non solent, & ibi glo. & Docto.D. de reg.iur.l. non sunt liberi, in fi.D. de sta. homi. vbi dicitur partum qui membrorum humanorum officia ampliauit, quia sex fortè digitos in eadem manu vel pede habeat, inter liberos tamen connumerari, & l. si pupilli.§. item si procuratori.D. de neg.ges.l. quæ extrinsecus.D. de ver. obli.l. pediculis.§. Labeo.D. de au. & argen.leg.l. si seruo, in fi.D. de adimen. lega. l. testamentum, & ibi glo. & Docto.C. de testa.l. sicut.§. sed si permiserit, in fi.D. qui. mod. pig. vel hypo. sol.

63 ℭ Nec obstant ea quæ in contrarium pro eius sententia adducit Ias. in d. cons.97. lib.4. videlicet vbi statutum aliquid pro forma requirit, annullatiuamque actus clausulam subijcit, non posse per æquipollens impleri per multa quæ allegat, quia fateor id verum esse, vti etiam vltra per eum allegata tradiderunt Alex. in cons.212. ponderatis his, col.pri.lib.6. & Tiraq. in tracta.de legi.connu.glo.7.num.188.incip.& ideo, vbi alios citat concor. sed non facit ad propositum, quoniam hîc nõ loquimur de præstando hoc consensu per æquipollens, sed abundantiùs quam statutum requirat, quo

casu loquuntur quæ nos supra adduximus, per quæ patet Ias. æquiuocasse.

64 ℂ Præterea te Lector candide moneo, ne à Ias. fortè decipiaris, dum is d. cons. 97. col. pen. versi. quartò facit, inter alia fundamenta mouetur, vbi authoritas requiritur non posse per æquipollens impleri, post nonullos alios quos citat: in contrarium communiorem esse opinionem, vt diximus supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xxxiiij. vbi ex hoc asseruimus consensum ab hoc statuto requisitum posse per æquipollentia quoque verba præstari: quam opinionem tenuit ipse quoque Ias. sibi parum constans in l. si quis mihi bona. §. iussum, col. 2. vers. quintam notabilem differentiam, & col. seq. D. de acq. hære. Et dum idem Ias. d. cons. 97. col. pen. versi. quintò facit, adducit tutorem, qui pupillo defensionem promittere tenetur, iuxta l. fi. §. defensionem. C. de admin. tut. non sufficere æquipollentibus si verbis vtatur, vtilia scilicet se facturum, & inutilia prætermissurum, videbis latiùs, an id verum sit, Tiraq. in d. glo. 7. num. 94. incipi. secundò limita, & seq. itē dum idem Ias. vbi supra col. fi. versi. septimò facit, si statutum, inquit, dispo nat notarium debere in instrumento nomen diei, puta Lunæ talis mēsis, apponere, non valere tamen instrumentum sine tali die confectum, licèt in eo appositum sit certum diei nomen, puta si dictum sit, die octauo mensis Iunij, post Albe. quem citat, in pri. parte statu. quæstio. cl. sed verius est cxl. incip. adhuc idem, quem etiam sic citat & sequitur Fely. in cap. cum dilecta, col. 17. versi. similiter dicit Albe. de rescri. & ipse Ias. in l. pri. col. 4. versi. septimò facit. D. de lib. & post. quod si verum est, notandum est ad nostrum Comense statutum. 97. ordi. iudi. ita disponens.

65 ℂ Quo tamen in articulo nos contraria in sententia sumus: ad quod illud his etiam terminus simillimum adducimus, si statutum iubeat nomen proprium & cognomen contrahentium & eorum patrum in instrumentis inseri, valere tamen instrumentum si appositum fuerit nomen aliquod singulare, per quod ipsius contrahentis persona satis demonstretur (vti videtur in casu nostro, cum per appositionem certi diei possimus & de nomine eiusdem diei proprio certiores fieri) licèt proprium nomen & cognomen omissum fuerit, si statutum vlteriùs irritando non procedat, ita enim voluit Bal. in l. pri. ante med. versi. quæro ergo iuxta hoc, vbi sequuntur Ang. post prin. versi. vnde statutum, iunctis fin. ver. Raph. Cuma. in fin. ver. Imo. post prin. Castr. in fi. Alex. col. pri. versi. secundò nota, & col. seq. Aret. ante fin. vbi mutasse videtur opinionem, quam priùs ibidem col. pri. tenere visus fuerat, dum dixerat opinionem contra Ang. veriorem videri, & Ias. col. 2. versi. quid autem si statutum. D. de lib. & post. Rom. in l. hac consultissima, col. 2. versi. ex ista igitur glo. C. qui testa. fac. pos. iterum Alex. in cons. 212. ponderatis, col. pri. cir. fin. lib. 6. Mar. Soci. sen. in cons. 24. visis & diligenter, col. 8. versi. nec ob. quòd immò prædicta, Fely. in cap. cum dilecta, col. 16. versi. amplia decimò, de rescri. Marsi. cons. 29. solamen omnium, col. 2. versi. & faciunt, num. 12. lib. pri. Quæ opinio & cōmunior & verior est, vt dicunt Areti. & Ias. vbi supra, quanuis nonnulli reclament per eos commemorati. Et si dicatur omnia nostra Comensia statuta generalem clausulam actus annullatiuam habere, vt patet sta. pen. in ciuili. respondeo, vt statim dicam: Quod maxime procedit attento quòd Albe. quo loco eum supra retulimus, loquitur quando statutum vtrunque requirit, scilicet & quotam & nomen diei, puta actum die 19. Sabbati Iunij anni 1568.

qui hodie currit dum hæc ſcribimus: quo caſu veriùs eſt dicere, inſtrumentum omiſſo diei nomine celebratum, tametſi appoſita ſit diei quota, nullum eſſe, quia dici non poteſt huiuſmodi ſolennitatem per æquipollens impletam, ſed in parte potiùs omiſſam: quanquam etiam Dyn. cuius Albe. meminit non deſignato tamen conſilij loco, quem nos in fonte vidimus, formaliter loquitur quando ſtatutum duntaxat requirit appoſitionem nominis proprij diei, quæ ſolennitas omiſſa ſit, Dyn. inquam in conſ. 31. in quæſtione propoſita, per totum, nam cùm, vt diximus, Dyn. ſimpliciter loquatur quando hæc ſolennitas fuit intermiſſa, non autem loquatur quando fuit per æquipollens, ſcilicet per appoſitionem quotæ diei impleta, faciliùs poteſt ea ipſius Dyn. opinio ſuſtineri.

66 ℭ Accedit autem ad prædicta, quòd hæc eadem opinio, quam nos ſupra firmauimus in terminis de quibus ſupra, cum minori dubitatione procedit in noſtro Comenſi ſtatuto, quod pœnam notario eam ſolennitatem omittenti imponit, florenorum ſcilicet 25. nam quando ſtatutum pœnam irrogat, actus non efficitur nullus, niſi expreſsè à ſtatuto irritetur, ſi modò irritatio in præiudicium alterius quàm eius cui pœna eſt impoſita tendat, vt in caſu noſtro, cùm pœna notario imponatur, irritatio autem actus in damnum inſtrumentum rogari facientium eſſet, doctri. eſt Bar. in l. prætor ait, in fine prin. & ibi ſequuntur Caſtr. vt ab alijs allegatur, licèt meo in codice id non tangat, & veriùs Rom. cir. prin. Alex. ante fin. & Iaſ. col. fin. in 3. not. qui concor. allegant. D. de no. oper. nun.

67 ℭ Nec obſtat ſi dicatur in d. noſtro Comenſi ſtatuto videri appoſitam clauſulam actus annullatiuã ſtante ſtatuto pen. in ciui. diſponente omnia & ſingula, quæ contra ſtatuta fierent, eſſe nulla, nullius valoris & momenti, quia d. ſta. pen. tanquam generale non arbitror ad d. ſta. 97. trahendum, cum per illud ſpecialiter prouideatur per pœnæ appoſitionem notario impoſitæ, quo caſu actus non eſt nullus, vt ſupra diximus, arg. l. ſanctio legum. D. de pen. & l. doli clauſula. de ver. obli. cum alijs ſupra in glo. pri. quæſtio. lxxxvij. allegatis.

68 ℭ VNDECIMO quæro, quid ſi vnius agnati alteriusque extranei conſenſus accedat, & magis eſt vt contractus adhuc valeat per not. per Bal. in l. Imperator, col. 3. verſi. no. etiam ſi duo. D. de ſta. homi. vbi ſi in rogitu, inquit, inſtrumenti duo interueniant notarij, quorum vnus officio ſit tabellionatus priuatus, alter non, inſtrumentum nihilominus valere, quod & repetijt in cap. tertio loco, in fin. ver. vbi declarat id nõ procedere quando ex forma ſtatuti aut conſuetudinis duo requiruntur tabelliones, & ibi ſequitur Fely. cir. fi. de proba. iterum Bal. in l. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur, verſi. quid enim, poſt prin. verſ. tertiò not. vbi ſequuntur Alex. col. pri. cir. fin. verſi. item no. ſecundùm Bald. & Iaſ. qui eam legem legit ſimul cum l. prætor ait, col. 2. verſi. ſecundò facit quod per iſtum tex. D. de eden. iterũ Alex. ſubdubius tamen in conſ. 93. repetitus, col. pen. verſi. nec obſtat quod notat Bal. lib. 6. Barba. in conſ. 40. à Ioue, col. 8. verſi. & facit elegans dictum, lib. 3. iterũ Fely. in cap. nobis, cir. prin. verſi. facit dictum, de ſimo. iterum & Iaſ. in l. pri. §. pen. col. 3. verſi. tertiò adde tex. D. de ver. obli.

69 ℭ Sed & hoc generale eſt, quum aliqua ſolennitas in actu deſideratur, ſi

ex abundanti adimpleatur, ita quòd id quod superabundat sit ineptum & minùs legitimum, actum tamen non intiari, l. hæredes palam, in fine prin. D. de testa. vbi licèt in testamento septem requirantur testes, qui testatoris vocem audiant, si tamen plures interueniant, qui non audiant, sufficit septem audire, & l. cùm tabulæ. D. de bon. posses. secun. tab. vbi quanuis testamenti tabulæ septem sint testibus signandæ l. 2. C. eo. tit. si tamen plures signent, quorum signa non appareant, satis est septem apparere, & l. pri. §. si stipulanti. D. de ver. obli. vbi si stipuler à te decem & tu viginti respondeas, valet tamen in decem stipulatio, & l. vni. in prin. C. de rei vxo. actio. vbi licèt in actione de dote necessaria non sit stipulatio, si tamen interueniat, & inutiliter non vitiatur. Et facit etiam tex. in cap. illa, de electio. vbi sustinetur electio licèt aliqui eligentium minori sint excommunicatione detenti, super quo tamen videbis Docto. ibi.

70 ¶ Et est præterea tex. omnium ad hanc rem accommodatissimus, in l. pri. §. sed Pomponius. D. quod fal. tut. aut. vbi valet actus per duos vti tutores pupilli nomine gestus, licèt alter eorum tantùm verus sit tutor, & prædictã regulam posuit glo. in §. multis, in ver. in transitu, insti. de liberti. in l. qui testamento. §. per contrarium, in ver. posse. D. de testa. & sentit etiam in l. vinum, in glo. mag. in fi. dum ineptum inquit libellũ in casu, in quo non est necessarius, oblatum, iudicium non vitiare, & ibi eam ad hoc not. Rom. col. 4. versi. ex qua solu. not. duo Alex. cir. fin. Io. Mar. Rimi. col. fi. Ias. col. pen. versi. primò habes, Deci. col. fin. & Cur. iun. num. 33. qui concor. citant. D. si cer. peta. & meliùs quantùm ad casum nostrum Dyn. in reg. vtile per inutile, col. fin. versi. latiùs tamen dici potest, Signo. cons. 114. thema sic se habet, col. 2. versi. sed dic quòd ista, & versi. item quia in personis, Rom. cons. 506. in præsenti, col. fi. versi. quò ad quintum, Mari. Soc. sen. cons. 57. circa prædictam, per totum, & Bartho. eius filius cons. 87. in præsenti, col. 4. vers. circa secundum, lib. pri. Ias. cons. 3. circa primum, col. fin. versi. secundò principaliter, lib. pri. Deci. in cap. cùm super, col. 2. versi. quintò nota, de offi. dele. Ex quibus præsertim ex Rom. Bartho. q; Soci. intelliges id saltem procedere quando persona habilis, quæ secum inhabilem admittit, habet sciatq. se habere potestatem insolidum actus gerendi, vt in tutore, & simili modo in agnato. Et faciunt etiam ad prædicta quæ diximus supra in glo. 5. in ver. ascendentibus à lib. decem Imper. supra, quæstio. pri. & in glo. proximè præceden. quæstio. etiam pri.

71 ¶ DVODECIMO quæro, an possit quis vti agnatus mulieris & vti tutor minoris cum muliere contrahentis authoritatem accommodare: quod non arbitramur, quoniam alius debet esse emptor, alius venditor, l. pri. in prin. D. de rer. permu. & hinc propiùs nostrum ad propositum dicimus tutorem vice emptoris & venditoris fungi non posse. l. pupillus. §. item ipse, vbi glo. & Bar. not. D. de aut. tut. & glo. in d. l. pri. tu tamen vide quæ in sequenti quæstione dicemus.

72 ¶ TERTIODECIMO quæro, an possit duabus saltem mulieribus simul contrahentibus quis consensum præstare: & certè si essent correæ aut debendi aut credendi nulla esset dubitatio, cùm possit plurium quis pupillorum tutor esse, & pro eis cum alio contrahentibus authoritatem accommodare, notis iuri. & statim dicemus: sed dubitatio in eo versatur

ſatur quando, vt diximus, ſimul contraherent: qua in quæſtione dicendum videtur non poſſe per dicta ſupra in præce. quæſtio.

73 ℭ Verùm in contrarium videtur caſus ſcilicet in tutore, qui plurimùm agnato aſsimilatur, vt ſæpe diximus, in l.accipientis cum ibi not. per glo. mag.in lectu. quam ipſa glo.& Bar.ſuſtinere conantur.D.de aut.tut. vbi po teſt idem tutor plurium pupillorum ſimul agentium authoritatem præſtare: & ſcias Lector candide, licèt gloſ.ibi multùm laboret pro ſuſtinendo hoc intellectu, quia cum ibi agatur de authoritate præſtanda in iudicio, id periculoſum videtur, cùm debeat tutor iurare de calumnia.l.2.§.quod obſeruari.C.de iureiu. propter cal. dan. vnde iurare non poteſt pro vtroque, cum impoſsibile ſit vtrumque iuſtam fouere cauſam: & reſpondet glo.plu ribus modis, quorum duos poſteriores Bar. ibi probat, primo reprobato, alium & ipſe caſum addens, in quo tex. procedere poteſt: tamen hæc difficultas non militaret in contractu, cùm in eo non iuretur de calumnia: quanquam & in iudicijs in cauſa principali hoc calumniæ ſacramentum in ciuitate noſtra Comi ſtatu.152. in ciuili. ſublatum eſt.

74 ℭ Ad idem facit quod not. Bal. in l.fin.§. neceſsitate, col.5.verſi. quæro duo filij.C.de bon. quæ lib. vbi patrem, inquit, duobus poſſe filijs ſimul agentibus conſenſum præſtare.

75 ℭ Sed difficultas eſt in reſpondendo ad contraria, præſertim ad tex. in d.l.pupillus.§.item ipſe.D.de aut.tut.vbi expreſsim dicitur tutorem & emptoris & venditoris officio fungi non poſſe: ad quem gloſ. & Bar. nullibi reſpondent. Quam contrariam opinionem ſi tenere volueris, reſpondere poteris ad d.l. accipientis, illum tex. non intelligi quando duo pupilli inuicem agunt, ſed contra alium tertium, ita intelligit glo. in l.licèt.§.ſi plu res, in ver. adiudicationes.D.de procura. ſed quoniam etiam Bar. in d.§.ſi plures ſuſtinet prædictum intellectum, poſſe tutorem authorari pluribus pupillis ſimul agentibus, quia neceſſariò in tutorem verba ſententiæ non proferuntur, licèt ſecus ſit in procuratore, per tex. in l.eum qui.§.ſi actori, qui eſt pen.D.de cõſti.pecu.ſuper quo videbis Guid.Pap.quæſtio.ccccxxxi. debet de iure: & quia illa etiam ratio gloſ.ſumpta ex tex. illo. in d.§.ſi plu res, non militaret in contractibus, ideo exiſtimaui poſſe reſponderi ad d.§. item ipſe, vt loquatur quando ipſe tutor vult emere à pupillo, vt ibi ex ſequentibus patet, & ſentire videtur gloſ. ibi, nam ſequentia declarant præcedentia, l.ſi ſeruus plurium.§.fin. in fin. vbi omnes not.D. de leg.pri. cùm ſimili. & diuerſitatis ratio colligitur ex his quæ paulò poſt ſubijciemus, & ex his quæ diximus ſupra in glo.10. in ver.cum ipſo marito, quæſtio.pri. & mult.ſeq. Aut etiam dici poteſt d.§.item ipſe, loqui in contractibus, vti verè loquitur: d.autem l. accipientis, loqui in iudicijs, vti & verum eſt: quæ tamen vltima reſponſio non placet, quia non video diuerſitatis rationem, ſi hoc permittitur in iudicijs, quare permitti non debeat etiam in contractibus, cùm præſertim in his ceſſent illæ rationes, iurandum eſſe de calumnia, vti in iudicijs obſeruatur, d.l.2.§.quod obſeruari.C.de iureiu.prop.cal. dan. & neminẽ poſſe ſibipſi condemnari, aut à ſeipſo abſolui, d.§.ſi plures.

76 ℭ Et iſta opinio magis procedere debet in caſu noſtro quàm in tutore, quia pupillus poſſet eſſe infans, quo caſu actus à ſolo eſſet tutore gerendus,

l.pu-

l. pupillus si fari.D.de acqui. hære.l.infantis.C.qui admit.glo. & Docto. in l.bonorum quidem.C.eo.tit. cum simili.vnde tunc inconueniens esset tutorem vice duorum fungi, puta actoris & rei, vel emptoris & venditoris, sed nos loquimur quando mulieres ipsæ simul contrahunt, quibus solum agnatus authoritatem impartitur, quòd facilius permittitur, vt colligitur ex Bar.in d.l.accipientis, versi.superest, vbi conciliando illam l.cum d.§.si plures,inquit d.l.accipientis, loqui quando ipsi pupilli suscipiunt iudicium tutore authore,non ipse tutor pro pupillis: vnde vnus pupillus condemnabitur alteri aut absoluetur: non ipse tutor à seipso,& sic concordabit cũ d.§.si plures,quod & est de mente Bal.quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 2. dum d.l.accipientis,loqui inquit quando quis consentit duobus simul agentibus; d. autem.§.si plures, loqui quando quis vellet per seipsum pro & contra, litem contestari, quia non posset propter officij repugnantiam.

77 ℂ Et ad prædicta facit etiam tex.in l.3.D.de rit.nup. constat enim de iure ciuili in celebrandis nuptijs eius consensum requiri in cuius potestate sunt contrahentes.l.2.D. eo.tit. & tamen in d.l.3. dicitur si auus nepotem ex filio habeat, & heptem ex alio etiam filio, posse inter eos iure etiam ciuili inspecto eo solo authore matrimonium celebrari.

78 ℂ Et si dicatur idem esse debere in præcedenti quæstione,respondeo diuersitatis rationem inesse, quia hic eodem semper officio fungitur, scilicet agnati: at ibi diuerso fungeretur, tutoris scilicet & agnati, quod prohibitum videtur l.ille à quo.§.tẽpestiuum.D.ad S.C.Trebel. iuncta Bar.doctri. post Guili.Cun.in l.si consul, post prin.versi.opp.de l.si plures.D.de adop. vbi eum, inquit, qui plurium pupillorum tutelam gerit, vnius tantùm officio fungi, ideoq; id permissum esse l. si plures.D.de pac. aliàs quando duplici quis officio fungi posit, distinguendum putat, quòd aut consideramus personam vt personam, & nõ potest duarum quis personarum vicem sustinere, vti etiam probat d.l.si plures: aut consideratur persona respectu alicuius qualitatis vel officij, & tunc contra, si modò officia vel qualitates se inuicem compatiantur, per tex. ibi in d.l. si consul: secus si se non compatiantur d.§.tempestiuum, & l.pri.in fin.D.de offi. consu. & Bar. in d.l. si consul, sequuntur ibi Bal.in sec.lectu.post prin. Fulg.etiam post prin.versi. vel distinguo: quod & sensit idem Bar. in d.l.si plures, dum se remittit ad Guili. vbi supra, & ibi sequuntur Albe.& Fulg.qui illam l.legit cum.§. hodie.l.iurisgentium, col.fin.versi. in glo.nam difficile (quicquid ibi Ias. dicat) Bald.in proœ.Cod.§. ideoque,vbi tradit an plures quis dignitates vel beneficia habere posit. Ancha. in consi.423. viso dicto puncto, cir. prin. Imo. in d.§. tempestiuum, in fi. & ibi Alex. dum se remittit ad Bar. vbi supra, qui etiam concor. allegat, Rom.in l.lecta, col.2. versi. in glos.pri. no. quòd ille, & ibi etiam Alex. col.4. num.13.D.si cer.peta. Butri. in cap. ex literis, & ibi Abb.col.5.versi. in glo.ista, & col.seq.Aret.col.3.versi.secundò addit, Fely. col.4.nu.10. & Deci.col.7. versi. in ead.glo.in fi.de proba., idem Fely.in cap.tertio loco, col.fin.versi.in ea glo. ibi considerabit, dum se remittit ad dicta per seipsum vbi supra, eo.tit.de proba.

79 ℂ Veruntamen adhuc dicendum videtur dicta officia quem posse tutoris & agnati vicem sustinere videri cõpatibilia per tex. in l.pri.D.de manu.

vindic. vbi apud prætorem, eundemq; tutorem, eo authore, pupillus manumitti poteſt: ſed reſpondetur illud procedere in his quæ voluntariæ ſunt iuriſdictionis.l. ſi conſul, cum gloſ.mag. eademq; vni.cir. med.& ibi Bart. poſt prin. Bald.& alij.D.de adop.l.pri. verſi. conſules.D.de offi. conſu.l.2. cum gloſ. vni.D.de offi. præto.l.2.cum gloſ.etiam vni.D.de offi.præſi.l.an manumittere.D.de manu. vindic.& not. Bald. in d.cap. ex literis, col. pri. verſ.vel dic, de proba.& Imo. in d.§.tempeſtiuum, cum alijs quæ adducemus infra in glo.14.in ver.cum authoritate alicuius iusdicentis, quæſtio.xj. & xij. vbi ſimiles etiam quæſtiones tractabimus: & de intellectu d.l. accipientis.D.de aut.tuto. vide etiam quæ diximus ſupra in glo.7. in ver. conſenſus, num.47. incip.22.quæro, & duob. ſeq.

80 ¶ QVARTODECIMO quæro, an poſsit quis vti agnatus mulieris ei contrahenti conſenſum præſtare, & eſſe teſtis in contractu: & Imo. in ſimili, in cap. ex literis, col.pri.verſi. & ſic facit ſi per ſtatutũ, de tranſac. loquens de ſtatuto diſponente teſtamentũ in præſentia Presbyteri eſſe faciendum, ipſum tamen Presbyterum, inquit, poſſe etiam in teſtamento teſtem adhiberi: quod & ante eum ibi ſenſit Butri. col.2. verſi.quartò quòd iſta officia, dum ſi ſtatutum, inquit, iubeat præſente aliquo fieri teſtamentum, poſſe tamẽ eum etiam vt teſtem deſcribi, quibus addere poteris quod not.Bart.in l.diuus, 2.cir. fin.D.de cuſto.reo. vbi tradit criminis denunciatorem poſſe quoque teſtificari, ſi poſtea iudex contra delinquentem per inquiſitionem procedat: quem ſequi videtur Fely. in cap.præterea, in fin. de teſti.cogen.cap.ſicut olim, col.pri.cir.med.verſi.dicit etiam ibi Bal. (qui corruptè allegat Bal. loco Bar.) de accuſa. & facit præterea tex.in l. Domitius Labeo.D.de teſta. vbi probari videtur, tabellionem inſtrumentum rogantem poſſe etiam in teſtem conſcribi: quod & aſſeruit Specu. tit. de inſtru.editio.§.compendioſè, col.4. verſi.tertiò op pone.

81 ¶ Sed contrariam opinionem in ſtatuto iubente in teſtamentis interuenire debere quinque teſtes & vicedominum qui ſuam interponat authoritatem, vt ſcilicet non poſsit vicedominus teſtis quoque officio fungi, tenuit Ancha. in conſ.322. viſo puncto, per totum, & conſ.ſeq. etiam per totum, quem ſequuntur Fely. in cap. ex literis, col.4. verſi. modò aduerte, & ibi Deci.col.8. verſi.ſed conſiderandum eſt, de proba. & Iaſ.conſ.97. viſo teſtamẽto, col.2. verſi.& vt dicunt, lib.4. quam & nos opinionem ſequimur, licèt enim Ancha. caſus videatur à noſtro aliqualiter diuerſus, ex quo ſtatutum, de quo ipſe loquitur, duo perſonarum genera in teſtamento requirebat, ſcilicet teſtium & vicedomini: quo caſu non poteſt quis vtroque genere fungi, quem ſic allegant & ſequuntur Fely. & Iaſ. in locis præalle. tamen idem Fely. vbi ſupra, col.4.verſi. ſecundò inferri poteſt, & Iaſ. etiam d.conſ.97. col.2. verſi.eiuſdem initij, ſcilicet ſecundò inferri poteſt illud, Ancha. dictum trahunt etiam ad hoc noſtrum ſtatutum conſenſum propinquorum in aliquo actu requirens, volentes ſcilicet quem non poſſe cõſentire & teſtem eſſe: in qua etiam ſententia ſcio eſſe Illuſtrem D. meum, D.Sigiſmundum Picenardum, Regium & Ducalem Mediolani Senatorem meritiſsimum, virum omni laude digniſsimum, & totius Cremonenſis ciuitatis decus & ornamentum.

82 ¶ Et quia verior eſt opinio, notarium inſtrumentum rogantem non poſ-

ſe eſſe teſtem, vt voluerunt gloſ. in l. hac conſultiſsima, verſi. at cum humana, in ver. octauum, & ibi Bal.col.3. verſi.item quæritur, qui ita omnes Docto. tenere affirmat, & ibi Albe.col.2. verſi. item conſueuit allegari, & verſi.in gloſ.ergo tabularius, & Fulgo. col.fin. verſi.ſed quod adijcitur.C. qui teſta.fac.poſ.glo.in d.l.Domitius Labeo in ver.additis, dum ſe remittit ad dicta per ſeipſam vbi ſupra, & ibi Bar.Imo.poſt prin.verſi.nota quòd ſcribens.D.de teſta. iterum Bal. in aut. ſed nouo, col.2. verſi. ſextò habes.C.ſi cer.peta. Ancha.in conſ.423. viſo dicto puncto, in fine, Fely.in cap. tertio loco, col.fin.verſi.in ea.glo .ibi conſiderabit, de proba.

83 ℂ Ex quibus Lector beneuole ſatis colligere poteris non obſtare in contrarium adducta: quanquam ad dictũ Imo.in d.cap. ex literis, de tranſac. ſpecialiter reſpondeo, contrarium tenuiſſe Fely. in d.cap. ex literis, col.4. verſi. primò quia ſtante, de proba. vbi hanc ſe opinionem tenere refert: quanquam, inquit, aliqui in contrarium allegent Butri. in d.cap.ex literis, de tranſac. vbi tamen Butri. ſubdit Fely. hoc non tangit: quod tamen verum non eſt, cum immò hoc ſatis ſentiat, vt ſupra eum retulimus: quam etiam Fely. ſententiam ſequitur Iaſ. in d.conſ.97. col.2. verſi. ex quo conſilio, lib.4.

84 ℂ Non obſtat etiam Bar.dictum in d.l.diuus, quia verum non eſt ita ſimpliciter intellectum, quando ſcilicet iudex inquirit, & procedit ſuper denuntiatione, ſed tantùm verum eſt quando iudex inquirit propter denuntiationem & famam eius aures reuerberantem, ita quòd ſub diſsimulatione tranſire non poteſt, quia tunc ceſſat cauſa quare non debeat admitti, cum hoc poſteriori caſu non puniatur denuntiator, ſi denuntiata non probat, ita per omnia Saly. in l.ea quidem, col.5.in fi.verſi.tertiodecimò quæro.C.de accuſa.quem ſequitur Alex.in appo. Bart. in d.l.diuus.2. in ver. in teſtem: quod & addo voluiſſe Abba.in cap.præterea, col.3. verſi.ſed formo, & ſeq. de teſti. cogen. & inde ad prædicta glo.pri. in cap. in omni, & ibi Docto. præſertim Abb.latiùs id tractantem etiam in euangelica denuntiatione, col.2.verſi.opp. contra tex. & ſeq. de teſti. Oria.in cap.quoniam, in ver.teſtium depoſitio, nu.88.cir.med.verſi.dubitatur finaliter, de proba.

85 ℂ Putarem tamen denuntiatorem ipſum in teſtem indiſtinctè admittendum in caſu noua. conſtitu. de accuſa. & denun. ex quo nullam ſyndico pœnam imponunt, ſi denuntiata non probat maleficia, ſed tantùm diſponunt, vt ipſa maleficia denuntiare teneatur cum ſuis qualitatibus; & in denuntiatione inſerere teſtes de delicto quomodolibet informatos ſub pœna in ipſis conſtitu. contenta: nam ex quo ſyndicus vigore dictarum conſtitu. non punitur ſi in probatione criminis denuntiari deficiat, ſed tantùm ſi non denuntiet ceſſat ratio qua Docto.in locis prealle. mouentur, videlicet, quòd de illius intereſſe tractetur, eò quòd denuntiator non probans denuntiationem iure communi extraordinariè coercetur, ſecundùm Bart. in d.l.diuus.2. col.3. verſi.quæro vtrum.

86 ℂ Ad tex.in d.l.Domitius Labeo, reſpondeo non loqui de Notario, ſed de eo qui rogatus ſcripſerit teſtamentum, quem opus non eſt Notarium eſſe, ideoq; ibi dubitabatur an ſi is in teſtem adhibebatur deberet iterum rogari non obſtante quòd rogatus eſſet ad ſcribendum teſtamentum: cui

quæſtio-

quæſtioni, quia eam non intellexit, non reſpondet Celſus, ita per omnia dicit Bar.ibi, qui ipſe quæſtionem indeciſam ibi per I.C. relictam decidit, non debere ſcilicet iterum rogari, & ibi ſequuntur Ang.& Imo.in ſumma. ſuper quo vide etiam Bal.ibi, & iterum Ang. in l.hac conſultiſsima, in fin. ver.C.qui teſta.fac.poſ.

87 ℭ Poſſet etiam aliter reſponderi, illum tex.procedere quando vltra Notarium pro teſte deſcriptum alius etiam Notarius interuenit,vt per Bald.in conſ.355. præmittendum eſt ad euidentiam ſi ſtatutum, cir.prin. lib.5. ſed verior videtur præcedens intellectus: quia tamen hoc verum eſt in ſe, & probatur ex his quæ diximus ſupra hac eadē gloſ. quæſtio.xij. ideo ex hoc habes limitationem, vt non procedat concluſio quando vltra agnatum ipſum in teſtem adhibitum alius etiam agnatus in ipſo contractu conſenſum præſtaret: & idem eadem ratione exiſtimarem ſi agnati duo cōſenſum interponerent, quorum vnus in teſtem etiam adhiberetur, vt ſcilicet valeat contractus, etiam ſi alter extraneus duntaxat teſtis interueniat.

88 ℭ Aduerte tamen Lector candide, quòd licèt Albe.Bal. Ang.& Fulg. in d.l.hac conſultiſſima, & Bar.Ang.& Imo.in d.l.Domitius Labeo,& præterea idem Bal.in rub.C.de fi.inſtr.col.6.verſi.ſed quæritur nunquid tabellio, & in l.fin. col.pen. verſi. quæro an tabellio.C.de fideicom.& in tit. de pac. Conſtan.in ver.ſicut, 2. in prin. Alex.in conſ.146. viſo themate, poſt prin. verſi.& licèt interfuerit, iuncta col.3. ver.nec ad hoc ob.lib.2.in conſ.153. videtur, poſt prin. verſi. quinimmò dato, iuncta col.fi. verſi.nec ob. quòd tabellio, vbi communem hanc dicit opinionem, eo.lib.2. ſupraſcriptam concluſionem procedere intelligant quando quis vult probare actum per inſtrumentum, ſecus ſi per teſtes, quia tunc probari poterit per ipſum etiã Notarium cum vno alio teſte: quod & in teſtamento procedere intelligunt, vt id per ipſum ſcilicet Notarium alijs ſex teſtibus adhibitis probetur: hoc tamen non procederet in caſu noſtro, ratio eſt quia Notarius nō requiritur niſi quando tractatur de conficiendo actu per publicum inſtrumentum: ſed huius ſtatuti ſolennitas deſideratur ſiue velit mulier in ſcriptis & per inſtrumentum obligari, ſiue ſine ſcriptis & ſine inſtrumento, cùm loquatur ſimpliciter & indiffinitè,& indiffinita æquipollent vniuerſalibus,l.ſi pluribus, in prin.vbi Docto.de leg.2.& eſt de mente Albe.in trac. ſtatu. part.2.quæſtio.ccxv.incip. ſed pone ſtatuto cauetur, in fin. vbi ſtatutum, inquit, prohibens minorem obligari, cenſeri etiã prohibere ne obligetur ex ſcriptura in libro rationum facta: ſi autem ſcire velis quid in actu in quo lex iubeat fieri probationem per teſtes & ſcripturam, an tunc Notarius in teſtem etiam admittatur, videbis Fulgo. in d.l. hac conſultiſſima, ante fin.

89 ℭ QVINTODECIMO quæro, an agnata quoque fœmina admittatur ad conſenſum alteri mulieri contrahenti præſtandum: quod videtur per not. latè per Tiraq. in trac. retrac. tit. pri.§.pri. gloſ.9. num.203. vbi maſculinum, inquit, concipere fœmininum etiam in ſtatutis ſaltem fauorabilibus vti hoc noſtrũ eſt,vt aſſeruimus ſupra in præfa. in 2.dub. quod etiam Tiraq. vbi ſupra num. 204. dicit procedere in reſcriptis & alijs quæ ſtricti ſunt iuris,ſaltem ſi diſpoſitio loquatur per verbum familia aut parentela vel ſimile,vti & noſtrum hoc ſtatutum facit,dum infra declarat eum in-

telligi

telligi agnatum qui de eadem sit parentela: & hanc opinionem vltra per Tiraq. allegata in simili statuto huic nostro tenuit Ang. in consi.160. domina Catharina,col.fi.versi. quid ergo erit.

90 ℭ Veruntamen his non obstantibus nos contraria in sententia sumus, quæ etiam consuetudine obseruatur, & in qua primus omnium fuit Bal. loquens in statuto prohibente mulierem contrahere sine consensu propinquorum,in l. pri. col. fi. versi. virum autem si statutum.C. qui admit. cuius infini.concor. cumulauit Tiraq. in trac. de legi.connu. in pri.l.nu.79.incip. præterea idem Bal. vbi in nu. præceden. & sequen. nonnulla alia similia allegat,& sequitur idem etiam Tiraq. in d.trac.retrac. in d.glo.9.num.200. incip. de consanguineis: sed & vltra per eum allegata idem etiam voluerunt Bal. in cons.6. hæc est copia,in prin.lib.2. Imo. in cap. cùm vos,col.6. versi. an autem tunc,de his quæ fi. à præla. si.con. capi. Cattel.Cot. memo. incip. statutum requirens in contractu.

91 ℭ Non obstant allegata in contrarium per Tiraq. in d.glos.9. num.203. quia ex eodem colligitur responsio præsertim sub num.200. & 204. dum ea inquit procedere in materia indifferenti, vt in statuto de quo ipse loquitur permittente consanguineo rem ab alio consanguineo venditam retrahere: sed in casu nostro subest diuersitatis ratio, quia statutum hoc emanauit propter ipsius mulieris imbecillitatem, vt & nos asseruimus supra in præfa.in pri.dub.ideo cum & in ipsa muliere volente alteri mulieri consentire eadem militat imbecillitas, absurdum esset si admitteretur arg.l.fin.C. de legi.tuto. cum concor.per nos allegatis supra in glo.3.in ver.ex contractu vel quasi, num.29. Ad dictum autẽ Ang. vbi verum sit responde aliud esse in casu suo,quia ibi non prohibebatur mulier,sed minor sine consensu coniunctorum obligari.

92 ℭ Et hanc nostram sententiam præsertim procedere arbitramur attento statuto cap.174. infra in nouissi. disponente statutorum verba ad literam prout iacent esse intelligenda,vti etiam cautum est Comensi statuto pen. in ciuili. quod statutum masculinum impedit concipere fœmininum secundùm Bal. si rectè inspiciatur in cons.460. Ioannes,col.2.versi. reuertor igitur,lib.pri. & licèt contrarium teneant Curt.sen. in cons.9. Ticinensi statuto, col.8. versi.nec statutum mandans, Cattel.Cot.memo. incip. statuto cauetur ferè vbique: priorem tamen partem sequuntur Corn. in cons.14. in præsenti consultatione, col.2. versi. & successiuè, & col.seq. lib.2. & Zuchar. dum illum citat,in l.fin.num.69.C.de edic.diui Adri. Tol.quam & nos vti veriorem sequimur, & quam etiam sequitur Alcia. lib.2. de ver. signi.char. pen.versi. quid si dicatur, cum declaratione tamẽ modò in ipso statuto expressa non sit ratio quæ vtroque casu militet, vt ibi per eum.

93 ℭ SEXTODECIMO quæro, an etiam amicus magna præsertim amicitia coniunctus admittatur: quod videtur sicuti diximus in casu l. exigendi.C.de procu.vbi permittitur coniuncto comparere pro alio coniuncto sine mandato: quod extendunt Cyn.& Saly.ibi procedere etiam in huiusmodi amico: quod & voluerunt Guili. de Cun. in l. sed & hæ.D. de procu. Specu. in tit.de aduo.§.obijcitur,col.2. versi. est quartus ordo, iterum Cyn. in l.mutus.D.de procu. Io.And.in cap.fi. de offi.dele. et videtur

sequi

sequi etiam Bart. in l. non solum.§.qui alieno, post prin.versi. item intelligunt quidam.D.de procura. quam etiam opinionem de iure defendi posse inquit Ias. in.d.l. exigendi, in 4. exten. qui nonnulla alia quoque similia congerit.

94 ℭ Veruntamen contrarium nos verius arbitramur, quoniam etiam in casu d.l.exigendi, cum simili. contraria opinio cōmuniori Doctorum calculo firmata est, vt colligitur ex allegatis ibi per Alex. & Ias. & quam ibi etiam sequitur Anto. ab Alex. & post eum Cur.iun.col.6. qui hanc esse cōmuniorem attestatur, super quo tamen videbis omnino Tiraq. in trac. de poen. cau.22. num.34. & mult. seq. & nostrum magis ad propositum facit quod, post alios quos citat, notat Alex.in l.pri.§.lex falcidia,col.pri.& 2.D. ad l.falci.vbi statutū, inquit, mandans compromitti causas inter coniunctos vertentes amicos non comprehendere, qui etiam num.6.in fi. hoc expressim trahit ad statutum consensum propinquorum in contractibus mulierū vel minorum requirens, inquiens neminem sani capitis dicturum amicorum consensum sufficere, & videtur sequi Ias. dum illum refert in d.l. exigendi, col.2.versi. sed tenendo. Quæ opinio eò maximè procedit ob statutum disponens statuta ad literam intelligi oportere, per ea quæ diximus supra in præceden.quæstio. & in glo.2.in ver.mulierum,quæstio.pri. num. 6. incip. sed & vltra: & potissimum quia statutum hoc declarat se intelligere de eo qui de eadem sit parentela, prouidetq; quid agendum sit nullo existente agnato.

95 ℭ SEPTIMODECIMO & vltimò quæro, quid si mulier agens ad contractus rescisionem, à principio fateatur eum qui sibi consensum præstitit agnatum esse, sed alia petat ratione contractum rescindi: mox videns se succubituram, vult negare eum fuisse agnatum, an id posit: quam quæstionem in statuto promittente consanguineum retrahere posse rem ab emptore consanguinei intra annum, tetigit And. Tiraq. in trac. retrac. tit.pri.§.pri. glos.9. num.269. incip. & cum his, & seq. negans emptorem qui à principio fassus est agentem ad retractum esse consanguineum, alia tamen ratione asserens locum non esse retractui, posse postea cum succumbere dubitat, huiusmodi confessionem reuocare, per tex. in cap. per tuas, de proba. vbi probatur id procedere etiam si quis iureiurando interposito, probando scilicet rem aliter se habere, confessionem reuocare velit, allegat etiam Tiraq. tex. in l.pri.§. Iulia.D. de lib. agno. & voluit allegare in.§.Iulianus: Quod intelligit Tiraq. post alios, quos citat, nisi quis de errore doceat: cui & tu addes bonum tex. in l. generaliter.C. de non num. pecu. à quo sumptum videtur d. cap. per tuas, vbi etiam dicitur ad probandum propriæ confessionis errorem apertissima rerum argumenta esse necessaria.

96 ℭ Quam quidem conclusionem & tu intelligas velim, modò hæc confessio à muliere solenniter emanauerit cum solennitate huius scilicet statuti: nam & in confessione & in iudicijs hoc ipsum statutum locum sibi vendicat, vt de priore diximus supra in glos. pri. quæstio.lxxxvi. & de posteriore in glos.3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio.xvi. & mult.seq.

GLOSSA DVODECIMA IN VER. AGNATVM NON HABVERIT.

1 PRIMO quæro, quid si id non fuisset expressum: & certè tunc dicendum esset posse eam liberè solam contrahere, vt expressim in statuto prohibente mulierem contrahere sine consilio proximorũ, vt eis scilicet deficientibus sola contrahere possit, voluerunt Bald. Ang. Raph. noster Cuma. & Alex. in l. turpia. §. si Titiæ. D. de leg. pri. cum concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi. connu. glo. 8. quæstio. vij.

2 ¶ SECVNDO quæro, quis probare debeat mulierem agnatos habuisse: & Castr. in cons. 124. in causa quæ vertitur coram D. Potestate, in sec. dub. lib. pri. loquens in statuto prohibente minorem contrahere sine consensu duorum consanguineorum, inquit debere eum qui ad contractus rescissionem agit, quem sequitur Tiraq. in d. glos. 8. num. 51. incip. tu tamen: quod & voluerunt Corn. in cons. 241. de duobus, col. 3. versi. & huiusmodi statuta, lib. 2. & Fely. quo loco eum citabimus infra quæstio. ab hinc. 2. & Curt. iun. in l. pri. ante fin. num. 23. C. vn. vir & vxo.

3 ¶ TERTIO quæro, quid si mulier agnatos quidem habuerit, sed ad consentiendum inhabiles; quod colliges ex Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glos. in ver. contraulz entre les vifz, col. 5. versi. decimo quar tò limita, vbi mulierem inquit prohibitam contrahere sine consensu viri, posse solam contrahere si uirum habeat ad consentiendum inhabilem, subdens, bonum tamen esse iudicis authoritatem adhibere, & ex his quæ diximus supra in glos. 8. in ver. mariti, quæstio. x. præsertim in fin. & mult. seq. vbi asseruimus si mulier uirum habeat bannitum, posse sine eo contrahere, modò agnati consensum adhibeat, eo quia perinde est ac si virum non haberet: nam ex his consequens fit, vt & si agnati fuerint inhabiles, iusdicentis authoritas sit necessaria, tanquam si nulli adessent agnati, quod hoc in statuto potissimùm procedit, quod eodem modo iudicis decretum requirit si mulier habuerit quidem consanguineos sed consentire recusantes, vel à Mediolanensi iurisdictione absentes.

4 ¶ QVARTO quoniam in præce. quæstio. diximus si agnati inhabiles sint perinde haberi ac si nulli adessent, ideo quæro, an id quod asseruimus supra in ij. quæstio. contractum retrahere volentem ob non adhibitum agnati consensum, probare debere mulierem agnatos habuisse, ita intelligatur vt etiam probandum sit eos habiles ad consentiendum fuisse: quod voluit Fely. in cap. super eis, col. 9. cir. prin. de accu. post Castr. quem citat.

5 ¶ Quod tamen videtur contra mentem eorum quos supra in d. quæstio. ij. citauimus, dum simpliciter requirunt probandum esse muliere magnatos habuisse, nec Castr. in locò per Fely. allegato hoc dicit in meo codice, ideoque ego existimarem has opiniones sic conciliari posse, vt Fely. dictũ procedat quando pars aduersa probasset mulierem ante tempus cõtractus agnatos non nisi inhabiles habuisse, quia tunc qui asserit tempore contractus habiles habuisse, tenebitur id probare: aliàs autem secus, quoniam huius-

huiusmodi vitia hominem ad consensum mulieri præstandum inhabilem reddentia, cum sint fasti, præsumi non debent. l. in bello. §. factæ. D. de cap. & postli. reuer. quam quidem distinctionem verissimam arbitramur per ea quæ diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. xiiij.

6 ℂ QVINTO quæro, quid si statutum in defectum agnatorum vicini vnius aut duorum consensum requirat, vt nostrum Comense statutum facit: de quibus erit intelligendum, an scilicet & stantes à remotis admittantur: & certè in eodem Comensi statuto disponitur sufficere si eiusdem sint parochiæ aut viciniæ: quid autem si id non esset expressum, colliges ex dictis supra in glo. 11. in ver. agnati, quæstio. pri. & propiùs nostros ad terminos facit quod not. Albe. & Ias. in l. non solùm, in prin. D. de no. oper. nun. vbi statutum inquiunt de vicinis simpliciter loquens, remotiores quoque comprehendere, ex hoc inferentes, ad statutum disponens vicinos teneri ad emendationem damni vicino dati, cuius & nos simile quodpiam in ciuitate Comi habemus sub cap. 203. in ciuili. volens communia teneri resarcire damna in territorijs eorum data, si malefactorem intra mensem non consignauerint: & eos refert & sequitur Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 9. num. 21. vbi alios citat concor. quod & in statuto cogente vicinum vendere vicino, voluerunt Ancha. in cons. 160. præsupponitur, per totum, & Cor. in cons. 29. in præsenti, in pri. dub. lib. pri. quos etiã sequitur Tiraq. vbi supra, num. 26. vbi tamen corruptè citat Corn. lib. pri. putarem tamen hoc intelligendum secundùm ea quæ diximus in d. quæstio. pri.

7 ℂ Quid autem in vicino furioso, pupillo, & aliàs inhabili, vide quæ latè diximus in d. glo. 8. ferè per totam: ita tamen vt propiùs ad casum nostrum adeas Bar. in l. si tertius, in fine prin. D. de aqua plu. arcen. vbi quandam formans quæstionem in simili statuto de vicinis loquente, inhabiles inquit vicinos non comprehendi, quem ibi sequitur Castr. in fin. ver.

8 ℂ SEXTO quæro, quid si statutum adijciat vicinum bonæ vocis & famæ esse debere, vt loquitur nostrum etiam Comense statutum, requirens eos bonæ esse discretionis & famæ: an tunc vsurarius admittatur: & esse ad mittendũ in statuto requirente consensum agnati bonæ famæ & opinionis in contractibus minorum voluit Iaco. Butri. in l. improbum. C. ex qui. cau. infa. irro. quem sequuntur Albe. in trac. statu. parte pri. quæstio. vlt. incip. quærit etiam idem Iaco. & Barb. in apo. Bal. in l. pri. col. pen. versi. comprehendat. C. qui admit.

9 ℂ Veruntamen contrariam in sententiam facit tex. in d. l. improbum, vbi dicitur vsurarium effici infamem, & ibi hoc not. Bar. & alij, & Cyn. in l. in bonæ fidei, in vij. quæstio. & ibi Bal. col. 2. versi. item quia istud. C. de iureiu. vbi ex hoc dicunt iusiurandum ei in defectum probationis non esse deferendũ, idem Bal. in l. qui accusare, col. pri. versi. aduertatis. C. de eden. Cano. in cap. fin. de iureiu. Matthes. not. 49. nota quòd omnes vsurarij, Alex. in l. admonendi, in fi. ver. & ibi Cur. sen. col. 49. versi. octauò limitatur, & Caccialup. col. 46. versi. vigesimoseptimo, & Ias. in rep. char. 23. col. 4. vers. quartò ex ista conclusione. D. de iureiu. Soci. in trac. fallen. reg. 204. incip. iuramentum in probationis defectum, fallen. 15. iterum Ias. in cons. 71. præsentem, col. 2. versi. & contra omnes, lib. pri. D. Io. Bapti. Plot. in

rep.l. si quando, num.204.C.vn.vi apud quos declaratum comperies illud Cyn. & Bal. dictum in d.l. in bonæ fidei. Et ita illam Iaco. Butri. & Albe. opinionem reprobarunt Bal. in d.l. improbum, in fi. & ibi Castr. cir. fin. & Barba. sibi parum costans in conf.40. à Ioue, col.2. versi. & idem Bal.lib.3.

10 ℂ Quas diuersas opiniones hac nos distinctione sic posse conciliari opinamur, quòd aut de publico loquimur vsurario, & posterior indistinctè procedit opinio: si verò de occulto, & tunc aut lata est sententia iudicis declaratoria super infamia, & posteriori est sententiæ locus: aliàs autem priori, ita probatur ex Castr. doctrina in d.l. improbum, cir.prin. dum declarando glo. ibi in ver. irroganda, quæ infamiam ipso, inquit, iure vsurario irrogari, quam etiam glo. sequitur Bal. ibi post prin. versi. quæro hic an vsurarij, intelligit hoc procedere in publico vsurario, in priuato autem inquit cum infamia non notari nisi accedente iudicis declaratione: quod & ante eum voluit Saly. ibi col.2.versi. quæro tertiò, & sequitur etiã Alex. in conf. 93. repetitus, post prin. lib.6. & ita cum hæc iã scripsissem reperi Saly. illã Bal. contra Iaco. Butri. opinionem sic intelligentem in d. l. improbum, in fin. ver. dum inquit intelligendum esse secundùm ea quæ dixit supra in iij. quæstio.

11 ℂ Hic autem aduerte Lector candide quòd Bal. & Saly. in d. l. improbum, quibus locis eos citauimus supra, loquuntur etiam in eo qui aliàs fuit vsurarius, & sic in eo qui desijt vsuras exercere: de quo an & is infamiam quam iam incurrit retineat, videbis Bar. in l. prætor ait.§. etiam is, aliàs is etiam, & ibi Ang. cir.med.versi. item est hic casus, & Alex. & Iaso. vtrunq; in pri.nota. qui concor. citant.D. de eden.eundem etiam Alex. in l.pri.col. pri.versi. tertiò fallit, & ibi Ias. col.4. versi. quintò notabiliter extende, & Deci.col.5.versi.tertiò quod dicitur.C.eo.tit. Soci. in conf.127. quoniam, col.pri. & 2. lib.3. Cur.iun. in l. admonendi, col. antep. versi. secunda est dubitatio.D. de iureiu.

12 ℂ SEPTIMO quæro, an ad probandum quem vsurarium admittantur testes quibus ipse fœneratus est: & non admitti allegatur voluisse Fed. de Sen. in conf.17.quæstio talis est, nunquid constitutio, quem tamen nullibi reperio id dicere, sed aliud de quo dicemus in sequenti quæstio. num. 16.incip. at diuersæ: sed id veriùs voluerunt Ancha.in conf.189. tribus de causis, col.2.versi. sed in quæstione nostra, Rom. in singu. 335. secundùm anti. impressio. & secundùm nouiss. 360. incip. volo probare, Abb. in cap. personas, col.fin.versi. aliud exemplum, & ibi Fely. post med.versi. ex quo infert, de testi.Lau.de Rodul. in rep.cap. consuluit, in 2. parte, quæstio.xvij. Archi. Flo. in trac. de vsur.cap.5. & vlti.§.4. Ang.Aret. in §. legatarijs, col. fi.versi. & prædicta faciunt, insti. de testa. ordi. Alex. in conf. 72. inspecto, col.4.versi. & primò ad testes, lib.pri. in conf.107. in causa, col.2.versi.pro hoc, eo.lib.pri.Soci. in trac.fallen.reg.422.fallen.pri. iterũ Fely. in cap.veniens, pri.col.7.vers.glo. in ver. confessio, de testi.Ias. in conf.78.visis depositionibus, col.3.versi. item isti testes, lib.3.Marf.conf.2. altissimum refugium, col.4. in fin. versi. & ideo, lib.pri.conf.29. solamen, col.5.versi. pro quibus facit, eod. lib. pri. Io. de Arno, solilo.36. capitulum Regni, Rip. respon. 115. quæritur vtrum, in prin.

13 ℭ Sed diuersum censuerunt Calda. cons.pen. incip. an testis qui dicit, de testi. Ang. de Castel. de Aret. inter cons. Bal. in cons. 405. incip. ego Angelus, cir. med. lib. pri. rep. in cons. 10. lib. 3. & Bal. ipse in cons. 461. verba Bar. cir. fin. lib. etiam 3. Ang. in disputa. incip. Astensis miles, char. 4. in versi. de primo dubio, Abb. in cons. 71. videtur, col. pri. lib. 2. vbi tamen subdubitat, inquiens hoc saltem procedere quo ad spiritualia, Alex. in cons. 172. visis, col. pen. versi. & ad hoc, lib. 2. rep. in cons. 40. lib. 4. dum allegat Ang. in d. dispu. Barba. in cons. 77. illud afferam, cir. fin. lib. 3. Crauet. in cons. 73. dicendum, num. 4. iuncto num. 31. lib. pri. vbi in id etiam refert Abba. in cons. 103. lib. 2. apud quem tamen hoc non reperio, sed nos priorem sequimur opinionem tanquam communiorem, vti etiam de communi fidem facit Rip. quo loco eum supra citauimus.

14 ℭ OCTAVO, retenta ea opinione, quæ hos testes non idoneos reddit, quæro, quid si protestentur ex sua depositione nullum se velle commodum reportare: & Bal. in l. dictantibus, cir. med. versi. item facit ad aliam quæstionem. C. de testa. decidit tunc admitti, vbi sequi videtur Alex. in fin. ver. & sentit Archi. etiam Flo. quo loco eum supra citauimus, Io. de Ana. in cap. cùm in diœcesi, col. 2. vers. & sic potest colligi cautela, de vsur. Fely. in d. cap. personas, in fi. de testi. & in d. cap. veniens pri. quo loco eum supra citauimus, eo. tit. Alex. in d. cons. 72. col. 4. lib. pri. apo. Bal. in l. omnibus, in ver. propria. C. de testi. apo. Rom. in d. singu. 360. Deci. in cons. 342. in causa partus, col. 2. versi. accedit etiam, Rip. d. respon. 115. post prin. Thom. Ferra. cau. 40. testimonium, per totam. Ex quibus intelliges id generale esse, quoties testis ob sui ipsius testis interesse inhabilis est, habilem tamen fieri adhibita huiusmodi protestatione: & ita nos aliquando in practica obseruari fecimus: vnde etiam Ang. in cons. 275. thema super quo, col. pen. versi. primò quia, fideicomissarium, inquit, posse pro hærede testificari, si ius fideicommissi remittat.

15 ℭ NONO quæro, an ad probandum eundem vsurarium testes singulares recipiantur: & recipi voluerunt Cald. in cons. 5. incip. an probent testes discordes, tit. de testi. Bal. in l. pri. col. pen. versi. octauò quæro. C. de testa. in l. rogasti. §. si tibi, col. 2. versi. sed nunquid. D. si cer. peta. in cons. 514. ad euidentiam præmittendum est, ante fin. lib. 5. Ang. in d. dispu. incip. Astensis miles, quo loco eum citauimus supra nu. ab hinc 2. Abb. in cons. 81. videtur, num. pri. & 2. lib. 2. Corn. in cons. 134. reperio, col. pri. versi. & ad probandum, lib. pri. in cons. 34. circa principale, col. 2. versi. & licèt, & col. seq. lib. 2. in cons. 185. licèt in hac, col. 2. versi. his tamen, & seq. lib. 3. in cons. 286. pro præsentis, col. 6. versi. & ad probandum, eod. lib. 3. Zas. cons. 11. vol. 2. Crauet. in cons. 73. dicendum, col. 8. versi. non obstat quòd testes, vbi communem hanc dicit opinionem, lib. pri.

16 ℭ At diuersæ fuerunt sententiæ Fed. de Sen. cons. 17. quæstio talis est, nunquid constitutio, in prin. dum Episcopi, inquit, constitutionem disponentem vsurarium per testes quatuor singulares probari, esse contra ius commune, & clariùs Butri. in cap. cùm oporteat, in fin. quæstio. & ibi Imo. vt ab alijs allegatur, licèt in meo libro illum tit. non legat, de accusa. Abb. in cons. 42. ex multis, per totum, lib. pri. in cap. cùm in diœcesi, in fi. de vsu. Lau. de Rodul. in trac. de vsur. quem fecit super cap. consuluit, eo. tit. in

2. parte, quæstio. xvij. num.153. vbi asserit se ita sepiùs vidisse practicari in curia Episcopali Florentina, Archi. Floren. in trac. de vsur. cap. 5. eod. que vlti.§.4. Alex. in cons.72. inspecto, col.2. cir.fin. versi. & similiter, & col.4.vers. & primò, lib.pri.rep. in cons.175.lib.2. idem Alex. in cons.100. super primo, col.fi.versi. pro hoc etiam, eod.lib.pri. rep. in cons.3. lib.4. idem etiam Alex. in cons.104. in causa, col.fin.versi. & Anto. de But. lib.3. dum allegat Fed. de Sen. vbi supra, Fely. in cap. licèt ex quadam, col.pen. & fin. de testi. Ias. in l. admonendi, in rep.char.21.col.3.versi. hinc pulchrè dicit Bal. sub num.212.D. de iureiu. in cons.154. in causa mota, cir.fin.lib. 2. (dum allegat Abb. vbi supra) & iterum in cons.78. visis depositionibus, col.2.versi.item si vnus, lib.3.vbi communem dicit opinionem, Episcopum non posse contrarium statuere, Marsi. cons.109. Spiritus Sanctus, col.2. versi. quinimò etiam specialiùs, Purpu. in l. pri. col. pri. & seq. D. si cer. peta. vbi communem hanc esse sententiam attestatur, Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opinio. pri.reg.34. col.5.versi. quartò infertur, col.seq. vbi id declarat: in quā ēt sententiā inclinat Rip. respon.115. quæritur vtrū, nu.3.

17 ℂ Verùm quæstio ista ab alia pendet, an ad probandum aliquid in genere testes admittantur singulares, & partem negatiuam non admitti, tenuerunt Gof. quem refert & sequitur Hosti. in sum. de testi.§. quæ diuersitates, col.2.versi. quid si agatur, Bal. in cap. licèt causam, col.3.versi. adde, & est no. dignum de proba. Butri. in cap. cùm oporteat, col.antep.versi. hæc vera, de accusa. Abb. in cons.42. ex multis, per totum, lib.pri. Alex. in d. cons.72. col.pri. cir.fin.versi. nec prædictis, iuncta col.2.versi. fortiùs videtur, lib.pri.rep. vt supra, & in d.cons.100. col. pen. versi. fortiùs videtur, eod.lib.pri. rep. in d.cons.3. lib.4. Barba. in cons.80. quàm egregiè, col.3. 4. & 5. lib.4. Ias. in d.l. admonendi, loco in præce.versi. commemorato, & in d.cons.154. quo loco eum supra citauimus, lib.2. & in cons.81. videretur, col.4.versi. item omnes dicti testes, lib.3. Mars. in cons. in præce. num. allegato, Deci. in cap. licèt causam, col.7.versi. tertiò singularitas, de probatio. Rip. respons.53. ex longo, col. fin. versi. non obstat etiam, iuncto versi. quinimò: in quam etiam sententiam inclinare videtur idem Rip. d. respon.115.num.3.

18 ℂ Sed diuersam sententiam secuti sunt Bal. in l.pri. col. pen. versi. item quòd infamia, C. de testa. in l. actor. C. de proba. in l.vni.C. qui num.tute. in rep.l.pri. col.pen. num.25.C. de eman.lib. in l. data opera, num.43. cir. med.C. qui accu. non pos. in cons.161. proponitur quòd commune, col.2. versi. cùm igitur, lib.3. cum concor. adductis per apo. Alex. in d. cons.72. lib.pri. qui tamen id expresè non dicunt, sed hoc tantùm sentiunt in exemplis per eos positis, & præterea expressiùs Ang. in l.2.§. diem autē, col.pri. versi. & hic facit.D. quemadmo. testa. aper. Alex. in cons.141. ponderatis, col.pri. cir.fin.versi. præterea testes discordes, lib.pri. in cons.85. viso themate, col.fin.versi. præterea testes, & cons.seq.incip. visis dubitationibus, col.3.versi. nec haberet, lib.2. in cons.172. visis & oportunè, col.pen. versi. opponitur etiam contra dictos testes, eo.lib.2. in cons.18. consideratis, cir.fin.versi. & attento, lib.3. in cons.92. viso & oportunè, col.pen. versi. nec obstat si dicatur, lib.5. in cons.10. diuini numinis, num.4. lib.6. in cons.13. attentis, ante fin. lib.7. vbi communem hanc dicit opinionem, in cons.147. viso themate, col.fin.versi. nec obstat quòd testes, eod.lib.7. & vide-

videtur sequi etiam in l. ex facto.§. item quæro, nu.8.D. de vulg. & pupil. Cepol. conf.cau. ciuili.3. super causa, col.4.versi. secunda est singularitas, vbi hanc vocat singularitatem subalternam, quia plura sub eodem genere comprehendit, in conf.50. in causa, num.4. Deci. in conf.550. in causa vt vulgo dicitur,num.10. & 11.Roc.Curt. in rep.cap.fin. sectio.8. incip. nunc vt reliquum, col.44.versi. & quòd testes,in paruis, sub num.41. de consue. Bert. in conf.48. ex processu,col.7.versi. etenim quæ sunt,lib.pri. Curt.iun. in l. admonendi,num.60. & 61.D. de iureiu. vbi communem hanc esse opinionem attestatur,Soci.iun. in conf.90. abundè, num.7. cum mult.seq. vbi nu.10. & ipse de communi sententia fidem facit, & quosdam alios concor. citat,lib.2. Boe. deci.23. motus,num.44. Crau. conf.73. dicendum, nu.32. & 2.seq. qui quosdam etiam alios concor. inducit,& hanc communem esse opinionem asserit, in conf.78. anno 1539. num.6. in conf. 267. Dominicus,col.2.versi. tertia & vltima,vbi de communi etiam sententia attestatur, vol.pri. Conra. in trac. de offi. Præto. in cau.ciuili. in ver. singulares,num. 24. char. mihi.125. vbi & ipse de cōmuni opinione fidem facit, Iaco.Phili. Porti. lib. commu. opini. pri. reg. 34. col. 2. & 2. seq. Marc. Anto. Natta, conf.478. quod est primum,in 2.vol. in fin.ver. vbi refert ita in Curia Mantuana ipso assidente iudicatum fuisse.

19 ℂ Et idem sentiunt qui dicunt testibus quoque singularibus infamiam probari: inter quos Specu.tit. de inquisi.§.pri. col.4.versi. quid si vnus,nu. 17. & iterum eo. tit. §. viso (licèt ab alijs allegetur in §. nunc tractandum) col.4.versi. item sufficit siue eodem tempore,nu.9. Cald. in d. conf.5. titu. de testi.Bal. in d.l.pri.num.14.C. de testa. in l. ea quidem,col.9.versi. quæro an testes singulares, num.64.C. de accu. in conf.207. quòd dicta domina, lib.4. Alex. in omnibus ferè consilijs in præce. versi. allegatis, Corn. conf.134. reperio,col.2.versi. & idem in probatione famæ,lib.pri.conf.34. circa principale, col.3.versi. quam etiam sequitur, lib.2. (dum allegat Bal. vbi supra) conf.247. viso processu,col.10.versi. & idem in probatione,eo. lib.2.conf.286. pro præsentis,col.4.versi. & ad probandum,& col.seq.lib. 3. Soci. iun. in d. conf.99. num.19.lib.2. Alex. de Neuo inter conf. matri. conf.35. viso,num.17. Boe. d. deci.23. num.44. & seq. Crau. in d.conf.78. col.2.versi. quartò considero,lib.pri. Venefr. conf.pri. Iaco. Philip. Porti. lib. commu. opini. pri. reg. 34. col.7. versi. tenendo primam, Natta conf. 478. quod est primum in 2.vol. incip. ex facto , in fi. quod & idem in probanda bona fama voluit Crau. d.conf.73.nu.33. vbi concor. citat,& Porti. d.reg.34.col.7.vers. sextò infertur,qui & alios concor. allegat: de quo etiā per Abb. in d.conf.42. ferè per totum,lib.pri.

20 ℂ Et qui tenent iurisdictionem testibus pariter singularibus,vno scilicet de vno actu & altero de alio deponentibus, probari: vt primus omnium (ni fallimur) voluit Spec. tit. de inquisi.§.pri. col.4.versi. & prodest,nu.18. & in tit. de teste.§. iam de interrogatorijs,col.5.versi. hinc est quòd si quis, num.14. Cald. d.conf.5.tit. de testi. Bal. in d.l.pri. col.pen.ver. item quòd infamia.C. de testa. in conf. 161. proponitur quòd per commune, col. 2. versi. cum igitur,lib.3.conf.514. ad euidentiam præmittendum est quòd in inuentario,vbi communem hanc dicit opinionem, lib.5. in rep. l. pri. col. pen. num.25.C. de eman.lib. in d.cap. licèt causam, col.3.versi. adde & est no. dignum,de proba. Ang. in l.2.§. diem autem, col.pri.versi. & hic facit.

D. quem-

D.quemadmo. testa. ape. Anch. cons.275. visa diligenter, ante fin. Castr. cons.380. iudex, cir.fin. lib.pri. Butr. in cap. licèt ex quadam, col.2. versi. quærit glos.quid si,& ibi Imo.col.fi. cir.med.de testi. idem But.in cap. cùm oporteat,col.6.versi.idē dicit Inno.iūcta col.7.versi.idē si partes,de accusa. Gemi. in cap.pri. col.pri. post med. de arbi. in 6. Alex.cons.104. in causa, col.fin. ver.nam vbi tractatur, lib.3. Corn. cons.91. visa,col.11.versi.& ad probandum, vbi communem hanc dicit opinionem, lib.pri. cons.134. repetio, col.pri. in litera f. eod.lib.pri. cons.34. circa principale, col.2.& 3. lib.2.cons.147. viso processu, col.9. versi.dato autem,& seq. lib.eo.2.cons. 146. rès mihi, col.pri. versi.& quod tradunt, lib.3. cons.286. pro præsentis, col.4.in fin.versi.& ad probandum, & seq. eod.lib.3. Roc.Curt.in rep. cap.fin.sectio.incip.nunc vt reliquum, col.44. versi. & quòd testes,de consue. Iaco.Leonis. inter cons.matrimo. cons.47.in hac, num 13.& seq. vbi cōem hanc dicit opinionem, Cepo.cons.cau.ciui.3. super causa,col.4.versi. secunda est singularitas, Mars.cons.pri. non auferas,col.6.versi.& ad prædicta, lib.pri. Bert.cons.575. ex incertis, col.7. ver.ad præmissa, lib.2. Crau. d. cons.78. num.6. lib. pri. Corn. in d. trac. de offi. præto. in cau. ciuili. in ver. singulares, num.24.& 25. fol. mihi 125. vbi communem hanc esse opinionem asserit, Iac.Philip.Port. lib.cōmu. opi.pri. reg.34. col.4. versi. secundò infertur, vbi id declarat post alios quos citat: quam etiam sententiam subobscurē tenere videtur Inno. in cap.qualiter & quando, col.pri. de accusa. quia licèt diuersam sententiam posteriori loco recenseat, loquitur tamen per verba, alij tamen contradicunt, quo casu non videtur à priori quis opinione recedere, vt diximus supra in glo.2. in ver.mulierum,num. 70.incip. non obstat etiam: quam Inno.sententiam candide Lector annotabis, tùm quia loquitur in alijs quoque similibus casibus, vt in probanda decima & præscriptione, cùm etiam quoniam à Docto. solet in vtran que sententiam aduocari.

21 ¶ De quo per eundem etiam Inno. in d.cap. licèt ex quadam, de testi. vbi adeò obscure loquitur, vt vix scire possis vtram sequatur opinionem, ita tamen vt videatur contrariam in sententiam inclinare, dum posteaquā in casu illius cap. dixit non esse necesse quemlibet testē à duobus audiuisse, subdit hoc esse argumentū, iurisdictionē probari si vnus testis deponat de vno actu, alius de alio, subijciens tñ tutius esse credere quemlibet testē ab eisdē duobus,& eodē tpe audire debere: aliàs in suis esse dictis singulares, & ibi Hosti.qui per oīa eodē modo loquitur sub.§.statuimus, col.pri.versi. & secundùm hoc sumitur argumentum, vbi etiam subdit quò ad testimonium de auditu, de quo in eo cap. necesse esse vnumquenq. testem id à duobus audiuisse: quam etiam posteriorem sententiam sequuntur But. ibi col.2.vers.quærit glo.quid si audierunt,& Imo.in l.inter pares,col.2.vers.& hæc pars,& col.3.D.de re.iudi.vbi tamē dicit quòd forte in practica cōtraria seruaretur sententia: quod & per omnia repetijt in l.pri.§. si stipulāti,col. 2.vers. sed qd si deponunt.D.de ver.obli.& in l.pri.§.fi.col.2.ver. cuius dictis,& col.seq.D.queādmo.testa.aper.dū se remittit ad dicta per ipsū in d.l. inter pares,Alex.in pluribus cons. allegatis supra nu.ab hinc 4.incip.verùm quæstio ista, Ias.in d.l.admonēdi,in rep.char.21.vers.hinc pulchrè dicit Bal. nu.212.D.de iureiu.Barb.cōs.80.quā egregiè,col.3.vers.& plus dixit,lib.4.

22 ¶ Et qui item voluerunt consuetudinem testibus posse singularibus probari:

bari: inter quos Bal. in l.de quibus, col.pen.versi. sed an hoc per testes singulares, iuncto versi. sed nunquid si testes.D. de legi. Alex. cons.172. visis & mature,col.pen.versi. opponitur etiam contra dictos testes,vbi hanc veriorem dicit opinionem, lib.2.rep. cons. 140. lib.4. Guid. Pap. cons. 116. & cons.131. Curt.iun. in trac.feudo.quæstio.pri.col.pen.versi. quia ad probandum generalem consuetudinem, Venafr. cons.pri. Purpu. in l.pri. col. 13.D. si cer.peta. Crau. cons.73. dicendum videtur,col.8.versi. non obstat quòd testes, lib.pri.

23 ℭ Quanquam in hoc etiã contrarium teneant Pet. de Bellaperti.& Cyn. in l.2.C.quæ sit lon. consue. Albe.in rub.C.eo. tit. col.20. versi. si aũt vnus testis, Pau.de Leaza. in dispu.incipi.cõtra instrumentũ debiti, Bal.in l.pri. col. pen. versi. & hac ratione.C.de testa. Abb. cons.42. ex multis, col.2. versi.secus si disponit, lib.pri. Io.And.in cap.fin. col.13. in ver. prædicant autem hoc sic Legistæ, & ibi Anch.col.fin.But.col.antep. versi.hæc procedunt, Imo. in fin. ver. (dum se refert ad Io. And. & But.) & Card. Flo. in xli. quæstio. de consue. iterum But. in cap.licèt ex quadam, col.2.versi. & secundùm hoc est argumentum, de testi. dum allegat Pet. de Bellaperti. & Io.And. in locis præallegatis, Rom.in cons.91. visis ac percunctatis, ante fin. versi. quartò idem probatur, iterum But.in cap. cùm oporteat, col.7. versi. vnde dicit, de accu. Alex. in cons.72. inspecto, col.2. versi.faciunt, iunctis sequen. lib.pri.repe. cons.175.lib.2. idem Alex.cons.45. visis attestationibus, col.pri. versi.quinimmò requiritur, lib.2.cons.196. viso testamento, col.3. versi.quinimmò, lib.etiam 2. cons.104. in causa & lite, col. fin. versi. non ob. quintum, vbi communem hanc dicit opinionem, lib.3. Corn.cons.89. visis actis, col.fin. versi. & consuetudo non probatur, lib. 2. cons.286. pro præsentis, col.pen. in prin. versi.nec obstant iura, lib.3. Soci. in cons.94. in causa, col.4. versi. circa secundum, libr. pri. Deci. in cons.215. in causa vertente,col.2.versi.quartò hoc idem comprobatur,vbi communem hanc dicit opinionem, cons.402. in causa illustrissimi, col. fi. cir. prin. versi. & hoc idem, vbi etiam hanc esse communem repetit, cons.538. viso puncto, col.pen. cir.fin. versi.& testes singulares, vbi de cõmuni iterum sententia fidem facit, Paris.cons.27. in præsenti, col.6. versi. prout etiam aduertendum est de quibus, sub num.39. vol.pri. Rui.in cons. 175. viso processu, col.3. versi. nam ad hoc vt per testes, vol.4. Rip. in l. admonendi, col.fin. versi. infertur etiam quò ad probandum consuetudinem.D.de iureiu.Conra. de offi.Præto.in cau.ciuili. in ver.singulares, col. 3. versi.ampliari item potest, Porti.Imo.lib.commu.opi. pri.reg.34. col.5. versi. tertiò infertur, Matthæ. Gribal. lib.commu. opini. in ver. consuetudo, versi.testes singulares, qui communem hanc esse opinionem affirmat.

24 ℭ Necnon & qui asseruerunt ad probandum quem in genere hæreticum testes sufficere singulares, ipsis scilicet singulis testibus super diuersis fidei articulis deponẽtibus,inter quos Iaco.Butri. in l.arriani.C.de hære. Bal. in l.rogasti.§.si tibi, col.2. versi.sed nunquid per testes.D.si cer. peta. in l.pri. col. pen.ver. octauò quæro,& seq.C.de testa.in l.ob carmen.§.fi. in fi.D.de testi. in l. actor, col.2. versi.quæro quare negatiua.C.de proba. in l.vni.C. qui num.tut. se excu. in cons.207. quia dicta domina,lib.4. Alex.in d.cons. 141.col.2. versi.præterea testes,lib.pri. cons.85.viso themate,col.fin.versi. præterea testes singulares, lib.2. cons.92. viso,col.pen. versi. nec obstat si dica-

dicatur, lib.5. conf.10.diuini, col.2.versi.præterea testes, lib.6. conf.13.attentis, col.fin. versi.& quia, lib.7. dum allegat But. vbi supra, asserens hanc communem esse opinionem, in conf.147. viso themate, col.fin. versi. nec obstat quòd testes, eo.lib.7. Corn. conf.91. visa, col.11. versi. tamen vbi agitur, lib.pri. conf.134. reperio, col.2. versi.idem Iac.But. eo.lib.pri. vbi tamen inquit hoc dubitationem habere, idem Cor. asseuerantiùs conf.34. circa principale, col.2.& 3. lib.2. conf.247. viso processu, col.10.versi. facit etiam, eo.lib.2. idem Corn.subdubius tamen,conf.286. pro præsentis, col.5.versi.idē Iac.But. lib.3.Barb.conf.6. scriptum est,col.pri.versi.& idem voluit, lib.pri.conf.25. præclarè, col.2. versi. cùm ergo, lib.2. Marf.conf. pri. non auferas, col.4. versi. & quòd isti testes, & col.6.versi.faciat etiam quod voluit, Roc.Cur. in rep. cap.fin. sectio.incip. nunc vt reliquum, col. 44. versi. & quòd testes, in paruis, de consue. Crauet. d. conf.78. num.6. vol.pri. Conr.d.trac.de offi.Præto. in cau.ciui. in ver.singulares, num.24. char. 125.

25 ℭ Quo tamen in articulo in diuersa fuerunt sententia Old.conf.210. regulariter, cir.fi.Io.And. in cap.vt officium.§.verùm, qui illum.§.legit simul cum prin.cap.col.2. versi.item dutum videtur,& ibi Gemi. qui illum.§. separatim legit col. pri. versi. quæro an ad probandum, de hære.in 6. But.in cap. cùm oporteat, col.7. versi.idem si dicat quem hæreticum, & col.seq. versi. hæc vera, de accu. Imo in l.pri.§.si stipulanti, col.2. versi. sed quid si deponunt. D.de ver.obli. dum reprehendit Iac.But.in d.l.arriani, subdens tamen quòd fortè in practica illius opinio seruaretur propter authoritates eorum qui eam tenent,& quia communis videtur, Alex.d.conf.72.col.pri. versi. nec prædictis, iuncta col.2. & 3. libr. pri. rep. conf.175. lib.2. in d. conf.100. col.pen.versi.secundò respondeo, eo.lib.pri.in d.conf.104. col. fin. versi.& Anto.de But.lib.3. in d.conf.10. num.4. lib.6. Marf. conf.109. Spiritus sanctus, col.2. versi.quinimmò etiam specialius, Boer. decis.342. sed quòd testes, per totam, vbi communem hanc dicit opinionem.

26 ℭ Ex quibus omnibus Lector beneuole cernere potes hanc rem apud Doctores magna esse in controuersia: verùm has opiniones nos sic conciliari posse arbitramur, vt scilicet tunc testes singulares probent, quando inducti sunt ad probandum aliquid in genere, modò tamen contestes sint in dicto,& sic super genere, ad quo probandum inducti sunt, licèt discordent in speciebus,& sic in redditione rationis, exempli causa, vt intelligas, producuntur testes ad probandum quem vsurarium, deponūt omnes eum esse vsurarium, sed in reddenda ratione vnus inquit quia Titio fœneratus est, alter quia Seio: certè hi testes probant: secus si simpliciter vnus testis deponeret illum fœneratum fuisse Titio,alter Seio, ita colligitur ex Bar.cuius ego vnius authoritatem pluribus antepono, per nota. in l.3.§. tu magis.D.de testi.& cap.in nostra, eo.tit.quibus concinnit sacræ illud scripturæ dictum, magis credendum Mariæ veraci, quàm Iudæorum turbæ fallaci: is autem est in l.de quibus, in rep.col.11. versi. sed pone quòd testes, num.24.D.de legi. vbi quærens an testes de diuersis actibus deponentes, probent consuetudinem, ad quam probādam inducti sunt, aut omnes, inquit, deponunt de frequentia actuum, & consequenter de consuetudine, sed in adducenda scientiæ ratione vnus dicit quia vidit unum actum, alius alium, tunc probant, quia producti non fuerunt ad probandos singulares

actus

actus sed actuum frequẽtiam, in qua concordant, unde id sufficere debet, licèt discordent in ratione: aut quilibet deponit de actu tantùm singulari, & non probant: ratio est quia de frequentia actuum non deponunt, ideo eam frequentiam non probant: actus etiam singulares non probant, quia quilibet testis in suo est dicto singularis, ideo non probat.l.iurisiurandi.C. de testi. hæc ille notabiliter eo in loco, qui declarat ita intelligendum esse Pet.& Cyn. dictum in d.l.2.C.quæ sit lon.consu. quam Bar.doctri.sequuntur Roc.Cur.in rep.cap.fin. sectio.8. incip. nunc ut reliquum,col.42.in par uis, uersi.quinta est dubitatio, & duo.seq.num.40.& 41. de consue.& Rui. in cons.122. circa dubia, col.pri. uersi. nec etiam est uerum, lib.5.& ita nos in nostra Comensi ciuitate practicauimus & obtinuimus.

27 ℭ Secundùm hæc intelliges etiam Feli.distinctionem in cap. licèt ex quadam, col.5. de testi. ubi quærit an testibus quis singularibus hæreticus probetur, & respondet, si testes producantur ad probandum quem in genere hæreticum, tunc probare quidem eum hæreticum in genere, non etiam in illis speciebus super quibus diuersimodè deponunt: quam Fely.distinctionem sequitur etiam Boe.decisi.23. motus fuit, num.44. quod & sensit Bal. in l.data opera, num.43. cir.med.C.qui accu. dum si de probanda, inquit, iurisdictione in genere tractetur, diuersorum testimonium in specie deponentium sufficere, quia unus fortè uiderit exoculare, alter suspendere: secus si agatur de probatione certi actus in specie, & Saly.in l.testium, col.5. uersi.secundo casu.C.de testi. dum tenet,subdubius tamen, testes super diuersis fidei articulis deponentes quem hæreticum non probare, quando certa hæresis species fuit in libello deducta: secus si in genere deducta sit, ubi tamen dicit Saly. huiusmodi libellum super delicto in genere iure non esse admittendum per not. in l.libellorum.D. de accu. sed tu Lector animaduertas illum tex. procedere in accusatione, uti loquitur, non etiam in inquisitione, quia quotidie uidemus generales contra officiales, quum syndicantur, inquisitiones formari, eosq; exinde condẽnari, sicuti etiam dicit Bal. in rep.l. edita, col.4. uersi.nonò oppo. & col.seq.C.de eden.& supradictam sententiam nostram sequitur etiã Caccialup. in rep.l. admonendi, col. 34. uersi.item in multis casibus, cum nonnullis seq.D.de iureiu.

28 ℭ Et pro hac distinctione, quam supra ex mente Bart. & nonnullorum aliorum retulimus, facit generaliter sufficere testes in dicto concordare, licèt in ratione discordent, ut sentit Specu. tit. de teste.§.iam de interrogatorijs, col.5. uersi.hinc est quòd si quis, sub num.14. Bal.in l.pen. cir.prin. D. de proba. Cald. in cons.5. incip. an probent testes singulares, tit. de testi. But. in cap.cùm causa, col.2. uersi. ad secundum, & ibi Imo. col.12. uersi.secundò an possit, de empt.& uendi. Fely. in cap.cùm tu, col. antep. uersi. sextò no. de testi. ubi alios citat concor. & præterea Bart. in l.pri.§.si quis neget, col.2.uersi.ad contrarium,& col.seq.D.quemadmo.testa.aper. Ang.in l.2.§. diem autem, col.pri. versi. in glos. uel negare.D. de eod. tit. Bal. in l.uni. col.fin. versi. item scias, dum allegat Bar. vbi supra.C. si unus ex pluri. appel. in l.2. col.2. versi. hic quæro.C. de bon. possess. secun. tab. Cor. in cons.146. res mihi,col.pri.versi. & licèt non concordet,lib.3. Caccialu. in rep.d.l. admonendi,col.36.versi. ex prædictis patet,D. de iureiu.

29 ℭ Et hanc quoque distinctionem in criminalibus procedere arbitramur,

vti loquuntur multi ex his quos supra citauimus, pręsertim Ang. d.l.2. Rip. d. respon.115. col.pri.versi. tertiò et in hoc, & Crau. si rectè inspiciatur d. cons.73. num.32. & seq.lib.pri. vbi allegat Soci. in cons.54.col.pri. lib.pri. qui tamen meo in libro dicit de ea re nihil; idem Crau. d. cons.78. num.6. eo.lib.pri. & Corn.d.trac. de offi.Præto. in cau.ciui. in ver. singulares, in 7. limita. qui tamen tenent eam opinionem quam supra num. ab hinc 5. ex eis retulimus, testes singulares in criminalibus probare aliquid in genere sed non in specie.

30 ℂ Sed clarius hanc nostram sententiam tenet Marf. d. cons.pri. col.4. versi. & quòd isti testes, lib.pri. vbi testes inquit singulares probare aliquē crimen læsę Maiestatis commisisse, si interrogati sint in genere, an ille, contra quem testificantur, crimen hoc commiserit, non obstante quòd testes ipsi deponant super aliquo dicto vel facto speciali ipsius delinquentis, ex quo appareat ipsum commisisse crimen læsę Maiestatis: & hoc quando constat non emanasse specialem aliquam inquisitionem aut accusationem de speciali aliquo læsę Maiestatis crimine loquentem, sed quando generaliter contra aliquem processum est quòd crimen hoc læsę Maiestatis cōmiserit.

31 ℂ Ex his autem inferri potest ad notabilem quæstionem, quæ ex facto nobis contigit in ciuitate nostra Comensi, dum vice aduocati Fiscalis fungeremur: nouis Constitu. status Mediolani, tit. de banni. & recep. banni. cauetur, commune collegium vel vniuersitatem permittens bannitum stare in eius territorio per bidiuum, in aureis ducentis aliaque grauiori pœna Principis Senatusq; arbitrio esse coercendū: modò processum fuit cōtra quoddam commune propter banniti receptionem: testes super hoc testificantes deponunt se vidisse bannitum in eo communi habitare per biduū, sed vnus deponit de duobus diebus, alter de alijs duobus: certè ex prædictis dicendum opinamur hos testes probare, si simpliciter inquiratur contra commune quòd permiserit habitare bannitum in eius territorio per biduum: secus si certi dies exprimantur: & ad hoc etiam facit glo. in l. ob carnem.§.fin. in glo.fin.D. de testi. quæ testes inquit singulares super possessione deponentes probare, si vnus scilicet de vno anno, alius de alio testificetur, quando quæstio in eo est, an quis possederit, non autem quæritur de possessione alicuius certi & determinati temporis: quam glos. sequuntur ibi Docto. & in locis supra hac eadem glos. num. 18. incip. sed diuersam, & mult.seq. allegatis.

32 ℂ Animaduertendum tamen est, si testes deponerent, vnus de uno die, alter de alio, non probare nisi de vno die, & sic fundatam non esse Fisci intentionem aduersus commune. Nec refragantur ea quæ diximus supra, hæresim aliaque similia delicta probari, si vnus ex testibus deponat de vno articulo, alius de alio, quia ratio est quòd sufficit probare quem simpliciter hæreticum esse, & in vno tantùm fidei articulo errare, ut per Docto. in locis inibi allegatis: sed in casu nostro satis non est probare cōmune bannitum per vnū diem receptasse, sed de duobus diebus probatio facienda est.

33 ℂ Et ad hoc etiam facit quòd in casu cap. licèt ex quadam, de testi. volentis testes super consanguinitate de auditu deponentes probare, modò tamen deponant se id à duobus antiquioribus audiuisse, non sufficit si vnus

dicat se audiuisse ab vno, alter ab alio: sed opùs est vtrunque audiuisse à duobus, licèt non eisdem duobus, secundùm glo. ibi, in ver. ab vno, cir. fin. de quo etiam videbis Inno. ibi, in ver. duobus, Hosti. sub. §. statuimus, col. pri. versi. sed duobus, Butri. col. 2. versi. quærit glo. Abb. col. 3. versi. in tertia parte, Imo. col. fi. versi. in ea. glo. ibi, vel nisi, & glo. mag. in l. si arbiter, quæ est pen. & ibi Bal. cir. prin. D. de proba. Corn. cons. 88. viso processu, col. pri. lib. 3. Rip. l. pri. col. 12. versi. item declara. D. si cer. pet.

34 ¶ Quæ omnia intelligimus procedere in alijs quoque casibus, in quibus necesse est probare plures actus, vt in consuetudine & iurisdictione: nam ex quo quando tractatur de probanda consuetudine circa actus iudiciales duo saltem actus requiruntur, ut per Bar. & alios in l. de quibus. D. de legi. consequens est vt duo testes, quorum vnus deponit de vno actu, alius de alio non probent: sed opùs est quatuor quando quilibet de vno actu testificatur, & ita est etiam de mente Bar. in d. l. de quibus, in rep. col. 11. versi. sed pone quòd testes, dum aut duo, inquit, testes concordant de vno actu, alij duo de alio, & tunc sufficit in iudicialibus: aut verò vnus testis deponit de vno actu, alter de alio, & sic de singulis: & tunc est dubium, ideo ipse distinguit eo modo quo retulimus supra num. ab hinc 8. ex quibus Bar. verbis apparet eum velle, si quatuor sint testes, quorum quilibet de vno actu deponat, eos tamen probare: si tamen essent duo & vterque de duobus actibus deponeret, hi etiam probarent, ex mente eiusdem Bar. vbi supra.

35 ¶ Non est etiam prætereundum generaliter traditum esse iudicem testibus posse singularibus fidem adhibere, si ita ei videatur, ita enim voluerunt Soci. in cons. 262. in causa Magnifici, col. antep. versi. confirmatur quia, lib. 2. Cepol. cons. cau. ciui. 3. super causa, in fi. Mars. cons. 39. dominus labia mea, col. 3. in fi. versi. & facit singu. verbum, lib. pri. cons. 73. altissimum, col. 3. versi. eiusdem initij, scilicet, & facit singu. verbum, eo. lib. pri. & singu. 114. vulgatum, in l. pri. §. fi. col. 12. versi. de qua iusta causa. D. de quæstio. Brun. in trac. de indi. & tortu. parte pri. quæstio. ij. col. 5. versi. & ego puto, Barb. inter cons. Calca. cons. 64. præclarè, col. 8. Cur. iun. cons. 106. habita, col. pri. versi. præmissis tamen, & col. 3. versi. coadiuuantur præmissa, cons. 178. eiusdem initij, col. pri. versi. pro cuius, Crau. cons. 73. dicendum, num. 35. lib. pri. & d. cons. 78. num. 7. eod. lib. pri. cons. 269. Dominicus, cir. fin. eo. etiam pri. lib. Conr. in trac. de offi. Præto. in cap. ciui. in ver. singulares, in 2. decla.

36 ¶ Quam & nos opinionem sequimur per tex. in l. 3. §. tu magis. D. de testi. vbi Bar. qui illum. §. legit cum. §. ideoque, generaliter notat iudicis arbitrarium esse credere testibus necne: quod & repetijt in trac. de testi. col. pri. vers. testium dicta, in l. Lucius, cir. fin. & ibi Castr. D. de his qui not. infa. Ang. cons. 309. factum tale est, col. 2. versi. in dubio ergo, But. in cap. ex literis, col. pri. in 6. nota. de proba. iterum Castr. in l. admonendi, col. 7. num. 39. & 40. D. de iureiu. Imo. in l. qui testamento. §. pri. in fi. D. de testa. Alex. cons. 19. in causa appellationis, col. 4. versi. & iste testis, lib. 4. cons. 119. viso processu, cir. fin. lib. 7. Soci. cons. 54. visis testibus, col. fi. versi. illa autem, & iterum cir. fin. lib. 3. Deci. in cons. 448. vis tota, col. 3. versi. modò ijs omnibus, cons. 510. in casu, cir. prin. cons. 596. ad dubia, col. pri. cir. fin. cons. 650. in causa, in prin. Barba. cons. 32. scribitur, col. 2.

versi. & ideo dixit Bart. lib. pri. Cagno. in rep. l. 2. num. 242. C. de rescin. vendi.

37 ℭ Quicquid dicat idem Cur. iun. in d.l. admonendi, num. 33. qui velle videtur iudicem testibus non debere singularibus fidem adhibere, per tex. in l. iurisiurandi. C. de testi. sed ille tex. loquitur in vnico teste, vt is non probet, non etiam in pluribus singularibus: quo casu habet locum quod dicitur in d.l. 3. §. tu magis. D. de testi.

38 ℭ Animaduertendum tamen est, iudicem testi non probanti fidem adhibentem, debere in sententia causam exprimere quare id faciat, ne postea contingat eius sententiam per iudicem appellationis reuocari, secundùm Bart. in locis supra num. ab hinc 2. allegatis: quod sequitur ipse quoque Cur. iun. in d.l. admonendi, num. 33. vbi se ita inquit de facto obseruasse, & Fely. in cap. cum venisset, col. pri. versi. in tex. ibi secundùm tenorem, de testi. in cap. de cæterò, col. 5. versi. demum potest, de re iud. Marsi. d. singu. 114. in l. fi. §. fi. D. de quæstio. quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 3. Et iusta esset causa quæ iudicem mouere deberet, & quæ in sententia exprimenda foret si ijdem testes fuissent antea in fauorem eius contra quem deponunt examinati, secundùm Crau. d. consi. 78. num. 7. & 8. lib. pri. vel si testes essent multùm legales, religiosi aut aliàs integri omniq; exceptione maiores, secundùm eundem Crau. consi. 267. Dominicus, cir. fin. eo. lib. pri. vbi allegat Deci. in consi. 463. in fi. qui tamen dicit hoc iudiciorum rigorem non pati, ideoque id iudici non licere inferiori, sed summo tantùm Pontifici, alijue superiorem non recognoscenti: & pro Crau. faciunt quæ latè cumulauit Tiraq. in trac. de pœn. cau. 51. Ne mireris autem Lector si ab instituto paululum fortè digressi sumus, quia ad hoc nos summa coegit vtilitas, quam hanc tibi quotidianam quæstionem, de qua principaliter tractauimus, quando testes probent singulares, allaturam speramus.

39 ℭ DECIMO quæro, an retento themate dicti Comensis statuti requirentis vicinum bonæ vocis & famæ, admittatur blasphemator: quod non videtur, quia & is infamis est, vt voluit D. Io. Bapti. Plot. in rep. l. si quando, num. 803. C. vn. vi vbi concordan. citat, qui tamen id expressè non dicunt, sed aliud quidpiam: veruntamen hoc nos dictum sequimur, illud tamen intelligentes secundùm ea quæ supra diximus in vj. quæstio. huius etiam glos.

40 ℭ VNDECIMO quæro, quid in concubinario: sed & is tanquam infamis admittendus non videtur secundùm Crauet. in consi. 229. quidam clericus, col. 3. versi. secundò principaliter, lib. pri. & Plot. d.l. si quando, num. 802. C. vn. vi. & probatur in cap. testimonium, de testi. vbi qui in peccato mortali perseuerat infamis efficitur: quod & iure ciuili saltem in vxorato proditum est secundùm Bal. in l. 2. C. de ince. nup. vbi idem inquit in habente duas quoque concubinas: subdens tamen id de facto non obseruari, sed si opponatur obtineri posse.

41 ℭ Sed contrarium in hoc vltimo Bal. dicto, videlicet immò duas habentem concubinas iure ciuili infamia non annotari, sensisse videtur Bar. in l. pri. cir. fin. D. de his qui not. infa.

42 ¶ Veruntamen nos priorem Bal. opinionem sequimur: quam etiam tenet Deci. in cons. 530. viso puncto, post prin. quæ etiam verior videtur iure quoque ciuili inspecto, quia & eo iure duas quis concubinas habere prohibetur. §. pen. & ibi glo. in ver. indubitatus, qui. mod. nat. effi. sui licèt tamen quis eo iure non puniatur, vti etiam dicit Bar. vbi supra. Et quicquid sit iure ciuili, hoc iure saltem canonico procedit per d. cap. testimonium, de testi. binas autem concubinas habentem certum est iure quoque ciuili infamia annotari l. 2. & ibi Docto. C. de ince. nup. sed & hæc intelligenda arbitramur secundùm ea quæ supra de vsurario dicta sunt.

43 ¶ DVODECIMO quæro, quid in excommunicato, an & ipse vti infamis sit repellendus: quod non videtur, quia eum infamem non esse asseruerunt Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior, in 2. lectu. col. pen. in fi. versi. vltimò quæro. D. de his qui not. infa. & Dec. cap. fi. col. 2. versi. & ad hoc facit, de appella.

44 ¶ Sed in contrarium, immò excommunicatum esse infamem, est casus in cap. infames. vj. quæstio. pri. cum concor. per Tiraq. adductis in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 9. num. 271. incip. est & aliud, cir. fin.

45 ¶ Ideo pro concordia distinguendum est, quòd aut quis est excommunicatus ex causa famosa, vel ex contumacia ex delicto infamiam irrogante, & tunc efficiatur infamis: alias secus, & ita loquitur Inno. quem citat Bal. vbi supra, Inno. inquam in d. cap. testimonium, in ver. per exceptionem, 2. & ibi sequuntur Hosti. §. fin. col. 2. But. col. antep. versi. quæro an sufficiat, Abb. col. 8. versi. & facit etiam, cum 2. seq. Imo. col. pen. in fi. versi. extra glo. & col. seq. Fely. col. 9. versi. quarta conclusio, & col. seq. qui id latè declarant, præsertim quid si secuta sit absolutio, vel pendat appellatio, vel inserta sit causa in sententia, de testi. Rom. singu. 689. incip. in prin. huius, & Tiraq. in d. glo. 9. d. num. 271.

46 ¶ Illud tamen certum est, excommunicatum non dici personam bonam aut honestam, sed turpem, secundùm Bal. in cap. intelleximus, col. 2. versi. sed nunquid excommunicatus, & ibi Deci. col. pri. versi. excommunicatus verò, de iudi. Soc. in cons. 45. viso, col. pri. versi. quis autem, lib. pri. iterum Deci. in d. cap. fin. quo loco eum supra citauimus, de appel. & sentit etiam But. in cap. cùm dilectus, in fi. ver. de purg. Cano. dum eam honestam inquit esse personam, quæ ab Ecclesia toleratur: quod satis videtur ne idoneus videatur ad præstandum mulieri consensum ex forma d. statuti requisitum, si rectè verba illius statuti ponderentur. Sed ne in his diutiùs immoremur, & alia quæ nostra magis interpretatione indigent omittamus: si scire cupias quando ex alijs quis causis infamis efficiatur, videbis in d. tit. D. de his qui not. infa. & in tit. C. ex qui cau. infa. irro. & tex. in d. cap. testimonium, & ibi Docto. de testi. & in d. cap. infames. vj. quæstio. pri.

47 ¶ DECIMOTERTIO quæro, an ista qualitas sit probanda ab eo qui dicit vicinum ipsum talem fuisse, scilicet bonæ famæ & discretionis: quod non videtur, quia quilibet præsumitur bonus, secundùm glos. in l. si verò. §. qui pro rei, in ver. dubitetur. D. qui sat. cogan. dum quemlibet inquit præsumi moribus idoneum, licèt non facultatibus, quia facultates sunt

ab eo qui eas allegat probandæ: sicuti & paupertas, cum concor. per Tiraq. adductis in tract. retrac. tit. pri. §. 32. glo. vni. num. 94. incip. nam & vidimus.

48 ℭ At in contrarium Ang. doctri. videtur in l. 2. §. fi. col. etiam fin. versi. & no. diligenter. D. quemad. testa. aper. vbi dicit se colligere ex Bar. ibi quòd quando optima alicuius opinio, puta testis causa est inductiua plenæ probationis, quæ aliàs plena non esset, probandam ipsam esse optimam opinionem: ex hoc inferens ad statutum permittens mortem eius, qui extra territorium decessit, tribus optimæ opinionis testibus de fama deponentibus probari posse: intelligens scilicet Ang. probandam inprimis esse hanc optimam testium opinionem, ex quo aliàs hi testes de fama deponentes mortem non probarent, sequuntur Cepol. cons. cau. ciui. 58. Franciscus, col. fin. versi. postremò, qui ex hoc infert ad statutum puniens abducentem honestæ vitæ & conditionis mulierem, vt scilicet qualitas ista probari debeat ab eo qui eam allegat: quod est notandum ad decretum Mediolani tit. de rapto. muli. in prin. Alex. cons. 82. in causa vertente inter Petrum, col. 2. versi. pro hoc bene facit, lib. pri. cons. 42. visis, col. 6. versi. quinimmò secundùm Ang. lib. 4. Barb. cons. 45. scribitur, col. 2. versi. & plus dixit Ang. lib. pri. cons. 54. illud afferam, col. 3. versi. & plus dixit tex. eod. lib. pri. cons. 6. illud in medium, col. item 6. versi. ideo est dicendum, lib. 4. Ias. cons. 153. difficultas, col. 6. versi. decimotertiò contra istos, lib. 2. Deci. cons. 37. in causa, col. 3. versi. similiter, & versi. & quando testes, Mars. singu. 187. qualitas, cons. 7. summi cœli, col. pen. versi. pro quo optimè, lib. pri. cons. 96. proximis, col. pri. versi. nam quando, lib. 2. Grat. inter cons. matrimo. cons. 75. in præsenti, num. 24. vbi communem hanc dicit opinionem, Soci. iun. cons. 22. pulchra est, col. 4. versi. quo sic stante, lib. pri. Plot. rep. l. si quando, num. 852. C. vn. vi.

49 ℭ Verùm ista sic controuersia sedari potest, vt si lex vel statutum per verba positiua bonæ famæ loquatur, tunc necessaria non sit hæc probatio: si verò per verba superlatiua tunc secus, & ita componit Imo. in l. pri. §. si quis neget, col. pen. versi. & est diligenter no. D. quemad. testa. aper. Soci. cons. 274. in causa dominæ Lisæ, col. 12. versi. postremò, lib. 2. Bertrán. cons. 55. visis, cir. fin. lib. pri. & videtur sequi etiam Soci. iun. cons. 39. circa præsentem, col. 5. versi. & si dicatur, lib. 2. dum sequitur Imo. vbi supra, subdubius tamen: & hanc nos quoque opinionem sequimur.

50 ℭ Quanquam contrarium simpliciter, necessariam scilicet non esse huiusmodi probationem, voluerunt Io. de Ligna. & Fran. de Rampo. vti eos refert Imo. quo loco eum supra citauimus, & quos sequitur Cur. iun. in trac. de testi. conclu. 35. num. 39. vbi expresse recedit ab hac Imo. distinctione, quam asserit Imolam expresse non affirmare: quod tamen falsum est, vt videri potest: & secundùm hanc Imo. & sequacium opinionem satis dici potest malè consuluisse Cepol. d. cons. 58. ex quo statutum de quo ipse mentionem facit, per verba positiui gradus loquebatur, vt supra retulimus, vti & nostrum Comense statutum facit: in quo propterea tenendum est necessariam non esse huiusmodi probationem. Et similiter Deci. malè consuluisse uidetur in d. cons. 37. cum & ipse loquatur quando requiruntur testes bonæ opinionis.

GLOS-

GLOSSA DECIMATERTIA IN VER. NOLVERIT CONSENTIRE.

1 PRIMO quæro, an recusationis causa sit per iudicem examinanda: quod affirmauit Bar. in l. si cum dotem .§. eo tempore, ante med. versi. & per hoc dicebam. D. solu. matri. vbi loquens de statuto prohibente mulierem contrahere aut testari sine consensu propinquorum, si consanguinei, inquit, consentire recusant, iudex contradictionis causam examinabit, & si iusta videbitur, bene quidem: aliter iudex ipse permittet mulierem testari aut contrahere, cum infi. concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi. connu. glo. 8. quæstio. xv. vbi tamen, dum allegat Bal. in d. §. eo autem tempore, id meo in libro non tangit: & dum refert eundem Bal. in l. in coniunctione, col. fin. versi. quid si isti duo, veriùs est in versi. quæro quid si isti duo, in pri. lectu. C. de nup. & dum meminit Abb. in cap. tuæ fraternitatis, char. vlt. est col. pri. versi. quod facit ad quæstionem, de cleri. non resi. & dum citat Fely. in cap. super quæstionem. §. pri. col. vlti. versi. vltimò, est in cap. super quæstionum. §. pri. in fi. eo. tit. & dum aduocat Iaso. in l. bonorum. C. eod. tit. voluit aduocare in tit. C. qui admir. & dum adducit Bar. in l. fin. C. de appel. reci. voluit adducere. D. eo. tit. & dum commemorat Aret. cons. 73. nobis est cons. 72. in 7. dub. & vltra per ipsum Tiraq. allegata, sequuntur etiam Abb. in cap. relatum, post med. de cleri. non resi. Imo. in cap. cum nos, vbi tamen ipse meo in libro legit cum vos, col. 6. versi. quid autem eo casu, de his quæ fi. à præla. si. con. cap. Ias. in l. cùm specialis, col. 2. versi. similiter si statutum requireret. C. de iudi. Deci. in l. pri. in pri. lectu. col. 4. versi. nec ob. quòd patre, num. 9. & in 3. lectu. nu. 86. C. qui admit. Io. Duran. de art. testa. tit. pri. cau. 2. nu. 3. Io. de Arno. epit. 30. incip. quia hic casus, Alber. Brun. in trac. de correc. & relax. solen. & for. char. pen. col. illius char. 4. versi. item fit extensio, char. omnium 98. Chassa. in commen. consue. Burgun. tit. 4. §. pri. in glo. in ver. & authorité, post med. versi. sed pone, Ferro. in commen. consue. Burdiga. tit. de sta. & iu. perso. §. 3. col. 4. versi. & si contractus, Rolan. à Valle cons. pri. in præsenti, col. 19. num. 181. & seq. lib. 2.

2 ℭ Aduerte tamen quòd suprascriptam conclusionem limitauit Bal. in rub. C. de contra. empt. in xxiiij. quæstio. non procedere quando vltra propinquorum consensum statutum iudicis etiam decretum requirit, quia tunc scilicet iudex illis consentire recusantibus non potest hunc solus defectum supplere: nisi tamen duo iudices adhibeantur, quorum vnus hunc defectum suppleat, alter iuxta statuti formam consentiat, secundùm Saly. in l. dudum, cir. fin. versi. ego tamen. C. eo. tit. cum concor. per Tiraq. vbi supra d. glo. 8. num. 133. incip. tertiò declara, commemoratis, & prætera Alber. Brun. quo loco eum supra proximè citauimus: quæ tamen non procedunt in nostro hoc Mediolanensi statuto, quod statuit sufficere iudicis authoritatem agnatis consentire recusantibus: nec etiam in nostro Comensi & Cremonensi statuto huic simillimo: quod eo in casu prouidet duorum vicinorum bonæ discretionis & famæ consensum esse adhibendum.

3 ℭ SECVNDO quæro, an citandus sit agnatus vt ad consentiendum veniat: quod ex prædictis videtur, cum aliàs non possit iudex contradictio-

nis causam examinare,& ita expressiùs voluit Aret. quo loco eum in præce. quæstio. citauimus, vbi loquitur in consensu patris requisito in iudicio per filiumfamilias agitato, vbi etiam dicit iudicem cautiùs facturum si interloquatur filiumfamilias posse solum in causa procedere patre contumace existente: & ita agnatum citati seruat Senatus & alij iudices.

4 ¶ TERTIO quæro,an in citatione contractus per mulierem celebrandus cum suis sit qualitatibus exprimendus: quod verius opinamur per tex. in l. fin. cum ibi nota. per Docto. præsertim Iaso. C. de iu. emp. cum infi. concor. per Tiraq. cumulatis in trac. retrac. tit. pri. §. 36. glos. 2. num. 31. incip. quid enim, cum quat. seq.

5 ¶ Obstare tamen videtur quod nostrum ad propositum annotauit Bal. in l. fin. in fi. C. de neg. ges. vbi si statutum, inquit, prohibeat mulierem testari nisi præsentibus coniunctis, vel facta eis protestatione quòd intersint, generalem sufficere protestationem, mulierem testari velle, licèt testamenti qualitas non exprimatur: sed responderi potest, aliud esse quando statutum loquitur de testamento: & aliud quando de contractu: quod & videtur de mente ipsius Bal. dum ibi ea mouetur ratione, quia testamentum mutare mulier potest: quod in contractu non permittitur, quia irreuocabilis est, vt diximus supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xvij. num. 35. Et ad hoc etiam facit, quia in casu huius statuti generalis non sufficit consensus, vt asseruimus supra in glo. 7. quæstio. xxj. & dicemus etiam in glo. 20. in ver. constituere procuratorem, quæstio. iij.

6 ¶ QVARTO quæro,an si non comparuerit agnatus in prima citatione, sit iterū secundò aut tertiò requirendus: quod nō arbitramur, per nota. per Bal. in cap. ex parte Episcopi, col. pri. versi. item si statutum, de rescri. vbi si lex, inquit, aut statutum alicuius præsentiam simpliciter requirat, satis esse eum semel interpellari, per cap. fin. de arbi. in 6. quem sic refert & sequitur Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 6. num 36. incip. illud autem: licèt ipsum Bal. in meo libro non repererim: nec enim vllum est eo in tit. illius initij cap. sed ad hoc etiam facit quod dicimus regulariter vnam sufficere protestationem, secundùm Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, col. 2. versi. tertiò opp. qui id declarat quomodò intelligatur, & ibi sequuntur Rom. col. pri. versi. inquantùm Bar. in 2. oppositione, Imo. qui illam l. legit simul cum l. in prouinciali, col. fin. versi. adde etiam, Alex. col. pri. & 2. seq. Ias. col. 5. versi. contra istud, & Aquen. col. 3. versi. item in illo. D. de no. oper. nun. eundem Alex. cons. 80. stantibus his, col. pri. vbi communem hanc dicit opinionem, lib. 4. & Tiraq. de retrac. tit. pri. §. 9. glo. 3. & vlti. num. 23. incip. & licèt, vbi alios citat concor.

7 ¶ Aduerte tamen Lector beneuole, quia dubitari potest, si post terminum in citatione contentum agnatus compareat & contradicat, an audiendus sit, saltem si iustam contradictionis causam alleget ad impediendum contractum: quod videtur, resarcitis tamen contumaciæ expensis, quia ita generaliter obseruatur, contumacem posse contumaciam purgare soluta contumaciæ impensa ex dispositione statutorum tam nostræ Comensis quā huius Mediolanensis ciuitatis, quod & iure communi cautum est, l. Sancimus. C. de iudi. verùm nos hoc admitteremus ante confectum per mulierem

rem instrumentum: secus post eius confessionem, eo quia res non esset am plius integra,& quia iudex illius defectum iam suppleuisse diceretur: quod satis videtur esse de mente huius etiam statuti: & quoniam mora purgari nequit nisi intra id tempus quo actus geri potest,secundùm Bal.in conf.57. punctus quæstionis talis est, col.pri.versi. præterea vitium, lib.5. quem sequitur Tiraq. de retrac. tit.pri.§.pri. glo. 10. num. 86. incip. quibus illud: apud quem etiam eo in num. atque in præce. & seq. videbis nonnulla alia ab eo congesta ad hanc rem nonnihil pertinentia.

8 ℭ Hic autem huic finem glossæ facerem, nisi illud in mentem veniret, quod te Lector monendum censeo, si agnatus mulieri se consensum non præstiturum iurauerit, inutile esse hoc iusiurandum, eique ideo remitti, vt in patre se filio agenti non consensurum iurante voluit Spec. tit. de acto. col.12.versi. sed quid si iurauerit.

GLOSSA DECIMAQVARTA IN VER. CVM AVTHORITATE ALICVIVS IVSDICENTIS.

1 PRIMO quæro, an sufficiat præsentem esse iusdicentem, tametsi non exprimentem se authoritatem interponere: quod videtur, sicuti dicimus in donatione, quæ satis dicitur insinuata, si præsente iudice facta sit, licèt is non expresserit se eam admittere, secundùm Bar. in l. Modestinus, col.pri. cir.fin.versi. ex hoc apparet quòd decretum, vbi sequuntur Rom. col.pri.versi. item adde inquantùm dicit, & Alex. in apo. ipsius Bar.D. de dona. iterum Bar. in l. omnium, in fi. & ibi Bal. ante fin. versi. item not. quòd sufficit, Castr. cir.med.versi. ex tertia parte no. Alex. col.pri. versi. in tex. ibi responderit & Ias. col. pri. versi. in tertia parte.C. de testa. eundem Bal. in l. illud, col.3. versi. illud est notandum quantumcunque,iuncto versi. ex prædictis.C. de sac. san. eccle. in l.3. in fi.C. de diuer. rescri. & subobscurè in cap. cùm accessissent, col.2.versi. ibi insinuatione, de consti. in conf.451. nobilis Marchio, cir.fin.versi. tamen ego dico, lib.pri. Imo. in cap. cùm contingat,char.pen. col.3.versi. alia est opinio,de iureiu. Ang. Aret. in S.aliæ,col.2.versi. ex hoc etiam apparet,vbi communem hanc dicit opinionem, insti. de dona. iterum Alex. conf.157. viso instrumento, cir.prin. lib.2. conf.20. ponderatis, col.2.versi. & hoc posito, lib. 3. Franc. Aret. in l. si quis mihi bona. §. si coram, in pri. nota. D. de acqui. hære.

2 ℭ Sed diuersum voluit Guili. Cun. in d.l. illud, Bal. sibiipsi contrarius in l. cùm hi, in prin. in pri. lectu. ante med. versi. ex quo no. D. de transac. (quamuis à Iaso. vbi supra, contrariam in sententiam aduocetur) in cap. cùm in vestri, col.pri.versi. pone statutum requirit, de electio. Guid. Pap. decisi. 325. potest fieri,Cana. in trac. de insinua. quæstio.xiiij. vbi ita intelligendos inquit Bar. & Bal. in d.l. omnium,per nonnulla quæ scienter allegat, quem videtur sequi Tiraq. in trac. de legi. connu. glo.7. num.32. cum 2.seq. dum se ad eum remittit.

3 ℭ Ex quibus dubia hæc redditur quæstio: tu tamen Lector candide animaduerte, quicquid sit in casu prædicto, in nostro tamen statuto rem claram

ram videri, quoniam qui tenent donationis ininnationem fieri posse coram iudice non loquente, mouentur quia in ea non videtur requiri decretum, per tex. in l.fin.C. de prædi.curi.lib. 11. sed veriùs est de prædi.decuri. lib. 10. At secus est ex mente præfatorum quoque Docto. quando requiritur, vti est in casu nostro, in quo authoritas iusdicentis desideratur, per verba quæ commentamur: quo fit vt quum authoritas necessaria est, loquela & confirmatione expressa opus sit, vt colligitur ex Bal. in d.cap. cùm in vestri, de elec. & ex Ias. in d.l. omnium. C. de testa. vbi allegat glo. in l. vbi non voce. D. de reg.iur. quæ hoc probare non videtur: sed id apertè probat tex. in l.pri.§.fi.D. de tute. vbi mutum dicitur tutorem dari non posse, quia authoritatem præstare nequit, quasi dicat tex. quia loqui non potest, & in præstanda authoritate opus est loquela, & ibi not. Bar. & nos quoque diximus supra in glo.8. in ver. mariti, quæstio. xv. Et hinc consueuerunt notarij dicere in fine instrumenti, & prædicta omnia acta fuerunt coram tali D. Iudice suam authoritatem & decretum interponente, facientes ipsum iudicem respondere & his omnibus annuere. Si tamen scire velis quid nos quoque sentiamus in casu insinuationis donationis, & sic quando præsentia alicuius requiritur, an expresso opus sit consensu, videbis quæ diximus supra in glo.7. in ver. consensus, quæstio. pri. ij. & meliùs 3. ita tamen vt memineris si tempore insinuationis faciendæ coniuncti compareant contradicantque faciendam non esse, quia donans dolo, metu, aut iracundiæ calore ad donandum sit inductus, tunc sine dubio decreto & interlocutione iudicis opus esse, secundùm Bal. diuersas sic opiniones conciliantem in l. nequicquam.§. vbi decretum, col.2.ver. quod autem.D. de offi. procon. & Ias. in d.l.omnium, col.pri.in fi.versi. limita tamē singulariter.C. de testa. in cons.51. in hac dubitatione, col.pen.vers.& pro ista distinctione, lib.pri.

4 ¶ SECVNDO quæro, an debeat etiam iudex, in interponenda eius authoritate, causæ cognitionem adhibere: quod non videtur: sicuti etiam non debet quando apud eum donatio insinuatur, secundùm Oldra. cons. 253. factum tale est, cir.med.versi. tertiò videndum est, Bar. in l. Modestinus, post prin.versi. item quæro an iudex debeat, & ibi Rom. col.2. versi. tertiò adde inquantùm Bar. & Alex. in apo. ipsius Bar. in ver. respondeo. D. de dona. eundem Bar. in l. in hac, per illum tex. & ibi Saly. cir. prin. versi. item collige.C. de dona. Imo. in l. Aquilius, in fin.ver. D.eo.tit. Alex. cons. 157. viso instrumento, col. pri. in fi.versi. sed non est dubium, lib.2. quam tamen insinuationem constat requiri ad effectum ne fraudes in donationibus fiant. l lata, vt hodie legitur, aliàs data.C. de dona. qua de causa hoc nostrum quoque statutum factum constat, ne mulier scilicet ob eius imbecillitatem deciperetur, vt diximus supra in præfa. in pri. dub.

5 ¶ Verùm & hic contrariam sententiam tenuisse reperio eundem etiam Bar. sibiipsi inconstantem, in l. si consul, post med.versi. nam causæ cognitionem, & ibi Bal. col.fi.versi. tertia quæstio. D. de adop. itaque hac in controuersia nostrum necesse est iudicium interponere.

6 ¶ Igitur pro posteriori opinione, quæ causæ cognitionem desiderat, facit tex. in l. sed si hac lege.§. liberos, versi. Prætor ait. D. de in ius voc. in l. cùm hi.§. vult igitur. D. de transac. vbi Bar. Ias. & alij not. quando aliquo in actu iudicis authoritas requiritur, id causa cognita intelligendum.

7 ℭ Concludendo tamen priorem in ſententiam magis inclinamus, cùm hoc moderamine niſi propinqui compareant aſſerentes vtilem non eſſe mulieri contractum, & nolle ſe ei conſenſum præſtare, quia tunc opus erit diſcutere, an vtile ſit mulierem contrahere, necne, ſecundùm ea quæ diximus ſupra in glo. præce. quæſtio. pri. Non inficior tamen ſi iudex videat mulierem decipi, ſuam non debere authoritatem accommodare, cum hoc ipſum ſtatutum introductum ſit ad prouidendum ne mulieres decipiantur, vt ſæpe diximus: quod & in donationis inſinuatione conſtitutum eſt, quam iudex admittere non debet ſi fraudem cernit adhiberi, per d. l. lata. C. de dona. de conſuetudine tamen ſolent notarij in inſtrumento aſſerere adhibitam fuiſſe cauſæ cognitionem, ideoque non erit ab ea recedendum, per l. minimè. D. de legi. quam etiam opinionem expreſſim in caſu noſtro, ſcilicet in ſtatuto requirente iudicis authoritatem in obligatione minoris vel mulieris, reperio tenuiſſe Caſtr. in d. l. cùm hi. §. ſi Prætor aditus, in prin. D. de tranſac. vbi ſufficere inquit, ſi in inſtrumento dicatur interpoſitam fuiſſe authoritatem cum cauſæ cognitione, licèt expreſſa nõ ſint particularia, ſubdens etiam Caſtr. addendum eſſe, & repertum fuiſſe contractum cedere in vtilitatem minoris aut mulieris, quæ poſteriora verba non ſolent notarij apponere quum aſſerunt cauſæ cognitionem interueniſſe, ſed ea interponunt iuriiurando quod vir & agnatus ex forma huius ſtatuti facit quum mulieri conſentit.

8 ℭ Non obſtant quæ nos ſupra pro contraria opinione adduximus, quoniam non procedunt in his quæ voluntariæ ſunt iuriſdictionis, ita enim limitarunt ipſe Bar. in d. l. ſed ſi hac lege, in d. verſi. Prætor ait, quem pro. §. legit. D. de in ius voc. vti arbitramur voluntariæ eſſe iuriſdictionis hunc actum quem facit iudex quando interponit authoritatem contractui per mulierem celebrato: ſicuti dicimus & in actu inſinuationis donationis, vt eſt glo. in. §. iuſiurandum, in ver. nulla, & in ver. quicquid, in aut. de defen. ciui. Oldr. in conſ. 253. factum tale eſt, cir. med. verſi. tertiò videndum eſt, Io. And. in addi. Specu. tit. de inſtru. edi. §. porro, col. 4. verſi. quidam autem, in ver. ſubſcribat, poſt med. verſi. viſo de iudice, Bal. in l. illud, col. 3. verſi. illud eſt notandum quod inſinuatio. C. de ſac. ſan. eccle. vbi tamen corruptus eſt, quia dum inſinuationem ad ordinariam, inquit, iuriſdictionem pertinere, vult dicere voluntariam, in l. in hac, ante med. verſi. ibi ſiue abſentis, & iterum poſt med. verſi. quæro an iſta. C. de dona. in l. generaliter. §. fi. cir. med. C. de reb. cre. Imo. in cap. cùm contingat, char. pen. col. 3. verſi. & eſt iſte actus, de iureiu. Alex. conſ. 157. viſo inſtrumento, col. pri. verſi. nec ob. ſi diceretur, lib. 2. Roma. in l. Modeſtinus, col. 2. verſi. item & alia ratione quia inſinuatio. D. de dona. Cana. in trac. inſinu. quæſtio. vj.

9 ℭ TERTIO quæro, ſi iudex non dicat ſe authoritatem in contractu interponere, ſed contractum confirmare, an id ſufficiat: quod verius arbitramur ex mente Bar. ſi ſolerter inſpiciatur in l. fin. in fi. C. de prædi. Deci. lib. 10. nam licèt velle videatur vtrunque eſſe neceſſarium, ſcilicet iudicem debere dicere ſe prædicta agitata confirmare, & authoritatem interponere: tamen ex quo ſtatim ſubiungit confirmare, idem eſſe quod decretum interponere, ſatis dici poteſt eius mentis fuiſſe alterum ſufficere, & ad hoc vide omnino quæ diximus ſupra in glo. 7. in ver. conſenſus, quæſtio. xxxiiij.

ex quibus colliges communiorem esse opinionem, authoritatem per verba quoque æquipollentia præstari posse.

10 ℂ QVARTO quæro, an hæc authoritas sit in scriptis præstanda: quod magis putem: sicuti obseruatur & cùm donatio apud iudicem insinuatur, vt tradit Bal. in l. illud, col. 2. versi. illud est notandum. C. de sac. san. eccle. Imo. in cap. cùm contingat, char. pen. col. 3. versi. sed iuxta. D. de iureiu. Alex. cons. 157. viso, post prin. vbi concor. citat, lib. 2. Cana. in trac. de insinua. quæstio. xvij. Ias. cons. 51. in hac, post prin. lib. pri. & propiùs ad terminos nostros in decreto in contractu minoris ob illius imbecillitatem requisito, vt in casu nostro, tradit Albe. in l. si alterius, col. fi. versi. item in decreto, iunctis præceden. C. si min. se maio. dix. & ita hanc authoritatem scriptura interueniente accõmodari consuetudo obseruat. Ex quo intelliges Lector non posse eam testibus probari, nisi tamen testes deponerent eam fuisse in scriptis interpositam, secundùm nota. per Bal. in l. gesta, col. fin. versi. item appellatio, iuncto versi. sed an productio. C. de re iudi. Cana. in trac. insinua. quæstio. xxxij.

11 ℂ QVINTO quæro, an ista authoritas sit ante contractum, an in principio instrumenti, aut in medio, aut verò in fine interponenda: & glo. in cap. pri. in ver. tractatus, cir. fin. de reb. eccle. non alie. in 6. decretum, inquit, ante contractum esse interponendum, quam glo. 161. alij quoque Doct. sequuntur, & voluit etiam Bal. in l. magis puto. §. non passim, cir. med. versi. in tex. ibi tunc permittet, per illum tex. D. de reb. eor. in l. fi. §. sin autem æs alienum, cir. med. versi. & est ratio. C. de bon. quæ lib. & in tit. de feu. si. culp. non amit. cap. si quis miles, cir. med. versi. de decreto, Alex. cons. 80. visis, col. 3. versi. præterea potuit, vol. 5.

12 ℂ Verùm idem Bal. in l. fi. in prin. C. de magi. conue. putat non referre vtrum in principio, an verò in fine instrumenti decretum interponatur, & sic sentit sufficere in ipso instrumento accommodari: quem sequitur Ias. in l. si quis mihi bona. §. iussum, col. pen. versi. vltra Bar. num. 46. vsque ad nu. 49. D. de acqui. hære.

13 ℂ At nos sequimur eam opinionem quam consuetudo approbauit, vt in fine scilicet instrumenti adhibeatur, facta ad omnia præcedentia relatione, hoc modo, super quibus omnibus & singulis D. talis Iudex suam & communis Mediolani interposuit authoritatem & decretum, vti de hac consuetudine attestatur & Bal. in l. pri. col. antep. in fi. versi. sed dubitatur vtrum, num. 48. C. qui admit. qui loquitur in terminis statuti prohibentis mulierem se obligare sine decreto iudicis, vbi tamen subdit ipse, posse in alia quoque parte instrumenti interponi, modò ad omnia referatur, sequitur Philip. Perusi. in d. cap. pri. col. 4. versi. in ea. glo. ibi interponitur, de reb. eccle. non alie. in 6. & idem, decretum sequi debere actum, tenuit idem Bal. in l. nec ei. §. satisdatio, cir. fin. versi. extra nota, de adopti. & tenuisse videtur etiam Specu. de instru. edi. §. porro, col. 4. versi. quidam autem: & est de mente Bart. quoque in l. legitimos, col. 2. versi. vltimò scias. D. de legi. tuto. dum tutorem inquit debere priùs inuentarium facere, antequam suum iudex decretum interponat: quicquid dicat Ias. in d. §. iussum.

14 ℭ Fateor tamen si compareat agnatus, qui neget se velle consensum præstare eò quòd contractus per mulierem celebrandus ei inutilis sit futurus, tunc necessarium esse iudicem interloquendo decretum interponere, cùm eo casu causæ cognitio requiratur, iuxta ea quæ diximus in glo. præceden. quæstio. pri. & supra hac eadem glos. quæstio. ij. & ita conciliari possunt opiniones: nam in contrarium allegata, scilicet tex. in d.§. non passim, loquitur quando requiritur causæ cognitio, vt probat tex. in l. ob æs alienum.C. de prædi. mino. quem tex. scias Lector malè in id allegari, taxatiuam dictionem similes casus non excludere, quia illud verbum tantùm referri debet ad illa verba, causa cognita, vt sit sensus, propter æs alienum alienationem prædij rustici minoris causa tantùm cognita permitti, non autem ob æs tantùm alienum: & ita non ineleganter tradit Alcia. lib. dispun. 4. cap. 5. & sequitur D. Camil. Plau. in l. pri. in ver. non aliter, num. 43. D. de offi. eius cui man. est iur. vbi latiùs etiam se scripsisse refert lib. varia. lectio.

15 ℭ SEXTO quæro, an possit hæc authoritas celebrato iam contractu ex interuallo accommodari: & non posse in insinuatione donationis sentire videtur Specu. tit. de instr. editi. §. porto, col. 4. versi. quidam autem. & ibi Io. And. in ver. subscribat, qui limitat si incontinenti sequatur, & clariùs & latiùs Cana. in trac. insinu. quæstio. ij. Et idem in statuto disponente nullum ordinamentum per Antianos ciuitatis fieri posse sine authoritate Prætoris, vt scilicet hæc authoritas non possit interuenire post nisi incontinenti vnoque contextu annotauit Ang. in l. si quis mihi bona. §. iussum, post prin. versi. & per hoc deciditur quæstio. D. de acqui. hære.

16 ℭ Sed contrarium in insinuatione donationis tenuit Bar. volens posse sequi etiam post in l. Modestinus, cir. med. versi. an possit fieri, vbi sequitur Alex. in apo. eius. D. de dona. Imo. in cap. cùm nos, licèt ipse corruptè legat cum uos, col. 5. versi. item quia videmus, de his quæ fi. à præla. si. con. capi. Corn. cons. 36. si rectè, col. 2. versi. præterea dato, lib. 3. Alba. cons. 4. casus iste, num. 49. Et in casu Ang. in d. §. iussum, contrarium ante eum tenuerunt ibi Dyn. & Cyn. & post eos Bal. cir. med. versi. item inducitur: quorum opinionem tolerabilem dicit etiam Imo. ibi col. fi. versi. quid autem in statuto, licèt subdat tutiùs esse ad euitandas opiniones in ipso actu vel statim post interponi, qui respondent ad id quo mouetur Ang. dum dicit hic tractari de authoritate, ideoque eam in ipso actu esse interponendam per illum tex. cum simili. respondent inquam hic authoritatem sumi pro confirmatione, & idem Imo. in d. cap. cum nos, col. 6. versi. & istud facit, & col. seq. super qua Ang. quæstione videbis etiam Rom. in d. §. iussum, & ibi Alex. col. pen. versi. & ex istis. In qua etiam sententia fuit Bal. in l. cùm ipse, col. fin. versi. extra quæritur. C. de contra. empti. vbi generaliter dicit decretum posse interponi seorsum.

17 ℭ Verùm cum ista iudicis authoritas succedat loco consensus agnati, qui per modum authoritatis requiritur, ideoque non potest post actum interponi, vt asseruimus supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xij. consequens est, vt dicamus hanc quoque iusdicentis authoritatem nō posse post contractum adhiberi, cùm præsertim in præfa. in pri. dub. asseruimus huius statuti solennitatem ad integrandam mulieris personam, & sic per modum veræ authoritatis non confirmationis fuisse introductam: & ad hoc etiam

con-

confert quod in praec. quaestio. diximus: verum est tamen quod ex nonnullorum sententia retulimus, iudicis authoritatem posse post actum sequi incontinenti per dicta supra in d.glo.7. quaestio.xiiij.

18 ¶ SEPTIMO quaero, an valeat authoritas hoc modo interposita, si & inquantum de iure debeo vel possum: quam quaestionem tetigit Bar. in l. & si conditionalis.D. de aut.tut. vbi arguit pro & contra, non audens tamen decidere, sed idem Bar. in l. cùm propter.D. de lega.praest. per illum, inquit, tex. iudicis decretum hoc modo interpositum valere, & contractum confirmare: & in terminis nostri statuti requirentis iudicis decretum in obbligatione mulierum, voluit. Bal. in l.pri. col.antep. versi. vlteriùs quaero, sub num.47.C. qui admit. vbi hoc verum intelligit si aequitas contractus suadeat interponi ipsum decretum, secus si disuadeat idem Bal. in l. potuit, col.3. versi. octauò quaeritur.C. de iu.deli. Ang. in l. iudex, col.pri. versi. quid autem in decreto, & ibi Imo. in fin.ver. & Alex. ante fin.versi. similiter.D. de re iudi. idem Imo. in cap. cùm nos, siue, vt ipse legit, cùm vos, col. 5.versi. quid autem si iudex, de his quae fi. à praela. fi. conf. cap. Rom.cons. 501. vt declarationem, col.2.versi. his itaque, & Soci. cons.47. col.2.versi. sed quicquid, lib.4.

19 ¶ Et facit quod voluit glo. in cap. cùm contingat, in ver. nihilominus, in fi. de offi. dele. vbi iudicem, inquit, dubitantem an probationes aliquae sint admittendae necne, posse eas admittere cum hac conditione, vbi de iure valeant, & ibi sequuntur But. col.2.versi. quaero, cum sequenti glo. Abb. col.3.versi. secundum dictum, & Imo. col. 2. versi. in eadem glo. in fi. qui id extendunt ad omnes alios iudiciales actus, excepto But. qui interesse putat inter exceptiones processum impedientes & dilatorias, & Fely. col. 3. versi. in eadem glo. ibi, nisi iudex, qui Abb. & Imo. opinioni subscribit, & expressim etiam in decreto Bal. sententiam sequitur, de offi. dele. Et quod in vasallo, vt feudum hac conditione alienare possit, voluit Bal. in cap.pri.§. hoc quoque, col.pen.versi. sed pone quod vendidit, de suc. feu. vbi tamen declarat id non procedere vbi captio contra dominum resultaret per corporalem rei traditionem, vt si fortè tradatur castrum quod vix recuperari possit. Et quod in iudice donationem his verbis insinuante, nulla tamen de praedictis mentione facta, voluit Cana. in trac.insinua.quaestio. xiiij. post med.versi. & puto sufficere.

20 ¶ At idem Bar. in l. si quando, in fine prin. D. de leg.pri. nota inquit arg. ad ea quae tota die fiunt, iudex dicit confirmo hoc si valet de iure, vel admitto inquantum de iure debeo, quod nihil releuat, dicens se aliqualiter dixisse in l. iudex. D. de re iudi. vbi in fi. si iudex, inquit, aliquem hunc in modum condemnet, quia constat te delictum tale commisisse, ideo si ex hoc delicto tanta tibi poena venit imponenda secundùm statuti formam, in tantam te condemno, aliàs in plus & minus secundum eiusdem statuti formam, valere quidem sententiam quatenus declarat delictum illud per eum commissum esse, sed non quò ad poenam: posse tamen in executione sententiae poenam declarari: quod & repetijt idem Bar. in l. moris.§. iste ferè. D. de poen. dum se remittit ad dicta per seipsum vbi supra, & in l. pri. in prin. col.pen.versi. quid si index apponit.D. ad S. C. Tertil. dum idem facit, & sequuntur Abb. post Iac. Belui. quem citat, in trac. statu. parte 2.

quaestio.

quæstio. clxxx. incip. talem etiam quæstionem, Bal. in l. & si seuerior, col. 5. versi. tertiò quæritur. C. qui. ex cau. infa. irro. in l. si quis filio exhæredato. §. fin. in fin. ver. D. de rit. nup. in l. non dubium, col. 6. versi. sed iuxta hoc. C. de legi. in aut. decernimus, cir. fin. versi. sed pone. C. de epi. & cleri. in l. quid ergo. §. pœna grauior, in 2. lectu. col. 5. versi. iuxta hoc quæro, vbi ita inquit iudiciorum vsus seruare. D. de his qui not. infa. In l. item Labeo, in pri. lectu. in pri. ver. & ibi Floria. in §. familiæ. D. fam. herci. idem Bal. in l. certi conditio. §. quoniam, col. pen. vers. octauus si iudex. D. si cer. peta. Saly. in l. ea quidem. §. quia propter, col. 5. vers. si autem purè. C. de accusa. Ang. in l. non quemadmodum, ante fin. versi. practicant etiam. D. de iudi. Anc. conf. 208. iudex de iure, col. 2. versi. quartò verba hæc, & in cap. ea quæ fiunt, col. 9. vers. tertia quæstio, & col. seq. de reg. iur. in 6. Abb. in conf. 73. videtur, col. pri. versi. non obstat si dicatur, iunctis fin. ver. vol. pri. in cap. in literis, col. 2. versi. etiam in tantum, de offi. dele. Areti. conf. 28. diligenter, col. 2. versi. venio ad secundum, & in l. si ita scriptum, col. 3. versi. extra glo. D. de leg. pri. Alex. conf. 90. ferè omnis vis, per totum, maximè col. 2. versi. & idem est, qui etiam id declarat vol. pri. Fely. in cap. quò ad consultationem, col. 4. versi. & de sententia, de re iudi. de quo etiam per Ang. in d. l. iudex, col. pri. versi. adde quòd si iudex, & ibi Imo. col. 5. versi. extra glo. & Alex. col. pen. de re iud. & Deci. in d. cap. in literis, col. 2. versi. secundò ampliatur, de offi. dele.

21 ℭ Nos tamen sic arbitramur distinguendo concludendum, vt valeat quidem decretum hoc modo interpositum, donec ex aduerso probetur de iure non fuisse interponendum, secuti eiusdem Bar. opinionem in l. ambitiosa, col. pen. versi. quæro quid si in confirmatione. D. de decre. ab ordi. faci. vbi decretum, inquit, à decurionibus factum cum hac clausula, si & inquantum de iure possunt, hoc importare si de iure effectualiter fieri possit, & ideo vbi rescindendũ est propter ista verba nullum ipso iure esse, ita quòd de hac nullitate perpetuò excipi poterit, licèt aliàs non posset per multa iura quæ allegat & sequuntur Imo. in l. iudex, col. fin. versi. quid autem si iudex, & ibi Alex. col. etiam fi. versi. quærit hic Ang. vbi concor. citat. D. de re iudi. Rom. conf. 501. vt declarationem, col. 2. num. 3. in fi. Maran. in sua practi. ordi. iud. parte 6. principa. in 3. eademq; vlti. parte, num. 200. decisi. Bologni. pri. incip. quæsitum fuit an si iudex, Vita. de Gamba. in trac. clau. in ver. clausula, si & inquantum de iure debet, & in ver. clausula, si & inquantum de iure potest.

22 ℭ Ad idem moueor, quia ita quoque in appellatione constitutum est: quam si iudex, si & inquantum admittit pro admissa habetur, donec aduersarius probet non fuisse de iure admittendam, secundùm Bal. in l. edita, in rep. Pata. col. 17. versi. item dubitatur si iudex. C. de eden. Ang. conf. 217. in causa, col. 3. versi. nec ob. si dicatur, Rom. d. conf. 501. in pri. dub. Cardi. in cap. sæpe, & ibi Philip. Peruf. in sec. nota. de appella. Fely. in cap. cùm contingat, col. 4. versi. vlteriùs, de offi. dele. Maran. quo loco eum in præce. versi. citauimus, Goza. conf. 61. in lite, num. 27. Soci. iun. conf. 18. visis varijs, col. pen. versi. vel secundò & clariùs, lib. pri. Plot. in rep. l. si quando, nu. 159. C. vn. vi. deci. Bolo. pri. supra alle. quæ ẽt declarat quid si appellatũ sit ab interlocutoria: & quid item si iudex verbis fuerit negatiuis vsus, videlicet se appellationem non admittere nisi & inquantũ de iure tenetur.

23 ℭ OCTAVO quæro, an hæc solennitas quocunque in loco præstari possit, videlicet in plateis, campis, & Ecclesia: quod videtur per tex. in l. emancipari. D. de adop. vbi dicitur emancipationem quocunque in loco fieri posse.

24 ℭ Verùm Bal. in cap. cùm in vestri, col. pri. & 2. de electio. iudicis præsentiam in aliquo actu requisitam negat in huiusmodi locis, in plateis, scilicet & campis posse accommodari; allegans glo. in §. & quoniam, in aut. de testi. quam nos reperire non potuimus.

25 ℭ Vnde pro concordia distinguendum est, quòd aut causæ cognitio requiritur, & non potest authoritas his in locis interponi, sed debet iudex pro tribunali sedere: aliàs secus, ita distinguit tex. in l. à præcedente, & ibi not. Bar. & alij. C. de dila. canoni. in cap. induciæ. §. à iudice. 3. q. 3. & no. Rom. in l. Modestinus, col. 2. versi. resultat tertiò. D. de dona. vbi allegat Bar. in l. generaliter, in fi. C. de reb. credi. vbi tamen id non dicit, nisi voluerit allegare Bal. ibi, qui tantùm id dicit quod in seq. versi. referemus, Crau. conf. 325. plura, cir. fin. versi. nec mirum, lib. pri. quo fit vt nostro in casu dicendum sit in his posse locis accommodari, quoniam in ea præstanda iam cognitio non desideratur, vt diximus supra hac etiam glo. quæstio. ij. intelligendo tamen vt ibi declarauimus.

26 ℭ Et hinc est quòd & donationis insinuatio, quia causæ cognitionem nō requirit, in his quoque locis fieri potest, Bal. conf. 163. super eo, cir. med. versi. item quæritur an donatio, lib. 3. Cana. in trac. insinua. quæstio. vj. Sed tamen consuetudine obseruatur iudicis authoritatem, de qua hoc statutum loquitur, aut in domo ipsius iusdicentis aut contrahentium præstari: nam & insinuatio donationis in domo etiam donatoris fieri non prohibetur, secundùm Old. conf. 253. factum tale est, cir. med. versi. tertiò videndum, Bal. in l. generaliter. §. fi. C. de reb. cre. quod & de consuetudine obseruari inquit Imo. in cap. cum contingat. char. pen. versi. & ideo poterit, & col. seq. licèt subijciat bonum esse pro tribunali sedere, de iureiu. & in thalamo fieri posse tenet & Alba. conf. 4. casus iste, num. 53. vbi in id citat Imo. vbi supra. Et ideo glo. & Bar. in d. l. emancipari. D. de adop. illum tex. intelligunt in quolibet loco idoneo tamen.

27 ℭ NONO quæro, an authoritas ista interponi queat etiam à iudice cui non subsunt contrahentes nec bona super quibus contrahitur: & Bar. in l. Modestinus, col. pri. versi. ex hoc apparet. D. de dona. loquens in donationis insinuatione, inquit posse, & sequitur ibi Rom. col. fi. versi. vltimò inquantum Bar. dicit, quod & voluit Io. And. in addi. specu. tit. de instru. §. porro, col. 4. in fi. in ver. nec subscribat, cir. med. versi. sed quia dictum est, Old. conf. 253. factum tale est, cir. med. versi. secundò est videndum, Bal. conf. 163. super eo quod quæritur consilium, cir. med. versi. item quæritur an donatio, lib. 3. Saly. in l. in hac, in pri. nota. C. de dona. Imo. in cap. cùm contingat, char. pen. col. 3. versi. quis autem sit iudex, de iureiu. Alex. conf. 157. viso instrumento, col. 2. versi. nec etiam ob. lib. 2.

28 ℭ Contrarium tamen tenere videtur idem Imo. in d. l. Modestinus, in fi. vbi tamen nutat, & ibi Alex. in apo. Bar. in ver. quemcunq; iudicem, Guid.

Pap. decisio.325. potest fieri insinuatio, col. pri. & 2. & cons.57. in prin. Ang. Aret. in §. aliæ, col.2.versi. ex quo sequitur, insti. de dona. Tu verò priorem sequere opinionẽ, per ea quę statim dicemus in seq.quæstio.& per ea quæ diximus supra in glo.2. in ver. mulierum, quæstio.x. Et ad allegata per Imo. vbi supra proximè, responde vt per Rom. quo loco eum supra in præce. versi. citauimus.

29 ℭ DECIMO quæro, an si iudex Mediolanensis extra territorium Mediolani fuerit, mulieri possit Mediolanensi ibi contrahenti authoritatem præstare: quod videtur: sicuti & donationis insinuatio fieri potest apud iudicem extra territorium existentem, secundùm Saly. in l. in hac, in pri.not. & ibi clariùs eius apo. in ver. in alieno. C. de dona. Cana. in trac. insinua. quæstio. vj. ante fi.versi. quinetiam potest.

30 ℭ Ad idem facit quoniam huius authoritatis interpositio voluntariæ videtur iurisdictionis actus, iuxta ea quæ diximus supra hac eadem glo.quæstio. ij. quo casu potest extra iurisdictionem exerceri, glos. 2. in l. fi. & ibi Ang. col.pri. post prin. in pri.fallen. Castr. ante fi.versi. similiter etiam ea, Ias.col.pri.versi. limita regulam.D. de iuris.om.iud.Docto. in cap. per venerabilem, vbi Abb. col.4.versi. in contrarium facit, qui fili. sint legi. Crau. cons.325. plura, cir.fin.versi. nec mirum, lib.pri. & probatur in l. emancipari, & ibi not.glo.fin. in pri.solu. & Bar. & Bal.D. de adop.

31 ℭ Hinc est quòd potest quis extra territorium legitimari secundùm Bar. cons.75. viso instrumento, in fin.ver. parte pri. Saly. in pri. consti.Cod. super rub.col.pen.versi. ex prædictis etiam, Cana. in trac.insinua. quæstio.vj. in fi. Paris.cons.2. legitimatio de qua, col.pri.versi. sicuti etiam ad petitionem, lib. 2.

32 ℭ Est verum quòd Cur.iun. in d.l.fi. col.pri.versi. circa primam, supradictam conclusionẽ, quatenus dictum est ea quæ voluntariæ sunt iurisdictionis posse extra territorium exerceri, intelligit procedere inter subditos & circa res in territorio sitas: quod & voluit glo. in l. emancipari, in glo.fin. in vlt. solu.D. de adop. Bal. in l.2. cir. med. versi. tertiò quæro. D. de offi. procon. & lega. in l.pri.col.fi.versi. tu dic.C. de iur. aure. annu.

33 ℭ Quod & in comite Palatino legitimante, vt scilicet non possit extra territorium non subditos legitimare, voluerunt Bal. in d.l. emancipari, in sec. lectu. & in d.l.pri. col.pen. versi. item quæro nunquid Imperator.C. de iu. aur.annu.Cor. in cons.pri. in præsenti, col.3.versi. tertiò ex alio, iuncta col. 6.versi. nec ob. quod vltimò, lib.3.cons.9. memini, col.pen. in fi.versi. & licèt sit non parua, lib.4. qui vtrobique alios citat concor. Ias.cons.70. super vtraque, in pri. dub.lib.3. Deci.cons.150. dubitatur, per totum, cons.557. accuratè, in 2.dub. vbi & ipse concor. allegat, & communem hanc esse opinionem affirmat, Goza.cons.48. cùm causa, col.2.versi. quintò cùm ciuitas, Rolan. à Val.cons.88. in causa Magnifici, per totum, col.pen.versi. secundò non obstat, lib. pri. Cur.iun. d.l. fin. col. pri. num. 4. & ibi Cagno. num. 24. D. de iur. om. iud. & ideo etiam Corn. d. cons. 2. in fin. ver. lib. 2. seipsum declarat, intelligens id procedere inter subditos non etiam inter non subditos.

34 ℭ Quam & nos opinionem sequimur, quanquam simpliciter Comitem Palatinum ab Imperatore potestatem habentem extra territorium legitimare non posse voluerunt Ancha. cons. 320. primum dubium, in pri.dub. Alex.cons.67. consideratis,col.pen.versi. insuper aliter, lib.pri. quos sequi videtur Deci. in cap.2. col. nobis 11.versi. & eodem modo, de iudi. & ad prædicta videbis etiam omnino Paris.cons.3. ista legitimatio,col.pen.versi. nec obstat quòd Princeps,lib.2. vbi illam inquit sententiam Comitem Palatinum posse extra territorium legitimare,vbi vera sit, tunc demum procedere vbi facta appareat prorogatio per expressum partium consensum: neque tacitum sufficere, post Ang.cons.88. visis inspectis, col.4. sed est cons. 93.col.3.versi.corroboratur,& sequitur etiam Crot. in l.Gallus.§.& quid si tantùm, col.fi.versi. sciendum est tamen.D. de lib. & post.

35 ℭ Veruntamen quantùm ad quæstionem,de qua principaliter tractamus, concludimus authoritatem hanc extra territoriū exerceri posse,per ea quæ priori loco adduximus, quoniam quæstionem formauimus quando iudex Mediolanensis authoritatem interponit in contractu per mulierem Mediolanensem extra territorium Mediolani celebrato : ex quo satis liquere potest non obstare quæ posteriori loco allegauimus, ea quæ voluntariæ sunt iurisdictionis,inter subditos tantùm extra territorium exerceri posse, cùm & nos in his terminis loquamur. Quæ sententia eò potissimùm procedit, quòd in hac authoritate,causæ cognitio non requiritur, vt diximus supra quæstio.ij. huius etiam glos. secundùm distinctionem Deci.in d.l.fi.col.pri. num.5. & 6. qui pro hac concordia adducit Abba. in cap. nouit, de offi. dele. quem tamen reperire non potuimus, quoniam eo in tit. nullum est huius initij cap. Nec existimes Lector quæstionem hanc nullius esse vtilitatis,eò quòd mulier extra territorium existens non teneatur statuti huius solennitatem obseruare,vt asseruimus supra in glo.2.in ver. mulierū,quæstio. xiiij. quia respondemus posse forte eam contrahere in ciuitate Comi vel alia, vbi simile adsit statutum, cùm sit in omnibus ferè ciuitatibus Italiæ & Galliæ,quo casu non est dubium hanc esse solennitatem obseruandam,per ea quæ diximus d.glo.2. quæstio.x.

36 ℭ VNDECIMO quæro, si contrahens cum muliere fuerit iudex,an possit ipsemet eo in contractu authoritatē accommodare: quod videtur, quia & emancipatio & adoptio voluntariæ sunt iurisdictionis, vt no. glo. in §. iusiurandum,versi. nulla,in ver. & quicquid, in aut. de defen.ciui. per tex. in l.2.D. de offi.procon. sicuti & est interpositionis huius authoritatis, vt supra diximus,& tamen constat posse quem emancipari, aut in adoptionem dari apud semetipsum consulem forte aut præsidem.l. si consul.D. de adop.l.2.D. de offi. Præto. vti etiam potest quis apud semetipsum manumittere.l. an manumittere.D. de manu. vindic. l. si rogatus. §. fi. D. eo. tit. quam etiam manumissionem voluntariæ esse iurisdictionis constat secundùm glo. præalle.

37 ℭ Et magis nostrum ad propositum, donationem apud semetipsum quē insinuare posse not.Bar. in l. si consul, cir.med.versi. item est arg. vbi sequi videtur Fulg.col.pri.versi. item præstat argumen.D. de adop. Bal. in l. sancimus,col.2.versi. ibi exceptis.C. de dona. vbi ita Bar. (inquit) & Fran. de Pisis contra Odofre. consuluisse,idque generale esse in his quæ voluntariæ

sunt iurisdictionis, Imo. in l. Aquilius Regulus, in fin.ver.D. eo.tit. Rom. in l. Modestinus, col.pri. versi. resultat autem & quartum.D.eo. etiam tit. qui etiam generaliter loquitur vt Bal. facit Alex. cons.157 viso instrumento, col.2.versi. pro hoc facit, lib.2.

38 ℂ Et facit præterea quòd dicimus Comitem Palatinum legitimandi potestatem habentem posse suum ipsius filium legitimare, secundùm in d.l. si consul, col.fi.versi. quarta quæstio. & ibi Fulg.cir.med.versi. item putat.D. de adop. But. in cap. per venerabilem, col.antep.versi.no.quartò quòd pater, qui fil. sint legi. Ias. in l. est receptum, col.2. versi. ex ista magis communi.D. de iur.om.iud.

39 ℂ Sed contrarium in insinuatione donationis tenuit Guili. Cun. in d. l. si consul, quem ibi sequitur Bal. in pri.lectu.col.fi.versi. tertia quæstio, ea & non contemnenda quidem ratione, quòd insinuatio requiritur vt fraudibus occurratur.l. lata, aliàs data.C. de dona. sed donator sicuti decipi potest in donatione, ita in illius insinuatione, arg.l. si mulier.C. ad S. C. Velle. & voluit allegare 2. sunt enim duæ illius exordij eo in tit. leges, in illis verbis, quòd adhuc ex consequentia suæ fragilitatis in secundam iacturam inciderit: citat etiam l. antiquæ.C.eo.tit. quæ nobis nihil facere videtur: sed alium addimus tex. in l. doli, versi. diuersum pri.D. de noua. quæ ratio specialiter ad casum nostrum pertinet, cùm & hoc ipsum statutum introductum sit ad effectum ne mulieres ob earum imbecillitatem circunueniantur, vt affirmauimus supra in præfa. in pri.dub.

40 ℂ Sic & contra illud quod diximus, filium Comitis Palatini posse à patre eodemque Comite legitimari, tenuerunt Archi. in cap. in venditionibus, cir.fin.17. quæstio. iiij. Fely. in cap. ex literis, col.4.versi. & per istam conclusionem, & ibi Deci.num.14. qui communem hanc dicit opinionem, de proba.vbi refert se ita tenuisse in cap. per venerabilem qui fili. sint legi. quod tamen cap. non legit, sed ibi hoc voluerunt recen. post glo.ibi in ver. regi gratiam, Anc. in cons.320. primum dubium, col.pen.versi. sed restat discussio, Io. Ana. cons.29. visa Imperiali, in 3.dub. Lud. de Sard. in trac. legi.4. parte principa. quæstio. v. Anto. Rosel. in simili. trac. cap. incip. modo viso de causa, col. 3. cir. med. versi. sed hic dubitatur, qui id declarant, Ias. in l. qui iurisdictioni, col. 2. versi. pro ista limitatione.D. de iur. om. iud.

41 ℂ Verùm ex mente Ias. in d.l. qui iurisdictioni, quo loco eum supra citauimus, & Cana. in d.trac.insinua. distingui potest, quòd aut requiritur causæ cognitio, & non potest actus quanuis voluntariæ iurisdictionis apud ipsum et & iudicem & partem exerceri: aliàs secus: an autem in casu nostro requiratur, videbis quæ diximus supra quæstio.ij. huius glos. ex quibus intelliges non desiderari, nisi quando agnatus contradicit, concedendam nō esse mulieri contrahendi facultatem: & quoniam ibi quoque asseruimus iudicem suam non debere authoritatem impartiri vbi dolus interuenit, ideo satis dici potest nullam esse authoritatem si ex parte iudicis dolus insit: veruntamen nunquam vidimus nec audiuimus aliquem iusdicentem in contractu aut actu per seipsum celebrato suiipsius sed alterius authoritatem interponere: quod & honestius videtur: & vide omnino quæ

diximus supra in glos. 11. in ver. agnati, quæstio. xiij. & xiiij. ex quibus maturiùs deliberare poteris quid tibi hac in re statuendum sit.

42 ℭ Quantùm autem ad patrem, an possit pro filio filiaue authoritatem præstare, aut econtra filius pro patre: si eam teneamus opinionem, quæ permittit etiam pro seipso accommodari, minùs erit dubitandum: nam & filius potest apud ipsum patrem emancipari aut in adoptionem dari. l. Magistratum. D. de adop. & apud eundem manumittere. l. apud filiumfamilias, in fi. D. de manu. vindic. quæ vera est illius tex. lectura secundùm Anto. Augu. lib. emanda. 4. cap. 17. & potest ècontra pater apud filium manumissioné exercere, secundùm glo. ibi in d. l. apud filiumfamilias, in ver. filiusfamilias: si quo autem casu contrariá fueris opinionem secutus, tunc videnda tibi erunt quę diximus supra in glo. 10. in ver. cum ipso marito, quæstio. viij.

43 ℭ DVODECIMO quæro, si quis fuerit & iudex & notarius, an possit & instrumentum rogare & suam in contractu authoritatem præstare: quod non videtur: sicuti dicimus non posse notarium & commissionem testium puta examinandorum sibi à iudice factam rogare, eosdemque testes examinare, secundùm Hosti. in cap. quoniam contra falsam, in §. statuimus, col. 2. in prin. versi. secundùm hoc igitur sanum est consilium, vbi sequuntur Io. And. col. 2. versi. secundùm quem, Bal. col. 6. versi. quæro an tabellio, sub num. 52. But. col. 3. versi. dicit tamen quòd depositiones, Abb. col. 17. versi. ad vnum tamen, & col. 18. versi. tertiò nota, Imo. col. 8. versi. item aduerte quia licèt iudex, Fely. col. 24. versi. secundò quæro iuxta prædicta, Paris. num. 149. cum mul. seq. & Aug. Bero. col. 14. versi. & notandum est, sub num. 47. qui ex hoc dicit iudicem huiusmodi commissionem notario facientem duos aut tres debere testes adhibere, qui de ea testificari possint, extra de proba. iterum Io. And. in cap. cùm quid vna via, col. 2. in mercu. & ibi Philip. Fran. col. etiam 2. versi. quintò dixit hîc, de reg. iur. in 6. iterum etiam Bal. in l. si consul, in pri. lectu. cir. med. versi. sed nemo potest. D. de adop. in l. iudices, cir. med. versi. sed hîc quæro, qui intelligit id maximè procedere in arduis, ipsique notario lucratiuis. C. de fi. instru. in l. iurisiurandi, col. fin. versi. quæro vni testi, & ibi Saly. col. 2. versi. venio ad tertiam, sub nu. 7. C. de testi. in l. ad egregias, vt ab alijs allegatur, sed veriùs incipit ad personas egregias, in versi. sed an commissarius. D. de iureiu. Ang. in aut. vt spons. largi. col. fi. versi. sed pone in l. 2. §. si dubitetur, cir. med. versi. si autem notarius, & ibi Imo. post prin. versi. quid autem si notarius. D. quem. testa. aper. iterum etiam Abb. in cap. fraternitati, cir. fin. de cleri. non resi. Io. Ana. cons. 49. dubium de quo quæritur, in fin. ver. vbi Docto. ita communiter tenere affirmat, iterum Imo. in l. ex consensu. §. fin. col. 6. versi. nec ob. quod habetur. D. de appel. Alex. cons. 212. siue veriùs hodie 213. viso & oportunè, col. 2. versi. quinimmò de aliqua commissione, vbi hanc magis communem esse opinionem atteſtatur, lib. 2. cons. 104. circa primum, ante fin. vbi idem repetit, lib. 5. cons. 101. eiusdem initij, col. 3. versi. item iste testis, lib. 6. in l. sciendum, col. 2. versi. & ideo Ang. hîc, dum hanc inquit opinionem esse sustentabilem, & à Cano. communiter approbari. D. de ver. obli. Aret. cons. 33. consultatio præmissa, col. 3. versi. tertiò est præmittendum, Ias. cons. 155. in causa & lite, col. pen. versi. item notarius non potest, lib. 4. Guid. Pap. decisio. 126. an in hac curia, Afflic. in consti. Sici. incipi. in pecuniarijs, col. 3. versi. quartò quæro, num. 4. &

decisi.

decis.317. in causa cuiusdam,per totam, Mars. in l.pri.§. præterea, col.22. versi. & faciunt dicta per Bal.D. de quæstio. qui etiam sequi videtur in l. de minore.§.plurium,col.4.versi.an autem casu quo, qui communem hanc dicit opinionem.D. eod.tit. Mil. in suo reper. in ver. notarius,versi. notarius non potest, Rui. cons. 15. requisitus per dominos, col.pen. num.8. lib.4. Bologni. in rep. aut habita, col. antep. versi. sed quid si talis locans.C. ne fili. pro pat. iterum Parisi. cons. 125. viso processu, col. pen. versi. primò quia non constat,num.28. lib.pri.cons.61. Vincentiæ actrici,col.2. in prin. versi. prout etiam solemus, lib.4. Alcia. in trac.præsump. reg.3. præsump. 14.col.5. in paruis,versi. sed nunquid creditur, sub num.7. vbi loquitur in nuntio citante, & communem hanc esse opinionem asserit Cagno. in l. si librarius, num.46. qui etiam de communi sententia fidem facit.D. de reg. iur. D. Io. Ceph.cons.113. notarius, col.2. num.4. & 5. lib.pri. Ad quod etiam propiùs ad casum nostrum confert quod not. Bar. in l. seruus communis,quæ est pri. illius initij,& 2. in ordine tituli,col.pri.versi. quæro pone.D. de stipu. seruo. vbi iudicem, inquit, si notarius fuerit,non posse acta apud se gesta scribere,quem sequitur practi.Papi. in for.senten.diffi. in ver. viso etiam libello, cir.med. vbi limitat, nisi consuetudo sit in contrarium.

44 ℂ Sed his non obstantibus contrariam nos sententiam veriorem arbitramur per tex. in l. iubemus, 2.§. his quoque iudicibus, cum glo. in ver. ius gestorum,& ibi Bar. qui illum.§. legit cum.§. sanè.pri.col.fi.versi. venio ad tertiam partem,Bal. qui eodem modo legit,col.2.versi sextò quæritur, & Castr. in fin.ver.C. de sac.san.eccle. vbi probatur posse quem in eodem actu & notarij & iudicis officio fungi: quam etiam glo. sic citant & sequuntur Abb. in cap. ex literis, col.6.versi. pone aliud exemplum, de proba. Cana. in trac. insinua. quæstio.viij.

45 ℂ Vnde emanauit,quod nostrum ad casum maximè pertinet, iudicem in aliquo actu,puta in donationis insinuatione,authoritatem interponentem, de ea etiam interpositione, si notarius fuerit,rogari posse,ita affirmantibus Bar. in d.§. sanè.2.cir.fin. vbi ita de consuetudine obseruari affirmat (quod notandum est ad ea quæ diximus supra in glo.11. in ver. agnati, num.9. & mult.seq.) & ibi Bal.col.3.versi. quæro ergo vtrum,& Castr. in fin.ver.

46 ℂ Non obstant in contrarium allegata, quia non omnino in rem transit iudicatam,notarium commissionem sibi ad examinandos testes factam scribere non posse, quia contrarium tenuit summæ authoritatis apud Cano. Inno. in d.cap. quoniam contra, cir.prin. qui consuetudinem ita se habere attestatur,de proba.& Bar. Legistarũ coryphæus in l. ex sententia,cir.med. versi. induco istam legem.D. de testa. tute. vbi contrariam inquit opinionem procedere quando quis scriberet commissionem alicuius officij sibi delati: secus qnando scribit commissionem vnius tantùm articuli dicti officij, vt est testium receptio in aliqua causa, vel quid simile, quem Bar. sequuntur Ang. in l. sciendum, in rep. posita in fine tit.cir.prin.versi. limitat hoc Bar. & ibi Clau.Aquen.col.2.versi. nota.D. de ver.obli. Ang. Aret. in §. item propter inimicitias,in fin.ver.insti. de excu.tuto. vbi hanc Bar. opinionem communiter dicit approbari, quotidieque in palatijs obseruari: quæ verba notanda esse inquit Aquen. vbi supra: & Bar. sequi videtur etiã Alex. sibi contrarius,cons.78. quoniam, col.pen.versi. præterea etiam, lib.

5. dum

5. dum ipsum Bar. citat, Deci. consi.42. & pro facultate mea, col.2. versi. secundò hoc comprobatur, vbi in versi. sextò & vltimò, inquit, hoc maximè procedere si notarius ille sit mortuus, vel si commissio de partium consensu facta sit, & maximè in facto antiquo: subijciens tamen, licèt singula ista non sufficiant, collecta tamen iuuare: quam etiam opinionem, quicquid Cagno. & alij vbi supra dixerint, tenere videtur idem Deci. in d.cap. quoniam contra, col.28. versi. tertiò per Abb. sub num.45. & in l.2. col.pri. versi. & de commissione. C. de eden. dum vtrobique dicit, quæ priùs asseruit limitanda esse secundùm ea quæ dixit in d. consi. 42. vbi expressim refert & sequitur Bart. distinctionem: & hanc etiam sententiam in notario actorum causæ procedere, licèt secus dicat si commissio alteri fiat notario quàm ipsorum actorum speciali, tenuit Saly. in l. apud eloquentissimum, col. pri. versi. sed iuxta prædicta. C. de fi. instru.

47 ¶ Et quicquid sit hoc in articulo, quando de commissione ipsi notario facta agitur, in quo tamen in practica sequenda esset prior opinio vti communior, secundùm quam iudicauit Neapolitanum concilium in casu cuiusdam notarij Mediolanensis, qui testes quosdam examinauerat, asserens se id fecisse de commissione eius iudicis Mediolanensis, cui per dictum concilium literis subsidialibus commissum fuerat dictorum testium examen, vt refert Afflic. d.decisi.217. quicquid dicant Inno. in d. cap. quoniam contra, & Ang. Aret. in d. §. item propter inimicitias. Quam Hosti. contra Inno. opinionem scias non procedere, vbi aliùs non sit notarius, qui ipsam scribat commissionem, secundùm Bal. in d.l. ad personas egregias. D. de iureiu. quem sequuntur Fely. in d.cap. quoniam contra, col.24. versi. & retenta hac opinio. & Marsi. in d.l. pri. §. præterea, col.22. versi. & faciunt dicta per Bal. D. de quæstio. arg. l. pri. §. fin. D. de ver. obliga. quam & tu opinionem confirma, quoniã si alter quoque adsit notarius, & vterque se commissioni subscribat, tunc sine dubio Inno. & Bar. opinioni locus est ex mente Bal. in l. iudices, col. fin. versi. tutiùs tamen est. C. de fi. instru. sed sic est quòd quando duæ requiruntur personæ ad actus solennitatem, si vna tantùm haberi possit, sufficit illam adhiberi, vt latè diximus supra in glo. pri. quæstio. lxviij. num. 198. incip. declara tertiò, & seq. & faciunt etiam quæ dicemus infra in fine quæstio. vlti. Et scias etiã eandem Hosti. opinionem non procedere si tractetur de executione officij sibi commissi, quia ex quo iam antea constat de commissione, potest eam ipsemet notarius exequi, ita scribente ipso quoque Bal. in d.l. iudices, cir. fin. C. de fi. instru. quem sequitur Deci. in d.consi.42. col.2. versi. his tamen. An autem casu quo Inno. & Bar. opinio procedere possit, debeat tamen de ipsa commissione constare, an verò sufficiat de ea per ipsum notarium verbis tantùm enuntiatiuis mentionem fieri, videbis Alex. in d.consi.104. col.fin. versi. quartò quia posito, lib.5. Afflic. in d.consti. incip. in pecuniarijs, col.3. versi. sed quid si iudex, & in d.decisi.317. & Deci. d.consi.42. col.2. versi. nec ob. quòd per verba enuntiatiua, & col.4. versi. quartum dubium.

48 ¶ Quicquid inquam sit de dicto articulo, quantùm ad casum nostrum aliter respondeo, contraria procedere in his quæ contentiosæ sunt iurisdictionis, in quibus verum est quem non posse vti iudicis & notarij officio nisi in his quæ modici sunt præiudicij: at secus in his quæ sunt voluntariæ, vt in casu nostro, ita not. Bar. in d.l. iubemus. §. his quoque iudicibus, quem.

§. legit

§. legit cum.§. ſanè,pri.col.fi.verſi. non obſt.quia hic,& ibi Bal. qui eodem modo legit,col.3.verſi. quæro vtrum, & Saly. qui ſeparatim illum.§. legit, cir.fin. & Caſtr.qui legit eo modo quo Bar. & Bal. in fin.ver.C. de ſac.ſan. eccle. Imo. in cap. ex literis, in fin. ver. de tranſac. dum ſequitur Bar. vbi ſupra,Abb. in cap. ex literis,col.antep.verſi.glo. iſta,& col.ſeq. & ibi Aret. col.3. cir.fin. verſi. illud etiam ſcias, qui etiam declarat quid de actu miſturam voluntariæ & contentioſæ iuriſdictionis habente,Fely.col.4.verſi.prima concluſio, (dum ſequitur Bar. in d.§. ſanè) & Deci.col.antep.verſi. tertiò ét iure,de proba.Guid.Pap.deciſi.564.vtrũ iudex,iterũDeci.d.conſ.42. col.2.verſ.quintò bene facit,Cana. in trac.inſinua.quęſtio.viij.nam hic ſatis conſtat de his quæ voluntariæ ſunt iuriſdictionis tractari, vt diximus ſupra hac eadem glo.quæſtio. ij. in fi. Immò & illud quod de contentioſa iuriſdictione dictum eſt,Bal. in l. ſi conſul,in pri.lectu.col.fi.verſi. ſeptima quæſtio.D.de adop. verum intelligit quando ordinariè proceditur: ſecus ſi de plano: & eum ſequitur Deci.d.conſ.42. col.2.verſi. quartò accedat: quod & voluit Guid. Pap. deciſi.564. vbi idem dicit in his quæ non fiunt in forma iudicij,vt eſt teſtimoniales aliquas literas ſcribere: & vide etiã ad hæc, quæ diximus ſupra in glo. 11. in ver. agnati, quæſtio. xiij. & xiiij. & ſupra hac eadem glo. quæſtio. xi.

49 ℂ Ex quibus omnibus dicendum videretur,iudicem authoritatem interponentem poſſe etiam eſſe teſtem, cuius tamen contrarium conſuluit Anc. in conſ. 423. viſo dicto puncto, in fi. vbi iudicem inquit authoritatem in aliquo actu interponentem, vel ſententiam proferentem, non poſſe in teſtem adhiberi: quod quidem quantùm ad ſententiam verum arbitramur, per ea quæ ſupra de contentioſa iuriſdictione diximus: ſed quantùm ad authoritatem, veremur ne contraria verior ſit ſententia, quoniam Anch. ibi in hac fuit opinione,quia priùs poſt prin.conſ. reprobauerat illam Bar. & ſequacium diſtinctionem, an agatur de contentioſa iuriſdictione an voluntaria,volens vtroque caſu inſpiciendum ſolum an officia ſint compatibilia necne: quam tamen Bar. diſtinctionem nos vti communiorem ſecuti ſumus: ideo cogitabis Lector vtra tibi opinio ſequenda ſit, ita vt omnino videas quæ diximus in glo.11. in ver. agnati,quæſtio.xiij. & ſcias etiam illud Anc.conſ. ſupra alle. nos opinari nõ eſſe Ancha. ex quo præcedit aliud eiuſdem Anc. & ab ipſo Anch. ſubſcriptum ſuper eodem facto.

50 ℂ Sed quoniam ſupra locuti ſumus de commiſſione, an notarius poſſit commiſſionem ſibi à iudice factam rogare: ſi ſcire cupias quid de mandato in ſeipſum notarium à parte, vel à ſeipſo notario in alium facto, videbis Bar. in d.l.2. col.pri. verſi. quæro quidam notarius.D. de ſtipu. ſeruo. Bal. in d.l. iudices, in fin.ver.C. de fi.inſtr. & in d.l. ſi conſul, in pri.lectu. num.5. & in 2.cir.med. & iterum in 3. in fi. & ibi Fulg. cir.med. verſi. Bal. tamen.D. de adop. & in d.cap. quoniam contra,col.4.verſi. notarius ſcribens,ſub num.24. & col.6.verſi. quæro an tabellio,ſub nu.52. & ibi Abb. col.18.verſi. tertiò nota bene, & Fely. col.24. num.41. cir.med. de proba. Ang. in rep.l. ſciendum,col.pri.verſi. dixit Bar.D. de verbo.obliga. Guid. Pap. quæſtio. cccxviij. an notarius, Saly. in l. apud eloquentiſsimum, cir. med.verſi. ex prædictis.C.de fi.inſtru. apud quos communiter teneri comperies ipſum non poſſe notarium mandatum rogare, ſi ipſe ab alio procurator conſtituatur: ſi autem ipſe alium conſtituat,tunc quidem poſſe,quan-

tùm ad hoc vt ipſum inſtrumentum probet pro mandatario dictum mandatum ad ſuæ perſonę legitimationem producente,præterquã quò ad hoc, ne ab onere ſatisdationis releuetur: & ſimiliter poſſe quantùm ad hoc vt probet in fauorem tertij illud contra mandantem producentis, non etiam in fauorem mandantis: licèt Guid. Pap. vbi ſupra, atteſtetur in patria eius Gratianopolitana ſimpliciter ſeruari vt poſsit: ſed in hoc dominio communis opinio,quam ſupra retulimus,conſuetudine etiam approbatur.

51 ℂ Et quid in alio inſtrumento per notarium confecto,qui poſtea conſtitutus eſt procurator ab eo in cuius fauorem confectum eſt, an poſsit illud ipſe notarius procurator factus pro cliente ſuo in iudicio producere, ſi id ſcire cupias, quia frequenter contingit,videbis Io. And. diſtinguentem an inſtrumentum confectum ſit ante cœptam litem & procurationem, & poſſit: aut poſt, & non poſſit niſi illud notarius ſcripſerit ex neceſſitate ſui officij,quia fortè ſit notarius Epiſcopi,vel alterius curiæ,vel niſi dominus nõ nominatim ſed vt,tanquam vnus ex vniuerſitate,pro qua confectum eſt inſtrumentum,vtilitatem ſit conſecuturus,niſi tamen aliquo caſu ſuſpectus ſibi notarius videatur, quia tunc veritatem inquirere debet vocatis ad ſe inſtrumentarijs teſtibus,allataque ſibi inſtrumenti breuiatura, Ioan. And. inquam in cap. cùm quid vna via,col.pen. vbi ſequitur Philip. Peruſ.col.pri. verſi. extra gloſ. de reg.iur. in 6. in mercu. But. in cap. ex literis, col. pen. verſi. & facit ad quæſtionem, & ibi Imo. col.pen.verſi. ad prædicta ſecundùm eum, de tranſac. Abb. in cap. quoniam contra, col.18.verſi. an autem notarius, de proba. Fely. in cap. ex literis, col.antep.verſi. prima concluſio,eo.tit. Dec. in d.conſ.42.col.3.verſi. tertiò & præcipuè. Ex quibus aliquando iudicauimus procuratorem appellantem nõ poſſe de ipſa appellationis interpoſitione vti notarium rogari.

52 ℂ Item quoniam ſupra tactum eſt an iudex notarij officio fungi poſſit, ſi ſcire cupias quid in Doctore,an & is inſtrumenta rogare queat, ſi notarius fuerit,adibis gloſ.vni. in l. vniuerſos.C. de decurio.lib.10. inquientem aduocatos non debere tabellionis officium exercere, & ex hoc arguentem contra Mediolanenſes aliter obſeruantes, & Dec. in d.cap. ex literis, col. pen.verſi. & quandoque, de proba. qui expreſſiùs dicit non poſſe.

53 ℂ Sed aduerte Lector ne erres,quòd Bar. in d.l. vniuerſos,hoc ita intelligit, vt licèt non debeat aduocatus inſtrumentum rogare tanquam vile ſit officium, ſi tamen roget,illud valere,arguens ita eſſe in clerico: ſuper quo tu quoque videbis Docto. in l. Prætor ait.§. etiam is, aliàs is etiam.D. de eden. Iaſo in l.pri.§. huius ſtudij, col.pen.verſi. nonò limita.D. de iuſti. & iur. ita vt non omittas Bal.in l.falſa demonſtratio.§.pri. & ibi Imo.cir.med. verſi. item etiam.D. de condi. & demon. expreſsè volentes tabellionem factum Doctorem non deſinere eſſe tabellionem: quod & admittit Alex. in d.§. etiam is,cir.med.verſi. ſimiliter tabellio, dum inquit, eum non perdere quidem officium, ſed illud non exercere.

54 ℂ DECIMOTERTIO quæro, ſi notarius aliquis ſit deputatus ad ſcribendum acta illius iudicis qui authoritatem interponit,quia fortè is notarius illius tribunal, quod vulgo banchum dicimus, emerit, vel ad id à Principe electus fuerit, an debeat is quoque notarius de huius authoritatis inter-

interpositione rogari: quod licèt prima dicendum facie videtur, contrarium tamen in donationis insinuatione decidit Anto. Cana. in trac. insinua. quæstio. xxxi. per quemlibet inquiens notarium licèt non constitutum ad scribenda illius iudicis acta, qui authoritatem interponit, rogari posse: id tamen intelligens nisi quis ad has insinuationes rogandas specialiter sit constitutus: quod & consuetudine obseruatur, quia in authoritatibus per quemlibet iusdicentem interponendis solet quiuis notarius rogari, licèt alius ad scribendum illius iudicis acta fuerit destinatus.

55 ℂ DECIMOQVARTO quæro, quid si iudicis copiam mulier habere non possit: an tunc dicemus eam posse solam contrahere: quod videtur modò idipsum protestetur: ita enim generaliter eum qui aliquid coram iudice facere tenetur, si illius copiam habere nequeat, non excusari nisi preuia protestatione, voluerunt glo. fin. in cap. plerunque, & ibi Bal. col. pri. num. pri. & 2. de rescri. idem Bal. in cap. vt autem, col. pri. versi. ibi copiam not. quòd non semper, eo. tit. & in aut. item si appellatione, in fi. C. de temp. appella. Abb. in cap. sciscitatus, col. pri. versi. & faciunt, de rescri. Imo. in cap. cupientes. §. quòd si per viginti, & ibi Gemi. col. 3. versi. & per hoc dicit, de electio. in 6. Alex. cons. 164. viso processu, col. 2. versi. vnde dicit Ang. lib. 2. in l. properandum. §. sinautem vtraque, col. 2. versi. vt autem appareat. C. de iud. vbi alios citat concor. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori, col. 3. versi. & per hoc dicit. D. de no. oper. nun. Rip. in trac. pestis, tit. de priui. cau. pestis, num. 25. & 26.

56 ℂ Sed contrarium, videlicet impeditum iudicis impedimento excusari nulla præmissa protestatione, modò idipsum impedimentum probet, sensit Abb. in d. cap. plerunque, cir. med. de rescri. in cap. ex transmissa, in fi. & ibi clariùs Fely. num. 6. & 7. de præscri. Imo. in cap. fin. col. etiam fi. versi. item aduerte quòd quando pars, de appella. Castr. cons. 135. in causa desertionis, col. 4. versi. nec videtur obstare, lib. 2. Alex. in l. si quis in aliena, num. 6. in fi. D. de acqui. hære. Dec. cons. 356. in causa dominæ Mariæ, col. 2. versi. tertiò respondetur, iunctis præceden. & in d. cap. fin. col. 2. versi. in glo. pri. & col. seq. de appel.

57 ℂ Ideo pro concordia videbis Craue. in cons. 153. responsiones, col. 5. versi. sic etiam in impedito, lib. pri. ita tamen vt memineris quantùm ad casum nostrum sic videri distinguendum: quòd aut iudex breui est rediturus, & expectandus est: si autem diutiùs absfuturus, tunc secus, per ea quæ diximus supra in glos. nona, in ver. si non fuerit in ciuitate, quæstio. pri. & faciunt quæ dicemus infra in fine, quæstio. vlti. & quod not. Alex. in leg. pri. §. nuntiatio, col. pri. & 2. D. de no. oper. nun. vbi quum iudicis, inquit, authoritas in actu aliquo desideratur, si is absens sit, posse sine eo actum explicari, etiam si mora non sit periculum allatura, si modò diutiùs sit absfuturus: secus si breui rediturus: si tamen periculum in mora esset, puto iudicem etiam breui rediturum, non esse expectandum, vt videtur de mente Alex. vbi supra proximè: & probatur per reg. l. de pupillo. §. si quis riuos, cum ibi latè nota. per Docto. præsertim Iaso. D. eo. tit.

GLOSSA DECIMAQVINTA IN VER. IVRANTE MARITO VEL AGNATO.

1 PRIMO quæro, an hæc verba quæ sequuntur sint formaliter exprimenda: an verò sufficiat iurantem dicere se iurare in omnibus & per omnia prout iurari requiritur ex forma statutorum huius ciuitatis Mediolani.: quæ quæstio dubitabilis reddi videtur ex traditis latè per Tiraq. in trac. de legi.connu.glo.7.num.182. vsque ad num.202.vbi latè tractat an dicatur propriè expressum quod per relationem ad aliud exprimitur: sed pro negatiua opinione, scilicet id non sufficere, facit quod not. Bal. in cons.110. decreto domini, col.pri.versi. secunda ratio, iuncta col.2.versi. nec obstant illa verba, lib.pri. vbi loquens de decreto Mediolani, quod hodie positũ est in nou.constitu. huius status, tit.de offi.quæsto. extraordina. reddi. cap. quicunque, disponente contradicentẽ proclamationibus super bonis nomine fisci apprehensis, factis, debere per se aut specialem procuratorem in hanc formam iurare, se dictam contradictionem malitiosè vel animo calumniandi non facere, nec in aliquam fraudem fisci alteriusue personæ, sed credere iustam fouere causam, iuraque & instrumenta seu causas quarum vigore contenta in petitione seu contradictione consequi intendit, esse bona, integra, vera, & non ficta nec simulata: seque esse verum creditorem in toto vel in parte, vbi se creditorem dicat, non dici inquit satis decreto factum, si quis iuret aliqua decreti verba, deinde subijciat se iurare in omnibus & per omnia vti iurari requiritur ex forma decreti.

2 ℭ Et quod not. Mari. Soci.sen. in cons.24. visis & diligenter, col.7.vers. verum prædictis, & col.seq. vbi si statutum, inquit, disponat appellantem iudicis copiam non habentem, appellare coram notarijs curiæ honestisque personis debere, & corporaliter iurare non animo calumniæ, vel executionem protelandi se appellationem interponere, iustamque sibi videri appellationem, & nisi sic iurauerit non valere quod agitur, non sufficere si appellans iuret aliqua verba ex prædictis, adiecta illa generali clausula, & alia omnia quæ iurari requiritur ex forma statutorum ipsius loci: vbi in id plura allegat: quod est notandum ad nouas constitu. status Mediolani tit. de appel.cap. teneatur appellans, vti illud annotauit D. Io. Bapti. Plot. in suis interpreta. editis super d.tit. de appella. positis ante rep.l. si quando.C.vn. vi.col.pri.versi. decretum volens, & iterum in d.rep. num.372. vbi id trahit etiam ad decretum positum in nou.constitu.tit. de tute.& Cur. in fine prin. §. tutores, disponens tutores & curatores in inuentarij confectione debere in hanc formam iurare, se omnia de quibus notitiam habent in eo describi fecisse, nec eorum scire aut credere aliud esse in bonis & iuribus minoris vltra in ipso inuentario descripta, & iterum idem Plot. in d.rep. num.865. vbi id porrigit ad nou.const.tit. de donati. in fine prin. disponentes donationes & cessiones titulo lucratiuo factas nõ valere, nisi ambæ partes iurent eas esse veras non autẽ fictas nec simulatas, nec in fraudẽ alicuius, sed syncero mentis affectu & bona fide ad huiusmodi donationes & cessiones deuenire, & absq; ulla pactione palã vel secretò facta, & quòd nullo vnquã tempore retrodatio vel retrocessio fiet de bonis iam donatis & cessis vt supra.

3 ℭ Aduerte tamen Lector in casu noua. constitu.tit. de iudi.cap. & quia sæpis-

sæpissime, volentium iudicem & partem instantiam causæ prorogari peten tem iurare debere id per calumniam non postulari, nec vt res protrahatur, sed ex necessitate, & quòd necessaria est prorogatio pro cognitione & decisione causæ, solere iudices & partes sic simpliciter iurare, iuro iuxta ordines: quæ sacramenta sic præstita Senatus admittit: sed respondetur exprimi tamen supradicta constitutionis verba in ipsis precibus, in quibus prorogatio petitur: ideoque perinde esse ac si iudex & pars subscribentes eadem verba præcedentia proferrent, quia subscribens fateri censetur omnia in ipsa scriptura contenta, l. emptor. §. Lucius, & ibi not. Bar. Ang. Saly. Fulg. Castr. Ias. & Cur. iun. D. de pac. cum simili. ad quod etiam vide quod in seq. quæstio. dicemus num. ab hinc 2. & scias etiam Lector aliquos solere dictis se prorogationibus sic subscribere, iuro vt supra, quod & fortiùs sufficere videtur, quando verba ipsius constitutionis supra sunt expressa per supradicta, & per ea quæ asseruimus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. xxiij. num. 81. incip. si autem loquimur, cum 8. seq. & per ea quæ in seq. quæstio. dicemus.

4 ℭ SECVNDO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, quid si ista verba, quæ iuranda sunt, posita ante fuerint per notariũ in prin. forte aut in medio instrumenti: an tunc sufficiat maritum aut agnatum in fine instrumenti iurare, prædicta omnia & singula vera esse, absque alia specificatione: quod verius videtur per not. per Rui. in cons. 137. viso instrumento, post prin. iuncta col. 2. versi. & non obstat quod statutum, lib. pri. vbi si statutum, inquit, in alienatione rei minoris requirat quatuor testes, ex quibus vnus saltem sit agnatus aut cognatus minoris, qui sit bonæ famæ & opinionis, & iuret in contractu se esse agnatum vel cognatum, & credere ipsi minori vtilem esse contractum, satis esse si notarius in principio instrumenti dicat aliquem agnatum se obligare, & actum pro vtilitate & honore minoris gerere, & deinde in fine instrumenti scribat, qui iurauit prædicta omnia & singula vera esse, licèt non exprimat eum agnatum esse, quia satis expressisse dicitur habita ad præcedentia relatione, quia illa clausula omnia & singula refertur ad omnia etiam enuntiatiuè & incidenter dicta, allegat glo. in cap. vt circa, & est in ver. omnia & singula, de electio. in 6. & Imo. in cap. cùm contingat, in 7. memb. & est in char. 26. col. 4. versi. si verò partes, & col. seq. de iureiu. & in cap. ad nostram, in fi. siue veriùs, cir. fin. versi. quod videtur intelligendum, de emp. & vendi. cuius glo. plures alios concor. addere poteris quos citat Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 7. num. 117. incip. limita duodecimò: & faciunt optimè quæ diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. xxiij. num. 81. incip. si autem loquimur, & mult. seq. vbi etiam num. 87. incip. quibus etiam accedit, cumulatos reperies plurimos alios Imo. concor. & quæ diximus supra in præce. quæstio.

5 ℭ Et facit etiam quòd statutum disponens scripturam manu debitoris factam executionem mereri, locum habet etiam in scriptura per tertium facta, & per ipsum debitorem subscripta asserentem prædicta omnia & singula vera esse, vt voluit Ang. in l. si ita stipulatus, 6. §. Chrisogonus, col. pri. versi. attende etiam quia subscribens, & ibi Castr. col. 2. in prin. versi. item adde quòd ille, Imo. col. 3. versi. & per hoc infert Ang. Alex. col. pri. versi. subdit etiam Ang. hic, & col. seq. qui id intelligit procedere modò subscribens habuerit notitiam contentorum in scriptura, quod in dubio inquit

contra Imo. ibi præsumi, Aret. col.2.versi. & per istum tex. & col. seq. qui etiam Alex. declarationem sequitur, saluans tamen Imo. opinionem, vbi personæ subscribentis qualitas aliud suadeat, Ias.col.3.versi. istud notabile, qui etiam Alex. declarationi se subscribit, & Clau. Aquen. post prin. qui vtramque & Alex. & Aret. declarationem approbat. D. de verb. obliga. idem Ang. in l. si pluribus, cir. finem prin.versi. & hoc no. ad illud, dum se remittit ad dicta per eum vbi supra, eod.tit. iterum etiam Alex. conf. 147. ponderatis his, col.2.versi. ad hoc ostendendum, lib.2. dum allegat Ang. vbi supra, vbi cōmunem hanc dicit opinionem, generalem huiusmodi subscriptionem sufficere, qui ēt col.3.versi. per prædicta, repetit illam declarationem quam posuit in d.§. Chrisogonus, idem Alex. in l. quæ dotis, col. fi.versi. & subdit. D. de solu. mat. dum se remittit ad dicta per seipsum in d.§. Chrisogonus, iterum quoque Aret. in l. si per epistolam, cir. prin.D. de acqui. hære. Fely. in cons.2. Excellens Doctor, col.2. in fi. num. 19. in cap. translato, col. 3. versi. ad idem quod no. Ang. in l. ita stipulatus, de constitu.in cap.quoniam contra,col.pri.versi. vnde dicit Ang. sub num.43. in fi. & ibi Deci. char.pen.versi. secundò ex dicto, de proba. Rui. in l. Gallus.§. & quid si tantùm, col.35. versi. ex prædictis etiam.D. de lib. & post. Cur. iuri. in d.l. emptor.§. Lucius, num.4. & 5. D. de pac. dum se refert ad recen.in d.§.Chrisogonus: quam & nos opinionem vti communem sequimur: quanquam Ang. & Ias. sibi contrarij in l. cùm antiquitas. C. de testa. & idem Ias. in d.§. Lucius, col.pri.versi. quintò adde, & col.seq. contradicant cum limita. de qua ibi per eos: quorum argumentis responde vt per Deci. in d.cap. quoniam contra, quo loco eum proximè citauimus: & generalem sufficere subscriptionem tenet, & de communi sententia fidem facit & Deci. in cons.447. in donatione, in fi. vbi concor. citat.

6 ℭ TERTIO quæro, si maritus aut agnatus falsum iurauerint, an possint tanquam periuri coerceri: quod voluit Castr.cons.432. cùm statutum, col.pri.versi. nec etiã confirmatur, lib.pri. per tex. in l.quanuis.D.de re.eo.

7 ℭ Quod tamen intelligimus quando dolus interuenit, vt ille tex. loquitur: qui in dubio non præsumitur.l. dolum.C. de dol. nisi probetur iurantem sciuisse veritatem se aliter habere, secundùm not. per Abb. in cons.71. quinque dubia, col.3.versi. ex his concluditur, lib.pri. quòd & uirum scilicet aut agnatum aliter non puniri alia etiam ratione probatur, quia Castr. loquitur quando agnatus iurat vtilem esse contractum: at nos quando iurat se credere vtilem esse: quo casu quando quis iurat de credulitate non dicitur periurus, licèt probetur veritatem esse in contrarium, cap. quanto, vbi Docto. de iureiu. xxij.quæstio. 2.cap. beatus Petrus, & not.Bal. in l. de tutela, col.2.versi.opp. iste minor.C. de in integ.resti.min. vbi etiam declarat quid si diuersis temporibus diuersimodè quis iuraret per verbum credo, Alcia. in l.pri.§.fin. col.4.versi. & ex istis.D. de ver.obliga. Crau. cons. 203. deferens, col.fin.versi. ex quo tex. lib. pri. licèt aliqualiter obstare videatur quod statutum hoc iubet iurari ita in veritate iurantem credere: sed id non puto obstare per not. per Alex. in rub.D. de iureiu. & ibi Iaso. col. 2.versi. immò plus, vbi concor. citant, & Gram. deci. 56. in causa, col.7. versi. & minimè refragaretur.

8 ℭ An autem valeat contractus marito vel agnato falsum iurante factus: &

& D. Anto. Rub. in quibusdam interpretationibus,quas fecit ad hæc statuta Mediolanensia,& quæ posuit in initio ipsorum statutorũ,loquens quando vir aut agnatus consentit mulieri donanti,quam donationem iurat esse vtilem,inquit non valere per multa quæ allegat,quibus probatur donationem esse dilapidationem,l. contra iuris.§. si filius, vbi glo. & Docto.D. de pac. cui & nos addimus nec posse regulariter iudicis decretum interponi ad donandum,l.fin.C. si mai.fac.alie.rat.habu. subdens Rub. ita Castr. consuluisse in duobus conf. de quibus ibi per eum, qui tamen non loquitur in terminis huius nostri statuti: sed tantùm inquit tutoris authoritatem iudicisque decretum donationem à minore factam non confirmare per iura supra allegata: quod & præterea voluit Ias. cons.69. vt præsens,col.pen.vers. ad hoc adduco,lib.2.Marc.Ant.Nat.cons.173. accedo,col.pri.& 2.lib.pri. qui loquitur in statuto prohibente minorem contrahere sine authoritate curatoris,aut sine consensu consanguineorum,& decreto iudicis,volens scilicet Nat. huius statutariæ solennitatis interuentum non confirmare donationem à minore factam,citans Anch. in cons.69. contra donationem, qui tamen contrarium tenet,licèt hanc opinionem priori loco arguendo referat,vbi Ancha. col.3.versi. non ob. quòd species,respondet ad id quod supra arguendo dixerat, donare idem esse quod perdere & dilapidare, quod & nos supra affirmauimus: respondet inquam id non semper verum esse, inter coniunctas potissimùm personas, in quibus sub nomine liberalitatis debitum naturale persoluitur, allegat tex. in l.pri. quæ est vni.C. de impo. lucra.descri. & est lib.10. item quia multi sunt casus in quibus etiam pupillo donare permittitur. l. cùm plures. D. de aut.tut. & l. pen. sed veriùs est antep.D. vbi pup.edu.deb. & licèt causa, subdit Ancha. in donatione, de qua ipse loquitur,non sit expressa,tamen vt actus potiùs valeat quàm pereat,non debemus interpretari factam in causam prohibitam sed permissam. l. quoties,& voluit allegare 2.illius initij.D.de reb.dub. maximè vbi interuenit præsentia consanguineorum & iudicis, quo casu præsumuntur omnia solenniter acta. l. de fideicommisso, C. de pac. sed veriùs est in tit. C. de transac. quæ vix id probat, sed meliùs id probat l. transactionem. C. eod. tit. de transac.

9 ¶ Ex quibus fateor me diu ancipitem fuisse, neque Cornelium Cottam Doctorem Mediolanensem doctissimumque virum & olim nostræ Comensis ciuitatis Prætorem,nos quid hoc in articulo sentiremus sciscitantem,ad Doctores in locis præallegatis remisisse: nihilominus nunc considero rem nostro in casu nullam penè dubitationem habere,quoniam Doctores in locis supra commemoratis excepto dicto D. Ant. Rub. loquuntur in minore,qui de iure communi etiam cum decreto donare prohibetur iuribus supra allegatis; at secus est in muliere, de qua hoc statutum loquitur,cui donare permittitur.l. sed si ego.D. ad S. C. Velle. ideoque si interuenit consensus viri aut agnati iurantis iuxta formam statuti valere debet mulieris donatio, vt in statuto præalle. dicit Anc. in d.cons.69, col.2. versi. sed ego saluo: & facit etiam quia non semper verum est donationem esse dilapidationem, quia immò munera sæpe proficiunt iuxta illud Ouidianum lib. de arte aman. 3. munera (crede mihi) placant hominesque Deosque. Quo autem ad minorem,quia & hoc scire iuuat etiã quo ad hoc statutum, quoniam posset esse minor mulier,quo casu teneretur solennitates à iure communi requisitas obseruare, vt diximus supra in glos.2. in ver. mulierum,

quæstio.pen. distinguendum puto, quòd aut facta est donatio à minore in casibus à iure permissis, de quibus in dictis iuribus: & est alius etiam casus in donatione scilicet propter nuptias in, l.fin.C. si mai.fac. rat. alie. habue. & sine dubio dicendum est eam valere: & in hoc conuenire videtur etiam Anc. vbi supra. Aut verò dubium est an sit facta in casu permisso necne, & puto veriorem esse opinionem contra Ancha. non valere scilicet donationem, quoniam vera est in iure nostro conclusio, habentem regulam pro se fundatam habere intentionem, nisi excipiens suam probet exceptionem, vt diximus supra in glo.pri. num.244.incip. nec obstat huic: quo fit vt cùm donatio rei minoris regulariter sit prohibita, vt iam affirmauimus, is qui eã non valere allegat, fundatam habeat intentionem, nisi excipiens & sic valere asserens exceptionem probet, videlicet eam fuisse in casu permisso factam, & ex hoc arbitror non obstare quod Anc. adducit faciendam in dubio interpretationem vt actus valeat, cùm præsertim ista regula locum non habeat in donatione facta ab eo qui regulariter donare prohibetur, vt per Tiraq. in rep.l. si vnquam, in ver. donatione largitus, nu.87. & 4.seq.C. de reuo.dona. dum si fiat, inquit, donatio inter prohibitos, non solùm nõ præsumi factã esse ob merita, & sic in casu speciali quo valet, sed etiam non stari assertioni partium asserentium factã esse ob merita, nisi aliter probentur, affirmans Tiraq. hanc cõmuniorem esse opinionem: quanquã etiã dici potest vix nos posse esse in dubio an donatio sit facta in casu permisso necne, quia ferè impossibile erit aut ex qualitate donantis aut donatarij aut rei donatæ nõ discerni an donatio sit facta in casibus, de quibus in d. legibus. Et sciendum est in casibus quibus diximus donationem non valere, nihil impedimento esse iusiurandum viri aut agnati iurantis se in veritate credere donationem in mulieris vtilitatẽ cedere, per ea quæ dicemus infra in fine nu. 68. & 69. & ita in specie voluit Abb. in cons.107. quatuor sunt, col.4.vers. præterea & fortiùs, lib.2. vbi subdit, si & ipse minor iuret remittendum esse iusiurandum propter dolum præsumptum: super quo vide etiam quod dicemus infra in fine, in xxv. quæstio.

10 ¶ Animaduertendum tamen est, quia puto donationem minoris ipso iure nõ infringi, sed ope restitutionis in integrum, propter læsionem, per reg. l. si quidem.C.de prædi.mino.vbi generaliter probatur alienationẽ per minorem cum authoritate tutoris aut curatoris & decreto iudicis factã valere, sed data læsione ope in integrum restitutionis rescindi: & ita voluerunt Anc.d.cõs.69.col.2.vers. sed de iure cõmuni, & Abb.d.cõs.107 col.4.vers. sublato autem iuramento, lib.2. & licèt, vt & hoc non omittamus, ne erres candide Lector, Anc. vbi supra, hanc in integrum restitutionem asserat intra quadriennium petendam, veriùs tamen est intra decennium peti posse aduersus donationem de qua loquimur, vt est casus in l.fin. in fi.C. si mai. fac. rat. alie. hubue.

GLOSSA DECIMASEXTA IN VER. NON VALEAT.

1 PRIMO quæro, an non valeat ipso iure, an ope exceptionis: & And. Tiraq. in trac. de legi.connu. in glo.4. num.3.incip. & sanè, & mult. seq. post alios quos citat, ipso, inquit, iure, quod & vltra per

eum

eum allegata voluerunt Ang. in conf.160. pro decifione, col.2.verfi. contrarium dico, & col.fin.verfi. fed quia ex prædictis, Rom. conf.437. in cafu propofito, in pri.dub. D. Io. Bapti. Plot. in rep.l. fi quando, num.267.C. vn. vi. Quæ opinio potiffimùm procedit ob verba quæ commentamur: quibus præfuppofitis non loquuntur quæ iam allegauimus; nam licèt aliàs diftingui foleat an lex vel ftatutum verbis futuri temporis vtatur,& tunc actus ipfo non fit iure nullus, fecus fi verbis præteriti temporis vel præfentis, vt per glo. & Doct. in l. in criminali. C. de iuris. om. iud. cum mult. concor. per Tiraq. adductis in rep. l. fi vnquam, in ver. reuertatur, num.21. incip. ego verò, cum mult.feq.C.de reuo.dona. tamen fallit quando aliqua requiritur folennitas in ipfo actu adhibenda, quia tunc cuiufcunque tempo ris fint verba ipfo iure important, fecundùm Tiraq. vbi fupra proximè nu. 69. incip. intellige 2. poft alios multos quos citat, & præterea Cur. iun. in aut. facramenta, col.3. num.26. & 27.C. fi adu.vendi. quod autem hæc folennitas in ipfo actu interponenda fit, afferuimus fupra in glo.7. in ver. con fenfus, quæftio.xii. quod & potiffimùm noftro in Comenfi ftatuto procedit, quod verbis vtitur geminatis, non valeat nec effectum confequatur: quo cafu ipfo etiam iure nullitas inducitur, etiam fi verba futuri fint temporis, fecundùm Bal.in tit.de pac.Conftan.cap. priuilegia, in ver. in irritum deducantur, cum infini. etiam fimili. per Tiraq. vbi fupra num. 46. incip. quartò fallit, cumulatis. Quid autem interfit inter nullitatem ipfo iure & ope exceptionis refultantem, videbis latiffimè per Tiraq. in d.ver. reuertatur, à num.288. vfque in fin. vbi centum & quatuor difcrimina enumerat.

2 ℭ SECVNDO quæro, an contractum fine ftatuti huius folennitate celebratum in foro quem confcientiæ appellant, mulier obferuare cogatur: & Iaf. in l. nemo poteft, in pri.lectu. col.14.verfi. facit quod fingulariter, de leg.pri. partem tenet affirmatiuam, quod & repetijt in aut. præterea, col.10.verf. item aduerte quòd licèt.C.vn.vir & vx. in l. & fi inutiliter, col. pri.verfi. item adde facere.C. de fideicom.vbi id intelligit nifi dolus ex par te contrahentis cum muliere interueniat, in l. fi non fortem, in prin.col.pri. cir. fin. verfi. adde quòd contractus.D. de condi. inde. in l. fi poft diuifionem, col.fin.verfi. ad idem facit quòd in fpecie.C. de iur. & fac.igno. vtrobique etiam id intelligens modo quo fupra, & in .§. fed ifte, col.21.verfi. vide etiam, infti. de actio.vbi latè pertractat materiam confcientiæ: eandem opinionem tenent Fely. in cap. pri. col. 10. verfi. fallit fextò, de conftitu. Alcia. in trac. de quinque ped. præfcri. char.3. col. pri. qui & ipfe id intelligit nifi dolus interueniat, & Chaffa. in confue. Burgun. rub.4. de droictz & appar. à gens mari.§.pri. in glo. in ver. ne peult faire, cir.fin. & iterum in glo. in ver. contraulz entre lex vifz, in 11. limita. vbi omnes in id citant Abb. in cap. relatum, pri. col.pri. de tefta. vbi tamen meo in libro id non tangit.

3 ℭ Contrariam tamen opinionem, immò mulierem contractum propter omiffam ftatuti huius folennitatem refcindentem, in foro etiam confcientiæ tutam effe, tenuerunt idem Iaf. fibi parum conftans, in d.l.nemo poteft, in 2.lectu. col.17.verfi. tertiò facit quod egregiè, iuncta col.feq.verfi. non obftant ergo, & in conf.67. de ifto fecundò, col.4.verfi. reftat circa prædicta, iuncta col.fin.verfi. non obftant in oppofitum, lib.3. vbi id dicit generaliter verum effe, leges ciuiles peccatum no continentes, in foro quoque

conſcientiæ obſeruandas, aſſerens hanc communem eſſe opinionem, reſpondensque contraria procedere quantùm ad retinendum, vt videlicet ſi is qui cum muliere ſine ſtatuti ſolennitate contraxit, poſſideat rem, ſuper qua contractum eſt, eam in foro conſcientiæ licitè retinere poſſit, ſi tamen ei per mulierem eiusue hæredem controuerſia non inferatur: ſecus ſi mulier ipſa poſſideat, vel contra poſſidentem controuerſiam moueat, vbi in id alios quoque concor. adducit, & ſequitur Tiraq. qui hanc quoque quæſtionem latè pertractat in tract. de legib. connub. gloſ. 4. à num. 15. vſque ad num. 26.

4 ℭ Quam & nos opinionem ſequimur, pro qua & illud facit, quod ſtatutum hoc nullitatem actus, ſi ſtatuti huius forma non ſeruetur, ipſo iure inducit, vt in præce. quæſtio. diximus, quo caſu in foro quoque conſcientiæ obſeruandum eſt, ſecundùm Abb. in cap. pri. col. 2. verſi. hoc limitarem niſi, & ibi Fely. col. 14. verſi. recipit tamen glo. de conſtitu. cum concor. hic etiam per Tiraq. adductis in d. l. ſi vnquam, in ver. reuertatur, num. 291. incip. ſecundùm diſcrimen, & ſeq. vbi hanc communem eſſe ſententiam aſſerit. C. de reuo. dona.

5 ℭ TERTIO quæro, an mulier ſola contrahens naturaliter ſaltem obligetur: & Bar. in l. cùm lex, col. pen. verſi. ſed iuxta prædicta. D. de fideiuſ. tenet non obligari, cuius concor. commemorat Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 4. num. 12. & 26. quod & prætereà voluit Iaſ. in l. Gallus, in prin. in pri. lectu. col. 4. verſi. tertiò adde illud, & in 2. lectu. col. etiam 4. verſi. adde tertiò quod per iſtam. D. de lib. & poſt. quam & nos ſententiam ſequimur: quanquam dubitet Ferro. in conſue. Burdi. tit. de ſta. & iu. perſo. §. 3. col. 7. verſi. adeò valida.

6 ℭ Sed aduerte Lector quòd Bar. vbi ſupra hoc tantùm admittit quando ſtatutum vtitur verbis futuri temporis, non poſſit: ſecus ſi præſentis, non poteſt: vnde hoc videretur in noſtro duntaxat Comenſi ſtatuto procedere, quod ſic loquitur, non poſſit mulier &c. ſecus hoc in ſtatuto, quia his non vtitur verbis non poſſit, immò nec verbis præſentis temporis non poteſt: quem Bar. ſequuntur Soci. & Iaſ. in locis per Tiraq. allegatis in d. trac. de legi. connu. glo. 4. num. 8. incip. ſed nec, vbi dum citat Iaſ. in l. frater à fratre, col. 18. verſi. tertia difficultas, voluit allegare col. 14. D. de condi. inde. & ſequitur prætereà Butri. in cap. cùm contingat, col. pen. verſi. ſed dubitat Io. And. de iureiu.

7 ℭ Veruntamen idem dici poteſt in hoc quoq; ſtatuto, ex quo hanc ſolennitatem in ipſo actu deſiderat, vt diximus ſupra in glo. 7. in ver. conſenſus, quæſtio. xii. ſubditque contractum aliter factum non valere: nam & tunc perinde eſt acſi verbis futuri temporis non poſſit, vteretur, cùm & hoc caſu naturalis obligatio impediatur ſecundùm Bar. in d. l. cum lex, col. pen. verſ. ſed pone quòd lex, & ita latiùs declarauimus ſupra in glo. pri. num. 125.

8 ℭ Non omitto tamen illud Bar. dictum in d. l. cùm lex, quatenus negat naturalem impediri obligationem, quando lex verbis vtitur præſentis temporis non, poteſt, verum non videri, & illud reprobaſſe Tiraq. in d. gloſ. 4. num. 9. incip. ſed hæc, poſt Bal. Iaſo. & Lancel. Gallia. quos citat, &

præter-

præterea Crot. in l. pri. §. si vir vxori, col. pen. versi. vltima conclusio. D. de acqui. posses.

9 ℭ QVARTO quæro, si pro muliere sine hac solennitate conteahente intercesserit fideiussor, an ipse obligetur: quod etiam tetigit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 4. num. 14. incip. hinc dici potest, vbi ex eo inquit, quod supra dixit, mulierem omissa statuti huius solennitate contrahentem nec naturaliter obligari, vt & nos supra in præce. quæstio. affirmauimus, dici posse fideiussorem non obligari, quia non obligato saltem naturaliter non accedit fideiussor, l. fideiussor obligari. §. fideiussor. D. de fideius. subdens Tiraq. contrarium tamen tenere Albe. & Alex. in locis per eum allegatis, sicque Tiraq. hic subsistit, subijciens tamen dubium non esse fideiussorem obligari, quando in se periculum suscepit: de quo & nos in sequen. quæstio. dicemus: quam Albe. & Alex. opinionem volentium fideiussorem simpliciter intercedentem teneri, addo securos fuisse Castr. in cons. 433. visis omnibus scripturis, col. fin. versi. quartò videtur, lib. pri. & Ferro. loquentem in fideiussore de iudicato soluendo intercedente pro filiofamilias aut muliere à statuto sine venia patris aut mariti agere prohibitis in consue. Burdiga. tit. de sta. & iu. perso. §. 3. col. 5. versi. plane fideiussor.

10 ℭ Nos tamen in ea sumus sententia, fideiussorem non obligari: in qua etiã fuit Ias. in l. si non sortem, in prin. col. pri. versi. quartò no. D. de condi. inde. vbi loquitur in statuto prohibente minorem sine certa solennitate contrahere, & D. Plot. loquens in statuto prohibente mulierem contrahere sine consensu propinquorum, in rep. l. si quando, num. 265. C. vn. vi. quã etiam opinionem in muliere fundum dotalem alienantem cum fideiussore de euictione, vt scilicet fideiussor non oligetur, tenuit Io. And. in cap. cum contingat, cir. med. versi. & quia de fideiussore, vbi generalem quoque doctrinam tradit, quando fideiussor teneatur, & ibi sequuntur Io. Ligna. & post eum Butri. col. pen. versi. si prohibita est fauore personæ, & Imo. col. 13. versi. sed vlterius vltra prædicta, de iureiu.

11 ℭ Et hæc opinio in casu nostro probatur ex his quæ in præce. quæstio. diximus, mulierem scilicet sine huius statuti solennitate contrahentem nec naturaliter obligari: & non obligato saltem naturaliter fideiussorem non accedere, præter allegata per Tiraq. quo loco eum in prin. huius quæstio. adduximus, idem etiam probat tex. in l. pri. & ibi glo. vni. Bar. & alij. D. de fideius. in l. naturaliter, in prin. & ibi Docto. de condi. inde. quibus etiam accedit, quòd & donatio inter virum & vxorem prohibita est l. pri. D. de dona. inter vir. & vxo. qui tex. his vtitur verbis, non valere, vt hoc quoque statutum facit, & tamen si fideiussor accedit, nec ipse obligatur. l. si sponsus sponsæ. §. si vir vxori. D. eod. tit. ex quo etiam tex. colligitur donatorem non fuisse naturaliter obligatum, vt & illum ponderauit Rom. in l. is cui, col. pri. cir. fin. versi. & eadem ratione. D. de verb. obliga. & in cons. infra num. ab hinc 2. alle.

12 ℭ Nec obstat tex. super quo se fundant qui contrarium tenent, scilicet tex. in l. Marcellus. D. de fideius. (nam alia iura per Ferro. vbi supra allegata, videlicet tex. in in l. si seruus, cum l. seq. D. iudi. sol. & in l. si quis pro eo. D. de fideius. vix ad rem faciunt, quia non loquuntur de eo qui nec naturaliter

turaliter tenebatur) quia loquitur in minore, prodigo, bonis interdicto,& furioso : nam quantùm ad minorem dicimus rationem esse, quia regulariter obligatur naturaliter, tex. est in l.pri. in fi. & ibi glo.mag. in ver. promiserat,& Bar.col.2.vers. venio ad vers. illud,qui id declarat,& Ang.& Raph. Cuma. col. fin.D. de noua. in l. si pupillus, in prin. & ibi Docto. D. ad l. Falci. in l. cum illud.§. hæres meus, & ibi glo. in ver. nihil,& Bar.D. quan. dies lega. ced. in l. in numerationibus, in prin. & ibi glos. in ver. debitum suum.D. de soluti. in l. 2. & ibi glo. in ver. pupillum, & Bar. D. de fideius. in l.fin.cir.prin. & ibi glo. in ver. tuebitur,& Bar.cir.prin. & alij Docto.D. de iureiu. in §. præterea,cum glo. in ver. à pupillo,& ibi Docto. insti. qui. mod.tol.obli. & no. ét glo.magi.in l.pupillus,in glo.vni.& ibi Bar. & Dec. in fi.D. de reg. iur. idem Bar. & alij in l. quod pupillus.D. de condi. inde. Raph. Cum. in l. is cui bonis,col.2.versi. si ergo,sub nu. 17.D. de ver.obli. Ang. Aret. in §. pupillus, col. 2. in prin.versi. in glos. proxi. insti. de inuti. stipu. Ias. in l. eius qui in prouincia, versi. quas verò,col.2. in fi. num.4.D. si cer. pet. quibus etiam in locis comperies Lector per glo. & Docto. responderi ad d.l. quod pupillus.D. de condi.inde. vt loquatur quando minor contrahit cum tutore, quia scilicet tunc nec naturaliter obligatur, vt est tex. in l. pupillus obligari,in prin. & ibi etiam glo. & Bar. qui diuersitatis rationem adducit. D. de aut. tuto. qui etiam tex. aliter intelligi potest, videlicet in infante aut infantiæ proximo,secundùm glo. & Docto. in locis præalle. eodem ét modo respondentes ad l. pupillus.D.de actio.& obliga.

13 ℂ Igitur, ut ad rem redeamus, non est mirum si in d. l. Marcellus. D. de fideius. fideiussor obligatur, cùm regulariter obligetur quando pro naturaliter obligato intercedit, vt præter tex. supra alle. probat etiam tex. in l. stipulatus sum à reo, in fi. cum l.seq. & ibi Castr. D. de fideius. in l.pri.§. si quis ita, & ibi Ias. col. 2. versi. septimò no. & Lancel. Gallia. col. 5. versi. quintò nota.D.de ver.obli.glo.in l. 3.in prin.in ver. commisse,post prin.D. de recep.arbi.Bal. in l. is cui, in 3.nota. & ibi Ang. col.pri.versi. sequitur in litera, neque fideiussor,Castr. num.4. Rom. col.pri.versi. in tex. ibi neque fideiusseor,& Ias.col.2.versi.quintò no.D.de ver.obliga. Quatenus autem eadem l. Marcellus,loquitur etiam in prodigo & furioso, respondetur plures ibi per glo.mag. & Bar. col. 2.versi.venio ad secundam partem,solutiones dari : sed illam per glo. Ray.de For.& Bar.licèt aliqualiter diuinet,approbari, vt loquatur in casu quo tales personæ erant naturaliter obligatæ, aliàs de directo pugnaret tex. in l. is cui bonis.D. de ver.obliga.& ita hanc nostram quoque sententiam sensisse visus est Rom. in cons. 437. in casu proposito, in pri. dub.

14 ℂ QVINTO quæro,quid si fideiussor in se periculum susceperit,affirmans non fieri contra statutum, an tunc teneatur : quod est dicendum per nota. per Bal. in l. si verò.§. hoc ampliùs.D.manda.vbi fideiussorem inquit in casu à statuto prohibito pro filiofamilias intercedentem obligari, si in se periculum suscipiat,affirmetque contra statutum non fieri : quod est notandum ad statutum Mediolani infra eod. vol. cap. 416. & Comi cap. 67. in ciuili. disponens filiumfamilias regulariter sine consensu patris, aut aui, in cuius est potestate, non obligari, nec fideiussorem pro eo intercedentem : & per hoc ita in statuto prohibente mulierem sine consensu viri contrahere,voluit Tiraq.in trac.de legi.connu.glo.4.nu.14.quibus adde facere quæ, di-

diximus in glo.10. in ver.cũ ipso marito,quęſti.vlt.nu.47.incip.& ſimiliter.

15 ¶ SEXTO de alia quæſtione præcedenti proxima quæro,quid ſi fideiuſſor principalem ſe debitorem conſtituat, vt hodie communiter fieri ſolet,quia dicunt notarij,& pro tali domina talis extitit fideiuſſor,qui ſe conſtituit fideiuſſorem & principalem debitorẽ &c. an tunc teneatur tanquam principaliter obligatus videatur: quod ex ea quæſtione pendet, an tunc dicatur principalis.& proinde ſine vlla excuſſione conueniri poſsit, an verò fideiuſſoris naturam retineat: qua in quæſtione ſolet communiter diſtingui,quòd aut interuenit in eodem inſtrumento, in quo & alius principalis ſe obligauit,& tunc dicantur duo rei debendi: aut verò in alio inſtrumento poſtea confecto interuenit, & ſubdiſtinguitur, quòd aut interuenit animo nouandi, & retineat adhuc naturam principalis: aut non expreſſit animo nouandi ſe intercedere: & tunc dicatur fideiuſſor,& proinde ante principalem non conueniatur,& hoc nouiſſimo iure inſpecto,quo per interuentum nouæ perſonæ non inducitur nouatio niſi id exprimatur,iuxta l. fin.C. de noua. ita colligitur ex gloſ. in aut. de fideiuſ. in prin. in ver. fideiuſſorem, in fi. cum ibi adductis per Fran. Accur. in fine ipſius gloſ. vti in nonnullis libris habetur,& ibi refert & ſequitur Bar. col.2.verſi. & in fi. Accur. & voluerunt etiam Pet. Cyn. & Ray. in aut. præſente.C. eo.tit. & Alex. in conſ.32. aliàs 31. in cauſa excuſſionis, col. pen. verſi. tertiò principaliter, iuncto verſi. quinimmò & fortiùs,lib.4. in conſ.29. clariſſime Doctor, col. fin.verſi. poteſt etiam, lib.7. & voluiſſe videntur etiam Abb. in cap.2. col. 2.verſi. ſecundum beneficium,& ibi Imo.col.3.verſi.in glo. ibi & conſtitutioni, de fideiuſ. dum illam gloſ. allegant & ſequuntur: quicquid ſimpliciter tenuerit Azo in ſum. aut. de fideiuſ. col. 2. verſi. ſecundò quæritur, & Specu. tit. de renun. & conclu.§.pri. col.8.verſi. ſed ſi fideiuſſor, num. 18. Rom.conſ.114. viſis conſultis,in pri.dub. & apo. Capel.Tholo.deciſio.23. incip. item fuit quæſitum ſi ego: ſed nos priorem ſequimur opinionem, quam communem dicit Alex. in d. conſ. 31.

16 ¶ Quæ omnia Lector diligenter annotabis, quia in practica frequenter occurrunt, vti & nobis aliquando acciderunt: contigit enim pro Sempronio vectigalium licitatore Titium fideiuſsiſſe, ſeque pro eo principalem debitorem in forma conſtituiſſe:quibus licitatoribus eorumque ſocijs conceſſum erat à Principe conueniendi omnes debitores ſuos ex qualibet cauſa coram quocunque iudice,eoſque in carceribus includendi in forma Cameræ: quare is Titius agebat contra Caium eius debitorem, perſonalem more Cameræ executionem petens: quam nos negauimus concedi oportere,quoniam capitula inter Prinicipem & vectigalium licitatores inita loquebantur de licitatoribus & eorum ſocijs, vnde exceptio ſeu priuilegium fori, quando conceditur perſonæ, non tranſit in fideiuſſorem.l. exceptiones.D. de excepti.l. ſi reus.D. iud.ſol. & not. Specu. in tit. de compe. iud. adi.§. generaliter, col.11.verſi. ſed pone clericus, Bal. in l. pri. in fi.ver.C. de iu. dot. in aut. habita, col. 5. verſi. quæro quid de fideiuſſore.C. ne fili. pro pat.Rom.ſingu.633.nunquid fideiuſſor,Io.de Arnó. proble,79.Marſ. in rub.D. de fideiuſ.char.18.verſi. ſed modò operæpretium eſt, ſub num. 263. & 264. Afflic. deciſi. 206. penès & apud acta,in pri.dub. Cagno. in l. venditor,col.3.num.10.D.de iudi. quibus in locis ex hoc deciditur,laicum clerici fideiuſſorem coram ſeculari iudice conueniendum: quod & nos in no-

nostra Comensi ciuitate seruari vidimus: in casu autem supradicto priuilegium satis videbatur personæ concessum, ex quo capitula in hæc erant verba concepta, quòd publicani & eorum socij possent &c. nam & Alex. nostro in proposito in cons.86. in causa datiorum, per totum, lib. pri. in dubio, inquit, priuilegium personæ concessum, intelligi esse personale, ideoque personam non egredi.

17 ℭ Quæ cum per nos motiuata fuissent, responsum fuit, dictam personalem executionem per alium consulem, cuius nomen sciens subticeo, necnon & per Mag. Ordinariorum redditùum Magistratum in alia simili causa inter easdem partes vertente concessam fuisse, ad eamque sententiam causa in Senatum introducta, noluisse Senatum manum apponere: sed nos replicauimus exemplis iudicandum non esse .l. nemo iudex. C. de senten. & inter. om. iud. itemque in ea causa non fuisse fundamentum istud à parte deductum, ideoque nec de hoc cognitum & decisum dici posse. l. cum quæritur. D. de excep. rei iud. quamuis re vera nec in causa coram nobis vertente hoc ipsum fuisset à parte specialiter allegatum.

18 ℭ SEPTIMO quæro, quid si fideiussor pro muliere intercedens steterit quidē in terminis fideiussoris, sed tamen iusiurandum de nō contrauemiendo adiecerit, an tunc obligetur: quod verius est per nota. per Bar. in l. si quis pro eo, col. pen. versi. vltimò prohibetur. D. de fideiuss. vbi quando inquit fideiussor non obligatur eò quia principalis non tenetur, si tamē iurauerit fideiussor, obligari, non tanquam fideiussorem sed tanquam principalem, quia iurando velle videtur obligari omni meliori modo quo potest, per tex. in l. cùm pater. §. filius matrem. D. de leg. 2. quod & voluit idem Bar. in l. is cui bonis, in fi. D. de ver. obli. dum se remittit ad dicta per seipsum vbi supra, Ang. in l. hi qui, in fin. ver. D. de fideiuss. Alex. cons. 102. viso processu, post prin. versi. præterea, lib. 5. & Humber. de Bouen. in rep. aut. Sacramenta, col. 21. versi. tertiò infero. C. si aduer. vendi. vbi id procedere intelligit quando sciens principalem non teneri intercedit: secus si quoquomodo ignoret, vbi in dubio inquit præsumi, quia tunc cessat ratio quòd donare videatur, & velle actum valere omni meliori modo quo potest, cùm error consensum impediat, l. sicut, §. non videtur, in fi. D. qui. mod. pig. vel hypo. sol.

19 ℭ Quid autem si mulier ipsa iurauerit, an tunc obligetur fideiussor, tangit Bal. in l. si prædium, col. 2. in fi. versi. sed pone mulier. C. de iu. dot. sed quicquid ipse dicat, veriùs est in casu nostro nedum fideiussorem sed ipsam quoque mulierem obligari, vt dicemus infra in fine, quæstio. ij. & idem etiā in casu de quo Bal. loquitur, quando scilicet dotalem mulier fundum alienat cum iuramento, vt est casus in cap. cùm contingat, de iureiu. quæ dispositio in foro quoque ciuili obseruanda est, cùm peccatum concernat, secundùm ea quæ late diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, in fi.

20 ℭ OCTAVO quæro, an eo casu quo fideiussor pro muliere intercedens obligatur tanquā principalis, conueniri possit insolidum, an verò pro dimidia tantùm: quod posterius videtur, q̄a quādo duo sunt rei debendi, si se insolidū nō obligauerint, q̄libet ꝓ dimidia duntaxat cōueniendus est, vulgatus est tex. in l. reos. §. cū in tabulis, & ibi glo. Bar. & alij. D. de duo. re.

21

21 ℂ Verùm immò insolidum eum teneri sensit Corn.consſ.121. videtur prima facie.col.3.versi. restat vt deueniamus,lib.4. dum loquens de hoc statuto prohibente mulierem sine certa solennitate contrahere,si ea,inquit,non obseruata mulier contrahat,& Titius & Seius contractum per eam celebratum de suo obseruare promittant, vtrunque pro dimidia parte conueniendum: nam secundùm priorem opinionem, si in numero reorum mulier computaretur,quilibet,Titius scilicet & Seius pro tertia & sic pro iurili tantùm conueniretur,d.§. cum in tabulis: sed quoniam ille tex. loquitur quando quilibet reus debendi potest obligari, quod in muliere prohibetur: ideo & nos hanc posteriorem Corn. opinionem sequimur: & pro intellectu d.§. ne erres Lector, vti ab alijs erratum aliquando vidimus, adeundus tibi erit Bar. in l.2.D.eo.tit. de duo.re.

22 ℂ NONO quæro, an eo casu quo fideiussor obligatur, contra mulierem regressum habeat: & non habere tradidit Albe. post Iac. de Aret. in trac. statu. parte pri. quæstio. clxxxij. incip. demum quæro,vbi loquitur in statuto prohibente filiumfamilias in contractu vel distractu se obligare, quem sequi videtur Tiraq. in d. trac. de legi. connub. glos.4. num. 14. sed & præter eos idem in simili quoque statuto voluit Castr.in loco in sequenti quæstio. allegato.

23 ℂ DECIMO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, an quod proximè diximus fideiussorem mulieris contra eam regressum non habere,procedat non solùm si sponte fideiusserit, sed etiam si mandato mulieris: & Castr. in conſ.433.visis omnibus,col.fin.versi.quartò videtur obstare, lib.pri. loquens de statuto prohibente minorem se obligare sine certa solennitate, vtroque, inquit, casu fideiussorem pro maiore intercedentē contra eum regressum non habiturum: quod & est de mente Albe. quo loco eum in præce. quæstio. commemorauimus.

24 ℂ VNDECIMO quæro, eodem themate retento, quid si mulier fideiussori non solùm mandauerit vt pro ea intercederet, sed & ei indemnitatem promiserit, an tunc mulier ab eo conueniri possit: & Alex. in conſ. 29. clarissime Doctor, col.6. versi. alia ratione, lib. 7. loquens de statuto prohibente prodigum,furiosum,mentecaptum,filiumfamilias,& maiorem 75. annis sine certa solennitate se obligare, interesse putat, an statutum loquatur eo modo quo supra retulimus,scilicet per verbum obligare,& tunc non valeat etiam indemnitatis promissio: an verò vtatur verbo alienare,& valeat. Ex quo & tu colligere potes nullam esse in casu nostro indemnitatis promissionem, cùm statutum istud non solùm prohibeat alienationem sed & obligationem ex contractu &c. descendentem.

GLOSSA DECIMASEPTIMA IN VER. DE EADEM PARENTELA.

1 PRIMO quæro, quid significet hoc verbum parentela: & certè dubitandum non est familiam et agnationem significare,quo verbo vsi sunt statuentes vt faciliùs intelligerentur,vti etiam Proculus improprijs quandoque se verbis vti inquit,vt faciliùs intelligatur, in l. insula,

fula, in fi. D. de acqui. rer. dom. & ita verbum hoc parentela hac in significatione reperiri apud Summos Pontifices, Imperatores, aliosque probos authores tradit Tiraq. in tract. retrac. tit. pri. §. pri. glos. 8. num. pri. in fi. cum duo. seq.

2 ¶ Hic autem annotandum est quod ex facto in hac Mediolani iurisdictione contigit coram doctissimo viro D. Antonio Sansono, qui iudicauit siue veriùs iudicare paratus fuit, nisi partes transegissent, si agnatus sit de parentela de sexto, & mulier de sesso, non dici eos de eadem parentela esse.

3 ¶ SECVNDO quæro, quid de coniuncto coniunctione spirituali, an & is ad consentiendum admittatur: & certè hoc in statuto non dubitamus eum non esse admittendum ob verba quæ commentamur, cùm per talem quis cognationem parentelam non mutet: itaque hæc dubitatio magis pertinet ad nostrum Comense statutum de affine simpliciter loquens: in quo tamen idem concludendum arbitramur, vt scilicet non admittatur, per not. latè per Tiraq. in rep. l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, num. 26. incip. nec item spirituales, vsque an num. 41. C. de reuo. dona. vbi huiusmodi, inquit, cognatos non gaudere beneficio cognationis, vbi subest diuersitatis ratio, multa ad hoc cumulans, & inter alia inquiens cognatum huiusmodi non posse pro coniuncto agere sine mandato: ex quibus omnibus infert illam l. si vnquam, in his spiritualibus filijs locum non habere. Et facit præterea quod not. idem Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glos. 8. num. 18. incip. sed vt ad institutum, vbi post alios quos citat, decidit statutum permittens consanguineo retrahere rem ab alio consanguineo venditam, non procedere in huiusmodi coniuncto.

4 ¶ TERTIO quæro, quid de exhæredato: & hunc quidem admittendum arbitramur, quia non desinit esse de parentela, l. 2. §. post suos autem. D. de suis & legi. vbi dicitur eum non desinere esse consanguineum, cum alijs concor. per And. Tiraq. adductis in trac. retra. tit. pri. §. pri. glo. 8. nu. 46. incip. porro exhæredatus, cum mult. seq. vbi ex hoc concludit eum admitti ad retractum rei à consanguineo venditæ iuxta formam statuti hanc consanguineo facultatem tribuentis: ex quo etiam num. 50. incip. illud autem, intelliges hoc & multò magis procedere si sua sponte paterna hæreditate abstineret.

5 ¶ QVARTO quæro, quid de eo qui nunquam in patris fuit potestate, & sic posthumo, post mortem aut captiuitatem patris nato: quem etiam admittendum opinamur, quia & is dicitur consanguineus siue de parentela, l. pri. cir. fin. versi. & qui nunquam. D. de suis & legi. §. sunt autem, versi. hi etiam, insti. de legi. agna. succes.

6 ¶ QVINTO quæro, quid in adoptato & arrogato: & videtur eos admittendos, quoniam hi propriam perdunt familiam, & in familiā patris adoptantis vel arrogantis transeunt, l. pri. in fi. D. de suis & legi. l. liberos, in prin. D. de cap. dimi. §. eos autem, versi. liberi, insti. de succes. cogna.

7 ¶ Sed hæc vera sunt iure antiquo inspecto: at nouissimo adoptatus ab extraneo non transit in illius potestatem nec familiam: si autem ab ascendente

dente paterno vel materno adoptetur, tunc quidem in illius potestatem transit, si quo casu nõ sit, sed quantùm ad ascendentem paternũ non est tractandũ de mutatione agnationis & familię, ex quo eadẽ est sẽper agnatio, ita probatur in l.cùm in adoptiuis.C.de adop. & in §.sed hodie, insti.eo.tit.

8 ℭ Scias tamen Lector, eo casu quo adoptatus transit in familiam adoptantis, si postea sequatur emancipatio, iura agnationis & familiæ patris adoptantis resolui, vt probat tex. in d.l. cùm in adoptiuis, & in l. in omni ferè. D.eo.tit. Bene facit tex. in cap. per adoptionem.30. quæstio. iij. vbi adoptio eatenus impedit matrimonium contrahi inter fratres adoptiuos & naturales, quatenus durat, non etiam secuta emancipatione: per quem tex. vltimo loco relatum habes d.§. sed hodie, cum simili. non procedere quò ad impediendum matrimonium, quia scilicet impedietur, licèt adoptio fiat ab extraneo, ita enim necessario tex. ille intelligendus est, quia si intelligeretur quando quis adoptatur ab ascendente, secuta etiam emancipatione non permitteretur matrimonium, cùm adhuc impedimento prior esset agnatio.

9 ℭ Quid autem, vt & hoc obiter dicamus, inter adoptantem & adoptatam, an post secutam emancipationem impediatur adhuc matrimonium: & impediri de iure ciuili tex. est clarus in l. quinetiam .D. de ri. nup. & in §. ergo non omnes, versi. & ideo, insti. de nup. quod iure quoque canonico inspecto procedere arbitramur, cùm non reperiatur expressè correctũ, arg.l. præcipimus, in fi.C.de appella. nam d.cap. per adoptionem, loquitur inter fratres naturales & adoptiuos: & hoc potissimum procedere arbitramur, quia ratio quare hoc casu inter adoptantem & adoptatam secuta quoque emancipatione prohibeatur, est propter publicæ honestatis iustitiam, secundùm Io. de Plat. in d.§. non ergo: quod publicæ honestatis impedimentum iure quoque canonico receptum est, cap. porro.35. quæstio.iij.

10 ℭ SEXTO quæro, quid in emancipato: quod ex eo pendet an per emancipationem familia amittatur: & glo. in §. minima, in glo. vlti. in fi. insti. de cap. diminu. expressè inquit mutari, per tex. in l. liberos, in prin. D.eod.tit. vbi etiam glo. in §.fin. d.l. in ver. deductus, id annotauit.

11 ℭ Veruntamen contarium concludimus, quoniam illud glo. dictum, si familiam pro parentela intelligimus, verum non est, quia d.l. liberos, loquitur in arrogato, vt iam supra diximus: at secus in emancipato arbitramur: & differentiæ ratio viua est, quia adoptatus propriam quidem potest familiam amittere, cùm patris adoptantis vel arrogantis familiam acquirat, intelligendo tamen vt supra in præceden. quæstio. dictum est: sed emancipatum quam dicere possumus familiam acquirere? & ideo iura de emancipatione loquentia non dicunt emancipatum à familia & agnatione, sed à patria potestate liberari, & ita consuetudine obseruatur, emancipatum parentelam retinere, & per consequens vti agnatum mulieri posse contrahenti cõsensum præstare: quod & nos, qui emancipati sumus, nouimus: & hoc de mente huius quoque statuti videtur, dum nõ curat an quis sit filiusfamilias necne: quod etiã eo iuuatur quòd nouissimo iure in successionibus nulla est differentia emancipationis & patriæ potestatis, l.fin.C. de legi. hære. aut. defuncto.C. ad S. C. Tertil. aut. in successione.C. de suis & legi.

12 ℭ Accedit etiam prædictis quòd statutum hoc est fauorabile, vt diximus supra in præfa. in 2.dub. quo casu agnatorum appellatio emancipatos quoque comprahendit, secundùm Bal. in l. qui se patris, col.fin. num.16.C.vn. lib. cuius concor. citauimus supra in glo.2. in ver. mulierum, nu.22.incip. nec prædictæ, cir.med. & præterea Marſ.singu.467.viget statutum, cir.med. versi. item an habeat locum in emancipatis, dum se remittit ad Iaſ. in d. l. qui se patris, quam & nos opinionem vti cōmuniorem sequimur: quanquā contradicat Fulg. in d.l. qui se patris, in cuius sententiam inclinare videtur Deci. in conſ.13. & pro tenui, col.pri.versi. & saltem, iuncta col.2.versi.non ob.quòd largo modo: quanquam eum in d.glo.2. d.num.22. pro Bal. opinione citauerimus.

13 ℭ SEPTIMO quæro, quid in monacho, an & is ad cònsentiendum admittatur: quod non videtur per verba quæ commentamur, cùm per monasterij ingressū ius agnationis & familiæ amittatur, secundùm Bar. in aut. ingressi, in rep.col.pen.versi. ad hoc faciunt.C. de sac.san.eccle. & in aut. si qua mulier, col.2.versi. an autem minuatur, vbi sequitur Iaſ. post alios, col. 3. in addi.incip. & inquantū glo.hic.C.eod.tit. & licèt de hoc dubitari possit, tum quia sunt qui contrariū tenent, de quibus per Iaſ. vbi supra, tùm ēt quia in successionibus monachus iura suorum retinet.l. Deo nobis.§. pri. C. de epi. & cleri. & quia videmus de consuetudine monachos de eadem tamen parentela appellari: tamen quantùm ad casum nostrum ita contraria quoque consuetudine obseruatur, monachum ad consentiendum contractibus per mulierem factis non admitti: ideo mutanda non sunt quæ certam semper interpretationē habuerunt.l. minimè.D.de legi. & potissimùm quia Bar. opinio communiter recepta est, vt attestatur Iaſ. vbi supra, ergo sequenda iux.nota. in l.fin.C.de pœn.iud. qui mal.iudi.

14 ℭ Pro qua etiam sententia facit glo. per Bar. vbi supra allegata, in l. si ex causa.§. nunc videndū, sed veriùs est in §. Pomponius ait, in ver.cùm statutum, quā ibi sequitur Bar.cir.fin. qui tamen corruptè legit illum.§.hoc exordio, Papinianus, & Bal. qui eodē modo legit.D. de mino. Guili.de Cun. l. patre furioso, & ibi etiā Bar. cir.med.versi. quærit hîc Guili.& Iaſ.col.pen. versi.extra glo.quærunt, qui concor. allegat, & cōmunem hanc esse opinionem attestatur.D.de his qui sunt sui vel alie.iur. idē Iaſ. in l.Gallus.§. & quid si tantùm, col.2.verſ. retento tamen, in pri.lectu. & iterū col.ēt 2.verſ.adde. quod istū tex. in 2.lectu.D. de lib.& post.Bal. & Ang. in l. sub conditione, & ibi Castr.cir.med.verſ.& est arg.Alex.cir.prin.Aret.post med.verſ.& per istum tex. & Iaſ.cir.prin.verſ.ista lex.D.de lib. & post. quibus in locis habetur per ingressum monasterij patriam potestatē amitti: & licèt glo.prætalle. loquatur in filio ingrediente vt ab ea liberetur, idem tamen est etiā si pater ingrediatur, quia & ipse patriam perdit potestatem, secundùm Docto. in d.l. patre furioso, vbi Iaſ. alios citat, & de communi sententia fidem facit.

15 ℭ OCTAVO quæro, quid in clerico: qua in quæstione diutiùs non immorabimur, quoniam obseruari solet vt admittatur, quæ etiam opinio defenditur ex nota. per Tiraq. in trac.retrac.tit.pri.§.pri.glo.8.nu.45.incip. sed consequenter, & in trac. primogeni. quæstio. xliiij. & faciunt quæ dicemus infra in fine, quæstio. xxxix. vbi asseremus hoc statutum locum habere muliere etiam cum clerico contrahente.

GLOSSA DECIMAOCTAVA IN VER. SIVE FVERIT FILIVSFAMILIAS.

1 QVAERO quid si id non fuisset expresse declaratum, vti non fuit in nostro Comensi & Cremonensi statuto: & certè secus dicendum videretur, filium scilicet familias mulieri contrahenti consensum præstare non posse, nisi saltem & eius patris iussus accedat, in casibus scilicet in quibus est necessarius, vt in hereditaris aditione & iudicijs, & hoc per ea quæ diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. ix. vbi asseruimus minorem saltem sine authoritate tutoris aut curatoris non admittendum ad præstandum consensum ex forma huius statuti requisitum: & secundum hanc opinionem, attento statuto cap. 416. infra eod. vol. prohibente filiumfamilias sine consensu patris se oligare, quod etiam cautum est statuto Comensi 67. in ciuili. generaliter non posset filiusfamilias alicui actui per mulierem celebrato inscio patre consentire.

2 ℂ Veruntamen contrarium verius arbitramur, quoniam diuersa est ratio in minore atque in filiofamilias, quia filiusfamilias quum prohibetur sine patris consensu obligari, prohiberi videtur ob patris præiudicium non ob suam ipsius imbecillitatem: quod ex eo patet, quia & si sexagenarius esset non posset tamen solus obligari, secundùm Soci. in cons. 23. circa prædictam, col. 4. versi. secundum quod videbatur, lib. 4. & latiùs id asseruimus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, num. 26. incip. nos autem, cir. fin. at minorem constat ob suam fragilitatem prohiberi se obligare sine tutoris aut curatoris authoritate.

3 ℂ Sic itaque mirum non est si minor alteri consensum præstare non possit, cùm ipse integrum non habeat intellectum, & statutum illud factum sit ad supplendam mulieris imbecillitatem, vt diximus in præfa. in pri. dub. & sic succedit reg. l. fi. C. de leg. tut. cum concor. per nos adductis supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, num. 29. incip. verùm hic, quæ ratio cessat in filiofamilias maiore tamen, & ita in simili, videlicet filiumfamilias prohibitum esse in iudicio sine consensu patris, alieno tamen nomine esse posse, est tex. in l. filiusfamilias. §. ipse quoq; filius, & ibi Docto. D. de procura. cum concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi. connu. glo. 5. num. 174. incip. at similius, & vltra allegata per eum facit tex. in l. sed & hæ, in prin. D. de procura. in l. exigendi. C. eod. tit. vbi filiofamilias pro patre agere permittitur: & hoc procedere stante etiam dicto statuto prohibente filiumfamilias sine consensu patris obligari, vt videlicet alieno id nomine facere possit, & mulieri proinde contrahenti, citra suorum tamen bonorum obligationem consentire, satis patet ex his quæ diximus supra in glos. pri. quæstio. xcviij.

4 ℂ Et prædictis accedit quod propius ad casum nostrum tradit Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. de droictz & appar. à gensz mariez. §. 5. glo. pri. col. 3. vers. pro sexta extensione, vbi loquens in statuto permittente marito pro vxore sine mandato in iudicio comparere, locum inquit habere etiam in filiofamilias, quem sequitur Tiraq. dum ad eum se remittit in trac. retrac. tit. pri. §. 10. glo. pri. & vbi. num. 10. incip. quæstionis quoque est. Ex qui-

bus intelligere potes id etiam procedere in marito filiofamilias, quod hic expressum non est: quanquã in nostra Comensi ciuitate meminerim patris etiam ipsius mariti consensum pluries fuisse adhibitum: sed id ad abundantiorem cautelam factum opinamur: quod & à nobis nonnunquam fuit obseruatum.

GLOSSA DECIMANONA IN VER. SIVE ILLEGITIMVS.

1 PRIMO quæro, quid si id non fuisset additum: quod colliges ex tex. in l. ex parte, in l. si spurius. D. vn. cogna. & ex.§. vulgò quæsitos, insti. de succes. cogna. quibus iuribus probatur spurios non dici consanguineos aut agnatos, sed tantùm esse sibiipsis & matri cognatos & proximos, & ex Dyn. in cons. 16. diligenter considerata, in fin. ver. ex Bal. in l. id quod pauperibus, col. pen. versi. illud constat. C. de epi. & cleri. ex Ang. in l. sed & hæ, cir. med. principij. D. de procu. ex Imo. & Alex. latè in l. ex facto. §. si quis rogatus. D. ad S. C. Trebel. ex Cano. in cap. nonnulli. §. sunt & alij, vbi latè Fely. col. 19. versi. limita quintò, cum dua. seq. de rescri. & vera illa videtur distinctio, quòd aut statutum seu alia dispositio loquitur de agnatis, & non comprehenduntur hi quos vulgò bastardos vocamus, & sic non solùm spurij, sed nec naturales: aut verò loquitur de his qui sunt de domo & idem, nisi in contrarium se habeat communis loquendi vsus: si autem loquitur de his qui sunt de nobili patrimonio, & tunc comprehenduntur, vel sic, vt rem paucioribus perstringamus: aut lex vel statutum verbis naturæ, puta parentes vel filij, vtitur, & tales comprehenduntur: aut verbis iuris, vt agnati, vel qui sunt de parentela, & non comprehenduntur, ita est Bar. doctrina in l. si. col. pri. vbi sequuntur Bal. cir. fin. versi. quærit hic Bar. & Ias. col. 2. versi. iuxta prædictum notabile. C. de ver. signi. quam etiam doctri. repetijt idem Bar. in l. tutelas, in prin. D. de capi. diminu. in l. pronuntiatio. §. familiæ. D. de verbo. signi. in l. 2. col. pri. vers. quæro quid de filia. D. de accu. vbi ex hoc filiam, inquit, spuriam admitti ad vindicandam necem defuncti, eò quòd leges de hac materia loqentes vtantur verbo communi, parentes & liberi: quod & nos quantùm ad filium masculum admittimus, sed quantùm ad fœminam videbis Imo. in d. §. si quis rogatus, col. 8. versi. & per prædicta etiam, & ibi Alex. num. 39. & 40. qui declarant quomodo id intelligitur, & quæ nos diximus supra in glo. pri. quæstio. lxxxix. & eam Bar. distinctionem sequuntur etiam Bal. in cap. innotuit, col. fi. versi. per hoc patet, de electio. in l. generaliter. §. cùm autẽ, cir. fin. versi. & si statutum. C. de insti. & substi. Ang. cons. 191. super puncto, col. 2. cir. fi. versi. descendo igitur, Bene. de Plumbi. inter cons. eiusdem Ang. cons. 401. Petrus Paulus, in pri. dub. But. cons. 54. videtur primò dictũm spurium, per totum, Guid. Pap. singu. 580. an bastardus, cir. prin. Imo. in d. §. si quis rogatus, col. 5. versi. item prædicta, & ibi Alex. col. 7. versi. extra glo. vsque in fi. qui id latiùs declarant, Rui. cons. 9. quæstio prima, ferè per totum, lib. 4. quibus in locis præsertim apud Bar. in §. familiæ, habes ẽt quid si statutũ vtatur verbo parentela. Quid autẽ si nominatim ipsam parentelã exprimat, puta si loquatur de his qui sint de Petramala, vide ipsum quoq; Bar. & ibi Alex. in eius apo. in l. itẽ in potestate, post prin. vers. & hoc allegabatur. D. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Doct. in d. §. si qs rogatus,

2 ¶ Verùm ex his Lector vix colligere potes quid tibi dicendum sit in nostro Comensi statuto, quod vtitur verbo affinis, nisi ad alia accõmodatiora & propinquiora accedamus. Igitur videtur & in d. statuto illegitimus comprehendi, quoniam ita sub lege verbo affinis vtente spurium contineri annotauit Bar. in d.l.2. col.pri. versi. pro hoc ego. D. de accusa. per glo. in l. non facile. §. affines, & est in ver. per nuptias. D. de gradi. quæ secundùm Canones inquit, per fornicationem quoque affinitatem contrahi: de quo est tex. in cap. in eo fornicator. xxxij. quæstio. 4. vbi glo. in ver. erunt, id annotat.: & probatur etiam in cap. de incestis. xxxv. quæstio. 3. in cap. de illo, de eo qui cogno. consan. vxo. suæ, in cap. super eo, & ibi Abb. col. pri. versi. vltimò nota, eod. tit. glo. 2. in l. liberi, & ibi Bal. & Saly. C. de nup. idem Bal. in l. cùm acutissimi, col. 2. versi. in quibusdam tamen. C. de fideicom. iterum etiam Abb. in cap. sponsam, cir. med. de sponsa. & matri. Ias. in l. quod Seruius, col. 2. versi. secundo adde (dum se remittit ad Docto. in d.l. liberi). D. de condi. cau. dat. non secu. Mica. de Millia. inter cons. matrimo. cons. 18. in casu, num. pri. & Io. Iac. Canis. in cons. seq. col. pri. cum simili.

3 ¶ Animaduertendum est tamen prædicta procedere posse in affine non etiam in vicinis, qui ex forma d. Comensis statuti assumi solent deficientibus affinibus, eo quia statutum requirit eos bonæ esse discretionis & famę, quæ qualitas non videtur verificari in spurio, quia dicitur infamis infamia facti, secundùm Azo. in sum. C. ex qui. cau. infam. irro. col. pri. versi. sed & infamia, vbi generaliter loquitur de nõ nato ex legitimo matrimonio, cum infi. concor. per Tiraq. adductis in trac. de nobili. cap. 15. num. 14. incip. nam bastardi, cum duo. seq. vbi dum allegat Raph. in l. fin. C. de verbo. signi. voluit intelligere de Raph. Fulg. & est in fin. ver. & præterea Firmia. in suo reper. in ver. infamis, versi. 74. & iterum in ver. spurius, versi. 43. Soci. in trac. fallen. regu. 294. incip. iuramentum in probationis supplementum, fallen. 52. incip. fallit quando testis est fœnerator vel spurius, dum allegat Azo. vbi supra, Palleot. in trac. de filijs spurijs, cap. 55. num. 4. Ias. cons. 71. præsentem dubitationem, col. pri. versi. item constat quòd filius, lib. pri. Anto. Rosel. in monar. char. 109. col. 2. Afflic. decisio. 204. quidam Archiepiscopus, in pri. dub. Mars. singu. 273. notissimum est, in prin. & iterum cir. fin. Cur. iun. cons. 37. circa controuersiam, col. pri. versi. præmissis tamen, & cons. 136. quidam vasallus, col. fin. versi. præmissa tanto fortiùs, Cagno. in l. pri. col. 4. versi. quarta difficultas. D. de inoffi. testa. in l. si qua illustris, col. 2. versi. quartò spurij. C. ad S.C. Orfi. Neui. in sua Sylua nupti. parte 3. num. 15. quod tamen Cagno. in locis præalle. admittit tantùm in spurijs non etiam in naturalibus, cùm concubinatus iure sit ciuili permissus, licèt Azo vt supra eum retulimus, & expressiùs Cur. iun. d. cons. 37. idẽ etiam senserint in naturali: sed tamen maior pars eorum quos supra citauimus, loquuntur in spurio, licèt in id allegent Azo. vbi supra, & inter alios hanc opinionem, videlicet hoc in spurio tantùm procedere, sensisse videtur Ias. d. cons. 71. quo loco eum supra aduocauimus: quod & verius videtur iure ciuili inspecto.

4 ¶ SECVNDO quæro, quid in legitimato: & certè hoc in statuto non est dubitandum eum comprehendi, cùm & illegitimus admittatur: idem tamen arbitramur in nostro quoque Comensi statuto etiã quatenus

loquitur de vicinis bonæ discretionis & famæ, quia illa infamia, de qua supra locuti sumus, per legitimationem sublata videtur, per tex. in §. sit igitur licentia, in aut. qui. mod. natu. effi. legi. cum concor. per Tiraq. adductis in rep. l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, num. 85. incip. horum autem. C. de reuo. dona. Et facit quod not. Bal. in l. manumissiones, col. pri. versi. secundò opponitur. D. de iusti. & iu. vbi legitimationem, inquit, spurietatis nubeculam auferre, quem sequitur Ias. in l. si is qui pro emptore, col. 50. versi. nonò spurius, sub num. 241. D. de vsuca. Et quod dicimus legitimatum iura agnationis & familiæ consequi, secundùm Ang. cons. 17. Comes Brandisius, col. pen. versi. præterea concludendo, cum alijs concor. per Tiraq. cumulatis in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 8. nu. 10. incip. verùm quæstionis est, & in rep. l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, nu. 83. incip. & ex hoc. C. de reuo. dona. ita tamen vt illi addere possis eundem Ang. cons. 87. spurius naturalis, col. pri. versi. primum & secundum, Castr. cons. 34. super primo dubio, col. 3. versi. nam legitimatus, lib. 2. Ias. d. l. si is qui pro emptore, col. 50. versi. octauò legitimati, qui & ipse alios citat concor. Soc. iun. cons. 142. viso puncto, col. pen. versi. veruntamen prædictis, lib. pri.

5 ℭ Quod potissimum procedere arbitramur attento quòd hic de alicuius præiudicio non agitur, quando autem aliàs legitimatus iure legitimi vtatur, videbis latè Iaso. d. l. si quis pro emptore, col. 48. versi. per istam doctrinam, sub num. 224. cum sep. col. seq. vsque ad num. 291. & latiùs Tiraq. in d. l. si vnquam, in d. ver. susceperit liberos, num. 64. incip. sed in dubium, vsque ad num. 101. & in trac. primoge. quæstio. xxxiiij. & aliquid in d. trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 8. num. 10. cum duo. seq.

6 ℭ Ex quibus inferri potest ad pulchram quæstionem, super qua his diebus proximè elapsis consuluimus, an statutum huius ciuitatis Mediolani de re paterna luenda, quod est sub cap. 417. infra eod. vol. in legitimato quoque procedat, quod consilium, quia ad hanc rem, de qua tractamus, potissimùm pertinet, hic inserere decreuimus: est igitur huiusmodi. In præsenti quæstione, qua quæritur an statutum Mediolanense permittens agnato rem ab alio agnato venditam, aut aliter per vltimam etiam voluntatem in alium translatam, posse intra annum eodem pretio recuperare, in filio legitimato locum obtineat, breuiter sciendum est varias in hoc fuisse Doctorum opiniones, vt per Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 8. num. 10. nam Deci. cons. 275. 2. est enim num. ille duplicatus incip. in causa quæ Lucæ, col. 4. versi. sed aggredior, vsque in fin. tenet legitimatum tanquam non propriè agnatum ad recuperandam rem ab alio agnato venditam non admitti, quem sequitur Chassa. in consue. Burgun. tit. de retracict. §. pri. in glo. in ver. le plus procham, col. 2. versi. sed quæro an bastardi, & D. Anto. Rub. in apo. d. statuti Mediolani, dum illum refert, in quam etiam opinionem inclinare videtur Tiraq. quo loco cum supra citauimus, licèt neutram expresse approbet.

7 ℭ At contraria in sententia fuit Afflic. in trac. proto. col. 16. versi. prædicta limita, sub nu. 47. & sequitur Ferro. in consue. Burdi. tit. de retrac. §. 10. col. pri. versi legitimatus quoque.

8 ℭ Verùm Guili. Bene. in rep. cap. Raynutius, in ver. & vxorem nomine Adela-

Adelasiam, num.181. iuncto num.187. de testa. distinguendum putat, an loquamur de legitimato per sequens matrimonium,& is admittatur ad recuperandam rem ab alio agnato alienatam: aut verò loquamur de legitimato per rescriptum, & tunc retrahere possit à patre tantùm non à cæteris etiam agnatis alienata: quæ posterior sententia nobis magis applaudit, tùm quia alias fœdere distinctionis conciliat, ideoque sequenda, vt diximus supra in glo.8. in ver. mariti, num.96. incip. cuius tamen.

9 ℭ Tum etiam quia quicquid dixerit Deci. in d. conf. 275. communior videtur opinio, legitimatum etiam per rescriptum agnatum effici,& agnationis iura consequi, secundùm Ang. conf.17. Comes Brandisius, col.pen. versi. propterea concludendo, cum concor. per Tiraq. adductis in rep.l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, num.83. incip. & ex hoc postremo. C. de reuo. dona. & præterea eundem etiam Ang. Castr. Iaso. & Soc. iun. in locis supra num. ab hinc 5. allegatis, Abb. conf.86. in quæstione quæ vertitur, col.pri. lib.pri. Crauet. conf.138. decessit, col.2. versi. istud etiam probatur, lib.pri. (vbi reprehendit Ias. qui sibiipsi contrarius diuersum censuit in l. fratres, col.pen. versi. quartò limita. C. de inoffi. testa.) D. Io. Cepha. conf.88. originalis, num.25. lib.pri. & hanc communem dicit opinionem Soc. iun. in conf. supra num. ab hinc 5. commemorato.

10 ℭ Nec dicatur prædicta loqui in casu diuerso, quando legitimatus vult retrahere rem ab alio agnato venditam, quia idem etiam est in casu nostro quo quæritur an agnatus retrahere possit rem ab alio agnato per vltimam voluntatem in legitimatum translatam, tum quia quod actiuè disponitur de filio legitimato, an vti possit iure agnationis contra alium agnatũ, idem etiam disponitur passiuè quando aliquis agnatus vti vult aliquo iure contra legitimatum tanquam agnatum, vt per Ang. d. conf.17. quo loco eum supra citauimus, Deci. conf.307. viso puncto, cir.fin. Soci. iun. conf. 142. eiusdem initij, col.pen. num.34 lib.pri. tum etiam quia eadem militat ratio in casu isto, quoniam omnis, vt diximus, difficultas in eo versatur, an legitimatus dicatur agnatus, nam d. statutum Mediolanense cap. & si agnatus, expresse disponit retractui locum non esse si alienatio in agnatum masculum fiat, vnde cum hic in quem dicta bona ex vltima voluntate translata sunt, sit masculus,& cùm probauerimus legitimatum etiam per Principis rescriptum dici agnatum, consequens est vt negemus locum esse retractui.

11 ℭ Et hanc opinionem sine dubio saltem procedere arbitramur in casu nostro, cùm hic dubitetur an legitimatus dicatur patri, qui bona alienauit & transtulit, agnatus, & proinde retractus cesset, nam quantùm ad patrem filium scilicet legitimatum ei agnatum dici omnes consentiunt, vt per Saly. in aut. item sine legitimis, licèt in meo codice corruptè legatur, item si quis, col.pri. versi. quæro an legitimatus. C. de natu.libe. Soci. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, col.7. versi. quarta & vltima conclusio,& ibi Crot. col. antep. versi. quartus casus, sub num.171. D. de lib. & post. Ias. in l. fratres. C. de inoffi.testa. & Crau. d. conf.138. lib.pri. quibus locis eos citauimus supra, nu. ab hinc 2. & ita in casu nostro retractus concordat etiam Deci. si rectè inspiciatur d.conf.275. col.fi. versi. vltimò non obstat.

12 ℭ Licèt maior esset dubitatio si quæreretur an legitimatus dicatur agnatus

tus quò ad alios agnatos propter authoritatem tenentium contrarium: in qua etiam sententia fuit Dec. conf.393. consului, col.2. versi. quartò confirmatur, iuncta col.4.versi. quartò non obstat, vbi negat agnationem per filios masculos legitimatos conseruari, ex hoc consulens statutum extantibus prohibens masculis fœminas succedere, in legitimatis locum non habere, quam communem dicit opinionem: de quo etiam articulo an legitimatus agnatis alijs agnascatur, proindeque ad eorum successionem admittatur, videbis Abb. d.conf.86. cir.med.versi. & dato consensu, lib.pri. vbi hoc saltem verum inquit, eis scilicet agnasci, & succedere, quando in legitimatione, vt illis succedat, exprimitur, vti exprimi solet, quod etiam voluit Castr. d.conf.34. lib.2. quo loco eum supra citauimus, cum quibus etiam conuenit Soci.d.l. Gallus.§. & quid si tantùm, col.7.versi. quarta & vltima, dum quò ad patrem legitimatum inquit indistinctè agnasci, quò autem ad alios agnatos, tunc demum, si de eis in legitimatione facta sit mentio, & ibi Crot. quo loco eum supra citauimus, Deci.conf.307. viso punctô, in fi.cõf. 316. in casu proposito, col.pen.versi. & ista conclusio, Craue. d.conf.138. col.2.versi. istud etiam, lib.pri.

13 ℭ Non omitto tamen eorum opinionem qui distinxerunt an agnati legitimationi consenserint necne: inter quos fuit Saly. in d.aut. item fine legitimis, col. pri. versi. sed dubitari potest.C. de natu. libe. quam tamen distinctionem reprobarunt Castr.d.conf.34. col.3.versi. nam legitimatus, lib. 2. Alex.conf.139. eleganter, col.2.versi. sed si fuit legitimata, iuncto versi. tamen hoc non obs.lib.pri. vbi communem dicit opinionem, legitimatum alijs quoque qui legitimationi non consenserunt agnasci atque succedere, & Dec. d.conf.307. cir.fin. & d.conf.316. col.pen. versi. sed prædictis, qui etiam vtrobique de communi sententia fidem facit, Cur. iun. conf.37. circa controuersiam, col.pri.versi. præmissis tamen, Soc.iun. d. conf. 142. col.fin. lib.pri. hodie fuisse per nou. constitu. status Mediolani tit. de legitimatio.approbatam, dum disponunt legitimatum etiam cum consensu patris vel aui transuersalibus ab intestato non succedere, nisi illi vel eorum transuersalium parentes legitimationi consenserint: nam ex quo negant posse eum succedere legitimationi non consentientibus, apparet nec illis eum agnasci, vti est etiam de mente Cur. iun. d.conf.37. num.4.

14 ℭ Quando autem aliàs agnatorum citatio sit necessaria ad hoc vt eis legitimatio præiudicet, si id scire cupias, videbis Bar. in d.l. Gallus.§. & quid si tantùm, col.fin.versi. quandoque pater facit, sub num.14. & ibi Bal.cir.fin. Castr. col.pen.num.16. Alex.col.etiam pen.num.25. Soci.col.7.versi.quarta & vltima, qui communem hanc dicit opinionem, Ias. in pri.lectu. num. 130. & 131. & in 2. num.43. Clau. Aquen. num.40. Rui. in rep.col.antep. versi. circa quem articulum, & col.seq. & Crot.col.41. versi. circa tertiam, sub num.139. eundem Bal.in l. si.C.qui res iud. non noc. in l. nam ita Diuus, in prin.D. de adop. in l.pri.col.fin.versi. vlterius quæritur.C.de inoffi. testa. in conf.56. an pater qui fecit, lib.2. in conf.306. casus quæstionis talis est, cir.fin.versi. iuxta hoc dubitatur, eod.lib.2. eundem Bal. siue, vt ab alijs allegatur, Saly. inter conf. ipsius Bal. conf.17. super legitimatione, col.fin. versi. octauò quia, lib.4. eundem Bal. conf. 361. verba Bar. in prin. lib. 5. conf.363. quæritur vtrum filius, num.2.eod.lib.5. Io. de Ligna. & Fran. de Rampo. inter conf. ipsius etiam Bal. in conf. 18. in quæstione proposita,

col.2. in fi. num.3. lib.4. Io. And. in cap. fine culpa, in ij. quæstio. principa. de reg. iur. in 6. in mercu. Ang. in cons.87. spurius, col. fin. versi. nec obst. si dicis, Anch. cons.225. videtur prima facie, col. pri. versi. præterea rescripti, iuncta col.2. ante med. versi. non ob. quòd rescriptum, cons.327. circa primum, col. pri. versi. item non videtur, & versi. contrarium credo, Butri. in cap. per venerabilem, & ibi Abb. col.6. versi. secundò requiritur, & Præpo. Medio. & alios recen. qui fili. sint legi. eundem Abb. cons.86. in quæstione quæ vertitur, cir. med. lib. pri. Castr. cons.461. visis & consideratis, col. 3. & 4. lib. pri. Raph. Cum. cons. 99. præsupposito tenore, col. pen. versi. circa secundum, Imo. in cap. grandi, & ibi Domini. col.2. versi. sed nunquid Papa, de supplen. negli. præla. in 6. Alex. cons.2. visis codicillis, col.6. versi. sed fortiùs, lib. pri. cons.25. circa primum, col. pri. versi. adducit etiam, & col. seq. versi. ad prædictorum, eod. lib. pri. cons.67. consideratis, num.7. 8. & 9. eo. lib. pri. cons.94. eiusdem initij, col. pen. in fi. versi. septimò confirmo, eod. etiam lib. pri. cons.187. videretur, col.2. versi. quartò quia, & cons. seq. col.3. versi. nam voluit, lib.5. Barb. cons.49. scribitur, in prin. vol. 2. Corn. cons.34. in hac quidem, col.3. versi. & meritò, lib. pri. cons. pri. in præsenti, in pri. dub. lib.3. Areti. in d. l. Gallus. §. si eius, col. fin. D. de lib. & post. in cons. pen. Mag. & Excelsi, cir. fin. Soc. cons.226. quæstio, col. pri. versi. contra quam, & col. seq. lib.2. cons.246. eleganter, col.4. versi. & pro declaratione, eo. lib.2. cons.251. quoniam, col.10. vers. nec huic, cum quæ. col. seq. lib. etiam 2. Ias. cons.40. absolui, col.2. versi. secundò & notabiliter, & col.3. versi. tertiò & notabiliter, lib.3. Dec. cons.55. & pro tenui, col. pri. versi. secundò quod supradictum est, & col.4. versi. secundò principaliter, cons.85. & pro tenui, col. fin. versi. postremò, cons.284. viso puncto, col.5. versi. tertiò communis opinio, cons.393. consului, col.3. versi. tertiò respondetur, cons.425. in casu, col.3. versi. & tali casu, & col.4. versi. quartò considerandum, Rui. cons.3. videtur, col.3. num.4. lib. pri. Paris. cons.9. olim Dominus Camillus, col.4. versi. & quæ eò magis, nu.29. lib.2. Stepha. Aufre. in addi. decis. Tholo.456. in fi. Soc. iun. d. cons.142. col.2. versi. nec secundo loco, & col. seq. & iterum col. fin. versi. nec etiam obstat, lib. pri. Tiraq. in rep. l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, num.75. 76. 86. & 87. C. de reuo. dona. D. Io. Cepha. cons.23. feudum, ferè per totum, lib. pri. Hippo. Rim. inter cons. matrimonio. cons.80. quæsitum, num.21.

15 ¶ Apud quos comperies communiter receptum esse, necessariam non esse agnatorum citationem, quantùm ad hoc, vt in suum pater præiudiciū, & quo ad bona in quibus agnatis præiudicare potest, filium legitimare non prohibeatur: aliàs secus: quibus etiam in locis tractatur, an inter bona, quibus pater præiudicare nequit, comprehendantur fideicommisso subiecta, vel feudalia, aut emphyteotica, vel quæ ex statuto vel consuetudine in primogenitum deferuntur, vel quæ familiæ relicta sunt. Quid autem in iure patronatus, an legitimatus sine consensu patroni in eo succedat, vide tex. in l. Diuus Commodus. D. de iur. aut. annu. & in l.2. pen. & fin. D. de nata. resti. ita tamen vt memineris illos tex. loqui de iure patronatus liberti, & contrarium in iure patronatus ecclesiæ nobis aduocantibus fuisse in ciuitate Comi iudicatum, ea potissimùm ratione, quòd ius patronatus ecclesiæ venit sub nomine hæreditatis, vt per Curt. in trac. de iur. patro. in glo. in ver. videbimus, col.3. sed patri, quò ad suam ipsius hæreditatem, nomine citato, permissum est filium legitimare, secundùm com-

communem Doctorum sententiam in locis præalle. & quia ratio quare aliud fuerit in iure patronatus liberti introductum, est quoniam patronus non solùm habet spem succedendi liberto mortuo: sed eo etiam viuo multa habet iura, vt patet ex tit. de iu.patro. ex tit. de obse. à liber. præstan. & ex tit. de oper. liber. in D. & C. quam rationem ad illa iura specialiter assignat Corn. in cons. 34. in hac quidem, col. pen. versi. nec obst.d.l. nam ita Diuus, lib.pri. sed in iure patronatus ecclesiæ agnatus,ad quem mortuo legitimante sine filijs legitimis deuolueretur ius patronatus, eo viuente non habet aliquod ius, sed spem duntaxat succedendi eo sine filijs legitimis decedente,quæ spes non est considerabilis ad hoc vt de eius præiudicio tractari dicatur, proindeque citari debeat, vt tradunt Docto. omnes in d.l.Gallus.§.& quid si tantùm,in locis præalle. & alij etiam supra commemorati, & specialiter Corn. in loco supra proximè citato.

16 ¶ An autem verum sit quod asserit Dec. d. cons.275. 2.col.pen. & fina. legitimatum verè & propriè non esse legitimum,sed fictè & impropriè,pro indeque sub statuto vocante filios masculos exclusis fœminis non comprehendi,si & hoc scire desideres,videbis de primo Tiraq. in d.rep.l. si vnquã, in ver. susceperit liberos, num.77.incip. hæc posterior, & num. 85. incip. horum, & num.91. & duo.seq. & num.96.incip. attende, cum concor. per eum alle. ita ut illi addendum putes D. Io. Cepha. cons.88. originalis,nu. 26. & mult.seq. lib.pri. Et de secundo eundem etiam Tiraq. vbi supra,nu. 82.incip. hinc quoque,& num.98.incip. & quamuis: ita tamen vt memineris, si nostrum hac in re iudicium licet interponere, etiam si id verum esset, legitimatum propriè non esse legitimum, sed impropriè, tamen quantùm ad id,an comprehendatur in statutis,distinguendum esset,an fauorabile,an verò odiosum sit statutum, quoniam in statutis fauorabilibus verba impropriè quoque accipiuntur, vt iam diximus supra in glo. 2. in ver. mulierum, num. 22.incip. nec prædictæ.

GLOSSA VIGESIMA IN VER. CONSTITVERE PROCVRATOREM.

1 EX QVO statutum hoc permittit mulieri sine viri aut agnati consensu certis tantùm in casibus procuratorem constituere, à contrario sensu, quòd nostro in iure fortissimum est argumentum, l.pri.§. huius rei, & ibi not. Docto. D. de offi. eius cui man. est iuris. innuit secus esse in alijs casibus: sed quoniam nostrum Comense & Cremonense statutum nihil de hoc dicit,ideo opportunum est quærere,quid iuris in eis statuendum sit: qua in quæstione tres placet casus distinguere.

2 ¶ PRIMVS est, qui primæ etiam sit quæstionis loco,quando mulier procuratorem sine statuti huius solennitate constituit, & tunc sine dubio cùm is procurator contrahere voluerit,tenebitur solennitatem hic expressam obseruare, secundùm Soc. cons.239. præsentis consultationis, col.3. versi. sed difficultas, lib.2. rep.cons. 31. lib.4. & latiùs clariùsque Tiraq. in trac. de leg.connu. glo.5. num.183.incip. decimosextò, vsque ad num. 196. vbi concor. citat, sed ita vt ei addere possis Io. Crot. in rep.l. si is qui pro emptore, col.45.versi. & ex prædictis, sub num.162. cum duo.seq.D.

de

de vsuca. qui id procedere intelligit siue statutum vtatur verbo contrahere siue obligare, Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 68. col. 5. vers. & intelligo prædicta, Albam cons. 45. quanuis, col. fin. versi. secunda fuit, vbi fortius sentit non valere contractum & si procurator quum contrahit statuti solennitatem adhibeat, dum huiusmodi inquit solennitatẽ ex mente & verbis statuti attentis interuenire debere quando mulier mandat, vel ratum habet: non autem quando mandatarius aut negotiorum gestor contrahit pro ipsa muliere, ea ratione quòd mulier obligetur ex facto suo, non autem ex facto alterius: & ideo quum obligatur solennitatem interuenire oporteat, & ibi respondet ad id quod dici solet obligationem nasci solere ex contractu principali, non autem ex mandato, secundùm Bar. doctri. in l. si vt proponitur. D. de fideiuss. de quo & nos infra in iiij. quæstio. dicemus.

3 ¶ SECVNDVS est casus secundam etiam quæstionem afferens, quando procurator per mulierem fuit constitutus cum statuti solennitate specialiter ad certum aliquem actum, & tunc cum procurator postea contrahit necessaria non est ampliùs ista solennitas, secundùm Ias. in l. pri. §. item acquirimus, col. 2. versi. tu autem considera. D. de acqui. poss. cum alijs hic etiam concor. per Tiraq. adductis quo loco eum in præceden. quæstio. citauimus, num. 196. incip. secundum membrum, qui dum allegat Fed. de Sen. cons. 110. Abbas subiectus, veriùs est in cons. 100. incip. factũ tale est, Abbas subiectus, & est col. 3. versi. his prælibatis, vbi non loquitur de hoc statuto, sed de constitutione Abbatis, effectus quòd idem Abbas nihil facere aut experiri posset in iudicio aut extra sine consensu capituli aut maioris partis: sed & idem præterea in casu huius statuti voluerunt Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 68. col. 6. versi. fateor tamen, & Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. contraulz entre les vifz, col. 5. versi. decimoseptimò limita, quem sic intelligo, dum hoc inquit statutum locum non habere cùm mulier contrahit per procuratorem cum statuti solennitate constitutum. Scias tamen Lector Raph. nostrum Cuma. siue mauis Comen. in l. apud Iulianum. §. fin. cir. med. versi. sed ego addo. D. ex qui. cau. in pos. eat. hanc videri conclusionem intelligere, quando statutum loquitur per verbum contrahere: secus si per verbum obligari, dum posteaquam retulit Ang. ibi volentem debere statuti huius solennitatem obseruari quando mulier procuratorem constituit, cùm mandatum contrahere dicatur, licèt non sit obseruanda, cùm procurator postea contrahit, inquit se prædicta intelligere quando statutum prohibet contrahere: sed si prohibet obligari, quoniam ista vera est mulieris obligatio quando per tales personas contrahit, tunc necessariam esse statuti solennitatem: & secundùm hoc huius statuti solennitas requireretur in contractu per procuratorem cum solennitate statuti constitutum celebrato, saltem quando fuisset constitutus ad contrahendum vel quasi, aut ad distrahendum vel renuntiandum, cùm statutum hoc, licèt loquatur de obligatione, se tamen restringat ad obligationem ex supradictis causis descendentem: sed respondeo hanc Raph. Comen. distinctionem reprobasse Alex. cons. 189. viso statuto, col. 4. versi. est verùm quòd Rapha. Cum. & versi. tertiò etiam, lib. 7. quem etiam retulimus supra in glo. 2. in ver. mulierum, num. 83. incip. verùm Raph. [illegible]

4 ¶ TERTIVS & vltimus est casus, & consequenter tertia quæstio, quan-

quando procurator fuit à muliere cũ solennitate statuti generaliter constitutus,& hoc casu dicendum est quũ procurator ipse postea cõtrahit,huius esse statuti solennitatem adhibendam, secundùm Ias. in d.l.pri.§. item acquirimus,col.2.versi. secundus casus,cum dua.seq.D. de acqui.possess. cum alijs etiam concor. per Tiraq. commemoratis d.trac. de legi.connu.glo.5. num.198.quod & præterea sequi videtur Alba cons.45.quanuis,in fin.ver. super quo & nos non esse dubitandum arbitramur, eò quià consensus iste generaliter præstari non potest, vt diximus supra in glo. in ver. consensus, quæ est 7. quæstio. xxi. quanuis contraria in sententia fuerit Alcia. in loco per Tiraq. vbi supra num.197.commemorato,qui tamen corruptè eum citat,lib.2. de verbo.obliga. voluit enim allegare de verbo.signi. & est char. 7. col.2.versi. lex ait, mulier absque duorum agnatorum, vti etiam retulimus in d. glo. 7. d.quæstio. xxi. apud quem etiam Tiraq. vbi supra, num. 199. incip. & hoc quidem, videbis post alios quos citat, an procurator constitutus ad certos actus renouandos, dicatur generaliter an specialiter constitutus.

5 ℭ Cuius rei simile quidpiam tradidit Alex. cons.189. viso statuto,col.2. versi. quintò probatur, lib.7. procuratorem cum statuti solennitate constitutum ad vendendum & concedendum ad vsum quædam bona, videri generaliter constitutum: cui & nos in hoc accedimus: sed quantùm ad id quod ibidem asserit Alex.posse tamen hunc procuratorẽ solum eadẽ bonà locare,licèt non fuerit expressum & ad locandum pro tali pensione,in hoc ei non assentimur,per ea quæ supra in præce.uers.diximus: & ad materiam videbis etiam quæ asseruimus supra in d.glo.7.quæstio. xxij. Et ex his colliges Lector quid tibi dicendum sit in hoc Mediolanensi statuto, quando scilicet procurator à muliere extra casus hic expressos cum statuti solennitate constitutus, postea procuratorio mulieris nomine contrahit, an eandem iterum solennitatem obseruare teneatur.

6 ℭ QVARTO quæro, quoniam supra in glos. 2. in ver. mulierum, quæstio. xiiij. & mult.seq. asseruimus mulierem Mediolanensem extra territorium contrahentem ad huius statuti obseruationem non obligari:ideo quæro inquam, quid si mulier procuratorem extra casus hic expressos sine hac solennitate extra territorium constitueret,qui postea in hac iurisdictione contrahat,an valeat contractus non seruata huius statuti forma celebratus: quam quæstionem in statuto donationes sine consensu iudicis factas irritante,tetigit Corn.cons.185. tria principaliter,col.6.versi. nec ob. si dicatur, lib.2. vbi inspiciendum concludit initi contractus locum,non mandati, per doctri. Bar. in l. non solùm.§. si mandato. D. de iniu. vbi in delictò per mandatarium nomine mandantis commisso,locum & tempus commissi delicti non mandati putat attendendum: quod & addo repetijsse eundem Bar. in l. si vt proponitur.D. de fideiuss. atque ideo concludit Corn. donationem in territorio statuentium sine statuti solennitate factam per procuratorem extra territorium constitutum non valere, quem refert (sed corruptè videlicet in cons. 186.) & sequitur, trahitque ad statutum nostrum prohibens vxorem sine consensu viri contrahere, Tiraq. in d.trac. de legi.connu. glo. 8. num. 231. & 232. quod etiam Corn. dictum de donatione annotare poteris ad nou.constitu. huius status, tit. de donati. certam in donationibus solennitatem requirentes.

7

7 ℭ Nouissimè tamen reperio contrarium sensisse Albam cons. 45. quanuis, col.fi.versi. secunda fuit difficultas, dum huius, inquit, statuti solennitatem à muliere adhibendam cùm mandat, aut ratum habet: non autem cùm mandatarius aut negotiorum gestor contrahit, quia mulier obligatur ex facto suo, non autem alterius, respondetque illi Bar. doctri. in d. l. si vt proponitur, quòd id fictè procedat, & considerato tantùm effectu, quia cùm mandatum & ratihabitio actus sint accessorij, consequens est obligationẽ id est effectum tribui actui principali: sed quo ad veritatem non est, inquit, dubium quin mulier ex mandato & ratificatione obligetur, vt de se patere asserit, quia si non mandat, aut ratum non habet, non obligatur, hæc ille.

8 ℭ Veruntamen priorem nos opinionem sequimur ob Bar. authoritatem: nec placet responsio Albæ id secundùm fictionem esse, non secundùm veritatem, ex quo Bar. vbi supra, vult præterquam quo ad obligationem inter mandatarium & mandantem non oriri obligationem ex ipso mandato, sed ex contractu per procuratorem postea gesto: ex hoc inquiens, si ego mando tibi vt mea geras negotia, inter te & me oriri obligationem ex negotio gesto propter mandatum: item ex hoc inferens, si Titius Mediolani existens mandet Sempronio, vt hominem Florentiæ occidat, ipsum Titium esse Florentiæ puniendum, idem etiam subijciens Bar. in ratihabitione, ex ea scilicet non dari obligationem, sed ex negotijs gestis propter ratihabitionem, secundùm veram opinionem, vt dicit tex. in l. si pupilli. §. item quęritur. D. de neg. gest. licèt glo. ibi (inquit Bar.) quæ est in ver. negotiorum gestorum, cir. fin. ver. item vnde, aliter dicat. Et tenendo hanc partem Lector colligere potes quid dicendum sit, siècontra procurator hic constitua tur, qui postea extra territorium contrahat.

GLOSSA VIGESIMAPRIMA IN VER. OCCASIONE DOTIS SVAE.

1 QVONIAM statutum hoc permittit mulieri posse procuratorem constituere ad se defendendum & ad agendum contra virum aliamue personam occasione dotis suæ, satis dici potest mentis statuentium fuisse aliud esse si mulier velit se obligare pro dote maximè alterius mulieris, arg. l. cùm Prætor, in prin. D. de iudi. & l. maritus. C. de procu. potissimùm quia in casu hic expresso agitur de fauore & commodo mulieris, in alio autem casu diceretur de odio siue damno eius tractari, ideo succedit regula, inducta in fauorem non esse in odium retorquenda. l. quod fauore. C. de legi. l. nulla iuris. D. eod. tit. sed pro declaratione nostri præsertim Comensis & Cremonensis statuti, quod his non vtitur verbis, videamus quid dicendum sit quando statutum nullam de dote mentionem facit.

2 ℭ Igitur partem negatiuam, statutum prohibens mulierem, filiumfamilias, aut minorem contrahere aut obligari sine certa solennitate, locum non habere in obligatione ex causa dotis, tenuerunt Bal. Nouel. in trac. dotis, parte 6. priuile. 48. incip. & hoc erit, Negusan. in trac. de pigno. parte 8. in pri. mem. num. 26. Marc. Anto. Natta, cons. 53. vt ostendatur, col. pen. vers. non inficior, & col. fin. lib. pri. & specialiter in nostro Comensi statuto prohibente

hibente minorem se obligare sine tutoris aut curatoris authoritate, sensit, si rectè inspiciatur, Signo. cons.49. in quæstione quæ vertitur, col.2.versi. item non obstat si opponatur, & in statuto prohibente mulierem virum habentem vendere, alienare, contrahere, vel aliqualiter se obligare sine consensu duorum proximorum parentum, vel saltem si non interuenerit consensus & authoritas domini Consulis Iustitiæ, aliàs contractus ipso sit iure nullus, voluit Calca.cons.13. cauetur statuto, per totum, & in statuto cogente affines ad compromittendum, Blanc. in trac. compromis. quæstio.iiij. in ver. causa dotis, fol. mihi 153. vbi tamen allegat Corn. cons.137. col. pri. lib.4. qui id non dicit: & in decreto prohibente bonorum immobilium alienationem in forensem, D. AEgi. Bossi. tit. de Princi. num.339. cir.fin. vbi ita inquit de consuetudine obseruari, quicquid sit de iure: & secundùm hanc opinionem scimus consuluisse celeberrimum virum D. Apollonium Lambertengum patruum nostrum: pro qua etiam sententia facit quod dicitur voluisse Saly. in l.fin. in prin. in 4.nota.C. de dot. promis. statutum generaliter loquens causam dotis non comprehendere, cum mul. concor. per Tiraq. adductis in trac. retrac. tit. pri.§.pri. glo.14. num.91. cum duo. seq. & præterea Paris. cons.81. in præsenti, col.2. num.9. lib.3.

3 ℂ Verùm contrarium nostro in Comesi statuto consuluerunt duo doctissimi viri, & in forensibus negotijs versatissimi, Illustris D. Io. Thomas Odescalchus Regius & Ducalis Mediolani Senator meritissimus, & Magnificus D. Defendens Gallus nostræ Comensis ciuitatis Orator dignissimus: cuius etiam opinionis fuerunt Ancha. cons. 93. ista domina Ioanna, post prin. Deci.cons.301. in causa quæ Ferrariæ, per totum, in cons.536. in causa quæ agitatur, col.2.versi.tertiò principaliter, Soc.iun.cons.12. in occurrenti, col. 3.versi. non obst. modò, lib.2. Tiraq. in d.trac. de retrac. d.glo.14. nu.91. cum 17.seq. & sensisse videtur etiam Alex. in cons.154.col.2.versi.non ob. titulus, lib.2. rep. cons. 103. lib.3. si rectè inspiciatur, nam ibi loquitur de obligatione ex causa dotis facta, & tamen minorem, inquit, obligari non potuisse sine tutoris authoritate tam de iure communi quàm ex forma statutorum, & sic loqui videtur de statuto prohibente minorem sine tutoris authoritate se obligare. Et pro hac opinione per præfatos Magnificos dominos meos allegabatur l. si furiosi, & ibi Bal. C. de nupti.

4 ℂ Qua in controuersia (si nostrum licet iudicium interponere) totus in eo dubitationis scopus versatur, an in hoc dos sit specialiter priuilegiata de iure communi: nam si sit, verum erit statutum generale causam dotis non comprehendere: sin minus; cõtra, sic enim intelligitur & declaratur illud Saly. dictum in d.l. fi.C. de dot. promis. secundùm Tiraq. vbi supra, num. 103. & 104. post alios quos citat, & præterea Deci. cons.5. in causa dominæ Mariæ, col.pri. secundùm quod consilium iudicatum fuit in ciuitate Florentiæ eodem Dec. referente, in cons.301. in causa quæ Ferrariæ, in fi. in l. 2. in vlt.nota.C.vn.lib. in cap. sedes, col.5. versi. & ideo aliàs, de rescrip. quibus in locis idem etiam tenet, & in l.pri. col.3.versi. ex quo infert.D. de reg.iur. Rip. in l.fin. in li.quæstio. cir.med.versi. nec obstat si replicetur.C. de reuo.dona.Soc.iun.d.cons.12.col.3.versi.non obst. modò, lib.2.Cagno. in d.l.pri.col.13.versi. nunquid autem.D. de reg.iur. & sequi videtur Iaco. etiam Philip. Porti. Imolen. lib. commu. opini.3. reg.17. quanuis contrarium teneat Negus. in trac. de pigno. parte 8. in pri. memb. num. 23. cum tri.

tri.seq. vbi communem hanc dicit opinionem, referendo Bal. Nouel. quo loco eum citauimus supra, num. ab hinc 2. Iaso. Bartho. Soci. & Fran. de Pep.inter huius cons. in locis per ipsum Negus. commemoratis,qui simpliciter illam Saly. decisionem citant & sequuntur: sed hanc Negus. sententiam cõmunem non esse satis constat ex supra allegatis: quæ etiam sententia contra Negus.verior videtur per allegata per Tiraq.d.glo.14. d.nu.104.

5 ℭ Igitur redeundo ad propositum,videtur in casu nostro dotem specialiter esse priuilegiatam per tex. in l. promittendo, in prin.D. de iu. dot. & in l.fin.C. ad S. C.Velle. vbi mulier dotem pro alia etiam muliere promittens obligatur, non obstante S. C. Velleiano prohibente eam pro alio intercedere. Nec placet responsio quam dat Deci.in d.cons.301.col.3.vers. sed respondetur, dum inquit assumptum Bal. Nouel. dotis promissionem etiam ab inhabili factam valere, non probari in d.l. promittendo, propter d.l.fin. quæ se restringit ad promissionem factam per maiorem xxv. annis, quia nos loquimur de muliere, vt & Dec. facit, vnde satis est quòd & d.l. promittendo,& d.l.fin.permittant mulierem obligari pro dote alterius mulieris,cùm tamen mulier aliàs prohibita esset se obligare pro alio,tot.tit.D. & C. ad S. C. Velle. Nec etiam satisfacit responsio,quam ad d.l.fin. dedisse videtur Tiraq. vbi supra, num.100.incip. quæ omnia, dum illic, inquit, ideo mulierem obligari, quia ita nouiter statuit Imperator,veluti ante illã l. etiam causa dotis includeretur in generali dispositione illius S. C. maximè ne illa lex superflua reddatur,quoniam immò ex d.l. promittendo,quę est interpretatiua,constat idem etiam antea statutum fuisse: nec illud de superfluitate obstat,quoniam multæ leges positæ in D.reperiunturr repetitæ in C. & ad prædicta facit tex. in l. pri. §. sed si libertus. D. si quid in frau. patro. vbi libertus in fraudem patroni alienare prohibitus, potest tamen filiam dotare.

6 ℭ Et tenendo hanc partem, quam tenendam arbitramur, non obstabit etiam tex. in d.l. si furiosi, & ibi Bal. C. de nup. quia loquitur quando dos constituitur super bonis patris, quo casu verum est dotem in hoc non esse priuilegiatam,vt prohibitus alienare ob alterius præiudicium,possit tamen alienare ex causa dotis,vt colligitur ex glo. in d.§. sed si libertus, in ver. reprehendenda,& nos quoque dicemus infra in fine,quæstio.xxxi.

7 ℭ Et hæc opinio præsertim procederet quando mulier promitteret dotem pro seipsa, tum quia dotis constitutio esset accessoria ad matrimoniũ, & hoc statutum non prohibet mulierem matrimonium contrahere, vt diximus supra in glo. pri. quæstio. vi. quanquam hoc idem tamen statutum prohibeat obligationem quæ etiam in consequentiam venit: & quia hæc obligatio ipsi esset mulieri vtilis, cùm aliàs mulieres indotatæ malè à uiris tractentur,vt experientia docet,& vt hanc rationem considerauit tex. in d. l.fin.C. ad S. C. Velle. sed ex hoc statuto non prohibetur mulier vtilem sibi contractum facere,vt dicemus infra in fine, quæstio.50.

8 ℭ Et ita vltra supra allegata voluerunt Ancha. cons.380. ante determinationem, in pri.dub. nam ibi loquens de statuto prohibente mulierem filios nõ habentem de rebus suis per alienationem disponere,nisi pro quarta parte, concludit potuisse tamen eam secundo viro ex bonis suis vltra

quartam partem in dotem dare. & expressiùs Soci. qui mouetur rationibus iam per nos adductis, in consf.80. præsens, col.pen. versi. capio nunc tertiam, lib.4. quem sequitur Rip. in l.pri.§. fuit quæsitum, col.2. versi. item considera. D. ad S. C. Trebel. & Negus. quo loco eum supra citauimus, versi. ab hinc 4. num.26. vbi fortiùs dicunt id procedere stante etiam statuto dotis lucrum vxore præmoriente viro deferente: quod statutum Comi extat cap.318. & 319. in ciuili. & Mediolani cap.298. supra eod. volu. in quo tamen vltimo dicto de minore repugnare videtur Cuma. consf.110. domina Ioanna, dum eo casu iudicis decretum requirit: sed tu super hoc vide quod statim dicemus.

9 ℂ Animaduertendum tamen est hanc conclusionem non procedere si minor xxv. annis sit mulier dotem promittens, quia dos in hoc non est specialiter priuilegiata, vt etiam à minori muliere promitti possit: immò id prohibet d.l.fin. in prin. C. ad S. C. Velle. & not. glo.2. in d.l. promittendo. D. de iu. dot. & hoc modo conciliari poterunt opiniones, vt si minor xxv. annis sit mulier, non possit etiam ex causa dotis obligari: si maior contra.

10 ℂ Hic autem Lector aduerte quòd tex. in d. l. fin. dum prohibet minorem obligari pro dote, loquitur siue masculus sit, siue fœmina: ideo ex hoc colligere potes si essemus in statuto prohibente minorem se obligare sine certa solennitate, quod statutum Comi extat cap.67. in ciuili. tunc non posse minorem etiam mulierem sine eadem solennitate obligari, ex quo dos non est in hoc à iure communi specialiter priuilegiata, vt etiam à muliere minori promitti possit. Quantùm tamen ad filiumfamilias, de quo dictū etiam statutum loquitur, prohibens eum sine consensu patris vel aui, in cuius est potestate, se obligare, dicendum est eundem non posse sine dicta solennitate etiam ex causa dotis obligari, quoniam is non est iure communi specialiter in hoc priuilegiatus, immò ei vti & cuilibet alij permissa est dotis causa obligatio, secundùm glos.2. in d.l. promittendo, in prin.

11 ℂ Sed quod diximus minorem iure communi prohiberi se etiam ex causa dotis obligare, intelligendum arbitramur quum immobilia dat in dotē, quia non potest sine tutoris aut curatoris authoritate & iudicis decreto, l. lex quę tutores, & ibi glo. in ver. vel dotē, & Bar. in 2. nota. & Saly. cir. fin. C. de admi. tuto. l. prædia, & ibi glo. & Doct. C. de prædi. mino. Azo in sum. C. de iu. doti. col.4. vers. potest autē, iterū Bar. in l. vni. in pri. oppo. & ibi Bal. in pri. itē opp. Saly. cir. med. versi. opp. quòd decretū, & Castr. post prin. versi. in glos. ibi, sed an prædia. C. si aduer. dot. ex quo satis defenditur quod ex Cuma. diximus supra num. ab hinc 3. si autem loquimur de mobilibus, & tunc si sit adultus & sine curatore, non est dubium non solùm ex causa dotis, sed etiā ex omni causa eum obligari, quia adultus curatore carens pro maiore habetur. l. si curatorē habens. C. de in inte. resti. mino. læsus tamen restituitur, vt statim dicemus: si autem curatorem habet, vel si est pupillus distinguitur, an promittat vltra patrimonium, vel vltra vires patrimonij (hæc enim inter se differre putant Doct. in locis infra allegandis) vel vltra qualitatem viri & vxoris, & an rescissio ipso iure petatur, an per in integrū restitutionem, vt per glo. fina. in d.l. vni. & ibi Bar. in fin. ver. qui dicit glo. solutionem à Docto. communiter approbari, præterquam ab vltramon.

& Bal. in 3. oppo. Saly. cir.fin. versi.oppo. quòd minor, & Castr. ante fin. versi. in glo. si verò vltra vires: de quo etiam per Albe. ibi, ferè per totã.

12 ℭ SECVNDO quæro, dicitur hîc procuratorem sine statuti huius solennitate ad agendum vel defendendum in causa dotis & alijs certis causis posse mulierem constituere: quid si constituatur ad agendum defendendumue in causa hîc expressa, puta dotis, & in alia non expressa: an in vtraq; valeat constitutio: quod videtur per nota. per Rui. cons. 137. viso instrumento, col. 3. num. 10. lib. pri. vbi loquens de statuto prohibente minorem sine certa solennitate obligari, præterquam ex causa dotis, si minor, inquit, solus rem insolutum dotis tradat, ita tamen quòd ea insolutum datio pro parte mera sit venditio, hunc tamen contractum in totum valere.

13 ℭ Contrarium tamen in casu nostro verius arbitramur, quoniam hîc in separabilibus sumus, cùm possit procurator pro vna tantùm causa comparere, ideoque facienda est separatio vtilis ab inutili, vt diximus supra in glo. 5. in ver. ascendentibus à lib. decem Imper. supra, quæstio. pri. quibus in hac dotis materia bonus accedit tex. in l. siue generalis, post prin. D. de iu. doti. At in casu Rui. agitur de alienatione rei, quæ commodè separari nequit, quia separata minus valeret, ideo toleratur vt in totum contractus sustineatur, per ea quæ allegat: de quo tamen an id simpliciter & indistinctè verùm sit, contractum emptionis & venditionis pro parte validum in totũ sustineri, nos latissimè dicemus infra in fine, quæstio. lxxix. & mul. seq.

GLOSSA VIGESIMASECVNDA IN VER. NEC IN VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

1 PRIMO quæro, quid in nostro Comensi & Cremonensi statuto, in quibus hoc expressum non fuit: & certè idem dicendum arbitramur, hanc scilicet solennitatem ad vltimam voluntatem non pertinere, per bonum tex. in l. verba contraxerunt. D. de ver. signi. per quem ita mulierem à statuto prohibitam sine consensu propinquorũ contrahere, posse tamen testari, voluit Ias. in l. 2. col. 3. versi. secundò pro opinione mea. D. de leg. pri. cum alijs concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi. connu. glo. 5. num. 93. incip. septimò ex his: quibus addo Boer. idem, si rectè inspiciatur, volentem, in consue. Biruri. tit. pri. §. 4. glo. pri. cir. fin. versi. sed an valeat: quam & nos opinionem sequimur.

2 ℭ Quanquam Arnol. Ferro. in consue. Burdiga. tit. de sta. & iu. perso. §. 3. col. 5. versi. & consensus patris, in diuersa sit sententia, allegans Bal. in l. si pater, & est in fi. C. de sponsa. qui tamen id non dicit, sed aliud, videlicet patris consensum in contractu filij minoris xxv. annis requisitum, in vltima quoque voluntate præstari posse, quia id quod operatur patris voluntas eo viuo, operatur etiam mortuo, saluo si staturum præsentiam patris requireret, per l. pri. in fi. D. de tute. quod Bal. dictum an verum sit, videbis omnino supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xix.

3 ℭ Sed quoniam præallegata loquuntur quum statutum prohibet contrahere: ideo si scire desideres quid quando vetat alienare, adeundus tibi erit

Tiraq. in d.glo.5. num. 100. incip. nec tamen, inquientem, licèt res multis egeat distinctionibus, tamen quando prohibita est alienatio ob alienantis imbecillitatem, vt in casu nostro, vt in præfatione in pri. dub. asseruimus, vltimam quoque voluntatem prohibitam censeri: apud quem etiã Tiraq. num.94. vsque ad num.100. comperies an valeat statutum mulieri actiuam testamenti factionem sine certa solennitate expresse interdicens: de quo & nos remissiuè diximus supra in glo.2. in ver. mulierum, quæstio.pri. nu. 4.incip. quam opinionem.

4 ℭ SECVNDO quæro, quoniam glo. in l. hæredes palam.§.fi. in glo. fin. in fi. D. de testa. in vltima inquit voluntate contrahi posse, cum mult. concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi.connu. glo.5. num. 101. incip. intellige secundò.

5 ℭ Quod tamen intelligit Bal. in d. §. fin. ante fin. modò talis contractus cum ipso sit testamento connexus, exempli gratia, vt intelligas, si quis dimidiam partem fundi Titio leget, & alterã eidem donet, aut vendat: secus si contractus non sit testamento connexus, quia cum extraneo fiat, hoc posteriori casu inquiens Bal. testamentum uitiari, & ibi sequuntur Ang.cir.med. versi. nec obs. quòd actus contrahendi, Castr. post med. versi. vltimò est hic, Imo.col.pri.versi. in ea. glo. ibi respondeo, qui post Bal. ibi secus dicit si ante testamentum inchoatum incontinenti ante vel post contractus fiat, quia tunc vtrunque valeret, subdens etiam quantùm ad actus, qui participant de vltima voluntate & contractu, vt assignatio liberti & donatio causa mortis, sine dubio etiam si in medio testamenti fiant, testamentum non vitiari, & Fran. Aret. col.2. versi. in glo. vlti. qui etiam declarat contractum dici ad testamentum pertinere, si quis consentiat testatori rem ipsius consentientis relinquenti, Rom. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. pri. versi. in tex. ibi inutilis, & col.seq.D. de ver.obli. Lap. allega. 91. in primis videndum, col.2. Alex. in l. cùm antiquitas, col.pri.versi. facit iste tex. & col.seq.C. de testa. vbi ita inquit loqui glos. prealle. dum tenet posse quidem contractum in testamento fieri, non tamen dicit valere testamentum, si contractus ad testamentum non pertineat, Barb.cons.12. scribitur, col.6. versi. & si quispiam, lib.pri. & videtur sequi etiam Opizo. in rep.l. filiusfamilias.§. diui, col.55.versi. vndecimò facit, iuncta col. seq. versi. vltimò faciunt.D. de leg. pri.

6 ℭ Veruntamen priorem glos. opinionem simpliciter intellectam, videlicet quemlibet contractum in testamento fieri posse, & sic vtrunque & testamentum & contractum valere, vltra per Tiraq. vbi supra allegata, sequuntur Butri. in cap.fin. col.pen.versi. quandoque hæc confessio, de succes. ab inte. Alex.cons.153. videtur in prima, post prin.versi. nam & in testamento, lib.2. Barb. cons.54. clementissimi, col.pri. in fi. & col.seq. in prin.lib.2. Alba cons.57. videtur, num.17. ex quibus patet hanc communiorem esse opinionem, vti eam communem esse asseruit Rom. cons. 171. pro decisione, col.fin. num.4. Deci. cons.196. in casu proposito, col. 2. versi. & licèt facta sit, & cons.293. viso testamento, col.pri. in fi.versi. verùm supradictis, & Matthæ. Gribal. in trac.commu. opinio. in ver. contractus.

7 ℭ Igitur, vt ad propositum redeamus, præsuposita d.glo. opinione, quam nos

nos indistinctè sequimur, posse contractum in testamento celebrari, quæro inquam, an sicut potest mulier sine huius statuti solennitate testari, ita quoque sola in testamento contrahere possit, & Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 5. num. 101. incip. intellige secundò, & seq. inquit non posse.

8 ¶ Verùm nobis videtur hoc ex ea quæstione pendere, an contractus in testamento factus naturam vltimæ voluntatis sortiatur, an verò suam contractus propriam retineat: quæ res admodum in controuersia est, vt videre licet apud Tiraq. vbi supra, d. num. 101. in fi. & 102. & 103. vbi tamen ipse nullam expressim opinionem approbat: sed nos eam sequimur opinionem, quæ vult ipsius contractus naturam & effectum retinere: pro qua adduco bonum tex. rectè intuenti, in l. fin. D. de reb. eo. vbi irrito facto testamento non vitiatur contractus in eo celebratus, & ibi hoc not. Bal. in fin. ver. cuius tex. concordan. posuimus supra in glo. pri. quæstio. iiij. in prin. & tex. in l. rationes, cum aut. seq. C. de proba. quam etiam opinionem præter allegata per Tiraq. tenuerunt Pet. de Bellaper. & Cyn. in l. generaliter, & post eos Saly. col. 6. in xiij. quæstio. C. de non num. pecu. dum huiusmodi, inquiunt, contractum in testamento factum reuocari non posse, Castr. cons. 379. primò videndum est vtrum, in prin. lib. pri. dum tenet contractum, de quo loquimur, effectum statim habere à die facti testamenti, nō expectata morte defuncti, in cons. 381. videndum est qualis, in prin. eo. lib. pri. dum hunc, inquit, contractum valere etiam si testamentum non valeat, Ias. in l. cùm antiquitas, col. 2. versi. adde quòd si in testamento, dum idem dicit quod Castr. vbi supra proximè. C. de testa. clariùs Dec. d. cons. 196. quo loco eum supra num. ab hinc 2. citauimus, vbi communem hanc dicit opinionem, vti etiam asserit d. cons. 193. loco supra allegato, Alba d. cons. 57. videtur prima facie, num. 17. Gribal. in d. ver. contractus, qui expressim dicunt contractum in testamento factum naturam contractus quo ad omnia sortiri, si fiat parte præsente, vel notario pro ea acceptante. Ex quibus consequens fit non valere contractum per mulierem in testamento sine huius statuti solennitate celebratum.

9 ¶ Quam quidem opinionem eò potissimùm sectandam arbitramur, quòd qui diuersum censuerunt, contractum scilicet in testamento factum reuocari posse, tanquam vltimæ voluntatis naturæ accedat, de quibus per Iaso. in cons. 122. in præsenti causa, col. pen. versi. non obstat aliud, lib. 4. quos etiam remissiuè citat Tiraq. in d. glo. 5. num. 103. incip. quanquam in eo, loquuntur quando libera testandi facultas auferretur, veluti si quis alteri in testamento donaret omnia bona sua, hoc modo, Titium hæredem instituo, & si testamentum hoc non valet iure testamenti, valeat iure donationis inter viuos, siue irreuocabilis: quo casu fatendum est huiusmodi posse donationem reuocari, ea speciali ratione, vt & Ias. vbi supra hanc rationē affert, quòd liberam testamenti factionem tollat, contra l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. obliga. vbi etiam Alex. idem latè tenet col. pri. & 2. in prin. qui etiam idem asserit, si quis posteaquam Titium hæredem instituit dicat, si contingat me testamentum mutare, ex nunc dono tibi omnia bona mea: secus inquiens si quis donaret partem tantùm, puta quia post legatum alicuius rei Titio factum, dicat, & si dictum legatum reuocauero, ex nunc eandem rem tibi dono: quod satis præcedentem nostram confirmat opinionem.

10 ¶ Possunt etiam hæ diuersæ opiniones fœdere distinctionis sic conciliari, quòd aut contractus siue confessio parte sit præsente, aut interueniente nuntio, vel epistola, vel notario pro ea acceptante, & tunc reuocari non possit: aut parte absente, nulloque alio pro ea acceptante, & tunc possit: ita enim voluerunt Bar. in l. Lucius Titius. §. quisquis, 2. & ibi Castr. D. de leg. 2. idem Bar. in l. cùm quis decedens. §. codicillis, col. pri. versi. prædicta vera. D. de lega. 3. iterum Castr. in l. 3. §. fin. ante fin. versi. item facit quòd si testator, & ibi Alex. col. fin. versi. facit etiam secundùm Pau. D. de lib. & post. & sentit idem etiam Castr. cons. 381. primò videndum est, post prin. lib. pri. Butri. in cap. fin. col. pen. versi. vltimò est videndum, de succes. ab intes. Imo. in l. hæredes palam. §. fin. ante fin. versi. & ex prædictis, & ibi Aret. etiam ante fin. versi. dicit etiam hic. D. de testa. Barb. d. cons. 14. col. pri. in fi. & 2. in prin. lib. 2. Fely. in cap. olim, col. 5. in prin. versi. & ideo testator, de rescri. in cap. si cautio, col. 6. versi. tertia declaratio, qui concor. citat, de fi. instr. Clau. Aquen. in l. 2. in prin. col. pri. versi. ipse tamen Aret. D. de ver. obli. dum allegat Castr. & Alex. vbi supra.

11 ¶ Sed an id quod dictum est, confessionem absente parte factam reuocari posse, de iure quoque canonico procedat, videbis Aret. in d. l. hæredes. §. fin. ante fin. post alios per eum commemoratos, & præterea Bal. in l. rationes, ante fin. C. de proba. cuius rei veritas ex eo pendet, an iure canonico confessio in absentia partis facta probet, de quo per Fely. in d. cap. si cautio, col. 7. versi. fallit septimò, & per nos remissiuè infra in fine, num. 57. incip. quam etiam.

12 ¶ Si tamen iusiurandum interueniret, certum esset huiusmodi confessionem, licèt absente parte factam, valere, ita enim in terminis, quum fit in testamento, est casus in l. cùm quis decedens. §. codicillis, & ibi not. Bar. D. de leg. 3. in aut. quod obtinet, & ibi Docto. C. de proba. & in aut. de iureiu. à morien. præsti. cir. med. versi. sed siquidem, & iterum idem Bar. & Castr. in d. l. Lucius Titius. §. quisquis, 2. de leg. 2. But. in d. cap. fin. col. pen. versi. vltimò videndum est, de succes. ab inte. Imo. in cap. literas, col. 2. versi. in ea. glo. ibi non tamen sit sufficiens, de præsump. & in d. cap. si cautio, col. 2. versi. item fallit quando confessio fit in vltima voluntate, & ibi Fely. col. 6. versi. secundus quando iurasset, & iterum versi. modò prædicta regula, qui eandem etiam regulam alijs declarat modis, de fi. instr. idem Fely. d. cap. olim, col. 5. in prin. versi. primò si esset, iunctis præceden. de rescri. & faciunt quæ dicemus infra in fine, quæstio. xij.

13 ¶ An autem eo casu, quo non valet contractus in vim contractus, sed reuocari potest, quando parte scilicet absente factus est, saltem tamen fideicommissum inducatur, videbis tex. in d. l. Lucius Titius. §. quisquis, 2. D. de leg. 2. vbi Castr. interesse existimat vtrum simplex sit debiti confessio, an verò annexam habeat dispositionem, quia testator id ipsum debitum, quod confitetur, solui mandet, volens Castr. hoc posteriori tantùm casu illum tex. probantem fideicommissum induci, procedere: super quo videbis ipsum etiã Castr. & Alex. in l. 3. cir. fin. D. de lib. & post. eundem Castr. in l. generaliter, col. 3. versi. in glo. pri. ibi quid autem, & col. seq. & iterum in fin. ver. C. de non num. pecu. Fely. in cap. olim, col. 4. versi. similiter dixit Bal. de rescri. & vide etiam omnino Imo. in d. cap. si cautio, col. 4. versi.

verſ. & nota ex glo. de fi. inſtr. inquientem, licèt debiti confeſſio in vltima voluntate facta vim legati habeat, ſi tamen is, qui ad debitum agit, ad illius probationem confeſſionem huiuſmodi producat, non obtinere, poſſe tamen ex vltima iterum voluntate agere, vt ibi per eum: quod & verum opinamur per l. cum quæritur. D. de excep. rei iud.

GLOSSA VIGESIMATERTIA IN VER. NEC IN DONATIONIBVS CAVSA MORTIS REVOCABILIBVS.

1 EX QVO ſtatutum hoc excipit donationem cauſa mortis reuocabilem, à contrario ſenſu innuit ſecus eſſe in alijs donationibus: quod à contrario ſenſu argumentum in iure fortiſſimum eſt. l. pri. §. huius rei, & ibi not. Bar. & alij. D. de offi. eius cui man. eſt iuris. & quia vnius incluſio alterius eſt excluſio, l. cùm Prætor, in prin. & ibi Docto. D. de iud. l. maritus, vbi glo. fin. alios citat concor. C. de procu.

2 ¶ SED PRIMO quæro, quid in noſtro Comenſi & Cremonenſi ſtatuto, in quibus nulla de hoc mentio facta fuit, an poſſit ſcilicet mulier ſola mortis cauſa donare: qua in quæſtione cùm ex facto interrogaretur ſapiens I. C. D. Apollonius Lambertengus patruus noſter reſpondit non poſſe, allegando Anch. conſ. 385. ſed veriùs eſt 384. incip. dubium in iſta quæſtione facit, per totum, vbi loquitur in ſtatuto prohibente mulieres nuptas contrahere, aliquamue obligationem inire ſuper dote alijſque rebus à marito poſſeſsis ſine expreſſo viri conſenſu: cui addo hanc quæſtionem latè tetigiſſe Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 5. in iiij. quæſtio. num. 64. vſque ad num. 86. qui hanc eandem tenet opinionem, & concor. hincinde allegat, vbi tamen dum num. 74. citat Rom. Soci. & Alcia. in l. 2. de leg. 2. voluit allegare de verbo. obliga. & dum alle. Iaſ. in ead. l. eſt in l. 2. de leg. pri. ex cuius Tiraq. dictis colligitur hanc Anch. ſententiam communiorem eſſe, vti atteſtati ſunt Soci. in d. l. 2. in prin. col. 2. verſi. quæ indueuntur, de verbo. obliga. & Iaſ. in d. l. 2. col. 3. verſ. iſta videbantur, de leg. pri. licèt ipſe alterius ſit factionis.

3 ¶ Et ſubdit Tiraq. vbi ſupra, num. 85. hanc opinionem maximè procedere quando hæc donatio fieret præſenti & ſtipulanti, vti & Anch. loquitur, qui etiam Anch. idem dicit ſi quis pro eo eam donationem reciperet, & ipſum Ancha. ſequuntur alij per Tiraq. vbi ſupra, num. 78. & 79. commemorati: & præterea Alex. in l. ſi ita ſcriptum, num. 4. D. de lib. & poſt. dum ſe remittit ad Anch. vbi ſupra, Rui. conſ. 52. ex his quæ, col. pen. num. 9. lib. pri. Io. Arno. ſingu. 42. multoties, Io. Duran. de arte teſta. tit. pri. cau. 2. num. 6. Alber. Brun. in trac. de for. & ſolen. tit. de correc. & relax. ſolen. & for. char. pen. col. illius char. 4. verſi. ſtante ſtatuto, char. omnium 98. Guili. Ponta. in l. 2. num. 72. & ibi Rip. col. 3. verſi. ſecundò adducitur, qui communem hanc dicunt opinionem. D. de leg. pri. Paris. conſ. 97. ſtatutum Ceſennæ, col. pri. & 2. vol. 3. qui etiam de communi ſententia fidem facit, Ferro. in conſue. Burdiga. tit. de ſta. & iu. perſo. §. 3. col. pri. verſi. ſed nec donabit, Nico. Boe. in conſue. Bituri. titu. pri. §. 4. in glo. pen. in ver. ne peut donner, cir. med. Chaſſa. in conſue. Burgun. rub. 4. §. pri. in ver. contraulz, num. 18. & iterum. §. 7. eiuſdem rub. in glo. in ver.

par testament, num. etiam 18.versi. sed tamen reperio, Hippo. Rimi. insti. de dona. in prin. nu.592. cum mult. seq. & licèt nonnulli reclament, quos etiam congerit Tiraq. in d.glo.5. num.74. incip. & hac, & Hippo.Rimi.vbi supra, num.593. nos tamen priorem sequimur opinionem tanquam communiorem, & etiam veriorem, quia ad argumenta pro parte contraria adducta patet responsio ex dictis Soci. Rip. & Rimi. in locis prealle. quibus præterea nos quoque addimus, statutum hoc esse fauorabile, vt diximus supra in præfa. in 2. dub. quo casu latè extenditur, vt inproprium etiam casum comprehendat, vt nos etiam diximus supra in glo.2. in ver. mulierum, quæstio. viij.

4 ℭ Præterea quicquid sit quando statutum vtitur verbo contrahere: si tamen vtatur verbo obligare, vt facit dictum Comense statutum, vti illud induximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. vj. cui per omnia simile est & Cremonense, certum est donationem quoque causa mortis comprehendi, secundùm Abb. cons.40. factum in effectu, in pri. dub. lib.2. Soc.cons.112. multùm abunde, col.6. versi. quarta difficultas, lib.pri. rep.cons.172.lib.2. quos refert & sequitur Tiraq.d.glo.5.d.num.64. quod & addimus voluisse Paris. d.cons.97. quo loco eum supra citauimus, lib.3. dum inquit, Anch. opinionem maximè procedere quando statutum prohibet obligationem, contractum, seu quasi, vel distractum, nedum super dote, sed super omnibus bonis. Et facit quod diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio.v. Quid autem si statutum vtatur verbo testari, comperies apud Io. Duran. quo loco eum supra commemorauimus, ita tamen vt videas omnino quæ super dicti statuti validitate remissiuè diximus supra in glo.2. in ver, mulierum, quæstio. pri. num. 4. incip. quam opinionem. Et quid si statutum mulieri donationem prohibeat, an mortis causa donatio comprehendatur, vide Tiraq. d.glo.5. num. 80. & in rep. l. si vnquam, in ver. donatione, num. 247. incip. tu autem, vbi putat comprehendi.

5 ℭ SECVNDO quæro, retenta ea opinione, quæ vult in nostro Comensi & Cremonensi statuto donationem quoque causa mortis prohibitam censeri, quid si hæc donatio in testamento aut codicillis fiat: & certè Abb. d.cons.40.col.2.versi.item quando donatio, lib.2. inquit tunc permissam videri, quem refert & sequi videtur Tiraq. d. trac. de legi. connu. glo. 5. num.93. incip. septimò ex his.

6 ℭ Cui tamen sententiæ nos vix accederemus, tum quia dictum statutum Comense, cui omnino simile est & Cremonense, vtitur verbo obligare, vti illud ponderauimus supra in glo.3. in ver, ex contractu vel quasi, quæstio. vj. quo casu Abb. Tiraq. & alij in locis prealle. simpliciter loquentes inquiunt donationem quoque causa mortis interdictam videri, quoniam & ex ea oritur obligatio, vt considerarunt Docto. in locis supra in fine præceden. quæstio. allegatis, quæ obligationis ratio hic quoque militat: sed Abb. & Tiraq. quibus locis eos in prin. huius quæstionis citauimus, loquuntur quando statutum loquitur per verbum contrahere: tum quia etiam ipsi Abb. & Tiraq. fatentur hanc mortis causa donationem magis contractui accedere quàm vltimæ voluntati, si per se fiat: & licèt secus dicant quando in vltima fit voluntate, in contrarium tamen communior videtur opinio

secun-

secundùm ea quę diximus supra in glo.præce.quæstio.ij.maximè nu.8.& 9. vbi asseruimus contractum in testamento factū contractus naturā retinere.

7 ℭ TERTIO quæro,eadem retenta opinione, an ad huiusmodi donationis confirmationem requiratur mors non tantùm mulieris, sed & eius qui ipsi mulieri donanti consensum præstitit: quam quæstionem latè tetigit Tiraq. in d.trac. de legi.connu. glos.5. num.86.incip. sed quæro, vsque ad num.90. vbi concludit vxoris sufficere,modò tamen mulier rem propriam donet,non etiā eius qui consentit,quia tunc & consentientis requireretur, si nondum res tradita sit, post alios quos citat, vbi dum allegat glos. in l. nec fratris, quæ est 3.C. de dona.cau.mor. loquentem in donatione facta à filiofamilias cum consensu patris,quę morte tantùm filij confirmatur,adde illam etiam glo. sequi Guli. Bene. in rep.cap. Raynutius,in ver. matrem insuper Cleram,num.45. de testa.

8 ℭ QVARTO quæro,eodem themate retento,an ea ipsa mortis causa donatio à sola possit muliere pœnitentia reuocari: quam etiam quæstionem tractauit Tiraq. in eo trac. de legi.connu. glos.5. quæstio.vj. vbi concludit posse,si rem suam propriam donet,& ibi concor. citat,sed ita vt dum dicit donationem à filiofamilias de re suiipsius cum consensu patris factam à solo posse filiofamilias reuocari, addere possis eundem Tiraq. in trac. de iu.primogeni. quæstio.lxviij. num.4.incip. & hinc quoque,& Hippo.Rimi. insti. de donatio. in prin. num. 516. Et faciunt quæ diximus supra in glo. 7.in ver. consensus, quæstio.xvij.

9 ℭ QVINTO quæro, quid in donatione, quæ morte confirmatur, an ea permissa videatur, tanquam vltimæ voluntati æquiparetur: & Andre. Tiraq. in sæpè allegato trac. de legi.connu. glo.5. num.42.incip. & si dicatur, vltimæ, inquit, voluntati æquiparari: quod dicit colligi ex Docto. in aut. ex testamento.C. de collatio. in ea quæstione,an donatio filio per patrem facta fratribus sit conferenda: cui & nos addimus hoc idem,donationem,quę morte confirmatur,vltimę voluntati accedere,voluisse etiam Bal. in l.pri. col.2.versi. ibi donationum,& Saly. col.pri.versi. quæro an potest, qui tamen corruptus est,& vult dicere quæro non potest.C. de secun.nup. per glo. ibi in ver. testamento,quæ illum tex. de vltima voluntate loquentem, ad huiusmodi donationem inter virum & vxorē extendit: super quo tamen vide glo. in l. res vxoris, in ver. dissoluitur, in fi.C. de dona. inter vir. & vxo. & in l. donationes quas parentes, in ver. referatur, post med. versi. item no. contra P. & ibi Saly. cir. med. versi. circa quod quærit glo. D. eo. tit. Et ex hoc concludit Tiraq. vbi supra, in tali confirmatione viri consensum à statuto in contractibus vxoris requisitum non esse necessarium: quod & nos verum arbitramur, huius scilicet statuti solennitatem in ipsa confirmatione non desiderari,sed mortem donantis sufficere per prædicta: sed an desideretur quando à principio ipsa fit donatio, dubitamus: tamen magis placet non desiderari, vt voluisse videtur Castr. in loco per Tiraq. vbi supra commemorato: & nos quoque latiùs referemus infra in fine, quæstio. xlvj. vbi intelliges,etiam si interueniret,non tamen à principio donationem conualidari.

10 ℭ Et si dicatur hanc indagationem nullius esse vtilitatis,quia quæstio ista lo-

locum habere non poteſt in donatione filio facta, quia tunc demum donatio inter patrem & filium à principio irrita eſt, ſed morte confirmatur, quando filius eſt in poteſtate donantis.l. donationes quas parentes. C. de dona. inter vir. & vxo. cum ſimili. ſed mater filios in poteſtate non habet. §. fœminæ, inſti. de adop. cum concor. per nos allegatis infra in fine, nu. 108. incip. 30. quæro: nec etiam videtur poſſe locum habere in donatione inter virum & vxorem, quia ſi mulier nupta eſt, & donat viro, ſatis præſupponimus ipſius viri conſenſum adeſſe: ſi autem innupta eſt, non eſt tractandum de donatione inter virum & vxorem: reſpondeo eo tamen caſu quo mulier nupta eſt, & donat viro, vtilitatem eſſe, quia ſi teneamus huius ſtatuti ſolennitatem requiri, non ſufficiet conſenſus viri, cui donatur, vti hic expreſſum eſt, quando mulier cum viro contrahit, quanquam idem etiam eſſet ſi id expreſſum non fuiſſet: de quo tamen latiùs diximus ſupra in glo. 10. in ver. cum ipſo marito, ferè per totam gloſ. præterea etiam ſi mariti conſenſus in donatione ſibi facta ſufficeret, tamen in ipſo actu interponendus eſſet, ſecundùm ea quæ diximus ſupra in glo. 7. in ver. conſenſus, quæſtio. xij. licèt aliàs donatio etiam abſenti fieri potuiſſet ſecuta ratificatione, vel epiſtola interueniente.l. etiam per interpoſitam.l. abſenti.l. qui mihi donatum. D. de dona.l. ſi donatio per epiſtolã, & l. ſeq. & l. ſi aliquid. C. eo. tit.

11 ℂ SEXTO quæro, quid in alia donatione inter viuos, an ea cenſeatur prohibita in noſtro Comenſi ſtatuto. Et Corn. conſ. 126. licèt in hac, cir. fin. verſi. item eſſet, lib. pri. loquens de ſtatuto prohibente mulieres ſine conſenſu propinquorum contrahere, decidit prohibitam cenſeri: cuius concor. citat Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 5. num. 53. incip. ſed vt propiùs: ex quibus apparet hanc communem eſſe opinionem: qui dum allegat Ferro. in conſue. Burdiga. tit. pri. §. 2. eſt in tit. de ſta. & iur. perſo. §. 3. col. pri. verſi. & qui contrahere: quam etiam ſententiam præterea tenuit Chaſſa. in conſue. Burgun. rub. 4. §. pri. in glo. in ver. contraulz entre les viſz, col. 4. verſi. octauò pro limita.

12 ℂ Quanquam Bal. Aret. & Corn. in locis per Tiraq. vbi ſupra, num. 46. & 47. commemoratis, contraria in ſententia fuerunt, per tex. in l. ſed ſi ego. D. ad S. C. Velle. vbi quando mulier donat, locus non eſt S. C. Velleiano: ſed reſpondetur aliud eſſe in eo caſu, quia S. C. Velleianum prohibebat mulierem pro alio intercedere, non autem contrahere.l. pri. D. eo. tit. ſed ſecus eſt in ſtatuto prohibente eam contrahere, quia certum eſt donationem eſſe contractum, ſecundùm glo. in l. iuriſgentium, in prin. in ver. facias, ante fin. verſi. præterea donatio, & ibi Bar. & alios. D. de pac. vbi omnes concordant eſſe contractum, licèt diſcordent an ſit nominatus, an innominatus, vbi tamen Iaſ. num. 8. & 9. communem dicit opinionem, nominatum eſſe. Et ad hoc etiam facit quod not. Alba conſ. 57. videtur, col. 3. verſi. vnde ſequi videtur, inquiens teſtatoris prohibitionem de non alienando, donationem quoque comprehendere, tanquam & ea ſit contractus, vbi ſubdit id maximè procedere ſi obligationem quoque teſtator prohibuerit, vt in caſu noſtro, ſecundùm ea quæ diximus ſupra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quaſi, quæſtio. vj. in fine: ad quod etiam facit quod dictum eſt ſupra hac eadem gloſ. quæſtio. pri.

13 ℂ Immò vbi ſtatutum requireret, conſenſum præſtantem iurare debere ſe cre-

se credere vtilem esse mulieri contractum, vti statutum hoc requirit, non deberet vir aut agnatus in donatione consentire addito hoc iureiurando; quia posset de periurio puniri, vti consuluit Castr. cons. 432. cùm statutum, col. pri. versi. nec etiam, lib. pri. de quo tamen dicendum est vt diximus supra in glo. 15. in ver. iurante marito vel agnato, quæstio. vlti.

14 ¶ SEPTIMO quæro, quid si mulier donet rem eidem, qui priùs eandem sibi donauerat: & videtur hanc donationem valere, ita enim in statuto requirente consensum propinquorum in alienatione immobilium mulieris, necessarium scilicet non esse eorum consensum in huiusmodi donatione, voluit Castr. subdubius tamen, ita vt dicat se id non affirmare, in cõs. 171. in casu præsenti visis omnibus; col. pri. lib. 2. eo fretus argumento, quòd hæc donatio plus habeat priuilegij quàm aliæ. l. si verò non remunerandi. §. idem Papinianus. D. manda.

15 ¶ Quam tamen Castr. sententiam reprobauit Ias. in l. cùm filiosfamilias, col. antep. versi. adde quòd fortiùs, iuncto versi. item adde quòd illud. D. de leg. pri. de qua Castr. & Ias. controuersia meminit etiam Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 5. num. 54. cum 2. seq. vbi d. num. 54. quædam iura pro Iaso. opinione adducit: postea autem aliqua pro Castr. sententia affert: tandem num. 56. in fi. cogitandum relinquit, quia non videt, inquit, quid responderi possit ad l. 2. C. si aduer. dona. per Iaso. allegatam, & ad alia iura ibi per eum citata: ad quem etiam locum se remittit idem Tiraq. in rep. l. si vnquam, in ver. donatione largitus, num. 194. incip. illius quoque. C. de reuo. dona. Nos verò constanter affirmamus Iaso. opinionem veriorem quidem videri, sed ita demum si mulier ex interuallo donet post factã iam sibi ab alio donationem: secus si in ipso & eodem actu: & ita opiniones conciliari possunt per ea quæ dicemus infra in fine, quæstio. liiij.

16 ¶ OCTAVO quæro, quid in præsumpta donatione, an & hæc sine huius statuti solennitate interdicta videatur: quam quæstionem latè subtiliterque tractauit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 5. quæstio. iij. à num. 57. incip. at illud tertiò, vsque ad num. 64. vbi concludit interdictam videri: quam & nos opinionem sequimur, quia statutum hoc fauorabile est, vt diximus in præfa. in 2. dub. quo casu improprium quoque & fictum casum comprehendit, vt est præsumpta donatio, vti probauimus supra in glo. 2. in ver. mulierum, quæstio. viij.

17 ¶ Et dum Tiraq. vbi supra, num. 61. addit facere, quòd statutum disponens maritum dotem vxoris præmortuę lucrari debere, locum etiam habet in præsumpta, post alios quos citat: adde id etiam sensisse Bal. in l. nulla, col. 2. versi. sed pone quòd simpliciter. C. de iu. dot. & Rapha. Fulg. in subscriptione cons. Raph. Cuma. 11 r. domina Ioanna, Crauet. in trac. de anti. temp. parte 2. 4. partis principalis, nu. 43. cum mult. seq. & latiùs eundem Tiraq. in rep. l. si vnquam, in ver. donatione largitus, num. 170. incip. & hæc quoque. C. de reuo. dona. vbi etiam reprobat Soci. cons. 122. circa primum, col. 5. versi. nec obstat statutum, lib. 3. volentem statutum prohibens donationem inter virum & vxorem morte confirmari, quod Comi extat cap. 222. in ciuili. locum non habere in huiusmodi præsumpta donatione: cui addes eundem Soc. sibi contrarium hanc Tiraq. sententiam sen

fiffe,in conf.79.fi effemus,col.fin.verfi. fed ita etiam,lib.4.quanquam idem Tiraq. illam priorem Soci.fententiam in d.conf.122.fequi videatur in trac. le mort faifit le vif, parte 2. decla. 10. num. 19. incip. vt non mirum : fed præcedens opinio & in cafu noftro & in ftatutis fupra relatis verior videtur per ea quæ diximus in verfi. præceden. & quia, vt dicit Crauet. vbi fupra, præfumptio iuris liquidiffima dicitur probatio.l. licèt Imperator, vbi Docto. de leg. pri.

18 ℭ NONO quæro, quid in donatione remuneratoria: & certè ea permiffa videtur per nota. latè per Tiraq. in d.rep.l. fi vnquam, in ver. donatione largitus, in prin. vfque ad num. 126.C. de reuo. dona. nihilominus nos contraria in fententia fumus per ea quæ diximus fupra quæftio. vij. huius glof.

GLOSSA VIGESIMAQVARTA IN VER. NEC IN CASV QVO REALITER ET VERE &c.

1 PRIMO quæro, quid in noftro Comenfi & Cremonenfi ftatuto, in quibus id expreffum non fuit: & idem dicendum arbitramur, vt mulier fcilicet, quæ fine ftatuti folennitate contraxerit, teneatur, & conueniri poffit quatenus fuerit locupletior facta, nam & videmus pupillum, qui vendendo aut emendo fine tutoris authoritate non obligatur, obligari tamen quatenus fit locupletior.l. pupillus obligari.§.pupillus. D.de aut.tuto.quod & in mutuo procedit l.naturaliter,& ibi Bar.& Iaf.circ med.verfi. nota fecundò.D.de condi.inde.qui intelligunt & ciuiliter & naturaliter contra glo. & Caftr. ibi: quod & verius videtur, cùm aliàs etiam non locupletatus obligetur pupillus,vt diximus fupra in glo.16. in ver. nõ valeat, num.12.incip. nec obftat tex. atque etiam locum habet in commodato,l.3. in prin.D.commo. & in receptione folutionis debiti.§. at ex contrario,infti. qui. alie. lic. vel non, & pretij venditionis .l.fin.C. de vfu. pro emp. & cùm inftitoria actione agitur.l.verùm,cum l.feq.D.eod.tit. de infti. actio. & cùm negotiorum geftorum actione pupillus ipfe conuenitur.l.3.§. pupillus,& l. fi pupilli,in prin.D. de neg.ges. & l. litis conteftatæ,eo.etiam tit. & l.2.C.eod. quoque tit.quod adeò verum eft, vt procedat etiam fi tutori fe pupillus obliget.l.pri. in prin. & l. pupillus obligari, in prin. D. de aut. tuto.

2 ℭ Sed & hoc generale eft, vt non poffit quis aliena cum iactura locupletari.l. nam hoc natura.D. de condi.inde.l. iure naturæ.D. de reg. iur. l. fed & ex dolo, in prin. &.§.pen.D. de dol.l.fin. cir. fin.D. de alea.l.3.§. fi feruus pupilli.D. de tribu.actio.l. fi me & Titium.D. fi cer. peta. l. fed fi vir.§. quod legaturus.D. de dona. inter vir. & vxo.l. fi quis mancipijs.§.fin.D.de infti.actio.l.pri.§. fi cum impubere,& l.3. §.pen.D. de peti. hære. l. fed & fi lege.§.pri.D.eod.tit.l. planè, verfi. non enim debet .D. eo. etiam tit. & eft tex. omnium optimus in l. apud Celfum.§. fi quis pupillo.D. de dol. mal. exce. vbi generaliter dicitur in omni id perfona procedere, cum qua contrahere non liceat, & tàm fi quid ei foluatur, quàm fi alius cum ea contractus ineatur,& in terminis ftatuti noftri voluit Tiraq. poft alios quos citat, in trac. de legi.connu. glo.5.num.132.incip. ad abfurdum,vbi alia quoque

iura concordantia aduocat, quæ nos consultò omisimus, exceptis paucis quibusdam supra commemoratis, quæ iam allegaueramus antequam eum vidissemus, & idem Tiraq. in trac.retrac.tit.pri. in fine, num.51.incip. ego tamen,& seq. sed & idem vltra per eum allegata in statuto prohibente minorem sine certa forma contrahere, voluit Castr. cons. 160. ad primum quæsitum respondetur, in pri.dub.lib.pri. & Rui. cons. 97. circa primum, col.pri.versi. secundò quia minor,lib.5. & tàm in minore quàm in muliere à statuto sine consensu propinquorum obligari prohibitis,Rom. in l. quan uis, in fine prin.D. de acqui.posses. & faciunt quæ diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstione xiij. & xiiij.

3 ℂ SECVNDO quæro, quando dicatur mulier locupletior facta: & glos. in l.3. in prin. in glo.vni.D.commo. loquens de pupillo, aliquos inquit tenere eum dici locupletiorem factum eo ipso quòd factus non est pauperior,per l. in pupillo.D. de solutio. sed horum opinionem refert reprobare Ioan.anti.glossa. volentem non dici locupletiorem nisi in veritate locupletatus sit, respondentemque d.l.in pupillo,quòd loquatur quando pupillus rem emit necessariam:quę tamen glos.subdit contra ipsum pupillum commodati actionem dari,eo ipso quòd res apud eum inuenitur,per quædam iura quæ allegat: quod & uoluisse uidetur glos. vni. in d. l. in pupillo. D. de solutio. in illis verbis, quandoque & dum velle videtur speciale esse in casu illius l. sufficere quem non esse effectum pauperiorem,ad hoc vt locupletior factus dicatur.

4 Verùm Bar. in l.pri.§.fin. in fi.D.commo. priorem,inquit,opinionem rectè intelligendo,iustam non esse Ioan. reprehensionem, intelligendo scilicet si non est pauperior faciendo illud quod ab eo petitur per actionem commodati, de quo commodato loquuntur glo. & Bar. ibi, ita in id allegantes d.l. in pupillo.D. de solutio. subijciens Bar. ideo si pupillus rem habeat & ad illius restitutionem conueniatur, eum teneri restituere, quia restituendo nõ fit pauperior,& ita eum tex. in d.l. in pupillo,summat ibi Bar. videlicet eum dici locupletiorem factum, si non sit pauperior, & sic etiam contra opinionem Ioan. tenuisse videtur glos. in §. at ex contrario, in ver. locupletior,insti.qui.alie.lic. vel nõ: & hanc Bar.opinionem sequitur Dec. in l. certi condictio.§. quoniam,col.pri.versi. sed tamen.D. si cer.peta. quibus etiam addes tex. in l. sed & si l.§.pri.D. de peti. hære. vbi dicitur eum, qui rem maioris emit, quàm valeat, locupletiorem tantùm videri quatenus res valet.

5 ℂ Non omitto tamen glos. in l. fin. in ver. locupletior.C. de vsuca. pro empto. tribus velle modis minorem dici locupletiorem factum: primo si pecuniam habet: secundo si habet aliquid emptum ex ea: tertio quando talem rem emit quam de suo emisset necessariò,quę modò perijt,& ibi eam sequuntur Bal. Ang. Saly. qui declarat secus esse si rem tantùm vtilem non etiam necessariam emerit,Cepol.col.18.versi. in glo.2. in ver. locupletior, sub num.25. & Barb. in apo. Bal. ibi,& alia etiam glos. in l. sed & si lege.§. pri. in ver. non videretur.D. de peti. hære. Cyn. in l. non videtur, in pri. quæstio.C. de in inte. resti. mino. Io. Fab. in §. at ex contrario, quem legit cum §. ideoque,cir.med.versi. in glo.quod est,& ibi Ang. Aret. col.2.vers. in glo. locupletior,& Hippo. Rimi. sub num.58. insti.qui.alie.lic. vel non,

Quid autem si loco vnius rei, quæ ad me peruenit, aliam subrogem, quæ pereat, an locupletior factus videar, diximus supra in glo. pri. quæstio. lxix.

6 ℭ TERTIO quæro, quid si vno tempore mulier fuerit locupletior, alio autem esse desierit, quod erit tempus spectandum: & videtur rei iudicatæ per l. si à domino. §. quo tempore. D. de peti. hære. vbi hoc tempus spectatur in bonæ fidei possessore hęreditatis petitione conuento: ad idem tex. in l. rei iudicatæ, in prin. D. sol. matri. vbi idem tempus inspicitur, quū quæritur quatenus maritus facere possit: & tex. in l. quæsitum. D. de pecu. vbi illud idem tempus attenditur quando quis conuenitur quatenus est in peculio.

7 ℭ Verùm contrà, litis potiùs contestatæ tempus inspiciendum, probat tex. in l. minor xxv. annis filiofamilias. D. de mino. vbi hoc statuitur in filiofamilias ex pecunia ei per minorem mutuata locupletato: ad idem tex. loquens in pupillo locupletato, in l. in pupillo. D. de excep. in l. litis. D. de neg. gest. de quo id etiam annotauit glo. in l. 2. in ver. locupletiores. C. eo. tit. de neg. gest. quod & in actione quod metus causa constitutum est. l. quantum, in prin. D. eod. tit. quod met. cau. atque etiam in donatione inter virum & vxorem. l. quod autem, in prin. D. eo. tit. de dona. inter vir. & vxo.

8 ℭ Vnde glos. in d. §. quo tempore, hanc antonomiam sic soluit, quòd si tempore litis contestatæ quis sit locupletior, illud inspiciatur non attento quòd postea esse desinat, sed si eo tempore nō sit sed postea efficiatur, tunc rei iudicatæ tempus spectemus, & ibi sequuntur Bal. & Castr. quam etiam solutionem repetijt glo. in d. l. litis, in ver. ex ea. D. de neg. gest. vbi sequitur Alex. in apo. Bar. in ver. litis, & videtur voluisse etiam glo. vni. in d. l. rei iudicatæ, in prin. & ibi Imo. in fine prin. vbi etiam sequi videtur Alex. col. 2. versi. in glo. in ver. iudicatæ, dum sequitur Imo. ibi, vbi etiam quantùm ad id si superueniat locupletatio post litem cōtestatam, tempus rei iudicatæ inspiciendum, concordat Roma. ante fin. versi. primò verò adde, qui tamen post prin. versi. possumus dicere, inquit, si quis sit locupletior tempore litis contestatæ, deinde desinat, hoc quoque casu rei iudicatæ tempus spectari, vt sic in effectu quando de moderanda condemnatione agitur vtrunq; tempus consideretur, ita videlicet, vt iudex quum sententiam proferr, si viderit reum eo tempore locupletiorem esse, insolidum condemnare possit, sed si postea is esse desinat in executione facienda, rei iudicatæ tempus spectetur non obstante condemnatione insolidum facta, & iterum alia glo. in d. l. quantum, in prin. in glo. pri. D. quod met. cau. & in d. l. in pupillo, in glo. vni. D. de excep. & in d. l. in pupillo, in glo. ēt vni. in ver. quo agitur. D. de solutio. & in d. l. quod autem, in prin. in ver. oportere. D. de dona. inter vir. & vxo. & Saly. in d. l. 2. ante fin. versi. oppo. 3. C. de neg. gest. pro qua solutione Rom. Imo. & Alex. in d. l. rei iudicatæ, rationem adducunt, quia ius superueniens pendente iudicio, ex causa de præterito agentis intentionem confirmat: de qua tu quoque regula videbis quæ & nos diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. x.

9 ℭ At Bar. in d. l. si à domino. §. quo tempore, in fi. D. de peti. hæredi. & in d. l. litis contestatæ. D. de neg. gest. & in d. l. rei iudicatæ, in prin. D. solu. matri. & in d. l. in pupillo. D. de excep. & in d. l. in pupillo. D. de solutio.

aliter

aliter distinguit quòd aliquando locupletatio moderandæ est condemnationis causa, & rei iudicatæ tempus consideramus, & ita loquitur, inquit, tex. in d.l. rei iudicatæ, in prin. aliquando verò est causa concedendæ actionis, & litis contestatæ tempus inspicimus, vt in contrarijs, & sequuntur Bal. in d.l. in pupillo, & ibi Ang. D. de solutio. idem Bal. in d.l. rei iudicatę, qui addit si est causa modificandæ executionis, tempus ipsius executionis spectari; & ibi etiam Ang. qui subijcit, si est causa & moderandæ condemnationis, & actionis concedendæ, vtrunque tempus considerari, & Castr. qui etiam declarat, an tempus rei iudicatæ intelligatur de tempore quo sententia transit in rem iudicatam, & quo petitur executio, an verò quo ipsa profertur sententia: de quo etiam per Rom. ibi post prin. & Alex. col. 3. vers. item adde quòd inquantum Bar. quam etiam sententiam sequitur idem Ang. in d.l. si à domino. §. quo tempore. D. de peti. hære. & in d.l. litis contestatæ. D. de neg. ges. Hippo. Rimi. insti. qui. alie. lic. vel non. §. fi. nu. 64.

10 ¶ Verùm contra hanc Bar. & sequacium solutionē facit, quòd & in hæreditatis petitione locupletatio dandæ est actionis causa. l. sed & si lege. §. pri. & ibi Bar. ipse. D. de peti. hære. & litis tamen contestatæ tempus spectatur. d.l. si à domino. §. quo tempore, licèt Bar. ibi dicat hoc esse propter verba S. C. dicentis possessores inquantum facti sint locupletiores condemnandos: vnde verior videretur glos. solutio, quam priori loco retulimus: quā veram esse fatetur Bar. d. §. quo tempore, & eam communiter teneri asserit idem etiam Bar. d.l. rei iudicatæ, in prin.

11 ¶ Magis tamen placet vt distinguamus, quòd aut agitur de moderanda condemnatione, quia scilicet sumus in casu quo quis tenetur solùm inquantum facere potest, & verum dicit Bar. tempus rei iudicatæ inspiciendum, & ita loquitur tex. in d.l. rei iudicatæ, in prin. cum quo alius etiam tex. concordat in l. verùm. §. tempus. D. pro soci. aut tractatur de concedenda actione ob ipsam locupletationem, & tunc etiam subdistinguitur, quòd aut agitur iudicio vniuersali, & vera est glossa. solutio, litis contestatæ tempus spectandum: sed si eo tempore locupletior non sit, sed postea tempore rei iudicatæ efficiatur, tempus ipsum rei iudicatæ inspiciendum, ita loquitur tex. in d. §. quo tempore: aut agitur iudicio singulari, & tunc vera est Bart. sententia, tempus rei iudicatæ attendendum, & ita loquuntur contraria.

12 ¶ Ratio autem diuersitatis est in promptu, quoniam natura iudicij vniuersalis, cuiusmodi est petitio hæreditatis, de qua loquitur tex. in d. §. quo tempore, est omnia comprehendere, vt dicit glos. in l. quæsitum, in ver. in peculio. D. de pecu. & hinc est quòd in ipso petitionis hæreditatis iudicio, licèt tempore litis contestatæ pauciores quis res possederit, & tempore rei iudicatæ plures, omnes veniunt. l. 4. D. eo. tit. de peti. hære. l. quod in diem. §. si quo tempore, & l. item videndum. §. si quis. D. eod. tit. facit l. licèt minimam. D. eod. etiam tit. & l. pri. §. pri. D. si pars hære. peta. at secus est in singulari iudicio. l. non potest videri, & ibi glos. in ver. non potest, & Bar. Bal. Ang. & Castr. qui id latè declarant quomodo intelligatur. D. de iud. & faciunt quæ diximus supra in glo. pri. quæstio. lxiij. & mul. seq.

13 ¶ Ad tex. autem in d.l. quæsitum. D. de pecu. respondetur loqui in actione de peculio, ad exhibendum, & in actione in rem, quæ similes sunt peti-

 tioni

tioni hæreditatis secundùm glos. ibi in ver. in peculio, & in d.l. non potest videri, post prin. D. de iudi. & in d.l. si quo tempore, in ver. possessionem. D. de peti. hære. quæ etiam glo. in d.l. quæsitum, secus dicit esse in actione personali singulari, ea ratione quòd illa non comprehendat nisi quæ quis habere reperitur tempore litis contestatæ, per d.l. non potest.

14 ℭ Restat etiã pro maiori declaratione respondere ad regulam per Rom. Imo. & Alex. allegatam, ius superueniens pendente iudicio ex causa de prę terito, agentis intentionem confirmare, de qua per Bar. in l. si rem. §. fin. D. de pigno. actio. cum simi. alibi per nos allegatis: ad quam sic respondeo, non procedere quando certa & specialis causa fuit in libello expressa, tex. est in cap. Abbate sanè, ante fin. de senten. & re iud. in 6. qui tamen tex. an in foro quoque ciuili seruandus sit, videbis Bal. post Pet. & Cyn. in l. vni. col. 2. versi. viso prin. & ibi Saly. col. 4. versi. sed notandum. C. de alie. iud. mut. cau. fac. eundẽ Bal. in l. pri. col. 2. versi. modò quæro. C. si plu. vna sen. Fulg. in l. non potest videri, post prin. versi. in ead. ad fi. D. de iud. Anc. in d. cap. Abbate sanè. §. fi. qui illum. §. legit simul cum prin. cap. col. 4. in fi. versi. decimononò, & col. seq. & ibi Gemi. qui illum. §. separatim legit, col. 2. versi. si ergo, Philip. Perus. col. pri. in 3. nota. & iterum col. 2. versi. in eadem glo. in fi. & alias etiam declarationes ad illam regulam remissiuè videbis supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. x.

15 ℭ Illud autem certum est quo ad naturalem rei interitum tempus litis contestatæ non spectandum, quoniam scilicet si eo tempore factus quis sit locupletior ex re, quæ postea naturaliter pereat, non tenebitur. l. illud. D. de peti. hære. & not. glo. in d.l. si à domino. §. quo tempore, in ver. rei iudicatæ, & ibi Bar. D. de peti. hære. super quo etiam tex. videbis quæ diximus supra in glos. pri. quæstio. lxix. num. 247. & 248.

16 ℭ QVARTO quæro, an in dubio mulier præsumatur locupletata: quæ quidẽ quæstio aliquibus fortè decisa videbitur ex his quæ diximus supra in glo. pri. quæstio. lxviij. sed ibi locuti sumus de maiore & non prohibito contrahere: hic autem loquimur de minore & prohibito contrahere sine certa solennitate. Igitur vt quæstionem hanc in minore pleniùs pertractemus, quæ tu postea ad mulierem extendere poteris, quæcunque ad eam facere videbuntur: primùm dicendum videtur, si res aliqua ad minorem perueniat, eum in dubio locupletiorem factum non videri per bonum tex. in l. pri. C. si aduer. credi. cuius tamen contrarium ibi asseruit glo. quæ quatuor ad illum tex. solutiones tradit: tandemq; in ea residet opinione, ibi esse speciale odio fœneratoris, qui ipsi pupillo sub vsuris mutuauit, sed quoniã tex. ille nullam huius rei rationem adducit, nec verbum quidem facit quòd ibi minor mutuos sub fęnore nummos receperit, sed simpliciter dicitur eum contraxisse: ideo pro vera omnium solutione & concordia putauimus casus aliquot esse distinguendos.

17 ℭ PRIMVS est quando contractus est fęneratitius, & tunc licèt tex. in d.l. pri. C. si aduer. credi. hanc rationem exprimere non videatur, tamen verum est dictum glos. minorem ex pecunia fęneratitia non præsumi locupletiorem factum odio vsurarum: quam glo. sequuntur in hoc Bart. ibi in d.l. pri. in fin. ver. qui ideo secus dicit si pecuniam quis gratis mutuaret, &

ibi Bal. col. fin. versi. fallit in mutuo, Ang. in prin. & Saly. post med. versi. fallit hic, & glo. vni. in l. 2. C. eod. tit. si aduer. credi. & glo. etiam vni. in l. prædiorum, & ibi etiam Bar. cir. fin. C. de prædi. mino. & sentit etiam glos in l. nam & postea. §. si minor, in ver. docuit, & ibi Io. Mar. Rimi. col. fin. in prin. versi. in secunda parte, & clarius Ias. col. fin. versi. & inquantum. D. de iureiu. An autem verum sit quod ex Bar. vbi supra asseruimus, id non procedere, vbi pecunia gratis mutuetur, videbis Bal. in d. l. prædiorum, in fine, & ibi Saly. eundem etiam Saly. in d. l. pri. C. si aduer. credi. Alcia. in trac. præsump. reg. pri. præsump. 42. col. 3. versi. & inde infertur, & Iaco. Philip. Porti. Imo. lib. commu. opini. 3. conclu. 12. in fi.

18 ℭ SECVNDVS est casus quando contractus non est fœneratitius, nec agitur de pecunia mutuata, & minor allegat nullum ipso iure esse contractum, quia fortè prædium sine iudicis decreto alienauit, reus autem excipit precium in illius vtilitatem versum, & tunc reus id probare tenetur, cùm regulare id sit exceptionem à quolibet reo propositam ab eodem esse probandam, vt diximus supra in glo. pri. num. 244. incip. nec nostræ, & ita est tex. in l. si prædium. C. de prædi. mino. & voluerunt glo. in d. l. prædiorum, & ibi Bar. & Saly. C. eod. tit. idem Bar. in d. l. pri. & ibi Bal. col. 2. versi. ad euidentiam solutionis, Ang. cir. med. versi. huic tamen obstat, & Saly. etiam cir. med. versi. opp. quòd hîc non sit speciale, & Castr. in fi. dum se remittit ad Bar. C. si aduer. credi. vbi tamen Castr. mordere videtur Bar. quòd hanc doctri. acceperit à glo. tacita eius authoritate, in l. fin. C. de in inte. resti. quæ tamen glo. nihil de hac re dicit, nisi fortè Castr. allegare voluerit glo. in d. l. prædiorum, & idem tenuerunt ipse etiã Saly. in d. l. si prædium. C. de prædi. mino. Iaco. Butri. Albe. Ang. Fulg. & Rom. in l. nam & postea. §. si minor, & ibi Alex. col. fin. versi. in glo. 3. Io. Mar. Rimi. col. etiam fin. versi. in tertia parte, Ias. col. quoque fina. versi. & inquantum. D. de iureiu. Soc. cons. 115. circa primam, col. fi. versi. circa tertiam quæstionem, lib. pri. vbi communem hanc dicit opinionem, Hippo. Rimi. insti. qui. alie. lic. vel non. §. at ex contrario, num. 61. & seq. Iaco. Philip. Porti. Imo. quo loco eum supra citauimus, in versi. limita in minore: quam & nos opinionem sequimur: quanquam Bal. post Iaco. Butri. in d. l. prædiorum, simpliciter voluerit, si minor versionem neget, aduersarium teneri illam probare.

19 ℭ TERTIVS est casus quando contractus ipso quidem iure est validus, sed minor tanquam læsus petit se aduersus illum restitui: & tunc glo. in d. l. prædiorum. C. de prædi. mino. ipsum, inquit, minorem probare debere, se læsum esse, & sic præcium non esse in ipsius vtilitatem versum, & ibi sequuntur Bar. & Saly. & sequi ẽt videtur Castr. in fi. & iterum idem Saly. in l. si prædium. C. eod. tit. de prædi. min. & in l. fin. in fin. C. de vsuca. pro emp. dum se remittit ad dicta per ipsummet vbi supra proximè, & sentiunt etiam Docto. in d. l. nam & postea. §. si minor. D. de iureiu. in locis supra in vers. præce. allegatis, Corn. cons. 72. pro decisione, col. antep. vers. & ex hac ratione, lib. 3. Soci. d. cons. 115. col. fin. vers. circa tertiam, lib. pri. Deci. in l. certi conditio. §. quoniã, col. pri. vers. & notandum est, si cer. peta. Hippo. Rimi. insti. qui. alie. lic. vel non. §. at ex contrario, nu. 61. cum mult. seq. vbi inquit id maximè procedere stante statuto contractum minoris sine certa solennitate celebratum irritante, & Philip. Porti. Imo. quo loco eum supra proximè citauimus.

20 ℭ Quod tamen Bar. in d.l.pri.C. si aduer. credi. verum intelligit, si minor se tanquam lęsum restitui petat in eo quod pretium perdidit, quia tunc minor ipse amissionem probabit, tanquam hoc suæ sit intentionis fundamentū, per l. minoribus. C. de in inte. resti. & d.l. nam & postea. § si minor. D. de iureiu. secus si se læsum alleget in eo quod vendidit, quia vendere sibi non expediebat, aduersario verò asserente se velle rem pro pretio tanquam in illius vtilitatem verso retinere, quoniam tunc aduersarius ipse probare debebit minorem fuisse locupletatum, tanquam suæ hoc intentionis fundamentum videatur, modò tamen minor se læsum doceat in eo quod vendidit, per l. patri. §. pri. & 2. D. de reb. cor. & l. si res. §. pri. D. de iu. dot. & ibi in d.l. pri. sequuntur Bal. col. fin. versi. aliquando minor dicit se læsum eo quia, Ang. post med. versi. quandoque minor, & versi. aut minor dicit, & Saly. cir. med. qui tamen corruptus videtur & defectitius, & videtur sequi etiam Rui. cons. 113. quia proponitur, col. 3. versi. sed præmissis, lib. 5. dum quærit quando minor præsumatur locupletior factus ex re quæ ad eum peruenit, & se remittit ad Bar. & alios in d.l. pri. C. si aduer. credi. super qua tamen posteriori sententia, quam & nos sequimur, videbis etiam Soci. d. cons. 115. col. fin. in prin. versi. sed contrarium, lib. pri. Quomodo autem minor probetur locupletatus vltra dicta supra in ij. quæstio. huius glo. videbis apud Bal. post Iaco. But. in d.l. pri. cir. fin. & ibi Saly. in fi.

21 ℭ Quid autem ècontra si minor agat contra tutorem pro re quæ ad eum peruenit, quam tutor ipse amisisse dicit, an extare præsumatur, ita vt tutor amissionem probare teneatur: quod videtur voluisse glos. in l. si sine hærede, aliàs incip. sine hærede. §. Modestinus, pri. in ver. proponitur. D. de admi. tuto. & clariùs Ang. cons. 102. testator adultum minorem, ante fin. Castr. cons. 63. ad primum quæsitum responderim quòd non obstante, cir. med. versi. præterea postquam, lib. 2. Soc. subdubius tamen, in d.l. in pupillo, cir. med. D. de excep. & constantiùs cons. 159. in præsenti, col. 5. vers. cùm ergo, lib. 2. Rui. cons. 54. circa primum, col. pen. versi. non obstante igitur, lib. pri. Goza. cons. 94. an Illustrissima, col. pri. versi. sextò si in generali, sub num. 7. in fine: quomodo autem id probet tutor quantùm ad fructus habes supra in glo. pri. num. 246. incipi. non obstat etiam.

F I N I S.

1 QVONIAM infinitæ adhuc quæstiones decidendæ restant, quas arbitrati fuimus opportuniori loco tractari nō potuisse, ideo And. Tiraq. doctissimi viri morem secuti eas hic in fine collocauimus: Primò igitur quæro, an huic possit statuto renunciari: & Barb. cons. 12. scribitur, col. 3. versi. & si quispiam opponat de eo quòd statutum, lib. pri. & in clem. fin. col. antep. sub num. 53. de rescri. & Fely. in cap. si diligenti, col. 3. versi. secundum corolarium, de for. compe. loquentes in statuto requirente consensum propinquorum in contractibus minoris vel mulieris, decidunt non posse, allegantes Bal. in l. pri. prope fin. uti allegatur à Barb. siue col. 24. vel citatur à Fely. C. qui admit. qui tamen id non dicit, nisi existimemus id ipsum tacitè sentire col. antep. versi. nunc ad propositum, iuncta col. pen. versi. confirmantur prædicta, dum huiusmodi, inquit, consensum esse de forma, nec aliter contractum geri posse, sed

hoc idem clariùs voluit Alex. conf.99. videtur prima facie, col. pri. verfi. fucceffiuè etiam,lib.4. Soc.conf.92. in caufa,col.10.verfi. præterea ex quo, & verfi.& aliud eft,lib.3. Et idem in filiofamilias,non poffe fcilicet renuntiare l.fin.§.neceffitate.C.de bon. quæ lib. paternum requirenti confenfum in iudicio per filiumfamilias agitando, voluit Specu. tit. de acto. col. 15. verfi. fed nunquid filiusfamilias.

2 ¶ Super quo quantùm ad fimplicem renuntiationem, de qua loquimur, dubitandum non videtur, cùm ftatutum hoc ob mulierum fragilitatem fit introductum,vt afferuimus fupra in præfa. in pri. dub. quo cafu non admittitur renuntiatio,quia qua quis fragilitate inducitur ad contrahendum,eadem inducitur & ad renuntiandum,tex. eft qui expreffim de muliere loquitur,in l.doli.§.diuerfum,pri.D.de nouatio. per quem tex. ita tradunt Fran. Areti.& Iaf.vterque ante fin. in l.fi quis cùm aliter.D.de ver.obli. & Tiraq. in præfa.l. fi vnquam,num.10.incip. & licèt.C.de reuo.dona. vbi alios citat concor. & præterea Marc. Anto. Natta conf. 463. perfcrutatus,col.2.verfi. fuccedit, lib.2. Et quia etiam fubijcitur claufula ftatuti annullatiua, dum dicitur contractum aliter factum non valere, quo etiam cafu partium confenfus & renuntiatio nihil operatur,cap. dilecto,ante fin.verfi. nifi fortè,& ibi glof. in ver. claufula,& Docto. de præben. cum alijs concor. per Tiraq. etiam adductis in d.l. fi vnquam, in ver. reuertatur, num. 321. incip. illud autem: quod eo maximè procedit, quòd dicta nullitas ex hoc ftatuto defcendens ipfo iure introducitur,vt diximus fupra in glof.16. in ver. non ualeat,quæftio.pri. nam & hoc cafu conftat inutilem effe renuntiationem, fecundùm glof. in cap. ftatutũ,in prin. in ver. cõmittantur,de refcri. in 6. cum fimili. hîc quoq; per Tiraq. allegatis,in d.ver. reuertatur,nu.316.incip. decimumtertium,& mult.feq. quæ omnia procedere intelligimus etiam fi renuntiatio & promiffio de non contraueniendo fieret fub pœna, quia fcilicet nec pœna committetur, & ita voluit Specu. quo loco eum in præce. verfi. citauimus.

3 ¶ SED MAIVS eft dubium,& hæc fecunda fit quæftiò, an interpofito faltem iureiurando renuntiari poffit,puta fi mulier fine huius ftatuti folennitate contrahens, aduerfus eum contractum fe non venturam iureiurando promittat: quam quæftionem tetigit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo.4. in vlt.quæftio. vbi fub num. 26. & 27. nonnullos citat tenentes hoc quoque cafu contractum iureiurando non confirmari, quando ftatutum in mulieris aut minoris perfonam prohibitionem dirigit, vt in cafu fuo faciebat, qui dum allegat Corn.conf.77. lib.pri. voluit allegare conf.78.eo.lib. & præter allegata per eum, hanc etiam opinionem fequitur Alba conf. 70. quia copiosè, num.6. vbi eam faltem intelligit procedere concurrente dicti ftatuti obferuatione.

4 ¶ At multò plures idem Tiraq. vbi fupra, fub num.28. congerit, qui in diuerfa fuerunt fententia,iufiurandum contractum non conualidare,etiam fi in perfonam verba ftatuti fint concepta: qui dum citat Alex.conf.26. clariffime Doctor, lib.7. eft in conf.29. col.6.verfi. quintò Anto. de But. eod. lib.7. & dum allegat Soci. conf. 233. præfentis confultationis, nulla libri mentione facta voluit intelligere de lib.2.quem poftea citat: & dum aduocat Corn. conf. 127. licèt in hac confultatione, col.pri.verfi. licèt ftatutum,

lib.

lib.pri.veriùs nobis eſt in conſ.126.eod.lib.pri. Tandem verò idem Tiraq. rem non diffinit, ſed ſub num.29. hanc,inquit, quæſtionem latiùs patere, ideoque eam breuibus concludere non poſſe: quare infinitas dat remiſſiones, in quibus illam copioſiùs tractari refert, qui dum allegat Corn. conſ. 188. col.6.verſi. reſtat modò ad ſecundam, lib.2. voluit allegare conſ.185. d.col.6.verſ. reſtat admodò ad ſecundum (ſic enim in meo codice legitur) eod.lib.2. & dum adducit eundem Corn.conſ.70. lib. etiam 2. incip. quæſtio eſt pulchra, veriùs reperitur in conſ.7. eo. lib.2. & dum commemorat Alex.conſ.39. viſo ſtatuto,lib.4. nobis eſt in conſ.38. eod.lib. & dum eiuſdem etiam Alex. meminit in conſ.102. cum ſtatutum,lib. quoque 4.veriùs eum reperies in conſ. 100. eod. lib.4. & dum refert Marſ. in l.pen. col.12. verſi. quæro vltimò, veriori loco eum retuliſſet ſub col.10. poſt prin.verſi. quæro vlteriùs,num.60.D. de quæſtio.

5 ¶ Verùm ſi nobis hac in re noſtrum licet iudicium interponere, dicendum arbitramur quæſtionem hoc in Mediolanenſi ſtatuto nullam habere dubitationem, quin mulieris iuſiurandum contractum per eam omiſſa ſtatuti huius ſolennitate factum validet, eo quòd hoc ipſum ſtatutum non in perſonam,ſed in rem loquitur, videlicet ſic, quòd in alienationibus & obligationibus mulierum neceſſarius ſit mariti conſenſus,vt hic latiùs, quo caſu contractus ex communi omnium ſententia iureiurando confirmatur, vt videre poteris in locis per Tiraq. vbi ſupra commemoratis.

6 ¶ Quid autem in noſtro Comenſi & Cremonenſi ſtatuto,quæ in perſonam mulieris prohibitionem drrigunt hunc in modum,quòd nulla mulier nupta contrahere poſſit vel ſe obligare ſine conſenſu viri,& latiùs vt in eis: & certè ex prædictis ſecus dicendum videtur: ita enim vltra per Tiraq. d. num.27. commemorata,hanc opinionem,intereſſe vtrum ſtatutum loquatur in rem,an in perſonam,vt priore caſu contractus iureiurando confirmetur: poſteriore non, tenuerunt Saly. in l.2. col.4. verſi. 11. quæro. C. de reſcin.vendi. Butri. in cap. cùm contingat,in reportatis,& ibi Anch.vti eos refert Imo. ibi col.41.verſi. item aduerte quòd Bar. qui ſubdit, ita ipſo audiente ipſum Butri. tenuiſſe, hancque opinionem ſolere legiſtas communiter ſequi, de iureiu. Alex.conſ.38. viſo themate,col.2.verſi. & primò quia, lib.4. Cat.Sac. in rep.l. ſi quis pro eo,char.20. vt ab alijs allegatur, ſed quã nos repeti. inter repetentes non habemus. D. de fideius. & videtur ſequi etiam Io. de Arno. ſingu. 59. pone quòd mulier, & Iaſ. in l.2. col. 3. verſi. modò ſic pupillus .D. de leg.pri. Cattel. Cot. memo. incip. ſtatuta Italiæ, Ludo. Bolo. conſ.44. cor mundum,col.4.verſi. nec firmatur etiam.

7 ¶ Pro qua opinione facere videtur, quòd dicta ſtatuta vltra conſenſum affinium & vicinorum & decretum iudicis, requirere videntur etiam eorũ iuſiurandum:quo caſu iuſiurandum mulieris non videtur contractum omiſſa ſtatuti ſolennitate celebratum conualidare, ſecundùm Deci. conſ. 532. pro vera,col.fi.verſi. vltimò concluſioni, vbi loquitur de ſtatuto quòd pacta de nõ petendo,& quietationes per mulieres factæ, ſint nulla & irrita nulliusq; effectus,niſi adhibitis duobus proximioribus conſanguineis, & decreto iudicis cum iuramento,& Goza. conſ.16. in hac cauſa,num.13. vbi ſi ſtatutum, inquit, requirat aliquorum conſenſum in contractu minoris, ita quòd conſentientes iurent ſe credere contractum non fieri in damnum nec

in fra-

in fraudem minoris, cõtractum aliter factum præsumi fraudelentum, ideoque iureiurando non confirmari.

8 ℂ In eandem & sententiã facit quòd statutũ certam in minorũ mulierũue contractibus solennitatem desiderans, si dicat se id statuere ne ipsi minores aut mulieres decipiantur, vti decepti præteritis sunt temporibus, vt dicta statuta exordiuntur, tunc iusiurandum valere non facit contractum sine statuti solennitate celebratum, si verum consuluit Barb. idipsum asserens in cons. 21. & quidem viso puncto, col. pri. & 2. lib. pri.

9 ℂ Quibus tamen non obstantibus contrariam nos opinionem sequimur, nullam scilicet esse differentiam an statutum in rem, an verò in personam loquatur, quando iurisiurandi vires expressè non tollit præsumendo ipsum iusiurãdum vi, metu, aut dolo extortum, quoniam vtroque casu iusiurandum confirmat contractum omissa statuti solennitate celebratum: quam opinionem multò plures tenuere, quos etiam congerit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 4. num. 28. vbi dum allegat But. Abb. & Imo. in d. cap. cùm contingat, de iureiu. Butri. est in col. 4. versi. tertius casus, Abb. col. etiam 4. versi. circa primum, cum seq. Imo. autem col. 62. versi. istis sic declaratis, & col. seq. qui communem hanc esse opinionem asserit, in eam etiam sententiam citans Saly. in d. aut. sacramenta. C. si aduer. vendi. qui tamen nostro quidem iudicio contrarium tenet, quia licèt Bar. opinionem in l. si quis pro eo. D. de fideiuss. distinguentis, an statutum loquatur in rem an in personam, reprobet, indistinctè tamen tenet iusiurandum contra statuti prohibitionem exortum, non conualidare contractum: sed nostram sententiam, vltra per Tiraq. allegata, tenuerunt ipse etiam Imo. in cap. si quis, col. pri. de maio. & obedi. dum se remittit ad dicta per seipsum in d. cap. cùm contingat, Castr. in d. l. si quis pro eo, col. pen. versi. sed quæritur, in cons. 190. cùm tempore, col. 2. in fi. versi. item & tertiò, & col. seq. vbi communem hanc dicit opinionem, lib. pri. Alex. cons. 27. viso libello, ferè per totum, max. col. pen. & fin. lib. pri. in cons. 100. cùm statutum, per totum, lib. 4. vtrobique communem hanc esse opinionem asserens, in cons. 62. in causa & lite, cir. fin. lib. 7. in l. si constante. §. quoties, col. 2. versi. secundò limita, vbi de communi etiam sententia fidem facit. D. solu. matri. Areti. in consilijs de quibus meminit Tiraq. vbi supra, num. 29. scilicet in cons. 2. intellecta, col. 3. versi. sed tamen his non obstantibus, vbi ipse quoque hanc esse communem Cano. opinionem attestatur, in cons. 54. in causa magistri, col. pri. vbi repetit hanc cõmunem esse Doctorum sententiam, Soc. cons. 77. in præsenti, col. 8. versi. præterea etiam, lib. pri. qui etiam ita communiter teneri affirmat, in cons. 131. præsentis consultationis, col. 2. versi. quare ergo, & col. seq. lib. 4. Barb. cons. 53. clementissimum, col. 4. versi. item & posito, & col. seq. lib. 4. Iaso. in l. is cui bonis, col. pen. & fin. D. de verbo. obliga. Mars. cons. 107. post redditum, col. 3. num. 13. lib. 2. in d. l. pen. col. 10. versi. quæro vlterius. D. de quæstio. Afflic. in cap. pri. §. item sacramenta, col. pen. versi. tertiò fallit, vsque in fin. de pac. iura. firman. Curt. iuni. in leg. pri. col. fin. versi. nota aliqua. C. vn. vir & vxo. dum se remittit ad Fely. in dict. cap. si quis, de maio. & obe. qui hanc videtur sententiam sequi, vti eum refert Tiraq. vbi supra, d. num. 29. Matthæ. Gribal. lib. communi. opinio. in ver. iuramentum, versi. statutum.

10 ℭ Quam etiam opinionem ſecuti videntur, qui ſimpliciter aſſeruerunt ſtatutum prohibens mulierem aut minorem ſine certa ſolennitate contrahere, locum non habere vbi iuſiurandum interuenit: inter quos Aret. conſ.22.diligenter, col.fi. verſi: hoc præmiſſo, Curt. iun. conſ.47. habita diligenti, col.2. verſi. vera etenim, Nico. Euer. in locis lega. in loco à vi vener.ſeu effi.iura. col.25. verſi. ex iſto etiam, ſub fol.314.Rip. reſpon.19. ſuper dubijs, col.2.num.3. vbi communem hanc dicit opinionem, Boc. ſi rectè inſpiciatur, in conſue.Bituri.tit.pri.§.4. in glo.in ver.ne peut donner, cir.prin. dum allegat Areti. vbi ſuprà, Hippo. Rimi. inſti. qui. alie. lic. vel non, §.2. num.24. & ſeq. Et facit etiam quod notat Specu.de acto. col.15. verſi. quid ſi ſuper hoc, vbi dicit filiumfamilias puberem poſſe renuntiare cum iuramento l.fin.§. neceſſitate.C.de bon. quæ lib. patris conſenſum requirenti in iudicio per filium agitando.

11 ℭ Hanc autem ſententiam, quam nos ſectamur, admodum confirmat, quòd ſtatutum reſcriptum aliaue quæuis generalis diſpoſitio ad actum nõ trahitur iuratũ, glo.eſt nota.in c.cùm nõ deceat, in glo.fin.& ibi Io.Andr. ante fin. verſi. in gloſ. vlti. qui illud cap. corruptè legit hoc exordio, cùm verò deceat, & Abb.Imo. & poſt eos Philip.Peruſ. col.pri.verſi.in glo.fin. de electio. in 6. Inno. in cap.cùm inter, cir.fin.de renun. Iaco.de Rauen.& Cyn. in l.fin. & ibi Saly. ante fin. & Caſtr. etiam ante fin. verſi. dicit etiam Cyn. & Iaſ.col.fin. verſi.ſecundò aduerte.C.ſi contra ius vel vti.pub. Albe. in trac. ſtatu. parte pri.quæſtio.16. incip.item quæro ſi ſtatutum, in fi.Ang. in l.pri.§. quæ onerandæ, cir.med. verſi. item adde quòd licèt.D.qua. rer. acti.non dat. Raph.Fulg. conſ.156.viſis, col.2.verſi.ſecundò ratione. Anc. conſ.226.legitur, col.pri. verſi.ex quibus iuribus, Abb.in cap.conſtitutus, col.2.verſi.quid autem ſi ſtatutum, & ibi Imo. col.2. verſi.no.quòd interdum, Fely.col.2. verſi. ſtatuta iurata, & col.ſeq.& Dec.col.3.verſi.& ſubijcit Abb. de reſcrip. Cano. in cap. pri. de his quæ fi. à maio. parte cap. iterum Io.And.in cap.pri. col.fin. ver.ſed dicit Io.in nouel. & ibi Anc. col.2. verſi. ſed pone quòd in eccleſia, Imo. col.3. Gemin. col.4. verſi. ſimiliter incip. ſed pone quòd in eccleſia, & Philip. Peruſ. col.3. verſi. ſed hoc dictum, & Prob. in addi. Io. Mon. col.2. verſi. ſtatutum iuratum, de fili. presby. in 6. Iterum Imo. in cap. dilecto, col.8. verſi. & no. quòd vbi numerus, de præben. Rom.ſing.7. quòd diſpoſitio, & in conſ.379. circa primum, col.3. verſi.cæterum, conſ.393. præſens conſultatio, col. fin. verſi. ſecundò reſpondetur, conſ.404. in caſu, in fin. ver. conſ.436. quòd indultum, col.2. verſi.tertiò idem probatur, conſ.517. in caſu propoſitæ conſultationis, col.fi. verſi.nec refragatur, in l.fi verò.§.de viro, col.20.verſi.quintò idem probatur.D.ſolu.matri. Alex.conſ.27. viſo libello, col.pen. verſi. non obſtat id quod, lib.pri. conſ.125. viſis & conſideratis, col.pen. verſi. pro hoc etiam, eo.pri.lib. conſ.37. viſo & opportunè, col.7. verſi.& tantò magis, & verſi.confirmo, lib.2.conſ.205. viſis his, in fin.lib. eod.2. conſ. 38. viſa petitione, col.6. verſi.ſecundo modo, vbi communem hanc dicit opinionem, lib.3. conſ.100. cùm ſtatutum, col.2. verſi.decimò probatur, libr.4. conſ.62. in cauſa & lite, cir. fin. verſi. prædicta fortificantur, lib.7. Aret. in aut. ſacramenta puberum, in fin.C.ſi aduer.vendi. Soc. conſ.239. præſentis conſultationis, col.4. verſi.confirmantur, lib.2.repe. conſ.131. libr.4. Barb.conſ.47. ſcribitur, col.19. verſi. & ſubdit, libr.pri. iterum Iaſ. conſ.173. circa primum, col.antep. verſi.ſimiliter dicta diuiſio, lib.4. (vbi

pulchrè declarat, quid si & ipsa generalis dispositio seu renuntiatio sit iurata: de quo tu videbis etiam dominos à Rota decisio.294. licèt quis iuret, in antiquis) idem Iaf. in l.quoties, col.pri.versi. facit bene glos. singu.C.de preci.Imper.offe.iterum etiam Deci.in l.pacta nouissima, col.2. versi.& ex ista conclusione.C.de pac. Ruy.cons.201.proponitur, in fin. lib.pri.vbi limitat nisi instrumentum, in quo præstitum est iusiurandum, sit nullum, puta à notario sine statuti solennitate electo confectum, Afflic.deci.5. Dominus Rex, per totam, vbi asserit ita fuisse per Neapolitanum concilium iudicatum, & decisio.111. fuit dubitatum, col.7. versi. item ista generalis, & decisi.307. Regia Maiestas, num.19. Marf.in l.pen. col.11. versi.& facit etiam nam statutum.D.de quæstio. in cons.107. post redditum, col.3. in prin. versi. & ideo dicta prouisio, lib.2. Bert.cons.41. multa sunt, col. pen. versi. & confirmatur hoc, lib.pri. in cons.85. viso instrumento, col.pri.cir. fin.& seq. lib.pri.cons.163. ex casu, num.3.& 4.eod. lib.pri.cons.167. visis instrumentis, cir.med. versi.& pro præmissis, eo. etiam lib.pri. Gamba. in trac. clau. in ver.clausula non obstantibus, Nico.Euer. in locis lega. in loco à vi ener. seu effi. iura. col.15. versi. tertiò ex isto, char.309. Curt.Iun. cons.98. habita diligenti, col.pen. versi. ad istud, Cors.in rub.de iureiu. in 22.priui. Bauer.in trac.de virtu.iura. col.5. versi.per clausulam, Fran.Balb. in trac.de præscrip. parte secun. tertiæ partis princi. quæstio.xiiii. num.12. Soc.Iun. cons.32. consideratis his, col.2. versi.& dicitur per iuramentum, lib.3.cons.130. videtur in hac, col.2. versi. solùm dicam, eod.lib.3. Cagno. in l.si quis maior, col.33. versi. est enim iuramentum, sub num.176.C.de transac. Nico.Boe.in consue.Bituri.tit.de dona. col.2.in fin.versi.item limita hanc consuetudinem, Iac.Philip.Porti. Imo.in trac.cōmu.opini. lib.pri. conclu.10. col.2.

12 ℭ Quid autem si huiusmodi rescriptum motu sit proprio concessum, videbis Rot.d.decisio.294. in anti. Anc.in d.cap.pri. quo loco eum supra citauimus, de fili.presby. in 6. Cano. in d.cap.pri. de his quæ fi. à maio. par. cap. & in cap.constitutus, de rescri. Pau. de Leaza. in d.cap. cùm non deceat, & ibi Gemin. col.fin. & Philip.Perus. post med. de electio. in 6. Ias. in d.l.fi. col.fi. versi.secundò limita.C.si contra ius vel vti.pub.

13 ℭ Ex quo emanauit, quòd statutum debiti præscriptionem certo tempore inducens, in debito iurato sibi locum non vendicat, secundùm Ang. in l.nam & postea.§.si is qui, & ibi Rom.cir.med.versi.ex isto tex. sumitur cautela, & Ias.col.2. versi. & ex hoc sequitur.D.de iureiu. eundem Rom. in l. naturaliter, in prin. col.2.versi. & patet ex tex.D.de vsuca. Cepol. cau.20. si ex forma, Fely.in cap.fin. col.3. versi. limita secundò, de præscri. Corn. cons.328. videtur in præsenti, col.4.versi. & maximè, lib.pri. iterum Ias.in addi.Christo.Porti.insti. de vsuca.§.sed aliquando, col.2.in addi.incip. adde vnum notabile, Hiero. Grat. cons.42. col.2. vol.2. Marsi. singu.141. incip. audiuisti, vbi ita dicit se obtinuisse, Mar.Anto.Baue.in trac.de virtu. iura. col.7.versi.nam quādo aliquis, dum citat Fely. vbi supra, Nico.Euer. in locis lega.in loco à vi ener. seu effi. iura.col.25. versi.decimusseptimus, char.314. Boe.decisi.328. dos duorum, ante fin. Fran.Balb.in trac.præscri. parte quarta sextæ & vltimę partis principalis, quæstio.ij.nu.4.Iaco.Philip. Porti.Imo.lib.cōmu.opini.pri.conclu.10.qui aliorū ferè omniū cōcordan. meminit, & iterū lib.3.concl.45.col.6.versi.limita secūdò in debito iurato.

14 ℭ Quod est notandum ad nostrum Comense statutum, cap.103. in ciuili. prohibens peti pensiones, quas ficta appellamus, à tribus annis supra, vt scilicet locum non habeat quum in locatione insertum est iusiurandum, & ita aliquando in praxi obtinuimus etiam coram Mediolani Senatu, licèt magna cum difficultate: nam cùm iudex in fauorem cliētis nostri pronuntiare paratus esset, aduersarius à Senatu literas obtinuit iudici mandantes vt iustitiam inter partes faceret, allegata iurisiurādi exceptione nō attenta: sed quoniam dictæ literæ conditionales erant, vbi dictum statutum in viridi esset obseruatione, ideo plures produximus sententias, quibus probauimus in viridi non esse obseruatione quando interpositum est iusiurandum de soluendo: quare cùm videret pars aduersa iudicem in nostrum adhuc fauorem inclinare, aliud ab eodem Senatu rescriptum impetrauit, mandans iudici, vt causas rescriberet quare primum exequi recusaret, qui plures postea rationes in relatione deduxit, & inter alias, quia statutum hoc in viridi obseruatione non erat, quando quis se ficta soluturum iurauit: & quòd facultatis Senatus non erat iurisiurandi vires tollere: quibus & alijs Senatus rationibus auditis eidem iudici simpliciter mandauit vt inter partes iustitiam faceret: & ita pro cliente nostro iudicatum fuit, quæ etiam sententia in iudicatum transiuit.

15 ℭ Sed & ex eodem fonte prodijt quòd statutū iubens de litibus, causis, & controuersiis inter coniunctos vertentibus fieri compromissum, locum non habet vbi actor ex instrumento seu promissione iurata suam fundat intentionē, secundùm Castr. cons.13. visis & cōsideratis omnibus de quibus supra, col.pri. lib.2. quem sequuntur Alex. cons.37. viso & opportunè, col.7. in fi.versi.pro hoc optimè, lib.2. cons.62. in causa & lite, col.fin. versi. septimò quia, vsque in fin. lib.7. Barb. cons.53. Clementissimum Deum, col.pen. versi.& ideo non est, lib.4. Soc.cons.38. pro decisione, col.pen. in fi. & seq. lib.pri. Ias.in l.fratris, cir.fin.C.de transac.in l.eleganter, col.2. versi.item teneas perpetuò.D.de condi.inde. in cons.173. circa primum, col.pen. versi.item statutum cogens, lib.4. Dec. in cap. constitutus, col.3. versi. & si statutum cogit, de rescri. in l.pacta nouissima, col.2. num.8. dum allegat Castr. & Alex. vbi supra.C. de transac. Maran. in suo trac.ordi.iudi. parte 6.cap. de compromisso, incip. secundus actus, col.7. versi.sextò limita, Baue.in trac.de virtu. iura. col.7. in prin.versi. si statuto cauetur, sub num.33. Marsi.singu.467. viget statutum, in prin. Nico.Euer. in locis lega. in loco à vi ener. seu effi. iura. col.16. versi. quintò ex isto, char.310. Mar.Anto.Blan.in trac.compro.quæstio.iiij.in ver.causa ex iurata promissione, char.145. & iterum ead. quæstio.in ver.exceptio pacti iurati, char.172. quod tu Lector annotabis ad nou.constitu. tit.de arbi.

16 ℭ Cuius etiam farinæ est quod scienter tradidit Alex. d. cons.37. col.7. versi.& tantò magis, lib.2. statutum disponens debitorem pecuniæ per solutionem rei mobilis liberari, non procedere in eo qui iureiurando se pecuniam soluturum promisit: quod & memoriæ tradendum est pro nou. constitu. tit.de bon. inso.dan. cap.molesti.

17 ℭ Et quod idem quoque consuluit Alex. cons.205. visis his, cir.fin. lib.2. in cons.38. visa petitione, col.2. versi. sed illis non obstantibus, lib.3. saluum debitori conductum à Principe concessum ad debitum iuratum

non

non extendi, quod & voluerunt Iaſ.in l.quoties, poſt prin. verſi.& iſto caſu.C.de preci.Imper.offe. & in l.fin. col.etiam fin.verſi.facit quod dixi.C.ſi con. ius vel vtili.publi.& in d.conſ.173. col.pen. verſi.ſimiliter ſaluus conductus, lib.4. Afflic.deciſi.5. Dominus Rex, per totam, & deciſi.111. fuit dubitatum, col.7. verſi.& ideo ſaluus conductus, Bauer.in d.trac. de virtu. iura. col.6. verſi.nam licèt ſi maior, Curt.Iun. d.conſ.98. col.pen. verſi.ad iſtud, Nico.Euer. quo loco eum citauimus ſupra num. ab hinc 2. col.15. verſi. quartò ex iſto: ſuper quo videbis etiam Fely. in d. cap. conſtitutus, col.3. verſi.ſimiliter Alex. & col.4. verſi.conſidera duo, de reſcri. ita vt memineris ſimile quidpiam voluiſſe Iaco. Rau. & Cyn. in d.l.fin. & ibi Saly. poſt eos,col.fin. verſi.quæro cum Iac.& Caſtr.ante fin.verſi. dicit etiam hic C.ſi contra ius vel vti. publi. quos etiam ſequitur idem Alex. conſ.62. in cauſa & lite, in fin. lib.7.

18 ℭ Et quod decidit Butri. in cap.pen. ante fin. verſi.facit quod ſi detur licentia, de iureiu. licentiam extendendorum, prout velit, inſtrumentorum notario aut iudici conceſſam, ad iusiurandum non porrigi, vt ſcilicet illud addi non poſsit, & ibi ſequuntur Abb.col.2. verſi.per hoc etiam dixit, & Imo.poſt prin. verſi. facit etiam quòd ſi detur, & Alex. in l.Gallus.§.idem credendum, col.2. verſi. aduerte tamen quia videtur, vbi loquitur etiam quando adiecta eſt clauſula ad formam ſapientis, & tangit etiam quid ſi in inſtrumento extendendo adſit dictio &c.D.de lib.& poſt. Maria. Soci.ſen. conſ.24.vlſis, col.8. verſi.cùm ergo in terminis, Iaſ.in l.ex ea parte, col.2. verſi.ſimiliter non poſſet.D.de ver. obli. Deci.in l. ſemper in ſtipulationibus, col.pen.verſi.& pari ratione.D.de reg.iur.& in l.vt liberis, col.3.verſi. & pari ratione videtur.C.de collatio. & in cap.conſtitutus, col.3. verſi.vnde licèt, de reſcri. Corſe. in rub. de iureiu. in 27. priuile. Bauer. in d. trac. de virtu. iura. col.7. verſi.nam licèt not. rogatus, & Tiraq. in trac. de legi. connu. glo.7.num.122. incip. ex his autem: ſuper quo etiam videre poteris quæ latè de hac clauſula ad formam ſapientis, & de dictione &c. tradidere Docto.in d.§.idem credendum, & Fely.in cap. cùm P.tabellio, col.4. verſi. ſeptimò quæritur, de fi.inſtru. Rip.in l.ſi vnquam, in vlti. quæſtio. & ibi latè Tiraq. in præfa. in fi.C.de reuo. donatio. iterum & latiùs Tiraq. in trac. de iu.conſti.par.3. limita.31.& vlti. per totam.

19 ℭ Nec huic noſtræ ſententiæ ſufficienter, vt arbitramur, confirmatæ officere opinamur dicta Deci. d.conſ.532. & Goza.d. conſ.16. quia ea vera non videntur, quoniam hoc quoque caſu militant rationes Doctorum in locis præalle. & illa præſertim quòd iusiurandum in ſalutis æternæ detrimentum non tendens ſeruandum eſt, cap. licèt mulieres, de iureiu. in 6. cum ſimili. quanquam etiam Deci. non aperiat de quo iureiurando ſtatutum per eum recitatum loqueretur.

20 ℭ Non obſtat etiam Barb.dictum d. conſ.21. lib.pri. quia & illud verum non eſt,immò communiter reprobatum, vt per Cagno.in l.ſi librarius,ſub num.43. in fi.D.de reg.iur. Ex quibus omnibus candide Lector habes opinionem hanc fortiſsimè defenſam & confirmatam: ſed quoniam ſupra diximus eandem opinionem procedere quando ſtatutum nullam iurisiurandi mentionem facit, non exiſtimes tamen ſufficere ſi ſimpliciter de eo mentionem faciat illud reprobando, quia hæc res multis eget diſtinctionibus,

aliis scilicet distinguentibus an statutum præsumat iusiurandum metu & dolo extortum, aliis id tantùm admittentibus si causa id statuendi concurrat, nonnullis etiam interesse existimantibus an statutum vtatur verbo præsumatur, an fingatur, vt latè disseruimus supra in glo.8. in ver.mariti,num. 90. incip.aut verò, cum mul.seq. vsque ad num.107.

21 ¶ Est tamen casus nouissimè à sacrosancto Tridentino concilio decisus, sessio.25. cap.16. quo non valet iurata mulieris obligatio sine certa solennitate celebrata, videlicet quum mulier ingredi vult religionem, cuius renuntiatio aut obligatio iureiurando non firmatur, nisi facta sit cum licentia Episcopi aut eius Vicarii, & intra duos menses proximos ante professionem.

22 ¶ TERTIO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, an iusiurandum hoc casu seruandum sit, an verò ipsum quoque contractum validet (hæc enim inter se multùm differunt, vt videre poteris apud Butri. Abb.Imo. & Alcia. in d.cap. cùm contingat, de iureiu.apud Anch.& alios in cap. licèt, de iureiu. in 6. & apud recentiores in aut. sacramenta puberum.C.si aduer. vendi.) qua in quæstione diutiùs immorandum non duximus, quando communis est sententia contractum confirmare, vt contra But.in d.cap. cùm contingat, col.5. versi.ex quibus concludo, iunctis præcedentibus, tenuerunt communem hanc esse opinionem attestantes, Imo. ibi col.62.versi.istis sic declaratis, & Aret.consi.22.diligenter, col.fin.versi. hoc præmisso,& Curt.Iun.consi.47. habita, num.4.

23 ¶ QVARTO quæro, quid si mulier certiorata non sit de tali beneficio, an nihilominus iusiurandum per eam præstitum contractum confirmet: quæ dubitatio ex ea pendet quæstione, an mulier de S. C. Velleiani vel alterius iuris sibi competentis beneficio, vel minor de in integrum restitutionis auxilio non certiorati, si iurent, his beneficiis cadant, & cadere voluerunt multi quos congerit Tiraq. in l.si vnquam, in præfat. num.135. incip. & in hanc partem.C.de reuo. dona. & præterea Saly. & Castr. vterque in fin.ver. in l.fin.C.ad S. C. Trebel. Io. And. in cap.si diligenti, col.2. versi. ad dubium tamen huius opi, iunctis præcedentibus, & ibi Butri. col. 6. versi.fallit etiam quando est iuratum, Abb.col.4. versi.& quod tenet D. Anto.Imo. col.2. versi.in ea.glos.ibi mulier potest, Fely.col.4. versi.primũ corolarium, & col.5. versi. secundum corolarium, de for. compe. Alcia. in cap. cùm contingat, post prin. versi. & istam conclusionem, de iureiu. Castr. consi.122. viso puncto suprascripto, col.3. versi. nec obstat etiam, lib.2. Barb.consi.vlt. illud referam, col.pen. versi.præterea asseritur, lib.3. Clau.Aquen.in l.sciendum, num.19.D.de verbo.oblig. Bertran.consi.169. visis duobus, col.pen. versi.fortè verò opponetur, lib.pri. vbi hanc communem esse opinionem asserit, & in practica obseruari, ideoque ab ea recedendum non esse, consi.51. col.pri. vol.3. Fely.in cap. ex rescripto, col. pri.versi.vltimò no.de iureiu. Corn. in rep. aut.sacramenta puberum, col. 11. versi.tertiò quæro, & ibi post longam disputationem sequitur Io.Igne. col.12. versi. tertiò principaliter limita, cum dua.col.seq.C.si aduer.vendi. Ias.in l.fin. cir.med.C.de iur. & fac.igno. Alua.in cap.pri.§.item sacramenta, col.4. versi.vtrum autem, qui etiam de communi sententia fidem facit, & ibi Affiic. in 3.nota. col.3. versi.sed iuxta prædicta, de pac. iur.fir. Curt.

Iun.conſ.47. habita, col.fin. verſi.poſtremò non obſtat, qui etiam communem hanc dicit opinionem, Io.Lup. in rep. cap.per veſtras.§.34. incip.ampliabis tertiò & decimò, col.2. verſi. ex quo infert, de dona. inter vir. & vxo. Alber. Brun. in trac. de for. & ſolen. tit.de proba. & præſump. for. & ſolen. char.8. col.pri. verſi. iuxta prædictam materiam, char. omnium 85. vbi communem hanc dicit opinionem, Mant.conſ.132. col.pri.in fi.Bolo. in pri. interpre. d. cap. ex reſcripto, de iureiu.Soc.Iun. conſ.65. viſo puncto, poſt prin. ver.& addo, vol.2. Pant. Cremen. in rep.l.2.num.178.& ibi Cagno.col.39.ver.ſecunda concluſio.C.de reſcin.vendi.Stepha.Aufre. in apo.deciſio. Tholo.149. Guli.Benedic. in rep.cap. Raynutius.in ver.teſtamentum, num.260. de teſta. Iac.Philip.Porti.Imo.lib.commu. opini.4. conclu.34. vbi plures ex prædictis citat, hancque opinionem veriorem eſſe dicit, Matthæ.Gribal. qui de communi ſententia fidem facit, in ſuo trac. commu.opin.in ver.certioratio, & in ver.iuramentum, verſi.iuramentum habet.

24 ℭ Non deſunt tamen qui contrarium teneant, quos etiam cumulauit idem Tiraq. in d.præfa.l.ſi vnquam, num.151. incip.& ne quos, vbi dum allegat Io.And. in Specu.tit. de obliga. & ſoluti.§.pri.col.6. in addi. incip. quomodo huic dicto, veriùs hæc additio eſt in tit.de renun.& conclu. col. 7. quod & repetiit idem Io.And. in d.tit.de obliga. & ſoluti.§.pri. col.4. in addi. incip. Vber. de Bob. & eam etiam opinionem veriorem dicit Alex. in l.ſciendum, num.34.D.de verbo. obliga. licèt ſubdat in practica à contraria ſententia recedendum non eſſe: & quam etiam tenent Bal.conſ.380. caſus talis, domina Angela, per totum, lib.3. qui id intelligit habita iuriſiurandi relaxatione, Bertran. conſ.162. ex themate mihi exhibito, col.2. verſi.fortè verò opponetur, lib.pri. conſ.181. quilibet eſt moderator, col. 3. verſi.ſed non videtur, eod.lib.pri. conſ.46.pro breuiori, col.pri.verſi.& cùm tempore, vol.2. conſ.71. ponitur in facto, cir.fin.verſi.præterea dicet, eod.lib.2. conſ.142. conſultatio, col.2. verſi.iuri autem, vbi tamen ſubdubitat, eod.lib.2. Paris.conſ.96. in præſenti, col.8. verſi.& etiam quia ipſe, ſub num.73. libr. pri. Ludo. Bolo. conſ.45. idcirco, col.3. verſi. præterea etiam, & col.fin. verſi.quartò quia, Deciſi.Tholo.149. prealle. Guid.Pap. conſ.130.col.2. in ſecun.dub.Soc.Iun. ſubdubius tamen,conſ.3.viſa & bene, col.fin. verſi.& hinc eſt, lib.2.Io.Neuiza. conſ.22. quàm bonus, col.5. verſi.quartò facit.

25 ℭ Qua etiam in re quantùm ad minorem ſunt qui diſtingunt, quòd aut minor contrahit cum authoritate curatoris, & non requiritur alia certioratio iureiurando interueniẽte: aut ſolus contrahit, & tunc ſecus, ita enim voluit Bal.in d.l.2. in ix.quæſtio.C.de reſcin.vendi.& in cap.pri.§.item ſacramenta, in vlti. quæſtio. dum ſe remittit ad dicta per ſeipſum vbi ſupra, de pac.Iur. firman. & videtur ſequi Alex.conſ.222. viſa facti, col.pri. verſi. videamus, & col.ſeq. vol.2. quæ diſtinctio, ſi vera eſſet, plurimum ad noſtrum propoſitum conferret, vt ſcilicet iuſiurandum mulieri de huius ſtatuti beneficio non certioratæ non obeſſet, ſi ſine conſenſu hic requiſito contraheret, tanquam hic conſenſus tutoris vel curatoris authoritati ſimillimus ſit, vt ſæpè diximus.

26 ℭ Nos tamen primam ſequimur opinionem,quæ communior videtur,vt

n 3 colli-

colligitur ex allegatis per Tiraq. quo loco eum supra citauimus, iunctis supra per nos additis: pro qua facit quòd in dubijs opinionibus tenenda est ea quæ animæ fauet, cap. iuuenis, de sponsa. quæ etiam sententia in practica obseruatur, vt asserit Bertran.in cons.supra commemoratis,& Docto.in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. quanquam contrarium seruari affirmet Imo.in cap.pen.col.7. versi.item etiam limitentur, de emp.& vendi. sed nos Bertran. assertionem veram esse experti fuimus in casu nostri Comensis statuti 332. in ciuili.disponentis eum qui habet gratiam tempore limitatam redimendæ rei venditæ, ea in perpetuum & quandocunque velit vti posse: cui statuto fuerat per minorem cum curatoris authoritate iureiurando renuntiatum: quam nos renuntiationem ob certiorationem dicti statuti minori non factam, nullam esse dubitanter tamen consulueramus: sed obtinere non potuimus coram integerrimo viro Mag. D. Francisco Ruscha collega nostro causæ consultore: de cuius consilio contrarium fuit iudicatum, ad quam sententiam cùm causa fuisset in Senatum introducta, noluit Senatus manum apponere,quanuis antea soleret: quare antequam appellationis causam cliens noster prosequeretur, expensis nostris consuluimus doctissimum virum Magn. D. Io.Cephalum quid de ea re sentiret, missis etiam ad eum nostris allegationibus: cuius votum nunquam habere potuimus: vnde eidem clienti nostro persuasimus vt alium ipse in nostra Comensi ciuitate consuleret, qui consultor, qui fuit Mag. D.Aloysius Turrianus,non medioeris vir eruditionis, in eandem iudicis sententiam inclinauit: quapropter idem cliens,nobis sic suadentibus, deserta appellationis causa, promisit dictam sententiam in iudicatum transire: quanquam etiam casus ille magis erat dubius, quia d. statutum 332. ob publicam videtur vtilitatem introductum in odium fœneratorum tales contractus cum pacto de retrouendẽdo in fraudem vsurarum facientium, vt per Barb.cons.51.scripsit,col.11. in prin.versi.considerauit enim,lib.pri. quo casu constat non posse iureiurando renuntiari, cap.si diligenti, de for. compe. Docto. in cap. cùm contingat, de iureiu. in l. nemo potest.D. de lega. pri. in l. ius publicum.D. de pac. cum simili. item quia iusiurandum non fuerat specialiter super renuntiatione statuti, sed in fine instrumenti simpliciter præstitum, scilicet de non contraueniendo omnibus & singulis supradictis in forma: super quo tamen vide quę dicemus infra quæstio.vij. & quia denique in casu nostro non contraueniebat is qui iurauerat sed hæres eius: de quo tamen videnda sunt quæ differemus infra quæstio.xxi.

27 ¶ Et hanc opinionem in muliere saltem procedere, sensit etiam Ias. in d.l. sciendum, col.13. versi.tu autem responde.D.de ver.obli. & Neuiza.d. cons.22. quo loco eum supra citauimus: cuius tamen contrarium seruari inquit Imo. in d.l.sciendum, col.3. versi.item nota ex glos.videlicet solere in instrumento mentionem fieri mulierem potiùs quàm minorem de beneficio sibi cõpetenti certioratam fuisse: quam praxim videtur velle Imo. seruandam esse per l.minime.D.de legi.quod & repetijt in d.cap. cùm contingat, char.18. col.3. versi. est tamen verum, de iureiu. quam etiam opinionem procedere quando minor iurauit non contrauenire ratione minoris ætatis, secus inquiens si simpliciter iurauit, tenuit Soc.Iun.cons.48. viso puncto, col.8. versi.& quanuis, lib.pri. sed & nostram sententiam in simili statuto videtur tenuisse Alex. cons.27. viso libello, per totum, lib.pri. dum loquens de statuto prohibente minorem sine præsentia vicecomitis contra-

contrahere, concludit contractum per eum omissa statuti solennitate celebratum iureiurando interueniente non solùm ipso iure valere, sed nec posse minorem, quanuis non certioratum, in integrum restitutionem petere; videtur enim præsupponere Alex. nullam quoque statuti certiorationem factam fuisse.

28 ℭ Quam opinionem indistinctè procedere arbitramur reiecta illa Bald. distinctione, quam de minore facit, an cum curatoris authoritate contrahat, an sine: quam expresśim distinctionem reprobarunt Saly. in d. aut. sacramenta puberum, col. 5. in fin. versi. quæro ab extra nunquid ad hoc, & Baph. Cuma. in d. l. sciendum, col. 2. in fin. versi. tamen Bal. Rom. col. 7. versi. secunda fuit, iunctis sequentibus, Alex. col. 9. versi. sed potes ad ista, Aret. col. 6. versi. reuocatur tamen hoc, & Ias. col. 14. versi. quanuis Bal. D. de verb. obli. Imo. in d. cap. pen. col. 8. versi. item aduerte quia Bal. de emp. & vendi. Cagno. in d. l. 2. col. 39. versi. secunda conclusio, sub num. 107. dum Bald. reprobat. C. de rescin. vendi.

29 ℭ QVINTO quæro, si quis maluerit contrariam, quæ certiorationem requirit, opinionem sequi, an sufficiat mulierem fuisse antea in alio instrumento certioratam: & sufficere voluit Bar. loquens de certioratione S. C. Velleiani, in l. fin. in fin. C. eod. tit. ad S. C. Velle. per tex. in l. item veniunt. §. à quo. D. de pecu. vti legitur in antiquioribus Bar. codicibus, sed veriùs est in titu. de peti. hære. sicuti legitur in recentioribus, qui. §. à quo, est versiculus. §. petitam autem: allegat etiam Bar. tex. in l. si quis stipulatus, in fi. D. de vsur. & puto voluerit citare tex. in l. si stipulatus sis, eod. tit. de vxur. qui tamen tex. ad propositum nostrum facere non videtur: sed hæc opinio satis confirmatur ex ea regula, cum qui certus est, non esse amplius certiorandum, quando certioratio non requiritur pro forma, sed ad effectum habendæ tantùm notitiæ, vt in casu isto videtur, de qua latè habetur per Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 36. in glo. 2. num. 24. & 28.

30 ℭ SEXTO quæro, an in dubio facta præsumatur certioratio: de quo quia quantùm ad casum nostrum non admodum præstat id scire, cùm eam firmauerimus opinionem quæ certiorationem non desiderat, videbis glo. in l. fin. §. fin. in ver. si mulier. D. ad S. C. Velle. Castr. in l. fin. cir. fin. C. eod. tit. Butri. Abb. Imo. & Fely. in d. cap. si diligenti, quibus locis eos citauimus supra, de for. compe. eundem Butri. in d. cap. pen. col. pen. versi. sed in dubio, & ibi Abb. col. fin. cir. med. & Imo. col. 6. versi. facit etiam, de empt. & vendi. Docto. in d. l. sciendum, de verb. obli. Bolo. d. cons. 45. quo loco eum allegauimus supra num. 24.

31 ℭ SEPTIMO quæro, an ea opinio, quam supra in iiij. quæstio. approbauimus, procedat non solùm si specialiter sit iuratum super hoc statuto, sed etiam si generaliter in fine instrumenti, hoc scilicet modo, & iurauit prædicta omnia esse vera, & attendere & obseruare &c. vt inoleuit communis notariorum stylus: & videtur non procedere vt in simili distinguit Fely. in rub. de præscrip. col. 6. in 4. fallen. quem sequitur Curt. iun. in l. petens, num. 16. in fin. C. de pac. quam Fely. distinctionem communem asserere videtur Soc. iun. in cons. 145. viso puncto, num. 62. lib. pri. & pro qua distinctione nos quoque facere addimus, quòd licèt generalis aliàs dispo-

sitio actum non comprehendat iuratum, vt latè docuimus supra hac eadem glos. num. 10. incip. hanc autem sententiam, fallit tamen vbi non specialiter, sed generaliter præstitum fuit iusiurandum, secundùm Gemi. conf. 83. opponitur, in fin. quem refert & sequitur apo. Rom. in singu. 7. incip. quòd dispositio.

32 ℂ Verùm cùm hanc ex facto quæstionem coram dicto Mag. D. Francisco Ruscha habuissemus, vt supra in iiij. quæstio. retulimus, secundùm hãc opinionem obtinere non potuimus: qui D. Ruscha respondebat Soc. Iun. vbi supra assertiuè non affirmare hanc communem esse opinionem, quoniam verbo videtur, vtitur, quam tamen nos responsionem paruipenderemus, quia etiam sententia per verbum videtur, lata, valida est. l. diui fratres. §. rectè, D. de lib. cau. l. quid tamen. §. si arbiter, & ibi Bar. in secun. nota. D. de arbi. l. pri. in prin. & ibi etiam Bart. post prin. ver. quæro testis examinatus. D. de ven. inspi. Ias. in l. apud Iulianum. §. si Titius, col. 3. versi. sextò pondera, de leg. pri. vbi in fortioribus etiam terminis loquitur, additis etiam his verbis, prima facie, vel prima fronte, nisi contrarium postea subdatur.

33 ℂ Magis tamen obstare arbitramur quòd distinctio ista videtur contra mentem aliorum Doctorum supra in iiij. quæstio. allegatorum, qui simpliciter loquuntur quando mulier aut minor iurat se contractui non contrauenturum: & ad hoc faciunt optimè quæ diximus supra in glos. 8. in verb. mariti, quæstio. xxiij. & in glos. 15. in verb. iurante marito vel agnato, quæstio. ij.

34 ℂ OCTAVO quæro, quid si duplex concurrat prohibitio & impedimentum, puta quia mulier ipsa sit etiam minor xxv. annis: quo casu tenetur iuris quoque communis solennitatem obseruare, vt diximus supra in glos. 2. in ver. mulierum, quæstio. vlti. quæro inquam si huiusmodi mulier contraxerit non solùm sine viri aut agnati consensu, sed etiam sine tutoris aut curatoris authoritate, et etiam sine iudicis decreto, si fortè immobilia alienet, addito de non contrauueniendo iureiurando, an iusiurandum hoc vtrunque & sexus & ætatis defectum suppleat: quod non videtur, quia duo vincula magis ligant quàm vnum, aut. defuncto. C. ad S. C. Tertyl. cum simili. & ita hac in sententia fuit Curt. Iun. in aut. sacramenta, col. 10. versi. sequendo modò. C. si aduer. vendi. quod & priùs sensit Bald. in tit. de pac. iur. firman. cap. pri. §. item sacramenta, col. 3. versi. item sextò, dum iurisiurandum, inquit, ætatis defectum supplere, non alios etiam defectus.

35 ℂ Verùm Ang. in d. aut. sacramenta, col. 2. versi. aduertè etiam, alterius fuit opinionis, iusiurandum scilicet simpliciter præstitum, in dubio ad omnem causam tanquam generaliter præstitum videatur, referendum, ita etiam inquiens velle glos. & Docto. ibi, vbi idem etiam voluit Castr. in rep. col. 2. versi. secundò limitatur, & col. seq. qui id verum intelligit de iure canonico, sed de iure ciuili dicit iusiurandum minoris plures non supplere defectus, & ibi sequi videtur subdubius tamen Corn. in rep. col. 10. versi. 26. quæro, num. 33. & sensit idem etiam Cast. in cons. 8. in causa quæ vertitur coram Domino Vicario, per totum, lib. 2. & voluerunt etiam Butr. in

cap.

cap.pen. col.pen. versi. quæro cum ea. glos. vsque in fin. de emp.& vendi. Abb. conf.8. tria ad decisionem, in secun. dub. iuncto pri. lib.2. & Deci. conf.414. viso eleganti, in fin. & Soc.Iun. conf.3. consideratis his, col.2. versi. & dicitur per iuramentum, lib.3.

36 ℭ Nobis tamen ea placet opinio, vt distinguamus hoc modo; videlicet iusiurandum per minorem præstitum, in dubio ratione minoris ætatis intelligendum, secus si generaliter præstitum sit, quia minor iurauerit se ex aliqua causa non contrauenturum, aut similibus verbis vsus sit, vti hodie solent notarij huiusmodi minorum renuntiationes concipere: quæ quidem distinctio fuit Bart.in d.aut.sacramenta, col.2. versi.ad vnum tamen, vbi sequuntur Albe.col.5. versi.& primò illa, Saly. col.antep. versi. quæro cum glo.quid si iste, Fulg.col.3. versi.in ea.glo.ibi de thesaur. Castr.col.3. versi.tertiò principaliter, Aret.cir.fin.versi.item quid si resultet, Ias.col.11. versi.primò limitat Bart. & iterum col.12. versi.in tertia quærit glos. & Io. Igne.in rep.col.antep. versi.similiter incip.in tertia quærit glo. quam etiam distinctionem repetijt idem Bart. in l.2. col.3. versi. quæro quid si minor, post glos. ibi pri.ante med. hoc idem sentientem, & ibi etiam Albe.col.3. versi.item quærit glos.si iuratum est, Bal.col.6. in ix.quæstio. Ang. sibiipsi contrarius, col.pen. versi.in ea.glo. ibi opeteretur, Saly.col.4. in xi.quæstio. Castr. col.pen. versi. & hoc si venditor, Panta.Crem. num.176. cum sex seq. & Hiero. Cagno. in ix. quæstio. sub num.103. & seq. qui alios citat concor.C.de rescin.vendi. iterum Albe.in l.si quis maior, col.pri.versi.sed quid si minor.C.de transac. Alua.in cap.pri.§.item sacramenta, col.6.versi. quæro cum dicta glos. & ibi Præpo. Medio. col.4. versi. eiusdem initij, & Afflic. col.pri. versi.sed Bart.addit, de pac.iura. firman. iterum Fulg. conf. 237. Finus Guidonius, col.pri. post prin. & iterum col.fin. per totam: & videntur tenere etiam Abb.in cap.cùm causa, col.3. versi.in ea.glos.ibi sed quid dices,& ibi Imo.col.5. versi.in ead.glos.fin. de emp. & vendi. clariùs idem Abb.conf.31. circa primum, col.pri. in fin.versi.statutum autem, lib. 2. iterum etiam Imo. conf. pri. in casu præmisso, col.9. versi. sed contra hanc responsionem, Alex. conf.27. viso libello, col.pri. versi.tertiò quia, iunctis sequen. si solerter expendatur, lib.pri. conf.89. viso puncto, col.4. versi.nec huic responsioni, vbi communem hanc dicit opinionem, lib.2. conf.127. viso processu, col.2. versi.tamen quando minor, eod.lib.2. iterum Ias.conf.118. contra donationem, col.2. versi. & si contra prædicta, lib.4. Anto.Rub.Alexandri. conf.12.visis & diligenter, col.4. versi.est igitur considerandum, Deci. conf.239. primò non videtur, col.2. versi. nec dicatur quòd iuramentum, Crot.in l.stipulatio hoc modo concepta, col. 11.versi.quintò fallit, num.50.& 51.D.de verb.obli. Bertran.conf.71. ponitur in facto, cir.fin. versi.insuper, lib.2. conf.181. quilibet est moderator, col.pen. versi.& supposito, eod.lib.2. Crauet. conf.7. Eynimundus, col.2. versi.ampliùs voluit, lib.pri. conf.188. Magnificus Senatus, num.3. eod.lib. vbi etiam declarat quid si enormissima læsio intercesserit, Hippo. Rimi. insti. qui.alie.lic. vel non, in prin. num.240. vsque ad num.260. vbi etiam num.258. ita intelligendum inquit Deci.in d.conf.214. quando scilicet generaliter præstitum fuit iusiurandum: & hanc eandem Bart. & sequacium distinctionem ante hos omnes ab his tamen non commemoratus posuit Hosti. in cap.cùm contingat.§.fin.col.etiam fin. versi.quid si deceptus est, de iureiu.

37 ¶ Illud autem apud omnes in rem transit iudicatam, iusiurandum si fuerit limitatum, puta ratione minoris ætatis, ad alium defectum non trahi, secundùm Angel. in d. aut. sacramenta, quo loco eum supra citauimus, Fulgo. d. conf. 237. col. pri. versi. super eo quod quæritur, Crau. d. conf. 7. num. 5. libr. pri. & Rimi. vbi supra, num. 253. quod satis probatur ex illa vulgata regula, limitatam causam limitatum producere effectum, l. in agris. D. de acqui. rer. dom. l. age cum Geminiano, vbi Docto. C. de transac. & ex alia quoque regula, vbi plura competunt remedia, vno sublato aliud illæsum manere. l. si domus, vbi Docto. D. de serui. vrba. prædio.

38 ¶ NONO quæro, quid si mulier pubertati tantùm proxima sit, an eo quoque casu iureiurando obligetur: & non obligari voluisse videtur glo. in d. aut. sacramenta, in glos. pri. & ibi clariùs Oldra. Petr. de Bellaperti. Cyn. Odofre. Guid. de Suza. & post eos Albe. col. 3. versi. quid de impubere, & iterum col. fi. in fin. vbi id verum intelligit in casu illius aut. secus in casu l. pri. C. eod. tit. Bal. col. 2. versi. modò venio ad verbum puberum, Ang. col. pri. versi. in tex. puberum, & Fulgo. post prin. versi. tria notabis, dum requirit xij. annos in fœmina, & xiiij. in masculo, ad hoc vt obligentur iureiurando. C. si aduer. vendi. & iterum glo. fin. in l. fin. in ver. in eum potuerit. D. de lib. cau. & in cap. pri. §. item sacramenta, in glos. etiam pri. ante med. versi. quid si impubes iurauerit, & ibi Bald. col. 2. versi. secundò quæritur, dum expressim tenet iusiurandum impuberis non conualidare contractum, licèt nutet in eo an periurium incurratur, & ibi Alua. col. 2. versi. quæro cum glos. an iste tex. & Præpo. Mediol. col. etiam 2. versi. eodem modo incipi. quæro cum glos. 2. de pac. iur. firman. idem Bal. in l. pactum dotali, col. pri. versi. item caue, qui id intelligit quo ad forum fori, non etiam poli. C. de collatio. iterum etiam Ang. in l. si quis pro eo, cir. finem prin. versi. si tamen pupillus. D. de fideiuss. Fulgo. cons. 237. Finus Guidonius, col. pri. versi. pro quo facit, vbi hanc communem dicit opinionem contra Bart. Guli. Cun. in l. qui iurasse, in prin. & ibi Ang. & Castr. col. pri. versi. item est verum, vbi etiam sequi videtur Ias. col. pri. versi. secundo limita. D. de iureiu. idem Castr. cons. 105. si non interesset iuramentum, in pri. dub. lib. 2. vbi id intelligit saltem procedere quando impubes alienat immobilia sine decreto legitimè interposito, Patis. in cap. in præsentia, num. 30. de proba.

39 ¶ Contrariam autem sententiam visi sunt tenuisse glos. in cap. pri. in versi. peccata, quam ibi sequitur Abb. & alij, de delic. puc. dum allegat d. l. qui iurasse, necnon & Iaco. Belui. & Andr. de Iser. in d. §. item sacramenta, & ibi clariùs Afflic. col. 2. versi. sed quid si minor, Bart. in d. aut. sacramenta, col. 2. versi. sequitur in tex. puberum, qui ita communiter Doctores tenere affirmat, & ibi Saly. si solerter inspiciatur, col. 2. versi. quæro iuxta secundum verbum, & Castr. in lectu. col. 2. versi. in glos. pri. ibi impuberis, qui hoc inquit procedere saltem de iure canonico, licèt secus dicat de iure ciuili, per illam aut. & ibi etiam Humber. de Bouen. in rep. col. 2. versi. secunda quæstio, Franc. Arct. cir. prin. versi. secundò no. & iterum col. pri. post med. versi. secundò dixi, Corn. col. 3. versi. in tex. ibi puberum, & col. seq. Ias. col. 5. versi. quid de impubere, cum duo. seq. Io. Igne. subdubius tamen, & super hoc cogitandum relinquens, sed ita vt in hanc partē inclinare videatur in repet. col. 4. versi. sequitur in tex. puberum, & Curt. Iun.

col. 5.

col.5. versi.glo.pri. in fin.cum dua.seq. qui communem hanc dicit opinionem, idem Bart. in d.l.qui iuralle, post medium prin. versi. Canonistæ tamen, vbi etiam sequi videtur Roma. post prin. iure saltem canonico inspecto, cui standum inquit, & Fulg. cir.medium prin. versi.ad fin.glos. qui ita seruari dicit in foro quoque ciuili, Alex.post prin. versi.item secus in iuramento.D.de iureiu. Hosti. in cap. cùm contingat, sub.§.fin. col.pri. in fin. versi.& considera quòd dicit aut.puberum, & ibi Io.And.post prin.in ver. sanctiones, Butri.col.5. versi.per quæ puto, Imo.col.65. versi.iuxta prædicta, & col.84. versi.item potest dubitari, & col.98. versi. D.Anto. hic, & col.99. versi.ex prædictis, & versi.item non obstat quòd æquiparetur, de iureiu. Archi.in cap.quanuis, & ibi Pau. de Leaza. & post eos Gemi.col.3. versi. in ead.glos. ibi puberis, vbi etiam sequi videtur Philip.Franc. col.6. versi.in glos. in ver.seruari, de pac. in 6. Calda. cons.8. quæ puellæ, tit. de iureiu. Abb.cons.39. duo sunt, col.fi.versi.secundò principaliter, vbi hanc communem dicit & Legistarum & Canonistarum opinionem, lib.pri.cons. 108. illud in effectu, ante fin. versi. & hac consideratione, lib.2.in cap. ex literis, col.2. versi.in glos.in ver.quam filijs, de sponsa.Rom.in l. is cui bonis, col.7. versi.sed responde, & col.antep. versi.sed pupillus doli capax, & ibi Ias. col.pen. versi.& licèt ista, de verb.obliga. Corn.cons.240. quanquam videatur, per totum, libr.pri. cons.36. in hac consultatione, col.2. versi.& quòd dicta, lib.2. cons.187. videtur in hac, col.pen. versi.nec obstat quòd bona, lib.3. quibus in locis communem hanc esse Canonistarum opinionem asserit, ideoque sequendam in praxi, Dec.in l.pupillum, col.2. versi. & per istum tex. & ibi Cagno.col. fin. versi.ex prædictis infertur.D. de reg.iur. idem Dec.cons.682. in causa Dominæ Lucretiæ, cir.fin.versi.& quod dictum est, Afflic.decisi.322. Dñs Ciccus, col.pri. cum dua.aut tri. sequen. & decisio.393. Hieronymus Ferraiolus, col.4. versi.tertia conclusio, Cagno.in rep.l.2. num.101.C.de rescin.vendi.quam etiam sententiam saltem procedere quando impubes volens iurat, tenuisse videtur glo.xxij. quæstio.iiij. cap.paruuli, in glos.pri.

40 ¶ Alij autem in hac fuerunt sententia vt distinguatur, an debita solennitas, puta tutoris authoritas intercesserit, necne, vt priore scilicet casu pupillus doli capax iureiurando obligetur, posteriore non vtique: inter quos Iac. Butri. in d.aut. sacramenta.

41 ¶ Quartam etiam & vltimam opinionem scriptam reliquit Andr.Alcia. in d.cap.cùm contingat, nu. 91. de iureiu. volens petita iurisiurandi absolutione posse pupillum doli capacem contrauenire, secus ea non petita, & sic sentiens iusiurandum tantùm esse obseruandum, non etiam contractum conualidare, hæc enim inter se multùm differunt, vt videre licet in locis supra in iij. quæstio. huius glo.per nos commemoratis: pro qua quidem sententia Alcia. ponderat Hosti. Io.And. Archi. Bart. & alios antiquiores in locis præallegatis ita loqui, huiusmodi scilicet iusiurandum seruandum esse: quod etiam addo fuisse de mente Imo.ibi in d. cap.cùm contingat, col.100. versi.aduerte tamen, dum posteaquàm tenuit opinionem, quam supra retulimus, pupillum doli capacem iureiurando obligari, æquum tamen inquit videri si appareat eum læsum saltem enormiter, debere absolutionẽ concedi, imposita congruenti pœnitentia, vt postea venire possit cõtra contractum saltem per in integrũ restitutionem: quod tamen

men dicit se non firmare, quia à nemine id tactum reperit, sed satis æquum suo esse iudicio: in qua etiam sententia clariùs fuit Franc.Aret.in d.l. qui iurasse, in fine prin. dum inquit, tunc demum se Bart. opinionem sequi, quando vltra quòd quis est proximus pubertati, probatur etiam eum esse doli capacem: sed si id non probatur, ipsum quidem minorem pubertati proximum periurio ligari, sed tamen si enormiter lædatur, absolutionem à iureiurando tanquam indiscreto & temerario petere posse.

42 ℭ Nos tamen Bart.opinionem veriorem arbitramur, quam etiam communiorem esse ex prædictis colligitur, vt iusiurandum scilicet contractum pupilli doli capacis confirmet, non autem obseruandum duntaxat sit iusiurandum, & hanc arbitramur fuisse mentem Bart. & aliorum eius sequacium, vti etiam probant iura per eos allegata, ideoque & Alcia.eam opinionem, quam supra ex eo retulimus, simpliciter non affirmauit, sed statim subiunxit hoc saltem procedere data enormi læsione, quia tunc concedenda erit absolutio: quod & nos vltimum recipimus per nota.per But. Abb. & Imo.ibi in d.cap.cùm contingat.

43 ℭ Illud autem dubitationem non habet, si ipse impubes pubertati proximus aduersario, cum quo contrahit, se adultum asserat, & se non contrauenturum iuret, iusiurandum tunc contractum conualidare, secundùm Gulie.de Cun.in d.l. qui iurasse, in prin.& ibi Castr.eir.med. versi.dicit tamen Gul. Alex.col.pri. versi. tamen Guli. de Cun.D.de iureiu. Guid. de Suza. in d.aut.sacramenta, & ibi Albe.col.3. versi.quid si impubes pubertati proximus, qui id verum intelligit nisi ex aspectu impubes communiter videatur, Ias.col.4. versi.limita singulariter, & Curt.Iun. col.6. versi. quartò pro ista parte, Castr.in l.pri. col.2. versi. quid autem si pupillus.C. si mino. se maio. dixe. quam & opinionem vti communiorem sequimur: quanquam Bal.in rep.l.2. col.43. versi.quid si pupillus iurauit.D.de iureiu. dicat hoc quoque casu iusiurandum non confirmare contractum, sed pupillum ipsum de dolo teneri.

44 ℭ Hanc autem conclusionem limitant Docto. in locis supra proximè allegatis non procedere quando impubes contraheret cum coniuncto, vt hoc scilicet casu ipsi impuberi huiusmodi assertio non noceat, quia non est verisimile ipsum coniunctum illius ætatem ignorare, per l. octaui.D. vn. cogna. quibus & tu addere poteris hoc idem, coniunctum scilicet præsumi scire ætatem coniuncti, voluisse etiam Bart.in l. minor xxv.annis adito Præside, In fin.ver.D.de mino.& in l.de ætate, col.3. versi.& circa primum D.eod.tit. Bal.in l.conuenticulam, col.pen. versi.sed quòd istud.C.de epi. & cleri.in l.testium, cir.fin. versi.quæro si super probanda.C.de testi. Saly. in l. si minorem, col.3.versi. quid si obstetrices.C. de in inte. resti. mino. Alex. in l.Titius.§.Lucius, col.2. versi.limitatur etiam, de lib. & post. Soc. conf.153. quod est primum in secun.vol.incip.pulchra & subtilis, col.pen. versi.amplius dico, Ias. in l.pri. col.5. versi. secundò adde.D. si cert. peta. Neui. libr. syl. nuptia.2. num.113. Andr. Tiraq. de retrac. tit. pri. in fine, num.45. incip.& si qua.

45 ℭ Quod tamen ita accipiendum est, modò is coniunctus, qui alterius ætatem scire præsumitur, non sit minoris aut paris ætatis, sed longè maioris, ita

ita quòd verisimiliter id scire possit, vt declarat Bal.in l.de tutela, col.pri. versi.secundò nota, & ibi Saly. cir.fin. Castr.in fin.verb.& Alex.post prin. C.de in inte. resti. mino. idem Castr. in l.pri. in fin. etiam verb. & ibi ipse quoque Alex. col.5. versi.quid enim, Aret. col.3. versi.& idem dicendum est,Soc.col.3. in fin.versi.intelligas tamen, Io.Mar.Rimi.col.11.versi. item limita,Franc.Nig. num.39. Curt. Iun. col.10. versi. tertia sit conclusio, & Purpu.num.100.D.si cer.peta. ex quibus intelliges hæc eadem & in vicino procedere: & vide etiam omnino ad prædicta quæ diximus supra in glos. 2. in verb. mulierum, quæstio.vj. in fin. & in glos.8. in verb. mariti, quæstio.xxiij.

46 ℭ DECIMO quæro, quid si priùs iurauerit mulier se sine huius statuti solennitate non obligaturam, & tamen postea se obliget interposito de non contraueniendo iureiurando, an valeat obligatio posteriore iureiurando inspecto, an verò non valeat priore attento: quod postremum videtur per cap. sicut, pri.& cap. intellecto, de iureiu. & ita in muliere dotalem fundum cum iuramento alienante alio præcedente iureiurando de eo non alienando, nullam scilicet esse alienationem voluit glos. in cap. licèt mulieres, quod est 2. de iureiu. in 6. cuius infin. concor. citat Hippo. Rimi. insti.qui.alie.lic. in prin.num.228.quam etiam opinionem, vltra per eum allegata, secuti sunt Bart.in l.si prædium.C.de iu.dot.in l.is cui bonis, cir.fin. dum illam glo.allegat.D. de verb.obli. Hosti. in cap. cùm cótingat. §.fin. col.etiam fin. versi.quid si minor vel mulier, & ibi Abb. col.4. versi. circa primum, de iureiu. Anch.in d.cap.2. cir.fin. & ibi Gemi. in fin. verb. eod.tit. in 6. Afflic.cap.pri.§.item sacramenta, col.pen. versi.facit ad hoc, de pac. iura. fir. Corn. consi.36. videtur prima facie, col. pri. versi. quod idem, Aret.consi.113.in præsenti, col.pen.versi.illud autè, Marsi.in rub.D. de fideiusi.in xxviij.quęst. sub nu.236.& 237. vbi ex hoc generaliter tradit, qui iurauit non alienare vel non fideiubere, si postea alienet vel fideiubeat cum iuramento, nullam tamen esse alienationem vel fideiussionem, Ambro.Opizo. in rep.l.filiusfamilias.§.diui, col.71. ver.limita etiam 14.D. de leg.pri. Neui.lib. syl.nupti.2. num.81.

47 ℭ Ex quo etiam fonte prodijt, quanuis rei immobilis alienatio per minorem sine decreto iureiurando celebrata valeat, aut. sacramenta.C. si aduer. vendi. non valet tamen si aliud præcessit iusiurandum de ea non alienanda, secundùm Io.Camp. in trac. dot. in quarta parte, quæstio.xiiij. Ias.in l.duobus.§.fin. col.2.versi.iuxta istum tex.D.de iureiu. & in d.aut.sacramenta, col.17. versi.quintò singulariter limita, & ibi Curt.Iun. col.etiã 17. vers.quartò limitatur, & Afflic.in d.§.item sacramenta, num.44.

48 ℭ Quam & nos opinionẽ nostrò in casu sequimur, eò quia mulier prohibetur alienare vel obligare res suas sine solennitate hic expressa: scias enim Lector quòd quanuis illa glos. à multis citetur simpliciter voluisse, alienationem, licèt iureiurando interueniente factam, nullam tamen esse alio contrario iureiurando de non alienando præcedente, tamen verè ea loquitur in alienatione fundi dotalis, vt supra retulimus,& sic rei prohibitæ alienari,& ita eam intelligunt & declarant Abb.in cap.intellecto, col.3. vers.aduerte, & ibi Imo.in fin.verb. (dum se remittit ad dicta per seipsum in cap.cùm contingat, eod.tit.) de iureiu. idem Imo. in cap.dilecto, col.8.

vers. sed contra istud, & versi. nam etiam de iure communi, de præben. in d. cap. cùm contingat, col. 82. vers. item pro hoc videtur, & col. seq. in princ. iuncta etiam col. 84. vers. si verò iuramentum fuit negatiuè, & ibi Alcia. in 6. nota. num. 14. de iureiu. idem Imo. in l. cùm vir, col. 8. versi. item iuxta prædicta. D. de vsuca. Alex. subobscurè in l. duobus. §. fin. post prin. & ibi Aret. col. fin. vers. tertiò quærit hîc Bald. vsque in finem, & Ias. col. 2. vers. tenendo tamen. D. de iureiu. idem Alex. cons. 16. ponderatis narratis, col. 3. vers. & non ob. id quod no. lib. 3. Philip. Perus. in d. cap. 2. col. 2. vers. in ea. glos. ibi primum, de iureiu. in 6. Fely. subobscurè in cap. ex parte Decani, col. 4. in 7. limita. de rescri. & clariùs in cap. cùm M. Ferra. col. pen. in fin. & ibi Deci. col. 8. vers. secundò Abb. & Rip. num. 83. cir. fin. de constitu. idem Fely. in cap. si diligenti, col. pen. versi. inferas, iunctis præceden. de for. compet. iterum Ias. in. §. item si quis postulante, col. 2. vers. sextò iuramentum, dum se remittit ad Imo. vbi supra; insti. de actio. iterum etiam Deci. in l. pacta nouissima, col. 2. vers. primò quia. C. de pac. Rui. cons. 118. satis dubitabilis, col. pri. vers. si ergo, & col. 2. vers. sed & si, lib. 2. Crot. in l. filiusfamilias. §. diui, col. 23. vers. tenendo tamen, iuncto vers. non obstat glo. & ibi Ferdi. Loaz. num. 162. & 163. D. de leg. pri. Io. de Syluia in trac. benefi. parte. 3. quæstio. xxvij. glos. pragma. char. 156. col. pri. Geor. Natta in rep. cap. quanuis, col. 6. de pac. in 6. Chassa. in consue. Burgun. rub. 4. §. 16. in glos. in ver. ne peult mettre, col. pri. & 2. in prin. & iterum cons. 55. stante consuetudine, col. 8. vers. & omnes respondent, sub num. 25. Porti. Imo. lib. commu. opinio. 4. conclu. 17. col. 2. vers. istud intellige, qui illam latissimè glos. declarat: apud quos etiam videbis differentiæ rationem, quoniam scilicet quando concurrit iuris prohibitio, tunc sublato vno iureiurando per aliud, in dispositione iuris communis remanemus, quod ius irritam facit alienationem, sed quando rei alienatio non est interdicta, licèt unum iusiurandum aliud elidat, reuertimur tamen ad iuris dispositionem, qua validus manet contractus, licèt is, qui iurauit, periurus sit, secundùm Docto. in locis præalle. præsertim Alcia. Ex quibus verum videtur Campe. Iaso. & Curt. Iun. dictum, de minore iurante se immobilia sine debita iuris solennitate non alienaturum, & postea cum iuramento alienante, quia cùm & hîc concurrat iuris prohibito, prius iusiurandum inspiciendum est, & ita hac ratione voluerunt Abb. & Philip. Perus. in locis supra proximè allegatis: sed falsum econtra videtur quod voluit Mars. in d. rub. D. de fideius. si generaliter, vt loquitur, intelligatur.

49 ¶ VNDECIMO pro præcedentis quæstionis declaratione quæro, quid si prioris emptor iurisiurandi notitiã non habuerit, an eo quoque casu illud idem obseruandum erit: quod negat Bal. cons. 133. quædam puella, in pri. dub. lib. pri. in cap. cùm contingat, col. 5. vers. modò venio, sub num. 14. de iureiu. & Io. Fab. in insti. quib. alie. lic. in prin. col. pri. versi. in glo. quid si fiat, vbi id intelligit maximè procedere, si idem emptor ignoret rem venditam esse dotalem, & sic alienari prohitam, vt scilicet mulier ad interesse saltem teneatur, Imo. in l. cùm vir, col. 8. vers. credo tamen in quæstio. D. de vsuca. Alex. in apo. Bart. in l. si quis pro eo, col. 2. vers. secunda alienatio. D. de fideius. in d. cons. 16. col. 3. versi. potest etiam aliter, lib. 3. apo. Gemi. in d. cap. 2. in fi. de pac. in 6. Curt. Sen. in apo. Alex. in d. l. duobus. §. fin. in ver. non discutio, & ibi Ias. col. 2. vers. secundò not. limita. D. de iureiuran. Curt. Iun. cons. 168. habita diligenti, col. 8. versi. præterea

d. glos.

d. glos. & in d. aut. sacramenta, col.18. versi.istam tamen quartam limita. Deci.in d.l.pacta nouissima, col.2. vers.tertiò illa glo.C.de pac.& in d.cap. cùm M.Ferra. col.9. vers.secundò Abb. de consti. (dum allegat Alex. in d. cons.16.) in l.pactum dotali,col.4.vers.septimò limitatur.C.de collati.dum idem facit, Crot.in l.stipulatio hoc modo concepta, col.14. vers.ista limitatio.D.de ver.obli. Geor.Nat. in rep. d.cap. quanuis, col.6. de pac. in 6. Io.Camp.in trac.dot.parte 4.quæstio.xiiij. Rui.cons.118. satis dubitabilis, col.2.versi.sed & si magna, eod.vol.2. Neui.lib.syl.nup.2.num.81.Chassa. in d. consue. Burgun. rub.4.§.16. in d.glos. in ver. ne peult mettre, col.2. vers. secundò limitat, & in d. cons.55. col.8. versi. & omnes respondent (dum citat Ias.in d.l.duobus.§.fin.) Porti.Imo.lib.commu. opini.4.reg.17. col.3. vers.item sublimita : apud quos etiam comperies in dubio ignorantiam præsumi, per l. veriùs.D.de proba.

50 ℂ Verùm contraria in sententia fuit Imo. in d.cap. cùm contingat, col. 117. vers.item adde tenendo, & ibi Alcia.nu.14.& 15.de iureiu.& Hippo. Rimi.insti. qui.alie. lic.in prin.num.231. cum quat.seq. eo innixi argumento,quòd canones velint alienationem iureiurando factam valere non fauore emptoris, sed quia iusiurandum sine peccato seruari potest, vnde secus esset si non posset, nec ignorantia emptoris sibi prodesse debet, cùm lex resistat, immò sibi debet imputare emptor si diligenter non inuestigauit an secundum iusiurandum tale esset, quod sine peccato seruari posset, an verò aliud contrarium præcessisset, saluantes tamen Bal. opinionem, quãdo prius iusiurandum mulier præstitisset data ad hoc opera vt emptorem circunueniret, vel quando dolosè de eo in contractu nullam fecisset mentionem : secus si simplicitate, vel quia de eo memor non fuerit : super quo videbis si faciunt quæ diximus supra in glos.2. in verb.mulierum, quæstio. vj. & in glos.8. in ver.mariti, quæstio.xxiij.& subdunt Imo.& Alcia.vbi supra, in dubio dolum non præsumi, sed ex coniecturis prudentem debere iudicem eum deprehendere, l. dolum.C. de dol. tu verò vide quæ in seq. quæstio.dicemus, quæ cum hac similitudinis plurimum habere videtur.

51 ℂ DVODECIMO quæro, an eadem glos. opinio in d. cap.2. de pac. in 6. procedat siue prius iusiurandum præsenti alicui cuius intersit, præstitum sit, siue ipsi soli mulieri : & Bal. in d.l. duobus.§.fin. in fin.D. de iureiu. inquit non procedere nisi præstitum sit alicui cuius intersit, puta si cui dixerit mulier, cedo tibi omnia iura quæ super tali fundo habeo, & iuro me illum non alienaturam, & ibi sequitur Ias. col.2. versi.limita tertiò, iterum Bal.in cap.veniens, cir.fin. versi.secunda quæstio est, eod.tit.de iureiu. & sentit etiam Imo. in l. si æstimatis, in fi.D.solu. matri. in l.cùm vir, col.8. vers. item iuxta prædicta.D. de vsuca. dum loquitur quando ad instantiam patris aut alterius mulier iurat se dotalem fundum non alienaturam, Alex.in d.cons.16. col.3. vers.posset etiam aliter, lib.3. iterum Ias.in l.non solùm.§.morte, col.7. vers. alia & melior.D. de no. oper. nun. Io. Camp.in trac.dot.parte.4.quæstio.xiiij. Dec.cons.536.in causa quæ agitur, col.pen. vers.octauò obijcitur, & in l.pacta nouissima, col.2. vers.secundò illa glos. habet locum.C.de pac. in l.pactum dotali, col.4. versi.septimò limitatur.C. de collati. (dum allegat Alex. in d.cons.16.) in d.cap. cùm M. Ferra. quo loco eum supra num.ab hinc 2.citauimus, de constitu.dum idẽ facit, Crot. in l.stipulatio hoc modo concepta, col.14. vers. secunda est

modificatio.D.de verb.obli. Curt.Iun. in aut.sacramenta, col.18. vers.vltimò.C.si aduer. vendi. in cons.168. habita, col. 8. versi. nec etiam obstat quòd in dictis, Geor.Natta in d.cap.quanuis, col.8. vers.secundò adducit, de pac.in 6. Io.Lup. in rep.rub. de dona. inter vir.& vxo.§.54. col.2. vers. ad euius confirmationem, Chassa.in consue.Burgun. rub.4.§.16. glos.pri. col.2. versi.tertiò limitat, & in d. cons.55. col.8. num.25. dum citat Ias. in d.l.duobus.§.fin. Porti. Imo. lib.commu. opini.4. conclu.17. col.3. versi. sublimita tamen, Marc.Ant.Nat.cons.426. quanuis regulariter, num.9.& 10.lib.2.cons.405. iam pridem,num.14.lib.3. dum se refert ad dicta per se ipsum vbi supra proximè.

52 ℭ Sed Alex. in d.l. duobus.§.fin. post prin. vers.tamen Bald. hic, de hac limitatione dubitat, ex quo glos. in d.cap.2. de pac.in 6. ea se ratione fundat,quòd primum iusiurandum sit licitum, secundum verò illicitum,ideoque primum sit attendendum, & asseuerantiùs contrarium tenet Alcia. in d.cap. cùm contingat, quo loco citauimus eum in præceden. quæstio. vbi id confirmat, quia iusiurandum sibiipsi etiam soli præstitum Deo principaliter directum videtur, cap.debitores, de iureiu. & habetur per Bart. in l.si quis pro eo.D.de fideius. vnde debet acceptari posse à quolibet absente, cuius intersit, per glos. in cap. quoties cordis oculus, pri. quæstio.vij. Fely.in cap.si cautio, de fi.instru.subdens Alcia. posse fortè Bal.opinionem procedere quando nemo esset cuius interesset præter ipsam mulierem, & Alcia.sequitur Hippo.Rimi. insti.qui.alie.lic. in prin.num.236.cum tri.seq. quam etiam opinionem addo ante eos tenuisse Aret. in d.l. duobus.§.fin. col.fin. versi.tertiò quærit hic Bal.

53 ℭ Nos autem huius rei veritatem ex ea quæstione pendere arbitramur, an iusiurandum sibiipsi parte absente præstitum obliget tanquã Deo directum videatur, per d.cap.debitores, de iurein.& obligare asseruit glos. in d.cap. quoties cordis oculus, pri. quæstio.vij. in verb. & per te, in fin. quæ dicit me obligari si iurem tibi me Titio decem daturum,quod & sensit glo. licèt non clarè id firmet, dum vltimo loco pro hac opinione arguit secundùm nota.per Docto.in l.si idem cum eodem.§.fin.D.de iur.om.iud. glos. inquam in aut.sacramenta, in verb.contractibus, cir.med. vers.item quid si generaliter, & ibi Iaco.de Rau. Bart.col.2.versi.no.significationem, & col. fin. versi.quæro quid si iuretur generaliter, Bal.col.fin. vers.vlterius quæritur, quid si iuro generaliter, Fulgo.col.fin. vers.in ea.glos.ibi tutor, & ibi Castr. in rep. col. pen. vers.vltimò principaliter, dum tenet hanc opinionem de iure canonico procedere, licèt de iure ciuili distinguat, Humber. de Bouen. col.3. versi.secundo verò casu, qui idem facit, & iterum col.32. vers.nec facit ad factum, vbi id intelligit quantùm ad obseruationem iurisiurandi, vt ecclesiastica scilicet censura iudicis officio cogi possit illud obseruare, non etiam quantùm ad validitatem contractus, & Corn.col.6. vers.quæro an requiratur, Ias.col.5. versi.nam ad hoc, qui dicit cæteros omnes id sequi.C.si aduer.vendi. Oldra.cons.291. hæc sunt rationes, col.2. vers.confessio, iterum Bart.in l.si quis pro eo, col.2. versi.secundò quæro. D.de fideius. in l. cùm quis decedens.§.codicillis, post prin. & iterum col. 2.vers.fallit si interuenit iuramentum.D.de leg.3.in l.stipulatio ista habere licere.§.alteri, col.2. vers.sed quid si super tali contractu (dum se remittit ad dicta per seipsum in d.l.si quis pro eo) vbi sequuntur Alex. col.2. versi.

primus

primus quando est iuratum, & Ias. col. etiam 2. vers. quartò no. limita. D. de verb. obli. Rom. in ead. l. in. §. si stipuler, col. fin. & ibi etiam Alex. cir. fin. & Ias. col. 7. versi. secundò per istam fallentiam, vbi etiam in fin. verb. aliquid de materia tangit, iterum Bal. in l. pactum dotali, col. 2. vers. nonò quæritur. C. de colla. in l. generaliter, col. fin. vers. decimò quæritur. C. de non num. pecu. in rub. C. res inter alios actas, col. fin. versi. sed quid si vsus est, in l. rationes, cir. fin. vers. aduerte si ista. C. de proba. in l. nam & postea. §. iusiurandum. D. de iureiu. in cap. si cautio, col. pri. versi. quidam dicunt, & ibi Imo. col. 2. vers. item fallit quando confessio, Abb. si rectè inspiciatur, col. 4. vers. & no. singulariter, & Fely. col. 6. vers. modò prædicta regula, de fi. instr. idem Bald. in cons. 133. quædam mulier, cir. med. pri. dub. lib. pri. vbi id intelligit verum modò postea ad partis notitiam deueniat, in cons. 344. in causa domini, cir. med. vers. ad secundum, lib. 4. But. in cap. cùm contingat, col. 3. vers. & hæc opinio, & ibi Imo. col. 85. versi. item vlteriùs potest dubitari, vsque ad vers. de donatione autem, vbi hanc opinionem ab aliorum impugnatione tuetur, de iureiu. Ancha. in clem. vni. col. 3. vers. decimosecundò no. eo. tit. & in clem. vni. in fine prin. de vsur. in cons. 20. pro resolutione dubiorum, in 3. dub. iterum Butr. in procem. Grego. col. pen. versi. sic potest, & ibi Abb. col. etiam pen. vers. sed dubitandum est, & Fely. col. 6. vers. circa quod dicunt, idem But. in cap. cùm dilectus, quòd est vlti. col. pen. vers. octauò est videndum, de succes. ab inte. iterum etiam Abb. in cap. sicut, col. 2. versi. nota ex secunda, Raph. Comen. conciuis noster, cons. 182. visa copia, cir. fin. versi. ampliùs cùm fidem, iterum quoque Alex. in l. si quis mihi bona. §. sed vtrum, in fin. verb. D. de acqui. hære. & Fely. in cap. olim, col. 5. in prin. vers. primò si esset, iunctis præceden. de rescrip. iterum etiam Ias. in rep. l. admonendi, col. 58. versi. limita singulariter, sub num. 149. D. de iureiu. Afflic. deci. Neapo. 135. quidam Venetus, col. fin. vers. item non obstat quòd non fuit, Mars. sing. 302. tu scis regulam, cir. med. vers. aliùs est casus.

54 ¶ Contrarium tamen, nisi huiusmodi iusiurandum præstitum sit in præsentia publicæ personæ, puta iudicis aut notarij pro absente recipientis, tenuerunt glo. in l. pri. in glos. pri. in prin. C. si aduer. vendi. Petr. de Belleper. Iaco. But. & Cyn. in d. aut. sacramenta, & ibi Albe. col. 5. versi. quærit glo. si iurauit generaliter, Saly. col. 3. vers. quæro cum glo. & col. seq. & Ias. qui sibiipsi contrarius opinionem mutauit, col. 20. versi. sum in tertia parte, vbi dicit ita tenere omnes Vltramontanos, & Io. Igne. col. 36. vers. eodem modo incip. sum in tertia parte, Io. Fab. in. §. si quis alij, col. 3. vers. sed quid si quis alteri, insti. de inuti. stipu. vbi id limitat in casu cap. quanquam, de vsur. in 6. intelligitque posse tamen iurantem per ecclesiam compelli iusiurandum obseruare, Bal. in cap. cùm contingat, col. 5. vers. quinta conclusio, de iureiu. Ange. in aut. de iureiu. à mor. præsti. cir. fin. versi. in glos. quæ incipit.

55 ¶ Pro qua posteriori opinione videtur casus in l. certum. §. si quis absente, & ibi glo. no. in verb. de operis. D. de confess. quo tamen tex. non obstante nos priorem sequimur opinionem ea ratione quam supra adduximus, quòd iusiurandum Deo principaliter dirigitur, qui vbique præsens est: & ad d. §. si quis absente, respondeo, loqui de iure ciuili, quo iure contraria procedit sententia: at secus de iure canonico, quod in casu isto at-

tendendum est in foro quoque ciuili, cùm agatur de materia ad canones spectante, & peccatum concernente, & ita respondet Alex. in d.§.alteri, & Fely.in d.procem.Grego. & in d.cap.si cautio, quibus locis eos supra citauimus, vbi etiam Fely. in d.cap.si cautio, id quod dictum est, contrariam posse opinionem de iure ciuili procedere, limitat locum non habere in confessione in vltima voluntate facta, vti loquitur Bar.in d.l.cùm quis decedens.§. codicillis, de leg.3. & est tex. in l. rationes, cum aut. seq. incip. quod obtinet.C.de proba. & ita de iure quoque ciuili loquitur Bald. in d. c.cùm cõtingat: super quo tamen, quatenus ex Fely. proximè diximus, iure etiam ciuili id non procedere in confessione in testamento celebrata, videbis pro declaratione ipsum quoque Bart. in d.§.codicillis, col.pri.versi. hæc faciunt, & in l.Lucius.§.quisquis,2. & ibi Cast. & Imo. D.de leg.2. & quæ nos diximus supra in glos.22. in verb. nec in vltimis voluntatibus, num.10. vsque in fin.

56 ℭ Quam quidem opinionem, quatenus affirmauimus, iusiurandum absente parte præstitum obligare, intelligimus procedere siue promissio simpliciter fiat absenti, siue præsenti pro absente, puta si Titio promittam me decem daturum Seio, quibus in terminis loquitur glos. in d.cap. quoties cordis oculus, & licèt contrarium in primo casu voluisse videatur Abb. in d.cap. si cautio, col.4. versi. tertiò principaliter, & col. seq. & expressiùs Baue. in trac. de virtu. iura. num.21. & 22. tamen Docto. in locis præalle. idem sentiunt in ipso primo casu quod in secundo, & verè eadem militat ratio, quòd iuramentum Deo principaliter dirigatur, qui vbique præsens est, quòdq. idipsum iusiurandum, quod sine æternæ salutis interitu seruari potest, seruandum sit, & Abb.vbi supra, si rectè inspiciatur, loquitur quando non interuenit iusiurandum, & ita loquuntur etiam iura per eum allegata, quo casu vera illa distinctio videtur.

57 ℭ Quam etiam præterea tenet Alex.cons.180. in causa Angelorum, col. 2.in fin.versi.non obst. etiam si dicatur, lib.2. super quo etiam videbis But. Abb. & Fely. in procem. Grego. in locis supra num.ab hinc.2. allegatis & ipsum etiam Fely. in cap. si cautio, col.7.vers. fallit secũdò, de fi.instr. Deci. cons.163.in causa matrimoniali, col.pri.Rui.cons.141. viso prolixo, col.2. vers. & quanuis, vbi communem hanc dicit opinionem, vol.5. Paris.cons. 7. bene egit, col.2.vers. eò etiam quia sumus, num.12. lib.4.Soc.Iun.cons. 90. abundè, col.2. vers. sed vlteriùs, lib.2. cons.5. in præsenti causa, col.2. vers. & vltra dominum consultorem, & vers. præterea etiam, lib.3. Crau. cons.281. in hac causa, col.3. vers. secundò vltra confessionem, iuncta col. 4. vers. similiter non obstat, & vers.seq. lib. pri. Albã in rub. de ver. obli. num.60. & quæ nos diximus supra in glos.22. in ver. nec in vltimis voluntatibus, sub num. 11. incip. sed an id quod dictum est: quibus in locis tractatur an de iure canonico valeat confessio parte absente facta: & vide etiã ad materiam quod not. Abb. in cap. illud, col.2. vers.no. ex secunda parte, de iureiu. Non omitto tamẽ Lector quòd vbi vera esset eorum opinio, qui distingũt an primũ iusiurãdũ præstitũ sit pręsente eo cuius interest, nec ne, & an secũdus emptor illius notitiã habuerit, an ignorantiã: tũc vtroq; concurrẽte, videlicet ꝙ primũ iusiurandũ pręsente parte cuius interest pręstitũ sit, & ꝙ secũdus emptor id ignorauerit, adhuc primũ iusiurãdũ obseruãdũ. nõ obstãte secũdi emptoris ignorãtia, secundũ Nattã d.cõs.426.n.16.lib.2.

58 ℭ DECIMOTERTIO, quia supra in glo. 2. in ver. mulierum, quęstio. 21. asseruimus Iudęam quoque mulierem hoc statuto comprehendi, ideo quæro, an id quod supra hac eadem glos. quæstio. 2. diximus iusiurandum per mulierem de non contraueniendo præstitum, contractum sine huius statuti solennitate celebratum confirmare, procedat etiam in Iudæa sic iurante: quod ab ea pendet quæstione, an Iudęus iureiurando obligetur: in qua Docto. vario sunt modo locuti, vt latè per And. Tira. in trac. de iu. primo. quæstio. lxvi. num. 27. cum mult. seq. vbi num. 27. 28. & 32. infini. citat tenentes non obligari: quod & præterea sensit glo. in aut. iusiur. quod præsta. ab his, in prin. in ver. CHRISTVM, Baue. in trac. de virtu. iura. quæstio. xxii. Bero. in cap. pri. num. 195. de consti. Hippo. Rimi. insti. de dona. §. pri. num. 275. cum duo. seq. Et ad hoc facit, quòd iusiurandum ei in litem contra Christianum non defertur, secundùm Imo. cons. 2. in casu proposito, post prin. nec etiam in supplementum probationis, secundùm Bal. in l. qui accusare, col. pri. vers. ex hoc etiam apparet. C. de eden. Alex. in l. admonendi, in fin. ver. & ibi Cur. Sen. col. 49. vers. octauò limitatur, sub num. 202. Ias. in rep. Ticinen. char. 24. col. 2. vers. trigesimo sextò istud iuramentum, & Caccialup. col. 46. vers. trigesimo octauò, & Cur. Iun. col. antep. vers. circa istud, qui limitat id non procedere inter ipsos Iudæos. D. de iureiu. Mars. sing. 41. Iudæus non potest, Plot. in rep. l. si quando, num. 868. C. vn. ui.

59 Non desunt tamen qui contraria in sententia fuerunt, iusiurandum scilicet à Iudæo quoque obseruandum, quos etiam congerit Tiraq. vbi supra; num. 29. & præter allegata per eum glo. in l. non erit, post prin. vers. Diuus Pius. in ver. propria, & ibi sequuntur Bar. qui eam legit cum l. 3. §. iurari, Bal. qui legum ordinem seruat, Saly. qui idem facit, Fulg. Rom. col. pen. in fi. vers. in glos. super ver. propria, Castr. ante med. vers. si autem diuersarum, qui legit eo modo quo Bar. Alex. qui eodem modo legit, col. fin. per totam, Io. Mar. Rim. col. pen. vers. in ea glos. in fi. qui ipsam glos. dicit communiter approbatam, & Ias. subobscurè tamen, col. 3. vers. glo. in ver. propria. D. de iureiu. Odofre. in l. Iudæi. C. de Iudæ. iterũ Bar. in rub. procem. Digesto. col. 2. vers. sed quæro, quid in iuramento, & ibi Alex. in apo. ipsius Bar. in ver. inter Iudæos, & ibi etiam Parpa. & post eum Hiero. Cagno. col. 5. vers. subiungit Bar. Ang. cons. 94. pro parte, col. pri. vers. quintò iuramentum, iuncta col. 4. vers. restat igitur, nam ibi loquitur in Iudæo, vt patet ex casus positione, licèt in casu suo Ang. ibi col. fin. vers. ad quintum, contrarium alia ratione teneat, quia scilicet seruata non fuerat forma in trãsactione, de qua ipse loquitur, a iure requisita, And. de Iser. in consti. Sici. incip. si quis in posterum, col. pen. & ibi Afflic. num. 47. idem And. in consti. incip. eos qui scienter, in prin. Abb. cons. 39. duo sunt, col. fin. vers. nec obstat quòd isti, lib. pri. Imo. cons. pri. col. 3. vers. item non videtur bona quinta responsio, in clem. pri. col. pri. vers. quæro quid si Iudæus, & ibi etiam Cardi. Zaba. col. fin. vers. quintò quæro, qui dicit ita etiam tenere Lau. ibi de testi. præpo. Medio. in cap. pri. §. item sacramenta, col. pri. post prin. vers. addo ad hoc etiam, de pac. iura. fir. Fely. in cap. fina. ante fin. vers. vltimò tangit Io. de Ana. de Iudæ. in cap. pri. col. pri. vers. si enim esset iurandum, de fid. instru. Ias. in rub. de no. oper. nun. col. pri. num. 2. in fin. & ibi Clau. Aquen. col. pri. vers. sed posito.

60 ℭ Quam & nos posteriorem sequimur opinionem: quam & veriorem arbitramur, quoniam dubium non est Iudæos legi esse Mosaicæ & sic veteri testamento astrictos, & ad eius obseruationem per sæcularem quoq. iudicem cogi posse, secundùm Inno. in cap. quod super his, col.2. vers. in omnibus autem prædictis, iunctis præceden. de vot. & nos aliquid diximus supra in glo.2. in ver. mulierum, quęstio.xxi. sed iurisiurandi obseruatio ex veteris quoq. testamenti præcepto emanauit, dum dixit Deus redde domino iuramenta tua, & probatur etiam in cap. & si CHRISTVS, & ibi not. Abb. col.2. vers. no. ibi redde domino, de iureiu. & not. Alex. cons. 59. viso instrumento, col.2. vers. item quia, lib. pri. in cons.125. visis & cōsideratis, col.5. vers. & iuramentum, eod. lib. pri. in l. si donatione, col. 3. vers. vltimò pro hoc. C. de collati. Soc. Iun. cons.32. consideratis his, col. 5. vers. & primò dici posset, lib.3. cons.130. videtur in hac, col.2. vers. solùm dicā, eo. lib.3. & ita, ne aliena nobis ascribamus, arguunt Abb. in d. cōs. 39. & Imo. in d. cons. pri. quibus locis eos supra citauimus.

61 ℭ Quam opinionem procedere intelligimus, vt non solùm per laicum iudicem cogi possit Iudæus ad iurisiurandi obseruationem, sed etiam per Summum Pōtificem, aliumq. ecclesiasticum iudicem: quanquā Soc. cons. 66. frustra, col. pen. vers. postremò hæc omnia, lib. pri. velit per Imperatorem tantùm cogi posse, post Bal. qui id sentire videtur, in cap. pri. §. item sacramenta, col.3. vers. quæro nunquid ista, de pac. iur. fir. ex hoc inferens Soc. iusiurandum Iudæi contra l. ciuilem præstitum, illius contractum non confirmare.

62 ℭ Nec obstat pręcipuum eorum, qui contrarium censuerunt, fundamentum, de his quæ foris sunt nihil ad nos, cap. gaudemus. de diuor. cum simili: quia id intelligitur quo ad pęnas spirituales, quia ecclesia quo ad has pœnas de eis non iudicat, cùm non sint de ecclesia, secus quo ad alia, cap. post miserabilem, de vsur. cap. postulasti, de Iudæ. vel id exponitur, vt ad fidem præcisè compelli non possint, sed voluntariè inducendi sint, xv. distin. cap. de Iudæis, ita per omnia d. cap. gaudemus, declarat Alex. cons. 99. visa inquisitione formata, post prin. iuncta col. fi. vers. nec obstat quòd statutum, lib.6.

63 ℭ Et ista opinio, qua dictum est, Iudæum iureiurando obligari, præsertim procedit, si res agatur inter Iudæum, & Christianum, vti cum hac sententia transit etiam Castr. cons. 90. visa quadam scriptura, col. fin. vers. si tamen, lib.2. vbi Iudæum, inquit, iurantem in contractu cum Christiano celebrato, teneri ipsum iusiurādum obseruare, non ex eo quòd Deum offendat, sed quia offenderet Christianum, arg. nota. per glo. in d. cap. per miserabilem, de vsur. secus si iuret in contractu cum alio Iudęo facto: quā distinctionem sequitur Maran. in trac. ord. iudi. parte 3. num. 51. vsq. ad num. 58. vbi etiam latiùs declarat obseruandum sine dubio esse iusiurandum à Iudæo præstitum, quando interpositum est super actu valido, puta testimonium perhibendo, vt scilicet si tunc Iudæus falsum iuret, de periurio coerceri possit.

64 ℭ DECIMOQVARTO quæro, an ea ipsa opinio, quam supra affirmauimus, locum habeat non solùm si Iudæus per Deum suum iurauerit,

rit, ſed etiam ſi per CHRISTVM: & videtur locum non habere quando per CHRISTVM, quoniam glo. in d. l. non erit, in ver. Diuus.D. de iureiu. & qui eam ſequuntur, loquuntur quando iurat per Deum ſuum, vnde ſecus videtur ſi per CHRISTVM, in quibus terminis loquitur glo. in aut. iusiu. quod præſta. ab his, in prin. quæ glo. quæ aliàs ſibi inuicem pugnare videbantur, ſic conciliari poſſunt: & idem quod prior illa gloſ. ſenſit Spe.tit. de iura. cal.§.reſtat, col. fin.verſ. ſed pone, Iudæus, dum iudicem inquit non debere facere iurare Iudæum ſuper Euangelijs, quia iuraret quicquid vellet, ſed ſecundùm legem ſuam, cuius ipſe formam ponit, quem ſequitur Abb.in cap. pri. col.4. verſ. qualiter autē de iura.cal.& Imo. in d.clem.pri.col.pri.verſ.quæro quid ſi Iudæus, de teſti.& non eſſe Iudæo iusiurandum per CHRISTVM aut eius Euangelia deferendum, tenent & Bar. in l. ſi quis ex argentarijs .§. ſi initium, in ſecun. lectu. col. 4. verſ. primò dixi.D. de eden. in l. iusiurandum & ad pecunias.§.ait Prætor, in fi. & ibi Iaſ.col.2. verſ.vlt. no.D. de iureiu. Bal. in rub.D. de iuſti. & iur. poſt prin. Ang. in aut. iusiu. quod præſta. ab his, cir. prin. But. in procem. Grego. col. 3. verſ. ſed in terris, Cardi. Zaba. d. clem. pri. col. fin. in v.quæſti. de teſti. iterum Iaſ. in rub.D. de no. oper. nun. num.2. in fi. Dec. in l. pactum, col. 4. verſ. finaliter tamen .C. de colla. Maran. in trac. ordi. iud. parte 3. num. 50. vbi alios citat concor.

65 ℂ Verùm nos in ea ſumus opinione, vt licèt Iudæo per CHRISTVM deferendum non ſit iusiurandum, quia præſumendum eſt eum in contemptum CHRISTI falſum iuraturum, ſi tamen delatum fuerit & iuratum, obſeruandum ſit iusiurandum: qua in ſententia fuit ipſe etiam Bar. in d. procem. Digeſto. ita inquiens ſentire Inno.in d. cap. & ſi CHRISTVS, & eſt poſt prin. in ver. iurandum, dum Chriſtianum, inquit, per alienos Deos iurantem peccare quidem, ſed tamen teneri quod iurauit adimplere, ſed è contra Chriſtianum ab infidelibus iusiurandum ſecundùm eorum religionem recipientem non peccare: quem ſequuntur pręterea But. ibi col. 2. verſ. no. quòd licèt, & Abb. cir. fin. ver. ex his deciditur, de iureiu. & Bar. in d. procem. Digeſto. ſequitur Parpa. ibi, & poſt eum Cagno. col. 5. verſ. ſubiungit Bar. Ang. in procem. inſti. col.2.verſ. nam talia verba, Bal. in l. 3. §. iurari, in lectu.anti. quam tamen nos videre non potuimus, & ibi Albe. & poſt eos Alex. cir. med. verſ. & idem erit, in Iudæo, & Iaſ. col.3. verſ. gloſ. in verb.propria.D. de iureiu. vbi Alex. hoc intelligit procedere in iureiurando promiſſorio & obligatorio, & ſic de futuro: ſecus in litis deciſiuo, per tex. ibi in verſ. ſed ſi quis illicitum, licèt etiā dici poſſet aliud de iure ciuili, vt ibi, aliud de iure canonico per tex. in cap. quanuis, cum cap. ſeq. xxij.quæſtio. pri. vbi licèt iurare quis non debeat per falſos Deos aut Dæmonia, ſi tamen iurauerit ſuper re licita, obſeruandm eſt iusiurandum, vbi etiam glo. in ver. ſociat, aliter reſpondet ad d. l. non erit.§.pen. quòd loquatur inter homines eiuſdem fidei.

66 ℂ DECIMOQVINTO quæro, quid ſi mulier iurauerit in die feſto: & dicendum videtur non teneri iusiurandum obſeruare per cap.pri. de fer. vbi probari videtur iuramentum in die feriato præſtitum non obligare, quod ſic allegat Lanfran. de Oria. in rep. cap. quoniam contra falſam, in prin.char.pen.col. illius char.3. verſ. nullum enim iuramentum, ſub num.43. de proba. vbi ex hoc decidit officialem in die feſto ſe ſtatuta ſeruaturum

uaturum iurantem in periurium non incidere, si ea non seruat, & ibi sequitur Cels. in eius addi. & Thom. Ferra. cau.3.communiter per ciuitates, vbi idem dicit in scholari iurante, quum matriculatur, se Rectoris mandatis pariturum, vel in Rectore iurante, vt moris est Paduæ, in festo sancti Laurentij se contra statuta non facturum, & D. Plot. in rep. l. si quãdo, nu.755. C.vn. ui, vbi hoc ad huius nostri quoq. statuti terminos extendit.

67 ℂ Et idem videmus in testibus, qui si in die festo iurauerint, etiam si postea in non feriato deposuerint, nullum tamen eorum est testimonium, secundùm Spec. tit. de feri.§.sequitur, col.2. versi.quid si tunc testis, vbi id declarat non procedere in valetudinarijs, aut his de quorum morte aut absentia dubitetur, Bar. in l.si quãdo, in sec.lec. col.pri. vers.pro hoc dico, & ibi Bal. col.antep. vers.& ideo, Ang.cir.prin. Saly. col.pen. versi.item secundùm Nic.& Castr.cir.fin.C.de testi.Alex. cons.213. viso & opportunè, col.2. vers.nec potest dici, lib.2. in l.pri.§.nuntiatio, col.4. versi.pro hoc, sub num.19.D. de nou. oper. nun. & sentit etiam glos. pri. in clem.pri. de offi.dele. præsertim dum citat Spec.vbi supra, & ita in testibus à nobis fuit aliàs iudicatum: in criminalibus tamen hoc non obseruatur, in quibus die quoque feriato testium iuramenta recipiuntur vigore statutorum & noua. constit. status Mediolani permittentium in his causis hoc etiam tempore procedi posse: an autem in ciuilibus si testis in die iuridica iurauerit, possit in die postea feriata deponere, uidebis glos.pri. decidentem posse, in d. clem.pri. & ibi Docto. de offi.dele. Bal. & alios in d.l.si quando, Alex. d. cons.213. dum allegat glos. in d.clem.pri.

68 ℂ DECIMOSEXTO quæro, quoniam certum est mulierem non posse etiam per procuratorem sine huius statuti solennitate contrahere, quod quomodo intelligatur diximus supra in glo. 20. in ver. constituere procuratorem, quæstio.pri.2.& 3. ideo quæro inquam, quid si mulier ipsa non iurauerit, sed procurator ab ea sine statuti solennitate constitutus, an eo quoque casu ui iurisiurandi conualidetur contractus: quod non videtur, sicuti dicimus prælati iusiurandum in integrum restitutionem Ecclesiæ læsę competentem non tollere, secundùm glo. in cap.pri. in verb. contractum, & ibi Imo. & post eum Gemi. col.3. in prin. ver. glo. super ver. cõtractus, & Philip.Perus.col.2. in prin.vers.glos. in fi. de in inte. resti.in 6. Io.And.in cap.pri. depo. Bal. in l. generaliter, in prin.col.2. vers. in Ecclesia autem.C.de reb. credi. in l. pri. col. 3. ver. ex hoc habes, qui loquitur in quolibet pio loco, vt scilicet iusiurandum orphanotrophi ipsi pio loco non obsit.C. de pac. in cap.pri.§.item sacramenta, col.3.versi.quæro vtrum iuramentum, de pac.iura. firman. Rom. cons.123. circa primum, in 3. dub. in fi.Albe. in aut. sacramenta, col. pen.vers. sed nunquid hic locum habet, & ibi Castr. col.pri. vers. item adde quod dicitur, & Ias. col.17. vers. sextò principaliter, & col.18. vers. octauò aduerte, & Cur. Iun. col.pen.nu.182. C.si aduer.vendi.Alex.cons.21. viso compromisso, in fin. ver.lib.4. Panta. Crem.in rep. l. 2. nu.185. & ibi Cagno. nu.107. in fi. & 108.C. de rescin. vendi.Mar.Anto.Nat. cons.548. quum communitas, col.fin.vers. item cõmunitas, lib.3. super quo videbis omnino etiam Aret.cons.113. in præsenti, col. pen. in prin. vers. ne igitur.

69 ℂ Quod & in iureiurando tutoris & curatoris, vt minori scilicet non noceat,

ceat, receptum est, secundùm Alex. d. conf. 21. in fi. lib. 4. vbi & in omni administratore loquitur, Bauer. in trac. de uirtu. iura. in 43. casu, in fine, Panta. Cremen. in rep. d. l. 2. num. 185. & ibi Cagno. num. 108. C. de resein. vendi. & ita & nos aliquando iudicauimus.

70 ℭ Veruntamen oppositum verius est in casu nostro, quando procurator à muliere specialiter etiam ad iurandum fuit constitutus, quoniam certum est, ad iurandum specialem posse procuratorem constitui, cap. pri. & fin. de iura. cal. in 6. cap. præsentiũ, de testi. eo. lib. 6. Bar. & alij, vbi latissimè Alex. in l. qui bona. §. si alieno. D. de dam. infec. Bald. in rub. D. de iureiu. post prin. versi. & valet, Fulg. conf. 237. Finus Guidonius, col. 2. versi. nec procuratoris iuramentum, Rom. sing. 8. an iuramentum testis, Corn. in d. aut. sacramenta, col. 4. versi. quartò quæro: quibus etiam in locis comperies quando dicatur specialis procurator ad iurandum, & an id procedat in criminalibus, vel in iuramento testimonij, vel fidelitatis, ita tamen vt non obliuiscaris nota. glos. in cap. tibi domino, 63. distin. in verb. & iurare, dicẽtis, procuratorem specialiter ad iurandum cõstitutum, posse verba in persona sua concipere hoc modo, ego iuro in animã talis domini mei, vel in persona domini sic, talis dominus meus iurat per me, siue me mediante: quam glos. sequitur Alex. conf. 149. viso processu, col. pen. versi. bene facit, lib. 5. vbi etiam in præceden. verb. id dicit generaliter procedere, etiam in matrimonio per procuratorem contrahendo.

71 ℭ Ex quibus patet non obstare in contrarium adducta, quia procederent in marito aut agnato iurante pro muliere sine speciali illius mandato, non etiam in procuratore specialiter ab ipsa muliere ad iurandum constituto: nam & aliàs idem videmus in minore, qui sicut suo proprio iuramento obligatur, d. aut. sacramenta, non etiam tutoris aut curatoris, vt supra diximus, ita & obligatur iuramento procuratoris ad id specialiter cõstituti, glos. in cap. pri. §. item sacramenta, in glos. pri. post prin. versi. quid si non ipse, & ibi sequuntur Andr. de Iser. & Iaco. Belui. & post eos Alua. col. 4. versi. quæro subsequenter cum d. glos. in fin. & Præpo. Medio. col. 2. vers. eiusdem initij, de pac. iur. fir. Albe. in d. aut. sacramenta, col. 2. versi. sed quid si non ꝑ se, qui dicit idẽ velle Oldra. & alios communiter ibi, intelligens tamen minorem petere posse restitutionem aduersus mandatum, nisi etiam iurauerit non venire contra mandatum, & procurator iurauerit in contractu, & ibi Saly. col. 5. versi. quæro an adultus. C. si aduer. vendi. Soc. conf. 239. præsentis, col. 3. versi. sed præmissis, lib. 2. rep. conf. 131. lib. 4. & vide quod dicemus in sequen. quæstio.

72 ℭ DECIMOSEPTIMO quæro an prædicta procedant non solùm si mulier sine statuti solennitate procuratorem ad certum contractum faciendum & ad iurandum de non contraueniendo constituerit, sed etiã si simpliciter eum ad certum contractum ineundum deputauerit, promittens & iurans mulier se contra per procuratorem gerenda non venturam: & dicendum est vtroque casu procedere, per not. per Bart. in l. qui bona. §. si alieno, ante fin. versi. & ideo credo si procurator. D. de dam. infec. vbi paria, inquit, esse procuratorem specialiter ad iurandum constitui, vel dominum iureiurando promittere se ratum habiturum quod per procuratorem factum fuerit, & sequitur Ias. conf. 118. omitto duo, col. 4. cir. fin. versi. &

primò

primò dicitur, col.2. vbi id & in vniuersitate procedere affirmat, quando scilicet Decuriones iurant omnia se per syndicum gerenda obseruaturos: quod dictum licèt mordeant Aquen.& Parpa.in l.si quis maior.C.de transac. ex eo quòd vniuersitas careat anima, ideoque excommunicari non possit, cap.Romana.§.in vniuersitatem, de senten. excom. in 6. tamen illud hoc modo intelligendo quando Decuriones ipsi ciuitatem administrantes iurauerunt de non contraueniendo; vt ipsi scilicet contrauenientes periuri sint, tuetur Hiero.Cagno. ibi in d.l.si quis maior, col.4. versi. juxta prędicta quæritur, post recen.Medio. ibi; vnde etiam videmus Decuriones ipsos, qui culpam commiserunt, excommunicari posse, vt probatur in d.§.in vniuersitatem, & ita ex facto in nostra Comensi vniuersitate semel contigisse memores sumus: & eam opinionem, prædictam conclusionem procedere siue procurator specialiter sit constitutus ad iurandum, siue dominus iurauerit se obseruaturum gerenda per eum, nos quoque sequimur: quanquam Afflic.in d.§.item sacramenta, col.4. versi.sextò quæro, loquens in minore, sentiat id tantùm procedere quando iurauit se contra mandatum non venturum.

73 ℭ DECIMOOCTAVO quæro, quid si mulier procuratorem aliquem generalem constituerit, & iurauerit se contra mandatum non venturam, quæ quæstio differt à præcedentibus, quoniam in xvj. locuti sumus quando procurator ad iurandum specialiter constitutus fuit: in xvij. autem quæsiuimus quid quando mulier ipsa iurauit se non venturam contra gerenda per procuratorem ad certum specialem actum per eam constitutum: hic verò, vt diximus, quærimus quid quando mulier iurat se non venturam contra gerenda per procuratorem generaliter constitutum: quam quæstionem tetigit Afflic. in d.cap.pri.§.item sacramenta, col.4. vers.quid si procurator est generaliter, de pac. iur. fir. vbi arguit pro & contra neutram expressè opinionem approbans, sed ita vt in affirmatiuam sententiã inclinet, minorem scilicet & consequenter etiam mulierem hoc quoque casu iureiurando obligari: quam & nos opinionem constantiùs affirmamus, quoniam communior est sententia, iusiurandum quoque generaliter præstari posse, vt in seq.quæstio. dicemus.

74 ℭ DECIMONONO quæro, quid si mulier in ipso contractu non iurauerit, sed antea, puta si generaliter iuret se non venturam contra aliquem contractum in posterum celebrandum: & glos. in cap. pri.§.item sacramenta, in verb.in contractibus, ante med. versi.item quæro si iurauerit, de pac.iur.fir. tunc demum minorem, inquit, sic iurantem contrauenire iuriiurando non posse, si de ipso iureiurando cum postea contrahit, mentionem faciat, quia dicat se velle iureiurando antea per seipsum præstito obligari, & Albe.in aut.sacramenta, col.5. versi.quærit glos. si iurauit generaliter, vbi id limitat, nisi iurans diceret se iurare ex nunc prout ex tunc.C.si aduer.vendi. immò Cast.in l.si quis mihi bona.§.iussum, col.pri. versi.facit ad quæstionem.D.de acqui.hære. simpliciter inquit hoc iusiurandum à minore generaliter præstitum non valere: & ad hoc vide alios etiam concor.quos citauimus supra quæstio.xij. huius glos.num.54. incip. contrarium tamen.

75 ℭ Veruntamen communior est sententia, iusiurandum generaliter absente

fente etiam parte,& nullo pro ea recipiente præſtitum obligare, vt voluerunt propemodum omnes quos tibi allegauimus ſupra in d. quæſtio.xij. num.53. incip. nos autem : & vltra ibi dicta, illam gloſ. in d.§. item ſacramenta, reprobarunt Andr.de Iſer. ibi, & Alua. col.6. verſi. quæro ſubſequenter cum dicta gloſ. quid ſi pubes generaliter, & Præpo.Medio. col.4. verſi.eiuſdem initij, qui ab eo mutuauit: & Caſtr. in d.§.iuſſum, reprehenditur per Alex.in.§.ſeq. incip. ſed vtrum, col.fin. verſi.vltimò facit, qui cõmunem hanc dicit opinionem.

76 ℭ VIGESIMO quæro, quid ſi iusiurandum de non contrauendo fuerit poſt contractum iam celebratum interpoſitum, an adhuc contra ctum confirmabit: & confirmare inquit glo.in d.cap.pri. item ſacramenta, in ver.ſuper contractibus, cir.med.verſi. ſed quid ſi primò vendidit, ubi ſe quuntur Alua. col.6. verſi.quæro ſubſequenter cum dicta gloſ. quid ſi iſte pubes, & Præpo.Medio. col.4. verſi.eiuſdem exordij, de pac. iura. fir. & gloſ. in aut. ſacramenta, in verb. ſuper, & ibi Bart. col.2. uerſi.ſequitur in tex.ſuper, qui loquitur etiam ſi pręſtetur parte abſente, & Ang.col.2.uerſ. ſequitur in litera ſuper, & Iaſ.col.4. uerſi. nam ad hoc, & iterum ſuboſcurè tamen col.5. uerſi. in tex. ibi, ſuper, quomodo & quando.C. ſi aduer. uendi. & faciunt optimè quæ diximus ſupra in præceden. & in xij.quæſtio.

77 ℭ VIGESIMOPRIMO quæro, an mortua muliere, ſi inter eius hæredem & eum qui cum ea ſine ſtatuti ſolennitate contraxit, ſuper contractus ualiditate quæſtio oriatur, ſicuti ad illius obſeruationem uigore iurisiurandi mulier cogebatur, ita et eius hæres cogatur: quod non uidetur, quia iusiurandum eſt perſonale, ideoque ad hæredes non tranſit, ſecundùm Inno.et alios in cap.ueritatis, de iureiu. Bart. in l.qui ſuperſtitis, ante fin. uerſi.et de iſto.D.de acqui.hære. Bald.in l.pactum, col.2. uerſi.ſecundò quæro.C.de colla. in conſ.147. ſtatutum quod ſupponitur, lib.pri. Caſtr. conſ.299. ſuper primo dubio dicendum eſt, cir.med. uerſi.nam iuramentum, lib.pri. Soc.conſ.115. circa primum, col.5. uerſi.non omitto, lib.pri. Bert.conſ.46. pro breuiori, col.2. in fin. uerſi.et quanuis iſto caſu, libr.2. cum ſimi.

78 ℭ Veruntamen contrariam opinionem veriorem arbitramur, quoniam ſupra hac eadem gloſ. quæſtio.iij. aſſeruimus, iusiurandum per mulierem ſine ſtatuti huius ſolennitate contrahentem præſtitum non tantùm eſſe ſeruandum, ſed & contractum confirmare: quo fit vt & hæres illum obſeruare cogatur, licèt priore caſu ſi iusiurandum tantùm cuſtodiendum eſſet, non cogeretur, ſecũdùm Io.Fab. inſti.qui.alie.lic.cir.finem prin. Bal.conſ. 398. ſuper eo quod quæritur an confeſsio, poſt prin. ſub num.2. lib.pri. rep. conſ.471. lib.5. in l. emptione, ante med. verſi.quærit gloſ. nunquid C.plus val. quod agi. Caſtr. in l. ſi quis pro eo, in prin. num.5. in prin.D. de fideiuſ. in conſ.195. viſis his quæ narrantur, col. fin. verſi. tertia ratio eſt, lib.2. in aut. ſacramenta, col. pri. verſi. & aduerte, & col.3. verſi. ſed quando deficeret, ſub num.9. & ibi Iaſ.col.8. verſi.vnus effectus, & Curt. Iun. col.9. verſi.ſecundò & fortiùs, & Io.Igne. col.8. verſi.iſtud eſt verum C.ſi aduer.vendi. Ang.in aut.de iureiu. à mor. præſti. col.pri. verſi.ex hoc etiam tex. no. Abb.in cap.cùm contingat, col.7. verſi.venio ad ſecundum, & ibi Imo. col.105. verſi. item aduerte inquantùm dixi ſupra, de iureiu.

Christ.Porti. in.§.extraneis, col.fi. versi.sed dicet aliquis, & ibi Ias. in illius addi.insti. de hære. qua & diffe. Gemi. in cap.2. col.pri. versi.no.illud dictum, & ibi Philip.Peruſ. col.pen. versi.in ea.gloſ.in fin.de pac.in 6. Corn. conſ.112. eleganter & diffusè, cir. med. versi. quia licèt, libr.4. conſ.252. quòd contractus, in fin.eo.lib.4.

79 ℭ Quanquam fortiùs videatur, etiam vbi iusiurandum duntaxat obseruandum est, hæredem tamen ad illius obseruationem obligari, non ratione quidem iurisiurandi, sed quia hæres tenetur exonerare animam defuncti, cap.fin. de sepul. cap.in literis, de rapto.& not. Cano.præsertim Butri. in cap.cùm contingat, col.6. versi.per quæ puto, de iureiu. super quo But. dicto videbis omnino Aret. in l.qui superstitis, col.pen.& fin.D.de acqui. hære. ita vt memineris pro Butr. opinione contra Aret. multùm conferre not. per Abb.in d.cap.fin.col.2. versi.vltimò nota, de sepul.de quibus dicemus infra in xxiij. quæstio. & vide etiam quæ diximus supra in gloſ. pri. quæstio.lxxviij.

80 ℭ VIGESIMOSECVNDO quæro, an hæres ex facto forte cõtraueniens in periuriũ incidat: & non incidere voluit Bal.in l.etiam, in fin. D.de iureiu. cum infin.concor. per Iaco.Philip.Porti. Imo. cumulatis libr. commu.opini. pri.conclu.3. vbi dum allegat Soc.conſ.77. nulla libri mentione facta, voluit intelligere de lib.pri. & vltra per eum allegata, id etiam voluerunt Io.Cald. & Io.Ligna. in cap. cùm contingat, & ibi Butr. col.6. versi. per quæ puto, & col. seq. versi. non obstat quòd non transeat, Abb. col.8. versi. venio ad secundam, iuncta col. seq. versi. nec ob. quòd non transeat, & iterum in versi.dom. Cald.& Imo, col.11, versi.per prædicta, iuncta col.seq. versi.item non obstat quòd non transit, de iureiu.Bal.in l. si grege, cir.fin.D.de leg.pri. in l.generaliter, in prin. col.pri. versi.secundò no.C.de reb. credi. Saly. in l. pactum quod dotali, in fin. verb.C.de pac. Ang.conſ.326. ex themate, col.2. verſ. & potisſimè, & verſ. concedo igitur, Anc. in cap.fin. col.pri. verſ. sed hîc quæritur,& ibi Gemi. col.2. verſ. an hæres, & Philip.Peruſ. col.pri.verſ. tertiò no. de for. compe. in 6. idem Gemi. in cap.2. col.pri. verſ.no. illud,& ibi Philip. Peruſ. col.pen. verſ. in ea. glo. in fi.de pac. in 6. Ang. Castr. Imo. & Aret. in l. qui superstitis.D. de acqui. hære. Alex. conſ. 146. viso themate, in fi.lib.7. Soc.conſ.38. in causa dominorũ, col.pri. lib.3. Nico. Euer. in locis lega. in loco à vi ener, seu effi.iur. in 7. effec. iur. in fi.char.311. Ludo.Bolo.conſ.45. idcirco, n.3.

81 ℭ Quid autem in casu l. si quis maior, C. de transact. si id scire cupias, videbis Parpa. ibi in v. quæstio. & Cagno. col. 39. verſ. extra glo. quæro, & Ang. in d. conſ.326. col.pri. & seq. Castr. conſ.13. visis & consideratis omnibus, col.pri.& 2. lib.2. Soc. in d.conſ.38. col.pri. lib.3. Baue.in trac. de virtu.iura. num.54. Cur.Iun. conſ.110. pro habenda, num.16.

82 ℭ VIGESIMOTERTIO quæro, certum est mulierem, quæ iurauit se contractum ratum habituram, ratione iurisiurandi coram ecclesiastico iudice conueniri posse, cap.fin. vbi glo. in ver. iuramenti, concor. citat,& ibi latè Io.And.col.fi.verſ. in glo.vlti, in fi. in nouel. de for.compe. in 6. cap. licèt mulieres, de iureiu. eo. lib. 6. Anc. in cap. ea quæ fiunt, col. 13. verſ. quæro tertiò, de reg. iur. etiam in 6. Imo. in cap. cùm contingat, col.25.

col.25. in fi. verſ. circa ſecundam ſpeciem, ſub num. 29. de iureiu. Iaſ. in l. nulli, col.3. verſ. quintò cogita, qui concor. allegat.C. de iud. & in conſ. omnium pri. circa primum, col. pri. in fi. verſ. circa ſecundum, vbi communem hanc dicit opinionem, lib. pri. Guli. Bene. in rep.cap.Raynutius, in ver. teſtamentum 3. col.9. verſ. ad hoc facit, de teſta. Matthæ. Gribal. lib. commu. opini. in ver. iuramentum, verſ. iuramentum addit, qui etiam de communi ſententia fidem facit: quæro inquam, an et ipſius mulieris hæres eccleſiaſticum forum ſortiatur: & ſortiri voluit Abb.anti. in cap.fin. de ſepul. quod & ſenſit deciſ. Capel.Tholo.415. incip. item fuit quæſitum an pupillus laicus.

83 ¶ Verùm diuerſum cenſuit Io.Andr. in d. cap. fin. in ver. cenſura eccleſiaſtica, & ibi But. Anc. & alij communiter, vt ibi atteſtatur Abb. Panor. de ſepul. idem Anc. in cap.fin. col.pri. verſ. Sed hîc quæritur, Gemin. col. 2. verſi. an hæres iurantis, & Philip.Peruſ. col.pri. verſi. tertiò no. de for. compe. in 6. Bald. in rub.D. de iureiu. cir. fin. in l.etiam, in fin.D.cod.tit. in l. pri. col. pen. verſ. extra quæritur.C.de reb. credi. & in aut.ſacramenta, in fi.C.ſi aduer. vendi. Philip. iterum Peruſ. in cap.2. col.pen. verſi. ſed Do. hîc, de pac. in 6. Baue. in trac. de virtu. iur. col.4. verſi. iuramentum accumulat, Guid. Pap. deciſi.414. col.pri. verſ. & eſt effectus.

84 ¶ At Abb. Panor. in d. cap. fin. col.2. verſ. vltimò no. de ſepul. diſtinguit, quòd aut agitur ex ipſo contractu, & non poterit hæres iurantis corã eccleſiaſtico iudice conueniri: aut eccleſiaſtici iudicis officium imploratur, vt hæres exoneret animam defuncti facta debita ſatisfactione, iuxta d.cap. fin.& tunc contra: quod etiam repetijt in cap.cùm ſit generale, col.9.verſ. ſed an poſsit agi, de for.comp. quod etiam tenere videtur in cap. veritatis, col.fin. verſi.ex his habes, de iureiu. dum ſe remittit ad dicta per ſeipſum in d.c.fin. de ſepul. & videtur ſequi apo. d.deci. Capel.Tholo.415. ſuper qua Abb. diſtinctione videbis Philip. Peruſ. in d.cap. fin. in 3.not. de for.compe. in 6. vbi negat hæredem iurantis conueniri poſſe coram eccleſiaſtico iudice, etiam iudicis officio, niſi talis ſit cauſa, ex qua hæres compelli poſsit ſatisfacere animæ defuncti: ſed tunc eum non conueniri coram huiuſmodi eccleſiaſtico iudice ratione iuriſiurandi, ſed cauſæ ad eccleſiaſticum forum pertinentis, quem ſequi videtur Nico. Euer. in locis lega. in loco à vi ener.ſeu effi.iura. in 7.effec. char.311. quod fortè verius videtur: vide tamen quæ diximus ſupra hac eadem gloſ.quæſt.xxj.in fin.

85 ¶ Illud autem nullam recipit dubitationem, ſi coram eccleſiaſtico iudice cœptum cum defuncto fuerit iudicium, tunc & hæredem cogi poſſe coram eodem iudice perſeuerare, ſecundùm Bal. in d.rub. de iureiu. cir.fin. per tex. in l.vbi cœptum.D.de iudi. & idem ſi ſuper validitate iuriſiurandi dubitatio oriatur, ſecundùm ipſum etiam Bal. in cap.pri.§.item ſacramenta, col.2. in fin. verſi.ita dicam, de pac.iur.fir.

86 ¶ Quid autem ſi coram ſæculari iudice cœptum ſit iudicium, an poſsit nihilominus ad eccleſiaſticum recurri pro iuriſiurandi obſeruatione, ſi & id ſcire cupias, adeundus tibi erit Bal. in l.pri. col.fin. verſi.ſed nunquid lite mota.C.de reb.credi. vbi poſſe inquit, cui & tu bonum poteris tex. addere in cap. licèt mulieres, de iureiu. in 6. de quo etiam videbis Iaſ. in l.

nulli, col.3. versi.sed dubium.C.de iud. & in d.cons.pri.in sec.dub. lib.pri.

87 ℭ VIGESIMOQVARTO quæro, quid econtra si mortuus sit is, qui cum muliere contraxit, an eius hæres possit iurisiurandi priuilegio vti, videlicet cogere mulierem, aut etiam illius hæredem, secundùm ea quę supra diximus, ad contractus obseruationem, vigore ipsius iurisiurandi, & dicendum est posse, quia vis iurisiurandi transit ad hæredes eius in cuius fauorem iuratum est, secundùm Bar.in l.qui superstitis, col.fin. versi.& de isto.D.de acqui.hære. Anc.in cap.fin.col.pri. versi.sed hic quæritur, de for. compe. in 6. Bal.in aut.sacramenta, in fin.ver. & ibi Curt.Iun.num.100.C. si aduer.vendi. & probatur in cap.veritatis, vbi not.Docto. de iureiu.& in l.Prætor ait eius rei.D.eo.tit. de quo tamen quantùm ad l.si quis maior.C. de transac. si id scire cupias, videbis Parpa. ibi in v.quæstio. & Cagno. num.199.

88 ℭ VIGESIMOQVINTO quæro, quid si dolus in contractu interuenerit, quia enormiter læsa fuerit mulier, an & tunc ob iurisiurandi religionem cogatur contractum obseruare: quod non videtur, sicuti diximus mulierem hæreditati iureiurando renuntiantem posse tamen si enormiter lædatur contrauenire, obtenta saltem iurisiurandi absolutione, secundùm opinionem quæ hodie communis videtur, vt latè per Iac.Philip. Porti. lib.commu.opini.4. conclusi.32. vbi etiam generaliùs inquit, magis cõmunem esse sententiam, aut. sacramenta.C.si aduer.vendi. locum non habere data enormissima læsione: secus tamen dicens in maiore, quia glos. & Docto. communiter in l.2.C.de rescin.vendi. dicunt illius l. remedium iureiurando maioris excludi: quæ opinio, iusiurandum non nocere mulieri hæreditatem vel aliud ius renuntianti, saltem procedit data enormissima læsione magno excessu dimidiam partem iusti precij excedente, secundùm Corn. cons.266. circa primum, col.pen. versi.& insuper dato, lib.pri. Dec.cons.203. vt vera resolutio, in secun.dub. vbi concor.citat, & magis cõmunem hanc esse opinionem asserit, & cons.216. visa transactione, col.2. versi.negari tamen non potest, & Matthæ.Gribal. libr.commu. opini. in ver.læsio, versi.enormis læsio non tollitur.

89 ℭ Et facit ad hoc quòd vbi aliquis enormissimè læditur, dolus interueni re præsumitur, secundùm Docto.in locis per Corn.& Porti. vbi supra cõmemoratis, & præterea Crauet.cons.7. Eynimundus, col.2.num.5.lib.pri. sed iusiurandum dolo interueniente præstitum non est obligatorium, cap. licèt mulieres, de iureiu. in 6. cap.cùm contingat, vbi Docto. extra eo.tit. & not. glos. mag. in l.pri. in prin. & ibi Bald. cir. fin. Saly. post med. versi. opp. quod contra iuramentum, & Castr. etiam post med. versi.in glos.fin. C.si aduer.vendi. Bal.in cap.pri.§.item sacramenta, col.2. versi.quomodo probabitur, si solerter inspiciatur, de pac.iura.firman. Ias.in aut.sacramenta, col.8. versi.no. ex 2.parte, & ibi Curt. Iun. col.4. versi. ego addo.C.si aduer.vendi. Corn. cons.258. quanquam, ante fin. lib.4. Soc.Iun. cons.3. visa & bene, num.34. lib.2. super quo tamen videbis quæ diximus supra in glo.5. in verb.ascendentibus à lib.decem Imperia.supra, quæstio.vlti.

90 ℭ Et ista opinio nostro in casu potissimùm procedit, attento quòd statutum hoc iubet, eum qui mulieri contrahenti consentit, in hanc formam

iurare,

iurare, se in veritate credere contractum in ipsius mulieris vtilitatem cedere: quo casu si contrarium reperitur, quia mulier enormissimè lædatur, apertus dolus inesse videtur, ideoque nullus contractus redditur, per d. cap.2. de pac.in 6.cum simili. supra alle.& ita in specie voluit Abb.in cons. 107. quatuor sunt, col.4. versi. præterea & fortiùs, lib.2.

91 ℭ Aduerte tamen Lector, quia Notarij generalem hodie concipiunt renuntiationem, quia faciunt partes renuntiare omni læsioni etiam si dimidiam partem iusti precij excederet: quo casu videtur iurans omnino excludendus prætextu cuiusuis læsionis: super quo tamen videbis quæ diximus supra hac eadem glos. quæstio.viij. Et si dicas per hoc non tolli apertum dolum ex iurata mariti vel agnati mulieri contrahenti consentientis assertione resultantem, quem quidem dolum constat contractum interueniente etiam mulieris iureiurando de non contraueniendo celebratum, irritum facere, vt iam diximus, respondeo, solere Notarios doli mali similiumque exceptionum renuntiationem in instrumentis apponere: ideo videndum esset an huiusmodi renuntiationes factæ à minoribus, mulieribus, & similibus personis sine certa solennitate contrahere prohibitis valeant, appositis præsertim illis verbis, ex certa scientia &c. super quo adeundus tibi erit Bar.in l.fin.§.idem quæsiit, post med. versi.& per hoc puto, & iterum cir.fin.versi.in casibus autem, & ibi Docto. potissimùm Ias.col.pri. 2. & 3.D.de condi.inde. idem Bart. in l.sed & si quis.§.fin.in fin. & ibi Bal. Ang. Fulg. Castr. Alex. & Ias. D.si quis cau. iterum Bart. in l. si dari, in fi. & ibi Alex. num.2. & Ias. etiam in fi.D.de verb.obli. Albe. post anti. in l. pri. col.fin. & ibi Ias.col.pri. versi.iuxta hanc, & seq.D.de condi.inde.Bal. in l.pri. col.9. versi.modò sequitur alia.C.de confess. in l.2. quæstio.vij. in fin.C.de rescin. vendi. in l.si mater, col.2. versi.quid ergo si tabellio.C.de rei vendi. Ang. in l.quod si maritus.§.pri. in fin.D.de consti.pecu. Imo. in cap.pen. col.9. versi.item videtur quòd si maior, de emp.& vendi. iterum Castr.cons.73. licèt ista domina, col.fi.versi.hoc autem, lib.pri. iterum etiã Alex. cons.42. super præmisso themate, col.6. versi.nonò quia, lib.pri. cons.89. viso puncto & instrumentis, col.5. versi.& licèt in instrumento, lib.2. Soci.cons.79. si essemus, col.6. versi.tertiò cõfirmatur, & col.7.versi. ad tertiam, lib.4. iterum etiam Ias.in.l.error, col.pri. versi. secundò moueor.C. de iur. & fac. igno. Dec. cons.180. visa consultatione, col.4. versi. quartò quia renuntiatum est, & versi.quintò quia dicitur, & versi.vltimò in tali renuntiatione, iuncta col.fin. versi.non obst. Marsi.in l.si quis ignorans, col.pen. versi.& facit etiam, sub num.38.D.de fals. Paris.cons.96. in præsenti causa, col.8. versi.præterea cessat, libr.pri. Rub. Alexandri. cons. 12. visis, col.5. versi.& præsertim, Alcia. in cap.cùm contingat, num.89. de iureiu.

92 ℭ VIGESIMOSEXTO quæro, quid si mulier non iurauerit, sed promiserit se in veritate non contrauenturam: & dicendum est huiusmodi promissionem perinde obligare, ac si iusiurandum interuenisset, secundùm Bald. qui fortiùs loquitur, etiam si id dictum sit parte absente, in rub.C.res inter alios actas, col.fin. versi.sed quid si vnus est, quem sequitur Fely.in prooem.Grego. col.6. versi.circa quod dicunt, & in cap.si cautio, col.etiam 6. versi.modò prædicta, de fi.instr.cum simili. quæ nos consultò omittimus vt ad alia properemus.

93 ℂ VIGESIMOSEPTIMO quæro, quid si non iuret mulier in ipso contractu, sed fateatur se antea iurasse: & respondeo, hoc quoque casu contractum iureiurando confirmari, quia paria sunt quem iurare, vel fateri se iam iurasse, tex. est in l.cùm quis decedens.§.codicillis, in fin. ibi, ita enim patri suo iuraui, & ibi Bar. hoc not. post prin. versi. alij dicunt. D. de leg. 3. in l.ne in arbitris, vbi glos. in verb. electus, & Bar. col. pri. ver. no. ex hac l. & Bal. post prin. versi. secundò no. Saly. in fine prin. Castr. col. pri. versi. & etiam vltra patet hic secundùm glos. C. de recep. arbi. idem Bart. in l. ex hac scriptura, col. pen. versi. opp. videtur quòd ista verba. D. de dona. iterum Saly. in l. generaliter, col. 6. versi. quæro xij. C. de non nume. pecu. Fely. in cap. si cautio, col. 6. versi. modò prædicta, de fid. instru.

94 ℂ VIGESIMOOCTAVO quæro, quid si mulier contrahat cum Fisco aut Principe (hi enim æquiparantur, l. Fiscus cùm in priuati, in fin. D. iu. Fis. l. fin. post prin. C. de quadri. præscri.) an eo quoque casu huic sit statuto locus: quam quidem quæstionem in terminis statuti viri consensum in vxoris contractibus exigentis, tetigit Andr. Tiraq. in trac. de leg. connu. in glos. 8. quæstio. xix. vbi concludit locum esse, tum quia in suo, inquit, casu agitur de iure tertij, tum etiam quia hoc statutum, quod Tiraq. consuetudinem appellat, naturali in iure fundatum est, quòd mulier nequeat sine consensu viri contrahere, quo casu consuetudo seu statutum, quod iuri innititur naturali, ipsum quoque Principem obligat, secundùm Bald. in cap. pri. §. fin. col. pri. tit. qui feu. dar. pos. cum concor. quos Tiraq. ipse inquit se congessisse in trac. retrac. tit. pri. §. 13. in glos. in verb. l'achapteur, num. 39. sed veriùs est in. §. pri. glos. 13. num. 39. qui est illius glos. vltimus: cui addo idem quoque voluisse Canon. in cap. significasti, de for. compe. Io. Mar. Rim. in l. pri. in prin. col. 2. & ibi Curt. Iun. col. 3. versi. non obstat regula. D. quod quisque iur.

95 ℂ Contrarium tamen in statuto requirente patris consensum in contractu filij, videlicet illud non procedere vbi cum Fisco contrahit, refert Tiraq. voluisse Iac. de Aret. in l. si mercedem. §. si habitationis. D. de actio. empt. & Ang. Aret. in subscrip. cons. Soc. 302. cuius caput incip. primo aspectu, subscriptio autem, diligenter, col. d. subscriptionis. 3. versi. secundò respondetur, vti allegatur à Tiraq. sed veriùs incip. secundò responderi potest, seu meliùs est in versi. præterea in restitutione, lib. 2. qui tamen & ipsi loquuntur quando de præiudicio tertij agitur, si rectè considerentur, cùm de consensu patris in obligatione filijfamilias requisito loqui videantur: & adde facere etiam Ang. cons. 160. domina Catharina, col. pri. versi. nec etiam ad ecclesiam: quam posteriorem sententiam nos quoque sequimur, non tantùm in hoc Mediolani statuto, in quo res nullam videtur dubitationem habere propter statutum 174. in nouissi. vbi disponitur Ducalem Cameram his statutis non obligari: sed etiam in nostro Comensi statuto, quoniam hic cessat illa Tiraq. ratio, quòd hic de præiudicio tertij tractetur, cùm statutum hoc non ob mariti vel agnatorum interesse, sed ob mulieris imbecillitatem sit introductum, vt asseruimus supra in præfa. in pri. dub.

96 ℂ Non obstat altera Tiraq. quoque ratio, statutum hoc in iure esse naturali fundatum, ideoque Principem comprehendere, quia istud procedere posset

re possset in consuetudine, de qua Tiraq. loquitur, quia ea expressè disponebat, mulierem in viri potestatem transire, quo casu iuri naturali conueniens videtur, in alterius potestate existentem non posse sine eo contrahere: secus in statuto nostro, quo non cauetur vxorem mariti potestatem subire: quod & ex eo apparet, quia non tantùm prohibet nuptam sine maritali consensu contrahere, sed & innuptam iniussu agnati.

97 ¶ Sicque illud consequens fit, statutum hoc Principem non ligare, cùm id aliàs regulare sit, statutum Principem statuentem non comprehendere, vt & Tiraq. fatetur in d. trac. de legi. connu. glo. 8. num. 175. & latiùs in d. trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 13. num. 38. post Cardi. Floren. & alios quos alle. qui tamen loquuntur in statutis per populum conditis, vt nostra sunt Comensia statuta, quem etiam Cardi. vltra per Tiraq. adducta, sequitur Curt. Iun. in l. pri. col. 3. num. 11. in fin. D. quod quisque iur. quo casu in statutis populi dubitandum non videtur, quia statutum superiorem statuentis non arctat, secundùm Cano. in cap. pri. vbi Abb. ante fin. communem dicit opinionem, de rapto.

98 ¶ Idem tamen etiam arbitramur in statutis ab ipso Principe factis, vt ista sunt statuta Mediolani, quanuis idem etiam dici possit de nostris Comensibus statutis, cùm per ipsum sint Principem confirmata, quoniam omnia nostra facimus quibus nostram impartimur authoritatem, l. pri. §. omnia enim meritò nostra. C. de vete. iu. enu. & hoc ea quidem & optima, ni fallimur, ratione, quòd Princeps non astringitur statuto à seipso etiam condito, vt voluit Bart. in l. Lucius Titius, 2. D. de fideicom. liber. Io. Andr. in cap. vt animarum, col. pri. versi. statuto Episcopi, & ibi Gem. col. 4. versi. quæro an Archiepiscopus, de consti. in 6. idem Io. Andr. latè in cap. cui licet, per totum, de reg. iur. etiam in 6. in mercu. Cyn. in l. cùm ipse. C. de contra. emp. Ang. in l. pri. in fine prin. & ibi Castr. col. pri. versi. videtur ei probari, Alex. cir. prin. versi. no. ex verb. qui magistratum, qui hanc dicit magis cōmunem esse opinionem, Io. Mari. Rimi. col. pri. uersi. no. ex isto tex. qui de mente aliorum id intelligit nisi statutum sit iniquum, ob regulam illius tex. de retorquutione, ita intelligens Bar. & Bal. ibi, qui videbantur contrarium tenere, Ias. col. 2. versi. quartò no. Deci. col. pri. in 4. nota. qui de communi etiam sententia fidem facit, limitans locum non habere de honestate. D. quod quisque iur. Bal. in cap. cùm omnes, col. 6. num. 26. & 27. de consti. in l. cùm ipse, col. 2. versi. extra quærit hic D. Cyn. & ibi Saly. in fin. ver. C. de contra. emptio. idem Bal. in l. quibuscunque, ante fin. C. de sac. san. eccle. in l. digna uox, cir. med. & ibi Castr. in fin. C. de legi. vbi & ipsi id limitant procedere de necessitate, non autem de honestate & nisi ipse ligari velit, vbi etiam in legibus idem voluerunt Bart. & Saly. cir. med. & iterum in statuto idem Bald. simpliciter loquens, in l. pri. §. similique modo. C. de lati. liber. tollen. Rom. cons. 444. an dictum castrum, in vlti. dub. Abb. in cap. pri. cir. fin. de rapto. Alex. in l. cætera. §. itē quæri potest, cir. prin. D. de leg. pri. Rui. cons. 83. circa casum, col. fin. versi. si verò dictus, lib. 5. vbi communem & ipse hanc esse opinionem asserit, dicitque id etiam in eius successore procedere.

99 ¶ Quod eo magis hoc in statuto procedere debet, cùm solennitatem scilicet contractus concernat, quo casu faciliùs Princeps non obligatur,

vt

vt per Docto. in cap.de causis, de re iudi. Bal.in cap.pri. col.pen. versi.no. sententiam Imperatoris, si de inue. inter dom. & vasal. lis oria. in l. rescripta, col. 2. versi. no. ergo .C. de preci. Imper. offe. Afflic. in cap. pri. §. fin.col.pen. num.46. de pac. iura.fir. Crauet. cons.5. tria sunt, num.3. lib. pri. Quid autem in Augusta, videbis tex.in l.Princeps, & ibi glos.Bart. & alios.D.de legi.in l.si Augustæ, & ibi etiam glos.& Docto.D.de leg.2. in l. Fiscus cùm in priuati, in fin.D.de iu.Fis.

100 ¶ VIGESIMONONO quæro, quid si cum patre contrahat mulier, an & cum eo huius sit statuti solennitas obseruanda: quam etiam quęstionem tractauit idem Tiraq. in d.trac. de legi. connu. glos.5. num.33. & mult. seq. vsque ad num.43. vbi concludere videtur non esse, post alios quos citat, & latiùs in præfa.l. si vnquam, num.26.C.de reuo. dona. cui dum allegat Rip. lib. respon.3. cap.pri. adde hodie dicta responsa ad vnũ tantùm librum esse redacta, & esse sub respon.198.

101 ¶ Non desunt tamen qui diuersam fuerunt sententiam secuti, quos cõmemorat idem Tiraq. in d.trac.de legi.connu. glos.5. num.34. & latiùs in præfa. d.l.si vnquam, num.27. vbi dum allegat Bal.cons.23. præsupposito statuto, lib.4. veriùs est lib.5. & vltra per ipsum Tiraq.allegata,idem etiã voluit Chassa. in consue.Burgun. rub.4.§.pri. in glo.in verb. contraulz entre les vifz, col.4. versi.septimò limita, & videntur sequi etiam Guli.Bene. in rep. cap. Raynutius, in verb. duas habens filias, num.251. cum mult. seq.de testa. & Nico.Boe. in consue.Bituri. tit.pri.§.4.in glos.fin.post prin. versi.sed quid si pater, dum dicit rationes per Ias. pro hac opini. adductas esse multùm vrgentes.

102 ¶ Nos tamen arbitramur distinguendum esse, quòd aut aliud extat statutum, vti hic Mediolani extat cap.416. infra eo. vol. & etiam Comi sub cap.67. in ciuili. prohibens filiumfamilias sine consensu patris contrahere, & tunc etiã subdistinguendum sit, quòd aut de ipsius patris hæreditate tractatur, & non valeat contractus patre consentiente celebratus, cùm non possit quis ad suum ipsius commodum consentire, secundùm tamen ea quæ latiùs diximus supra in glos.10. in verb.cum ipso marito, & ita voluisse videtur Alcia.in d.trac. præsump. reg.pri. præsump.2. num.5. vbi etiam fortiùs inquit, dicto quoque statuto patris consensum in obligatione filij requirente circunscripto, videri tamen illud Bald. dictum intelligendum modò de patris interesse non tractetur.

103 ¶ Si autem agatur de damno patris, & sic de vtilitate filiæ, tunc opinamur contractum valere, secundùm ea quæ dicemus infra quæstio.50. nec hic officiunt quæ diximus suprà in d. glos.10. quæstio.xiiij. quia ibi locuti sumus non quando agnatus ipse cum muliere contrahit, sed quando ei cum alio contrahenti consentit, quo casu cùm id faciat ex necessitate coactus, ei ignoscendum est, vt ibi latiùs asseruimus: sed hic secus dicendum est in patre cum ipsamet filia contrahente, quia sibi imputare debet si dãnosum facit contractum, cùm possit non contrahere, per reg. damnum quod quis sua culpa, de reg.iur. in 6.

104 ¶ Illud autem prætermittendum non est, si statutum de filiofamilias loquatur,

quatur, cum scilicet non posse sine patris consensu contrahere, locum non habere in filiafamilias, ita tradentibus Fulg.in cons.75.ex facto, col.2.vers. sed certè illud, Alex.in cons.29. præclarè, col.3. vers.non ob. etiam dictæ renuntiationi, lib.3. cons.234. puto, col.pri. vers.hoc ergo, lib.6. Deci. in l.2. num.17.D.de reg.iur.Tiraq.in trac.retrac.tit.pri.§.pri. glos.9.num.191. quod tamen in dicto Comensi statuto expressum videtur locum habere etiam in filiafamilias, iuncto tamen statuto 325.eod.tit. in ciuili. dum posteaquam dict. statutum 325. viri aut affinis consensum in contractibus mulieris requisiuit, subiungit, in minoribus autem & habentibus patrem & auum seruetur statutum super contractibus minorum & filiorumfamilias editum.

105 ¶ Sed si nullum præsupponimus statutum consensum patris in contractu aut obligatione etiam filiæfamilias requirens, sed hoc tantùm statutum quod interpretamur, quibus in terminis loquitur Tiraq. & alij per eum allegati, & tunc nos quoque priorem sequimur opinionem, quam ab aliorum impugnatione defendit post Dec.Tiraq.in d.trac.de leg.connu.glo.5. à num.34. vsque ad 41. & eam vltra per Tiraq. adducta, tenuit etiam Soci. siue quisquis is est qui sub illius nomine circunfertur, in trac. fallen. reg. 261. minor si ex forma, fallen.pri. Ias. cons.63. per reformationem, col.2. in prin. versi.hinc est quòd statutum, lib.3. Io.de Arno.folilo.15. in Regno hoc, Paris. cons.53. dominus Hieronymus, col.10. versi.prout etiam asserta constitutio, lib.3. dum allegat Bal.in l.pactum.C.de collatio. Brun. in trac.de forma & solen. tit.de correc. & relax. solenni. & for.char. pen.col. 3. versi.sic etiam solennitas, char. omnium 98. Mar.Anto.Nat. cons.76. in causa Io. col.pen. versi.quod bene comprobatur, sub num.10. in fin. & 11. lib.pri. D.Io.Cepha. cons.109. Ioannes Baptista, col.2. qui etiam communem hanc dicit opinionem, lib.pri. & Iac.Philip.Porti. lib.commu. opini. 3.reg.15.qui etiam magis communem hanc esse opinionem asserit, vti facit & Alcia. quo loco eum citauimus supra num. ab hinc 4.

106 ¶ Animaduertendum tamen est quòd Bald. in l.pactum dotali, in xxi. quæstio.C.de collatio. qui primus omnium hanc formauit quæstionem, & quem alij secuti sunt, loquitur in renuntiatione, & sic in donatione, in qua præsens quæstio procedere non potest, quantùm ad filiam in patris potestate existentem, cùm donatio inter patrem & filium in patria potestate cõstitutum prohibita sit l. nec inter.C. de dona. inter vir. & vxo. cum simili. sicque videtur Bal. intelligendus in filia emancipata, si de renuntiatione & donatione loquimur, vt & Bal. loquitur, & ita animaduertit & Tiraq.in d. glos.5. num.41. & 42. vbi etiam respondet ad id quod dici posset, donationem inter patrem & filium in patria potestate existentem morte confirmari: quanquam Comi extet statutum disponens valere renuntiationes mulierum tam de hæreditatibus viuẽtium quàm defunctorum factas, quod & in renuntiatione patri facta scio obseruatum esse.

107 ¶ Ad hanc autem conclusionem videbis omnino Porti.Imo. d.reg.15. qui eam aliquibus declarat modis, ita vt illi addendum existimes Alcia.d. reg.pri. præsump.2. num.4. in fin.& 5. vbi si probetur, inquit, fraus aut metus patris reuerentialis, tunc hanc ipsam opinionem nõ procedere, sed inualidum esse contractum: quod & sensit Tiraq.in d.glos.5. num.35.& 39.

108 ¶ TRIGESIMO quæro, quid si cum matre contrahat: & Rip.d. respon.198. incip.super dubijs, num.2. hoc, inquit, statutum locum non habere, alle. Bald.& Rom. in d.l.pactum dotali.C.de colla. qui tamen loquuntur in patre: sed tamen verum videtur hoc Rip. dictum, cùm paternus amor, qui fraudis præsumptionem erga filiam cessare facit, qua in ratione præcedens decisio fundata est, in matre quoque militet, vt probatur ex his quæ latè congerit Tiraq. in d. præfa.l. si vnquam, in prin. vsque ad num.37.C.de reuo.dona. nec hîc militant ea quæ pro declaratione dictæ decisionis in præceden.quęstio. adducta sunt, quoniam mater in potestate liberos non habet.§.fœminæ, insti.de adop.§.cæteri, versi.qua de causa, insti.de hære. quali.& diffe.§.fin. cum glos.in verb. iure ciuili, insti. de exhære. libe.l.illud.§. si quis filium, versi.ad testamenta.D.de bon. possess. con.tab.l.nulla fœmina.D.de suis & legi.l.familiæ appellatione.§.fœminarum, cum glos.in verb. in familia.D.de verb.signi.

109 ¶ TRIGESIMOPRIMO quæro, quid si cum filijs contractum ineat: & Bal. loquens in statuto prohibente mulierem sine consensu proximorum cõtrahere, locum inquit non habere si filijs donet, in cons.407. præsupponendum est quòd in terris, cir.med. versi.præterea & si istud statutum, lib.2. quem sequuntur Crauet.cons.39.proponitur, in fin.lib.pri.& D.Io.Cepha.cons.109. Ioannes Baptista, col.3.vol.pri. cons.161.num.25. lib.2. vbi id confirmat, quòd prohibitus alienare in potentiorem, potest tamen alienare in filium, post Bald. & Feli. quos citat: & idem in statuto disponente donationem cum decreto iudicis esse faciendam, vt non procedat in donatione facta à matre vel patre filiæ, voluit Rip. respon.198. Principis constitutio, in pri.dub.quod & annotare poteris ad nou. consti. tit. de dona. certam in donationibus solennitatem exigentes.

110 ¶ Verùm contrarium tenere videtur Tiraq. in d.trac. de legi. connu. in glos.8. quæstio.xij. num.110. dum ea Bald. decisione relata, posse inquit procedere in casu suæ consuetudinis, si modò illa fuit in mulierum vtilitatem introducta, de quo se alibi dixisse refert, & est in glos.6. in fin. vbi introductam putat ob viri præiudicium, non ob mulieris fragilitatem.

111 ¶ Quare hac in controuersia videndum est quis meliùs induat arma: & certè Bald. ea mouetur ratione, quòd statutum hoc ob imbecillitatem mulierum emanauit, sed mulier filijs donans id non facit imbecillitatis causa, sed pietatis intuitu.l.liber captus.D.de capti. & post reuer. cui & tu meliorem poteris tex. addere in l.pri.§. sed si libertus. D.si quid in fra. patro. vbi libertus in fraudem patroni alienare prohibitus, potest filiam dotare, quia id facit pietatis causa quæ non est reprehendenda.

112 ¶ Sed pro diuersa Tiraq. sentẽtia, licèt ipse non alleget, facit quòd debitor in fraudẽ creditorum alienare prohibitus,tot.tit.D.quæ in fra. credi. prohibetur etiam dotem filię cõstituere.l.ait Prætor.§.si cùm mulier.D.eo. tit. & clarior tex. in.l.hac in factum actione.§.fi. & l.fin.§.si à socero.D.eo. etiam tit. & l.2.C.de reuo.his quæ in fra. credi.

113 ¶ Vnde pro concordia distinguendum arbitramur, quòd aut quis prohibetur alienare ob alterius præiudicium, & non possit etiam in filium

alienare,

alienare, & ita loquitur Tiraq. vbi supra: aut alia ratione prohibetur, puta ob ipsius imbecillitatem, & tunc secus, vti loquitur Bal. & vti hac ratione hoc statuto mulier contrahere prohibetur, vt affirmauimus supra in præfa. in pri. dub.

114 ℭ Hic tamen difficultas iacet in conciliandis præallegatis iuribus sibi inuicem oppugnantibus, in quo non modicùm elaborauimus, quoniam glos. in d. §. sed cùm mulier, in ver. constitutum, & in d. l. 2. in verb. non sufficientibus, simpliciter dicit, aliud esse in debitore, vt ibi: & aliud in liberto, per d. §. sed si libertus, nullam tamen differentiæ rationem assignat: vnde aliquando considerauimus an dici posset d. §. sed si libertus, loqui quando filia ignorat id in fraudem patroni fieri, alia autem iura intelligi quando scit, per d. l. fin. §. si à socero: sed tamen postea inuenimus in §. §. sequentibus illum. §. præsertim in. §. at si neuter, hoc de ignorantia procedere tantùm quo ad generum, vt non teneatur si ignoret fraudem, teneatur tamen filia: ideo aliam postea responsionem cogitauimus, vt tex. in d. §. sed si libertus, procedat in dubio quando non constat de fraude, vt ille tex. loqui videtur, dum eo ipso, inquit, quòd libertus dotauit filiam, non videri fraudare patronum: contraria autem iura procedant si fraus probetur, vt loquitur tex. in d. l. 2. C. de reuo. his quæ in frau. credi. nihilominus tandem reperimus glos. in d. §. sed si libertus, aliam afferentem rationem, nempè aliud esse in patrono, quia is agit de lucro: aliud in creditoribus, quia hi tractant de damno, quod satis placet.

115 ℭ TRIGESIMOSECVNDO quæro, quid si cum patre aut sorore contrahat: quam quæstionem posuit Castr. cons. 432. cùm statutum, col. 2. versi. secundò videtur obstare, lib. pri. vbi decidit hoc quoque casu locum statuto esse, loquens in statuto præsentiam officialium mercium & consanguineorum licentiam in minorum contractibus requirente, vbi respondet ad ea quæ in contrarium adduci possent, scilicet ad l. voluntas. C. de fideicom. ad cap. ex insinuatione, de iu. patro. ad cap. & si clientulus. §. fratri verò, de alie. feu. & cap. pri. de alie. feu. pater. super quibus iuribus & tu videbis quæ nos diximus supra in glos. pri. num. 36. incip. & ex his, & quæ dicemus infra num. 130. incip. nos autem, & seq. Quæ etiam opinio est de mente Bald. loquentis in statuto prohibente minorem xx. annis sine curatore contrahere, in l. de tutela, post prin. C. de in inte. resti. mino. dum locum, inquit, statuto esse, si soror minor xx. annis cum fratre contrahat, cui se maiorem iureiurando asserat, cuius concor. retulimus supra in glos. 8. in verb. mariti, num. 67. incip. hîc autem summopere: quod tamen, quod ad sororem attinet, ita intelligendum est, vt duabus sororibus inuicem contrahentibus, et proinde super contractus validitate contendentibus, præferatur certans de damno, et si vtraque tractet de damno, potior sit causa eius quæ rem consumpsit, secundùm ea quæ dicemus infra in xxxvj. quæstio. Quantùm autē ad fratrem, Paris. cons. 53. dominus Hieronymus, col. 10. versi. et quia constitutio, lib. 3. limitauit id non procedere in fratre ætate minore, quoniam in eo cessat deceptionis suspicio, per dictum Bal. in l. pactum. C. de colla. super quo tu videbis quæ diximus supra in xxix. quæstio. huius glos. et quę dicemus infra in xxxviij. quęstio.

116 ℭ TRIGESIMOTERTIO quęro, quid si mulier cum vniuersitate

tate contrahat: et certè puto interesse an ipsum statutum factum sit ab ipsa vniuersitate necne, vt si factum sit, non comprehendatur ipsa vniuersitas, ea ratione, quam supra in xiij.quęstio. huius glos. adduximus, statutum Principem statuentem non obligare: at secus si factum non sit ab ipsa vniuersitate: et ad hoc accedit Bal.in cap. cùm omnes, col.6. versi.sed quid, esse ciuitas, de consti. vbi statutum inquit cæteras vniuersitates comprehendere, non etiam vniuersitatem statuentem, et quod not. Albe.in trac. statu.parte 2. quęstio.ccxv. incip. sed pone, statuto cauetur, vbi statutum, inquit, prohibens minorem obligari, locum non habere cùm se obligat vniuersitati, ibi enim loquitur in vniuersitate statuente, vt ex sequen. verbis colligitur, vbi pro hoc duas addit non contemnendas rationes, quarum prior hęc est, non esse verisimile vniuersitatem voluisse magis priuilegiare minorem quàm se, per l.si peculium.§.sicuti, sed incip.sicut.D.de pecu.lega. posterior autem, in generali sermone non contineri personam loquentis.l.inquisitio.C.de soluti. cui quantùm ad priorem, verisimilitudinem scilicet semper inspiciendam, addes infini.concor.per Tiraq.adductos in præfat.l.si vnquam, num.37. vsque ad num.60.C.de reuo.dona. & ipsum Albe.sequitur Bal.Nouel. in trac.dot. parte 6.priui.48. post prin. Et facit etiam quantùm ad cæteras vniuersitates tex. in l.metum, 3.§. animaduertendum.D.quod met. cau. vbi sub illo, inquit, edicto vniuersitatem & collegium comprehendi, quia generaliter & in rem loquitur: nec distinguit à quo, vti & in casu nostro, cùm hoc statutum simpliciter loquatur de alienationibus & obligationibus mulierum, nec distinguat cum qua persona factis.

117 ℭ Sed obstare videtur, quantùm ad alias vniuersitates, quod diximus supra in glos.pri. num.156. incip. qua ratione, vbi asseruimus vniuersitatem pupillo æquiparari: ideoque in ea idem dicendum videretur quod de minore infra in sequen.quæstio.dicemus, nisi respondeatur æquiparationem vniuersitatis & minoris non semper procedere, vt per glos.& Bar.in l.pri. §.quod si nemo.D.quod cuiusque vni. nom. & nisi similiter respondeatur ea quæ diximus d.num.156. locum habere quando de concedenda in integrum restitutione propter læsionem agitur, vti & verè loquuntur.

118 ℭ TRIGESIMOQVARTO quæro, quid si cum minore contrahat: & Rui.cons.97. circa primum, versus prin.lib.5. loquens in statuto prohibente minorem sine certa solennitate obligari, locum inquit habere etiam si alteri se minori velit obligare, quoniam & minor sub statuto comprehenditur, allegat l.fine hærede, sed veriùs incip. si sine hærede.§. Lucius, vbi id not. Bar.D.de admi.tuto. ex quo, subdit Rui.proditum est, statutum affines cogens ad compromittendum, ad minorem quoque protendi, vt per Doct.in l.si plures.D.de pac.in l.fin.C.de in inte.restitu.mino. super quo & tu videbis quæ nos diximus supra in glos.pri.num.362. incip. sed & vltra, & num.371. incip. immò & illud, & num.373. & 374. & quantùm ad id quod dicit Rui.minorem sub statuto contineri, addes latè Alex. cons.65. quoniam omne, col.2. versi.sextò adducitur, iuncta col.7. versi. nonò dictum statutum, lib.6. & Nat.cons.540. ex pluribus, nu.13. & duo. cons.sequen. lib.3.

119 ℭ Verùm propiùs nostrum ad casum videndus est tex. in l. si apud minorem

norem.D.de mino. vbi dicitur, si apud minorem mulier pro alio intercedit, S.C.Velleiani exceptione minorem repelli, sed hoc ita si principalis debitor soluendo sit, aliàs secus: ex quo & tu Lector colligere poteris quid tibi in casu nostro dicendum sit, ita tamen vt scias ex mente Bart. ibi, & Bal. videri ex illo tex. colligi, minori magis quàm mulieri subueniendum: dum Bart. annotat, ætatis priuilegium Velleiani priuilegio præferendum: & dum Bald. ex eo tex. colligit, maiorem esse æquitatem subueniendi ratione ætatis quàm sexus: id quod si verum esset, ætatis scilicet priuilegium potentius esse priuilegio sexus, res certa videretur mulieri minorem præferri, quoniam constat habentem priuilegium potêtius præponi habenti minus potens, vt per Bart.in aut. qui rem, col.2. versi.si verò vterque est priuilegiatus.C.de sac.san.eccle. vbi infallibilem hanc inquit regulam esse, & ibi & alij Docto.sequuntur, & Bal.in aut. habita, col. 7. versi.secundò quæro.C.ne fili. pro pat. Abb.in cap.in præsentia, col.13. versi.& quoniam iste articulus, de probati. Rui.cons.27. stante pacto, col. fin. versi. quia pro solutione, vbi communem hanc dicit opinionem, lib. 4.Prob.in addi.Io.Mona.in cap.ne aliqui, in fin.de hære.in 6. cum simili.

120 ℂ Ad quod etiam facit quod in simili dicimus, fortiorem præsumptionem tollere minus fortem.l.qui duos.§.fin. vbi Soc.in 4.not.D.de reb.dub. l.Diuus, cum glos.in verb.existimari, & ibi Bart. col.2. versi.secundò not. quòd vna præsumptio.D.de in inte. resti.l. si hi qui, & ibi not. Saly. post prin. versi. item quòd præsumptio.C.ad l.Iuli. de adul. cap. literas, & ibi no. Bald. ante fin. versi.item dicit Ber. Abb. col. pri. versi. nota quòd vbi duæ, & Feli. col.etiam pri. versi.in tex. ibi verisimiliùs, de præsump. glos. fin.in fin. in cap.transmissæ, & ibi Abb.in fin. qui id pulchrè declarat procedere si vna sit fortior altera, sed si ambæ sint pares, tunc se inuicem tollere, qui fili. sint legi. Alex. cons.124. quoniam abundè, col.fin. cir.med. lib.6. Soc. cons.128. iustissime iudex, col.2. versi.quarta conclusio, libr. pri. Ias. in l.si quis id quod, col.4. num.22.D.de iur. om. iud. in l.si quis in fundi vocabulo, col.5. versi.capio glos.2.D.de leg. pri. in l.licèt Imperator, col.2. versi.nota secundò, eo.tit. in l.quod in rerum.§.si vsumfructum, cir. prin. eod. etiam tit. in l.Titia.§.idem respondit cùm Septitius, col.fin. versi.& tenendo.D.de verb.obli. Dec.cons.77. viso puncto, col.pen.versi. & ista est, cons.344. applaudent, in fin. in cap.quoniam Abbas, col.7.vers. & ex his infertur, de proba. in l. postquam liti, num.23.C.de pac. in l. si donatione, col.2. versi. prædictis tamen.C.de colla. in l.in contrahenda, col.2. versi.& no. quòd ista.D.de reg.iur. Ruin. cons.91. circa ea, col.2. in fin. versi.& vbi etiam fuisset, lib.5. Nico.Euer. in locis lega. in loco à verisimili, col.6. versi. & procedit, char.34. Alcia. in trac. præsump. reg.3. præsump.24. Soc.Iun. cons.158. abundè, col.8. versi.& ex prædictis, lib. 2. cons.168. præsentis, num.36. eo.lib.2. Crauet. cons.56. Antonius, col. 4. num.14. lib.pri. cons.266. in causa, col. fin. versi. respondeo etiam aliter, eo.lib.pri. D.Io.Ceph.cons.10. ex scripto, num.13.& 14. lib.pri.cons. 23. feudum, num.33. eo.lib. cons.93. in testamento, num.10. & 11.eod. etiam lib. cons.108. licèt regulariter, num.14. eo. quoque vol. cons.138. testamentum, num.13. eod.item vol.

121 ℂ Verùm Bart. in d.l.si apud minorem, hoc simpliciter non admittit, priuilegium ætatis potêtius esse priuilegio sexus, dum posteaquam id an-

notauit, subdit, non tamen ætatis priuilegium superare Velleianum intantùm, inquantùm superat habentem Macedonianum, quia in illo non distinguitur, in hoc autem distinguitur, an reus sit soluendo necne: præterea Alex. ibi in apo. Bar. inquit, verum non esse, illius tex. dispositionem procedere, quia ætatis priuilegium sit potentius, sed quia minor ibi tractabat de damno, ideo in pari causa tractans de damno præfertur tractanti de lucro, allegando ita illum tex. intelligere Bar. in l. maritum, in fin. sed veriùs est cir. fin. versi. præterea in pari. D. sol. matri. qui tamen non loquitur de d. l. si apud minorem, sed de. §. præce. illam l. & sic de duobus minoribus, dum in pari inquit causa præferendum de damno tractantem, vti & hoc ad literam probat ille. §.

122 ℭ Nihilominus concludendo existimo verum esse minorem præferri, si is tractet de damno, & mulier de lucro: secus si econtra, per ea quæ dicemus infra quæstio. xxxvj. & in hoc satis concordat tex. in d. l. si apud minorem, in pri. respon. dum negat, minorem agere posse contra mulierem, quando ipsius mulieris actio contra priorem debitorem soluendo existentem salua manet: sed si ambo certent de damno, tunc licèt in duobus minoribus præferatur qui conuenitur, & qui rem consumpsit, d. l. verùm. §. fin. de mino. tamen d. l. si apud minorem, quæ subsequitur d. §. fin. in secun. respon. multùm me facit in oppositum dubitare, quia licèt sit damnum minoris si prior debitor non sit soluendo, & dici possit deceptus minor, etiam si à principio debitor soluendo non fuerit, vt ibi considerat Bar. tamen hoc non esse soluendo debitorem, est etiam damnum mulieris, quia non poterit cum effectu consequi ab ipso debitore quod pro eo promisit, est enim regulare, eum qui pro alio intercedit, contra eum, pro quo intercedit, regressum habere, per actionem scilicet mandati, si illius mandato intercessit, & si sine, per actionem negotiorum gestorum, si negotium vtiliter gesſit, tot. tit. D. & C. manda. & de neg. gest. ideo tu Lector iudicium facito vtra tibi opinio sequenda sit.

123 ℭ TRIGESIMOQVINTO quæro, quid si mulier cum filiofamilias contrahat mutuam ei pecuniam dando: quæ quæstio satis decidi potest ex tex. in d. l. verùm. §. fin. versi. planè si minor. D. de mino. vbi minorem dicitur filiofamilias maiori pecuniam credentem restitui non obstante S. C. Macedoniano prohibente filiumfamilias ex mutuo obligari, vt sic magis ætatis ratio quàm S. C. habeatur: ad quod etiam propositum nostrum confert quod Bal. ibi annotauit, dum aliam tex. rationem adducit, nempe quòd priuilegium ætatis fauorabile est, S. autem C. Macedonianum odiosum: ideoq; odia restringi, fauores autem ampliari debent, cap. odia, de reg. iur. in 6. nam & hoc nostrum statutum est fauorabile, vt diximus supra in præfat. in pri. dub. & ideo præferri debet S. C. Macedoniano odioso: vnde maior esset dubitatio si mulier cum filiofamilias contrahat ex alia causa quàm mutui, extante statuto prohibẽte eum sine consensu patris generaliter obligari, vt extat hic Mediolani, cap. 416. infra eod. vol. & Comi, in cap. 67. in ciuili. & certè si dicimus dictum statutum esse odiosum, idem dicendum erit quod iam diximus: si verò fauorabile affirmamus, tunc distinguendum opinamur eo modo quo infra in sequenti quæstio. dicemus: quod statutum an sit fauorabile, an odiosum, colliges ex his quæ diximus supra in glos. 3. in verb. ex cõtractu vel quasi, num. 26.

26. incip. nos autem, & in glo. 18. in verb. siue fuerit filiusfamilias, num. 2. incip. veruntamen, iunctis his quæ asseruimus in præfa. in secun. dub.

124 ¶ TRIGESIMOSEXTO quæro, quid si mulier alteri se mulieri obliget: & videtur se statuti huius exceptione tueri non posse, ea & non contemnenda quidem ratione, quòd priuilegiatus contra æquè priuilegiatum suo non vtitur priuilegio, vt probatur in. §. sed & hoc præsenti, in aut. de san. epi. in aut. nisi rogati. C. ad S. C. Trebel. in l. sed & milites, cir. fin. D. de excu. tuto. in l. si hominem. §. fin. D. depo. in l. priuilegia, vbi glos. & Docto. D. de priui. credi. & not. Iac. de Aret. in l. cùm pater. §. euictis, & ibi Bald. & Imo. post prin. D. de leg. 2. Oldra. cons. 119. Titius condidit testamentum, in fin. iterum Bal. in l. 2. C. de priui. Fis. in cap. pri. col. 2. versi. sed contra hoc, & ibi Deci. col. 9. vers. secundò restringitur, de proba. vbi ex hoc dicunt Fiscum non vti priuilegio suo aduersus alium Fiscum, Saly. in aut. cassa, ante fin. versi. vbi autem clericus. C. de sac. san. eccle. Anc. cons. 37. contra Ioannem, col. pri. versi. item cùm sint, Abb. in cap. ad aures, post prin. versi. secundò ex eo collige, de rescri. Rom. in l. pro hærede. §. Papinianus, col. 2. versi. punctus iste. D. de acqui. hære. Ruin. in rep. l. Gallus. §. & quid si tantùm, col. 40. versi. rursus attentari potest, sub num. 109. D. de lib. & post. Soc. Iun. cons. 74. viso testamento, col. 6. versi. præterea prærogatiua, lib. pri. Bello. cons. 76. non parui, num. 14. Prob. in addi. Io. Mona. in cap. si à sede, num. 12. de præben. in 6. de quo etiam latè per Io. Andr. in cap. in iudicijs, ferè per totum, de reg. iur. in 6.

125 ¶ Sed verius est si vna certet de damno, altera de lucro, præferendam de damno certantem: si autem vtraque de damno, potiorem eius causam esse, quæ conuenitur, & quæ rem consumpsit, puta si mulier alteri mulieri pecuniam credat, quæ eam amittat vel dilapidet, per tex. hoc duobus in minoribus disponentem, in d. l. verùm. §. item quæritur si minor. D. de mino. vbi Bart. & Bal. not. hoc intelligentes procedere in duobus æquali priuilegio priuilegiatis, quod & quatenus dictum est, priuilegiatum de damno tractantem præferri tractanti de lucro, probat tex. in l. fi. D. ex qui. cau. maio. vbi absens causa reipublicæ læsus restituitur aduersus alium ea quoque de causa absentem: & tex. in cap. auditis, de restitu. in inte. vbi vna ecclesia ob probationis omissionem grauiter læsa, contra aliam ecclesiam in integrum habet restitutionem: & tex. in l. pri. C. si aduer. Fisc. vbi minori in venditione etiam cum Fisco celebrata læso datur restitutio: quam etiã regulam tradiderunt Spec. tit. de resti. in inte. §. quis autem, col. 6. vers. itẽ no. quòd priuilegiatus, sub num. 17. Bart. in aut. quas actiones, col. 2. vers. si verò vterque est priuilegiatus, & ibi Saly. col. pri. & clariùs Castr. col. 2. num. 6. & Ias. col. 3. versi. hinc sumpta occasione. C. de sac. san. eccle. Bal. in aut. perpetua, in fin. verb. C. eo. tit. iterum Saly. in aut. qui rem, col. pri. cir. fin. & ibi Dec. col. pen. num. 21. in fin. C. eo. etiã tit. idem Saly. in l. generaliter, post prin. versi. item no. quòd inter duo. C. ad S. C. Velle. Anc. cons. 37. contra Ioannem, col. pri. versi. nam cùm dictus, Abb. in cap. super spoliatione, col. pri. versi. ex hoc, de ordi. cogni. in cap. in præsentia, col. 12. versi. quæro vtrum, & ibi Dec. col. 28. versi. non obstant iura, de proba. iterum Abb. in cap. auditis, col. 2. versi. ex quo videtur, de in inte. restitu. in cap. cùm causam, post prin. versi. no. ex tex. de præben. dum se remittit ad dicta per seipsum in d. cap. in præsentia, Castr. cons. 37. vt bene attinga-

tur, in fin.lib.2. Ang.Aret. in.§.rursus, col.2. versi.in ea.glo.ibi.D.ex qui. cau. & ibi Ias. col.9. versi.ex hac parte glos.insti.de actio. Alex.in l.Marcellus, in prin. col.3. versi. quam communem.D.ad S. C. Trebel. in cons.55. quoniam causa, ante fin. versi.hoc præsupposito,lib.5. & in apo. Bart.in l. si apud, in verb.potentius.D.de mino.Guli.de Cun. Bald.Albe.& Castr.in l.si quis.D.de pac. vbi ex hoc perbellè decidunt, si vir & vxor inopia laborent, & proinde dubitetur an dotis exactio fieri debeat inquantùm maritus facere possit, meliorem esse repetentis conditionem, quia is dicitur tractare de damno, alter de lucro, Feli. in cap. dilecti filij, col.5. versi. ad exemplum, de except. Marsi. sing.99. priuilegiatus, Paris. cons.53. dominus Hieronymus, col.9. versi.prout idem dicendum, lib.3.qui & loquitur in terminis statuti prohibentis minorē contrahere vel se obligare sine certa solennitate, volens scilicet minorem sine statuti solennitate cum alio minore contrahentem obligari, ea ratione quam supra in principio quæstionis adduximus, quòd priuilegiatus contra æquè priuilegiatum suo non vtitur priuilegio, subdens id saltem procedere quando vnus tractat de lucro, alter de damno, nihil tamen decidens quando vterque certat de damno, Prob.in addi. Io.Mona. in cap.cùm personæ, col.pri. num.4.& 5.de priui. in 6. Tiraq.in trac.retrac. tit.pri.in fin.nu.50.incip.sed de hac,cum duo.seq.

126 ℂ Cuius decisionis, quam nos supra firmauimus, ratio, ex mente Spec. quo loco eũ supra citauimus, & Bart.& Bald. in d.l.fin.D.ex qui.cau.maio. & Abb.in d.cap.auditis, col.2. versi.nonò nota, & Prob. in d.c.cũ personæ, illa est, quia quando vnus est læsus, alter non, dici non possunt æquè priuilegiati, ex quo priuilegium ratione læsionis conceditur, & vnus tantùm læsus reperitur: vnde cùm vnus sit priuilegiatus in genere, alter in specie propter læsionem, consequens est vt priuilegiatus in specie præferatur priuilegiato in genere, vt præter Docto.in locis prealle. voluit Bar. in aut. quas actiones, col.2. versi.quandoque quilibet est priuilegiatus.C.de sac. san.eccle. & Rom. in aut.similiter, char.antep.col. illius char.2.versi.quod quidem mihi.C.ad l.Falci.

127 ℂ Quibus concinnit quod dicitur præsumptionem in specie tollere præsumptionem in genere, secundùm Bart. in l.cùm de indebito, in prin. & ibi Bal.cir.prin.D.de proba. eundem Bal. in l.siue possidetis, col.pri. in vlt.oppo.C.eo.tit.Firmia.in suo reper. in verb.præsumptio, versi.10.Alex. in l.si priùs, col.8. versi.hoc probo.D. de no. oper. nun. in cons.77. in causa, col.2. versi.nec prædictis, num.9. libr.pri.rep. cons.62. vol.3. Marsi. in prac. crimi.§.diligenter, col.40. versi. pro quo etiam facit, sub num.198. Grat. inter cons.matrimo. cons.35. in fin. Balb. in trac.præscrip. parte pri. princi.quæstio.v. col.fin. vers.nec ob.si opponatur: sic et quatenus dictum est, præferendum qui pecuniam consumpsit, hoc etiam probat tex.in duobus quoque minoribus loquens, in l.si minor xxv. annis.D.de mino.

128 ℂ TRIGESIMOSEPTIMO quæro, an possit saltem socio fundum, quem cum eo communem mulier habet, alienare: & non posse videtur, sicuti dicimus in pluribus emphyteotis, quorum vnus non potest partem suam sine consensu domini in alterũ transferre, vt voluerunt Guli. Cun. & Albe.in l.cùm hi.§.si vni, & ibi Ias.num.3.D.de transac. Bal.in l.dudum, cir.med. versi.secundò quod intendit, vbi ponderat ita etiam velle

glos.

glos. ibi, in verb. nisi lex. C. de contra. empti. Alex. in l. si domus. §. fin. col. etiam fin. num. 7. & ibi etiam Ias. col. quoque fin. versi. tertia conclusio, id sequitur, licèt dicat in practica magnam esse authoritatem tenentium contrarium. D. de leg. pri. iterum Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. pen. versi. item inquantùm Bar. in x. quæstio. & ibi etiam Ias. col. antep. versi. secundò concludit. D. de verb. obliga. iterum Ias. in l. fin. col. 40. num. 146. C. de iu. emphy.

129 ℂ Verùm contraria in sententia fuerunt Io. Andr. in addi. Specu. tit. de loca. §. nunc aliqua, in lxxij. quæstio. num. 93. in verb. Fisci, in prin. Bart. in d. l. cùm hi. §. si vni, & ibi Castr. num. 3. idem Bar. in d. l. si domus. §. fin. & ibi Ang. in fin. verb. iterum Bar. in l. & ideo. D. de condi. furti. in l. pri. cir. med. C. de impo. lucra. descri. lib. 10. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres, in x. quæstio. col. pen. versi. circa primum, & ibi Areti. col. etiam pen. versi. super primo, qui communem hanc dicit opinionem (vti etiam facit Ias. ibi, col. quoque pen. cir. med. licèt ipse, vt iam retulimus, alterius sit sententiæ) & Rip. num. 87. Calda. cons. 10. si ecclesia in emphyteosim, Saly. in l. ea lege, col. pen. versi. quæro circa idem. C. de condi. ob cau. in l. fin. col. 3. in fin. versi. stat ergo. C. de iu. emphy. Alex. cons. 189. viso & maturè, col. 3. versi. nec etiam videtur, lib. 2.

130 ℂ Nos autem priorem sequimur opinionem, per ea quæ diximus supra in glos. pri. quæstio. xv. quæ etiam verior videtur, quoniam fundamentum quo Bar. & eius sectatores mouentur, per huiusmodi alienationem domino præiudicium non parari, eò quòd quilibet personali ei sit actione obligatus, facilè tollitur: immò in contrarium retorquetur, quia secundùm Alex. in d. l. si domus. §. fina. si plures fundum conduxerunt ab vno domino, quilibet non est obligatus nisi pro parte quam cōduxit: si autem vnus tantùm conduxit, cui postea plures successerunt, & tunc idem, quoniam secundùm Ias. in locis præalle. personales actiones pro hæreditarijs portionibus diuiduntur, l. pri. C. si cert. peta. l. pri. & secun. & tot. tit. C. de hære. actio. quanquam ad hoc conetur respondere Rip. in d. §. duo fratres, num. 87. Ad l. autem voluntas. C. de fideicom. responde vt diximus supra in glo. pri. num. 36. incip. & ex his. Ad l. pater filium. §. quindecim. D. de leg. 3. dic ibi testatorem prohibuisse ne liberti alienarent alij, quod verbum, alij, non includit ipsos libertos, secundùm Bar. ibi.

131 ℂ Ad cap. autem ex insinuatione, de iu. patro. vbi secundùm Castr. in d. §. si vni, probari videtur ius patronatus per vnum patronum alteri posse compatrono donari: cui addere potes ita illum etiam tex. intellexisse glo. in cap. nemini, in glo. mag. 16. quæstio. vij. & in clem. fin. in ver. liberè, vbi Docto. de iu. patro. Fely. in cap. quæ in ecclesiarum, col. 34. versi. octaua declaratio, de consti. Ias. in d. §. duo fratres, col. antep. versi. ad idem facit quod vult, Afflic. in cap. pri. §. præterea Ducatus, in 3. not. num. 8. & 9. de prohi. feu. alie. per Fride. respondere potes secundùm glo. ibi in d. cap. ex insinuatione, in ver. contulisset quam ibi sequitur But. post prin. ver. oppo. hic innuit, & glo. in d. cap. nemini, rationem esse quare ibi necessarius non fuerit Episcopi consensus, quia scilicet ambo illi fratres patroni erant insolidum: ideo frater qui in alium ius suum contulit, non dicitur fratri aliquid in rei veritate dedisse, sed ius fratris proprium eidem relaxasse, vt solus

præsentare possit: quod & voluit ipse Castr. cons.432. cùm statutum, col. 2. versi. secundò videtur, lib. pri. & Afflic. in constitu. Sici. incip. constitutionem, col. 7. versi. & pro hoc facit, sub num. 17. aut etiam dicere possumus in eo cap. non probari compatronum alteri posse compatrono ius suum donare sine licentia Episcopi, quia ibi nullum fit verbum, illum fratrem, cui donatio facta est, compatronum fuisse: quod duobus potuit modis contingere, secundùm Abba. ibi, & tunc secundùm eundem Abba. responderi potest, donationem clerico nomine ecclesiæ recipienti factam esse, ideoq; necessarium non fuisse Episcopi consensum.

132 ℭ Præterea quicquid sit in emphyteota, diuersa est ratio in casu nostro, quoniam emphyteota alienare prohibetur fauore domini: at mulier sui ipsius fauore ob imbecillitatem sexus, vt diximus supra in præfa. sed prohibitio, quæ fauore prohibiti emanauit, ad eam quoque alienationem trahitur, quæ socio fieret, secundùm eundem Bar. in d. §. si vni, per illum tex. cir. med. vbi sequitur Castr. num. 4. Bal. in cap. vni. col. fi. post prin. de aliena. feu. vbi idem inquit in prohibitione fauore causæ ob publicam ue vtilitatem introducta.

133 ℭ TRIGESIMOOCTAVO quæro, quid si contrahat cum sancto aliquo homine huius forte statuti ignaro: & certè hoc casu valere contractum per mulierem omissa hac solennitate celebratum, faciunt quæ latè congessit Tiraq. in trac. de pœn. cau. 51.

134 ℭ Veruntamen contrarium expressè consuluit Corn. loquens in statuto prohibente mulieres & minores sine certa solennitate contrahere, Corn. inquam in cons. 35. semper mihi, col. 2. lib. 3. vbi inquit, etiam si statutum rationem exprimat id scilicet statuere ne mulieres & minores seducantur, hanc tamen rationem esse impulsiuam non finalem: ideoque statuti dispositionem non cessare, licèt ratio cesset, quia forte minor aut mulier contrahat cum sancto homine, qui eos non seducat: cui quantùm ad id, cessante causa impulsiua, dispositionem tamen non cessare, addere poteris infini. concor. per Tiraq. adductos in trac. cessan. cau. ces. effec. limita. pri. apud quem etiam comperies quando finalis vel impulsiua præsumatur. Nouissimè tamen cogitandum videtur super hac Corn. sententia, ex his quæ diximus supra hac ead. glos. in xxix. quæstio. & mult. seq. & quam in omnem casum intelliges procedere nisi tamen contractus verè ipsi sit mulieri vtilis, secundùm ea quæ dicemus infra in 50. quæstio.

135 ℭ TRIGESIMONONO quæro, quid si cum ecclesia aut clericis contrahat: quam quæstionem tetigit & indecisam reliquit Ias. in l. filiusfamilias. §. diui, col. 9. in fi. versi. quam intellige procedere, sub num. 54. & 55. D. de leg. pri. sed eam decidit Bal. in l. generali, in fi. C. de sac. san. eccle. inquiens hoc casu huic non esse statuto locum, cuius concor. infini. citat Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 8. num. 162. cum duo. seq. & præterea Calda. cons. 13. pro parte, col. pri. versi. in contrarium facit, Io. de Arno. commen. 197. incip. stante hoc, Philip. Fran. in rub. de testa. in 6. col. 5. versi. & facit quod dixit Bal. Io. Duran. de arte testa. tit. pri. cau. 2. nu. item 2. Nico. Boe. in consue. Bituri. tit. pri. §. 4. in glo. pen. in ver. ne peut donner, in fi. D. Io. Cepha. cons. 109. Ioannes Baptista, num. 19. vol. pri. D

Aegi. Boss. tit. de princi.num. 339. vbi statutum inquit verbis quantumcunque generalibus vtens, clericos non comprehendere, & ibi concor. citat, cõmunemque hanc esse opinionẽ asserit: & facit quod not. Bello.cons. 16. stat statutum, in prin. vbi communem dicit sententiam, statutum prohibens mulierem testari, locum non habere cùm ad pias causas testatur.

136 ℭ Non desunt tamen qui contrarium teneant, quos etiam commemorat Tiraq. vbi supra, num. 105. cum mult. seq. & præterea Ferro. in consue. Burdiga. tit. de sta. & iu.perso.§.3. col.6.versi. in pia etiam causa: quæ posterior opinio verior videtur, quoniam quando statutum concernit solennitatem in contractu adhibendam, tunc etiam comprehendit contractum cum clerico aut ecclesia faciendum, vt sentit Fede. de Sen. & clariùs But. Abb. & alij quos recenset Tiraq. in d.glo.8. num.168. cum duo.seq. & præter eum, Signo. cons.21. statuto ciuitatis Mediolani, per totum, max.col.6. versi. est enim vna limitatio, Albe. in trac.statu. parte 2. quæstio.ij.incip. ex prædictis oritur, in fi. Bal. in l.pri. col.20.versi. sed hic quæro, an arctet clericum, & versi. sequitur, in rep. mag.C. de sum. trini. vti allegatur ab Alex. quo loco eum statim citabimus, quam tamen nos repe. videre non potuimus, idem Bal. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, col.fin. versi. sed nunquid est contra eos, & ibi Dec.col.pen.versi. secundus casus, de consti. iterum Bal. in cap. clerici, ante med. versi. sed hic queritur de tali dubio, de iudi. Saly. in aut. cassa, col.fin.versi. quæro modò.C. de sac.san.eccle. Cardi. Floren. in cap. perpendimus, in ix. quæstio. de senten.excom. vbi id verum intelligit, modò talis solẽnitas de facili sit obseruabilis, vt videtur in casu nostro. Rom. cons. 166. viso diligenter, col.pri. vbi ex hoc reprehendit Bal. in d.l. generali, ad id non animaduertentem, Alex. cons.93. visis diligenter, col. fin.versi. etiam facit quod not. Bal. & versi. ad idem etiam quod not. Saly. lib.2. si tamen solerter inspiciatur, quia dum dubitat, loquitur tantùm quando statutum alienationem in non subditos simpliciter prohibet, Corn. siue quisquis is est inter eius consilia, cons.64. consuluit D. Guido, per totum, maximè col.2.versi. fortificantur, iuncto versi. igitur in forense, lib.3. vbi etiam col.2.versi. & hoc modo, sequitur declarationem Cardi. Floren. vbi supra, & ibi etiam col.3. eorum distinctionem reprobat, qui interesse existimarunt, vtrum in seculari, an in canonico foro ageretur, Opizo. in rep. l. filiusfamilias.§. diui, nu.78. & seq. D. de leg.pri. vbi Cardi. sequitur, Hippo. Rimi. insti. de donati.§.pri. num.388. iuncto num.411. cum tri. seq. vbi & ipse ex hoc Bal. & sequacium dictum arguit, & ibi etiam num.385. vsque ad num.432. ex hoc eorum opinionem tuetur, qui tenuerunt, in donatione ecclesiæ facta quingentorum aureorum summam excedente, insinuationem requiri.

137 ℭ Quam & nos sententiam sequimur: quanquam contrarium sentiat Fulg.cons.104. quædam domina Lucia, col.fin.versi. superest videre, quem sequitur Soc.Iun.cons.95.præsens consultatio, col.pri.versi.nec obst. quòd in prædicto, lib.2. quod & voluit Capi. decisi.201. in causa, num.4. sed potest dici Fulg. loqui quando statutũ disponit super eo super in quo ecclesia vel clerici sunt expressè priuilegiati, vt ipse in casu suo supponit: de quo tamen tu videbis Hippo. Rimi. quo loco eum in præce. versi. citauimus: ad quod etiam facit quod diximus supra in glo.21.in ver. occasione dotis suę, nu. 4. incip. qua in controuersia: Soc. autem Iun. loquitur in vltima volun

tate,

tate,& quando testator clericus esset, de quo & tu vide Bar. in l. pri. col.9. versi. quintò quæro, & ibi recen. C. de sum. trini. Bal.& Saly. in aut. cassa. C. de sac.san.eccle. But.& Abb. in cap. quod clericis,de for. compe. Imol in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, col. pen. vers. si autem quæritur, de consti. Corn. d. cons. 64. col. fin.versi. constat enim, lib. 3.

138 ℭ Et facit etiam quòd ratio eorum, qui super eo, de quo principaliter loquimur, in diuersa fuerunt sententia, in eo versatur, quòd deficiat potestas statuendi in clericos tanquam laicis principibus non subiectos: quæ ratio cessat in statuto contractus solennitatem respiciente, quod forenses quoque quanuis statuentibus non subditos in eorum loco contrahentes comprehendit, vt asseruimus supra in glo. 2. in ver. mulierum, quæstio.10. & ita arguit Corn. d. cons. 64. col.2. versi. si igitur, lib. 3.

139 ℭ Quæ etiam sententia minorē hoc in Mediolanensi statuto dubitationem habet, cum hæc omnia statuta per summū sint Pontificem confirmata, quanuis etiam idem esset si statutum communi omnium & clericorum & laicorum cōsensu factum foret, vt per Bal. in cap. cùm venissent, col.3. versi. opp. dicitur hic, & ibi Abb. col. pri. versi. secundò not. de eo qui mit. in pos. cum alijs per Tiraq. adductis in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 13. nu.2. & ita expresśim in hoc statuto voluit idem Tiraq. in trac. de legi. connu. glo.8. nu.173. incip. ex quibus. Hanc tamen sententiam à nobis supra affirmatā procedere intelligimus nisi mulier aliquid faciat aut ecclesiæ se obliget pro salute animæ, puta ei aliquid donando, per dicta supra in glo. pri. quæstio.26. & 27. & hoc modo saluari potest dictum Bal. in d. l. generali, qui sic loquitur, & ita illud declarat Io. Crot. in rep. l. nemo potest, col. 13. versi. secundò limitatur. D. de leg. pri.

140 ℭ QVADRAGESIMO quęro, an mulier posśit sine huius statuti solennitate iusiurandum litis decisiuum deferre: quod videtur, sicuti & emphyteota potest sine consensu domini, si credimus Rom. idipsum asserenti, in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. pupillus, cir. fin. versi. vlteriùs facit iste tex. D. de iureiu. vbi mouetur quia iusiurandum & transactio æquiparantur, l.2. D. de eod. tit. sed vasallus potest sine consensu domini transigere, cap. si vasallus de beneficio, tit. si de feu. fue. conten. inter vasal. & ali. seu veriùs si de feu. defun. con. sit inter dom. & agna. & per dictum Spec. tit. de arbi. §. restat, & est in vers. sed nunquid vasallus, vbi existimat vasallum posse sine consensu domini compromittere.

141 ℭ Nobis tamen contraria magis sentētia placet, quā cōtra Rom. tenent Guli. Cun. in d. §. pupillus, & ibi Ias. col. pri. idem Ias. in l. fin. col. 35. versi. xi. quæro, sub num. 123. C. de iu. emphy. qui respondet ad dictum Spec. illud scilicet verum non esse, vti & nos latiùs etiam in muliere ex hoc statuto sine certa solennitate alienare prohibita, asseruimus supra in glo. pri. quæstio. xciij. Ad dictum autem cap. si vasallus de beneficio, respondet Ias. loqui in vasallo, & non procedere in emphyteota, aut & meliùs subdit idē Ias. dici potest id simpliciter non procedere, sed distingui, an vasallus vel emphyteota posśideat, & an rem aduersario tradat, an verò ipse eam retineat: tu verò latiùs dicas vt nos diximus supra in d. glo. pri. quæstio. xi. & mul. seq.

142

142 ℭ Præterea quicquid sit in emphyteota aut vasallo, pupillũ, qui proximè nostrũ ad casum accedit, cùm & is ob intellectus imbecillitatẽ sua prohibeatur negotia sine tutoris authoritate administrare, certũ est huiusmodi non posse iusiurandum deferre. l. pri. post prin. vers. si pupillus. D. quar. rer. acti. non dat. & melior tex. in l. tutor pupilli. §. prodigus. D. de iureiu. vbi dicitur, prodigum, omnesq; alias similes personas non posse iusiurandum deferre, & in d. l. iusiurandum quod ex conuentione. §. pri. D. eod. tit. vbi generaliter traditur, ei qui liberam bonorum suorum administrationem non habet, & qui alienare nõ potest, interdictã quoque esse iurisiurandi delationem, & ibi hoc not. Bal. Ang. & recentio.

143 ℭ QVADRAGESIMOPRIMO quæro, & an e contra ipsi possit mulieri hoc iusiurandum omissa statuti solennitate deferri, & similiter dicendum est non posse, argumento quoque pupilli, cui pariter sine tutoris authoritate non defertur. l. iusiurandum & ad pecunias. §. pupillo. D. de iureiu.

144 ℭ SED HIC QVADRAGESIMOSECVNDO dubitatur, quid si delatum ipsi mulieri sine hac solennitate fuerit iusiurãdum, quæ iurauerit, an valeat quod iuratum est: & certè si iurauerit pro se, certũ erit valere, per tex. in l. qui iurasse, in prin. D. de iureiu. vbi posteaquam quis iurauit obseruandum est iusiurandum aduersus eum qui illud detulit, nulla habita distinctione cuius sexus ætatisue fuerit qui iurauit: & id in pupillo pro se iurante annotauit etiam glos. in l. iusiurãdum quod ex conuentione. §. pupillus, in ver. debet, & ibi Docto. D. eo. tit. & in l. iusiurandum, & ad pecunias. §. pupillo, in ver. etiam, pupillo, eo. quoque tit. & ad hoc optimè faciunt quæ dicemus infra quæstio 50.

145 ℭ Sed si iuret mulier contra se, res dubitationem habere videtur, nam quòd hoc casu custodiendum non sit iusiurandum, facit quoniam ita quoque in pupillo constitutum est, secundùm Alex. in d. l. qui iurasse, in prin. col. 2. in prin. versi. quantùm autem, & ibi Ias. col. pri. versi. nota ꝙ pupillus.

146 ℭ Contrarium tamen concludendum est in casu nostro, quoniam ratio prædictæ decisionis secundùm præalle. Docto. est, quia pupillus non est doli capax, vt dicit tex. in d. l. qui iurasse, in fine prin. ideoq; iureiurando non obligatur, aut. sacramenta puberũ, à cõtrario sensu, & ibi not. Docto. C. si aduer. vendi. sed mulier tanquã doli capax iusiurandum etiam extraiudicialiter sine huius statuti solennitate præstitum cogitur obseruare, vt diximus supra hac eadem glos. quæstio. ij. quo fit vt & aliud sit in pupillo pubertati proximo, quia cùm is sit doli capax. §. pupillus, cum glo. in ver. infantiæ proximus, & ibi Docto. insti. de inuti. stipu. iureiurando obligatur, vt asserit Alex. in d. l. qui iurasse, quo loco eum supra citauimus, & est cõmunis Docto. sententia, quã & nos secuti fuimus supra hac etiam glos. quæstio. 9.

147 ℭ QVADRAGESIMOTERTIO quæro, an mulieri prætermissa huius statuti solennitate aliquid solui posit, ita vt soluens liberetur: & Rui. consi. 159. super eo de quo, col. 2. versi. & non tantùm, lib. 5. loquens de statuto prohibente minorem contrahere aut obligari sine consensu

propin-

propinquorum,decidit eum non posse etiam solutionem recipere, quia recipiendo se obligat ad non petendum, quæ obligatio ei à statuto interdicitur : quod maximè subdit procedere si expresſè promitteret non petere, aut non contrauenire,quia cùm statutum,inquit,obligationem prohibeat, censetur etiam pactum de non petendo prohibere, allegat doctri. Bar. in l. si vnus .§. pactus ne peteret .D. de pac. & est in col. 4. versi. quod facit pro statuto : cui addere poteris infini. Bar. concor. quos congerit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 5. num. 4. incip. sed quid, de quo nos quoque diximus supra in glos.4. in ver. vel distractu, in prin. Et facit quòd idem in pupillo quoque constitutũ est, cui debitor sine tutoris authoritate soluens non liberatur .§. at ex contrario, insti. qui. alie. lic. l. pupillo, in prin. D. de soluti.nisi iudicis iussus intercesserit, vt in d. §. at ex contrario, vers. sed hoc etiam, & l. sancimus, pri. & l. constitutionem . C. de admi. tuto. & nisi pupillus saluam habeat pecuniam, aut ex ea locupletior factus sit, d. §. at ex contrario, vers. sin autem aliter, & d. l. pupillo, in fi. vbi etiam probatur id generaliter procedere in omni persona alienare prohibita, vt ei scilicet solui non possit, vti per illum quoque tex. voluit Ferro. post Albe. quem citat, in consue. Burdigã. tit. de sta. & iur. perso. §. 3. col. pri. vers. & qui alienare, vbi id trahere videtur ad id de quo specialiter tractamus : quantùm autem ad id quando cum aliena mulier iactura locupletaretur, vide quæ latiùs diximus supra in glo. 24. in ver. nec in casu quo realiter & verè, per totam : quantùm autem ad illud an iudicis authoritas consensum ab hoc statuto requisitũ suppleat, tractatũ à nobis est supra in glo. 8. in ver. mariti, nu. 35. incip. igitur, & seq. & in glo. 10. in ver. cũ ipso marito, quæst. ij.

148 ¶ QVADRAGESIMOQVARTO quærò, quid si econtra mulier alteri indebitum puta sine huius statuti solennitate promissum soluerit, an repetitionem habebit, & habiturã arbitramur, primò per id quod diximus supra in glo. pri. num. 77. incip. trigesimo, & 105. incip. potest, & generaliter, & seq. vbi asseruimus mulierem, quę non seruata huius statuti forma possessionem in alium transtulit, eam repetere posse.

149 ¶ Secundò quoniam mulier sine statuti huius solẽnitate contrahens nec naturaliter quidem obligatur, vt traditum est à nobis supra in glo. 16. in ver. non valeat, quęstio. iij. ea enim est vera & cõmunis regula, soluentem nec naturaliter saltem obligatum repetere : secus in naturaliter obligato. l. fideiussor obligari. §. fideiussor, vers. naturales obligationes. D. de fideiu. l. hæres à debitore. §. quòd si hic seruus. D. eo. tit. l. frater à fratre, & ibi Doct. D. de condi. inde. l. naturaliter, in prin. & .§. fi. & ibi glos. in ver. repetit. D. eo. tit. l. quod pupillus, vbi Docto. D. eo. etiam tit. Ias. in. l. pri. §. si quis ita, col. pri. num. 5. D. de ver. obli.

150 ¶ Immò ea regula, quatenus dictum est naturaliter obligatũ soluentem repetitionem non habere, intelligitur in soluente per errorem iuris aut facti non probabilis, secus si probabilis. l. cùm quis, vbi glo. vni. in prin. quam ibi sequuntur Docto. C. de iur. & fac. igno. & glo. pri. in l. pri. & ibi Bar. col. 3. vers. his præmissis, & col. seq. Ang. col. 2. vers. sequitur in glos. Alex. col. 2. vers. iuxta prędicta, & Ias. col. 9. vers. ex vltima parte glos. qui concor. citat. D. de condi. inde. & pręter allegata per Iaso. idem Bar. in l. naturaliter .§. fi. cir. prin. & ibi Ang. etiam cir. prin. vers. & intellige, & Ias.

etiam

etiam cir.prin.qui Ang.& Ias.illum.§.legunt simul cum prin.legis.D.eo.tit.

151 ℭ Sed & propiùs ad terminos huius statuti facit, quòd eadem conclusio, qua diximus soluenti naturaliter obligato repetitionem non dari, in muliere tuta S.C.Velleiano locum non habet.l.quanuis.§.interdum, & ibi Bar.D.ad S.C.Velle. sicut nec in pupillo sine tutoris authoritate,aut furioso, vel eo cui bonis interdictum est, sine curatore soluente .l. interdum,& ibi Docto. D. de condi. inde. & not. glo. vni. in d. l. cùm quis, post prin. & ibi Bar. & alii.C. de iur. & fac. igno. idem Bar. in .l. pri. col. 4. vers. his premissis, vbi & alii sequi videntur .D. de condi. inde.

152 ℭ Tertiò quia exceptio ex hoc statuto descendens est fauorabilis,vt iam diximus supra in præfa. in 2.dub. sed fauorabilem habens exceptionem, si soluit,repetit.l. qui exceptionem, vbi glos. Bar.Ias.& alii .D.de condi.inde. Bar. ex hoc ad propositum nostrum infert,tutum exceptione statuti prohibentis mulierem aut minorem sine consensu propinquorum contrahere, soluentem repetere, eo quòd ex hoc statuto fauorabilis oriatur exceptio, vbi tamē Bar.& alii,quod dictū est,habētem odiosam exceptionē nō repetere,ita demū verum intelligunt, si per errorem iuris soluat; secus si per errorem facti probabilem tamen;quod & per omnia annotauit glos.in d.l.cùm quis, post med. vers. si autem perpetua, & ibi etiam Bar. col. fin. vers. secundum membrum, & vers. tertium membrum, Castr. col. fin. & Ias. col. etiam fin. vers. in ea. glo. si autem perpetua, & vers. in ea. glo. ibi, in ver. odiosa .C. de iur. & fac. igno. & glo. fin. in .l. ex diuerso, & ibi Docto.D. sol. matri. idem Bar. in .l.qui inuicem,cir. fin. & ibi alii etiam Docto.D.de condi. inde. iterum Bar. in .l. si cùm dos, in prin. in 3. oppo. D. rer. amo. Docto. in.l. qui se debere.D. de condi.cau. dat.non secu.vbi odiosam tunc demum exceptionem repetitionem dicunt impedire, si contra naturalem sit æquitatem, & soluens tractet de lucro.

153 ℭ Quartò & vltimò, quia contractus per mulierem contra statuti huius formam factus, ipso est iure nullus, vt asseruimus supra in glo. 16. in ver. non valeat, quęstio.pri. ex quo consequens fit soluenti repetionē non dari, vt probatur in .l. quod dicitur, pri. cir. prin. iuncto .§. si dos .D. de impen. in re. dota. fac. dum cir. prin. dicitur,impensas dotali in re factas ipso dotē iure minuere, & dum in d.§.si dos,deciditur,maritum qui dotem impensis in ea factis non detractis soluerit,earum tamen repetitionem habere; hanc eandem etiam conclusionem probat .l. qui inuicem, & ibi hoc annotarunt glos. vni. Bar. & Ias. vterque cir. med. D. de condi. inde. Tiraq. in rep. l.si vnquā,in ver. reuertatur,num.348.C.de reuo.dona.vbi alios citat concor. & præterea idem Bar.in .l. si cùm dos,in prin.in 2. oppo. D.rer.amo.

154 ℭ QVADRAGESIMOQVINTO quæro,si mulier aliquod habuerit priuilegium, puta immunitatem non soluendarum gabellarum, an per actum possit contrarium,vt per solutionem sola illi renuntiare:quæ quęstio satis ex præcedenti decisa videtur,ex quo diximus indebitum quoque, quod plus est, solutum repetere posse; verùm ne hac etiam in re authoritate careamus, hoc scilicet modo priuilegium non amitti, voluit Alex. loquens in statuto prohibente commune siue vniuersitatem sine certa solennitate obligari, in cons. 190 maturè digestis, cir. fin. lib.2. cui dum moue-

tur,

tur,ſtatutũ prohibens obligationem, cenſeri renuntiationem quoq; prohibere,addes alios concor. quos adduximus ſupra in glo.4. in ver. vel diſtractu, per totam, & ſupra hac ead. gloſ. quæſtio. xxix. num. 106. incipi. animaduertendum.

155 ¶ QVADRAGESIMOSEXTO quæro, an per hoc ſtatutum mulieri remiſſæ videantur alię ſolennitates a iure communi vel ab aliis ſtatutis requiſitæ,ita ſcilicet,vt ſi adhibita huius fuerit ſtatuti ſolennitas,valeat contractus non obſtante alio iuris communis vel ſtatuti impedimento: & dicendum eſt remiſſas non videri, per nota.per Caſtr. conſ. 82. in iſta donatione, in 2. dub. lib. 2. vbi ſtatutum inquit requirens conſenſum propinquorum in contractibus mulierum, locum non habere in donatione inter virum & vxorem, tanquam aliàs inutili, quem ſequitur Tiraq. in rep. l. ſi vnquam, in ver. libertis, num. 113. incip. illam tamen .C. de reuo. dona. & in priori loco ſtatim allegando: & per id quod iterum tradit Caſtr. in conſ.106.hoc exordio,incipiendo à ſecundo,in pri.dub.lib.2. vbi loquens de ſtatuto requirente certam in contractibus minorum 20. annis ſolennitatem,per hoc alias inquit remiſſas non cenſeri iuris communis ſolennitates, videlicet curatoris authoritatem,iudicis decretum, legitimamq; alienandi cauſam, quem ſequuntur Dec.conſ.110. verè vt puto,col.pri. & conſ.222. viſo puncto, col.2. in fin. verſ. non ob. ſi dicatur quòd ſtatutum, & Tiraq. quo poſteriori loco eum ſtatim citabimus.

156 ¶ Et per id quod not. Tiraq. in d. trac. de leg. connu. gloſ. 5. num.41. incip. ſed & eſt aliud, & ſeq. vbi generaliùs dicit, ſtatutum mariti conſenſum in contractibus vxoris requirens, de contractibus validis non etiam inualidis intelligendum,quia non eſt, inquit,veriſimile,ſtatutum quod con tractũ ſine certa ſolennitate factum irritat,de inualido intellexiſſe,quia hoc ſuperfluum eſſet, quoniam quod nullum eſt,ampliùs annullari non poteſt, l. nam & ſi ſub conditione, cir. med. D. de inıu. rup. & irri. fac. teſta. cum ſimili. & clariùs ita hanc quæſtionem decidit Deci. in d. conſ.110. in pri. dub. & Tiraq. in d. trac. de leg. connu. glo. 8. quæſtio. vi. Ex quibus ſatis liquere poteſt, mulierem, ſi filiafamilias fuerit, non poſſe ſe obligare ſine cõſenſu patris,aut aui in cuius poteſtate eſt, iuxta ſtatutum Mediolani 416. infra hoc eod.vol.& Comi.67. in ciuili.præter ſcilicet ſolennitatem ab hoc ſtatuto requiſitam, vbi tamem d. ſtatutum de filiofamilias loquens, locum habeat in filiafamilias, de quo diximus ſupra hac eadem gloſ. num. 104. incip. illud autem.

157 ¶ QVADRAGESIMOSEPTIMO quæro,quid ſi mulier alienauerit ſine hac ſolennitate rem alienari prohibitam, puta emphyteoticam ſine conſenſu domini, an caducitatem incurrat, quam quæſtionem latè tetigit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 8. quæſtio. xxiiii. & in trac. retrac. tit. pri. §. pri. in glo. 2. num. 6. quibus in locis per multa quæ allegat, negatiuam ſequitur opinionem,quæ etiã magis cõmunis videtur,vt colligitur ex allegatis per eum,quam etiã præterea tenent Fely. in cap. nobis, poſt med. verſ. facit quod dicit Bal. de ſymo. Iaſ. in l. 2. §. quòd ſi in patris,col.6. verſ. ad idem & vltimò .D. ſol. mat. Cur. Iun. in.l.vbi pactum, in fin. ver. C.de tranſac.& in ſtatuto prohibente nobili actionem cedi ſub pœna amiſsionis iuris cedentis, vt ſcilicet cedens pœnam euitet, ſi inutilis aliàs ſit ceſsio,voluit

luit Crau. conf.191. in causa, num. 6. & 7. lib.pri.& in vasallo feudum fine consensu domini alienante, vt illud non amittat, si ex alio capite nulla sit alienatio, cõmunem dicit opinionem Illustris D. meus, vir non mediocris eruditionis, D. Iulius Clarus, ob eximias illius virtutes Mediolanensis Senator meritissimus, eiusdemq; Mediolanensis prouinciæ Regens apud Serenissimũ D.nostrum Philippum Hispaniarũ Regem, lib.senten. recepta.4. quæstio.xxxi. num. 32. licèt ipse aliter distinguat, vt statim dicemus.

158 ℭ Verùm animaduertendum est, hanc sententiam communiter receptã, esse contra aliam communem opinionem à nobis supra relatam in glo.pri. quęstio. xc. num. 354. incip. quò verò, & seq. vbi asseruimus, prodigum atque etiam mulierem sine huius statuti solennitate delictum in faciendo committentem non excusari, si de pecuniaria pœna agatur, de qua & nos tractamus, per quæ apparet non obstare adducta per Tiraq. in trac. de legi. connu.glo.8.quæstio.xxiiij. præsertim in fi. vnde necesse est fateri alterutrã sententiam falsam esse: sed nos tenendo eam opinionem in qua fuimus supra in d. glos. pri. d. quæstio.xc. veriorem arbitramur eorum partem qui existimauerunt, mulierem emphyteosim irrequisito domino alienantem à iure suo cadere, quos commemorat Tiraq. in d. trac. de leg. connu. glo.8. num. 206. incip. contrarium tamen: & sic contraria sententia procedere posset in caducitate quæ ob cessationem solutionis canonis introducitur, quia istud est delictum in negligendo, in quo & prodigus & mulier excusantur, vt diximus supra in d. glos.pri. num.313. incip. aut verò loquimur: non enim par est ratio delicti in faciendo commissi, & delicti in omittendo, arg. nota. per glos. & Docto. in .l. si mora .D. solu. matri.

159 ℭ Ex his igitur Lector distinctionem habes, an agatur de caducitate ob alienationem, & verior sit contra Tiraq. sententia: an verò tractetur de caducitate propter omissam canonis solutionem, & tunc illius opinio procedat: quæ sententia quantùm ad primum casum saltem procedit quando dolus interuenit, secundùm Clau. Aquen. à nobis relatum in d.glo.pri.num. 355. Nisi quis sustinendo Tiraq. & communem Docto. sententiam, dicat diuersam esse rationem in casu isto, quia ea quæ diximus in d. glo. pri.num. 354. & 355. procedunt quando persona prohibita contrahere sine certa solennitate delictum committit, ex quo condemnatur pœna pecuniaria Fisco applicanda, hic autem quando pœna pecuniaria erga partem læsam coercetur: sed responderi potest ex dicto glo.in l.item veniunt.§.in priuatorum, in ver. in publica .D. de peti.hære. de qua etiam mentionem fecimus supra in glo. 4. in ver. vel distractu, num. 6. Et posset alio quoque modo distingui, vt in vasallo distinguit illustris D.meus D.Iulius Clarus quo loco eum supra citauimus, an peruentum sit ad veram traditionem, an ad fictam tantùm, scilicet per constitutum, de quo & tu an traditio possessionis per constitutum faciat emphyteotã rem emphyteoticam sine consensu domini alienantem, caducitatem incurrere, videbis Tiraq. in trac. de iu. consti. parte 3. limita.26.

160 ℭ QVADRAGESIMOOCTAVO quæro, quid si mulier rem sine statuti solennitate alienauerit, eamq; effectualiter tradiderit, quæ apud emptorem perierit, cuius erit periculum: & primùm videtur mulieris esse, quoniam cùm translatum in emptorem non sit dominium vetante hoc sta-

tuto, consequens fit rem perire periculo eius qui est dominus .l. pignus.C. de pigno. actio. sed contra illud statim occurrit, hoc modo statutum istud in fauorem mulierum introductum, vt asseruimus supra in præfa. in earum odium & damnum retorqueri, contra l. quod fauore.C. de legi. & .l. nulla iuris. D.eod.tit.sed rem perstringẽdo hanc quæstionem latè tetigit Tiraq.in trac. de legi. connu. glo. 8. quæstio.34. vbi varias refert opiniones, tandem verò ipse sequi videtur distinctionem Rip. in cap. cùm ecclesia Sutrina, col. 20. vers. prædicta etiam conclusio, de cau. pos. & proprie. distinguentis vtrum constet rem fuisse eodem modo perituram penes mulierem, & mulieris sit periculum: aliàs autem emptoris: cui addo eam opinionem, emptoris esse periculũ, vltra per Tiraq. allegata, tenuisse etiam Rom.sing.331: secundùm vete. impres. & secundùm nouis. 335. incip. tu scis, aliàs tu sai, & Io. Anto. Trigo. sing. 39. statuto cauetur. Addo præterea aliam & quartam opinionem distinguentem inter cõtractus vltro citroq; obligatorios, vt est emptio & venditio, & non vltro citroque obligatorio, vt mutuum, vt priore casu periculum spectet ad mulierem, posteriore ad emptorem: quã posuit Io. Mar. Rimi. in .l. non omnis .§. si pupillus, in fi. D. si cer. peta.

161 ℂ Nos tamen Rip. & Tiraq. distinctionem sequimur, quàm etiam addimus tenuisse Alcia. in d. §. si pupillus, col. fi. vers. qua ratione, quæ etiam est de mente Deci. ibi, ante fin. vers. & ad idem: pro qua, vltra ea quæ adducit Tiraq. vbi supra, facit tex. in .l. verùm .§. pen. D. de mino. vbi minor non restituitur si locupletem adijt hæreditatem, quæ naturali rerum interitu damnosa postea effecta est, quoniam id quod fato ei contigit, cuiuis potuit patrifamillas quanuis diligentißimo contigisse: præterquam tamen in casu de quo ibi: & tex. in .l. si is qui Reip. D. ex qui.cau. maio. vbi absens Reip. causa in integrum restitutionem non habet, si damnum illud, ob quod restitui desiderat, præsens quoque passurus erat.

162 ℂ Nec obstare arbitramur eorum fundamentum, qui indistinctè existimarunt periculum emptorem sequi, ea ratione, quòd si in ipsum emptorem mulier dominium nõ transfert, hoc cõtingit iure speciali huius statuti, quo casu locum non habet regula d.l. pignus, secundùm glos. in d.§. si pupillus, in ver. eius, quam ibi ad hoc not. Docto. quia hæc limitatio vera non videtur: quod sic propius ad terminos nostros probatur: certum est mulierem marito donare non posse, nec econtra, virum vxori, tot. tit. D. & .C. de dona. inter vir. & vxo. item certum est dominia traditionibus transferri .l. traditionibus .C. de pac. sed speciale est in donatione inter virum & vxorem, vt dominium non transferatur .l. 3. §. sciendum .D. de dona. inter vir. & vxo. & not. Bar. & alij in .l. 3. §. si vir vxori. D. de acqui. poss. & tamen nos habemus, si res per mulierem viro aut econtra donata & tradita perierit, periculum ad emptorem pertinere, tex. est not. in .l. si id quod donatum, in prin. D. de dona. inter vir. & vxo. & licèt glo. in .l. quod vxor viro, quã ibi sequuntur Castr. & Alex. D. de acqui. pos. dicat huius rei, illo tamen tex. non commemorato, rationem esse, quia donatarius non tenetur nisi quatenus factus est locupletior, vt est tex. quem glos. allegat, in l. si sponsus .§. si concessa .D. de dona. inter vir. & vxo. & præterea tex. in .l. sed si vir ex lana .§. quod legaturus, & .§. si vir vxori munus .D. de eo. tit. tamen ipsemet tex. in d. l. si id quod donatum, hanc ipsam rationem adducit, quòd res donata manet eius qui illam dedit, vbi & glo. in ver. meritò, fatetur

fatetur hanc bonam esse rationem, per tex. in d. l. pignus, licèt etiam subdat aliam validiorem esse, quia donatarius non tenetur nisi quatenus fit locupletior: ex quibus intelligis veram non esse glos. in d.§. si pupillus,cũ præsertim nihil alleget, & licet Doct. ibi, pro ea adducant eam regulam quòd hoc modo introducta in fauorem, retorquerentur in odium, tamen ad id patet responsio ex dictis Dec. ibi, col. pen. vers. sed in prædictis, & Tiraq. vbi supra, num.279.

163 ℂ Et prædicta intelligo vera quando res periit sine culpa eius qui eam à muliere habuit: sed si eius culpa intercesserit,quicquid glos. 2. in d. l. si id quod donatum, in casu illius legis dixerit, puto in casu nostro spectandam contractus naturam, an in eo culpa præstetur necne, de quo in .l. contractus, vbi Doct. D. de reg. iur.

164 ℂ QVADRAGESIMONONO quæro,an statuti huius exceptio possit non solùm à muliere sed à tertio quoque contrahente allegari, puta si mulier velit stare contractui sine huius statuti solennitate celebrato, aduersario recusante,statutiq; exceptionem deducente:& certè Castr.cons. 91. in causa appellationis, col. 3. vers. secundò dicitur, lib. pri. loquens de statuto prohibente mulierem sine proximorũ consanguineorum præsentia obligari, negat aduersario statuti huius exceptionem competere, sed soli mulieri, quæ & ipsum potest aduersarium ad contractus obseruationem compellere: quod & repetijt in cons.119. videtur dicendum super primo, in 2.dub. lib. 2. quem sequitur Tira. in d. trac. de legi. connu. glo. 8. quæstio. x. vbi id latè confirmat.

165 ℂ QVINQVAGESIMO quæro de alia quæstione simili præcedenti,quid si cõtractus omissa statuti huius solennitate factus,ipsi fuerit mulieri vtilis, an valeat: quod latè tractat Tiraq.in d. trac.de legi.connu.glos. 8. quæstio.item viij.vbi valere concludit,post alios multos quos citat,quod & repetit in trac. le mort saysit le uif,parte 7. decla. pri. num.5. & vltra per eum allegata, idem voluerunt Rom. in l. mutum .§. fi. post med.vers. idem & in contractu, iunctis præceden. D. de acqui. hęre. Alex. in apo. Bar. in l. apud Iulianum .§. fi. in ver. dicit statutum, cir.med.vers. itaq; omnia .D. ex qui. cau. in pos. ea. Feli. cons. 15. dirige domine, col. 5. vers. præterea considero, in cap. edoceri, col. 7. vers. dum dicit Abb.de rescri.præsertim dum se refert ad dicta per seipsum in cap.causam,de iud.Soc. in trac.fallen. reg. 261. minor si ex forma, fallen. 3. Io. de Arno. sing.14. scis quòd dixi, Maran. in suo speculo aureo,parte 4. in 10. distin. iudicio. num. 29. & 30. Paris. cons. 96. in præsenti, col. antep.vers. præterea tollitur, lib. pri.Cur. Iun. in l. si vnus .§. pactus, num. 77.D. de pac. Mar. Anto. Nat. cons. 173. accedo, col. 2. vers. hinc videmus, lib.1. Chassa. in consue. Burgun. tit. 4. §. pri. in glo.in ver. contraulz entre les vifz,col.3.vers.limita quintò,Ferro. in consue. Burdiga. tit. de sta. & iur. perso. §. 3. col. 4. vers. & si egisset, & iterum col. 5. vers. & si iudicium, Boe. in consue. Bitur. rub. pri.§.4.in glo. in ver. de son. mary, col.2. vers. & sic notat.

166 ℂ Et facit etiam quia idem est in ecclesia sine debita iuris solẽnitate rem alienante, quia si vtilis fuerit alienatio, propter vtilitatem sustinebitur, vt præter allegata per Tiraq. vbi supra, num. 62. incip. nec id, voluerunt alij

plures quos congessit Iac. Philip. Porti. Imo. lib. commu.opini. 4.conclu. 13. in prin. & praeterca Dec. in l. non omnis .§. si pupillus, post prin.vers. & ad hoc .D. si cer. peta. ex quibus constat hanc magis communem esse opinionem.

167 ℂ Et quanquam aliqui reclament, de quibus per Tiraq. quo priore loco eum supra citauimus, & preterea multi alij de alienatione rei ecclesiae loquentes, quos etiam retulit Iac.Philip.Port. vbi supra, cir. med. vers. contrarium tenet, & Rolan. à Val. cons. 99. pro fundamento, col. pen. vers. secundò respondetur, lib. pri. vbi loquitur de alienatione rei tam ecclesiae quàm minoris, vtroque asserens casu hanc communem esse opinionem, Iasonis authoritate fretus, in l.contra iuris, in fi. D. de pac. qui tamen in alienatione rei ecclesiae duntaxat loquitur, & attestatur solùm ita communiter teneri per Doc. in l. cùm hi .§. causa, vers. quid ergo, sed veriùs est in .§. eam transactionem .D. de transac. quod quidem verum est, ita Docto. ibi communiter tenere, sed tamen alibi magis communiter cõtrarium tenent, vt colligitur ex Tiraq. & Port. in locis praealle. qui etiam Port. in hoc omnes inquit conuenire, ecclesiam contractum nullum vtilem tamen posse ratum habere: super quo & tu vide quae nos dicemus infra hac ead. glo. quaestio.lvij. & lviij.

168 ℂ Nos tamen priorem opinionem, tanquam, vt diximus, magis communem sequimur: pro qua etiam faciunt quae asseruimùs supra in glo. pri. num.17. incip. veruntamen, & in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quaestio.xviij. & ita in quęstione, de qua principaliter loquimur, scio in hac Mediolani ciuitate iudicatum fuisse, doctissimo viro & amico nostro Mag. D. Francisco Piono aduocante; quae opinio potissimùm procedit in nostro Comensi statuto eo vtente procemio, ne mulieres decipiantur, &c. nam cùm tunc constet de ratione statuentium, quae hoc casu cessat, debet etiã cessare dispositio .l. adigere .§. quanuis .D. de iu. patro. & ita in specie voluit Barb. cons. 53. clementissimum Deum, col.3. vers. & si mihi dicatur, lib. 4. quanquam etiam hanc eandem rationem hoc etiam in statuto statuentes mouisse, asseruimùs supra in praefa. in pri. dub.

169 ℂ Hanc tamen conclusionem limitat Rip. in l. is cui bonis, col.12.vers. tenendo sententiam, sub num. 47. D. de ver. obli.nisi scilicet ex hoc contractu nullo sequatur alienatio: quam tamen nos limitationem veram non arbitramur, per ea quae diximus supra, praesertim de alienatione rei ecclesiae, quae licèt aliàs sit nulla, valet tamen si vtilis ipsi ecclesię fuerit, secundùm communem Doctorum sententiam, quam nos supra secuti sumus.

170 ℂ Veriùs tamen eadem conclusio limitari seu declarari potest vt intelligatur modò euidenter de vtilitate constet, secundùm Dec. cons. 532. pro vera resolutione, col.2. vers. praeterea, quem sequitur Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 8. quaestio. etiam viij. nu. 89. & nos etiam aliquid diximus supra in glo. pri. quaestio.viij. num. 17. incip. veruntamen, apud quem Dec. vbi supra, col. 2. vers. non obstat etiam, aliam comperies limitationem, conclusionẽ scilicet locũ non habere quando ex pacto partes conuenissent vt secundùm formam statuti contractus fieret, quia tunc scilicet satis nõ erit vtilem esse contractũ omissa statuti solennitate celebratum, vt ibi per eum.

171 ℭ QVINQVAGESIMOPRIMO quæro, an in dubio contractus per mulierem gestus vtilis præsumatur, an verò damnosus: & Bal. cons. 353. sicut ciuitas, circa prin. lib. 3. loquens in ecclesia pecuniam mutuo accipiente, inquit non præsumi eam in vtilitatem ecclesiæ versam, sed id probari oportere ab eo qui eam mutuauit.

172 ℭ Sed veriùs receptum est distinguendum esse, an requisita solennitas interuenerit, & vtilis præsumatur: sed si non interuenerit, tunc contra, vt in alienatione rei ecclesiæ, vniuersitatis, & minoris tradit Bal. in cap. pri. §. & quia, col. 2. vers. quærit Iacobus, qui feu. dar. pos. in l. quæcunque, colum. 2. versi. scias tamen .C. de bon. quæ lib. cum concor. per Tiraq. adductis in trac. de legi. connu. glo. 8. num. 64. & 89. & præterea Barb. cons. 53. præclarè, col. 5. vers. item quia huiusmodi, lib. 2. vide tamen omnino quæ diximus supra in glo. præce. quæ est 24. quæstio. iiij.

173 ℭ QVINQVAGESIMOSECVNDO iuxta etiam prædicta quęro, an possit mulier confiteri vtilem esse contractum, ita vt illi stari confessioni oporteat, neque contraria probatio admittatur: & putem nō posse, per ea quæ diximus supra quæstio. ab hinc ij. num. 170. & quæ asseruimus supra in glo. pri. nu. 83. & 86. & iterū quęstio. 86. & per ea quę tradit Abb. in cap. cùm contingat, col. 12. vers. secundo membro, de iureiu. & in dispu. 2. incip. stante statuto, col. 7. vers. aut subest causa, vbi loquēs de statuto cōtractum minoris sine consensu propinquorum interposito etiam iureiurando celebratum irritante, tanquam dolo extortum præsumatur iusiurandum, inquit posse quidem minorem non solùm in foro conscientiæ sed & contentioso confiteri dolosum non esse contractum, modò tamen confessio requisitas habeat solennitates: de quo etiam diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, num. 100. incip. an autem per partis, ex quibus satis intelligere potes conclusioni locum non esse, si mulier id cum statuti solennitate confiteatur: est enim generale & in confessione necessariam esse statuti solennitatem, vt diximus supra in d. glo. pri. d. quæstio. 86. & quantùm ad id quod dictum est de foro cōtentioso, vide quæ diximus supra in d. glo. pri. d. quæstio. 86. & quantùm ad id quod dictum est de foro conscientiæ, vide quæ diximus supra in glo. 16. in ver. non valeat, quæstio. ij.

174 ℭ QVINQVAGESIMOTERTIO quęro, an possit saltē cogi mulier iurare an cōtractus ei sit lucrosus nec ne: & Abb. in d. cap. cū cōtingat, col. 13. vers. & ꝑ hoc habes, de iureiu. sentit posse, dū postquā dixit id qđ in pręce. quę. retulimus, ex hoc, inquit, bonā collige cautelā, vt deferatur minori vel mulieri iusiurandū an dolosus verè sit cōtractus, vel nō: nō aperiens tamen an id intelligat modò idipsum iusiurandum deferatur seruata statuti forma, an non seruata, sed tamen veriùs videtur vt intelligatur modò statuti solennitas seruetur, ex quo priùs idem Abb. dixerat nō posse ipsū minorē aut mulierē, prætermissa statuti solēnitate, in foro cōtentioso dolosum nō esse contractū fateri, & probatur ex his quę diximus supra hac ead. glos. quęstio. 41.

175 ℭ QVINQVAGESIMOQVARTO etiam iuxta præcedens thema quæro, si mulier vtiliter contraxerit sine statuti solēnitate, quia fortè fundum emerit, an possit post contractum pacisci cum venditore de eodem fundo eidem retrouendendo: quam quæstionem tractauit Tiraq. in d. trac.

de legi.connu. glo. 8. quæstio.ix. num. 90.& in trac. retrac. tit.1. in fi.num. pri. vsque ad num. 17. vbi concludit in ipso contractu hoc posse, non etiã postea ex interuallo: quod & nos sequimur.

176 ℭ QVINQVAGESIMOQVINTO quæro,an possint coniuges,quando matrimonio copulantur conuenire, vt vxori liceat sine consensu viri obligari: quod non arbitramur, sicuti in statuto disponente virum posse agere nomine vxoris,renuit Chassa. in cõsue.Burgun.rub.4.§.5. glos. pri. in fi. quem sequi videtur Tiraq. de retrac. tit. pri. §. 10. glo. vni. num. 11. incip. idem quoque: quod & nos verum arbitramur, per ea quæ diximus supra hac ead. glos. quæstio. pri. præsertim iuncta regula l. quod sponsæ.C. de dona. ante nup.

177 ℭ QVINQVAGESIMOSEXTO quæro,quid si mulier nupta contrahat sine consensu viri, sed contractus effectum conferat in tempus soluti matrimonij, an valebit quod actum fuerit: & Dec.cons.502. ex duobus,col.pri.vers. & in casu isto,& Rui. cons.145. circa primum,col.2. vers. nec obstat quòd dicta promissio, lib. pri. eodem in facto consulentes decidunt non valere.

178 ℭ Verùm Tiraq. hanc quæstionem tangens, & de prædictis mentionem faciens in d. trac. de legi. connu. glo. 8. in vlt. quæstio. contrarium tenere videtur, dum huius inquit quæstionis decisionem pendere ex eo, an hoc ipsum statutum sit introductum ad integrandam mulieris personam, an ob mariti præiudicium, de quo dicit se dixisse in eo. trac. in glo. 6. num. 37. & seq. vbi introductum putat ob viri interesse; cui quantùm ad priorem locum,addere poteris tex.in l. impuberem.§. si dominus. D.de fals. vbi pater & dominus filio aut seruo prohibiti legatum ascribere,quia tractatur de eorum interesse, cùm sibiipsis quæratur.l.de eo. D.eod.tit.possunt tamen ascribere hac adiecta conditione, cùm emancipatus erit filius, aut seruus liber factus, quoniam tunc eorum interesse cessat.

179 ℭ Nos tamen priorem sequimur opinionem, quoniam certum est hoc nostrum statutum non ob maritale præiudicium, sed ob mulierum imbecillitatem emanasse, vt affirmauimus supra in præfa.in pri.dub.& quia idẽ statutum à principio resistit obligationi aliter factæ, dum si contractus, inquit, aliter factus fuerit,non valeat, & latè diximus supra in glo. pri. num. 121.incip.ad dictum autem,cum mul. seq. quo casu,quum lex aut statutum initio obligationis resistit contractui ob imbecillitatem consilij prohibiti, tunc non valet actus etiam in tempus permissum collatus, casus est in l. si minor, & ibi not. Bar.& Bal. D. de ser. expor. allegatus per Rui. vbi supra, qui refert eum etiam in id annotasse Bar. in l. pri.§. nuntiatio,col.pen.vers. sed quando citatio fit. D. de no. oper. nun.& Imo. in l. in tempus,in prin. D. de hære.insti.quibus addere poteris eundem Bar.in l.si constante.§.quoties,col.2. vers. ad aliud quod dicit glo. sub num.7. D. sol. mat. in l. alia.§. eleganter, cir. med. vers. non obstat quod dicit, eod. tit. Bal. in d. l. quod sponsæ .C. de dona. antè nup. Ias. in d. §. nuntiatio, col. antep. vers. inquantùm quærit & concludit Bar. & iterum vers. secundò circa illud.

180 ℭ Et dum Bar. in d.§. nuntiatio, quo loco eum supra citauimus, ex hoc infert

infert nõ valere citationẽ in die feriata in honorem Dei factã, vt quis cõpareat in die non feriata, an hoc verum sit, videbis Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. in fine, nu. 78. & duo. seq. ita vt memineris hic Mediolani seruari vt valeat.

181 ℭ Aduerte tamen Lector cãdide ne decipiaris, quoniã si contrariã sequi opinionem malueris, quam tamen nos omnino respuendam censemus, nihilominus dicendum non esset contractum à sola muliere factum, & in tempus soluti matrimonij collatum, valere, quia id ita demum verum esset, si agnati consensus ab innupta secundùm formam huius statuti adhibitus fuisset: nam Tiraq. & alij supra allegati, de consensu uiri duntaxat dubitarunt, quoniam statutum, de quo ipsi loquuntur, prohibebat nuptam tantùm sine maritali consensu contrahere.

182 ℭ QVINQVAGESIMOSEPTIMO quæro, an possit mulier contractum, omissa statuti huius solennitate inutiliter gestum, ratum habere: quod in minore, qui solus prædium alienauit, vt scilicet alienationẽ durante minori ætate ratam habere possit, negat Barba. consi. 42. illud in medium, col. 6. vers. non obstat si dicatur, lib. pri. quod & in statuto prohibente ipsum minorem sine certa solennitate contrahere, voluit Rom. consi. 12. viso facto, col. fi. ver. ad secundum.

183 ℭ Verùm contrariam opinionem in hoc statuto expressim tenuit Tiraq. in dic. trac. de legi. connu. glo. 8. quæstio. x. cir. prin.

184 ℭ Quas opiniones, quæ inuicem contrariæ videntur, nos sic ad concordiam reduci posse arbitramur, distinguendo, quod aut loquimur an possit sola mulier ratum habere, & dicendum est non posse, quia licèt minor contractum in minori ætate factum, in quo læsus sit, maior factus ratum habere possit, tot. tit. C. si mai. fac. rat. habu. l. maritum. C. sol. mat. cum simi. sicuti & pupillus pubertatem ingressus, contractum pupillari tempore celebratum ratificare potest. l. pupillus, in prin. D. de nouati. hoc tamen nostrum ad propositum non confert, quoniam statutum hoc de muliere nupta & innupta loquitur, vnde quamcunque ad ætatem perueniat, in eodem semper muliebri sexu remanet, & per consequens prohibitionis causa semper militat, quæ fuit infirmum ipsius mulieris consilium, vt diximus in præfa. in pri. dub. vnde etiam videmus minorem, actum, quem in minori ætate facere prohibetur, non posse etiam eundem ea durante ratũ habere, & ita loquuntur Rom. & Barb. vbi supra, & probat tex. in l. doli, vers. idemq; est in minore. D. de nouati. & propiùs ad terminos nostros, quantùm ad mulierem, est tex. in d. l. doli, vers. diuersum, pri. vbi probatur sicut mulier non obligatur pro alio intercedendo, tot. tit. D. & C. ad S. C. Velle. ita etiam non obligari si iterum intercedens eandem repetat obligationem; & Tiraq. vbi supra, si rectè inspiciatur, loquitur quando statutum prohibet nuptam duntaxat mulierem sine consensu viri contrahere, & quãdo tempore ratihabitionis mortuus est maritus, quo casu existimo eum verum dicere: nam eo casu militare videtur eadem ratio, quæ in minore maiore facto, præsertim quia illud statutum, de quo Tiraq. loquitur, factum videtur ob mariti præiudicium, vt asseruimus supra in præfa. in pri. dub. quæ ratio ipso marito mortuo cessat: an autem ad id cogi possit mulier, diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. vlt.

185 ℭ Et prædicta multùm cõfirmat notabilis Franci. Aret. doctri. consi. 127. eximie domine, col. pri. vers. venio nunc, vbi quando, inquit, in actus con fectione aliqua solennitas requiritur, si tempore ratihabitionis faciendæ qualitas, propter quam illa solennitas requirebatur, cesset, tunc fine ea solennitate ratihabitionẽ fieri posse: sicuti ipsa qualitas cessat in casu de quo Tiraq. loquitur, vti & in minore facto maiore; secus si nõ cesset, vt in hoc nostro statuto: quod & ante eum, ab eo tamen non commemoratus, voluit Rom. cons. 54. visis, col. 2. vers. secundò idem probatur, dum inquit, quũ prohibitionis causa perpetua est, tunc actum nouo consensu non confirmari; secus si sit temporalis, & tempore noui consensus cesset; & subdit Rom. etiam quando temporalis est prohibitionis causa, si dolus interueniat, non obesse tamen ratihabitionem ignoranti dolum adesse: ad quod etiã faciunt quæ diximus supra hac ead. glos. quæstio. xxv.

186 ℭ AVT VERO loquimur, & ista lviij. sit quæstio, an possit mulier ipsum contractum nullum, ratum habere, adhibita statuti solennitate: & primùm videtur non posse, quia contractus contra huius statuti formam factus, ipso est iure nullus, vt asseruimus supra in glo. 16. in ver. non valeat, quæstio. pri. quo casu non admittitur ratihabitio, glos. est in cap. cùm nos, in ver. ratam, in fin. ver. de his quæ fi. à præla. si. cons. cap. cum concor. per Tiraq. adductis in rep. l. si vnquam, in ver. reuertatur, num. 415. C. de reuo. dona.

187 ℭ Contra verò videtur posse; sicuti dicimus in alienatione rei ecclesiæ omisso Episcopi cõsensu celebrata, quæ, si expedire videtur, potest eiusdem Episcopi consensu adhibito rata haberi, cap. si qua de rebus, 12. quęstio. ij. & not. Inno. in cap. pri. in prin. de his quæ fi. à præla. si. cons. capi. & glos. in cap. pri. in ver. sede vacante, in tit. ne sede vacan. cũ concor. per Porti. Imo. cumulatis, lib. cõmu. opini. 4. conclu. 13. in fi. & hanc posteriorem sententiã sequimur, intelligentes tamen eam, modò & ipsa mulier, vt iam diximus, in ipsa ratihabitione per virum aut agnatum facienda intersit, aliàs secus; & ita intelligenda sunt quæ diximus supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xij. vbi asseruimus consensum ab hoc statuto requisitum non posse ex interuallo per ratificationem accommodari: nam ibi locuti sumus quando mulier in ipsa ratificatione non interuenit: sed secus si interuenit, & ita loquimur hic: quod postremum satis etiam probatur ex his quæ diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. x. vbi affirmauimus mulierem, quæ sola hęreditatem adiuit, posse iterum pendente etiam iudicio eam solenniter adire. Quam sententiam nullam habere dubitationem arbitramur, si intelligimus cõtractum effectum habere à die ratihabitionis, secus si à die contractus, vti loquuntur in contrarium allegata: de quo tamen vltimo paulò post latiùs discutiemus.

188 ℭ QVINQVAGESIMONONO quęro, an in hac ratihabitione partis quoque præsentia sit necessaria: & nõ esse videtur probare tex. in l. Pomponius scribit, in prin. cum glo. in ver. probauero, (& ibi Bar. col. 2. vers. venio ad primum, & col. 3. vers. item opp. de l. dispensatorem). D. de neg. gest. qui tamen tex. loquitur de præsentia eius qui negotium gessit: sed eum cum d. glos. sic intelligunt idem Bar. in aut. sacramenta, col. 2. versi. contrarium puto, & ibi Saly. col. 3. versi. tertiò quia, Ias. col. 5. versi. omissis

leuibus,

leuibus,& Cur. Iun. num.138.C. si aduer. vendi. idem Bar.in l. quo enim. §. pri. in fi. ver. D. rem rat. habe. in l. certum.§. si quis absente, cir. med. D. de confes. in l. non solùm.§. si liberationis, col.2. vers. item hoc tenet, dum illam glo. citat .D. de lib. lega. Ang. in .§. si verò expressim, col.3. versi.& hoc patet, in aut. de hære. & Falci. Alua. in cap. pri. §. item sacramenta, col. 6. versi. & hanc partem, & ibi Præpo. Medio. col.4. versi. sed in alia glos. de pac. iur. fir. Alex. consi.126. visis his, cir. fin. versi. nec ob. si diceretur, lib. 5. Maran. in sua prac. iudi. parte 6. tit. de confes. num. 17. Marc. Ant. Nat. cons. 45. requisitus, in fin. ver. lib. pri.

189 ℂ Contrariam tamen opinionem nos veriorem arbitramur, siue intelligamus de præsentia mulieris, siue illius cum quo mulier contraxit, nam quantùm ad mulieris præsentiam, eam scilicet esse necessariam, satis diximus supra in præcedenti quæstio. sed & idem de præsentia eius cum quo contractum est opinamur, per ea quæ asseruimus supra in glo. 7. in ver. consensus, quæstio.xij. & mult. seq. vbi affirmauimus consensum ab hoc statuto requisitum in ipso actu esse interponendum, nam si in ipso actu interponendus est, necesse est actum iterum geri, & sic partis præsentiã interuenire.

190 ℂ Ad allegata autem in contrarium respondetur ea loqui in vera & propria ratihabitione, cuiusmodi non est ista, sed noui potius actus celebratio: quod & ex eo patet, quòd propria ratihabitio retro trahitur, cap. ratihabitionem, de reg. iur. in 6. cum simili. in seq. quæstio. allegandis: sed hæc non trahitur, vt ibidem asseremus in versi. incip. verùm quod nostrum: & ita in simili voluit Bal. consi. 475. quidam Io. Abbas, col. 2. versi. quæro igitur, lib. pri. quem sequitur Tiraq. in trac. de leg. connu. glo. 6. num. 10. incip. immò plus, vbi concor. citat.

191 ℂ Ad idem est Fran. Aret. doctrina in consi.127. eximie domine, col. 2. versi. venio ad tertiam, vbi duplicem inquit esse ratihabitionis speciem: alteram quando ratus habetur actus qui non erat à principio nullus, sed à futuro euentu pendebat, scilicet à ratihabitione, vti est quum quis sine mandato meum gessit negotium, quia non obligor donec ratum habeã. l. si pupilli. §. item quæritur. D. de neg. ges. & hoc casu necessaria non est in ratihabitione partis præsentia, secundùm glos. in d. l. Pomponius scribit; alterã autem quando quis ratum habet actum à seipso aut ab alio nulliter gestum, & tunc partis præsentia opus est: quod Aret. probat eisdẽ rationibus quas & nos supra, antequam eum vidissemus, adduximus, quia scilicet hic actus ratus habitus, valet vt nouus, non autem retro trahitur, ideo in eo eædem solennitates requiruntur, quæ in nouo actu desiderantur.

192 ℂ SEXAGESIMO iuxta præcedentia quæro, an hic actus cum statuti solennitate ratus habitus, effectum habeat à die ratihabitionis, an à die celebrati contractus: & videtur à die contractus, quia generale est ratihabitionem retro trahi, & mandato comparari, l. donationes quas parentes, cir. fin. & ibi glos. in ver. ratihabitiones, & Docto. C. de dona. inter vir. & vxo. l. fin. post prin. & ibi glos. in ver. nouella. C. ad S. C. Macedo. l. licèt, & ibi glo. fin. & Bar. D. de iud. l. si fundus. §. pri. & ibi etiam glos. in ver. deducta, & Bar. post prin. D. de pigno. l. Iulianus, & ibi Docto. D. qui satis. cogan. l. vero procuratori. §. fi. & l. solutã, cir. prin. D. de soluti. l. seruo

inuito,

inuito, in prin. D. ad S. C. Trebel. l. pri. §. deiecisse, vers. sed & si cum quis. D. de ui & ui arma. l. pri. §. si ratum habuerit, & ibi glo. pri. D. quod ius. l. pri. in prin. D. de appel. reci. l. semper qui non prohibet, in fi. D. de reg. iur. l. hoc iure. §. pri. D. eod. tit. cap. 2. de clande. despon. cap. significatum, & cap. seq. de regu. cap. pen. de senten. excommu. in 6. cap. fin. in fi. de iureiu. eo. lib. 6. cap. ratihabitionem, de reg. iur. etiam in 6. & not. glos. in cap. 2. in ver. ratihabitio, de pac. Ang. consi. 161. viso puncto, cir. fin. Anch. consi. 123. vnus ex procuratoribus, col. 2. versi. quò ad primum, Alex. consi. 197. circa primum, col. pri. in fi. versi. aut voluit, lib. 2. consi. 117. viso processu, col. fin. versi. & talis expressa, lib. 5. Ias. in l. si is qui pro emptore, col. 33. versi. secundò & fortiùs, & col. 37. versi. secundus articulus. D. de vsuca. Dec. in l. illud, col. 2. versi. & vlteriùs. C. de collati. Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 10. num. 61. incip. 12. quæro, vbi alios citat concor.

193 ℂ In contrarium tamen videtur tex. in l. si quis mihi bona. §. iussum. D. de acqui. hære. in l. obligari. §. tutor. D. de aut. tuto. in §. tutor, insti. eod. tit. in l. obseruare, in fi. D. de offi. procon. & lega. in l. quid ergo, in prin. D. de his qui not. infa. in l. si ante acceptum, in fi. D. iudi. sol. & in l. si pupilli. §. item quæritur, vers. item ait. D. de neg. gest.

194 ℂ Verùm quod nostrum ad casum pertinet, Bar. in d. l. fin. cir. prin. C. ad S. C. Macedo. hanc sic antonomiam soluit, quòd aliquando consensus alicuius requiritur nullo tempore limitato, & locum habent iura dicentia ratihabitionem retrotrahi & mandato comparari; aliquando uerò desideratur cum temporis præfixione, & tunc retro non trahitur, si consensus præfixo tempore iam lapso adhibeatur; quod & repetijt in d. l. quid ergo, in prin. & ibi Bal. & Castr. qui illam legem legit simul cum. §. notatur, legis liberorum, cir. fin. D. de his qui not. infa. idem Bar. in d. l. vero procuratori. §. fin. in prin. D. de soluti. in d. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter vir. & vxo. dum se remittit ad dicta per seipsum in d. l. fin. quæ etiam distinctio fuit de mente glos. licèt Bar. eam non referat, in d. cap. ratihabitionem, in glo. vni. post prin. de reg. iur. in 6. & Bal. in d. l. fin. col. pri. vers. tertiò quando, & vers. quintò quando, cum infini. concor. per Tiraq. cumulatis in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 10. num. 84. incip. 14. quæro, cum duo. seq. & præterea Saly. in d. l. fi. col. pri. vers. aut actus ille, & ibi Castr. cir. med. dum Bal. sequitur, Rapha. Cuma. in d. l. si is qui pro emptore, col. 3. vers. similiter fictio, Alex. consi. 81. reuocatur in dubium, col. pen. vers. non enim post latam, lib. 5. Aret. consi. 122. in causa quæ vertitur, col. pri. vers. sed ratificatio: sed nos habemus consensum, de quo statutum hoc loquitur, in ipso actu interponendum esse, nec ex interuallo præstitum valere, secundùm ea quæ diximus supra in glos. 7. in ver. consensus, quæstio. 12. & mult. seq. igitur consequens est vt in quæstione nostra retro non trahatur.

195 ℂ Sed hîc obstare videtur, quòd prædicta loquuntur in ratihabitione per eum solum facienda, cuius nomine gestum est negotium; sed nos loquimur quando etiam is qui actum gessit, iterum de nouo illum gerit cum debita solennitate, vt iam supra diximus, quo casu actus retrotrahendus videtur: sicuti in pupillo obseruatur, qui si sine tutoris authoritate actum aliquem gerat, puta si nouum opus nunciet, & postea cum tutoris autho-

ritate

ritate tandem repetat nuntiationem, confirmatur, retroque trahitur nuntiatio, vt voluit Bar. in l. de pupillo, in fine prin. vbi sequi videtur Aug. etiã in fine prin. & clariùs Imo. qui illam l. legit cum. §. si in publico, legis in prouinciali, cir. fin. versi. in glo. super ver. rata, Alex. qui similiter legit, col. 3. versi. dicit tamen Bar. Ias. col. 4. versi. glo. in ver. rata, & Clau. Aquen. col. pri. versi. & dum Alex. D. de no. oper. nun.

196 ℭ Nos tamen, hoc non obstante, priorem sequimur opinionem, quoniã verum non videtur hoc Bar. dictum, per tex. in d. l. obligari. §. tutor. D. de aut. tuto. vbi tutoris authoritas in ipso negotio præstanda est, & post interposita non valet, & sic retro non trahitur, cum concor. supra in d. glo. 7. in ver. consensus, quæstio. xij. & supra hac eadem quæstio. num. 193. incip. in contrarium tamen, allegatis: & ita hoc ipsum Bar. dictum meritò reprobatunt Raph. Cum. Rom. & Hier. Trot. ibi in d. l. de pupillo, in prin. & ipsemet etiam Alex. sibi contrarius in apo. Bar. ibi, & Tiraq. in d. trac. de leg. connu. glo. 6. num. 15. incip. fallit septimò, vbi ex hoc in terminis statuti viri consensum in contractibus vxoris requirentis, inquit contractum secundo loco cum viri consensu per mulierem factum nõ retrotrahi ad diem prioris contractus per ipsam mulierem solam inutiliter celebrati, vbi dicit hanc contra Bar. opinionem nonnullos quoque alios sensisse, quos ibi refert sub num. 10. & 11. vbi etiam respondet ad id quod pro Bar. defensione adducunt Alex. & Ias. videlicet quòd quanuis non retrotrahatur authoritas de per se, per d. §. tutor, retrotrahitur tamen simul cum secundo actu valido: respondet enim Tiraq. hanc esse verborum tantùm differentiam, non autem effectualem, cùm nihil intersit an retrotrahatur authoritas, an ipse secundus actus, quod & nos verum opinamur.

197 ℭ Præterea tu Lector candide animaduerte, quòd etiam si Bar. sententia vera esset, tamen nostro in casu non obstaret, quoniam ipse loquitur quando pupillus tutorem non habet, nec reperit iudicem à quo sibi eum decerni petat, vti & clariùs loquitur Ias. ibi in d. l. de pupillo, col. fin. versi. non ob. quòd extrema: sed diuersum est in casu nostro, quia mulierem nuptam præsupponimus virum habere, innuptam agnatum: & si agnatum non habet, prouidet statutum iudicis authoritatem adhibendam: quid autem si nec iudicis copia haberi possit, diximus supra in glo. 14. in ver. cum authoritate alicuius iusdicentis, quæstio. item xiiij. eademque vlti.

198 ℭ Quam opinionem ex alio quoque fundamento confirmamus, quòd contractus omissa statuti huius solennitate celebratus, ipso est iure nullus, vt diximus supra in glo. 16. in ver. non valeat, quæstio. pri. quo casu nunquam retrotrahitur ratihabitio, secundùm Bar. post Iaco. Butri. in l. obseruare, col. pri. versi. ad hoc opp. D. de offi. procon. Bal. in l. fin. post prin. versi. quæro de ista, & Saly. etiam post prin. versi. opp. quòd ratihabitio, & Castr. cir. med. versi. Bal. etiam ponit, dum Bal. sequitur. C. ad S.C. Macedo. Alex. cons. 78. viso & diligenter, col. pen. in prin. versi. vel etiam potest responderi, lib. 5. repe. cons. 26. lib. 6. Aret. cons. 127. eximie domine, col. 2. versi. & ista secunda, vbi in id plures alios etiam concor. inducit, & expressim loquitur etiam si actus ob defectum solennitatis sit nullus, Dec. in l. semper qui non prohibet, col. fin. vers. quartò regula, & ibi Cagno. col. pen. nu. 22. dum sequitur Dec. D. de reg. iur. idem Dec. cons. 367. viso puncto,

col.

col. 2. versi. nec huic fundamento, & cons. 645. præsupposita, in fin. ver. Tiraq. in l. si vnquam, in ver. reuertatur, num.416. incip. quod qualiter. C. de reuo. dona. sicque concluditur, huiusmodi contractum ratum habitum, vt nouum valere, non vt antiquum, & ita est Aret. doctri. in d. cons. 127. col. 2. versi. quid plura, vbi generaliter tradit, quando nõ lex sed homo ratũ habet actum à se nulliter gestum, tunc vt nouum, non vt antiquum sustineri.

199 ¶ Ad idem etiam facit, quia iste consensus pro forma requiritur, vt expressim in statuto consensum consanguineorum in contractu mulieris requirente, voluit Bal. in l. pri. num. 44. C. qui admit. quod etiam ex eo patet, quòd statutum hoc actum aliter factum irritat, secundùm not. per Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 4. in ver. ne peult, col. pri. 2. & 3. quo etiam casu ratihabitio non trahitur retro, secundùm Inno. in cap. pri. ante med. versi. sed dices, de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. Bal. in l. fin. col. pri. versi. sextò vbi consensus, & ibi Saly. col. 2. in prin. versi. & ex his infertur quòd in actibus. C. ad S.C. Macedo. eundem Bal. in l. executorẽ, col. 5. versi. sed quid si notarius. C. de exe. rei iudi. Dec. in l. semper qui non prohibet, col. fin. versi. quintò fallit, & ibi Cagno. num. 21. dum Dec. sequitur. D. de reg. iur. & Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 10. num. 87. incip. & facit, vide tamen quæ diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xi. vbi ponitur casus in quo retro trahitur ratihabitio, rationibus ibi adductis, & quæ diximus supra in glo. 2. in ver. mulierum, quæstio. xix.

200 ¶ SEXAGESIMOPRIMO quæro, quid si tempore ratihabitionis defectus aliquis superuenerit in re super qua contractũ est, ita quòd perierit, an valida sit ratihabitio: & dicendum est inualidam esse, per tex. in l. necessario, in prin. versi. sanè si pendente. D. de peri. & cõmo. rei vend. vbi venditio sub conditione facta perimitur, si res interim pereat, & in l. quoties, vbi Bar. & alij. D. de noua. vbi idem dicitur in nouatione sub conditione celebrata, cum quo concor. & tex. in l. eum qui ita. §. fin. & ibi Doct. D. de verbo. obliga. & facit tex. in l. qui balneum. §. Titia. D. qui poti. in pigno. habe. per quæ iura ratihabitionem impediri, si res super qua contractum est perempta sit, ita quòd de nouo contrahi non possit, voluerunt Specu. tit. de obli. & solu. §. pri. col. 2. versi. item pone, obligasti, vbi ex hoc decidit, si quis me ignorante Digestum meum Titio obliget, postea autem ego omnia bona mea pignori dem Seio, deinde ratam habeam obligationem de Digesto Titio factam, Titium tamen in eo quoque Digesto præferendum, Dyn. in l. si vxor. §. si quis vxorem, & ibi Bar. cir. med. versi. item opp. D. de adul. vbi ex hoc decidunt, eum, cuius nomine facta est pax, si offendatur antequam ratificet, non posse de pace rupta agere, idem Dyn. in l. Pantonius. D. de acqui. hære. iterum etiam Bar. in l. bonorum, col. 2. versi. tertio casu. D. rem rat. habe. in l. si is qui pro emptore, col. 3. versi. vides ergo. D. de vsuca. Bal. in l. fin. col. pri. versi. octauò quando actus, & ibi Saly. col. pri. versi. vbi autem. C. ad S. C. Mace. idem Bal. in aut. ei qui, col. pri. versi. quæro nunquid. C. de temp. appella. vbi ex hoc dominũ inquit non posse inutile procuratoris mandatum ratum habere, posteaquam nullum iam pronuntiatum est, Alex. d. cons. 78. col. pen. in prin. versi. quartò respondeo, lib. 5. cons. 81. reuocatur, col. pen. versi. præterea ratihabitio, eod. lib. 5. in l. quod meo, col. pri. versi. item istud, & col. seq. D. de acqui. posses. Dec. cons. 460. viso puncto, in fin. ver.

201

201 ℭ Quod & senserunt domini de Rota decis.150. licèt amicus meus, tit. de resti.spolia. in nou. dum dicunt mihi spoliationis interdictum non dari, si quis meo nomine possidens sine mandato, spolietur antequam ego ratū habeā, quos sic citāt & sequuntur But. in cap. cùm venissent, in fi. & ibi Abb. col.2. versi. & faciunt hæc ad quæstionem, eo. tit. de resti. spolia. Alex. in d.l. quod meo, & Deci. d. cons.460. quibus locis eos supra citauimus, Corn. cons.110. in iudicio, col. pen. versi. & si hodie, lib.2. vbi etiam allegat Bene. Cap. in d. cap. cùm venissent: & non est super hoc dubitandum, quoniam supra in præce. quæstio. asseruimus ratihabitionem non retrotrahi ad diem celebrati contractus, sed nouum vti actum valere, nam ex his consequens fit in casu nostro nouum non posse actum fieri, ex quo non reperitur res super qua contrahatur.

202 ℭ SED ET ILLVD pro præcedentis quæstionis declaratione quęro, quod erit loco lxij. quæstionis, quid si defectus quidem in re superuenerit, sed postea cessauerit, an tunc ratihabitio impediatur: & Bar. in l. bonorum, col.2. versi. sed quæro quid si defectus. D. rem rat. habe. putat non impediri, quoniam habilia, inquit, sufficit esse extrema, per iura quæ allegat, vbi ex hoc post alios quos citat, decidit filiorum naturalium legitimationem, quæ fit per sequens matrimonium, non irritari, licèt medio tempore inter natiuitatem filiorum & matrimonium aliam pater vxorem habuerit, cum alijs etiam concor. per eius apo. in ver. determinare, allegatis, & sequitur præterea Rui. cons.39. quia vt dicitur, col. fi. versi. nec obstat quòd post apprehensionem, lib.4.

203 ℭ SEXAGESIMOTERTIO iuxta etiam prædicta quæro, quid si mulier ante ratihabitionem moriatur, an & tunc fieri possit ratihabitio: quod Tiraq. negat in trac. de legi. connu. glo.6. quæstio. iij. post Castr. cons. 438. in pri. dub. lib.2. & alia quæ allegat: cui & tu addes in casu nostro indubitatum id videri, quoniam supra hac eadem glo. quæstio. lviij. affirmauimus hanc ratificationem non nisi præsente muliere & de nouo consentiente fieri posse.

204 ℭ Sed tamen animaduertendum est pro contraria opinione videri facere tex. in l. bonorum, in secun. respon. D. rem rat. habe. licèt eum pro priori opinione adducat Tiraq. vbi supra, vbi meo gestum nomine ratum habere possum, licèt ille qui gessit mortuus sit.

205 ℭ Quam opinionem qui sequi voluerit, respondere poterit ad id quod diximus, in ratihabitione non solùm statuti huius solennitatem, sed & nouum mulieris consensum interuenire oportere, poterit inquam respondere, loco mulieris defunctæ posse illius hæredem consentire, quoniam ille actus, qui poterat per defunctum ratus haberi, potest & per eius hæredem, modò sit ad hæredes transitorius (vt sunt regulariter omnes cōtractus, tot. tit. C. de hære. actio. & tit. vt actio. ab hære. & contra hære.) l. si fine. §. si procuratori, & ibi Castr. not. D. rem rat. habe. l. ab vno, & ibi Bal. C. de neg. gest. & not. glo. in l. eius qui in prouincia, in ver. placebat, & ibi Bar. col.3. versi. ad quartum opp. & iterum col. pen. versi. quid dicemus, & Bal. ante fin. versi. quæro si hic veniunt, Ang. col.2. versi. sequitur in glos. Castr. col. pri. versi. circa secundam partem, Alex. col. 4. versi. item habetis secundò,

qui declarat quomodo id intelligatur, post Bar. & Ang. ibi, Aret. col.pen. versi. in glo. super verbo, non æquè, Io. Mari. Rimi. col. 5. versi. in glo. in ver. negotiorum, Deci. ante fin.versi. in fin.glo. & Cur. Iun. num.13.D. si cer.peta.Bal.in eadē l.in verſ.quas verò,cir.fin.verſ. sed attende,iterum Bar. in l. si is cui, & in l.pen. col.fin.versi. quæro vtrùm factum.D. rem rat. hab. Ang. conſ.161. viso puncto,col.pen.versi. si autem,& col.fin. cir.fin. Ias. in l. si is qui pro emptore, col. 38. versi. nec obstat illud quod ad hoc.D. de vsuca. Lud. Bolo. conſ.77. cùm verteretur,col.3.versi. vel secundò, Purpu. in l.fin. col.7.versi. sed hic in duobus.C. de pac.

206 ℭ Non obstant etiam per Castr. & Tiraq. adducta,ratihabitionem scilicet extremorum habilitatem requirere,id est debere omnia in eodem statu esse,ita quòd actus de nouo geri possit,qui in id citant l. qui balneum.§.Titia prædium.D. qui poti. in pigno.habe. & in d.l. bonorum,in prin.D.rem rat.habe. & Bar. in d.l. si is qui pro emptore, & est col.3.versi. pro solutione.D. de vsuca. quoniam respondeo,d.§.Titia prædium,loqui quando superuenit defectus in re, super qua contractum est, quo casu id verum est,vt diximus supra in lxi.quæstio. huius glos. vbi alios etiam concor.citauimus: tex. autem in d.l. bonorum,in pri.respon. loquitur quando statutum est certum tempus ad aliquid faciendum, quo etiam casu receptum est faciendam esse ratihabitionem intra illud tempus, intra quod actus gerendus est,vt & hoc voluerunt alij quos tibi allegauimus supra hac eadem glo. quæstio. lx. num.194.incip. verùm quod nostrum: sed in casu nostro,licèt statutum sit tempus marito & agnato ad præstandum mulieri consensum, quia scilicet in ipso actu, quo mulier contrahit, consentire debent, vt diximus supra in glo.7. in ver. consensus, quæstio. xij. tamen nos loquimur quando iterum celebratur actus per ipsam mulierem siue veriùs per eius hæredem, & quò ad hoc vt valeat vti nouus actus, secundùm ea quæ supra dicta sunt, & ita etiam pro nobis facit doctri. Bar. ibi in d.l. bonorum, dum si superueniat, inquit, defectus ex parte rei, ratihabitionem impediri: secus si superueniat ex parte eius qui negotium gessit, per illum tex. in sec. respon. & ita etiam intelligendus est Bar. in d.l. si is qui pro emptore,cùm iura per eum allegata sic loquantur,quando oritur defectus in re, aut quando ratihabitio non fit tempore ad faciendum actum limitato: per quæ sublatam constat aliam quoque rationem per Tiraq. adductam,quòd statutum,de quo ipse loquitur, iubeat consensum mariti in contractibus vxoris adhiberi, sed mortua vxore,maritus qui fuit,desinat esse, cùm matrimonium morte dirimatur.§. deinceps,in aut. de nup.quæ ratio in consensu quoque propinquorum militat, quia mors non solùm matrimonium sed & agnationem cæteraque omnia soluit, d.§. deinceps,quoniam Tiraq. pro hoc adducit d.l. bonorū, & ibi Bar. ad quam supra satis respondimus.

207 ℭ Pro qua tamen ratione, licèt Tiraq. non dicat, meliùs facere videtur, quòd qualitas adiuncta verbo secundùm tempus verbi intelligitur.l. in delictis.§. si extraneus,& ibi Bar.D.de noxa.actio. sicque necessarium videretur quòd maritus esset maritus, & agnatus esset agnatus tempore ratificationis, qui tamen post mortē vxoris esse non possunt: ad quod ēt facit tex. in d.l. qui balneum.§. Titia.D. qui pot. in pigno. habe. vbi non confirmatur pignus super re aliena contractum, nisi confirmans tempore confirmationis sit dominus rei: sed respondeo hanc rationem,qua dictum est mor-

tem omnia soluere,& ideo virum & agnatum non posse ampliùs virum aut agnatum appellari, efficere vt nec defuncta mulier dici possit vxor vel mulier,& ideo spectanda sit hæredis persona,& cõsequenter solus possit hęres ratum habere contractum: quod & verius arbitramur, quia hæc ratihabitio naturam contractus ratihabitionis non retinet, sed nouus dicitur actus, & ideo retro non trahitur, atque etiam partis præsentiam requirit, vt supra latè probauimus: saluari tamen possunt Castr. & Tiraq. quoniam loquuntur quando solus vir aut agnatus ratum habent, & sic quum de propria ratihabitione agitur; & cautè etiam Tiraq. loquitur præsupposito quòd hic consensus possit post actum interponi, ita vt valeat à die quo primùm celebratus est, quam tamen opinionem ipse quoque Tiraq. in pri. quæstio. illius glos. reprobauit, volens actum vti nouum valere.

208 ℭ SEXAGESIMOQVARTO quæro, quid si mulier mortua nõ sit, sed furiosa effecta, an adhuc ratihabitio fieri possit: & certè tex. in d.l. bonorum, in 2. respon. D. rem rat. habe. hos duos casus æquiparat, mortuũ esse aut furiosum factum eum qui alterius negotium gessit, vtroque inquiens casu posse tamen per dominum ratum haberi, vbi etiam Bar. in summa. & iterum col. pri. post med. versi. & pro declaratione, defectum inquit ex parte gerentis negotium superuenientem, ratihabitionem non impedire.

209 ℭ Verùm cùm in casu nostro non loquamur de propria ratihabitione, sed de nouo actu gerendo, propter quod supra asseruimus in hac impropria ratihabitione ipsius quoq; mulieris consensum desiderari, & cùm manifestum sit furiosum consensum non habere .l. furiosi .D. de reg. iur. cum simili, ideo rectiùs dicendum arbitramur curatoris ipsius quoque mulieris furiosæ authoritatẽ interuenire oportere, per ea quæ diximus supra in glo. 8. in ver. mariti, quæstio. xij. ex quo patet non obstare d.l. bonorum, in 2. respon. quia loquitur quando quis potest solus ratum habere, quod in casu nostro non potest sola mulier, nec solus etiam maritus aut agnatus, vt sæpe diximus.

210 ℭ SEXAGESIMOQVINTO quæro, quid si antequam maritus aut agnatus ratum habeant contractum, mulier illum reuocet, an ratihabitio valeat: & valere videtur, per tex. etiam in d.l. bonorum, in 2. respo. D. rem rat. habe. vbi quod meo gestum est nomine, ratum habere possum, licèt negotiorum gestorem negotium egisse pœniteat.

211 ℭ Contrarium tamen in simili, videlicet in consensu patris in donatione causa mortis à filiofamilias facta requisito, annotauit Bar. in l. tam is. §. pri. in fi. vbi sequitur Imo. cir. fin. versi. saluatur tamen. D. de dona. cau. mor. per quod Bar. dictum, ita in statuto viri consensum in contractibus vxoris desiderante, vt vir scilicet contractum à sola muliere celebratum, & ab eadem postea reuocatum, ratum habere non possit, tradidit Tiraq. in trac. de legi. connu. glo. 6. quæstio. ij. vbi alios Bar. concor. citat, & idem in statuto etiã prohibente filiumfamilias sine consensu & licentia patris obligari, voluit Saly. in l. fin. col. etiam fin. versi. sed in contrarium, iunctis præceden. C. ad S.C. Macedo. de quo meminit etiam Tiraq. vbi supra.

212 ℭ Nec obstat tex. in d.l. bonorum, in 2. respon. quia vt in præcedenti

quæstio. diximus, ibi solus poterat dominus, cuius nomine gestum est negotium, ratum habere, sed cùm in casu nostro illud pro absoluto habeamus. in hac ratificatione siue nouo potiùs actu ipsius quoque mulieris voluntatē desiderari, consequens est vt dicamus quæstionem hanc nullam habere dubitationem, quin nulla sit ratihabitio, si non modò mulier iterum non consentit, sed præstitum antea consensum reuocat.

213 ℂ SEXAGESIMO SEXTO quæro, quid si plures mulier res vendiderit omissa statuti huius solennitate, & ea adhibita velit vnius tantùm rei ratam habere venditionem, an possit: & videtur non posse, si rerum omnium vnicum fuit pretium constitutum, ita enim in pluribus pupilli rebus per falsum fortè tutorem vel aliter minus legitimè constitutum, vnico tantùm prætio venditis, vt non possit venditio quantùm ad vnam rem duntaxat rata haberi, voluit Bal. cons. 32. præsupponitur in facto, per totum, vol. 2. in cons. 34. in causa ista, post prin. versi. sed videndum vtrum, eod. lib. 2. quem sequitur Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 23. glo. pri. nu. item pri. in fi.

214 ℂ Sed tamen in casu nostro aliud ius constituendum videtur, quia hic non sumus in propria, vt diximus, ratihabitione, cùm non trahatur retro, sed vt nouus potius actus valeat, ideoque concludendum est uim in eo versari, an huic ratihabitioni, si ratihabitio dici potest, aduersarius consentire velit, cùm enim hæc ratificatio in uim noui actus valeat, in ea partis præsentia est necessaria, vt asseruimus supra hac eadem glo. quæstio. lix. quæ pars suo potest fauori renuntiare. l. pen. C. de pac. & maximè cùm iste, vt prædiximus, nouus sit actus, & liberam quilibet habeat contrahendi vel non contrahendi potestatem. l. inuitum. C. de contra. emp. l. nec emere. C. de lu. deli. l. in re mandata. C. manda.

215 ℂ SEXAGESIMO SEPTIMO quæro, quid in contractu per aliquem tanquam mulieris procuratorem, qui tamen non sit, celebrato, an possit illum mulier cum statuti solennitate ratum habere: & And. Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo. 6. num. 14. incip. fallit sexto, putat posse, per dictum Bar. hoc in actu per alium quàm per tutorem pupilli nomine celebrato, decidentis, vt scilicet ab ipso pupillo cum tutoris authoritate ratus haberi possit, in l. si procurator, col. 3. versi. quæritur, & ista est pulchra. D. de condi. inde. cuius concor. citat Tiraq. vbi supra, quod & nos sequimur.

216 ℂ SEXAGESIMO OCTAVO quæro, diximus supra in glo. 2. in ver. mulierum, quæstio. xiiij. & seq. statutum hoc locum non habere muliere extra territorium contrahente: modò quæro inquam, si aliquis tanquam mulieris negotiorum gestor aliquam hic illius rem vendat, an possit postea mulier eam venditionem omissa statuti solennitate extra territorium ratam habere, quod verius est, quia actus meo nomine sine mādato gestus, fingitur eo loci, quo ratus habitus est, celebratus, secundùm glos. in clem. vni. in ver. collato, post med. vt lit. penden. & tradit Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 1 c. num. 65. vbi alios citat concor.

217 ℂ Qua ratione idem econtra dicere possumus, vt si negotiorum gestor venditionem extra territorium celebrauerit, mulier autem eam in territorio ratam habere velit, teneatur statuti huius solennitatem adhibere: cui

etiam

etiam rationi accedit, quòd hic videtur venditio celebrata, cùm id quod meo nomine gestum est, effectum non sortiatur donec ego ratum habeam. l. si pupilli. §. item quæritur. D. de neg. gest. Quid autem in actu per procuratorem mandatum scilicet habentem facto, an censeatur in loco mandati, an verò in loco, in quo per procuratorem executioni missus est, celebratus, videbis supra in glo. 20. in ver. constituere procuratorem, in 4. eademque vlti. quæstio.

218 ℭ SEXAGESIMONONO quæro, an hæc ratihabitio fieri possit diebus quoque feriatis, quibus prohibitum est contractus celebrari: & posse videtur, per nota. per Ang. in l. si is qui pro emptore, col. pen. versi. quartò & vltimò, & ibi Imo. col. 8. vers. item obstat prædictis, & col. seq. in prin. Pet. de Besu. in repe. col. fin. versi. quartò & vltimò, & Ias. col. 37. vers. Ang. hic. D. de vsuca. vbi ratihabitionem putant die feriato, etiam in honorem Dei, posse celebrari, per tex. in l. bonorum. D. rem rat. habe.

219 ℭ Veruntamen contrariam nos opinionem veriorem arbitramur, per not. per Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 10. in xij. quæstio. & per ea quæ diximus supra in præce. quæstio. quæ opinio potissimùm procedit in casu nostro, in quo non de vera ratihabitione, sed de nouo potiùs actu tractatur, vt in præcedentibus diximus quæstionibus. Ex quibus patet non obstare tex. in d. l. bonorum, quoniam contrariam non probat sententiam, & quia, vt iam asseruimus, hic de propria ratificatione non agitur, sed de nouo actu.

220 ℭ SEPTVAGESIMO quæro, an contra contrahentem cum muliere non seruata statuti solennitate criminaliter procedi possit, tanquā dolosè versatus videatur: & posse concludit D. meus D. Io. Bapti. Plot. in rep. l. si quando, num. 265. cum 2. seq. C. vn. ui: quod dictum quomodo intelligendū esset aliquando dubitauimus, arbitrati intelligi oportere quantùm ad hoc vt contractus rescindi possit, non quò ad hoc vt ad pœnam corporalem aut etiam pecuniariam contra eum procedi queat: postea autem habito cum ipso D. meo de hac re colloquio, intelleximus hanc eandem illius mentem fuisse, vt pœna scilicet corporali aut pecuniaria eò ipso quòd sic cum muliere contraxit, coerceri nō possit, possit tamen si actum aliquem pœnam merentē vigore ipsius contractus faciat, vt quia possessionē rei quā à sola muliere emit propria authoritate ingrediatur: quod tamen nos intelligimus & limitamus secundùm ea quę diximus supra in glo. pri. quæstio. xxviij. cum infini. sequen. vsque ad 84.

221 ℭ SEPTVAGESIMOPRIMO quæro, si mulier omissa statuti solennitate fœnerata sit, an excusetur, ita quòd eius testamentum valeat, si testata fuerit non seruata cap. quanquam, de vsur. in 6. forma: & Abba. cons. 22. quanquam consultatio, col. pri. versi. quartò præsupposito, iuncta col. 2. vers. nec obstat minoritas, lib. pri. loquens de statuto prohibente minorem sine certa solennitate contrahere, inquit nō excusari, eò quia d. cap. quanquam, pœnam ibi expressam ipso iure imponit, quo casu incurritur, licèt aliquo quis respectu mitiùs veniat puniendus, allegat Bar. in l. 2. D. de recepta. vbi tamen id vix sentire videtur, ideoque ego addo Bal. clariùs loquentem in l. liberorum. §. notatur ēt. D. de his qui notan. infa. vbi quando

pœna ipso, inquit, iure imponitur, mulieres quoque non excusare: quod & voluit Purpu. in l. fi. col. 15. verf. & cùm pœna hæc .C. de pac. de quo Bal. dicto meminit etiam Tiraq. in rep.l.si vnquam,in ver. reuertatur,num. 419. incip. sexagesimumsecundum.C.de reuo.dona.vbi tamen inquit glo. ibi in d. §. notatur etiam, quam in id annotauit Bal. hoc non dicere, sed aliud quidpiam: & idem quod Abb. satis voluit & Castr. in eodem fortè casu consulens, consi.160. ad primum quæsitum,cir.prin. lib.pri. dum statutum inquit prohibens minorem contrahere sine certa solennitate, non tamen prohibere quin teneatur vsuras remittere, si contractum fecerit vsurarium, vbi & ipse col.2. verf. ad tertium quæsitum, præsupponit nullum esse illius testamentum,non seruata d. cap. quanquam, forma,celebratum, dum duntaxat dubitat quid de testamento eius qui simpliciter fœneratus non fuerat,sed cariùs ad tempus vendiderat.Quæ etiam quæstio deciditur ex his quæ diximus supra in glo. pri. num.158. incip. sed contra prædicta, & seq. vbi asseruimus mulierem aut minorem in iure errantem non excusari in his quæ contra ius naturale aut quasi fiunt, nam iure naturali diuinoq; constat vsuram prohiberi, iuxta illud diuinum, non fœnerabexis fratri tuo,& illud,mutuum date nihil inde sperantes: & ex his quæ posuimus supra illa eadem glo. pri. quæstio. xc. vbi tractauimus quando statutũ hoc locum habeat in delictis: & vide etiam ad prædicta Mar. Anto. Nat.consi. 497. quædam nobilis, col.5.versi. postremò, lib.3. vbi tradit an mulier vel rusticus à præsumpta vsurarum fraude excusentur.

222 ℂ SEPTVAGESIMOSECVNDO quæro,quid in rebus quæ seruando seruari non possunt, an ea sine huius statuti solennitate alienari possint: & posse videtur,sicuti dicimus in minore,qui eas distrahere potest sine decreto iudicis,glo.Bar. & alij in l.pri.§. fuit quæsitũ.D.ad S.C.Trebel. cum infini.simili. per Tiraq. adductis in trac.retrac.tit.pri.§.7. nu.104.incip. sed & non modò,& 105. & Hippo. Rimi. insti qui. alie.lic.§.2. num.7. vbi idem dicunt in pecunia, vt ea quoque dicatur esse de his rebus quæ seruando seruari non possunt, vbi communem hanc dicit esse opinionem Tiraq. qui etiam sub num. 106. & seq. tangit quid si in prædiorum emptionem sit destinata.

223 ℂ Quibus tamen non obstantibus contrariam nos sententiam veriorem arbitramur,quoniam hoc statutum generaliùs loquitur prohibens obligationem & alienationem ex contractu vel quasi &c. descendentẽ, sed quantùm ad minorem, iudicis decretum in alienatione rerum duntaxat immobilium requiritur.l.pri.D. de reb. cor. cum simili. quod & ad alias mobiles res pretiosas, quæ seruando tamen seruari possunt,postea tractum est.l. lex quæ tutores .C. de admi. tuto. ex quibus patet non obstare in contrarium adducta, cùm præsertim si in alienatione huiusmodi rerum minoris iusdicentis decretum non desideratur,necessaria tamen est tutoris authoritas,d. §.2. & ibi not.Ang.Aret.post prin.versi.no.ibi nullam esse,& Hippo.Rimi. nu.6. insti.qui.alie. lic. glo.& Docto. in l. pri. C. si aduer. transac. quod & senserunt alij quos supra allegauimus.

224 ℂ SEPTVAGESIMOTERTIO quæro,si quis necesse habeat aliquã mulieri denũtiationem facere, an satis sit si eius viro aut agnato denuncietur: quod videtur,per nota. per Ias. in l.fin.in 17. quæstio. sub num.

130.C. de iu. emphy. vbi de iure communi loquens in casu illius l. requirentis emphyteotam alienare volentem debere domino denuntiare, sufficit, inquit, si mulieris emphyteota soli viro denuntiet, per tex. in l. aut qui aliter .§. sed & Seruius, cum glo. pri. D. quod ui aut clam, intelligendo tamen, subdit Ias. vt ibi per Bar. allegans etiam not. per eundem Bar. in l. non solùm .§. morte, col.4. & antep. D. de no. oper. nun. & per Ang. & recen. in l. de pupillo .§. si quis ipsi prætori .D. eod. tit.

325 ℭ Verùm ipsi mulieri faciendam esse denuntiationem, suadere videtur tex. in d. l. de pupillo .§. nuntiationem, vers. nam & seruo. vbi noui operis nuntiatio fieri potest etiam mulieri, puero, & puellæ, & tex. in l. operis. D. eod. tit. de no. oper. nun. vbi eandem dicitur nuntiationem furioso quoque fieri posse, necnon & infanti sine tutoris authoritate, cum concor. per Tiraq. adductis in trac. retrac. tit. pri. §. pri. glo. 13. num. 14. & duo. seq.

326 ℭ Diuersam tamen opinionem nos veriorem arbitramur, vtrique scilicet denuntiationem fieri oportere, & ita aliquando consuluimus & obtinuimus, tametsi in casu in quo nos consuluimus, alia quoque adessent fundamenta, mouebamur autem principaliter quantùm ad id, de quo tractamus, pertinet, quoniam denuntiatio est quædam ad iudicium prouocatio, glo. in d. §. si quis ipsi prætori, & ibi Bar. cir. prin. Bal. cir. fin. Castr. cir. prin. Alex. col.4. versi. quærit etiam Bar. & Ias. col. 2. & 3. & alij communiter, idem Alex. in §. nuntiationem, eiusdem l. de pupillo, col. 2. vers. item no. quòd tex. & ibi etiam Ias. col. quoque 2. vers. sextò nota: sed hoc statutum ad iudicia quoque extenditur, vt diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xvj. quæ etiam opinio clarior apparebit ex contrariorum solutione.

327 ℭ Non obstat igitur d. l. aut qui aliter .§. sed & Seruius .D. quod ui aut clam, quia loquitur, quò ad hoc, ne quis in dolo esse dicatur, & interdicto quod ui aut clam teneatur: & ratio est quia quælibet iniusta quoque causa à dolo excusat, l. igitur .§. potest .D. de lib. cau. Alex. consi. 92. perspectis, col. fin. vers. cùm quælibet, lib. pri. Ias. in l. si quis maior, col. pri. vers. no. hanc decisionem .C. de transac. sed secus est quò ad mulieris præiudiciũ, secundùm Bar. ibi in d. §. sed & Seruius, qui eum .§. legit simul cum .§. & si fortè, cir. med.

328 ℭ Non obstat etiam dum allegantur not. per Bar. in d. l. non solùm .§. morte, col.4. & antep. quia Bar. ibi quicquàm non dicit quod ad rem faciat, saluo quòd col. fin. vers. quartò principaliter, quærit quomodo facienda sit certificatoria protestatio, & cui, & qualiter fieri debeat, & se remittit ad d. l. aut qui aliter .§. pri. & seq. quem etiam tex. ibi videtur intelligere quò ad vitium clandestinitatis, dum hanc inquit protestationem à vitio clandestinitatis excusare, per illam legem.

329 ℭ Non obstant etiam nota. per Ang. & recen. in d. §. si quis ipsi prætori, quia duntaxat inquiunt, emptorem venditori denuntiare volentem, si venditorem non reperit, seruare debere formam per glo. traditam in d. l. aut qui aliter .§. pri. & est in ver. ad domum, quæ dicit denuntiare

debere

debere amicis, aut procuratori, aut domi: quod nihil facit ad rem de qua nos tractamus.

230 ℂ Non obstat etiã vltimò tex. in d.l. de pupillo.§. nuntiationem, & in l. operis. D.de no.oper.nun.quia respondeo id procedere posse in noui operis nuntiatione, ea speciali ratione quòd hæc nnntiatio operi fiat non personæ, vt illa eadem iura dicunt, & præterea l.fin.C.eod.tit. ideo non mirum si fieri potest pupillo aut furioso in loco operis casualiter reperto: immò tunc demum id locum habet si præsentes sint personæ, quæ tutori referre possint, puta fabri, vt dicitur in l. cuilibet, quæ d.l.operis, subsequitur, & quę illam declarat, & ibi glo.vni. & glo. in d.l.operis, in ver. infanti, & Imo.qui etiam dicit faciendam esse denuntiationem impersonaliter hoc modo, ne ædificetur, non autem sic, ne ædifices, cùm fiat operi non personę, & ibi etiã Rom. cir.med. versi. facta autem infanti, & Ias. qui eam l. legit cum l. operis, & qui alios etiam citat, & communęm hanc dicit opinionem: super quo tamen quæ & qualis & quomodo pupillo facienda sit denuntiatio, quoniã quod supra diximus non est omnino perpetuum, videbis Bar. & alios in l. si ex legati causa.D.de ver.obli.cum infini.concor. per Tiraq. adductis quo loco eum supra citauimus, nu.17.incip. contrarium, & mul.seq. apud quos etiam comperies an soli possit tutori nuntiari: ex quibus & tu colligere poteris quid tibi nostro in casu dicendum sit, cùm tutoris authoritas huic consensui simillima sit, vt colligitur ex his quæ diximus supra in præfa. in pri. dub. & alibi sæpe.

231 ℂ SEPTVAGESIMOQVARTO quæro, quid si mulier non alienet cum consensu viri vel agnati, sed extranei, cui postea succedat, an possit nihilominus contractum rescindere ob non seruatam statuti huius solennitatem: quam quæstionem tetigit Tiraq. in d. trac. de legi. connu. glo.8. in xxi.quæstio. vbi putat non posse, post Bal. Alex. & Ias. quos citat: quod & præter eos voluerunt Dec. in l.si.col.2.versi.& per istum tex. & ibi Clau. Aquen. col.pri. versi.no. quòd prohibitus, dum Bal. ibi citat .C. de pac. & Arnol. Ferro. in consue.Burdi.tit. de sta. & iu.perso.§.3. col.4.vers. valebit & venditio: quod & in simili statuto prohibente matrem vltra quartam partem alienare in præiudicium filiorum aut nepotum, voluit Soc.cõs. 48. in præsenti, col.2.versi. confirmatur, lib.pri. & faciunt etiam quæ diximus supra in glo.pri.quæstio.ij.intelligas tamen id verum esse si mulier alienet bona dicti extranei, non etiam si sua ipsius mulieris propria, per ea quæ diximus supra in glo.7. in ver.consensus, quæstio.xix.

232 ℂ SEPTVAGESIMOQVINTO quæro, certũ est rem posse alienã legari, ita scilicet vt si hæres possit eam redimere, id facere teneatur, & legatario tradere, sin minus æstimationem præstet, si tamen testator sciuerit rem esse alienam.l. cùm rem alienam, & ibi glo. & Docto.C. de lega. §. non solùm, insti. eo. tit. certumque est etiam id tantùm locum habere in re cuius est apud homines commercium: aliàs secus, vt dicitur in d.§. non solùm, versi. sed si talis, & in l. idem Iulianus.§. constat.D.de leg.pri. quæro itaque, quid si res mulieris alteri omissa statuti huius solennitate legetur, an hæres ad æstimationem teneatur: quod quidem prima facie dicendum non videtur, eò quòd hoc statuto interdictum videatur rerum mulieris commercium.

233 ℭ Contra tamen veriùs dicendum arbitramur, scilicet propter solennitatem ex hoc statuto in contractibus mulierum requisitam, nõ censeri commercium earum rerum interdictum: nam & res minoris prohibetur sine tutoris authoritate, & iudicis decreto, si sit immobilis, alienari, tot. tit. de aut. tuto. & D. de reb. eor. & C. de prædi. mino. & tamen dicitur esse in hominum comercio, vt sentit glo. pri. in l. cùm lex, quam ibi sequuntur Doct. D. de fideiuss. ideoque propiùs ad casum nostrum, si legetur, legatario ab hærede æstimatio debetur, secundùm Bar. in d. l. idem Iulianus, quam legit cum l. præce. quæ incipit, apud Iulianum. §. constat, cir. fin. & ibi Bal. post med. versi. in tex. difficilis, & Imo. col. pri. versi. in glo. super verbo, difficilis, qui illum. §. legit sub l. cùm seruus, Alex. col. 2. versi. quærunt hic Doct. qui communem hanc esse opinionem affirmat, fortiùs etiam idem asserens in fundo dotali, & in re ecclesiæ, & qui eodem modo quo Bar. illam legem legit, Aret. col. 4. vers. secunda quæstio, qui etiam communem hanc sententiam dicit, & qui illam legem legit cum l. cùm seruus, & Ias. col. pen. vers. tertiò quærit Bar. dum hanc inquit opinionem veram esse, licèt respondeat ad tex. per Aret. adductum, qui Ias. eam legem legit eo modo quo & Bar. D. de leg. pri. idem Aret. cons. 28. diligenter, col. fin. versi. venio nunc: apud quos plura alia quoque similia comperies ab eis congesta, quæ nos referre nec volumus nec possumus, adeò enim fatigati sumus: & hæc opinio clarior etiam redditur ex eo quòd statutum hoc ad vltimas non pertinet voluntates, vt diximus in glo. 22. in ver. nec in vltimis voluntatibus.

234 ℭ QVID AVTEM in contractibus, quod tibi erit loco lxxvi. quæstionis, an scilicet si res mulieris ab alio promittatur, aut si quis se obliget ad curandum & faciendum quòd res mulieris alienabitur, videbis tex. de re minoris loquentem, in l. multùm interest, & ibi Bar. & Docto. de verb. obliga. in l. continuus. §. cùm quis, & ibi etiam Bar. & alios, eo. tit. & Arc. d. cons. 28. quo loco eum supra citauimus.

235 ℭ SEPTVAGESIMOSEPTIMO quæro, si mulier, quæ sine statuti huius solennitate se obligauit, passa sit in contradictorio iudicio secundùm obligationis formam se condemnari, non opposita statuti exceptione, an sententia valeat: & Bal. in l. fin. col. etiam fin. versi. statutum dicit. C. ad S.C. Macedo. loquens in statuto prohibente filiumfamilias obligari, hanc inquit exceptionem siue defensionem, quando lex aut statutum potentiam tollit à persona contrahente, post sententiam quoque opponi posse, per tex. in l. contra. D. eo. tit. qui tamen tex. mihi id non probat, ideoq; tu ad de meliùs facere quod de S. C. Velleiano dicitur, cuius exceptio etiã post sententiam à muliere allegari potest, vt not. Bar. & alij in l. pri. C. de iur. & fac. igno. & quæ nos diximus supra in glo. 3. in ver. ex contractu vel quasi, quæstio. xx. & conferunt etiam dicta supra hac eadem glos. quæstio. pri. vbi asseruimus huic non posse statuto, expresso etiam partium consensu, renuntiari, & quæ in fortioribus terminis affirmauimus supra quæstio. xliiij. huius etiam glos. videlicet etiam post solutionem huius statuti exceptionem ad repetitionem prodesse. Et facit etiam quia nullitas obligationis per mulierem sine huius statuti solennitate contractæ, ipso iure introducitur, vt diximus supra in glo. 16. in ver. non valeat, quæstio. pri. quo casu nulla etiam opposita exceptione iudex supplere tenetur, secundùm glo. pri. in cap. pri. & ibi Cano. de rescrip. in 6. cuius infini. concor. citat Tiraq.

in

in rep.l. si vnquam, in ver. reuertatur, num.347.incip. vigesimumprimum, vbi remissiuè declarat quomodo id intelligatur.C. de reuo. dona.

236 ℭ SEPTVAGESIMOOCTAVO quæro, quid si duo sint rei debendi mulier & masculus, qui ambo sine huius statuti solennitate alteri se simul obligauerint, an sicut non valet obligatio ex parte mulieris, ita quoque non valeat ex parte masculi: & primùm videtur masculum quoq; propter mulieris priuilegium non obligari, per tex. in l.si communem, in prin. D. quemadmo.serui.amit. vbi sicut res pupilli præscribi non potest.l. bonę fidei, post prin.D. de acqui. rer. domi. cum simili. ita quoque si pupillus & Titius maior viam habeant eundi per fundum Sempronij, sicut hæc seruitus contra pupillum præscribi non potest, ita nec contra Titium: quem tex. aureum dixit, multisque Docto.decisionibus exornauit Fely.in cap.pri.col. 3.versi. de qua reperitur, cum dua. seq. de præscrip.

237 ℭ Cui dum col.3.vers. & dixit D. Anto. si plures, inquit, inter quos vnus sit clericus, à seculari iudice inquirantur, omnes esse ad ecclesiasticum iudicem remittendos, post Anto. à Prato Veteri, & Mari. Soci. in locis de quibus ibi per eum, adde id præterea voluisse Soc. in l. cùm Senatus, cir.fin.vbi refert se vidisse id in practica obseruari .D. de reb. dub. Crot. in l. pri. in prin. in 2.not. sub num.15.D. de verb.obliga.Marf.singu.180. plura & plura, & conf.84. vias tuas, col.pen.versi. præterea vltra, Paris.consi.154. ad resolutionem, in prin.lib.4. Thom. Ferra.cau.10. si contingat, Vber. Zuchar. in rep.l.fin. sub num.36.C. de bon. possess. con. tab. Boe. decisi.300.ciues Baionenses, col.pri. Hippo. Rimi. insti.qui.alie.lic. in prin. num.156.

238 ℭ Et vltra per Fely. adducta, facit etiam, quòd sicut duodecim habens filios gaudet immunitate l. si quis Decurio pater.C. de Decurio.lib. 10. & habetur in nou.consti. statuts Mediolani, tit. de immu. & iur. duode.libe. ita eodem quoque priuilegio gaudent fratres cum eo habitantes, secundū Marf. in d.singu.180. in fi. & in d.consi.84.col.pen.versi. & facit optimè ad prædicta, vbi ita inquit consuluisse domi.Ludo. de Ludouicis, & illi consilio plures se subscripsisse Doctores.

239 ℭ Veruntamen concludendo hanc arbitramur esse veritatem vt distinguamus, quòd aut agitur de re diuidua, & in persona masculi non priuilegiati valeat obligatio: aut de re indiuidua, & non valeat, per ea quæ diximus supra in glo. quinta, in ver. ascendentibus à lib. decem Imper. supra, quæstio.pri.& nostrum magis ad propositum quando duæ concurrunt personæ, vna prohibita, altera permissa, non valere actum respectu vtriusque in indiuiduis, voluit Castr.consi.196. super primò quæsito, post prin.lib.2. vbi ita intelligere videtur Io. And. in tit. de requi. consi. cir. fin. & est in ver. cùm olim, cùm loquatur de actu testandi, qui est indiuiduus, vt ibi per Cast. & hanc conclusionem probat tex. in l. non distinguemus.§. si seruus.D.de arbi. vbi quoniam seruus compromittere non potest, si compromittat simul cum liberto, cui compromittere licet, non valet tamen compromissum etiam ex parte liberti, eò quia compromissum tanquam indiuiduum pro parte valere non potest, vt ibi dicunt glo. & Bal. per tex. in l. cùm dies .§. pen. in fi.D.eod.tit. idem etiam probatur in l. Pedius .§. in seruum .D. eo. etiam tit. vbi dicitur in seruum compromitti non posse, & ideo si in eum

ſimul & in liberum compromittatur, inutile eſſe etiam ex parte liberi compromiſſum, niſi dictum ſit inſolidum, & in l. ſi ſponſus, poſt prin. verſi. generaliter. D. de dona. inter vir. & vxo. vbi licèt non valeat donatio inter virum & vxorem, tot. illo tit. D. & C. ſi tamen admixta ſit extranea perſona, valet quò ad extraneam, ſi ſeparari res poſſit, quòd ſi ſeparari non poſſit, in totum donatio vitiatur, & in cap. ſacris, de ſepul. vbi ſi in eccleſiaſtico cimiterio ſepulti ſint excommunicati & non excommunicati, exhumari debent excommunicati, ſi eorum oſſa diſcerni poſſint, ſed ſi non poſſint, omnes dimittuntur, & in l. filius emancipatus. §. ſequens quæſtio, cum ibi nota. per Bar. D. de falſ. vbi ſi notarius aliuſue ſibi & Titio æquè principaliter aliquid aſcribat, valet tantùm quò ad perſonam Titij id quod aſcriptum eſt: quod intelligitur in re diuidua, per prædicta.

240 ℭ Nec obſtat tex. in d. l. ſi communem. D. quemad. ſerui. amit. quia in ſeruitute loquitur, quæ indiuidua eſt, & ita hanc rationem aſſignant glo. 2. ibi, & Bar. in ſum. Floria. & Fulg. etiam in ſumma. & Caſtr. pariter in ſumma. & iterum in fin. ver. & Io. And. in cap. cui licet, col. antep. ver. quartò inducitur, de reg. iur. in 6. quam etiam ſolutionem ſenſit glo. in cap. vni. §. fin. in glo. etiam fin. de iur. patro. in 6. dum ſi laicus, inquit, & clericus habeant ius patronatus ſimul in eadem eccleſia, laicum gaudere clerici priuilegio, & proinde vtrunque ſex menſes habere ad præſentandum, per d. l. ſi communem, quam glo. ſequuntur ibi Archi. & Anc. col. pen. verſi. ſecundò quæro, poſt glo. qui expreſsè hanc eſſe rationem adducit, quòd ius patronatus eſt quid indiuiduum, ſicut & de re indiuidua agitur in d. l. ſi communem, & Gemi. col. fin. verſi. glo. fin. & Philip. Peruſ. col. etiam fin. verſi. in ead. glo. in fi. & præterea Rom. in l. 2. in prin. col. 8. verſi. aut in his quæ inter eos ſunt indiuidua, ſub num. 48. D. de ver. obli. & Firmia. in tracta. gabel. parte ſecun. quartæ partis principa. quæſtio. xxvij. cir. med. verſi. item quod dixi.

241 ℭ Quod autem ſeruitus ſit indiuidua, glo. in d. l. ſi communem, adducit tex. in l. vna. D. de ſerui. ruſti. prædi. ſed eſt melior tex. in l. pri. §. ſi vſusfructus legatus. D. ad l. Falci. in l. ſi is qui quadraginta. §. quædam legata. D. eo. tit. & in l. lege Falcidia. D. eo. etiam tit. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in prin. D. de ver. obli. in l. cùm filius, poſt prin. D. de leg. 2. in l. purè. §. ſi cui, cum glo. pri. D. de dol. ma. exce.

242 ℭ Animaduertendum eſt etiam quòd idem tex. in d. l. ſi communem, loquitur quando pupillus & maior fundum habent communem, quia tunc vnica eſt ſeruitus, quæ per alium fundum vni communi fundo debetur, & ſecus eſſet ſi fundus non eſſet communis, ſed duo eſſent fundi, quibus alius fundus ſeruitutem deberet, quia tunc ceſſaret ratio indiuidui, quoniam eo caſu plures dicerentur ſeruitutes, ideoq; præſcriptio contra vnum fundum dominantem curſa, alteri non noceret, tex. eſt in l. ſi ædes meæ, pri. in prin. D. de ſerui. vrba. prædi.

243 ℭ Ex prædictis etiam infertur aliud eſſe in ſeruitute vſusfructus, quia illa eſt diuiſibilis, d. l. pri. §. ſi vſusfructus, & ibi glo. & Docto. D. de vſufruc. glo. & Docto. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur, in prin. D. de ver. obli. Bar. & alij in l. vni. C. ſi in com. eademq; cau. in inte. reſti. poſtu. vbi etiam habes quid de ipſa perſonali obligatione.

244 ℭ Non obstat etiam Anto. à Pra. Vete. dictum, quia verum non est sic simpliciter intellectum, sed & ipsum duntaxat procedit quando causa est indiuidua, vt per Bar. in l. præcipimus.§. eodem obseruando.C. de appel. in l. Iurisperitos.§.fin.post Dyn. ibi.D. de excu. tuto. Castr. in d.l. si communem, dum ipsum Bar. citat, Mari. Soc. Sen. conf.12. quoniam in præsentiarum,col.6.versi. & est adeò potens, & in cap.pri. col.9.versi. decimaquinta declaratio,sub num.18. de for.compe.Neuiza. in syl. nupti. parte 6. num.38. & mult. seq. maximè num.43. ideoque nec in praxi obseruatur in terminis in quibus loquitur: & ita memini Amplissimum & Illustrissimum D. Franciscum Alciatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem meritissimum, virum vtique doctissimum, omnique laude dignissimum, & præceptorem nostrum colendissimũ,quum legeret d.l.fin.C.de bon.possess. con. tab. referentem, dum hoc ipsum dictum coram Mediolani Senatu adduceret,obtinere non potuisse.

245 ℭ Non obstat etiam Marf. dictum de immunitate, quia & illud verum non esse ex prædictis colligitur, cùm & eo in casu de re diuidua agatur: & est præterea contra tex. in l. fin.& ibi glo. in ver. fratribus .C. de hono. & mune. non conti. lib. 10. quam glo. sequitur Ias. in l. si emancipati, col.3. versi. ad idem facit quartò.C.de colla. & contra nota. per Nico. Boe. in d. decisi.300. per totam,& licèt glo. & Ias. vbi supra, hoc tantùm procedere intelligant in duobus fratribus,secus in socijs omnium bonorum,tamen & hæc declaratio non omnino in rem transit iudicatam, sed contradicentes habet, vt per Tiraq. in trac.retrac. tit.pri. §.26. glo.pri. num.31. Quid autem dicatur diuiduum vel indiuiduum, videbis quæ remissiuè diximus supra in glo. 5. in ver. ascendentibus à lib. decem Imper. supra,quæstio. pri. in fin. ita vt ibi dictis addas Neui. in d. 6. parte syl. nupti. num. 43. dicentem illud quoque indiuiduum esse quod cum difficultate separari potest, per tex. in .§.fi.insti. de offi.iud.

246 ℭ SEPTVAGESIMONONO quæro,quid in emptione & venditione,si mulier & masculus rem vendiderint aut emerint prætermissa huius statuti solennitate, an sicut non valet emptio aut venditio ex parte mulieris, ita etiam non valeat ex parte masculi: qua in quæstione distinguendum est,quòd aut loquimur quantùm ad ipsum socium,qui rem simul cum muliere emit aut vendidit, & dicendum est eum id nõ posse allegare,vt aut emptio aut venditio in totum acceptetur, aut in totum irritetur, ea scilicet ratione quia non nisi totam rem empturus aut venditurus fuisset, iuxta l. cùm eiusdem .§. interdum .D. de ędi. edic. cum alijs infra allegandis, quia ille tex. cum suis concor. loquitur in eodem inet venditore aut emptore, qui plures alieri res vendidit aut emit,quia si vna reperitur morbosa,ideoq; emptor velit eam redhibere, potest venditor dicere & probare quòd non nisi omnes erat venditurus: quę ratio nostro in casu cessat,ex quo præsupponimus eùm non nisi pro medietate rē emisse aut vendidisse,& aliam medietatem fuisse à muliere emptam aut venditam, & ita est de mente glo. in d.§. interdum,in ver.vna,dum quando plures,inquit,sunt emptores,vnum posse redhibere, alterum abstinere: quam conclusionem simpliciter procedere intelligimus; & vide omnino quod dicemus infra nu.262.inci.igitur.

247 ℭ AVT VERO & secundò, & ista lxxx. sit quæstio, loquimur de eo

cui

cui à duobus vendita fuit res, vel qui ipse rem duobus vendidit, & tunc aut id probat, quòd scilicet rem ipsam non erat aliter venditurus aut empturus, & obtinebit, non solùm si vna tantùm res sit empta aut vendita, sed etiam si plures, & non tantùm si vno & eodem pretio, sed & in singulas res diuiso, tex. est in d. l. cùm eiusdem, per totam l. & not. Dec. in cons. 421. plenè & subtiliter, col. pri. apud quem videbis quomodo id probetur, & Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 23. glos. pri. num. 20. incip. verùm hæc omnia, qui licèt tex. loquatur quando vnus & idem venditor aut emptor plures res vni & eidem emptori vendidit aut emit, est tamen eadem quoque ratio quando à diuersis quid personis emitur aut venditur, quia vnum est, quòd qui retractari petit emptionem aut venditionem, in totum eam ipse celebrauit, vnde debet etiam eam in totum aut rescindere aut sustinere, ex eo quòd illam aliter non celebrasset.

248 ℭ AVT ET TERTIO, quod tibi sit loco lxxxi. quæstionis, id nō probatur, quem non fuisse aliter empturum aut venditurum, nisi eo modo quo emptio aut venditio facta est, & tunc aut plures sunt res venditæ con stituto cuiq; rei pretio, puta si Titius vendidit Sempronio & Titiæ mulieri equum & bouem, Sempronio scilicet equum aureis decem, & Titiæ bouem alijs decem, & tunc dicimus valere venditionem equi Sempronio factam, non etiam venditionem bouis Titiæ celebratam, & idem econtra quando Sempronius & Titia equum & bouem Titio vendiderunt, Titia scilicet bouem aureis decem, & Sempronius equum alijs decem aureis, & hoc quoniam plures sunt venditiones & emptiones, vnde nullitas vnius nō nocet alteri, d. l. cùm eiusdem, cum concor. per Tiraq. adductis in d. trac. retrac. tit. pri. §. 23. glo. pri. num. 17. incip. ex his autem, nam si hoc ius constituitur quando vnus tantùm est emptor aut venditor, vt hoc scilicet casu plures dicantur venditiones, & rescissio vnius aliam non tollat, fortiùs idem esse debet si plures sint emptores aut venditores.

249 ℭ AMPLIA autem conclusionem hanc procedere non solùm si plura fortè animalia vendita sint, puta plures boues aut equi, sed etiam si plura terræ corpora, quæ omnia vnum prædium constituant, vel plures vini metretæ in eodem dolio existentes, aut plura frumenti modia in eodem aceruo posita, modò tamen, vt supra diximus, singula sint pretia pro singulo corpore, metreta, & modio distincta, per tex. in l. quod sæpe. §. in his. D. de contra. empti. vbi æquiparat vendentem gregem vel vendentē plures vini amphoras, vel olei metretas, vel frumenti modios, pretio scilicet singulis gregis corporibus, vel singulis vini amphoris, olei metretis, & frumenti modijs constituto, & videtur sensisse Tiraq. vbi supra, dum illum tex. allegat.

250 ℭ An autem ex ipsis pluribus terræ corporibus possint fertiliora retineri pro ea parte pro qua emptio valet: & Tiraq. vbi supra, num. 21. conclu dit non posse, qui loquitur quando vnus tantùm est emptor aut venditor, sed tamen in nostro quoque casu dicendum videtur, quando duo sunt ven ditores, Titius & Seia, vt scilicet non possit Sempronius emptor dicere pro parte Titij, pro qua sustinetur venditio, velle meliora corpora seu iugera retinere, nam hoc damnum esset mulieris, quia si corpora vendita communia pro indiuiso erant, habebat mulier partem tam in fertilibus quàm

in sterilibus, si autem erant diuisa, & sic quilibet ea vendidit distincta, licèt in eodem instrumento, & tunc verum est dicere venditionem secundùm formam iugerum per Titium venditorum valere, & eodem modo distinguendum esset si mulier venditrix aut emptrix allegaret pro sua portione meliora velle iugera excipere, per prædicta.

251 ℂ Limita tamen siue declara eandem conclusionem, vt licèt non probetur emptorem aut venditorem non fuisse aliàs empturum aut venditurũ, si tamen id sit verisimile, sufficiat, puta si venditio celebrata sit de matre & filijs, aut de duobus fratribus, nõ enim his casibus poterit emptio aut venditio pro parte rescindi, quoniam verisimile est quem non fuisse aliter venditurum aut empturum, tex. est in l. plerunq; .D. de ædili. edic.

252 ℂ AVT ET QVARTO loquimur, & hîc lxxxij. quæstionem constituemus, quando plures quidem res venditæ sunt, sed vno tantùm pretio: & dicendum est perinde esse ac si vna duntaxat emptio aut venditio esset, d. l. cùm eiusdem .D. de ædili. edic. cum alijs concor. supra num. ab hinc 4. remissiuè adductis, ideoq; idem ius constituendum est quod constituitur quando vnica est emptio aut venditio, de quo infra in lxxxvi. quæstio. dicemus.

253 ℂ SED HIC OCTVAGESIMOTERTIO quæritur, quid si plures res venditæ fuerint vno quidẽ pretio constituto, sed quod postea in singulas res diuisum sit, puta si tibi vendamus ego & mulier fundum & domum centum aureis, subdentes, ego scilicet fundum quinquaginta, & mulier domum alijs quinquaginta: & certè glo. in l. ædiles .§. si plura, in ver. si fortè, in prin. D. de ædili. edic. perinde inquit esse ac si plures essent venditiones, cuius concor. cumulauit Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 23. glo. pri. num. 18.

254 ℂ Cui & tu addere poteris Bar. in l. vbi fideiussor .D. de soluti. & in l. Lucius .§. quæ habebat .D. ad S. C. Trebel. vtrobique ex hoc dicentem, si extet statutum permittens occidi bannitum in centum, non posse tamen occidi condemnatum in centum hac adiecta clausula, videlicet in quinquaginta pro tali delicto, & in alijs quinquaginta pro alio tali delicto, & sequuntur Docto. in d. l. vbi fideiussor, & Ang. in l. si idem cum eodem, cir. medium prin. vers. & ideo dicunt, qui id verum intelligit modò hæc omnia delicta eadem sint rixa commissa, & ibi etiam per omnia Castr. in fine, Alex. col. 2. vers. subdebat Bar. Ias. subdubius tamen, col. etiam 2. vers. secundò ex ista, Clau. Aquen. col. item 2. vers. subijciunt, & Deci. col. pri. vers. & ex prædictis, qui alios etiam concor. citat .D. de iurisd. omni. iud. Aret. in l. scire debemus, col. 4. vers. adde quòd hoc est .D. de ver. obli. iterum Dec. cons. 344. applaudent, cir. fin. apud quos comperies quomodo intelligatur, & præterea apud Rimi. in d. l. si idem, in prin. col. 3. vers. ex istis inferebat, post alios quos citat, & ideo hoc casu dicendum est idem quod diximus supra in lxxxj. quæstio.

255 ℂ Ad quod etiam facit, quòd licèt aliàs nummi æstimatio crescere possit, si quis aureos florenosue mutauerit, eò quòd aurei floreniue sint in obligatione non eorum valor, fallit tamen si subdatur, qui floreni tot libras

constituunt,

constituunt, vel si ita dicatur, mutuo tibi tot aureos valoris tot librarum, quia tunc perinde est acsi libræ ipse essent mutuatæ, vt est de mente Bar. in l. Paulus, pri. cir. fin. D. de soluti.

256 ℭ OCTVAGESIMO QVARTO quæro, quid econtra si diuisum à prin. sit pretium in singulas res, deinde simul coaceruatum, puta, si dictum sit, vendimus tibi domum aureis centum, & fundum alijs centum, quæ ambæ summæ ascendunt ad aureos ducentos, & hic etiam dicendum est plures esse venditiones, secundùm Aret. in l. scire debemus, col. 3. versi. & aduerte. D. de verb. obliga. & Tiraq. in d. trac. retrac. tit. pri. §. 23. glo. pri. nu. 19. incip. sed & idem: & consequenter in casu nostro dicendum est valere venditionem eius tantùm rei, quæ à masculo vendita est, secundùm dicta supra in lxxxi. quæstio.

257 ℭ OCTVAGESIMO QVINTO quæro, quid si masculus & mulier Titio centum in totum debeant, pro quibus duos ei fundos singulis pretijs æstimatos insolutum tradant, an duæ censendæ sint venditiones, an vna tantùm, primitiua causa inspecta: & Tiraq. in trac. retrac. tit. pri. §. 23. glo. pri. num. 22. vnicam putat esse venditionem, post alios quos citat, cui & tu bonum poteris tex. addere in l. si quis aliam, versi. sed & si duos. D. de soluti. vbi dicitur, si duos quis fundos dederit pro eodem debito, vno euicto, integram tamen obligationem manere, quod non alia potest ratione accidere, nisi quia primitiua causa spectetur.

258 ℭ Sed contra facere videtur quantùm ad casum nostrum, quia si primitiuam causam inspicimus, illud consequens videtur, pro parte socij non etiã mulieris insolutum dationem valere, ex quo primum in quantitate debitum constabat, quæ diuidua est, & quo casu vtile per inutile non vitiatur, vt diximus supra in glos. 5. in ver. ascendentibus à lib. decem Imper. supra, quæstio. pri. & ad tex. in d. l. si quis aliam per nos allegatum, dicere poteris loqui quando vnus & idem est debitor: sed respondetur nos præsupponere primum debitum fuisse legitimè contractum etiam ex parte mulieris, & tantùm quærere, an hæc æstimatio siue venditio dicatur vna an plures, vt proinde iudicari possit an pro parte valeat: si tamen in ea ipsa insolutum datione mulier nõ decipiatur, quia iusto fiat pretio & pro cõcurrenti debiti quantitate, an tunc valeat indistinctè ex parte mulieris, colliges ex his quæ diximus supra in glo. pri. quæstio. pri.

259 ℭ AVT VERO QVINTO & vltimò, quod tibi sit loco lxxxvi. quæstionis, vna tantùm res fuit vendita per masculum & mulierem inter eos communis, & tunc dicimus emptorem (nam de venditore & socio mulieris diximus supra in lxxix. quæstio.) posse allegare emptionem aut in totum valere, aut in totum irritari debere, ea ratione quòd res tota æstimanda sit, non in singulas partes, quoniam non tanta est vtilitas respectu partis, quanta in toto respectu totius. l. Meuius. §. fi. & ibi glo. vni. & Bar. in summa. D. fam. herci. cum simili. per Tiraq. allegatis in trac. retrac. tit. pri. §. 23. glo. pri. num. 14. incip. sed vt aliàs, vbi dum allegat tex. in l. si quis id quod, in fi. D. de in diem adiec. voluit allegare in l. quod si vno, eo. tit. vti etiam allegatur à Bar. in l. vxorem. §. agri plagam, in fi. D. de leg. 3. in recentio. scilicet codicibus, licèt in nonnullis antiquioribus eo etiam modo adducatur

à Bar. quo & à Tiraq. item dum idem Tiraq. citat glo. in l.pri. in ver. partis.C.com.diui. adde aliam quoque glo. ibi, in ver. pro parte, & post eam Bal.col.pri.versi.quartò no.Saly.col.etiam pri.versi.quintò quòd sola,Cast. col. item pri.versi. ex tertia parte, & præterea glo. in l.2. in ver. valere, & ibi etiam Docto.C. eo.tit. Rui. consi.37. viso instrumento, col.3. num.10. lib.pri. Chas. in consue. Burgun. tit. de retraictu. §. pri. in glo. in ver. heritage,col.2.vers. item quæro vtrum: nam ex hoc cùm res integra pluris æstimetur, sequitur vt indiuidua dicatur, vt not. Bar. per illum tex. in l.pri.§. si pecuniam.D.depo. cum simili. hic etiam per Tiraq.vbi supra,num.15. allegatis,& si indiuidua est, illud etiam consequens fit vt pro parte valere non possit,vt diximus supra in glo.5. in ver.ascendentibus à lib. decem Imper. supra, quæstio. pri. & faciunt etiam quæ cumulauit Tiraq. vbi supra, in d. glo.pri. ferè per totam,maxime vsque ad num.17.

260 ℭ Animaduertendum tamen est hoc non esse ita simpliciter intelligendum,emptorem non cogendum stare venditioni quantùm ad partem masculi, quia res indiuidua dicatur ex eo quòd integra pluris soleat æstimari, quoniam hoc ita accipiendum est,quòd verisimile sit emptorem non fuisse aliter empturum,& item ne quis inuitus cogatur stare in cõmunione,vt per Chassa. vbi supra,nam si illa esset indiuidui ratio, sequeretur venditionem simpliciter & in totum ex parte etiam masculi irritam fieri, quia vtile per inutile in inseparabilibus vitiatur,vt diximus supra in d.glos.5.quæstio.pri. ad quod etiam optimè faciunt quæ scripsimus supra hac eadem glos. quæstio. lxxviij. & quod dicimus in integrum restitutionem ob læsionem minori concessam,maiori quoque in indiuiduis prodesse,secundùm glo. in l. uni. in glo.fin. quam ibi sequuntur Cyn. Bar. Bal. Ang. Saly. & Castr.C. si in com. eademque cau. in inte.resti. postu. Albe. in l.2. post prin.versi. beneficium autem .C. si unus ex plu. appel. iterum Ang. in l. si communem, dum citat Cyn. vbi supra.D.quemad.ser.amit. Afflic.decisi.213. agitur,per totam,vbi tamen minùs fideliter contrariam in sententiam refert Castr.vbi supra: & licèt Alex.consi.120. aliàs 122. viso puncto,col.3.versi. confirmo etiam prædicta,lib.3. velle videatur hoc etiam in diuiduis procedere, dum propter minores,inquit, in vniuersitate existentes ipsam quoque vniuersitatem restitui, tamen ratio est quia minores & maiores simul vniuersitatem constituunt,vnde id procedit quando causa vniuersitatis nomine agitatur: quod etiam voluerunt alij quos tibi recensuimus supra in glo. pri. nu. 156. incip. qua ratione: sed secus si aliqui minores & maiores, vt singuli, non vt vniuersitas experiantur, quia diuidui & indiuidui ratio habenda est, per supradicta.

261 ℭ Igitur, vt diximus, ea verior ratio est, quia emptor non erat aliàs empturus,pro qua optimum adduco tex. in l. tutor.§.curator.D.de mino. vbi si rei venditio,quæ communis erat inter maiorem & minorem,ex parte minoris ob in integrum restitutionem rescindatur,ex parte tamen maioris sustinetur,nisi emptor velit à toto contractu discedi eò quòd partem empturus non erat: ex quo tex. colligitur hanc exceptionem non pertinere ad socium minoris vel mulieris,ex quo ipse non nisi partem vendidit,& ita confirmantur quæ diximus supra nu.246.incip. septuagesimonono, huius etiã glos. ex quo etiam tex. aliud colligi posse videtur,emptori sufficere id allegare,aliter se empturum non fuisse,vt probare videntur verba supra relata,

quod

quod & colligitur ex l. cùm eiuſdem .D. de ædili. edic. dum ibi requiritur hoc duntaxat manifeſtum eſſe debere quando diuerſæ fuerunt res venditę, pretio in ſingulas res diuiſo : ad quod etiam facit quia ſi res in partes ſeparata minùs valet, vt iam diximus, veriſimile eſt emptorem nõ fuiſſe partem tantùm maioris & maſculi ad ratam pretij totius rei empturum, cùm nemo ſuum iactare præſumatur.l.cùm de indebito.D. de proba. vnde ſi eſt veriſimile ſufficit id allegare, licèt aliter non probetur, vt diximus ſupra hac etiã glo.num.251.incip. limita tamen, & ita declaranda ſunt quæ aſſeruimus ſupra quæſtio.lxxx. huius etiam gloſ.pro eo autem quod affirmauimus, reſtitutionem minori in re diuidua conceſſam, maiori non prodeſſe, eſt etiam tex. in d.l.uni.C.ſi in com. eademque cau. in inte.reſti.poſtu. & ita aliquando iudicari uidimus per integerrimum virum Mag. D. Ioannem Bentium collegam & amicum noſtrum.

262 ℂ OCTVAGESIMOSEPTIMO quæro, mulier alteri hoc ſtatuto non gaudenti ſucceſſit, nunc vult contractum ab ipſo defuncto factum retractare propter non adhibitam in eo huius ſtatuti ſolennitatem, quæritur an ſit audienda : quod pleriſque non videbitur, per ea quæ diximus ſupra hac eadem glo.quæſtio.lxxiij.& quia certum eſt priuilegiatum non priuilegiato ſuccedentem ſuo non vti priuilegio, ſed iure defuncti.l. cùm quidam.§. ex locato, verſi. Fiſcus.D.de vſur.l. non intelligitur.§. ſi quis palam, verſi. cùm ex cauſa, & §. cùm quinquennium, verſi. poſteriori.D.de iur.Fiſ. l.pri.C. credi.euic.pigno. non debe.l. via conſtitui.§. ſi fundus.D. de ſerui. ruſti.prædi.l.2. & ibi gloſ. Bar. & alij, & l.fin.C. de Fiſca.vſur.lib.10. l.2.C. ad l. Iuli. de ui pub.l. in facto.§.fin.D. de condi. & demon.l. hæres abſens, in prin.D.de iud.vbi ex hoc deciditur hæredem conueniri poſſe vbi & defunctus poterat, non obſtante aliquo ipſius hæredis priuilegio.l. quædam. §. nihil.D. de eden. vbi dicitur argentarij hæredem, licèt ipſe argentarius non ſit, teneri rationes edere.l. magis puto.§. ſi pupillus. verſi. ſed ſi pater. D.de reb. eor. ubi habetur poſſe pupillum fundum à defuncto promiſſum tradere abſque tutoris authoritate .l. Decurio.D. de Decuri. ubi ſcribitur Decurionem quædam conducere prohibitum, poſſe tamen in conductione, in qua iure ſucceſſit hæreditario, remanere, & no.Bal.in rub.C.de priui. Fiſ. in prin. inquiens Fiſcum priuato ſuccedentem uti iure priuati : & propius ad terminos noſtros, uidelicet pupillum maiori ſuccedentem non poſſe ratione ſui ipſius priuilegij contractum à defuncto celebratum infringere, eſt tex. in l. Polla.C. de his qui. ut indi. niſi tamen aliquod pupilli factũ interueniat, vt ſentit glo. in l. qui in alterius, in glo. mag. poſt med. D. de reg.iur. & clariùs in l. cùm filiusfamilias.§. in hac, in ver. ſtetiſſe, in fi. & ibi Bar. & alij.D. de verb.obliga. Iaſ. conſ.162. ſtatutum ciuitatis, col.2.verſi. & ad ita tenendum, ubi communem hanc dicit opinionem, lib.4. Rolan. à Val. conſ.99. pro fundamento, ante fin. lib. pri.

263 ℂ Sed quoniam in iure nihil eſt non controuerſum, ideo & his quæ ſupra diximus, pugnare videtur tex. in l. ſicut, poſt med.C. de præſcri.30. vel 40.anno. ubi præſcriptio contra defunctum maiorem inchoata, pupillo nõn currit, & tex. in l. Stichum.§. aditio.D.de ſoluti. & in l. promittendo, in fi.D. de iu.doti.

264 ℂ Vnde pro concordia diſtinguendum eſt, quòd aut actus iam eſt firmatus

tus pro præterito,& non vtitur: aut non est firmatus,sed firmandus & perficiendus in futurum,& tunc vtitur,vti loquitur tex. in d.l. sicut,pro qua solutione est bonus tex. in l. Fiscus cùm in priuati.D. de iu.Fis.vbi Fiscus priuato succedens pro præterito tempore vtitur iure priuati, pro futuro autẽ iure proprio,& ibi ita no.glo. & Bar.& tex. in l. cùm quidam.§. ex locato, versi. si debitores.D.eo.tit. vbi effectus Fisci debitor per successionem, semisses ei vsuras præstare cogitur,licèt minores antea præstaret, & ita etiam sentit glo.fin. in d. l. fin. C. de Fis.vsur. lib.10. & clariùs Bar. in d. l. Polla, post prin.versi.opp. ad primum, & ibi Ang. in fi. Saly. col. pri. versi. opp. quòd priuilegium,Castr.col.2.versi. quæritur ergo,& Alex. col.pri.versi. in glos. in ver. ille .C. de his qui. vt indi. Guli. Cun. in l. procurator, & ibi Bar. Bal. Saly. Flor. Alex. Rimi. Ias. & Dec. qui concor. citant, Cur. Iun. & Purpu. qui pulchrè declarant intellectum d.§. ex locato.C. de eden. iterum Bar. in aut. quas actiones, in fi.C. de sac. san. eccle. vbi ex hoc quando tractatur,inquit,de mutatione præscriptionis,si ecclesia succedat priuato, pro tempore quo quis cœpit præscribere contra priuatum defunctum, x. vel xx. annorum præscriptionem sufficere, pro tempore autem quo præscribit contra ecclesiam,xl. annorum esse necessariam, & ibi sequuntur Bal. col. 3. versi. septimò & vltimò, Albe. col.2. versi. in e.gl. in fine, Castr. in fine, & post eos Ias. col. antep. versi. ista conclusio, vbi Bar. doctrinam inquit communiter esse approbatam, iterum Saly. in l.2. col. fi. versi. quæro xxv.C. de iu.emphy. qui dicit, si quis fuit emphyteota priuati, cui successit ecclesia, pro tempore quo fuit emphyteota priuati,requiri cessationem solutionis canonis per triennium ad priuandum eum iure suo,pro tempore autem quo fuit ecclesiæ, satis esse biennium, ideoque si partim quis cessauerit dum fuit emphyteota priuati, & partim dum fuit ecclesiæ, faciendam ad ratam temporis computationem, habito scilicet respectu ad triennium, dum fuit emphyteota priuati, & ad biennium, dum fuit ecclesiæ, & ibi clarius etiam Ias. col. 14.versi.xiij. quæro.C. de iu. emphy. Abb. cons. 14. videtur,col.pri.cir.med.versi. quinimmò secundùm communem,lib.2. quod Saly. dictum de emphyteota sequitur idem Ias. in d.aut.quas actiones,col. antep.versi. istud confirmo: ad tex. autem in d.l. Stichum.§. aditio,& in d. l. promittendo, respondetur speciale esse ratione ibi adducta: vnde concludendo cùm in casu nostro firmatus iam fuerit contractus,suo mulier priuilegio non gaudebit: & vide quæ in sequenti quæstione dicemus.

265 ¶ OCTVAGESIMOOCTAVO quæro,quid econtra si mulier sine statuti solennitate contraxerit, & ante contractus retractationem decesserit,cui alius hoc statuto non priuilegiatus successerit,an is mulieris priuilegio gaudebit: quod non videtur, quia non priuilegiatus priuilegiato succedens non vtitur defuncti priuilegio.l.licitatio.§.fi.D. de publi. Cano. in cap. quanquam,de censi. in 6.Ias.in aut.quas actiones,col.pen.vers. quid autem econtra si priuatus.C. de sac. san. eccle.

266 ¶ Et licèt hoc perpetuũ non sit, sed tunc demũ procedat si personale sit priuilegiũ: secus si reale,cap.priuilegiũ,& ibi Dyn.& alij,de reg.iur. in 6.l. quale,vbi Bar.& alij.D.sol.mat.satis tamẽ dici potest & hoc nostrũ de quo tractamus priuilegiũ esse ꝑsonale,vnde nõ videtur ad hęredes trãsmissibile.

267 ¶ Verùm nos contrariam in sententiam trahit quod de minore constitutum

tutum est, qui mulieri plurimùm assimilatur, cùm vtriusque priuilegium imbecillitatis ratione concedatur, vt sæpissime diximus, quem constat in integrum restitutionis beneficium ad hæredes trasmittere .l. non solùm, & ibi glo.& Bar.D.de in inte.resti. & propius ad terminos nostros accedit, quòd iure quoque communi mulier pro alio intercedere prohibetur, tot. tit. D. & C. ad S. C. Velle. ob sexus scilicet imbecillitatem.l.2.versi. verba itaque, D.eo.tit. & tamẽ si intercedat & moriatur, illius hæredes cõuenti S.C.Velleiani exceptione se tueri possunt.l. hæredes, & ibi Docto.C.eo. etiam tit.

268 ℭ Nec obstat quod diximus personale priuilegium ad hæredes nõ transire, quia non procedit quando obligatio iam formata est, secundùm Bal. in d.aut. quas actiones, col. antep.versi. sed tu dic: & licèt Docto. in locis præalle. laborent in respondendo ad d.l. nõ solùm, & ad d.l. hæredes, nobis tamen vera illa videtur solutio, quam ponit Bar. in d.l. hæredes, videlicet illud quod dicitur personale priuilegium ad hæredes non transmitti, procedere pro futuro tempore, non etiam pro præterito, vti dicta iura loquuntur, cùm priuilegium S. C. Velleiani secum trahat executionem, quia ab initio intercessionis exceptio competit.l. si vxor.C.eo.tit. ad S.C.Velle. quod saltem procedit quando ex tali priuilegio pro tempore præterito competebat exceptio peremptoria, secundùm Bar. in d.l. quia tale, vti per omnia est in casu nostro, cùm contractus omissa statuti huius solennitate celebratus, à principio ipso sit iure nullus, vt diximus supra in glo. 16. in ver.non valeat, quæstio.pri.& cùm constet exceptionem ex hoc statuto descendentem non dilatoriam ad tempus sed peremptoriam esse, vti etiam colligitur ex his quæ diximus supra quæstio.lxxvij. huius etiam glos. & pro hac solutione faciunt etiam quæ in præcedenti diximus quæstione, cùm contrariorum eadem sit disciplina.l fi.§.fi.D. de leg.3.

269 ℭ OCTVAGESIMONONO quæro pro præceden. quæstio. declaratione, quid si is qui mulieri successit, ipsi contractui consenserit: & putem ipsius mulieris priuilegio non gaudere, per tex. in l. fundum.D. de fun. dota. vbi hoc dicitur in marito vxori succedente, qui non potest dotalem fundum, quem ipse vendidit, vindicare, quod intelligimus, si consensit tanquam extraneus, sed si tanquam agnatus pro huius statuti solennitate, tunc videnda tibi erunt quæ diximus supra in glo.10. in ver. cum ipso marito, per totam.

270 ℭ NONAGESIMO & vltimò quæro, quid si pestis tempore contrahat mulier, an huius ei statuti solennitas remittatur: quod videtur, si modò adhiberi non possit, per not. per Ang. in .§. quod autem, cir.med.versi. in tex. ibi etiam si vnus, in aut. de non alie. aut permu.reb.eccle. vbi si statutum, inquit, in confectione instrumenti cum minore faciendi duos requirat notarios, valere tamen instrumentum ab vno, illo duntaxat reperto, pestifero tempore confectum: quod & voluit idem Ang. in l. si vacantia.§.fi. col. 4. versi. item patet ex prædictis .C. de bon.vacan. lib.10. dum dicit, si statutum disponat instrumenta per notarios matriculatos scribi oportere, validum tamen esse instrumentum per non matriculatum tempore pestis scriptum, si alij matriculati non reperiantur, & sequuntur Corn.consi.53. in hac consultatione, per totum, maximè col.pri.lib.4. & subobscurè consi.131. eiusdem initij, col.2. eo.lib.4. Fely. in cap. quoniam contra, col.24. versi.

&

& retenta hac opini. de proba. Iaſ. in l.fin. col. etiam fin. verſi. quintò moueor per illud.C.de teſta. in l. cùm ſpecialis,col.2.verſi. ſeptimò faciunt.C. de iudi. Firmi. in trac.gabel. parte 2. quæſtio.xxiiij. verſus fin.verſi. vltimò circa materiam, Dec.conſ.284. viſo puncto,col.2.verſi. & ad hoc bene facit,& ſuboſcurè conſ.612. concluſionem, col.fi.verſi. non obſtat quòd tale teſtamentum,Marſ. in l.pri.§. præterea,col.22.verſ. & faciunt dicta per Bal. D.de quæſtio. Io. de Arno. ſolilo. 16. quid autem ſi mulieres, Pariſ. conſ. 32. ad reſolutionem,col.3.verſi. eò maximè,ſub num.14.lib.2. & conſ.ſeq. col.3.verſi. quo caſu, Alber. Bru. in trac. de forma & ſolen.tit. de poten. & effec.for. & ſolen.char.pen. col.pri.verſi. ſecundo caſu, char. omnium 64. Rolan. à Val. conſ.81. prima facie, col.3.verſi. quartò facit, & col.ſeq. lib. pri. conſ.43. in præſenti, num. etiam 43. lib.2. D. Ceph. conſ.89. affatim, col. 3. num.13. lib. pri. dum citat Pariſ. vbi ſupra. Ex quibus hanc communem eſſe opinionem conſtat, & ideo ſequendam, per no. in l. fi. C. de pœn. iud. qui ma. iud. intelligendo tamen,vt ſupra diximus,quando debita ſolennitas adhiberi non poteſt, licèt aliqui ex prædictis ſimpliciter loquantur,& ita etiam clariùs omnium intelligit Brun.vbi ſupra,ſubdens ſufficere id probare per atteſtationem notarij aſſerentis factam fuiſſe inquiſitionem,& non potuiſſe requiſitam ſolennitatem adhiberi, per doctri. Bar. in l. conficiuntur .§. codicilli, & eſt cir.fin.verſi. quæro ibi dicitur.D. de iu. codi. quanuis Alex. in d.l.fi.col.pen.verſi. non ob. id quod.C.de teſta. impugnet illud Ang. dictum in d. l. ſi vacantia, quem Alex. ſequi videtur Iaſ. in rep. l. admonendi, col. 79. verſi. & dicit Ang. D. de iureiu. ſed ipſemet Alex. id ſequitur in l. teſtamenta omnia,col.2.verſi. item limita.C.de teſta. dum poſt Ang. in d. l. ſi vacantia, tenet propter peſtem donationem inſinuari poſſe coram alio iudice quàm coram ad id per ſtatutum deputato:& ex his impoſitus ſit finis huic tractatui ad Laudem DEI Omnipotentis.

FINIS.

MEDIOLANI.

Apud Pacificum Pontium Anno Domini.

M. D. LXXIV.

